

ANTIDOTARII

SPECIALIS

PER

JO. JACOBUM WECKERUM
emendati & locupletati

LIBER I.

DE IGNE, Sectio I.

IGNIS in medicina usum venit. Sumuntur enim medicamenta tum ab

<p>Ignis ipso vel</p>	<p>Cum flamma desistente</p>	Ligna.
		Sevum, Oleum, Bucyrum.
	<p>Sine flamma: ut ab ignitio</p>	Carbonibus.
Metallis. Lapidibus.		
<p>Recrementis ipsius: ut à</p>	Fuliginæ.	
	Cinere.	
	Calce.	

IGNIS eligendus est flammæ elevata: ex quercu, vel ilice, vel subere, vel fago, vel salice, vel famentis vitium, non corruptis & putridis, nō viridibus, & fumum faciētibus, nō vallofis, sed montanis & siccis factus. Talis namq; corpora sana maximè tempore frigidiore conservat, refrigerata calefacit; humectata siccat, densata laxat, astricta & clausa rarefacit & aperit, aeris miltiam corrigit, &c. *Hippocr. & Galenus.*

CANDELÆ & LUCERNÆ. In cubiculis sanorum vel agrorum tēpore nocturno primū locum habent candelæ, ex cera flava, recenti, munda, deinde ex sevo taurino recenti, moderato calore liquato, & colato, ellychnioq; puro, albo & æquali, confectæ. Sic etiam lucernæ ex oleo communi seu olivarum recēti, claro, munda, & ellychnio bombacino, puro ac subtili, meliores habentur. Hujusmodi enim ad aërem tenebrosū illuminandum, vigilias producēdas, cucurbitulasq; affigendas, &c. accommodatiores habentur. Quæ verò ex pinguedine ovina, vel porcina, rancida, antiqua, adulta, impura, vel ex oleo nucum, vel veteri, rancido & immundo

A sunt confectæ, prorsus sunt vitandæ: quoniam odorem spirant gravem, vitalemq; spiritum corrumpunt, &c.

CARBONES IGNITI tum ad alimentorum, tum medicamentorum præparationē competunt. Eliguntur, qui ex quercu, vel ilice, vel fago sunt confecti, non humidi, non semivivi, & fumum vel strepitum reddentes. Cæteri verò ex salice, picea, vel pino, inutiliores. *Galenus.*

B METALLA IGNITA meliora habentur primò ex auro, deinde ex argento, postremò ex ferro. Conducunt ad cauteria faciēda, carnem putridam consumendam, sanguinem promanantem sistendum. Ex lapidibus verò ignitis, præferuntur silicei. tales namq; ad sudores eliciendos sunt aptiores. *Galenus.*

FULIGO omnis exicatoria est, ac proinde terrestris est essentia, habens quasdam etiam ignis, qui materiam combussit, reliquias: sed id pusillum est. Porro tota ejus natura terrena est, tenuium partium. Sed quæ speciatim in ea differentia sunt, ex pro usua materia eveniunt: ex aciore & calidiore, tali etiam proveniente fuligine: ex dulciore, simili quoque & hinc fuligine proveniente. *Galenus.*

Fuliginem Thuris sic facito. Forcipicula lucernis accensas singulatim thuris glebas, in novam fictilem ollam concavam imposito: & aereo vase, in medio perforato, deterla diligenter sorde, obtegit: alteram admoveto, ex altera ejus parte, aut utraque, subjectis quaternum digitorum altitudine lapillis, quò facilius perspici queat, si urantur: & quà locus capax fuerit, glebularias supponito, & antequam prorsus prior gleba restinguatur, aliam imposito, donec sufficientem fuliginem videaris coegisse. Continuo tamen externa aramenti partes spongia, aqua frigida madefacta, abstergantur: ita enim teporato aris fervore, fuligo omnis inhaerebit, quæ alioqui per levitatem decidua thuris cineribus admisceatur. Derasa itaq; fuligine, cinis cremati thuris forsium subtrahendus est. Idem opus quoad satisfactum tibi videbitur, obeundum. * Oculorum inflammationes mitigat, fluxiones suspendit, ulcera purgat, cava explet, carcinomata sistit. Similimodo & myrrha, resina, styrace, reliquisq; lacrymis fuligo excipitur ad eadẽ conveniens. *Dioscorides.*

Fuligo è liquida pice fit hoc modo. In lucerna nova, quæ ellychnium habeat, non nihil picis incendito, lucernamque fictili vase in clibani speciem conformato, superius in angustum fornicato, inferius perforato, ut clibani esse solent, operito, & adoleri finito: consumptoq; liquore novum infundito, quoad sufficientem usui fuliginem collegeris. * Vis ei astringens, acrisque. Usui est ad pigmenta, quibus palpebras linunt, & venustant, & ad circumlitiones. Item ubi glabris genis pilos restitui oportet, ad imbecilles lacrymososq; oculos: insuper ad eorundem ulcera non inutilis est. *Dioscorides.*

Fuligo pictoria, qua pictores utuntur, ex vitariis ossibus colligi solet: siquidem ei palma tribuitur. * Vis ad astringendam & erodendum efficiax: fracta, cum rosaceo cerato ad cicatricem perducit. *Dioscorides.*

CINIS, combustorum lignorum reliquie sic nuncupantur, compositæ ex contrariis tum qualitatibus, tum substantiis. Habet enim in se partim terrenum, partim velut fuliginosum, quod

A Græcè dicitur *αἰνυλῶδες*, sive *λινυλῶδες*, sive quomodocunq; quis appellare volet: atque hæc sanè partes sunt tenues, & quæ maceratis aqua cineribus, & percolatis, una asportatur atq; abeunt. Quod verò reliquum est, terrenum est, infirmum, & morlu carens, calida facultate in lixivium deposita. Sed non omnis cinis eadem temperatura præditus est, sed pro combustæ materiæ diversitate variatur. *Galenus.*

SARMENTORUM CINIS urendi vim habet: cù axungia autè vel oleo illitus, fractis nervis, articulorum collisionibus, & nervorum nodis prodest: cum nitro & aceto excrementis carnis in seroto reprimat. Serpentum canumq; morsibus illitus ex aceto medetur. Crustas obducentibus medicamentis admisceatur. Fit ex eo lixivium contra præcipitationes & fungorù venena, cum aceto, sal: & melle. *Dioscorides.*

CALX cinens quædam species est: fit hoc modo. Marinorum buccinorum testas igni condito, aut ferventi clibano nocte dimittito: postera die, si candidissimæ fuerint, extrahito: sin aliter, iterum urito, usque dum vehementer inalbuerint. Dein ubi in aquam frigidam demersæ fuerint, in fictile novum conjuncto, & exactè pannis operiens, noctem unam coquiescere sinito: manè eam extrahens, ubi perfectò omni opere elaborata fuerit calx, recondito. Fit & è litoralibus calculis igne crematis, nec non è vili & fulaneo marmore, & lapide calcario. Vis omni calci in commune ignea, mordens, adurens & crustas inducens: quibusdã aliis immistis, ut adipi, oleo, concoquendi vim assumit, mollit, & dissipat: ulcera ad cicatricem perducit. Efficacior existimatur recens, nec aspersa aquis. Porro calx elota, medicamen est, citra morsum desiccans, magisque, si bis terve lavetur. *Diosc. & Galenus.*

Calx testarum ovorum, & limacum.

TESTAE ovorum, aut limacum reverberentur igne acerrimo per triduum, donec reducantur in calcem candidissimam. Si dum calcinantur, aspergantur aceto, calx levior reddetur, & ad vires suas exercendas aptior. *Quercetanus.*

DE AERE, Sectio II.

AER tum corporum, tum spirituum nostrorum elementum est. Eligendus est purus, lucidus, non qui stagni, nec paludis halitu est perturbatus; nec ex profundo specu pestilentem auram spirat: nec qui ex cloacis, quæ magnam aliquam urbem aut numerosum exercitum purgant, vitium contraxit: nec qui ex animalium, olerum, leguminumque putredine aut fimo coinquinatur: nec qui ob stagnum, vel flumen vicinum nebulosus est: nec qui editis undiq; montibus in cavo loco clausus nullum recipit persflatum: nec qui vicinus est aquis, in quibus linum & canabis macerantur: sed qui purus omnino est, temperatis quidem hominibus, & temporibus temperatis, ab oriente, æstate, & calidioribus temperaturis à septentrione, vel occidēte; hyeme verò & frigidioribus naturis à meridie vel oriente spirans. Quòd si aliquando sua qualitate excedat, vel substantia variet, ita ut nobis fuerit adversus, frigidus quidem corrigendus est tum ignibus ex quercu vel ilice, tum aquis, vel decoctis rerum calidarum, vel suffumigiis, ex ladano, thure, sandaracha, styrace, gallia moschata, &c. Calidus verò contemperandus, vel foliis salicis, vitium, quercus, floribus rosarum, violarum, nenupharis, per cubicula stratis: vel aqua rosarum, nenupharis, & aceto & fantalis, vel aqua & aceto aspersis. Quòd si corruptus vel putris fuerit aer, emendandus est tum ignibus majoribus ex quercu, vel lignis juniperi, vel rorisinari, vel citri, citronii, vel myrrhe, &c. tum suffumigiis odoratis, ex citro, junipero, vel aceto rosaceo, vel caphura, &c. * Cæterum frigidus aer, cujusmodi est septentrionalis, conden-

Aer, corroborat, indurat, concoctionem juvat, aërem pestilentem sanat. Calidus verò rarefacit, laxat, poros aperit, humores agitat, spiritus resolvit, sudorem provocat, concoctionem impedit, virtutem dejicit, febres ardentes gignit, &c. Humidus, ut meridionalis, humectat, sensus gravat, recidivationem facit, febres putridas & pestiferas generat. Sicus cutim exiccat, &c. *Hippocr. Galenus & Avicenna.*

BALNEUM aëreum, quod Laconicum, & Calidarium vel Sudatorium vocatur, fit vel à vaporibus calidis & siccis ab igne accenso sublati, (Barbaris stufa sicca dictum) vel à vaporibus calidis & humidis, ab herbis in vase aliquo decoctis, aut aqua supra ignitos lapides respersa (stufa humida Barbaris appellatum.) * Sordes corporis abstergit, materias per totum corpus tum calefacit, tum verò fundit: præterea quæ inæqualia sunt, æquat, & cutim laxat, & multa quæ derenta sub hac fuerant, cuat, ut vameritò sanè exercitii interdum neglecti vicem supplere queat. Valet præterea contra humidos & frigidos morbos, tumores laxos, podagram frigidam, scabiem humidam, morbum Gallicum, crassitiem & pinguedinem, hydropem, inflationem, calefacit, exiccat, extenuat, consumit, senibus prodest, sudorem evocat. At nocet Laconicum capiti, oculis, pulmone & pectori, nervis, frigidis & siccis, calidis & siccis, gracilibus, consumptis, jecori, vulneribus, & ulceribus, digestivæ facultati: item sitim auget, & ventrem constipat. *Fuchsius, & alii.*

DE AQUA, Sectio III.

A. Locis, in quibus scaturiunt: utputa in	Germania:	Thermæ { Curienfes, Lotharingia, Badeniz, Ferinz, Cellenfes, Acidz, Au, Embs, Alfatiz, Boemiz. Wisbaden, Galstein, Abach, &c.
		Balneæ { W emdingenfes, Huberbadenfes, Sultzenfes. Badenvilenfes, Watrvilenfes, Villingenfes. Brintzbachenfes, Glotterbad, Zuckenthalenfes, &c.
	Italia:	Balneum Aponi. Balneum Porretanum. Balneum de Corfeno. Balneum fancta Maria. Balneum de Aquis. Balneum de Petriolo. Balneum de Groza. Balneum Urbis veteris. Balneum montis alti. Balneum Aquenfe. Balnea Sicilia. Balneum de Aquario. Balneum Carpenfe, &c.

EJUS ITAQUE CAPITA HÆC SUNT.

De aqua potabili.	De balneis Kibbadenfibus.
De balneo aqua dulcis calido.	De Glotterbad.
De balneo aqua dulcis frigido.	De balneo Zuckenthalenfi.
De aquis mineralibus five thermis.	De balneo Vogtſpergenfi.
De balneis falſis.	De balneo Sultzenfi.
De balneis nitroſis.	De balneis Ægrimis.
De balneis aluminofis.	De balneis Uberkingenſibus.
De balneis ſulphureis.	De balneis Niderarvrenſibus.
De balneis bituminofis.	De balneis Deynachenſibus.
De balneis ferreis.	De balneis Federimis.
De balneis cupreis.	De balneis Antigaſtrenſibus.
De balneis aureis.	De balneo Birckenſeldenfibus.
De balneis gypſeis.	De balneis Trevirenſibus.
De balneis mixtis.	De Niderborn & Oberborn.
De balneis Curienſibus, five Piperinis.	De Conderthal.
De balneis Lotharingis five Plumbariis.	De Baſſonheim.
De Badenſis Helvetiorum.	De Keſſelbrun.
De Badenſis inferioribus in Marchionatu Badenſi.	De Ponterborn.
De Badenſis Auſtriaci.	De Hailbron.
De balneis Ferinis in Ducatu Wirtembergenſi.	De balneis Annabergenſibus.
De balneis Cellenſibus.	De balneis Aquenſibus.
De balneis Gippingenſibus.	De Ballerthal.
De balneis Arvenſibus.	De balneis Bertringenſibus.
De balneis Embenſibus.	De balneis Brigenſibus.
De balneis Gebersvilenſibus.	De Buretzhaim.
De balneis Carolinis, five Ellenbogenſibus.	De balneis Dalſingenſibus.
De balneis Wisbadenſibus.	De Dunkelbrun.
De balneis Caſteinenſibus.	De Ebenhauſen.
De balneis Abudiacis.	De balneis Etingenſibus.
De balneis Abechenſibus.	De balneis nominatis Fliechen.
De balneis W emdingenſibus.	De Fnnghrun.
De Hubbad, five Huberbad.	De Keſſelwaſſer.
De balneis Sultzenſibus.	De Kiſſingen.
De Sultzbergenſibus.	De Kronenberg.
De balneo Sultzbrun.	De Leonſtein.
De balneis Badenwvilenſibus.	De balneis Laubacenſibus.
De balneis W attenwvilenſibus.	De balneis Leucenſibus.
De balneis Villingenſibus.	De balneis Leuningenſibus.
De balneis Brintzbachenſibus.	De balneis Leſſingenſibus.

De balneis Mertesdorf.
De balneis Montenbaur.
De Neubad.
De balneo Saurenthal.
De balneo Spiegelbergensi.
De balneo Schueningensi.
De balneo Sylvestri.
De balneo Teplicis.
De balneis Ueberlingensibua.
De balneo Villachensi.
De balneo Waldsborn.
De balneo Weringensi.
De balneo Wolckenssteinensi.
De Zollerbad.

De Aqua potabili.

AQUA optima est, quæ pura, limpida, omnis saporis expert, gustu jucundo, clara, pellucida, tenuis, levisq; reperitur: nec nõ quæ igni admota citò calefit, remota verò ocyllimè frigeat, & in qua carnes & legumina celerimè coquantur: quæ deniq; ætate frigida, hyeme verò tepida exsistit, celeriterq; præcordia pertrāsūt, & sine ulla vetriculi molestia labitur, & secedit. Talis autem ea esse solet, cujus foos ad orientem solè erumpit, curritq; super lapides, aut arenā, aut purissimam terram. Omnium tamè præstantissima est pluvialis, eaq; præsertim, quæ in fine ætatis, vel principio autumnii, vel etiam media estate pluit, silentè cælo. Huic fere illa respondet, quæ eodè tẽpore cum tonitruis descendit. At ea, quæ maxima aeris ac ventorum procella, terrifico tonitruum, fulgurū, & grandinis impetu, ex velociter concitatis nubibus cælo demittitur, in humanę vitę utum admitti nõ debet. Porrò aqua cisternarum non æquè cõmendatur, tum quòd miscella quædam sit diversarū aquarum, quæ in diversis anni temporibus inibi colliguntur ex pluvia, ex grandine, & nivibus hyemali tempore in tectis colligantur: tum quòd aquæ omnes stationariæ, putrefactioni facile sint obnoxia. Putealis præterea aqua tertium in bonitate locū habet: gravis quidem est, ægreq; cõsistitur, nec omnis putredinis expert: veruntamen tantò minùs fuerit damnāda, quanto frequentius hauritur, vel si è subterraneo fonte scaturiat. Sequuntur lacustres & palustres: quæ omnino sunt improbæ, nisi coctæ, vel igne fuerint destillatę. Fluvialis deniq; probatur, in qua nulla animalia putrefacta, nulla excrementa, nullæ urbium sordes inesse sentiuntur, &c. *Galenus.*

De balneo aquæ dulcis calido.

BALNEUM calidum aquæ dulcis confert alopeciam, appetitui canino, alvo obstructæ, capitis dolori, calori externo, cholericis, & morbis calidis, colicę, phthisi, pulmonis vitii, pleuritidi, hæcticis, hæmorrhoidibus obstructis, lassitudini membrorum, extenuatis, consumptis, morbis hæcticis, splenicis, melancholicis, stri, vigiliæ, ventris fluxui, ulceribus, tertianis, quartanis, fluxibus omnibus, mensibus obstructis, mulieribus,

De balneis Patavinis.
De balneo Porretano.
De balneo Corfeno.
De sancta Maria in bagno.
De balneo de Aquis.
De balneo Petriolo.
De thermis Grotinis.
De thermis apud Urbem veterem.
De balneis Perusinis.
De balneis montis Catini.
De balneis Aquensibus.
De balneis Siculis.
De balneis Aquariis.
De balneo Carpensis.

A infantibus, senibus, scabiei, pruritu, omnibus cutis vitii, nephriticis: emollit corpus, & membra: humores liquat, & evacuat: corpus & membra humectat: indurata resolvit, impinguat: vocem clarificat: urinam movet: calorem nativū & humorem auget: somnum conciliat: carnem & cutem restituit naturali temperamento: cibū distribuit: mundificat, & abstergit. Sed usus ejus immoderatus cordi nocet, syncopen inducit, appetitum desicit, nauseam movet, juncturas laxat, & debilitat, calorem naturalem resolvit: corpus & membra laxat, humores movet, & ulceribus nocet, &c. *Galenus, & alii.*

De balneo aquæ dulcis frigido.

BALNEUM aquæ dulcis frigidum valet contra morbos calidos & siccos, febres omnes siccas, convulsionem, spasmodum, sanguinis profusiva quæcunque, cutis sordes, menstruorum fluxum nimium, & rubeum, & cholericum, articulorum dolores, & podagram. Prodest juvenibus, & carnosis: totum corpus refrigerat: cutem densat: digestionem confortat: vires roborat. Sed frigidum balneum nocet maximè pueris, & crescentibus, gracilibus, mulieribus, senibus, imbecillis, nervis & juncturis debilibus, pectori, cordi, stomacho frigido, & imbecillo, intestinis, renibus, matrici, hominibus frigidis & humidis, morbis omnibus frigidis & humidis, calori nativo, vulneribus & ulceribus, hæcticæ: item oppilat, & consipat. *Idem.*

De aquis mineralibus sive thermis.

AQUÆ minerales seu *Therma*. Balnea naturalia dicuntur, quæ per se aut sponte, vel naturaliter scaturiunt: alioq; nomine, eò quòd illis insit calefaciendi facultas, thermæ vocantur. Sunt autè quædã salia, quædam nitrosa, quædam aluminosa, quædã sulphurea, nonnulla bituminosa, aliqua ferrea, aliqua ærea, aliqua cuprea, aliqua aurea, quædam ex plurib. horum mixta, &c.

De balneis salis.

BALNEA salia ad frigidas & humidas intemperies, & ad ejusdem generis morbos cõferunt. Proinde medentur hydropicis, frigidis nervorum doloribus, podagræ, resolutioni, asthmaticis: pectoris fluxiones cohibent: ventriculo frigido & humido conferunt, & tumoribus laxis,

A pituitosis, scabie infectis, capiti thoracique fluxionibus obnoxio, &c. Valent præterea contra spasmodum & convulsionem, matricem frigidam & humidam, vesicam & nervos, renem ægritudines, testiculorum inflationem, menstrua alba, sterilitatem, ulcera, tormina, flatu & dolores ventris, laxitatem membrorum, calculum, articulorum dolores, humorum putrefactionem, nervorum contritionem, casum, epilepsiam, aurium dolorem, vulvæ casum, splenis duritiem, stomachi dolores frigidos, carnem superfluum, scabiem, impetigmem, &c. *Galenus, & alii.*

B **NITROSA** balnea à falsis, facultatibus non differunt, nisi quòd in omnibus illis valentiores sunt, non adeò tamen adstringunt, sed valenter abstergunt, quare & scabiosos mundant, & aurium ulceribus medentur, incertosq; earum sonos atque tumores discutunt. Conferunt præterea capiti, thoraci, fluxibus, vetriculo pituitosis ac humido, hydropi, tumoribus laxis, nervorum vitis, defluxionibus ad pectus, pruritus, furfuribus, visui, paralyti, nervorum torsionibus, surditati, ventris doloribus, vermibus, carni excrefcenti, ulceribus, venenis. *Galenus & alii.*

De balneis aluminosis.

A **ALUMINOSA** balnea, ad sanguinis rejectiones, ventriculum vomiturientem, hæmorrhoidas immodicè profluentes, mulieres, quæ inordinatè purgantur, & quæ frequenter abortiunt: ad eos deniq; qui immodicò sudore resolvuntur, & tibiaram varices profunt. Exiccant valde, calefaciunt, consolidant, coagulant. Valent adversus ructus, hydroperem, tormina, ulcera maligna & putrida, articulare morbum, sputum sanguinis, sudores superfluos, dyspepsiam, varices, ulcera vesicæ, tumores laxos item valent contra fluxum sanguinis, & aliarum superfluitatum, visus obscuritatem, stomachicæ, testiculorù dolorem, herpetem, esthiomeni, apostema cotrosivum, ignis adustionem, carnem superfluum, & omnes morbos frigidos & humidos. *Gal & alii.*

De balneis sulphureis.

S **SULPHUREA** balnea calefaciunt, nervos emolliunt, dolores mitigant, stomachum enervant & subvertunt, omnia ceteris vitia exterunt hydropticis, albis, leucis, impetigiosis, asceribus antiquis, articulorum defluxioni, heni indurato, jecori, utero, resolutionibus, coxendicibus & scabiei subveniunt. Siccant præterea vehementer, & in quarto gradu, resolvunt, appetunt, attrahunt, consumunt, attenuant. Profunt vetriculo, nervis frigidis & humidis, scabiei, spleni, calculo, tenesmo, jecori, matriæ, lumborum doloribus, morbis frigidis & humidis, resolutis, paralyticis, contractis, tremulis, & nervorum doloribus, tumoribus articulorum, & eorum morbis aliis, epilepticis, lethargicis, surditati, & obliuioni, & coryzæ, apoplexiæ, tussi, pectoris læniei, asthmati, ventositatibus, hydropi, ictericiæ, venenatis, &c. *Idem.*

De balneis bituminosis.

B **BITUMINOSA** balnea caput replent, sensu instrumenta ledunt, enixè tamè calefaciunt, & prolixè molliunt, si quis diutius immoretur, præterea uterum, vesicam & colum. præterea aqua intercute affectis peridonea sunt. *Galenus.*

De balneis ferreis.

I **FRIGIDANT**, exiccant, stypticant. Profunt calidis & humidis morbis, asthmati, podagra, & articulorum dolori, vetriculi debilitati & molitiei, aurii læniei, fluxui stomachico, hydropi, colicæ, fluxui mensis, & urinæ, hæmorrhoidibus, ani egressioni, venenis, &c. *Fuchsius, & alii.*

De balneis cupreis. & æreis.

B **BALNEA** cuprea & ærea calefaciunt, siccant, abstergunt, resolvunt, incidunt, stypticant, inarant, mundificant, consolidant, constringunt. Proinde articulorù doloribus, podagricis, asthmaticis, nephriticis, ulceribusq; malignis, oculis, ori, tonsillis, & uvæ auxiliantur: conferunt morbis frigidis & humidis, laxitati, & rupturæ membrorum, cõtusis membris, vulceribus male curatis, cutis malis, carbunculo, carni excrefcenti, visui, carni superflua in naribus, vel ano, hydropi, alvo consipata, &c. *Fuchsius, & alii.*

De balneis aureis.

B **BALNEA** aurea calefaciunt, & siccant. Proinde doloribus colicis, volvulo, fistulis, podagra ac malignis ulceribus succurrunt. Profunt item vetriculo frigido, calculo, rupturis, oculorù vitis, scabiei & lepræ, cutis malis, cordi, ejusq; tremori, & affectibus, oris fœtori, &c. *Fuchs, & alii.*

De balneis gypseis.

B **BALNEA** gypsea intrigidant, exiccant, cõglutinant, oppiunt. Profunt fluxui sanguinis e naribus, ophthalmicæ, menstruorù fluxui, & aliis omnibus fluxionibus, calidis & humidis morbis, &c.

De balneis mixtis.

E **BALNEA** quæ ex mixtis qualitatibus consistunt, pro eujusq; vincenis qualitatibus ratione agunt. Proinde ex jam commemoratis facillime omnium Germaniæ nostræ thermarum facultates dijudicare licebit, modo mixturæ ac constitutione illarum perspectâ habeamus. Quare ne quid hac in parte desiderari possit, breviter earundè, potissimum earù, quæ ceteris antecelle, re videntur, mixturæ & vires exponendæ sunt. *Fuchsius.*

De thermis Germaniæ, & primò de balneis Curienfis, sive Piparinis.

I **N** **CURIENSI** dicecesi thermæ hæc sunt, quæ Germanis Pisser obad dicitur, hoc est, piparina balnea. Consistunt mixtura auri, sulphuris, ferri, æris, & nitti. Harum aqua nõ cõtinuò manat, sed tertio die Maji erumpit, decimo verò quarto Septembris iterum sese subducit. Mirificè doloribus capitis confert, memoriam roborat, visum auditumq; acuit: cerebri obstructions ac nervorum aufert, articulorum doloribus, ulceribus, fracturisq; osium succurrit. Valent præterea ad articu-

articulorum resolutionem, tremorem artuum, A
manuum, pedumque, lassitudinem membrorum,
phtisim, febres in veteratas, apoplexiam, para-
lysim, resolutiones linguarum, ac oris, spasmus, po-
dagram, lateis dolores, cordis palpitationem,
ictus, percussiones, ophthalmiam, iurditatē, ma-
niam, veteranū, chiraḡrā, artuum dolores, mem-
bra fracta, luxata, contracta, convulsa, & iugilla-
ta, ulcera maligna, & malē curata, scabiem im-
petiginem, elephantiasim, lepram recentem,
vulnera malē curata, calculos renum & vesicæ, B
uteri affectus varios, & inveteratos, renum vitia
diuturna, vesicæ mala vetera, cancrum, fistulam,
anthracem, ficos, scirrhos, luxationes vertebra-
rū, mammillarum ulcera, epilepsiam, mensium
intemperiem, cōsumptos à morbo, obstructio-
nes cerebri, jecoris, lienis, & nervorum, icteri-
ciam, quartanam, hydrope, &c. *Fuchsius, & alii.*

*De balneis Lotharingiis, sive Plum-
bariis.*

IN LOTHARINGIÆ montanis balnea
sunt, quæ Plumbea, quasi plumbea, ob nimirum
copiosam plumbi mixturam, vocantur. Constāt
ex plumbi, sulphuris, & aluminis mixtione. * Au-
xiliantur malignis & curatu difficilib. ulceribus,
cancro, phagedænis, fistulis, elephantia recentis
cæptæ, & omnibus cutis vitis. Valent præterea
contra capitis fluxiones, scabiem, prurium, im-
petiginem, intertriginem, vulnera malē curata,
membra rupta, contusa, & resoluta, torporem
membrorum, artuum dolores lassitudinē mem-
brorum, imbecillitatem, parartium, fluxiones
partium corporis, paralyticam, contusionem, in-
flammationes, uteri affectus frigidos, humidos,
strangulatum, renum morbos, vesicæ ægritudi-
nes, fluxiones, febres in veteratas, & recētes, mē-
ses albos, sterilitatē, hæmorrhoidas obstructas,
& humidos morbos omnes. *Fuchsius, & alii.*

De Badenii Helvetiorum.

Haud procul à BADENII Helvetiorum E
salubres thermæ habentur, quarū mixtura cōstat
ex copioso sulphure, & exiguo alumine. * Pro-
sunt ad frigidas ac humidas capitis & cerebri
passiones, lethargū scilicet, amissam memoriā,
& similes. Calefaciunt & exiccant ventriculum,
ejusq; concoctionem juvāt, jecoris & lienis ob-
structiones tollunt. Decentos menses evocant,
& sterilitatem auferūt. Mulieribus præterea ma-
gis quàm viris cōferunt: item pectoris angustiis
prosunt, asthmatis, dysuriæ, stomachi affectibus F
phlegmaticis, intestinorum obstructionibus, col-
icæ passioni, catarrhis frigidis, coryzæ, rheuma-
ti, defluxionibus ex capite, sensibus roborandis
& curandis omnibus, visui, vertigini, oculorum
suffusioni, & fluxioni, auditui, & odoratui, con-
coctioni malæ, cibi fastidio, renum vitis, calcu-
lo, defluxionibus hæmorrhoidum immodicis,
nervorum, musculorum, tendinum, & ligamen-
torum affectibus, viscerum obstructionibus, suf-
focationi matricis, & præcipationi, ac emotæ è
loco suo, doloribus matricis in gravidis, mulie-

rum omnibus morbis, dolori articulorum, chi-
ragræ, podagræ, ischiadicis, membris infrigida-
tis, contractis, dolentibus, scabiei, pruriti, im-
petigini. Nocent contrā calidis & ficcis tempe-
ramentis, & morbis. *Fuchsius, & alii.*

De Badenii in Marchionatu Badensi.

In inferiori BADENIA, ubi Marchio Ba-
denis residet, sunt balnea miræ efficacis, quorū
mixtura ex sulphure, sale & alumine existit.
* Conferunt difficilē spirantibus, & asthmaticis,
dolorib. articulorū, & podagræ, à frigidis humo-
ribus ortis, hydropicis, uteri morbis frigidis, al-
bis potissimum mensibus: conceptionē promo-
vent, sterilitatemq; remouent: & in summa, uteri
malis frigidis & humidis, præ cæteris balneis
mirificè cōveniunt: ulceribus & cutis vitis mē-
dentur. Prosunt præterea cōtra defluationes &
defluxiones à capite ad pectus, fluxiones aurium,
& oculorum, tinnitum aurium, hydrope, ma-
trici frigidis affectus, vulnera, mammillarum
ulcera, podagram, chiraḡram, ischiada, tremorē
membrorū, torpida membra, spasmū, articulorū
dolores, nervorum rigores, humiditates, stupo-
res & tremores, vetriculi frigidam & humidam
intemperie, jecoris & lienis infirmitates frigi-
das, abortum, uteri & anni procidentia, intelli-
guntū dolores, crurum inflationes, scabiem, im-
petiginem, cutis vitia, prurium, squamas, exco-
riationem, morbum Gallicum, cachexiam, renū
dolores, urinæ difficultatem, colicam, catar-
thum, omnes frigidos ac humidos morbos he-
paris, lienis, & vetriculi: prosunt item omni-
bus hominibus frigidis & humidis. *Idem.*

De Badenii Austriaci.

IN BADEN oppido Austria scaturiant aquæ
calidæ multum sulphurata, parum nitrosæ, ac
aluminosæ. Antegastæ nominatæ. Valent autē
ad frigidos, humidos, & pituitosos morbos, tho-
racis phlegma, jecoris scirrhū, stomachi, intelli-
guntū & matricis mala, colicam, lumbricos, hy-
dropem, menses retentos, menses albos, capitis
dolorem, veternum, memoriam amissam, verti-
ginem, resolutionem nervorum, aurium status,
& sonitum, surditatem, podagram frigidam, ar-
ticulorum imbecillitatem, cancrū, erysipelas, ul-
cera maligna, & serpētia, & erodentia ani rimas,
& ulcera, ruptis & contusis membris. *Rulandus.*

*De balneis Ferrixi in Ducatu Wir-
tenbergenfi.*

In Ducatu WIRTEMBERGENSI haud pro-
cul à Chatb oppidulo, sunt thermæ, quæ à Martia-
na sylva Wudbad, hoc est, ferrixi nominantur: ex
eadem qua priores mixtura cōstant. Sunt tamen
qui cupri & nitri mixtionem accedere putent.
* Vivæ capitis passionib. frigidis, paralyfi, cōvul-
sioni, stupori, & similibus auxiliatur, instrumen-
ta sensuum roborant, tinnitū aurium, jecoris &
lienis obstructiones tollent, hydropicis & ictero
laborantibus, renum & vesicæ calculis, vetricu-
loq; succurrunt, appetentiam excitant, & ferē

omnia, quæ Marchionis thermæ, possunt. Viris tamen magis, quàm mulieribus competût. Sunt præterea salubres fluxionib. & humiditati capitis, oblivioni, pectoris angustia, asthma, spûto sanguinis, empyemati, oculorû lippitudini: profunt calculi mirificè tam renum, quàm vesicæ, obstructionib. jecoris & lienis, hemicrania, contractis, tremulis, ventriculi ardoribus, & flatibus, ventriculo & intestinis crassis & pituitosis humoribus repletis, lassitudini, fastidio cibi, urinæ retentioni, stranguria, colicæ, podagra, scabiei, ulceribus dolorosis, cutis vitis, & externis corporis vitis omnibus. *Fuchsius, & alii.*

De balneis Cellensibus.

Haud procul à Martiana sylvâ CELLENSES sunt thermæ, quas mixtura ex modico sulphure, alumine & cupro constat. * Succurrunt diuturnis febribus ex pituitosis simul & biliosis humoribus ortis, ulceribus diuturnis & malignis, articulorû doloribus, appetitû caninæ: ac præ ceteris thermis conveniunt calidis & siccis temperamentis. Valent contra calculos, dysenteriam, fluxusq; alios ventris, marasimum, pectoris angustiam, pleuritidem, peripneumoniam, tussim siccam, & asperam, urinæ ardores, defluxiones, bilem utranque, maniam, melancholiam, icterû, quartanam, hydropem, vomitum, ventriculi intemperiem frigidam & humidam, ejusq; humores, mordicantes uteri & renum inflammationes, arthritin, narium sanguinis fluxum, menses immoderatos, obstructiones jecoris & lienis, cholericæ malâ, vulnèra incurabilia, lassitudinem, & cutis vitis. *idem.*

De balneis Geppingersibus.

IN WIRTENBERGENSI Ducatu ad Geppingam oppidum thermæ sunt, quæ Germanicè Saarbrunn hoc est, acidus fons appellantur. Ex acidis, quibus exigua sulphuris accessit portio, harum mixtura constat. * Profunt partibus corporis luxatis, ideoq; ventriculû ac jecur potissimum corroborant. Hydropicis & regio morbo correptis, humoribus putrefactis, volvuloq; opitulantur. Lumbricos quoq; si bibantur, enecant. Profunt præterea contra omnes obstructiones renum, & vesicæ, putrefactiones, inflammationi hepatis, splenis ardores, testium inflammationes & tumores, febres tertianas, diacem, fluxus ventris, menstruorû fluxum superfluum, colicam biliosam, inappetentiam, lumbricos, ulcera, scabiè, pruritum, spirandi difficultatem, pectoris compressionem, sitim, sanguinis fluxum ex naribus, aliisq; locis, ventriculi imbecillitatè, omnes morbos cholericos, omnes morbos tam internos quàm externos, ortos ex putrefactione: semen augent, & Venerem stimulant. *Fuchsius, & alii.*

De balneis Avenensibus.

THERMÆ, quæ in Au sunt, prope Rotemburgum ad Nicerum situm, similem cum modò dictis mixturam obtinèt: copiosiore tamè sulphuris portione constant, ideoque minis prioribus acidæ: quo etiâ nomine calidiores existunt, ma-

iori; exiccandi eorum, quæ in partium cavitatibus delitescût, faculcate præditæ. Proinde profunt tremulis, convulsis, contractis, podagra, chira-græ, ischiadi, omnibus obstructionibus jecoris & lienis, hepaticis, splenicis, ictericis, febribus cholericis, putrefactionibus, omnibus morbis ex putredine ortis, hydropicis, ructui, inappetentiæ, vomitui, ventriculo vitioso, catarrhis, nephriticis, vesicæ malis, apostemati mætrici, ejusq; tumori, dolori, & aliis vitis. Conferunt quoque mætrici ascendenti, vel descendenti, obstructæ, refrigeratæ, sterilitati, nervis induratis, refrigeratis, colicæ, iliacæ, lumbricis, torminibus, ulceribus, tumoribus pituitosis, scabiei, pruriti, & cutis vitis aliis. omnibus deniq; morbis phlegmaticis. *Fuchsius, & alii.*

De balneis Emfensibus.

IN FINIBUS lacus Podmici, quem Cöstantiensem vocant, thermæ habentur. EMBS diste, alumine & nitri mixturâ participant. * Conferunt doloribus capitis, nervorum resolutionibus à coli doloribus factis, & ulceribus malignis. Valent præterea contra hepatitis & renum, ventriculiq; fervorem, nervorû, & articularum dolorem, & duritiem, menses inordinatos, sterilitatè, abortû, scabiem, & cutis vitis. Protrô non procul à Lanstein oppido ultra Rhenû profliant, quæ calidæ, Ems appellatæ: constant autem ex sulphure, alumine, chalcantio, & nitro: quæ faciunt contra sensuum defectus, asthma, humores crassos, pituitosos ac tenaces, spirandi difficultatem, colicam, anirrhagidas, rimasve: valent præterea contra rimas pudendi muliebris, ventriculi status, & fluxiones, resoluta mæbra, renum lapides, mætrici mala frigida, sterilitatem, ulcera vetusta. Profunt quoque abscessibus frigidis, podagra, arthriticis, fluxui ventris, impotentia naturali, infixis corpori, scabiei, pulmonis vitis, nervorum contractioni, & cutis vitis, &c. *idem.*

De balneis Gebersylenensibus.

IN ALSATIA prope Gberswite thermæ sunt, quæ ex mixtura alumine, nitri & ferri constant. * Opiculantur lienosis, quartana laborantibus, ulceribus sordidis, & omnibus vitis cutis. Sinant præterea melancholiam, vigiliam, ventriculi imbecillitatem, menses albos, capitis mala, lepram recentem, morphaeam, verrucas, herpitem, tussim antiquam, impetiginem, serpiginè, pustulas parvas, nodos, cancerum, & scabiem. *Fuchsius, & alii.*

De balneis Carolinis sive Ellenbo-gensibus.

Apud ELLENBOGIUM in Bohemia oppidum thermæ, sulphuris & alumine mixturam obtinent. Curant glandulas, strumas, genuum tumores, paronychias, coxarum dolores, unguum scissuras, paralytica & contracta mæbra, capitis dolorem frigidum & humidum, lethargum, carum, memoriæ corruptionem, dolorem spinæ, vertiginem, renum & vesicæ calculos, stuporem,

porem, morbum arthriticum. Profunt quoque A
catarrhis, spasmus, epilepsia, apoplexia, ventriculo frigido, obstructionibus pulmonis, jecoris, & lienis. Sanant nephriticos, renum vesicæq; exulcerationes, colicam, vermes, morbos pituitosos: maciem inducunt: apostemata, œdemata, & scirrhus curant. Valent præterea contra panaritium, mentes albos, matricis affectus frigidus, sterilitatem, tumores crurum: sanant ulcera magna, putrida atque erodentia, lepram, impetiginem, scabiem, pustulas, alphas, & cutis sordides. *Fuchsius, & alii.*

De balneis Wisbadensibus.

WISBADENSES thermæ ex sulphure, alumine & exiguo nitro constant. *Fuchsius.* * A Moguntia ultra Rhenū unum miliare distant Wisbadenses thermæ, calidæ: quæ constant sulphure, alumine, & paucis nitro. Proinde optime valent cõtra refrigerata & debilitata membra, nervorum rigores, scabiem omnem, cutis vitia, impetiginem, serpiginem, vitiliginem, maculas cutis, exulcerationem. Curant asthmata, spirandi difficultatem, anabustionem, hydropem, urinæ retentionem, dolores articularum frigidos & humidos, paralytin, contractionem, lepram incipientem, contractionem rugarum: sensus acuant, corruptam rationem persanant. Profunt præterea tulin, phthisi, singultui, bulino, podagræ & chiragra: lapidem renum & vesicæ expellunt, matricis frigidus morbos tollunt. Valent deniq; D
adversus mensium fluorem, defluxiones capitis, & omnes frigidos & humidos morbos. *Rulandus.*

De balneis Casteineis.

IN BAJOARIA sunt thermæ, quas Castein nominant, quibus vehemens adstrictoria facultas inest, ideoq; omnia corporis excrementa dissipant & absumunt. Impraegandi facilitatem pariunt, & ne abortiant gravidae, prohibent. *Fuchsius.* In Diœcesi Salzburgica Bavarie sunt thermæ calidæ, quas Castein, sive Castein nominant: inficiuntur calce pyritum, antimonit, sale, nitro, auro, item argento, ac ære. Valent autem cõtra vertiginem, carum, lethargum, comam, obstruam, vitia, alopeciam, spem, duntaxat, idertiam & flatum. Sanant uterum viscosum, sterilitatem, ozonam ovarium, mentes retentos, nimis fluentes, & albos. Profunt colicis, imbecillis à morbo, podagræ, paralyticis, calculosis & leprosis. Curant præterea spermatis defectum, & impotentiã, mamillarum duritiem, tumorem, albos papulas, cutis vitia, ulcera putrida & erodentia, abortum, fluxiones, omnesque morbos humidos. *Idem.*

De balneis Abudiacis.

THERMÆ sunt etiam apud Abudiacum Bjoariae castellum supra Reginoburgum, quæ sulphuris, aluminis & neri mixturam obtinent. Odore ova fixa referunt. * Facultates earundem, ut reliquarum, ex his quæ dicta sunt, abunde constant. *Fuchsius.*

De balneis Abechensibus.

APUD ABECH in Bavaria prope Ratisbonam sunt thermæ calidæ, imbutæ sulphure, alumine ac nitro: quarum usus est * valere contra calculū vesicæ ac renū, catarrhum, melancholiã, cordis tremorē, syncopem, cardiacã passionem, hydropem. Curant quoq; ulcera, fistulas, scorbutum, omnis generis scabiem, oculorum lippitudinem, gingivarum putredinem, dentium dolores, uteri vitia, tumores & scirrhus. Profunt præterea nichiadis, pedagricis, apoplecticis, paralyticis, sanguini concreto, vomitui, morbo Gallico. Secundas & fortum mortuum expellunt: surditatem, contractionem membrorum, & aurium ventositatem curant: valent deniq; adversus venena, frigoreq; affecta membra. *Rulandus.*

De balneis Wemdingensibus.

HAUD procul à Wemdinga Bavarie oppido in pratis aqua scaturit, sulphure, alumine & nitro constans: * probatis ad renū & vesicæ calculos viribus, cujus rei hoc exemplum est notabile. Quidam enim ubi à lithotomo male tractatus fuisset, his usus balneis vesicæ calculos emisit quadraginta: mulieribus menses movet: tumores & hydropicorum aquas absumit: inveteratis ulceribus aliisque cutis vitis competit hujus balnei usus: podagrã & nichiadem curat, paralyticis & convulsis: aurium tinnitus tollit: stomachum imbecillum roborat: ad morbum Gallicum valet, gibbosq; depresso dorso usq; conducit optime, qui urinam continere nequeunt, cujusmodi est fistulidum urinæ, & diabetes. Vallet quoq; contra catarrhum, tumores, fistulas, arthritidem, lepram incipientem, scabiem omnem, surditatem, morbum Gallicum, bubones, clavos, abscessus: flatus dissipant: vomitiones compefcunt: valent præterea contra fluorem alvi, dysenteriam, lienteriam, diarrheam, hæmorrhoidum dolores, sanguinem concretum, & omnia cutis vitia. *Fuchsius, & alii.*

De balneo Hubbad.

BALNEUM (quas Hubbad nominant) sesquimiliare distans à thermis Baidenicis, sulphur produunt cum cupro, & paucis alumine: sunt qui existiment quidpiam salis admixtum esse. * Aqua hæc pota viscerum obstructiones expedit: renum & vesicæ calculos conterit: menses sistit. E
Eadem vires præstat ipsius balnei usus, & maxime desillatibus ex capite convenit, scabiem, caeterisq; cutis vitis, & difficultati spirandi. Salutares præterea sunt febribus inveteratis, asthmatis, spirandi difficultati, urinæ difficultati, convulsis, colicis. Sanant quoq; mentes albos, gonorrhœam, hæmorrhoidas immodicas, serpiginem, vitiliginem, impetiginem, acrochordones, nervos humidos, prurimum. *Fuchsius, & alii.*

De balneis Sultzbergensibus.

SULTZBERGENSIS balneum cupri, sulphuris, & salis petræ mixturam prodit: aqua hæc

quodammodo tepida est & potui grata. *Membris resolutis vires restituit: podagram, colicosque dolores curat: is tamen huius balnei usus est infensissimus, qui Veneri nihilominus indulgent. Porro sanat hoc balneum matricis vitia phlegmatica, sterilitate tam in mulieribus, quam in viris, tumores pituitosos, hydropes, ventriculi vitia, anorexiam, inappetentiam, tormina, calculum renum, nervorum imbecillitatem, scabiem, pruritum, & alia cutis mala. *Idem.*

De balneo Sultzbrun.

EST acidula quoque in ditone Trevirēsi prope oppidum *Münch* quae nominatur *Sultzbrun*: & constat sale, alumine atque chalcantio. Utilis autem est cerebro, capitis defluxionibus, ventriculo imbecillo, ventri indurato, difficultati spirandi, calculosis, mēsis albis, fecunditati mulierum, podagrae, nervorum duritiei, scabiei, & cutis vitii. *Rulandus.*

De balneis Badenvislenfis.

BADENVILENSE balneum, quod intra Friburgum & Basileam situm est, multum sulphuris, salis autem petrae & aluminis modicum obtinet: in scaturigine quodammodo tepet, sed calor hic aharum aquarū influxu deperditur. *Potu viscerum tollit obstructions, longasque pellit febres, menstrua movet, asthmaticis competit, & imbecillis ex frigore ventriculis: ejus locio cotulis & luxatis medetur, scabiem, psoram, aliasque cutis maculas emendat: ulcera maligna & phagedenas curat. Doloribus praeterea ventriculi, jecoris, lienis, intestinorum & uteri confert, tumoribusque eorum titem cachexiae, lentigini, vitiligini, articularum imbecillitati, & doloribus profuit: curat denique, podagram, intestina refrigerata, nervorum frigida & humida vitia, & calculum, &c. *Fuchsius, & alii.*

De balneo Wattenvislenfis.

WATTENVILENSES balneae in Alsatia superiori, sulphuris & salis petrae naturam obtinent: * quo fit, ut asthmaticis conducant & iis qui frigidiores sunt ventriculo: nervos humidiores confirmant, renibus etiam arenosis medentur. Sanant praeterea asthma, dyspnoeam, anorexiam, lassitudinem membrorum, calculum renum, tumores, ulcera, scabiem, pruritum, cutis vitia, morbos phlegmaticos, & humidos. *Idem.*

De balneo Willingenfis.

WILLINGENSIS ad Herciniam sylvam sita (quod Novum balneum appellatur) sulphur & alumen suis produunt viribus: * siquidem & defluxiones exiccant, stomachumque & imbecilla membra corroborant.

De balneis Brintzbachensibus.

BRINTZBACHENSES cupro constant & ferro: * hinc earum aqua si bibatur, febres absumit quartanas, & lienis obstructions liberat. Externa locio visum acuit, calculo renum utilis, ulcera maculasque terget, leprasque incipientes. Sanat praeterea quartanam, abscissus veteres,

A res, pruritum, scabiem, & impetiginem. *De balneis Kibbadensibus.*

BALNEUM (quod Kibbad nominatur) unum distans à Friburgo miliare, suas à cupro & pauculo sulphure vires habet: * oculis est accommodatissimum, calculos renum expellit, & malignas curat scabies, pruritumque, compefcit. Sanat praeterea asthma, raucedinem, vocis nocumenta, thoracis frigidus affectus, hydropem, ulcera maligna, tumores, oedemata, fistulas, gágrenas, pustulas, cancrum, stupores, convulsiones, ventriculorum imbecillum, articularum morbos, mollificationem nervorum & membrorum, omnes denique affectus frigidos & humidos.

De balneo Glotterbad.

Quod verò *Glotterbad* dicitur, intra Friburgum & *Waldkirchen* situm, sua scaturigine cuprum profert cum pauculo sulphure: * ictericis utilissimum est, lienis etiam obstructions expedit, frigido & humido ventriculo & bulimix conducit, ut & febribus diuturnis. Curat praeterea oculorum caliginem, oris, glandularum & urevicia, narium & sedis exerecentias, ulcera sordida, jecinorosos, & scabiem.

De balneo Zuckenthalensi.

BALNEUM *Zuckenthaler* dictum, non procul à Friburgo & *Waldkirchen* distans, sulphur in se continet, alumen, sal & halinitrum: * quo fit, ut hydropicis, asthmaticis, utero refrigerato & albis menstruorum profluviis conducatur: competit etiam scabiosis & lassitudini. Confert praeterea convulsionibus, stupori, oculorum caliginem, aurium tinnitum, congelationem, subeth, mollificationem nervorum, paralyti, oscitationem, ructum, serophulis, pruriti, pustulis, polypo, acrochordibus, maculis, tumoribus stituosis, difficultati spirandi, omnibus morbis frigidis & humidis, ulceribus malignis & serpentibus, omnibus denique cutis vitiiis.

De balneo Vogtspergensis.

VOGTSPERGENSE, proximum oppido quod *Baden* dicitur, in Alsatia situm, copiosum prodit halinitrum, aluminis parum & sulphuris: * ad scabiem, pruritum & lassitudinem valet: aqua pota viscerum tollit obstructions, icticum curat, & febribus adeo conducit, ut qui hac in cibus & potu assidue utuntur, à febribus immunes existant.

De balneo Sultzensi.

SULTZENSE balneum, à Friburgo miliaria duo distans prope oppidum *Sultzberg* dictum, sale constat & bitumine: * tumefactis conducte genitalibus, uteroque & nervis imbecillis, & squalibus à colica vires dejectae sunt. Hoc habet incommodi: nam si caput hac aqua madefiat, nimia humiditate intumescit.

SULTZENSE à pago *Sutz* dictum, à *Moltzke* medio medium distans miliare, vires *Humbertensium* balnearum emulatur.

De Fontibus acidis, & primò de balneis Aegrinis.

A C I D I fontes hi sunt in Germania notissimi: in sylva Bohemica in urbe Agera fons est qui Acidulus nominatur, & in vicinia plures quos Feroes appellant: mixtū in his est cuprū & ferrum chalcantio. * Pota horū aqua, viscerū calorem, febresq; fugat, internasq; tollit obstructions, & quicquid in corpore pravum delitescit, evocat: ventriculū roborat, dejectamq; restituit appetēdi facultatem, mulierum menstrua sistit, aliasq; præter naturam factas hemorrhagias: lotio scabiem, maculas & alia cutis vitia emendat:

De balneis Ueberkingensibus.

U E B E R K I N G E N S E balneum in Ulmenisum ditone prope oppidū Wistingen in vico Weringen respondet viribus Geppingensī balneo.

De balneis Nideravensibus.

N I D E R A V E N S I S fons prope Rotenburgum civitatē ad Neccarum sitam ferrū sua scaturigine prodit sulphurq; copiosius quā Geppingēsis, quibus etiam chalcantium est admixtum: gratus est hujus aque potus, quod clara sit & translucens. Haud procul ab hoc alii duo fontes scaturiūt prioribus efficaciores, ad inharētes internis visceribus humores evocandos.

De balneis Deynachsibus.

D E Y N A C H E N S I S in Hercinia sylva passus mille distans ab oppido Rathob aciditatem potū acceptus est, suās à ferro, cupro, & chalcantio vires sortitur: * ad viscerum obstructions expediendas utilis, sitim sedandam febresq; & icterum, stomachumq; roborandum: externa lotio externa cutis affectus emendat: ibidem alius quoq; paulo alior conspicitur eandem virium.

De balneis Federinis.

I N R H Æ T I A fons est acidus quem Federis nominant, alumen continens & cuprū cum paucis sulphure: vinum acidulum claro colore & sapore imitatur: * ventriculi concoctionem juvat, & sanguinis spūdo conducit, diurnas febres, podagram & nimios mulierum fluxus curat, calidis & biliosis affectibus utilis existens. Spuma quam hujus aquæ decoctio producit exiccata, & ulceribus aut abscessibus inperfectis plurimum conducit.

De balneis Antigastrensibus.

A D H E R C I N I A sylvæ introitum prope oppidū Oppenacum dictum, fons exilit acidus, alumen producens, sulphur & chalcantii partem, qui Antigastrensī dicitur. * Caput, renes aliaque viscera expurgat: ventriculū non tamen ex quavis causa imbecillum roborat, sed si sit pravus refertur humoribus. Ad cutis vitia plurimum quoque valet, ruptaque & contusa membra.

De balneis Birckenfeldensibus.

I N P A L A T I N A T U fontes duo sunt, quos

A H n d r u c k nominant: ex ferro, cupro & chalcantio prodeunt: alter à planitie Dyrck enstē dictus mille passus distat in sylva Eberowald. Alter prope Leuningā hanc procul ab urbe Sommer major est, & acidior. * calidiori ventriculo, & hepatis competens, lienis obstructioni, & artuum doloribus. Ad cutis vitia plurimum valet, si modò medicis notior existeret.

De balneis Trevirensibus.

A P U D T R E V I R E N S E S tres sunt aciduli fontes: unus prope monasteriū S. Matthiae. Terram luteam (Germanis Bergzei dicitur) & ferrum præterfluit. Oppletum pravis humoribus ventriculū expurgat, & roborat, & appetentiā excitat: lotio externos discutit tumores, & alia curat cutis vitia. Alter prope pagum est quem Lonquich nominant, chalcantium & ferrum prodens. Hic priore purior est & clarior. Tercius hūc similis in Mettersdorf est.

De balneo Niderborn, & Oberborn.

A D M O S E R A M fluvium duo fontes aciduli eisdem penē viribus ex ferro, cupro & paucis chalcantio erumpunt, quorum unus Oberborn/ alter verò Underborn aut Jadenborn vocatur. * Viscerum juvant concoctionē, & cibi fistidia discutunt, obstructum lienē & renes expediunt, & calculos expellunt. Ad alios etiam cutis affectus valent. Salutares præterea sunt capitis depressionibus, membris paralyticis, convulsis, aut ruptis, nervis induratis, dolentibus, oculorum caligini, excrecentiis carnosis, carni superflua, sanguinis fluxionibus quibuscumq; sudores immodicos compescunt: stentitatem amovent: item tumoribus omnibus, pruritus, scabiei, impetigini, vitiligini, lichenibus, ulceribus, & externis vitis aliis conferant.

De Conderthal.

I N V A L L E quam Conderthal vocant prope oppidum Wemmingen fons scateat alumen referens, halinitrum, & sulphur, cum paucis chalcantio. * Pituita ventriculū potu purgat, eundemq; roborat: lotioque verò nervos ex pituita induratos emollit, & depascentia curat ulcera.

De Bassenheim.

F O N S B A S S E N H E I M E R dictus, haud procul ab arce nobilis Antonii Waidbott alumen præterlabitur, halinitrum & sulphur. * Potu viscosos ventriculi humores extergit, & viscerū tollit obstructions, lienis & uteri tumores discutit, scabiem & lepram lotionē curat.

De Kesselbrun.

P R O P E pagum Wondt dictum, fons eximius instat ferventis in alieno aque (unde nomen Kesselbrun obtinuit) ex ferro, chalcantio & cupro ebullit. * Calorem & sitim sapore gratissimo compescit, & ventriculū roborat, hepatis concalescentiam refrigerat, lienis & renum obstructions solvit, bilem purgat: hinc febres diurnas excutit: nephriticus conducit & ner-

vos articulosq; lotionē roborat, scabiem & alia A
cutis vitia emendat.

De Ponterborn.

FONS PONTERBORN passus ab Anderna-
cho mille distat. Mixtum habet ferro chalcan-
thum & alumen. * Senibus & membris lassitu-
dine oppressis est cōmodissimus; iis item, quos
& calor & sitis infestat. Hepatis, lienis & renum
obstructiones liberat, biliosos educit humores,
febresq; domat contumaces: ventriculū im-
becillum terget ac roborat, hydropem curat, &
lubricos cōfirmat uteros: externis quoq; com-
petit affectibus.

De Hailbron.

HAUD procul ab hoc alius exilit Rhenum
versus, qui a suis (quas obrinet eximias ad resti-
tuendam aegris sanitatē) viribus H A I L B R U N
dicitur. Multum salis obtinet, (unde non absq;
causa veteribus Hailbron, quasi salis fons dictus
fuit) at sulphuris, & ferri modicū. Id huic est pe-
culiare, quōd nihil impuri, velut pulveres alijsq;
sordes tolerat, sed ebullitione subito eructat.
* Hepatis, lienis, & renum obstructiones aperit,
febres tertianas, & quartanas curat, urinas mo-
vet, sanguinem expurgat, hydropicorum aquas
ducit, & uterum pituita refertum exerget. Vi-
ribus etiā pollet ad externos tumores, ad ischia-
dem, podagram, aliosq; cutis affectus.

De balneo Abr.

PROPE Urmat & Sona's oppida sunt acide D
ex ferro & sulphure composita. Profunt ventri-
culo, spleni, arthriticis, paralyticis, colicæ, & lilia-
cæ affectioni. *Rulandus.*

De balneis Annabergensibus.

EFFERTUR fons ab Annabergo juxta Vi-
sam pagum in Misnia apud Hermunduros sub-
tepidus ex terra aluminosa, cui vena cuprea py-
ritem gigneos jungitur. Profunt hujus aquæ
catarrho, rheumati, cephalalgia, capitis gravi-
tati, lethargo, epilepsia, paralyti, spasmō, stupo-
ri, oculorum lussationibus, ophthalmia, au-
rium tinnitui, asthmati, dyspnoæ, spūto sangui-
nis, tulli, phthisi, mammis laxis, vomitionibus,
nausea, colicæ, fluxionibus alvi, ictero, hydropi,
splenicis, nephriticis, stranguriæ, renum & ve-
sicæ ulceribus, sanguinis mictui, uteri morbis
frigidis & humidis, mensibus inordinatē fluen-
tibus, & albis, abortientibus, uteri procidentia,
hæmorrhoidibus immodicis, testium tumori-
bus, seminis profluvio & articulorum dolori-
bus. Conferunt præterea arthriticis, chiragra,
podagricis, ischiadicis, scabiosis & ambustis.
Valent quoque adversus artuum tremores, ner-
vorum rigores, & resolutiones, tumores pitui-
tosos, sudore resolutos, varices tibiarum, stru-
mas, febres phlegmaticas & diuturnas, ulcera,
exanthemata, elephantiasin, pruritus, impe-
tiginem, vitiliginem, abscessus, contusiones,
perniones, & alia cutis vitia. Porro noxiæ sunt
calidis & siccis, sanguineis, cholericis, & me-

lancholicis, ac harum complexionum morbis.
Rulandus.

De balneis Aquensibus.

JUXTA Aquigranum civitatem Belgia &
manant Aquæ calidæ, sulphure, sale, ac alumine
infectæ: quæ profunt vertigini, apoplexia, epi-
lepsia, paralyti, arthritidi, chiragra, podagra,
ischia, melancholia, obstructionibus, & in-
flammationibus hepatis, lienis, renum, & pul-
monum, matrici frigidæ, morbis frigidis & hu-
midis; præterea calculum vesicæ ac renum cu-
rant, nec non scorbutum, oris vitia, hydropem,
tumores artuum, menstrua alba: suppressa evo-
cant. Valent adversus virgam exulceratam, juna-
ricas, intertrigines, morbum Gallicum, mor-
sum serpentum: conceptionem adjuvant: con-
ferunt nervorum malis, spasmō, & convulsioni,
membris ruptis, contusis, torpidis, distortis, &
resolutis, scabiei denique, & omnibus vitis cu-
tis. *Idem.*

De balneo Bellerthal.

ACIDULA est in valle Bellerthal / ex ferro,
chalcantho, & sulphure pauco profluens. Usus
ejus est ad jecoris morbos, renum affectus, sto-
machi imbecillitatem, articulorum mala, hy-
dropem, colicam, scabiem, & cutis vitia. *Idem.*

De balneis Bertrungenibus.

NON longè ab oppido Trevisensi Wittich /
scatent aquæ Bertrungenes tepidæ, alumine,
ferro, ac modico sulphure imbutæ. Utuntur au-
tem us contra status, articulorum dolores, vesicæ
exulceratam, dolores colicos, urinæ incon-
tinentiam, menses immoderatos, dolores dorsū,
renes refrigeratos, stomachi & lienis imbecil-
litatem, febres chronicas, tympanitem incipiē-
tem, scabiem, ulcera in curabilia, pruritus, im-
petiginem, & alia cutis vitia. *Idem.*

De balneis Brigenibus.

AQUA calidæ Valesiorum, sulphure multo,
& alumine pauco effluit ad Brixantam urbem.
Usus harum est adversus spasmus, capitis tre-
morem, & destillationes, vertiginē, aurium tin-
nitum, thoracis vitia humida, pulmonis mala hu-
mida, resolutionem, uteri humiditates, renum
arenas, & pituitosa vitia, hydropem, sterilitatem
à frigiditate, lepram, scabiem, ulcera, rupta, &
contusa. Porro noxiū est hoc balneum chole-
ricis: item affectis morbo Gallico. *Idem.*

De balneo Burezheim.

JUXTA Burezheim castellū acida est, sulphu-
ris & nitri particeps. Sanat nervos induratos, ar-
ticulorum tumores, scabiem, & cutis mala. *Idem.*

De balneis Dalsingensibus.

PROPE Ulmam civitatem fons scaturit,
quem appellat Dalsingerbad, & Gfundbrun: con-
stat ipsius mixtura ex sulphure atque alumine,
Proinde valet cōtra omnes morbos phlegmati-
cos, asthma, capitis humiditates & destillationes,
catarrhos, ventriculi intemperie frigidā & hu-
midam, capitis mala omnia frigida & humida:
curat

curat lethargum, apoplexiam, paralyfim, vertiginem, stuporem, nervos debiles, jecoris lienisq; obstructions, colicam, iliacam: varia vitia matricis, menses retentos, sterilitatem mulierum, podagram, arthritidem, prurimum, scabiem, & omnia cutis vitia. Calculos in renibus & vesica frangit, expellitq;: oculorum lippitudinem sanat: valet contra aurium fluxum, & tinnitum: contra tumores, hydropem, sciaticam, tremorem membrorum, jecoris, splenis, matricis, aliorumq; viscerum frigiditatem: cachexiam tollit, stranguriam & urinx stillicidium perlanat: memoriae debili confert: nec non visui, & auditui: appetitum excitat, omnia vitia mulierum, & chigram perlanat. *Idem.*

De balneo Duncelbrun.

Juxta Stuba & oppidum ad Rhenum, acida est, quae vocatur Duncelbrun imbuta ferro, chalcantio, & nitro. Prodest calori stomachi, jecoris, & renum: confert & ulceribus, nec non scabiei, & cutis vitis. *Idem.*

De balneo Ebenhausen.

Fons acidus Ebenhausen prope Geppingam oppidum scaturiens, qualitate & viribus equiparatur acidulae Geppingensi. *Idem.*

De balneo Etingensibus.

Non longe ab urbe Basilea circa Etingium pagum profiliunt aquae, infectae multo aere, & paulillo bitumine. Succurrunt autem capitis tineis, alopeciae, haemorrhoidibus, ventriculo imbecilli & praehumido, cachexiae, ulceribus putridis, carbunculo, anthraci, convulsionibus, membris rigidis, nervorum mollitiei, scabiei, & cutis vitis.

De balneo Fliechen.

Circa mille passus à Basilea civitate sunt balneae: quae profunt contra humores superfluos, contractionem membrorum, uteri mala frigida, vomicas, ulcera putrida, nervorum imbecillitatem, scabiem, & alia cutis vitia.

De balneo Jungbrun.

Prope Netweit oppidum balneum Jungbrun nominatum à multis commendatur, adversus omnia vitia matricis, consumptos ex morbo, reficit enim: ulcera sanat: curat morbos capitis, prurimum, scabiem, & omnia vitia cutis.

De balneo Kerlich.

Acida in Ketich vico, ex alumine & ferro profuit. Utilis est ventriculo, membris nutritivis, sanguinis fluxui sistendo, lieni extenuando, scabiei, & aliis cutis malis.

De balneo Keswasser.

Prope oppidum Etingen existit balneum, quod incolae nominant Keswasser: imbutur sale nitro, sulphure, & pauco aere. Utile est capitis de fluxionibus, catarrhis, oculorum lippitudini, ophthalmiae, aurium humiditati, auditui debili, artuum dolori, articulari morbo, podagrae, chigram, nephriticis, calculo renum & vesicae: obstructions jecoris, lienis tollit, ictero succurrit:

ventriculi vitio operat: confert appetitui prostrato, ulceribus, scabiei, pruriti, fluxionibus omnibus, & morbis phlegmaticis, sed viris potius quam mulieribus.

De balneo Kissingen.

Acida juxta Kissingen erumpit, infecta sale multo, alumine ac chalcantio. Confert cerebro, capitis de fluxionibus, ventriculo imbecillo, constipationi viscerum, difficultati spirandi, calculosis, menses albis, foecunditati mulierum, podagrae, nervis induratis, scabiei, & aliis cutis vitis. *Rulandus.*

De balneo Kronenberg.

Juxta Kronenberg oppidum est fons acidus, ferro, nitro, & cetera imbutus. Valet contra obstructions viscerum, calculos renum & vesicae, cibi fastidium, scabiem, & cutis vitia. *Idem.*

De balneo Leonstein.

In Comitatu Leonstein aquae frigidae profiliunt ex alumine, sulphure, ac aere. Usus earum est adversus febres antiquas, obstructions viscerum, sudorem superfluum, icterum, menses albos rubrosq; inordinatos, cholericos morbos, hydropem, abortum, calculum, cachexiam, artuum dolores, vomitiones, spurum cruentum, ulcera, lassitudinem, impetiginem, vitiliginem, prurimum, scabiem, & alia cutis vitia. *Idem.*

De balneo Laubacensibus.

Ad spatium duorum miliarium ab Ulma civitate prope Disyriae cenobium situm est hoc balneum sulphuratum, ac nitrosum. Confert omni temperamento, omni aetati, omnibus vulneribus, & compunctionibus male curatis: auxiliatur ossium fracturis, capitis dolori, memoriae imbecilli, visus obscuritati, omnibus de fluxionibus, obstructionibus cerebri, atque nervorum: confert apoplexiae, paralyfi, veterno, stupori, lassitudini, auditui imbecillo, spasmo, articularum dolori, pruriti, scabiei, omnibus cutis vitis, ulceribus, tumoribus, omnibus morbis matricis, & mulierum, menses albis, menses retentis, sterilitati, aliisque malis corporis, quae sanant Celenles, & Piperinae aquae. *Idem.*

De balneo Leuck.

Ad oppidum Vallesiorum nomine Leuck aquae calidae extant copioso aere, & modico sulphure. Valent adversus convulsionem, spasmus, pulmonis vitia, oculorum lachrymas & obscuritatem, imbecillitatem stomachi ex intemperie frigida & humida. Conferunt dyspepsiae, cibi fastidio, jecoris & lienis obstructionibus, vitis oris, glandularum & vix: sterilitatem remouent: contra abortum, vulnera incurabilia, catarrhos, & faucium mala valent: profunt & frigidis humidisq; morbis: nec non membris fractis, convulsis & ruptis, calculo renum, & vesicae, hydrophi, matricis intemperie frigidam humidamq; curant: item alvi duritiam, ulcera maligna, vel male curata ad sanitatem ducent: contra narium defluxiones, nervorum aegritudines, colicam, renum dolores misce auxiliantur lassitudinem membrorum

tollunt, scabiem, & alia corporis externa egregie persanant. *Idem.*

De balneis Leuningenfibus.

JUXTA Leuningen ad oppidum Simmeren in ditione Hunderud fons acidus inficitur ferro, ære, atq; chalcantio. Prodest ventriculi ac jecoris inflammationi, obstructioni splenis, renibus calculosis, scabiei, & cutis vitii. *Idem.*

De balneis Loffingenfibus.

AQUÆ frigida, sale, nitro, ac alumine constant in Loffingen oppido Fürstenbergensi: quæ valent contra mentes albos, matricis strangulationes, alvi constipationes, sterilitatem, sanguinis fluxû, defluxiones, capitis morbos frigidos: vitii obscuritatem & aurium tinnitum tollunt: status internos discutunt, humores corporis superfluos consumunt, pectoris angustiam & pulmonis agritudines phlegmaticas persanant: profunt quoque splenis inflationi, infirmo stomacho, febribus antiquis, lassitudinibus, dolori splinæ, scabiei, & cutis corporis externis vitii.

De balneo Lonquich.

PROPE Treviros acidi fontes sunt, unus in Lonquich/alter in Mercedorff vicis. Usus horum est contra ventriculum humidum, fastidium cibi, tumores, scabiem, & cutis vitia.

De balneis Mercedorff.

ACTUS in Mercedorff virtute æquiparatur superiori acidula Lonquichicæ. *Idem.*

De balneis Montebaur.

IN ditione Trevirensi nō longè à Montebaur oppido acidula emanat ferrata, sulphurata, & aluminata: quæ confert ventriculo, jecori, lieni & intestinis febribus, ulceribus, torminibus, scabiei, & reliquis cutis vitii auxiliatur. *Idem.*

De balneo Neubad.

AD oppidum Wittngen in Hercinia sylva balneæ sunt frigida, sulphure & alumine imbutæ: quæ profunt lassitudini membrorum, nervis humidis, rigidis, & distentis, jecinorosis, spleniticis, ventriculo imbecillis, spasmus, fluxionibus, articulis imbecillis, morbis humidis, & cutis vitii. *Idem.*

De balneo Saurenthal.

CIRCA oppidum Baerach acidula erumpit in valle, à cuius nomine vocatur Saurenthal: ferri, aluminis, ac nitri particeps. Utiles est ventriculo, jecori, lieni, articulis, tumoribus laxis, scabiei, & cutis vitii. *Idem.*

De balneo Spiegelbergensi.

IN Comitatu Speygera non longè ab Hattel/acida existit, ochra infecta: quæ efficax est contra chiragram, podagram, tumores, œdemata, topbos articularum, resolutionem membrorum, torporem, & ulcera cava: sistit fluxiones: excrescentias carnis cohibet: visum acuit: curat lepram, impetiginem, scabiem, morbum Gallicum, vulnera: prodest dæmoniacis, ictericis, surdis, & mutis. *Idem.*

De balneo Svvellingenf.

MILLE passus ab oppido Wittngen in vico Wirtenbergico, nomine Svvellingen/frequentatur balneum, particeps sulphuris atq; aluminis: quod sanat inembra contracta, convulsa ex colica, calculum renum, lassitudinem, ventriculi mala, tumores, uteri affectus, prurimum, scabiem, & alia vitia cutis. *Idem.*

De balneo Sylvestri.

BALNEÆ sylvestres, vulgò Wittbad/in Ducatu Wirtenbergensi non longè à Pforshem oppido effluunt calida, infectæ sulphure, sale, & alumine: vel, ut aliis placet, ære, & nitro, de quibus vide supra in balneis Ferinis.

De balneis Teplicis.

MANANT hæ thermæ in Teptis Bohemiæ prope Graupum, & inficiuntur sulphure, nitro, bitumine, alumine, saxoq; calcario: quæ sanant vertiginem, dolorem capitis, stuporem, tremorem, contractionem, nervorû contusionem, paralysis, articularû morbos, tumores artuû, stranguriâ: vermes necant: mēstrua provocant: albos sistunt: curant matricem humidam, coxarum affectus, tumores inguinû, bubones, gonorrhœâ, vulnera, ulcera serpentina, atq; erodentia, hepatis intemperiem, scabiem, lentiginem, vitiliginem, impetiginem, maculas, & alia vitia cutis. *Idem.*

De balneis Uberlingenfibus.

FONS frigidus, plumbo, ære, ac sulphure erumpit juxta Uberlingam civitatem: qui confert nephriticis, vesicæ ac renum calculis, fluxionibus, phlegmoni, hydropi incipienti, ardori urinæ, & ambullis: appetitum excitat, concoctionem juvat: prodest lepræ incipienti, ventriculo malo, membris imbecillis, impetigini, alphis, scabiei, & aliis cutis vitii. *Idem.*

De balneo Villacensi.

MANANT hæ aquæ in Norico prope Villachum, particeps gypsi, plumbi & sulphuris: quæ sanant icterum, ventriculum vitiosum, & intestinorum mala: obstructiones viscerum reserant: curant vigilias, scorbutum, pustulas, guttam rosaceam, verrucas, rimas, ulcera omnia, scabiem, & cutis vitia alia, &c. *Idem.*

De balneo Waldsborn.

SYLVESTRIS fons, vulgò Watsborn/erumpit juxta sylvâ Ditscherwald in Comitatu Ditsch/ & imbuitur bitumine. Utiles est capitis fluxionibus, catarrhis, aurium dolori frigido, capillorû defluvio, epilepsie, raucedini & gravedini: dentium dolorē tollit: oculorû albuginē, & hypochysin curat: prodest tussi recēti, & veteri, dyspnoeæ, ventriculi dolori, & frigidis malis: status intestinorum dissipat: curat tormina, & intestinorum exulcerationes, ventris frigidam intemperiem, obstructiones viscerum, indurata membra, ulcera maligna, vulnera difficilia: prodest calculosis, tumidis vesicæ inflationibus, matricis suffocationi, & præcipitationi, & flatibus: item membris retētis, podagra, chiragra, ischiadi, articularum

lorum dolori, lumbricis, vulneribus, lepræ, mor-
fui serpentū, frigidis morbis, & doloribus. liche-
ni, pruritu, scabiei, & aliis cutis vitii. *Idem.*

De balneo Weringensi.

BALNEA Weringenses tribus ab Augusta
Vindelicorum miliaribus sitæ sunt, in loco pla-
no, spatioso, amœno, campestri, & palustri, jux-
ta collem, quem accolæ appellant *Ente*; indeq;
balneæ *Entebad* / ab aliis *Weringbad* / à pagi
vicini nomine nomen accepere. Sunt sulphura-
te, bituminosæ, & saltæ aquæ. Valent contra ap-
petitus amissionem plurimum, articulorum im-
mobilitatem, & dolores, apoplexiam, paraly-
sin. Siquidem pituitam è capite, peccore, ven-
triculo & intestinis evacuant: sanant relaxatio-
nem, stomachi dolores, inflationes, & erudi-
tates, oculorum lachrymas, ventris passionem,
intestinarum lubricitatem, micticis mala, &
dolores, hepatis intemperiem calidam, dolo-
res renum, dysuriam, stranguriam, menses re-
tentos, sterilitatem, colicam, hydropem, jeco-
ris & splenis frigiditatem: fluores sistunt: fi-
cum, lyncanthen, & uvæ passionem curant: profunt
chiragræ, podagræ, ischiadi, apostematis
laxis, & tumidis, umbilico eminenti, calculo,
asthmatis, canino appetitui, tenesmo, scrophulis,
ulceribus, furfuribus, & squamis capitis. Valent
præterea adversus aurium dolores, tumores ani,
ulcera purulenta, inflammata & indurata, sca-
biem, oris corturam, fetorem axillarū, vermes,
partus difficultatem, secundinæ retentionem,
pleuritidem, & morbos omnes frigidos atque
humidos. *Idem.*

De balneo Wolkensteinensi.

AQUA istæ prope *Wolkenstein* in Misnia apud
Hermunduros tepidæ scaturit, imbutaq;
sunt permulto alumine, paucillo pyrite atq; bi-
tumine: quæ conferunt furfuribus capitis, lendi-
bus, pediculis, catarrhis, oculorum lachrymis, &
prerygiis, aurium fluxionibus & doloribus: ton-
sillas suppuratas, & oris ulcera curant: profunt
& columellæ laxatæ & pendenti, gingivis carne
superflua repletis, præ humidis, tumidis & infla-
tis: adversus dentium dolores, morphæam, len-
tiginem, anhelosum, sanguinis sputum, dyspe-
psiam, & anorexiam auxiliantur: vomitiones
compescunt: sanant ventriculum refrigeratum,
hepatis & lienis obstructiones, & inflammatio-
nes, hydropem, diarrhæam, & colicam pituito-
sam. Conferunt præterea nephriticis, calculosis,
vesicæ ulceribus, apostematibus, & scissuris uteri,
sterilitati, menstruis albis, vel immodicis, vel
inordinatis: hæmorrhoides superfluas sistunt:
alarum, & inguinum sudores & fetores tollunt,
sudores immodicos prohibent: medentur unguū
scabrietis, colli exulcerationibus, doloribus testi-
culorum, ambustis, pedum tumoribus, pernio-
nibus, strumis, varicibus, & furarum tumoribus:
auxiliantur podagræ, arthritidi, coxarum dolo-
ribus, nervorum resolutionibus, nervis frigidis,
cōtractis, tremulis, pruritu, scabiei, impetigini,

A serpigini, & aliis cutis vitii. Valent præterea ad-
versus humores, & dolores, in musculis reten-
tos, tumores phlegmaticos, præ dueros, & flatu-
lentos: adversus ulcera rebelia, maligna, putri-
da, depascentia, & phagedænica: duritiem sanant:
pus resolvunt: excrescentias carnis tollunt: cicat-
ricem vulneribus inducunt, &c. *Idem.*

De balneo Zollersbad.

PROPE oppidum *Zollersbad* ad Rhenum sca-
turiunt aquæ sulphuratæ: quæ sanant ventriculū
B imbecillam, vomitum, anorexiam, tumores, ul-
cera, frigidos & humidos morbos, scabiem, pru-
ritum & alia cutis vitia. *Idem.*

*De Thermis Italiae, ac primū de
balneis Patavinis.*

INCOMITATU Patavino septem habentur
thermæ, quarum præcipuū ac famosius est bal-
neum Ebani, à Padua quinque miliaribus distans
in consinibus turis, Ebanum dictū, quod ex sul-
phuris, aluminis, nitri, salis & calcis mixtura con-
stat. * Unde capitis dolori antiquo confert, pec-
tori humido auxilium præstat: tinnitui & sibi-
lioni antiquis medetur: ventriculum humidū,
hydropem, articulorum dolores, podagram, &
ulcera corrosiva curat. *Savonarola.*

De balneo Porretano.

INCOMITATU Bononiensi thermæ habentur
(*della Porretta dicto*) quadraginta miliaribus
à Bononia distantes, quæ ex alumine, paucō sul-
phure, sale & nitro constant. * Omnē cerebri de-
bilitatem remouent: oculorū egritudinibus sub-
veniunt: auditum reparant: paralyti linguæ opi-
tulantur: asthmaticis conferunt: menstrua provo-
cant: splenis & hepatis obstructiones tollunt:
hydropem curant: calculos & arenulas ex reni-
bus pellunt: impregnationi conferunt: matri-
cis humiditatem resolvunt: passionibus nervorū,
doloribus juncturarum, podagræ, scabiei anti-
quæ, tertianæ, & quartanæ conferunt. *Idem.*

De balneo Corfeno.

INCOMITATU Lucano tria reperiuntur bal-
nea, quorum primum ac præcipuum balneū de
Corfeno nominatur, à civitate xv. miliaribus
distans. Constat ex sulphure, alumine, & nitro.
* Quare calefacit & exiccat: calorem resolvit:
capitis frigidis & humidis ægritudinibus oppitu-
latur: asthmaticis & juncturarum doloribus, ô-
fert: sterilitati succurrit: ulcera curatu difficilia
curat atq; exiccat. *Savonarola.*

De Sancta Maria in Bagno.

INROMANDIOLA Castrum est, (Sancta
Maria in Bagno nuncupatū) apud quod tria sunt
balnea, quorum mixtura ex sulphure, alumine,
ferro ac are participat. * Hæc catarrho humi-
do, sibilo, tinnitui, paralyti, epilepsia, matri-
cis humiditatis, juncturarum doloribus, scabio-
sis, leprosis, & ulcerosis conferunt. *Idem.*

De balneis de Aquis.

INPIRARUM Comitatu quinque habentur

balnea, quarum præcipua sunt balnea de Aquis, à civitate sedecim miliaribus distantes, quarum minera ferrea & aluminosa existit. * Omnem membrorum nutritivorum dyscrasiam calidam tollunt, hydropicis & ictericis conferunt: renes mundificant: matricis humiditates compescunt: hepaticis & stomachicis auxiliantur. *Idem.*

De balneo Petriolo.

IN DUCATU Senesi plura habentur balnea, quorum famosius balneum de Petriolo nominatur, à civitate quindecim miliaribus distans: cujus minera est sulphurea multum, & alumine participat. * Valde calefacit, resolvit, & exiccant: confert paralyti, spasmus, tremori, epilepticis, capitis dolori ex frigido: stomachum laxat: calido hepatis nocet: splenem durum mollificat: intestinorum ventositates dissolvit: vulvæ duritiei medetur: scabiosis, ulceribus, podagra, & sciæ opitulatur. *Idem.*

De thermis Grotinis.

IN COMITATU Viterbii complures repertiuntur thermæ, quarum primum locum habere videntur Thermæ de Grotia dictæ, miliare unum à civitate distantes, quæ ex ferro & ære consistit. * Membra relaxata, digestivam, cerebrum & visum corroborant: appetitum provocant: splenicis, hepaticis, nephriticis, podagricis & matrici conferunt. *Idem.*

De thermis apud Urbem veterem.

APUD Urbem veterem novem habentur balnea, omnia à prædominio aluminosa ferro participantia. * Unde matricis & juncturarum passionibus frigidis & humidis conferunt: paralyticis, spasmus, hydropi, sordis, podagra, catarrho, ulceribus sordidis, nervis contractis auxiliantur: appetitum excitant: stomacho, hepatis, & spleni succurrunt. *Savonarola.*

De balneis Perusinis.

AD civitatem Perusii balneum habetur, Mōtis alti nuncupatum, cujus minera sulphure non

A multo, & asphalto participat: * ægritudinibus frigidis & humidis confert. *Idem.*

De balneis montis Catini.

APUD Castrum montis Catini tria habentur balnea salia, quorum unum antiquissimum, circa cujus circumferentiam nascitur tamariscus in magna quantitate. * Doloribus juncturarum, & dorsi, podagra, & sciæ confert. Alterum in duo divisum est balnea: in altero viri, in altero mulieres lavantur. * Podagra, ischiæ, & scabiei auxiliatur. Tertium balneum novum, per communiatem Florentiæ ordinatum. * Renum obstructiones aperit, lapides frangit: solvit venærem, & vomitum provocat, bibita aqua. *Idem.*

De balneis Aqueusibus.

IN civitate Aqueusibus sunt balnea duo super plateam, quæ consistunt sulphure, alumine, & nitro. * Passionibus juncturarum, articularum doloribus, capitis & stomachi passionibus confert. *Idem.*

De balneis Siculis.

IN insula Sicilia, quæ pluribus gloriatur balneis diversis in locis situatis à prædominio maxime sulphurea. * Paralyti, spasmus, tremori, podagra, sciæ, ulceribus, epileptiæ conferunt: ventositates intestinorum dissolvunt. *Idem.*

De balneis Aquariis.

APUD Aquarium terra est à Regio Longobardo 25. miliaribus distans, balneum de Aquarium nuncupatum, alumine participat. Viribus simile est balneo della Porretta. *Idem.*

De balneo Carpenfi.

APUD castrum Brandula 34. miliaribus balneum Carpenfi habetur, quod constat exiguo sulphure, alumine & pauco sale. * Catarrhum sistit, capitis humiditates exiccant, oculorum humiditates tollit, lacrymas eorum compescit: stomacho humido, debilitati renum, renum & vesicæ ulceribus auxiliatur: menstrua alba tollit & corrigit: podagra à causa frigida confert. *Idem.*

DE TERRIS, Sectio IV.

		{ Terra Armenia.
	{ Venena areet: ut	{ Terra Lemnia.
		{ Terra Ochra.
		{ Rubrica Sinopica.
		{ Rubrica fabrilis.
		{ Terra omnis.
	{ Astringit: ut	{ Terra Erethrina.
		{ Terra Samia.
		{ Terra Chia.
		{ Terra Selinusia, &c.
		{ Terra Cimolia.
	{ Discutit: ut	{ Terra ampelitis.
		{ Testæ fornacea, &c.
	{ Abstergit: ut	{ Terra Molia, &c.

TERRA non minus ac prædicta elementa in usum medicinæ venit. Siquidem alia

TERRA

TERRA seu **BOLUS ARMENIA**, Galeni tempore in gravi illa pestilentia primū in lucē venire cōpit colore pallido, hodie duorū est generū: alterū orientale, alterū nostras, quod multis locis nascitur, ubi sunt ferrifodinae: utraque rubricae species est. Existimant nonnulli bolum orientalem ex Armenia advehi, esseq; illam ipsam, quam Galenus colore pallido, Arabes luteo, croco similem describunt. Ceterum cum illa sit rubra, nō abs re dubitatur, an sit bolus Armenia. Alii putant veram esse terrā Lemniam, quae olim caprae imagiae signabatur: aut eam potius, quae Galeno rubrica Lemnia vocatur, à terra Lemnia differens. Nam rubrica manus inficit, terra verò minime. Utur sit, existimamus alteram alterius loco usurpari posse. Nosstrate uti possumus in medicamentis foris applicandis: imò & incūs, si rite praeparetur, hoc modo: Abluatur vulgaris noster bolus aceto acerrimo, ut quā purissimus ab arenosa commistione redatur, & iterum paratus exiccetur. Deinde quod siccatū est, ponderetur, tantundemq; ponderis aceti capiatur cum quinta ejusdem ponderis parte olei: atque ita in massam subigatur totus bolus, qui ita paratus, in fictili Sigburgico reponatur, quoad subfossū in vino vel terra aserveatur per aliquot menses pro fermentatione: imò quō diutius ita fermentatur, eō melior reddetur. * Hujus boli ita parati usus non incongruus erit tempore pestilentiae, quam misericorditer avertat Deus. *Medici Colonienfes.*

Boli Armenia preparatio.

BOLUS Armenia in pulverem tenuissimum redacta, dissolvatur in phlegmate acido aluminis: tum separetur phlegma per balneum: & aliud superfundatur. Id ter facito. Tum bolus in oleum perpingue convertitur: quod igne lentissimo exiccetur, & in pulverem reducatur, ad cohibendum sanguinem undecunq; fluentem aptissimum. *Quercetanus.*

SYGILLUM LEMNIUM, sive **TERRA SYGILLATA** officinarum, terra Lemnia Dioscoridis & Galeni esse debebat. Hodie duo terrarū genera Constantinopoli adferuntur: una rubeles, in placentulas exiguas formata, characteribus Turcicis signata: altera ex cinericio colore candicans, majoribus formata placentulis, characteribus item lignata Turcicis. Magno in precio sicut apud Turcas, maximeq; commendantur adversus venena: neque facile earum copia haberi potest. Quae Constantinopolim adferuntur, non è Lemno, sed aliis ex locis, multoq; longius distitis advehuntur. Itaque arbitrandum non est, ullam ex jam dictis terram Lemniam esse. Rufa quibusdam è Lemno advehi, veraq; terra Lemnia esse creditur. Plerique bolum Armeniam Orientalem, veram esse terram Lemniam crediderunt. Sed nihil certi statuere possumus: magis tamen illi quadrare videatur terrae Lemniae notae, quam duabus

A praedictis. Reperta est etiam in Melita terrae quoddam genus candidum leve, quod à circumforaneis impostoribus venditur, adversus venena efficax. Itaque terrae Lemnia loco commode aut bolus Armenia ex Oriente petita, aut praedictarum aliqua sumi potest, tamen Turcicae adversus viperæ morsus non admodum efficaces sint, multoq; minus, quae ex Melita adfertur. Verum si bolus Armenia adversus viperæ morsus eam haberet vim, quam terrae Lemniae tribuunt, terra Lemnia legitima sine controversia esset, aut saltem illi securè substitui posset, & facile esset experimentum, quemadmodum de Turcicis terris in canibus à viperæ demorsis periculum fecimus. nam quibus alium cum vino datum est, hi liberati sunt: quibus vero terrae supra recitatae, hi mortui sunt, aut magna cum difficultate liberati. Terrae sigillatae officinarum, cum ne una quidem nota Lemniae quadret, nullus usus esse potest, nisi in iis duntaxat medicamentis, quae foris adhibentur: haec enim nihil praeter manifestarum qualitatum operationem desiderant. *Medici Florentini & Colonienfes.*

Lemnia terra, quam alii perperam Rubricam Lemniam vocant, ut docet Galenus l. de Antidot. cap. 14. (nam Rubrica Lemnia alia res est in Lemno proveniens, ad alios usus idonea quam est sigillum Lemnium) putatur communiter esse ea, quae in officinis vocatur Bolus Armenus Orientalis: quod nomen illi à mercatoribus Venetis impositum fuit, itemque ab istis, qui Venetias eam apportant: tamen verus Bolus Armenus Orientalis alia res sit. haecque opinio approbata fuit ab omnibus simplicium peritis: cum certum sit, eam non ex Armenia, sed ex insula Lemno afferri, de eodem plane loco, quem Galenus lib. 9. de simplicibus Medicam. describit. Quodq; verus Bolus Armenus esse nequeat, color etiam in causa est, qui nimis ruber est, cum Bolus sit colore pallido: & elapsi sunt octo anni, quod quidam Graecus satis magnam copiam attulerit Neapolim, unde longo tempore officinas suas pharmacopei instruxerunt. Quamvis suspicio quaedam accesserit, de impostura ejusdem medici Materatensis, qui multas cistas Materato ex regno Neapolitano Venetias advexit, & asseverans esse verum Bolum allatum ex Armenia, multis mercatoribus eum vendidit, qui postea in idem regnum rursus attulerunt: utq; omnia veritati magis essent consentanea, opera cuiusdam Graeci ad eam rem adhibita curavit illum distrahi. Cum nihil aliud revera esset quā Bolus, qui reperitur prope Materatā: & iste locus postea mandato regio fuit oclusus. Quae suspicio eō magis confirmatur, quod Bolus ille à Graeco divenditus, alteri, qui hodie Materatae effoditur, ita plane assimiletur, ut etiam exercitatissimi in hac parte inter utramq; nullam differentiam reperire queant. Sed relicto Bolo Armeno vero, loquentes de vulgari altero dicto Orientali, constat eum ferè ab omnibus non solum ac-

cipi pro succedaneo Terræ Lemniæ, sed etiam A pro ipsa vera Terra Lemnia. Quanquam multi viri præstantes in arte Medica asserat, hunc vulgarem Bolum esse Rubricam, & nõ terram Lemniam: idq; se scire ajunt ab omnibus fide dignis, qui ipsum locũ conspexerint, & qui sciunt quoq; in quo loco ipsa terra Lemnia colligatur, quæ olim nullo alio quàm sacerdote tractabatur, & qui insuper norunt, ubi Rubrica effoditur, quam dicunt esse illum rubrum Bolum Armenum, quem Orientalem vocamus. Quod si B illis fides non adhibeatur, addunt aliud argumentum, quod scilicet nemo ausus fuerit affirmare, experientia comprobatum esse hunc Bolum, dictum Orientalem, sanare eos, qui à serpentibus sunt demorfi. Nec satis est dicere, ex Lemno Insula afferri, nam in ipsa tres differentia tetraurum reperiebantur: prima erat præstantissima, contra omnia venena remediũ certum: altera Rubrica, quam usurpabant fabri, & perhibent isti esse Armenum Bolum Orientale, de quo loquimur. Tertia est, qua utebantur ad pannos lavandos, quia abstergendi vim habebat. Ex his postrema duæ in Medicamentis nulum usum habebant, ideoq; concludunt, Bolum vulgarem Orientalem non solum nõ esse Terram Lemniam, sed ipsius loco quoque non esse accipiendum. At cum in hoc Bolo deprehendatur nonnullus odor & sapor aromaticus, multi, imò major pars doctorum, non ita facile istorũ sententiæ assentiri voluerunt, sed potiùs existimarunt, ejus usum esse in Medicina idoneum, & quod revera sit terra Lemnia. Quod tamen nemo, nisi qui propriis oculis locum viderit, certo affirmare potest. Sed & nos cum majore parte doctorum hominum ponamus hunc loco Terræ Lemniæ. Non tamen silentio prætereundum est, quod aliqui impostores, quò eum vendibiliorem reddant, imbuant prius instat pastæ cum aqua aromatica, quæ in ea quantitate additur, quò fraus faciliè occultetur, cum non sit verisimile, tantum odorem & facultatem per se esse in ipsa terra: quæ interdum ex Cinnamomo quoque illi conciliatur: quemadmodum vidi Romæ ante biennium, tale frustum missum à Cardinale Granuellano ad Castilionem Cardinalem, propter adversam ejus valetudinem, qui tamen paulò post obiit: cui itaque hic Bolum suspectus esset, tutius substituere posset Terram istam albam, quæ ex Malta affertur, quoniam sapissimè nõ solum à Circulatoribus, sed etiam Medicis experientia probatum est, eam mirificè contra venena serpentum & aliorum animalium valere: cum propter eandem causam Terra Lemnia quoque assumatur. Nec forsitan errabit, qui ejus loco verum Bolum Armenum acciperet, modò de legitimo eum haberi posse certi essemus: nam sicuti ad pestis malignæ vim prodest, sic etiã nõ abs re dici posset, contra maligna alia venena quoq; omnia utilis esse. Cujus tamè rei cum nondum experientiam habemus certam, securius erit interea, accipere Meliten-

sem terram: in qua opinione, quoad vixit, præceptor meus piæ memoriæ Lucas Ghinus fuit.

D 2 Sigillo sive terra Sigillata vulgari non dicã plura, cum jam omnibus manifesta sit fraus, quæ cum illa committitur, atq; unusquisq; jam sciat, nullo modo eam esse usurpandam. Neque etiam possum probare usum Boli Materaten- sis: nam tamen propter suas qualitates manifestas procul dubio utilis sit, nimirum in constringendo corpus, & in omnibus illis affectibus, in quibus opus est exiccatione, aut facultate emplastica & astringente, non tamen certissimus, quòd in malignis morbis sit efficax: cù hæc virtus ab ipso Climate proficiscatur: nec possit superficialis similitudo in Materateni Bolo polliceri, propter occultas & interiores proprietates.

O C H R A M levissimam, & omnino luteam eligere oportet, saturatam, nõ lapideam, friabilem, natione Atticã. Uratur hæc, & lavatur eadem modo. * Vis ejus, adstringere, erodere, collectiones & tubercula dissipare. Excrecentia in carne reprimat, cava cum cerato explet, & articulos, in topicos comminuit. *Discofoides.*

R U B R I C A Sinopis maxime probatur gravis, densa, ad jecinoris imaginem vergens, calciorum expert, concolor, cum diluitur, impendit fulis. Effoditur in Cappadocia, speluncis quibusdam, expurgataq; desertur in Sinopem urbem, in qua venditur: unde cognomen accepit. * Vim habet exiccatoriam, quasi inducendo obstruentem, & adstrictoriam, quapropter vulnerariis emplastris, & pastillis exiccantibus, & adstrictoriis commiseri solet. Aluum sistit, in ovo sumta, aut distillare insula. Datur jecinoris vitio laborantibus. *Discofoides.*

R U B R I C A fabrilis ad omnia Sinopide inferior est. Optima Agyptia & Carthaginensis, lapidum expert, finibus. Gignitur etiam in Iberia, quæ ad Occidentem spectat, ochra exusta, & degenerante in rubricam. *Discofoides.*

O M N I S terra ad medendi usum recepta, summam & primam vim habet refrigerandi, meatusque obducendi, occludendique, sed specie distat, cum al. adjunctis quibusdam ad alia sit utilis. *Discofoides.*

E R E T R I A D E S duæ sunt: una vehementer alba est, altera cineritia. Optima habetur ad cinereum colorem vergens, per quam mollis: quæ si per aramenta tractum ducatur, lineam violaceam refert. Lavatur ut cerussa, aut in hunc modum. Teritur seorsum, & cum aqua, ubi pessumierit, humor leviter excolatur: sic cata solibus, iterum teritur interdum, adjecta aqua, ut vespere confidat: antelucanis colo excernitur, & demũ in sole trita, si fieri potest, digeritur in pastillos. Quòd si tosta desideretur, pastilli magnitudine ciceris in fistile perforatũ cõjiciuntur, oreq; vasis diligenter obturato, supra carbonem candentes continenter follis, persiantur: ubi verò cinis in favillas se converterit, aut aream colorem contraxit, exempti recõduntur. * Vim habet astringentem, & refrigeratoriã, leviter mollientẽ: ca-

va explet, & sanguinolenta conglutinat. *Dioscorides.*

SAMIA præfertur candida, levis, tangenti linguæ glutinis modo adhærescens, mollis, succola, friabilis: cujusmodi est, quam aliqui collyrium vocant. Dux enim species ejus: unam antè diximus: altera Alter appellatur, crustacea, & cotis modo prædensa. Uritur ac lavatur ut Eretria, vimque consimilem habet. * Sanguinis rejections sistit: sceminis fluxione vulvæ laborantibus, cum flore sylvestris punice datur. Testium & mammarum inflammationes, illita ex rosaceo & aqua, refrigerat: sudores arcer: contra serpentum morsus, & venena, pota ex aqua auxiliatur. Quod si non sit in promptu, ejus loco substituatur lapis hæmatites. *Dioscorides.*

CHIA eligi debet candida, vergens ad cinerem, Samiæ similis. Est autem crustosa, albaque, sed fictitius formis differens. * Vis eadem quæ & Samiæ: extendit faciem, & erugat, atque splendidam reddit: colorem in facie, & corpore toto commendat, in balneo pro nitro deterget. *Dioscorides.*

Eadem præstat **SELINUSIA**: maxime laudatur, quæ vehementer resplendet, candida, friabilis, & humore dilui celestissima. *Dioscorides.*

CIMOLIA duo genera, candida, & ad purpureum inclinans. Optima existimatur, quæ innatam habet pinguedinem, tactuque frigida sentitur. * Utraque aceto diluta, parotidas & alia tubercula discutit. Ambusta igne, si statim cimolia oblinantur, pustulas non sentiunt: testium duritias, & totius corporis collectiones cohibet: igni sacro imponitur. In summa, utraque multum in medicina commendatur, si incorruptæ originis, nec spuria assumatur. *Dioscorides.*

Quæ **PNIETIS** dicitur, colore ferè Eretrie similis est, grandioribus tantum glebis: manum si quis admoveat, refrigerabit: tactu linguæ usque adeo glutinosa, ut penilis hæreat. Cui effectus idem qui cimoliæ, paulo tamen infirmior. Hanc aliqui pro eretriade vendunt. *Dioscorides.*

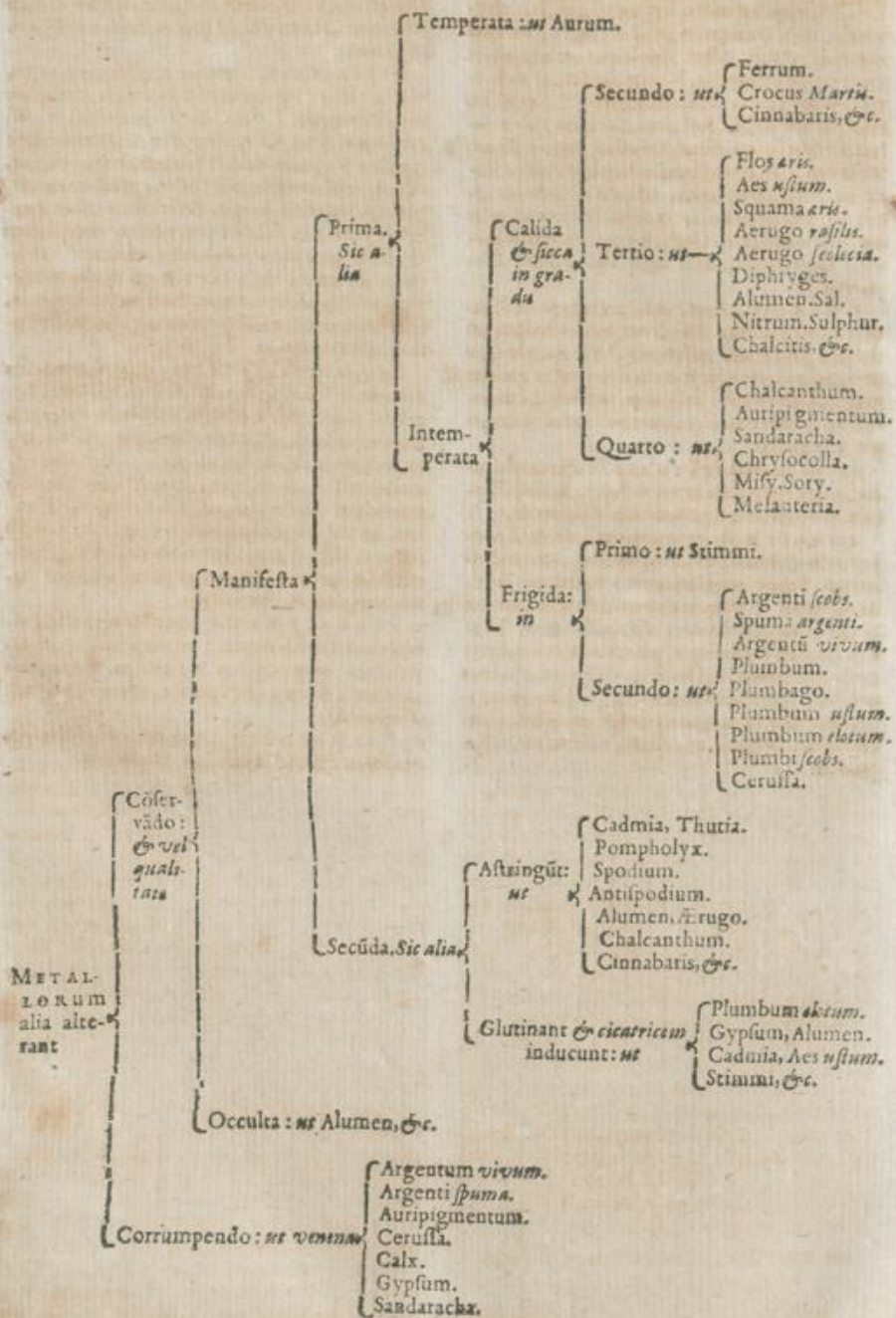
MELIA colore cineream eritream imitatur, aspera tactu: ea digitis friata, derasi pumicis modo crepitat. * Vim habet aluminosam, sed remissiusculam, id quod gustu deprehenditur: modicè linguam siccatur: purum corpus reddit, & colorem commendat: pilos extenuat: vitiliginis & lepras abstergit. Pictoribus usum præbet, ut colores diutius perennent. Emplastris viridibus, quæ chloræ dicuntur, efficaciter inferitur. Et omni Melia terra, & omni alia in universum, eligi debet recens, mollis, non lapidosa, friabilis, quæ cum humorem attigerit, facile resolvatur. *Dioscorides.*

EX AMPELITIDE terra, quæ pharmacitis nomine in Seleucia Syriæ nascitur, laudatur imprimis nigra, piceæ longos carbones referens, modicè alluola, æquabili splendore, quæ detrita, accepto oleo, statim eliquescit. Vitiosa censetur candida, & cinerea, quæ in liquorem non resolvitur. * Vini dissipandi & refrigerandi habet, ad calliblephara additur, tingendis capillis idonea. Usus ejus ad illinendas vites, sub germinationis tempus, utpote cum innascentes vermiculos enecet. *Dioscorides.*

FORNACEA testæ vehementer tostæ, crustas ulceribus obducunt: quare prurigo, & papularum eruptionibus medentur. Podagricis profunt: strumas discutunt, cerato exceptæ. *Dioscorides.*

FORNACUM terra, quæ retortida fulvescit, ejusdem cum testæ effectus. *Dioscorides.*

DE METALLIS, Sectio V.

De metallis

De metallis temperatis.

AURUM (Ital. & Hisp. Oro. Gall. Or. Ger. Gold.) omnium metallorum præstantissimum est, ductile, colore lucido, illiq; persimile, quo cuncta à Sole illustrantur. Insuper propria quadam attractrice vi pollet, qua respicientium animos allicit, & disponit, ut ab ipsis illico desideretur. Unde quidam existimant, auro proprias quamplurimas melle doctes. In Italia propriae sinceri auri fodinae (quod sciam) nullibi extant. Atqui in Germania, Pannonia ac Transylvaniae ex pluribus in locis habentur. Auri venam iis omnibus locis crediderim gigni, ubi coelum id causae elementaris influat, ac disponat. Hujus vena variis lapidibus impacta visitur in asperimorum montium visceribus. Verum ea omnium præstantissima auri vena censetur, cui caruleus lapis fuerit admixtus, tanto enim melior haec, quanto ponderosior, & colore vigentior: adeo ut illa ceteras præcellat, quae pluribus auri guttis scintillet, vel in qua plures auri lineae intercurrentes conspiciantur. Est etiam auri ferax diversorum fluminum arena. Siquidem procul dubio constat in Hispania Tagi, in Thracia Ebru, in India Gange & Pactolum, in Pannonia Istrum, in Germania Rhenum, in Italia Padum & Ticinum, aureas ducere arenas, à quibus arte quadam aurum omnium probatissimum elicitur. Veruntamen non omnibus eorum litribus aureae eadem sunt arenae. * Aurum in omnibus suis partibus aequale est, cor & vitale facultatem mirum in modum corroborat: inscribitur medicamentis, quae arabilis competitur morbis. Adhuc ubi actuali cauterio sit opus, ignitum aurum ceteris præstat metallis, quod ulcus inde exortum citius sanescat. In ore contentum, anhelitus graveolentiam tollit. Auri scobs porphyrite lapide levigata, in ea medicamenta additur, quae ad alopecias & lichenas parantur, tam intus in corpus sumptum, quam extra medicamentis exceptum. Haec item eodem modo diutius levigata, adeo ut tactum ferè effugiat, oculis immititur ad roborandam eorum aciem. Bibitur autè & ad cordis affectus, & animi mæores. Cardiacæ melancholice, cordis palpitationi, morbo attonito, comitiali, elephantia, co medetur: adhuc spiritus animales, vitalesq; recreat. Utendi ratio est, cum vel candens jusculis, aliisve succis, vel destillatis intingitur, vel in pulverem redigitur, vel in oleum convertitur. Si liquidum est, duae, tres, aut plures guttae ex vino malvatico assumuntur: si pulverem ejus exhibere voles, scrupuli dimidiom satisfaciet: humoris candente auro imbuti cyathus. Eligitur purissimum quodq; sive ex asperimorum montium visceribus, sive ex fluminum arenis colligatur. *Avicenna, Matthiolus, Andernacus.*

De metallis calefacientibus & siccantibus in gradu secundo.

FERRUM (Ital. Ferro. Gall. Fer. Hisp. Hierro. Germ. Eisen.) extenuat, hocat, resolvit: scobs

A ipsius candens vino & aqua extincta, stomachi imbecillitati, coeliacis, dysentericis, lienisq; abscessui auxiliatur: profluvio urinae, menstruorumq;, & sputo sanguinis, aqua cui ferrum candens intingitur, potu conducit. Squama ferri ex ferro decidens dum aqua extinguitur, ad ejus indurationem, aliamve ob causam in fabrorum officinis reperitur. De croco Martis vide suo loco. *Andernacus.*

B CINNABARIS (German. Cinnober.) vera (quae res mineralis erat) hodie ignoratur. Cinnabaris verò neotericorum factitia, est quiddam ex sulphure vivo & argento vivo simul ustis, proinde nulla ratione substitui debet pro cinnabari Graecorum, quae vires habebat easdem cum hematite lapide, & tam rara erat, etiam ætate Dioscoridis, ut versicoloribus poëtorum lineis vix satisfacere: unde eam incognitam esse facti cogimur. *Medici Colonienjes.*

De metallis calefacientibus & siccantibus in gradu tertio.

FLOS æris grana quaedam sunt minutissima, panice effigie, rubentia æris modo, quae exsunt ac erumpunt, quando æs per cola funditur, & aqua pura & frigidissima affunditur. Facile reperiri potest in ærariis officinis. Optimus est friabilis, in attritu fulvescens, multo effigie & numero brevis, ponderosus, modicè splendens atque coarctans, qui delimitæ æris scobem non recipit, quae saepe adulteratur. Sed id facile deprehenditur, cum dentium illis dilatantur rameta. Fit autem, cum æs fornacibus fusum, in receptacula delabitur, per cola fistularum ad ea pertinentium, tum huic negotio additi ministri, sordes expurgantes, aquam clarissimam infundunt, refrigerandi proposito: itaq; repentino concretu, ac addensatione, velut expuitur, & erumpit ante dictus flos. * Adstringit, & excreceta coerces: offusam oculis caliginem emendat, sed magnopere mordet. Quaternum obolorum pondere datus crassum humorem extrahit, carnosa narium, & sedis vitia absumit: eruptiones papularum cum vino cohibet. Candidus contra diuturnas aurium gravitates tritus, in eas per fistulam statum impellitur: uram, tonsillasq; reprimat farina ejus cum melle admota. *Dioscorides.*

Æs ustum probatur rubrum, & quod contritu colore cinnabarum imitetur: nigrum verò plus quam deceat, exustum est. Fit autem à clavis solutarum navium, fictili crudo compositis: subperso sulphure cum sale pari, omnibus vitissim inspersis, fictile, circumlito figulari creta spiramento, fornacibus inditur, donec figillum percoquat. Quidam pro sulphure & sale alumen inspergant. Alii sine sulphure ac sale, fictili multos dies urunt. Alii sulphure solo utuntur, fuliginem tamè excutiunt. Alii oblitos fictili alumine clavos cum sulphure & aceto, fictili crudo cremant. Alii in ænea olla aceto resperos urunt, ac iterum & tertio idem efficiunt, postea recedunt. Principem locum tenet, in Memphis

te combustum: proximum, in Cypro. *Astringit, exiccit, reprimat, extenuat, attrahit: ulcera purgat, & ad cicatricem perducit: vitia oculorum emendat, excrescentias in carne consumit, nomas cohibet: vomitus ciet cum hydromelite potum, aut cum melle delinctam, illitumve. Lavatur ut Cadmia, mutata quater die aqua, donec nulla profus sordes emergat *Discozoides*.

S Q U A M A aris excussa ex Cypris officinarum elavis, crassa quidem ipsa praestantior, quae helitis, id est, clavatis nominatur. Sed ex vili promiscuoque aere, aut candido, vitiosa intelligitur: quam, utpote tenuem & invalidam, damnamus maxime, approbantes crassam, rufam, praesertim si aere resperis aruginem contrahat. *Vim habet adstrictoriam, extenuantem, reprimentem & erodentem: nomas coarctet, ulcera ad cicatricem perducit, pota ex aqua multa, aquam trahit. Aliqui farina subactum dant in catapotio. Additur ad oculorum medicamenta: genarum namque scabritie absumit, & fluxiones exiccet, *Discozoides*.

A E R U G O (Ger. Spongrün) rafa sit in modis. In cadum aut aliud consimile vas, acetum quam acerrimum infunditur: superponitur inde inversum aeneum vas, praesertim cocameratum: si minus, planum: sitque obstructum, nullumque habeat spirameterum: exempto, quo doliolum obturaveris, deraditur. Aut aris lamina in cadis super acetum ita suspenditur, ne ipsum attingat, & eadem post dies raditur. Aut massula grisea, aut lamina una pluresve vineae non recentibus, sed iam acescentibus conduntur, & simili modo versantur. Quis etiam ex delimita aris scobe aruginem facere licet: nec non e laminis, quibus bractea auri conclusa malleo ducuntur, si quis eas aceto respergat, & ter aut quater verset, donec aruginem contrahant. Tradunt aruginem in Cypris metallis gigni, lapidibus quibusdam nonnullis aris habentibus, quibus arugo efflorescit: adduntque per canaliculae aetas & quaedam specu manere: sed istam paucam, & optimam esse, hanc speluncis effluentem, copiosam quidem & boni coloris, sed vitiosam, quod lapides multos collegerit. Pluribus autem modis adulterant: aliqui pumice admixto, alii marmore, alii atramento sutorio. Sed deprehendimus pumicem, aut marmor, dum pollice sinistrae manus madefacto aruginis portunculam altero atterimus: siquidem eam distendi constat: marmoris autem, pumicisque partes coeunt non dissipatae, demumque tractatione crebra & humoris complexu dealbescunt, quin & dentium appressu: siquidem sincera cedit, laevis, & sine asperitate. Atramentum vero sutorium igne coarctatur: namque, si sicile, aut lamina adulterata arugine illinatur, & ferventi cinere, aut carbonibus incalescat, alterum mutabitur, rubescetque, id, quod atramentum sutorium acceperit: quod id usum suapte natura sortitur colorem. *Discozoides*.

A E R U G I N I S, quam vocant scoleciam, duo sunt genera: quaedam fossilis est, altera factitia ad

hunc modum. In mortario Cyprii aris dimidia heminam acetii albi acrisque pistillo cupreo conterito, donec strigmenti crassitudinem imitetur: deinde aluminis rotundi drachmam unam, cum salis fossilii translucentis, aut marini quam albissimi, solidique, aut certe cum nitri pari potere teritur in Sole aestuosissimis diebus, sub sidus caniculae, donec colorem eruginis contrahat, & concretu strigmentosum fiat: ubi autem se in vermiculorum Rhodiaceis similibus specie coegerit, recondito. Efficax, & valde boni coloris redditur, si duas partes veteris, cum una acetii adjectis, & alia, quae dicta sunt, peregeris. Sunt qui aruginem rasilam, quae in apparatu non respondit, gummi multo digerant in formas, & ita vendunt, quod genus, ut vitiosum, improbat. Fit & quaedam arugo ab artificibus, mortario & pistillo Cyprii aris, cum urina pueri impubis, qua aurum ferruminant. Antedicta eruginis genera usito eri omnino respondet, sed magis effectu valet. *Discozoides*, fossilium scoleciam praestantissimam esse: derasam sequi postremo loco factitiam, mordacissimam tamen est haec & magis alstringens. Artificium autem arugo rasilae respondet. *Arugines omnes astringunt, extenuant, excalfaciunt, eculorum cicatrices emendant, lacrymas eicent, nomas sistunt, vulnera ab inflammatione tumentur. Ulcera ex oleo ceraque ad cicatricem perducunt: callos, & sordida ulcera purgant, cum melle coctae: callum fistularum erodunt cum ammoniacis, collyrii modo in eas adactae, ad gingivarum autem excrescentias, & exuberantem vitales. Magnopere extenuant genarum crassitiam, cum melle illitae: verum post illitionem spongia ex aqua calida locus forendus est. resina terebinthina excepta, cum aere & nitro lepras abigunt. Urunt arugo, quam unquam velis, minutissimam fractam, & minutamque, in fictili patina, fragrantibus prunis superposita: veritaturque, donec mutet, & colorem cinereum concipiat: postea refrigerata reponitur ad usum. Sunt qui cruda olla eam urant, uti dictum est: sed non prorsus eundem colorem eromata reddit. *Discozoides*. Porro aruginem, quod colore sit viridi, officinae ac medici in Italiae viride nuncupant, & vulgari sermone *Verde ranno*. Verum quatinus officinae eo in universum abundat, sinceri tamen parum ostendunt, scolecia arugine, ac fossilia destituuntur: quod altera (quod sciam) hoc tempore non paritur, altera vero ab aeriis fodinis, ubi fortasse plurima reperitur, a fossilibus non deferatur. Proinde cum harum copia non sit, ea tantum utimur, quae aere in acerarius cadis demisso, aut vineaeis iam acescentibus obruto, cohaerent. Hallucinantur, qui credant, aruginem & aris florere, unam & eandem rem esse. *Martholus*.

D I P H R Y G O S S, quasi bis tostus, est perfecti aris veluti sex subsidis, & coherens in fornacum parti: ablato aere post aquae frigidae effusionem visitur, acre est, ut as usum, praesertim quod sapore aris & aruginis habet, astringens & vehementer siccas linguas, quod exusta ochra sibi non vendicat, quae

tamē diphrygis vice venditur: adulteratur enim ochra usta, quæ uti diphryges rubescit. Est etiam aliud genus factitium, quod ex pyrite eroso lapide fit, multos dies, ut calx, cremato, donec rubescat, ut rubrica: deinde sublatum reponitur. Fiebat etiam ē luti cujusdam Cyprii genere, hodie inusitatum: priora verò duo genera facile reperiri possunt. * Vis ejus astringere, purgare, extergere, siccare, excrecentia consumere, ulceræ serpentiæ, & quæ cacœthæ vocant, ad cicatricem perducere. Suppuraciones, terebinthina aut cerato exceptum, dilucit, quod si ad manus non sit, ejus loco marchasita ustus, aut æs ustum substitui poterit. *Dioscorides.*

ALUMEN. Ital. *Alume.* Gall. *Alun.* Hispan. *Alumbre.* Germ. *Alaun* dicitur: hujus apud veteres tria fuerunt genera, liquidum, rotundum, scissile: quo duntaxat utitur sub nomine vulgari aluminis plumæ. Cæterum quoniescunque in medicamentis aluminis compositione alumen simpliciter reperitur, scissile intelligendum est, veluti omnium efficacissimum. Optimum est candidissimum, valde astringens, gravi odore, non lapidosum, non compactum, sed plerumque in capillamenta quædam canescentia debilegens. Ex Ægypto adfertur. Adulteratur lapide Amiantho, sed gustu dignoscitur, quod non astringat. Præter jam recitata aluminum genera, factitia tria reperuntur: nempe alumen fixum, quod fit ex vini fœcibus Soda siccat, donec albescant, deinde ustis. Alumen catinum, quod fit ē cineribus herbæ kali, seu Sodæ vulgaris. Alumen scariox: id quæ sit ē lapide speculari, quem vulgò Speculum alini vocant. Factitius etiam sunt alumen Rocæ, & Zuccarium: illud ex lapide candido, interdum subrubro sapis preparato: hoc verò ex alumine rocæ, zaccaro, & ovi albumine paratur. Aluminis liquidi & rotundi loco satis commode usurpare possumus alumen rocæ. Alumen crassarum parum est. * Vim habet exsiccandi, astringendi & expurgandi. Ulcera putrida emendat, humida exsiccant: carnem super excrecentem coercet: pruritus tollit, & scabiem sanat. &c. *Galenus, Dioscorides, & Florentini Medici.*

SAL. Ger. *Salt.* Gall. *Du Sel.* Ital. *Sal.* Hispan. *Sal.* natus est & factitius. Nativus vel in terra, vel ad mare ex aqua marina, vel in lacubus, vel in fluminibus, aut in fontibus. Nativi quamvis varietate sint differentie, diversisque locis reperiantur, in usum tamen medicum tres recepti sunt: videlicet sal Ammoniacus, vulgò Armeniacus dictus, sal gemmæ, & sal Indus. Ex his verò sal gemmæ duntaxat habemus, candidum, translucentem crystalli modo, estque sal scissile. Sal Armeniacus hodie dictus, non est natus, sed factitius. Ex eorum genere, qui sponte in aquis generantur, multe sunt differentie. Qui in mari nascitur, & in scopulis reperitur, ex spuma maris conflatus, spuma salis appellatur. Qui in Judæ lacu gignitur, in quo & asphaltus nascitur, Sodomæus vocatur, ab Arabibus sal naphthicus, ama-

rus est. Hoc caremus, quemadmodum & reliquis nativis in lacubus aut fluminibus reperitis. Factitiorum varia sunt genera, secundum materiâ, ex qua fiunt, differentia. Nam alia ex aquis salis generantur, veluti marinus & qui ex fontibus fiunt, ut sal communis: alii ex cineribus (de quibus suo loco) aliâve materia, quemadmodum sal Alkali, qui fit ex herba kali, & vulgaris Armeniacus, qui in Alexandria fit in balneis. Cæterum hodie pro efficacissimo in medicina sale gemmæ utimur, qui scissilis est, ut diximus, & in Germania, aliisque locis eruitur. Præfertur deinde marinus, omnium infirmis est vulgaris. Saccharum candidi tamen Avicenna interdum salē indū appellat, inter sales tamen referendus non videtur. Is præterea, quem Dioscorides salis florē, aut relictus maris florē nominat, sal multum dissimilis est: nihil enim aliud est quam pinguedo quædam crocei coloris mari, Nilo, & aliis lacubus innatas: eo tamē hodie etiâ caremus. Qui pyrite flos salis dicitur, in salis fodinis reperitur, & in ipsis etiâ salignis, veluti pollen quiddam crassiorē salē ambiens: tenuiorū multo est partū quam sal, colore candidissimo, interdum cinereo, qui inferior est. * Porro sal omnis digerit, astringit, calefacit, siccant, abstergit, resolvit, & qui quid humidum est, consumit, dissipat: miscetur medicamentis purgantibus & aliis, quæ intrinsecus adhibentur: nec non glandibus, & clysteribus. *Medici Florentini.*

NITRUM. Germ. *Satyr.* Gall. *Nitre.* Ital. *Nitre.* Hispan. *Salitre* nominatur: hujus apud veteres multe erant differentie: nativum, factitium, & aphronitru, quod veluti nitri flos erat. Hodie unicum habemus nitri genus, nempe boracem non excoctam, quæ quibusdam nitrum scissile est: eoque nitri loco uti possumus. Sal nitri, tamen si proxime ad nitri naturam accedat, nullus tamen ejus in medicina usus esse potest, præsertim in his, quæ intro assumuntur. *Medici Galenienses.*

SULPHUR. Germ. *Schwefel.* Gall. *Souffre.* Ital. *Solfo.* Hispan. *Piedra esfo* vocatur: hujus duo sunt genera: vivum, quod sponte & per se nascitur, & ignem expertum, quod arte in fornacibus fit. Optimum existimatur vivum, quod apyron vocant, nite dulci modo splendendum, perlucēs, minime lapidosum. Probatur in genere sulphuris ignem experti, quod vitæ ac præpingue spectatur. Plurimum in Medo & Lipara gignitur. Supradictum sulphur calefacit, dilucit, & celeriter concoquit. * Prodest tussibus, suspiciosis, purulentis extussentibus, in ovo sumptum, aut suffitum: præterea partus usi nidora extrahit. Lepras, lichenas, scabros ungues, cum resina terebinthina mistum, aufert: cum aceto autem illitum, ad lepras efficax est: vitiligines tollit. Scorpionis ictibus addita resina medetur: cum aceto verò, draconis marini, scorpionisque, plagas sanat. Pruritus toto corpore erumpentes, cum nitro detersum sedat: regium morbum emendat, inspersum fronti cochlearis mensura, aut in sorbibus ovo sumptum. Facit ad gravedinam

& destillationes, sudores quoq; conspersum in-
hibet: podagricis cum aqua & nitro illitum, cō-
ducit: gravitatem auditus, suffiti nidore raptim
per fistulam hausto, sanat. Lethargicos suffitu
excitat: erumpentem undecunq; sanguinem si-
stit. Contusis auribus, cum vino & melle illi-
tum, medetur. Chymici oleum seu balsamum
ex eo adeo efficax conficiunt, ut neque vivum
corpus, neq; mortuum ad putre linem transire
sint: sed adeo integrū tueatur, ut neq; ulla cœ-
lestis impressio, vel ab elementis profecta corru-
ptio, vel ab ipso jara orta inducā obesse ei pos-
sit. de quo vide suo loco. *Dioscorides, Andernacus.*

CHALCITIS, metallica res est, in venis
æraris nata, medicæ inter Misý & Sory facultatis,
mediq; situs. Præfertur similis æri, friabilis, nec
lapidosa, nec inveterata, in zercursantibus ob-
longis venis splendidibusq;e, cujusmodi est,
quæ in Tuscia Italix parte invenitur. In Germa-
nia etiam Chalcedidis genus reperitur, lapido-
sum, ponderosum, rubrum cum scintillis aureis.
Præfertur Italica, potissimum ad Theriacæ cō-
positionem: ad reliquorum verò medicamen-
torum compositionē Germanica uti possumus.
* Cæterum Chalcedidi absterforia vis inest, ex-
calesfaciens, & crustas ulceribus obducens: pur-
gar, quæ oculis & eorundem angulis hærent. In
genere leviter erodentium est, &c. *Dioscorides,*
& *Medici Florentini.*

Chalcitis rarò Neapoli reperitur, quanquam
Puteolis quoque reperitur, sed in pauca quan-
titate. Quod si quis Chalcanthum admodum
vetustum nactus fuerit, is in eo inveniet efflores-
cens Misý, & Chalcedidem, quæ Chalcedis co-
gnoscitur, quod colorem habeat æris, eumq; lu-
cidum. Suntq; penes me multa frustra Chalcan-
thi, quæ jam quasi universa mutata sunt in chal-
cedin, itemq; alia in Misý, de qua mutatione Ga-
lenus in multis locis disserit. Hæc Chalcedis tam-
en in se continet adhuc reliquias aliquot
Chalcanthi nondū omnino transmutati, nihilo-
minus accipi potest illa tota pars, quæ jam mu-
tata est, relicta ea quæ in medio integra reman-
sit. Præterea Venetiis de nativa Chalcedide, &
non transmutata haberi poterit ab iis, qui a-
micitiam contrahunt cum peritis huius rei ho-
minibus, qui illam à diversis locis ad ipsorum
usum solent curare offerri.

*De metallis calidis & siccis in
gradu quarto.*

VITRIOLUM, Germ. Vitriol, Ital. *Vitriolo.*
Gall. *Vitriol.* Hisp. *Copparosa.* Græcis Chalcan-
thum, Latinis Atramentum sutorium appella-
tur, duplex est: factitium & nativum. Nativum
in terræ venis aut saxorum commissuris cōcre-
tum reperitur: aut dum ex iis guttatim distillat,
partim ex iis stiriarum instar dependet, partim
in canalium fundum decedit. Hodie aliud item
genus in terræ superficie concretum reperitur,
quod vulgò Copparosa vocatur. Factitium etiā
duplex est. Unum, quod in Cypro peculiariter

A siebat ex aqua quadam manante ex foryos,
chalcedidis, & misýos fodinis, atque in piscinas
quadratas effusa, ibi sponte concresebat. Alte-
rum fit decocta aqua, in qua maduerit terra
quædā atramentosa: ut hodie moris est in mul-
tis locis. Nativum factitio præstantius est: ideo
in eorum numerum Copparosa Cypria referri
potest, cum sit aliorum penuria. E' factitii gene-
ribus, Cyprium excellebat: cum verò delit, vi-
triolum Romanū, aut Siculum usurpari potest,
veluti præstantissimum inter factitiorum gene-
ra. * Insigniter calesfacit, maximeque astringit:
ideo totius carnis naturam siccatur, & in se con-
trahit. *Medici Florentini.*

AURIPIGMENTUM, Ger. *Sperment/Ne-*
senid. Gall. *Orpin, Arsenic.* Ital. *Oprimento.* Hisp.
Oropimento dicitur, aurum colore imitatur. Eius
apud Dioscoridem duo genera. Unum est multis
squamis, ut altera alteri imposita videatur, con-
stat: id si purum fuerit, nec ulli materia permix-
tum, optimum existimatur. Alterum colore
sandarachæ, hoc est, rubrum, glandis effigie. De-
ligendum ergo aureo colore micans, è tenuibus
squamis compactum, quod facile finditur, &
lapillis aut terræ permixtum non est. Ex auripi-
gmento nativo fit artificiale, Arsenicum videli-
cet & Reagal vulgò vocatum. * Vim habet ad-
strictoriam & erodentem. Crustas cum vehe-
menti uredine, & violento morfu excitat: repri-
mit quæ excrescunt, & capillos evellit. De oleo,
quod ex eo conficitur, vide infra suo loco. *Me-*
dici Florentini.

SANDARACHA, Germ. *Bergrot* dicitur,
lapis est in metallicis venis, plerunq; cū auripi-
gmento nascens, rufa est, cinnabaris colore, nõ-
nihil ad luteum vergens, quæ cum uritur, fumū
exhalat pallidum, sulphurisq; virus redolet, ta-
meti non consumatur. Facile hodie legitima
haberi potest: factitia tamen etiam fieri potest,
si auripigmentum coquatur, donec cinnabaris
colorem contrahat, potestque veræ sandarachæ
loco substitui. Sed animadvertendum est. San-
darachæ vocabulo apud Arabes vernicem intelli-
gi, quæ nihil aliud est, quàm gummi juniperi,
non autem prædictum lapidem. Itaque curam
adhibeant Medici, ne altera alterius loco indif-
ferenter utantur. * Vis eadem & usio, quæ au-
ripigmento. Explet alopecias, refina excipit, &
scabros unguis cum pice eximit. Contra phthi-
riam ex oleo efficax est: tubercula cum adipe
F discutit. Prodest ad narium, orisq; ulcera, & cæ-
teras popularum eruptiones cum rosaceo: item
condylo mata. Datur ex mulso, purulenta extuf-
sientibus, suffitur quoque cum resina, adversus
veterem tussim, raptio per fistulam nidore: vo-
cem expedit cum melle delincta: suspensio-
nis cum resina in catapodio optime datur. *Dioscori-*
des & Florentini.

CHRYSOCOLLA sive borax nativum, ge-
nus nitri fossilis est, ab Armenia, & Macedonia,
& Cypro translatum, in aurariis, argentariis &
æraris fodinis reperitur: præstantissimū est Ar-
menium,

menium, ærarium præsini coloris: saporis nitro-
si cum æquali amaritudine, & substantia dura.
Iisdem in locis reperitur, arenæ per se simile, aut
materiæ metallicæ permixtum, sed quod abra-
sum arenæ similitudinem gerit. Hujus usus est in
medicamentis & aurifabrôrû officinis, quemad-
modû apud veteres Chrysofolle. Factitia Chry-
sofolle, Ger. *Burne*. Gall. *Colle à or, soudure d'or,*
borax. Ital. *Borras*. Hisp. *Borras à atincar* dicitur,
ex pueri urina in æreo mortario trita pistillo æ-
reo fiebat. Hæc Medicis in usu fuit. Sunt etiam
alia factitia, quæ pictoribus tantum serviunt.
* Vis Chrysofolle ad purgandas cicatrices: ex-
crescentem carnem coercet, astringit, purgat, ex-
calfacit, & modicè corpus mordendo excis. In-
ter medicamenta intelligitur, quæ vomitiones
conciant, & necem inferre possunt. *Dioscorides*.

MISY assumendum natione Cyprium, auro
simile, durum, quod friandæ auri colorem imi-
tatur, & stellæ modo splendet. * Vim habet &
ustionem cum chalcitide eandem, præterquam
quod psoricum ex eo non conficitur, excelsus,
defectusque ratione tantum differens. Egy-
ptium autem cæteris præstat, utpote quod effi-
caciùs habeatur, sed ad ocularia medicamenta
multo supradictò inferius. Quod si deficiat, ejus
loco sumi poterit vitriolum vetustum, ultum.
Dioscorides.

SORI existimantur aliqui melanteriam esse,
aberrantes: siquidem sui generis est sory, ei non
abimile. Verum sori virus inest grave, & nau-
seam movens. Invenitur etiam in Ægypto, &
aliis quibusdam regionibus, ut in Libya, Hi-
pania, & Cyprio. Præfertur Ægyptium, quodque
frianti nigrius apparet, in multa foramina dehi-
scens, suppingue, insuper astringens, & olfactu
devorationeque magnum virus oleosum, ita ut sto-
machus in vomitiones effundatur. Quod autem
friatum scintillas misyos modo non emittit, &
alterius generis esse, & invalidum cõfendum est.
* Vim & ustionem supradictis similem habet.
Dolori denuum cavernis inditum medetur, eos-
que labantes firmat: ischiadicis ex vino infusum
auxiliatur: illitum cum aqua, varos extinguit.
Medicamentis adiniscetur, quæ capillos denigrat.
Hæc autem ferè omnia, & alia, quæ ustionem
experta non sunt, perustis validiora esse existi-
mantur: præter salinam, & vini fecem, nitrum, cal-
cem, & consimilia, quæ cruda, remissiora sunt:
combusta enim viribus efficaciora redduntur.
Dioscorides.

MELANTERIA geminæ est originis: quædam
in faucibus cuniculorum, quibus æs eruitur, fa-
lis modo concrevit. Alia verò in summa facie
supradictorum locorum coit, quæ terrena est.
Quinetiam invenitur in Cilicia, & aliis quibus-
dam regionibus, fossilis quædam. Præstat, quæ
sulphuris colorem trahit, lævis, pura, æquabilis,
& quæ contactu aque confestim nigrescit. * Vim
causticam eam obtinet, quam & misy. Si deficiat,
ejus loco accipitur vitriolum, aut copparosa di-
cta. *Dioscorides*.

De metallis frigidis in primo.

STIMMI, vel STIBIUM, vulgò ANTIMO-
NIUM, Germ. *Spißglas*. Gall. *Antimoine*. Ital.
Antimonio. Hisp. *El alcohol* dicitur, optimû, quod
splendidissimum est, modoque nicedularum emi-
cat, contractu crustosum, nihil terræ aut sordidi
habes, friabile. * Vis ejus, astringere, meatus ob-
struere, refrigerare, excrescètia in carne cohibe-
re, ulcera ad cicatricem perducere, sordes & ul-
cera oculorum expurgare: sistit & sanguinem è
cerebri membrana profluentem, & ut in univer-
sum dicatur, vis isto plumbo similis est, &c. Ex
stibio paratur oleum, & vitrum, medicamentum
purgatorium, de quibus suo loco. *Dioscorides*.

De metallis frigidis in secundo.

ARGENTI scobs seu ramentû, quod Lima-
tura vocatur, aut scoria, aut helcylma, aut encau-
ma, molybdenæ vim habet. * Conferit humoribus
viscosis, scabiei, pruriti, ulceribus, tremori
cordis, & oris foetori. De liquore, qui ex argento
chymicè conficitur, vide intra suo loco. *Dioscori-
des, Andernacuss*.

SPUMA argenti, vulgò LITHARGYRIUM,
Ger. *Wit/ Silberstaum* dicitur, lapis est è plum-
bo factus: plumbum enim dum secûda fornace
excoquitur, aut solum, aut metallo aliquo per-
mixtum, partim in lithargyron, partim in plum-
bagem vertitur. Duo sunt ejus genera: unum
colore aureo, alterum argenteo: quo fit, ut illud
lithargyros auri, hoc lithargyros argenti nomi-
netur. Inde verò hæc differentia nata est, quod
alterum altero majorè vim ignis passum sit. Li-
thargyrium auri præfertur: hodie notissimum.
* Vis astringere, mollire, cava explere, excrescè-
tia in carne reprimere, ad cicatricem ducere, re-
frigerare, & occludere, &c. *Medici Florentini*.

ARGENTUM vivum, Ger. *Witstib*. Gall.
Vifargent. Ital. *Argento vivo*. Hisp. *Azogue*, du-
plex est, nativum & factitium. Fit ex minio, quod
abusivè Cinnabaris dicitur, patinis fictilibus im-
posita ferrea concha cinnabarin continente, &
calice cooperta argilla superlita, carbonibus suc-
cendunt. Siquidem deterisa fuligo, qua calici in-
sident, refrigerata in argentum vivum coit. Quin-
etiam invenitur in argentifodinarum teqtis stil-
latim concretum. Alii per se in metallis inventi
tradunt. Servatur in vitreis, aut plumbeis, aut
stanneis, aut argenteis vasis: siquidem aliam ma-
teriam omnem exedit, & defluere facit. * Po-
tum viri perniciosam habet: suo enim pondere
interna exest. Remedio est lac multum subinde
potum & vomitionibus rejectum, aut vinum
cum absinthio, aut apii decoctum, aut semè hor-
mini, aut organum, aut hyssopum cum vino.
Auri limata scobs, id est, ramentum quàm tenuis-
simum epotum mirabili est auxilio. Cæterum
ex argento vivo conficitur Mercurius sublima-
tus & præcipitatus, & oleum, de quibus suo loco.
Dioscorides.

PLUMBUM, Ger. *Wey*. Gall. *Plomb*. Ital. *Piomb*.
Hisp. *Plombo* nominatur, humida constat na-

tura, frigore congelatum: item aërea & terrestri, sed pauca sit ex illo pila, seu mortarium, & pillulum, ad usum medicum. Quicumq; enim humor in eo aliquandiu residet, multo evadet frigidior, quam antea fuerit. Ideo oleum omphaceum, aut rosaceum, aut melinum, aut myrtinū, si illi infundatur, remedium optimum adversus inflammationes, & ulcera contumacia, tum aliarum partium, tum naturalium, seu testiculorum, canerosque, & articularum fluxiones præparatur. Quod si refrigerans aliquis succus, ut sempervivi, cotyledonis, intybi, lactucæ, chondrillæ, psyllii, omphacii, portulacæ, mortario e jus modi imponatur, subigaturq; in Sole, aut ære, aliāve calefacto, præstantissimum efficitur medicamentum ad fervorem & calidas fluxiones restringendas. Quinetiam plumbum in laminas deducitur, quæ lumbis ad mortæ, genituræ fluorem per insomnia prohibent, insigniter refrigerantes. Bractea quoque tenuis ex eo facta ganglium dissipat, propius et alligata. Ex eo sic oleum, de quo suo loco. *Andernacus.*

PLUMBAGO, quæ Græcis Molybdæna, Germ. *Wieser* vocatur, optima est flavæ argenteæ spumæ amula, modicè splendens: cum teritur rufa, cocta cum oleo jecinatoris colorē trahit. Vitiosa est, quæ aërem, aut colorē plumbeū refert. Gignitur ex auro & argento. Est enim quædam fossilis, ad Sebastiam & Coreyrum inventa. Quo in genere præstantissimum non fit, aut recrementosa, sed nitens, & flavæ. * Vim habet spumæ argenti, aut recremento plumbi similem. Uritur, lavaturq; eodem modo. Miscetur convenientissimè medicamentis, quæ liparas vocant, atque emplastris minimè mordentibus. Carnem recreat, & ulcera ad cicatricem perducit: glutinantibus tamè medicamentis aut abstergentibus non convenit. Si deficiat, lithargyros ejus loco sumi potest. *Dioscorides.*

LORURA plumbi sic fit. In mortario plumbeum aquam injiciens, pistillo plumbeo terito, donec nigrescat aqua, & limi modo crassescat, aut lutulenta reddatur: limteo deinde colato, aquam superius fundens, quò facilius quicquid est resolutum, incerni possit, hoc iterum facto, usq; dum hæris tibi habuisse videatur. Ubi confiderit priore aqua effusa, novam adjiciens ut cadmiam lavato, donec nulla exierit nigritia: postea in pastillos coeans repono. Quidam scobem mundi plumbi limæ questram, mortario pistilloque lapideis terunt, aut manibus cum aqua paulatim adjecta fricant, donec nigrescat: mox ubi id perfum iterit, effusa aqua, colligunt in pastillos, nam tritum vehementer, cerussa simile redditur. Alii eliminatæ scobi modicam plumbaginem adjiciunt, affirmantes ita elotum plumbum præstantius esse. * Potest refrigerare, adstringere, inducere, mollire, cava explere, sistere oculorum fluxiones, & ulcerum excrescētia. Sanguinem supprimit: prodest contra sedis ulcera, condylomata & hæmorrhoidas, ex rosaceo: item ad ea, quæ vgrè cicatricem ducunt: & in totum spodiū esse

ctus præbet, nisi quòd non obducit crustas. Sincerum plumbum affricu marini scorpionis, draconisq; plagis auxiliatur. *Dioscorides.*

URITUR plumbum sic. Super quam tenuissimas plumbi laminas, fictili novo inditas, sulphur inspergito: additq; alis rursus laminis, interjecto semper sulphure, usque dum vas expleveris, succendito. Hagrante autem plumbo, ferrea rude versato, donec perfecte redigatur in cinerè, nihilq; e plumbo nonustum hæserit, tum demum obstructis narib. eximito: alioquin habitus plumbi noxius sentitur. Aut eliminatæ plumbi scobem in olla sulphure urito. Alii laminas in fictili crado, ut dictum est, imponunt fornaci, aut foco, & circumlinentes operculum, dato exili spiramento, urunt. Alii pro sulphure cerussam, aut hordeum inspergant. Alii integras laminas imponentes, acri igne utuntur, & radícula ferrea continue movent, dum in cinerem solvantur. Sed difficilis hujusmodi ustio, & si vehementius uratur, contrahit spumæ argenti colorem. Magis tamen nobis placet prima urendi ratio. Plumbum ustum lavatur ut cadmia, & reconditur. * Eodem effectus habet, quos plumbum elotum, sed multo actiores. *Dioscorides.*

RECREMENTUM plumbi, quod scoriam vocant, optimum est, densum, fractu contumax, cerussam planè representans, nihil plumbeosi habens, quod ad luteum colorem accedit, & urit, splendorem imitatur. * Eadem quæ plumbum exustum potest, sed magis adstringit. Lavatur in mortario insula aqua, & resula summa aquæ parte, quæ luteum colorem duxit: idque sæpius, dum recrementum absumatur. Dein ubi confederit crassamentum, aqua effusa, digeritur in pastillos. *Dioscorides.*

CERUSSA (Ger. *Wieser*, Belg. *Loetruernus*, Gall. *De la Cerussa*, Ital. *Bracca*, Hisp. *El alunyalde*, appellatur) sic hoc modo. Insuso in urceum oris lati, aut fictile labellum, quam acerrimo aceto, laminam plumbeam supra fictilis spiraculum, subjecta prius arundinea tegere, summaque superjectis que velz inibus, ne halitum expiret acetum, ubi resoluta fuerit, defluensq; deciderit, humorem purum ad summam delatū colato, crassamentumq; transfundito, debet quoque sicari in Sole, mox trusatili mola teri, aut alias tritum cribrari, postea quòd superest duri, in tenues partes redigendū, cribrandumq; vicissim eadem tertio, quartoque faciendā. Melior, quæ primò cribrata est, & medicamentis oculorū assumentia. Secundum locum tenet sequens, & reliquæ suo ordine. Nec desunt qui ligneas rudes in medio vase appendant: & deratio ceu situ imposito, ita ut acetum non contingat, inditoq; operculo circumlinentes dimittant. Post dies decem laxato obturamento visunt: cumq; resoluta materia fuerit, reliqua, ut supra diximus, exequuntur. Si autem quis in pastillos velit digerere, aceto acri subacta, dividitur in pastillos, qui in Sole siccantur. Aestate tamen supraddictum opus obcundum est: ita enim candida atque efficax redditus

redditur. Quinetiam hyeme paratur, ut ceis supra furnos, balnea aut fornaces impostis: ascendens enim calor idem, quod Sol, præstat. Laudatissima fieri putant Rhodi, & Corinthi, aut Lacedæmone: proximam Puteolis. Torretur hoc modo. Flagrancibus igni carbonibus, fictili novo, maxime Attico, tritam cerussam imponito, & assidue versato: cumq; cinereum colorem traxit, extimens refrigerato, & utitor. Est & aliud areandi genus. Trita patulis novis supra prunas imponitur, & ferulacea rube movetur, donec colore similis sandarachæ fiat, exactaque ad usum ministratur. Quæ verò ita parata est, Saudyx à quibusdam dicitur. Lavatur Cerussa cadimæ in odo. * Cerussa frigida est & sicca secundo ordine: occludit, emollit, explet, extenuat: insuper ex crescentia leniter reprimit, & ad cicatricem perducit. Miscetur ceratis & emplastris, quæ liparæ vocantur, pastillisq;. Est autem lethalis ejus potus. *Dioscorides.*

De metallis astringentibus.

CADMIÆ fornicaria melior est botrytis, ite facemosa, in summo fornacis arariæ affixa, densa, modicè gravis, in levitatem magis inclinans, colore spodiæ, & quæ fracta cinerulenta & arginosa est. Cadmiæ lapis, es laminaris vulgò dicitur, cujus pulvere ar rubeam pallore tingunt, & argentum etiam hodie fabri arant. Is alieno sapore insidens est, & in sartam trinas, aceto subactus, in Sole seccatus cum in lapide, in igne manet, & fuliginem edulatam vel aream: quæ lapidum eandem in lapidum fodinis invento, à nonnullis malè pro Cadmiæ supposito conveniunt. Repetitur itaque aliud Cadimæ genus, lapidis similitudine in arariis fodinis, teste Ger. tanx est *Dioscorides* noster: imò hodie adhuc reperitur, hisque usus est, qui aurichalcum conficiunt. *Medici Colonenses.*

POMPHOLYX vera Arabum Thutia est, fit è tenuissima favilla, quæ in altum evolat, & tecto fornacis; adhærens: principio cum sit, aquarum bullis simile prodit, quæ per pluvias inter Veris initia erumpunt: colore albo, quæ in tenuissimum pollinç, simulem pulverem dissolvantur: similes habent facultates, sed pompholyx est tenuiorum partium. Pompholygæ pharmacopoliæ Nihil album. Germani *Wass* noster appellant. Probatum, quæ Norinbergæ conficitur. Hodie itaque cognitum, & facile ex arariis officinis haberi possit: sed his substitui possunt *Dioscoridis* antispodiæ, aut officinarum thutia. * Vim habet adstringendi, refrigerandi, expleudi, purgandi, obstruendi, & aliquantum exiccandi. Inter medicamenta numeratur, quæ leniter crustas obducunt. *Medici Colonenses.*

SPODIUM in aris fornacibus invenitur, ubi & pompholyx, quæ Arabum Thutia est: (nam officinarum thutia, veterum Cadmiæ est, ut mox dicitur) sunt ex favillis è metallo, dum coquitur, emicantibus, & specie differunt. nã spodium fit è partibus crassioribus, & ararium in officin-

narum pavimentis reperitur. Ideo multum terre colligit, & spurcitiâ rescitur. Hoc hodie in pharmacopoliis Nihil griseum, & à Germanis *Gras* noster appellatur. Spodium Avicennæ fit ex arundinis radicibus, ejusque usus est in ab Avicenna prescriptis medicamentis: nam antispodii genus est. Illud verò, quod ex boum, similiaque animalium cruribus confectum officinæ usurpant, præstat rescicere, ejusque loco aut Avicennæ, aut *Dioscoridis* aliquo antispodii genere uti, in his presertim, quæ intro lumen da sunt, medicamentis: in his verò, quæ foris adhibentur, aut verò spodio, aut pompholyge, aut thutia officinarum præparata. *Medici Colonenses.*

THUTIA, officinarum veterum cadmiæ est, fornicaria scilicet. Gignitur in fornacibus araris, fuligine flatu egesta, veluti spodium & pompholyx, quæ vera est Arabum thutia. *Medici Colonenses.*

GYPNUM (Ger. *Gess*, Belg. *Leem mortel*, Ital. *Gesso*, Gall. *Du plâtre*, Hispan. *Teso* nominatur, è quodà candido lapide fit, in laminas facile scissibili, qui tamen non longa ignium vi torretur, & excoquitur. Fit etiam gypium è speculari lapide, qui Græcis *εσθωβης* dicitur. Item ex alio quodà lapide nive candoris, è quo in Hetruria tornopartæ & alia vasorum genera conficiantur. Hinc Alabastrum appellant, sed perperam. Gypium & ipsum ad communem omnium terrenorum, lapidosorumq; corporum facultatem, qua desiccare dicta sunt, insuper hoc adjunctum habet, quod est facultatis emplastice. * Habet vim adstringendi, obstruendi: sanguinis eruptiones, sudoresque cohibet: sed potum strangulationis modo jugulat. *Galen. Dioscor. Matthioli.*

De metallis venenosis.

ARGENTUM VIVUM potum, stomacho, vètri, & interaneis gravitatem cum magis torminibus adfert, & nonnunquã pondere suo intestina vulnerat: urinamq; supprimit: corpus intumet, plumbeamq; deformitatem concipit. Lac copiosè potum auxiliari cõstat: sed postea vomit, qui hauserunt. *Dioscorides.*

ARGENTI SPUMA pota eadem quæ argentum vivum infert. Quibus subvenit secundum vomitionem, potum sylvestris homini semen, myrtæ drachmæ octo, absinthium, hyssopum, apii semen, aut piper, aut ligustri flos ex vino: aridum palumbis simum, cum nardo & vino. *Dioscorides.*

AURIPYMENTUM, CALX, & SANDARACHA pota, alvum & intestina cū vehementi erosionè excruciant. Præbenda cuncta quæ suo admistu illorum acrimoniam heberant ac solvunt, & facilem lubricamq; alvum reddunt, cujusmodi bibici & malvæ succus est. Dandum decoctum semtais lini, vel semen tragi herbæ vel oryze, lacq; cum aqua multa copiosam, jura pingua, & boni succi. *Dioscorides.*

CERUSSA suo colore proditur: sumpta enim, mox palatum, gingivæ, lingua & commif-

suræ dentium, candore quodam inficiuntur: singultus, tussim ac linguæ ariditatem excitat: iis extrema frigeſcunt, mens labat, membra torpeſcunt. Quibus dare convenit aquam mullam, aut ficum aut malvæ decoctū, aut lac calidum, aut ſeſamam ex vino tritam, vel lixivium ex ſarmentis factum, amaracinum oleum, aut irinum, perſicorum oſſa cum hordei decocto: columbina ova cum thure, aut hordei decocto, aut prunis: aut gummi, quod ulmus ploravit: aut humorem, quem ulmea folia reddiderunt, cum aqua tepida: ſed tum quoque novant. Convenit etiam thapſiæ ſuccus, aut ſaſſimonix, cum aqua mullæ potus.

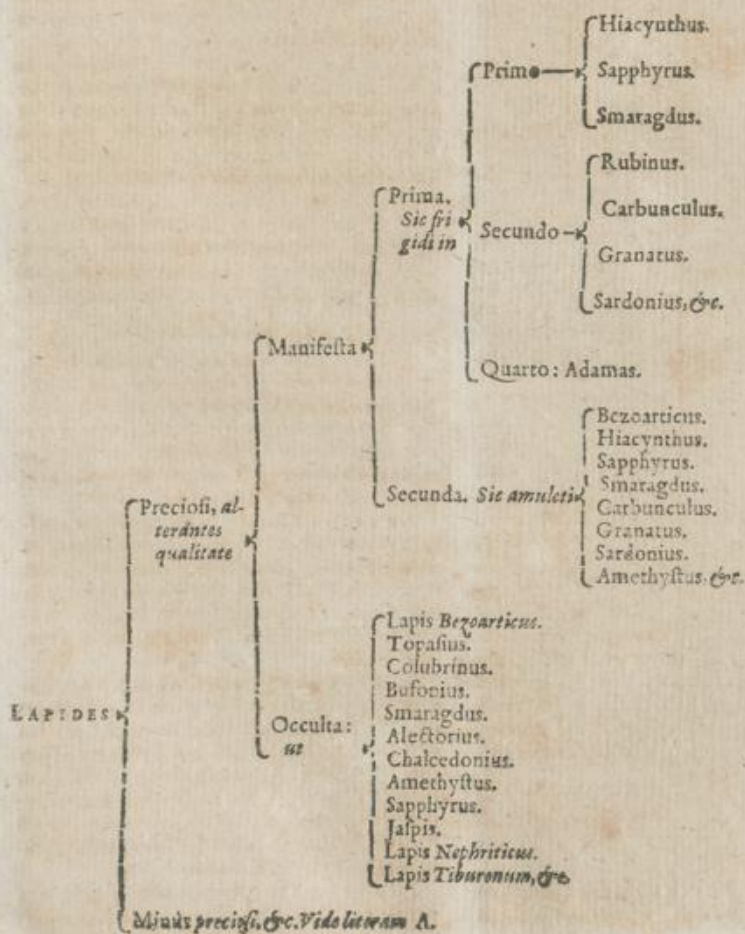
LAPIDESCENS GYPSUM ſtrangulationem creat. Quare eadem proferenda ſunt, quæ manſis fungis, auxilia: & adhæc malvæ decoctū,

quod etiam olei vicem penſat: utpote cum pingue ſit, emovendo lubricas vias & faciles reddit, deradique corpora non ſinit. quod ubi duratur in lapidem, gypſum efficit. Quinetiam prodeſt oleum ex aqua mullæ, aut ſicorum decocto & lixivio eſiculneo cinere, aut ſarmentis facta, cum vino copioſiore pota: & origanum, aut thymum cum lixivio, aut aceto, aut paſſo: hi que decocto malvæ proluendi. *Diſcorides.*

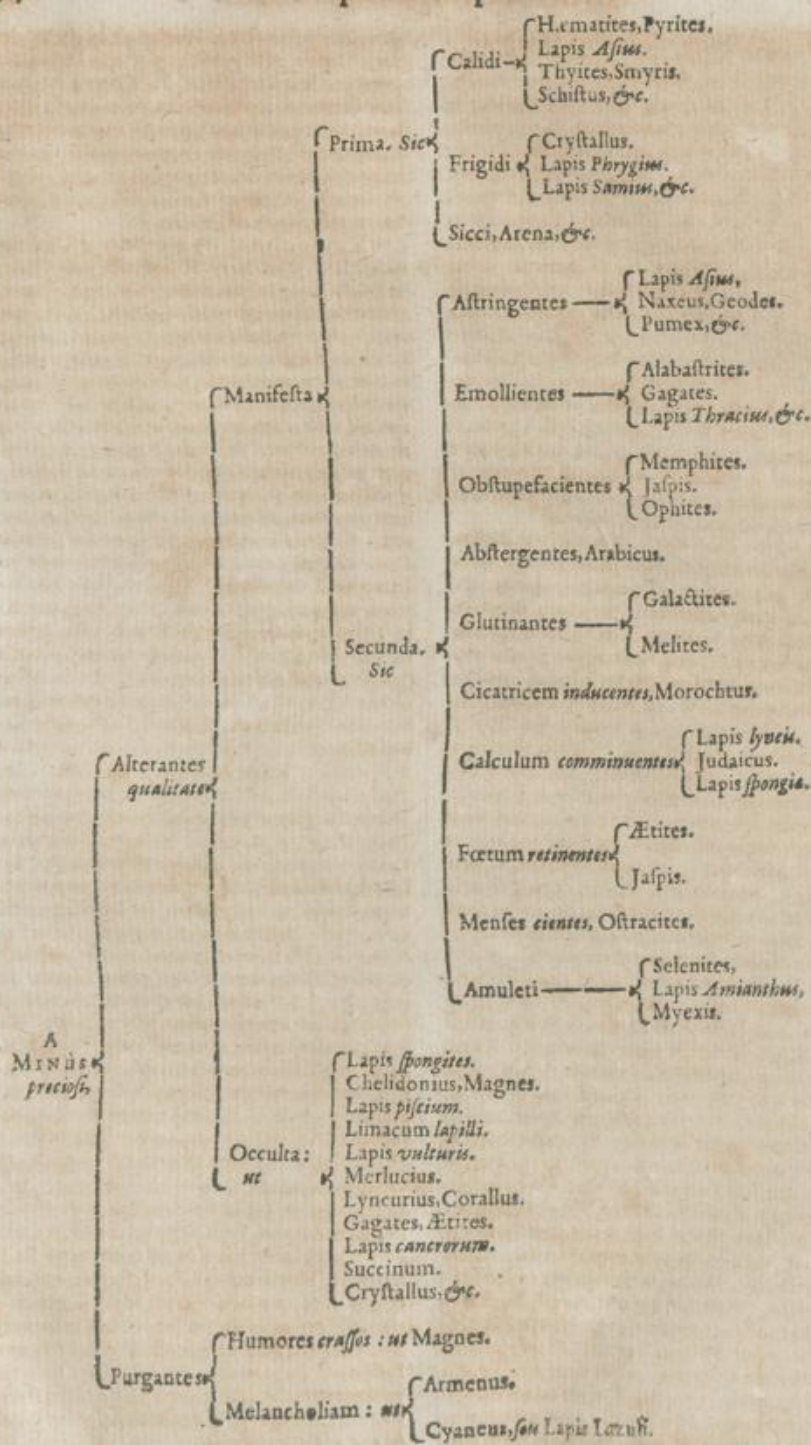
De metallis alterantibus qualitate occulta.

ALUMINE ligna & tabulata ignita illita non ardeſcunt, ut nec poſtes, fores aut lacunaria ære viridi imbuta, modo cruſta durior iis obducatur, & alumen plumbiq; albi cineres pigmentis copioſe miſceantur. *Mizaldus.*

DE LAPIDIBUS, Sectio VI.

A. MINUS

De lapidibus preciosis, frigidus in gradu primo.

HYACINTHORUM duæ sunt species: tura, quæ nobilior est: & carbunculo similis, quæ ab igne illico mutatur: vixque qui lentem magnitudine excedat, invenitur. Sed geminari sæpe Granatum Æthiopicum pro eo ostendunt. Nascuntur verò ex quibusdam Lusitanie locis, ut in Belas non procul Olympone & multis Hispanie locis. Pro constanti creditur, hominem tutum reddere à fulminibus, pesteque: & si peste quis laboret, vitorem amittere, coloremque diluatiorem ac languidiorem induere. * Cor etiam confirmat ebrius & gestatus: somnum conciliat, & bonorem auget, tum divitiis atque prudentiam: quæ omnia etiam facit, qui vitream habet florum garyophylli Turcici, id est, luteum, quasi lutei ovi, sed splendidum & perspicuum. Venustus est, ac non facile vitatur: est enim corneolo aliquantulum durior, non est

tamen adeo efficax, ut ille. *Cardanus.*
SAPPHYRUS (Germ. Sapphyr. ital. Zaffiro. Gall. Sapphyr. Hisp. El Zafir piedra preciosa. Arab. Nilas.) gemmarum omnium pulcherrima est, cæci colorem refert miro splendore, & perspicuitate summa: non tamen margaritas, carbunculos, adamantes, neque smaragdos precio vincit. omnium durissima præter adamantem. Eius duo sunt genera. Unum enim obscurius est, alterum verò splendens, quod genus vulgo Sapphyrum aqueum vocant. Vilius hic est, & interdum coloris cuiusdam admixtione Adamantem ita æmulari, ut nonnullos plerumque fefellerit. Invenitur utrumque genus in Calecut, Cananor, & variis regni Bismagua locis. Præstantiores ex Zeilan adferuntur: omnium verò laudatissimi ex Pegu. Omnibus in morbis cutis gestando utilis est, ut ego expertus sum: anthraces enim nasci vetat pestifero tempore, & scabtem semper minuit, castum & pudicum etiam ob id reddit, & sudores eadem ratione comprimit. Et ex leucundis quasi viribus corpus confirmat, & colorem bonum facit, terrores vanos tollit: atra bili adversatur, cohibet, & juxta etiam pellit. Mores in melius mutat, tãquam ex terribis viribus: unde pios facit, & trãquillos oculos, si tangat sæpius, à variolis præservat: & anthraces eodem modo impositus mitigat & sedat. * Creditur necromantia auxiliari: sed prius constituere oportet, quomodo sit, an naturalis scilicet, idque difficile videtur: nam animã ab errore liberat. hæc autem constat violata mentis & sensuum acie vel à divino namine: non par autem est, lapidi tantum tribuere. Malim tamẽ in dubiis experimẽto cedere. Ob duritiẽ qui acerbus est, si per tres horas in auro excoquatur, in speciem trãsit adamantis, candidissimusque evadit, ac splendidus. Unde patet exhalatione terrea tingi, antea enim non adeo perspicuus est: propterea etiam tincturam recipit nigra, cum reliquæ omnes gemmæ, quæ adamantem referunt, tincturam non tam

gant, ne obscuretur, sed solum ab ea circumdantur. Caterum Sapphyrus percussus à scorpione, potu prodesset extirpatur. Contra intestinas exulcerationes bibitur. Exerescencia in oculis, uvæque & pustulas inhihet, & ruptas membranas cogit. Additur hoc tempore in medicamentis ad cor facientia, & in antidota, quæ adversus venena & pestiferos effectus parantur. *Cardanus, Dioscorides, Galenus, & Garcias.*

SMARAGDUS (Ger. Ein Smaragd. Ital. Smeraldo. Gall. Esméralde. Hisp. Esméralda. Persis & Indis, Pachia. Arabibus verò Zamarut.) gemmarum omnium preciosissima, & ferme tenerissima, ejusque locus natalis vix agnosceretur, nullis remanentibus fragmentis, sed propter raritatem, etiã ea auferentibus negotiatoribus. Vulgare autem est in Balagate & Bismager, ut fictitias Smaragdos ex vitrearum lagenarum crassioribus fragmentis consent. Sed & Smaragdi, quæ ex Peruvii orbis provincia advehuntur, adulterationis suspitione non carerent. Verum Scythicos præferri omnibus creditum est, inde Britannicos: tum alii subsequuntur primi generis. Secundi autem sunt ex Peru, duriores, alacriores, sed non adeo pressi coloris, atque herbacei, sed solum virides, ideoque magis perspicui. Tertium genus vile & abjectum, occidentalis etiam India, primis durius: sed vix perspicui, & hebetes, luce propria gaudent: ideo noctu pulchriores. An omnibus similes vires, & an smaragdorum è genere sint, satis mihi dubium est. Præsum aliquando habui smaragdo proximiorum, smaragdis Peru & S. Marthæ. Qui ex Peru sunt, vix unus est sine macula aut vitio. Plerique etiam dilutum nimis habent colorem: alii paululum nigricant, quod omnem decorem aufert. Nullæ gemmæ tutius feruntur smaragdo, sapphyro & hyacintho. Sed smaragdus facillime frangitur, cum tamen precium sit ingens. Quoniam verò nulla gemma colorem aliquem suscipit in regressu, ut in fructibus, & aliis vilioribus rebus accidit, necesse est ut frigida sit, & exustionis omnis expertus: ideoque venem cohibet. Ferunt etiam in virginum defloratione egregias smaragdos frangi. Hæc sunt, quæ puræ sunt, & pressi coloris herbacei, cum tanto fulgore, ut aërem ipsum circumstantem, ac proximas res colore inficiant, quod experimentum licet evidens ratum sit, frequens tamen est sub obscurè, propter coloris ipsius robur innatum. * Porro smaragdus comitiales & vertigines sanat, & memoriam confirmat. Sedat affectus animi, & ad divinandum utilis est, sub lingua contenta. Visui perquam utilis, & cordis affectibus, facundiam & amorem erga studia adauget. Elephantis utilis gestatus: sed magis ebrius, & omnibus venenis adversatur: tum etiam dysentericis plurimum prodest. Inanes terrores discutit, quos Dæmonum vocat vulgus illusiones, bonos mores ob id præstat: nam improbitas nil aliud est, quam inciticia, atque stulticia, iraque. Auget opes deferentis. *Cardanus, Albertus Magnus, Garcias.*

De laq

*De lapidibus preciosis, seu gemmis frigidis
in gradu secundo.*

RUBINUS seu **CARBUNCULUS** (Germ. Ein Rubin. Ital. un Rubino. carbunculo. Gal. Escarboucle. Hispan. el Carnoncul. piedra. Græce ζόβραζ.) gemma est, quæ ignibus diu resistit: cujus tres sunt species propriæ, omisso Granato, Balasioque, tanquam sui generis. Gemma est rubri coloris, ac micantis, ut ignis: violaceus color in eo etiam si gratiam addat, vitium tamen est, & precium minuit. Ejus tria sunt genera: Orientalis, rubich seu rubin, id est, spinella (ut dicitur,) & Germanicus, durus, sed nigricans, ideo parvi admodum precii, etsi gemma vera sit, sed neque ad titandem pisi perveniunt hi unquam, cum verò tenues sint, Gemmatii etiam tenuiores reddunt, ut melius lumen excipiant, nec obscurantur adeò. Spinella clarior est, & jucundior aspectu, sed tenera: precium ob id vilius, durities tamen in eis diversa est, tenerrimæ quædam enim sunt, aliæ prope duritiem veri carbunculi, quæ paulò inferior est Sapphyri duritiæ. Omnis autem gemma durior teneriorem fecit, adeò ut etiam crystallus durior vitrum seceat, si præacutus sit. Adulterantur carbunculi sandaracha, id est, auripigmento rubro excocto, atq; ita venenum datur pro alexipharmaco. Dignoscuntur adulterantur, interposito colore: ut si albus carbunculus interposito nigro aut cinnabari, crystallo supponatur ex angulis: quoniam colorem recipere non possunt transverse inspicendo. Orientalis carbunculi præterea duæ sunt species, nam qui ardēs omnino est, ut superflua noctu aqua splendeat ut ignis, propter carbunculus dici meretur, Græcèque Pyropus, alii autem insit forminae sunt. * Vires carbunculi sunt, libidines coëctores, pestilentie resistere idq; maxime eorum: molime corpus servare, malas auferte cogitationes: nam hæc omnia hoc ipso constant, quòd vitalem spiritum confirmet. Ex secundis viribus est, ut promptum & alacrem faciat hominem, atq; ideò bene fortunatum. *Cardanus.*

GRANATUS, Ger. Ein Granat. Ital. Granato, dictus est, quòd fulgeat, similisq; sit grano mali punici. Duæ species mihi notæ: Hispanus & Orientalis. Hispanus dilutionis est coloris: at tamē si magnus sit & egregius, flammam coralcanem æmulatur. Sine dubio collo suspensus, & exhibitus, etiam tristitiæ multum resistit, si quid aliud. Sed somnum valde minuit, ut nil sit ex quaque parte beatum. Est enim terrea, igneaq; substantiæ. * Cor confirmat, & tantundem cerebro nocet. Facit hominem iracundum, & sanguinem exagitat. Quæ verò in Æthiopia invenitur, Sorianamq; vocant Gemmam, longè pulchrior est: quoniam densiorem habet substantiam, ad hyacinthique colorem accedit, adeò ut ab illa vix distinguatur. verum non coruscant ut prima, ideo neq; ad iram, neq; ad vigilias ita hominem pronum efficit, ut prima species. Sed nec exhilarare tantum potest. Existimant Occidenta-

les ignibus diu resistere, nec deturbari. *Cardanus.*

SARDA noimen cum sardoniche communicavit. Ipsa gemma vulgaris, & primum Sardibus reperta. Sed laudatissima circa Babyloniâ, cum lapidicinæ quædam aperirentur, hærens in laxi corde. Hocq; modo metallum apud Perias defecisse traditur. Sed inveniuntur compluribus aliis locis, sicut in Ephyra & Assio. In India triam generum, rubrum, & quod demum vocat à pinguedine: tertium, quod argenteis bracteis sublitur. Indicæ perlucet, crassiores sunt Arabicæ, Inveniuntur & circa Leucada Epiri, & circa Ægyptum, quæ bractea aurea sublinuntur. Et in his autem mares excitatus fulgēt. Permine pinguioribus sunt, & crassius nitēt. Nec sunt illa gemma apud antiquos usu frequentior. * Gestata animinum exhilarat, somnia mala prohibet, ingentium acuit, sanguinem & bilem compefcit. Unde ex his sit, ut victores reddat in litibus, & divitias augeat. *Plin. Cardanus.*

De gemmis frigidis in quarto.

ADAMAS, Germ. Adamant. Ital. & Hisp. Diamante. Gall. Diamant. Arab. Alonatz. Ab indigenis, ubi nascitur, Iran in Malayo, ubi etiam invenitur, Iran. Cæterum tribus aut quatuor locis inveniuntur Adamantes, videlicet in Bisnager provincia, duabus vel tribus rupibus. Magnum questum adferunt hæc fodinæ illius provincie Regi, magnaque sunt ejus jara. Nam quemadmodum in Hispaniis Rex in Thynnorum captura sua habet jura, ita ut si unicus Thynnus capiatur, Regi cedat oportet. Sic in his fodinis magni sunt Regis reditus. Nam quotquot Adamantes inveniuntur, duas drachmas excedentes Regi cedunt, præterea diligentissime observatur operæ. Quoniam si quis unicum Adamantem sustulisse depredendatur, illico ipse cum omnibus facultatibus Regis fisco addicitur. Alia est rupes in Decan, non procul ab ditione Imadixa, quem nos Madre Maluco nuncupamus. Alia quædam rupes est in dominio cujusdam Reguli indigenæ, in qua præstantissimi Adamantes inveniuntur, sed minores. Isti à vulgo de Rupe veteri cognomen fortiuntur: & venum exportantur in urbem quandam regionis Decan, Litor nuncupatam, ubi celebris est mercatus. Istic emtos Guzaratenses hæc nobis adferunt emendos. Sed etiam in Bisnager deferunt, magnitudine precii eos invitante. Nam magno apud eos habentur in precio Adamantes de Rupe veteri cognominati, præfertim quos natura ipsa elaboravit. Naifes ab ipsecolis appellantur. Nam quemadmodum, inquit, virgo præferenda est jã corruptæ mulieri, sic etiã Adamas à natura elaboratus, præferendus est ei, quem hominum industria excolivit. Contrà sentientiibus Lusitanis, qui industria hominum excolitos longè plus æstimare solent. Alia est rupes ad fretum Taniam in Malacæ tractu, quæ etiam de Rupe veteri cognominatos profert. Exigui quidem sunt, sed laudati: num tamen habent vitium, quòd ponderosi sicut, quò

nomine gratiores sunt venditoribus, quam em-
toribus. Refert Plinius, & in Arabia nasci. Ve-
rum id nec videre, nec audire mihi licuit: quem-
admodum nec in Cypro, nec in Macedonia. Scri-
bit Franciscus de Tamara, in Peru Adamantes
reperiri. Sed huic auctori exiguam fidem adhi-
beo. Non desunt, qui in Hispaniis inveniri pa-
tent, quorum opinioni subscribere non possum:
quoniam nullis probatae auctoritatis scriptorib.
fulciatur. Inveniuntur hic avellanae nucleo in-
terdum majores. Accipi à viro fide digno, qui as-
firmaret, se Adamantem vidisse in Bithager ma-
gnitudine exigui ovi gallinacei. Sed miraculi
instar id mihi videtur, hujusmodi gemmas, quae
altissime in terrae visceribus, multisq; annis per-
fici debebant, in summo fere solo generari, &
duorum aut trium annorum spacio perfici. Nam si
in ipsa fodina hoc anno ad cubiti altitudinem
fodias, Adamantes reperies. Post biennium rur-
sus illic excavato, ibidem invenies Adamantes.
Sed certum est grandes non nisi sub infima rupe
nasci. Est verò Adamantis color vivax, candidus,
nitidissimus & perspicuus, maximam etiam habet
duritiem & luminis copiam. Unde efficacissimus
est, quacunq; virtute praeditus sit. Confricatus
paleas trahit, valenterq; pro magnitudine coër-
cet nocturnos timores: quare necesse est, ut me-
lancholiam & atram bilem sistat, animamque
cofirmet. Est ex eo vitiosus ruber, & rarus: citrei
verò coloris frequens ac durus, qui animum non
adeo reddit purum. Verisimile autem ex hoc a-
gere, mutando vitalem spiritum. nam terrores
in corde sunt: indicio est cordis palpitatio in ti-
more. Frangitur malleis etiam parvis faciliter, sed
non tingitur nisi sua scobe, qua etiam expoliri solet.
Ejus autem fragmenta ob duritiem gemmas om-
nes incidunt, unde qui gemmas caedant, illis ut-
untur, postquam aere ac siniride crassiore Mi-
nerva figuram effinxerint. * Infelicem creditur
efficere gestantem. Sic enim ad animum se ha-
beret, ut Sol ad oculum: ille enim potius obfuscat,
quam illustrat visum. Facit etiam intrepidum.
At nihil est, quod nos magis securos reddat pru-
dentiam & timore: ideo timidus melior. Sed neque
his convenit, cum ea parte, qua non oportet,
quandoq; audaces faciat, qua opus est, timorem
non adimat. hoc enim discrimen est affectuum
naturalium & ex philosophia acquiritorum, &
vi externa: veluti lapidum gestatione. Ignibus
per aliquot dies resistit. *Cardanus & Garcus.*

De gemmis amuletis.

AMETHYSTUS (Ger. ein Amethyst.) ejusdem
ferè molliciei est cum crystallo, simulque saepe
una invenitur: albusque à crystallo vix discerni
potest. colore violae purpureae, visuique gratus.
Indicus praefertur. * Efficet se datum, vigilantem.
Ebrietatem reprimere, alligatum super umbili-
cum, testantur: ad pugnas quoq; & venationes
utilem esse. acuit ingenium, & somnum minuit:
vapores enim à capite arceat. lotio ejus facidos
efficit: & venenis resistere creditur. *Cardanus.*

*De lapidibus preciosis alterantibus
qualitate occulta.*

TRADUNT seduli rerum naturalium indaga-
tores, coaccervari vermes in involucri intecti-
noru cervi, & serpentium elu necari, quos spiritu
narium ex cavernis elicit. Ne verò illorum virus
ei obsit, ad fontes aquarum properat, in quibus
dum ad labra usq; mergitur, ex oculis lentae stil-
lant lacrymae, quae viscedine sua in majoribus
canthis ad nucis juglandis magnitudinem con-
crescunt, & quodam modo lapidescunt. Ubi ve-
rò sese veneno exoneratum lentit, aqua egres-
sus, attritu oculorum ad arbores, topium illum,
visus obstaculum (lapidem, si placet, appella) ex-
cutit: quem efficacissimum esse ad venenis vena-
na, testes sunt magnae auctoritatis & antiquita-
tis Medici quamplurimi. Talem gloriantur se
vidisse Julius Scaliger, & Amatus Lusitanus: tra-
duntq; peste correptis efficaciter dari cum vini
momiéro. Nam tantus illius vis & praesidio citius
sudor, ut pene totum corpus eliquari credas: quo
uno pestilens virus foras truditur. Lapidem hunc
Arabes BEZOARTICUM vocant. *Mizaldus.*

A lapide BEZAR nomen invenerunt me-
dicamenta venenis resistenti, quae per excellen-
tiam Bezardica dicuntur. Est enim hic lapis exi-
miae adversus venena facultatis: nasciturq; hoc
modo. Est in Corasone, & Persia hirci quoddam
genus, quod Pazam lingua Persica vocant, rufi
aut alterius coloris, (ego rufum, & praegransdem
Goae vidi) mediocri altitudine, in cuius ventricu-
lo sit hic lapis Bezar, circum tenuissimam quan-
dam paleam semper augescens, & veluti multis
e tunicis contextus: columellae aut glandis ple-
runque, interdum alia & alia forma, levis ma-
gna ex parte, colore veluti ex viridi nigricante.
Inveniuntur exigui, & magui. Magni, qui rario-
res sunt, ab earum regionum illustribus viris ex-
petuntur. Quò enim majores sunt, eò valentio-
ris esse facultatis sibi persuadent. Memini unum
habuisse, qui ferè quinq; drachmas penderet. Is
in Lusitania delatus, vix sexaginta quatuor Lu-
sitanicis aureis vaenit, cum tamen aliquanto plu-
ris hic emtus fuisset. Hunc verò lapidem ea ra-
tione generari, quam modò retulimus, tum his
oculis observavi, (lapidem enim contritum hu-
jusmodi tenuem paleam in medullis continere
inveni,) tum à viris fide dignis accepi, omnes
in Persia natos simili modo circum paleolam ef-
formatos inveniri. Ceterum non solum genera-
tur hic lapis in Persia, sed etiam nonnullis Mala-
ca: locis, & in insula, quae à Vaccis nomen sum-
psit, haud procul à promontorio Comorin. Nā
cum in exercitus annonā mactaretur istic mul-
ti praegransdem hirci, in eorum ventriculis magna
ex parte hi lapides reperti sunt. Hinc factum est,
ut quotquot ab eo tempore in hanc insulam ap-
pellunt, hircos obruncunt, lapidesq; ex iis col-
lant. Verum nulli Persicis bonitate comparari
possunt. Dexter autem adeo sunt Mauritani, ut
facile, qua in regione nati sunt singuli lapides,
discer-

discernere & dijudicare possint. Ut verò adulterinos à legitimis dignoscant, manibus comprimunt, deinde spiritu inflant. Nam si ser aliquis permeat, adulterini indicium est. Vocatur autè hic lapis Pazar, à Pazan, id est, hirco, cum Arabibus, tum Persis & Corasone incolis: nos corrupto nomine Bezar, atque Indi magis corruptè Bazar appellant, quasi dicas lapidem forensè. Nam Bazar eorum lingua forum sonat. Utuntur eo Indi, nos sequuti, adversus deleteria facultatis medicamenta. Ormuz verò & Corasone incolæ non modò adversus virulentorum animalium morsus utuntur, sed etiam adversus omnes melancholicos morbos. Opulentiores bis se purgant singulis annis, Martio videlicet & Septembri. A purgatione, quinque subsequenter diebus còtinuis hauriunt in singulas doses, decem hujus lapidis grana, macerata in stillatio rosarum liquore. Hoc remedio inventam & membrorum robur sibi conservari dicunt. Solent interdum nonnulli ad triginta usque grana sumere, nimis sanè magna quantitate. Nam tamen nullas noxias facultates in se còtineat hic lapis, tutior tamen est ejus exigua quantitas. Atque etià parva quantitate exhibere solent in Ormuz: nec sine periculo liberalius sumi dicunt. Eo utor in inveteratis morbis melancholicis, veluti in mala scabie, lepra, pruriginibus, impetiginibusque. Hac etià ratione quartanis convenire posse arbitror. Viros sanè planè deploratos, atque à Medicis derelictos, hujus lapidis usu pristinae sanitati restitutos fuisse intelligo. Porro pulvis ejus vulnere impositus, à mortiferis animalibus ictos liberat. Iisdem viribus pollet, apertis carbunculis in Peste impositus: etenim venenum exigit. Tabellæ ex eo & aqua rosacea parantur ad omne genus veneni. *Garcias in Horto.*

TOPASIVS, (Ger. ein Topas. Ital. Topazio. Gall. Topasse. Hisp. Topaxia.) gema est viridis coloris, qui cote medica attritus succu reddit ad oculorum morbos apprime utilis, si eo illinantur. Ille idem hydropi adversatur, ac tabescentibus medetur. Expertum est nostro tempore, verum Topasium in aquam ferventem demissum, illius astum & fervorem adeò confopivisse, ut statim injecta manu hinc abstrahi potuerit absque ulla læsione. *Epiphanius & Albertus.*

COLUBER fluviatilis funiculo à cauda preligatus, & suspensus, subiecto vase aqua pleno, in quo dehiscat, aliquot post horis, vel diebus, ore lapidem (Ger. & Otangenstein vocatum) eructat, qui exceptus vase, quod subjacet, totam aquam ebibit. Alligatur lapis hic hydropicorum ventri, atque in totum exhausta aqua liberat. *Holler.*

BUFONIUS lapis, (Ger. Krottenstein. Gallis verò Crapaudine dictus) suo contactu & blando attritu inflationes à venenatis bestijs illatas diffutit, ac virus omne elicit. Unde si forex, atanea, vespa, scarabei, gires, aut animal aliud venenatum parti alicui damnum intulerit, admoto lapide eo dolor miscet, ac tumor omnis subsidit. *Lemnius.*

A SMARAGDUS collo adalligatus epilepsiam impedit & quandoque penitus curat. Hinc fit, ut nobiles collo natorum suorum huic lapidem libenter appendant, ne epilepsia tententur. Idem castum hominem reddit. *Aristot. & Albertus.*

ALBERTORIUS, (Ger. Kappansstein) lapis magnitudine fabæ repertus in ventriculo decrepiti galli, fertur reddere gestantem gratiosum, còstantem & audacem: nec non ad Veneris tractanda sacra ad unguem factum. Idem sub lingua detentus, sitim sedat, ut multis experimentis compertum est. Idem robur virile in genitali thoro adauget, fortitudinemque, & in rebus aggreddendis confidentiam adfert. Viris præterea favorem conciliat, & gestantes gratiosos reddit apud mulieres. *Lemnius & Albertus.*

CHALCEDONIUS collo appensus, valere traditur contra illusiones & phantasmata ex melancholia oborta. *Albertus.*

AMETHYSTUS contra ebrietatem valet, & Chelonites in corpore testudinis inventus, ad divinationem, sicut lingua gestetur, præsertim crescente Luna: nam alio tempore inefficax censetur. *Albertus.*

SAPPHYRUS verus aqua frigida intinctus, & oculo circumductus, sordes ex illo seci excludit. Adhæc anthraces fugat, & loco dimovet. Fallumque est omnino, quod expulso & extincto uno anthrace, unâ etiam virtutem omnem cum colore perdat Sapphyrus. Nam vidi unum (inquit Albertus) qui quatuor annorum interjecto spacio, duos anthraces expulerat. *Albertus.*

JASPIDIS (Gall. Hispan. & Ital. Jaspè) sanguinis fluorem cohibet, etiam partum juvare, ac gestantem castum reddere, & cor exhilarare. Porro invenitur Jaspidis genus viride, ex quo vasa Murrhina condantur (Porcellanas vocant) adeò virentia, ut ex Smaragdo constata videantur. Ex ejus forte genere erit id, quod Genux ostenditur, quodque ex Smaragdo esse contendunt. **E** rarius id videndum proponeat, quò majorem auctoritatem lapidi conciliat. Hujusmodi vas Murrhinum aliquando mihi propositum fuit venale ducentis Pardons sive aureis Hispanicis: cujus, si ex Smaragdo constatum fuisset, mille simam partem ex precio vix nascisci potuissem. *Garcias ab Horto & Albertus.*

LAPIS NEPHRITICUS, in Nephritide maxime laudatus, ex nova Hispania defertur. Præfio similis est, qui ad viridem colorè lacteo permixtum tendit, præfertur viridior. Eum gestant variis formis effigiarum, ut antiquitus solebant Iudi, alios piscium forma, alios avium capitibus, alios psittaci rostris similes, nonnullos rotundos sphaerularum modo, atque omnes perforatos, quoniam Indi eos appensus gestare solebant adversus Nephritidis aut stomachi dolores, in quibus morbis valde còmendatur. Sed ejus præcipua laus est ad Nephriticos dolores, & ad calculum expellendum, & arenulas. Nobilis mihi notus unum habet, cui nullum aliud comparandum vidi: nam cum brachio gestans tanta

arenularum quantitate liberatur, ut, metuens A ne ei noceat tanta ejectione, interdum eum deponat. nullumq; amplius calculum ejicit. Sed cum dolor ejus premit, denuo eum gestat, & statim levatur, aut minuitur dolor, multarum arenularum, atq; etiam calculorum expulsionone. Haec etiã occulta facultate præditus est, ut ab ejusmodi dolore præservet gestatos, renum calorem mitigando. Ducissa Bejar ter brevi temporis intervallo Nephriticis doloribus afflicta, armillam ex eo lapide sibi confecit, quam perpetuo gestat: ex eo tempore (quod decennium superat) eo dolore nunquam vexata est. Alii multi senserunt idem levamen, eamq; ob causam magno in precio sunt hujusmodi lapides, nec, ut initio, tam facile adquiri possunt, quod soli earum provinciarum reguli & domini eos possideant: nec immerito, cum tam admirandæ sint illorum facultates. *Nicolaus Monardus.*

Lapis TIBURONUM. In mari Indico ferreis hamis capiuntur pisces Tiburones dicti, maximi, validissimi, pugnacissimi, & truci aspectu, qui cum lupis marinis assidue præliantur. In eorum capite terni aut quaterni lapides, interdum plures inveniuntur, valde albi, magni, ponderosiq; (ut interdum libras duas pendent) & qui facile abradi possunt. Hujus lapidis pulvis utilissimus fertur nephriticis, & adversus uris & difficultates, & renum, vesicæq; calculos, ut in Indis, Hispanisq; experientia comprobavit. eum gustatum, insipido esse gustu deprehendi facultates nondum expertus sum. *Idem.*

De lapidibus minus preciosis: ac primo de calidis.

Lapis CAYMANUM. Ex nomine Dei, Carthagine, aliisque continentis oris, lapides interdum adferuntur calculis fluvialibus similes, qui in ventriculis prægrandium Lacertorum (Caymanes appellant) inveniuntur: ferocissimi sunt, ingenti ore, ut integrum hominem deglutire possint, multiplices dentis ordine, adeo magni, ut triginta duorum pedum longitudine inveniuntur. Vivunt ii magna ex parte in fluminum ripis, nonnunquam in mari, ad fluviorum ostia: pariunt ova in terra, & suos catulos isthic excludunt, testudinum more: capiuntur hamis ferreis. Quia eorum cutis prædura, omnes ictus, etiam minorum tormentorum æneorum, respuit. Hos lapides colligunt Indi, & Hispani, atque adeo sibi servant, ad quartanam tollendam utile remedium. Si quidem bini ex eis temporibus utrinque alligati, in quartanarum paroxysmo illas tollere, aut earum calorem manifestò infringere traduntur. Bis eum lapidem temporibus cujusdam puellæ, quæ quartana laborabat, exhibui, & certè febris calorem nonnihil remisisse animadverti: an verò febrem omnino tollat, ignoro. *Nicol. Monardus.*

Lapis SANGUINALIS ex nova Hispania delatus, lapidis genus est, varii coloris, sed obscurioris, maculis seu punctis distinctus sanguineis,

Ex his lapidibus Indi quasdam cordium formas, magnas, & parvas conficiunt. Valer ad fluxum sanguinis narium, mensium, hæmorrhoidum, vulcerum, ac oris. Lapidem aqua frigida intinctum æger dextra comprimit, & subinde id facit. Sic eo Indi & nostri utuntur. Persuasum habent Indi, imò firmissime credunt, si hoc lapide pars sanguine manans contingatur, sanguinem sisti. idq; verum esse experientia probatum est. Utilis etiam est suspensus, aut alligatus eisdem parti, unde sanguis effluit, modo carnem contingat. Vidimus nonnullos hæmorrhoidum fluxu afflictos, remedium tenuisse, annulos ex hoc lapide confectos in digito continuè gestandos: nec non & menstruum fluxum sisti. *Idem.*

HÆMATITES. Ger. an Druftstein optimus habetur friabilis, saturato colore, niger, durus, & suapte natura æquatus, nulla sordis admixta, nulloq; zonarum discursu. Vim habet astringentem, & excoctantiam aliquantulum, extenuantemq; Oculorum cicatrices, & scabritiem cum melle purgat: cum lacte autem muliebri, lippitudinè fractis, & oculis cruore suffusis convenit. Bibitur contra difficultatem urinæ, & fluxiones mulierum, in vino: & ab iis, qui sanguinem rejecerunt, cum succo punici mali. Uritur ut Phrygius, sine vino duntaxat. Modus ustionis est, ut modice levis fiat, & bullis quibusdam intumescat. Sunt, qui eum sic adulterinum faciunt. Densam rotundamq; Schisti lapidis glebam, quales sunt, quæ radices ejus appellantur, in fictilem urceum, qui cinerem ferventem continet, obruunt, ubi paululù dimiserint, eximunt: attrituq; in cote probant, si hæmatitæ colorem duxit. si ita sit, reponunt: sin minus, iterum in cinere cōdunt, & subinde conspiciunt, & periculum faciunt. nam si diutius in eo cinere relinquatur, color em mutat, moxque diffunditur. Variatus deprehenditur, primum lineis, quas pectinum modo per longitudinem divisas habet: hæmatites verò eas habet, ut fors tuht: tum colore, quem hic floridum reddit, hæmatites verò profundiorum, & cinnabari similem. Invenitur etiam in Sinopica rubrica: itemq; in magnete lapide permultum combusto, hæmatites fit, qui verò per se nascitur, in Aegypto inter metalla provenit. *Dioscorides.*

Pyrites lapidis genus est, a quo æs conflatur. Eligi debet a ris similitudine, facile scintillas edens. Uritur sic, Melle irrigatus, molli pruna continuè statit foliibus, donec rufescat. Alii in multos carbones igni candelentes lapidem copioso melle perfusum dejiciunt, & ubi ad fulvū colorem vergere cœperit, extrahunt, efflatoq; cinere, rursus madefactum cremant, donec æquabiliter assiccatus, friabilis reddatur: si quidè sæpè facies summa solum uritur. ita crematus, siccatuq; reconditur. Si eloto opus sit, lavari debet ut Cadmia. Tam crudū, quam usi vis est excoctare, abstergere, offulam oculis caliginem expurgare, duritias concocquere, & concoctas discutere. Resina exceptus excrecentia in carne cohibet.

cohibet, sed calorem quendam & adstrictio-
nem parit. Ita utrum, nonnulli Diphyges appel-
lant. *Dioscorides.*

Lapis **ASIS** probatur, qui pumicis colore,
fungosus, levis & friabilis sit, venasque in pro-
fundo luteas habeat. Ejus flos est fallugo sum-
mo lapide insidens, tenui compage, colore cum
albo, tum pumici simili, ad luteum vergente.
Linguae autem admotus, eam leniter mordet.
* Vim habet uterque, adstrictoriam, & modicè e-
rodentem, admixtus liquidæ pici, aut terebin-
thinæ, tubercula discutit. Longè validior flos
existimatur. De cætero siccatus flos vetera ulce-
ra, & cicatrici repugnantia sanat, excrescentia
cohibet, tetra ulcera & fungis similia, cum mel-
le expurgat: ulcerum cava explet, & expurgat
cum melle: depalcentiaque cum cerato fistit. Fit
cataplasma ex eo podagris, misto fabæ iomento:
& lienosis ex aceto, & viva calce. Prodest flos ex
melle phthisicis liostru. Fiant ex hoc lapide so-
lia, in quæ podagrici pedes mittentes juvantur.
sunt etiam pulveres carnem exedentes, corpo-
raque carne onusta, crassaque extenuat in balneo,
pro nitro illiti. si lavare hos quispiam velit, cad-
mix modo lavabis. *Dioscorides.*

Lapis **THYTES** in Aethiopia gignitur, sub-
viridi colore aspidem imitatus: cum diluitur
tamen, lacteum luccum reddit. * Vehementer
mordet: tenebras, quæ pupillis obversantur, ex-
purgat. *Dioscorides.*

SMYRIS (Ger. *Emerget*) lapis est, quo gem-
mas annularii scalptores extergunt, is in Samia
terra invenitur. * Ad erodendum & urendum
utilis: gingivis, quas humor vexat, prodest: den-
tificio commendatur. Si deficiat, ejus loco sub-
stitui potest pumex. *Dioscorides.*

Lapis **SCHISTOS**, hoc est, scissilis, in Iberia
Hispaniæ gignitur. Laudatissimus est, qui croci
colorem æmulatur, estque friabilis, & suapte na-
tura benè scissilis, concretionem verò & mutuo
linearum, quas pectinum modo habet, discursu.
Ammoniaci salis similis videtur. * Vim exhibet
hæmatice, sed ad omnia inferiorem, quin & ca-
va replet muliebri lacte perfusus, ad proci-
dentia, rupta, item genarum crassitiem, & uvas o-
culorum, magnopere efficax est. Si deficiat, pro eo
sumi potest lapis hæmatites. *Dioscorides.*

De lapidibus frigidis.

CRYSTALLUS (German. *Crustal*, Ital. *Cry-
stallo*, Gall. & Hisp. *Crystal*) gignitur ex humo-
re omnium purissimo, in terræ visceribus condito:
unde etiam beryllus, adamas, & aliud id genus lapi-
des proveiunt, nec non in marinoribus, aliorumque
lapidum & metallorum fodinis Germaniæ,
Scythiæ, Cypri, Hispaniæ, sæpè in agris, ubi co-
lioni aratro ipsius glebas effodiunt. * Idem facit
quod ferè gypsum astringendo: eoque in pulve-
rem tenuissimum tritum, ex vino austero dysen-
tericis opitulatur: nec non alba uteri profluvia
compescit, lac nutricibus auget, quin etiam cau-
terium ex pila crystalli fieri solet: quo delicatè

A homines, qui ferrum candēs reformidant, utun-
tur. Notandum est, ex eodem crystallo oleum
arte chymica præstantissimum fieri, (ut suo lo-
co dicitur) quod drachmæ semissis, vel integræ
ad calculi ex aqua cardui benedicti datur: nec
non ad lac muliebrem augendum ex lacte amy-
gdalarum, quamvis idem etiam crudus, in tenuis-
simum pulverem redactus, eodem pondere, ex
eademque aqua utiliter exhiberi possit. *Matthio-
lus & Andernacus.*

B **PHYRGIVS** lapis, quo insectores in Phrygia
utuntur, à quo nomen accepit, nascitur in Cap-
padocia. Optimus habetur pallidus, modicè
gravis, non solida corporis compage, interce-
dentibus albis segmentis, ut in Cadmia. Utitur
autè vino optimo perfusus, vivisque carbonibus
obrutus: perfatur assidue follibus, donec muta-
to colore rufescat: rursus extractus eodem vino
restinguitur. Hoc ite: & trinis vicibus facien-
dum: attendendum tamè, ne minutim confrin-
gatur, & in fuliginem evanescat. * Vis crudo ut-
itoque adstrictoria, expurgans: ulceribus crustas
quadantenus inducit: ambustis cum cerato me-
detur. Lavatur ut Cadmia. Si non sit ad manus,
ejus loco Marchasita sumi potest. *Dioscorides.*

SAMIVS lapis in Samia terra invenitur, quo
aurifices utuntur poliendo auro, ut resplendat.
Probatur candore & duritia. * Vis ei adstricto-
ria, & refrigerans. Prodest stomachicis potus,
sensus hebetat: verum ad fluxiones oculorum,
& ulcera, cum lacte efficax est. Partus, ut tradunt,
adligatus accelerat, & conceptus foeminarum
custodit. *Dioscorides.*

ARENA (Ger. *Sand*, Ital. *Sabbione*, Gall. *Sa-
ble*, arène, *sablon*, Hispan. *Arena*) e litoribus Sole
fervefacta, hydropticorum tumores exugit, si ca-
pite tenuis in ea obruantur. Torreni solet ad ari-
dos fatus, pro milio, aut sale. *Dioscorides.*

OCIVS Catti laudatissimus in Zeilan in-
venitur. Nonnulli etiam ex Pegu adveniunt,
quos eo deferri tumor est ex regione Bramax.
Multo majoris est apud Indos precii, quam in
Lusitania. Memini enim quendam eo misisse,
qui hic sexcentis Lusitanicis aureis æstimabatur.
Sed cum in Lusitania duntaxat nonaginta au-
reos æstimarent, huc relatus, & quo nunc dixi
precio venditus est. Perlivadent sibi Indi, ejus qui
hanc gemmam possidet, facultates non posse im-
minui, sed semper incrementum facere, & au-
geri. Ego verò quod expertus sum referam: Li-
neus pannus ita compressus, ut ipsius gemmæ
meditallium sive oculum tangat, nullo igne urfi
posse. *Garcias ab Horto.*

De lapidibus astringentibus.

COTENAXIA, quod ex acuendo ferro
deteritur, illitum, alopecias ad pilum reducit: vir-
ginum mammas cohibet, nec incrementum patitur.
Potum ex aceto, lienem absument, & comitiali-
bus prodest. *Dioscorides.*

GEODIS lapis nascitur in Misnia & Saxo-
nia (secundum Agricola) * Astringit, siccatur.

caliginem oculorum discutit. Illitus autem ex aqua testium mammarumque inflammationes sedat. *Dioscorides.*

PUMEX (Germ. *Dumofstein*. Ital. *Pomico*. Gall. *Pierre poncio*. Hisp. *La piedra esponia* dicitur) probatur, qui levis, fistulosus, scissilis, & non calculosus est, qui que teri facile potest, & candidus est. Uratur hoc modo: Cape ejus quantum velis, flagrantissimis carbonibus obrue, ubi igni candens sic redditus, extrahe, vino odorato restingue, iterumque incensum extingue: tertia vero unctione peracta, sine, ut per se refrigeretur, & ad usum reponere. * Vis ejus, astringere, gingivas abitergere, purgat cum calfactione, quæ pupilis caliginem ostundunt: explet ulcera, & ad cicatricem perducit: excrecentia cohibet. Fit ex farina ejus dentifricium. Corpori crustam obducit: avellendis capillis aptus. Theophrastus auctor est, si quis in bulliens vini dolium pumicem conjecerit, fervorem statim sedari. *Dioscorides.*

De lapidibus emollientibus.

ALABASTRITES vocatus onyx, notissimus lapis est is, qui Romana inviserunt edificia. Hallucinantur tamen, qui credunt, lapidem illud Alabastritem esse, è quo hac tempestate toro varia finguntur vasa, quibusdam subnigricantibus venis discurrentibus, pellucido lavore, materie verò adeò imbecillæ, ut parum collisa facile frangantur. Quandoquidem lapis hic Alabastrite species non est, sed potius gypsi materia. Alabastrites enim, quem antiqui ad vasa unguentaria cavabant, quò diutius unguenta à rancore vindicaret, nascitur (ut Plinius inquit) circa Thebas Aegyptias, & Damalcum Syriæ. Hic cæteris candidior. Probatissimus verò in Carmania, mox in India, jam pridem & in Syria, Asiaque. Viliissimus autem, & sine illo nitore, in Cappadocia. Probantur quàm maxime mellis coloris in vertice maculosi. * Cremæus resina aut pice exceptus, duritias discutit: stomachi dolores cerato levat: gingivas comprimit. *Matthiolus, Dioscorides.*

GAGATES (Ger. *Schwarzer Nafstein*. Gall. *Agarho*. Hisp. *Blax a vate*.) probatur, qui ecleriter accenditur, & odore bituminis reddit, niger plerumque est, squalidus, crustosus, & valde levis. * Vis ei molliendi & discutendi, deprehendit fonticum morbum sufficus: recreatque vulvæ strangulationes: fugat serpentes nidore. Podagricis medicamentibus & acopis additur. Nascitur in Lycia. Inveniturque prope ostia fluminis in mare exeuntis. flumen autem Gagas nominatur. *Dioscorides.*

THRACIUS in Scythia nascitur, in fluvio, qui Pontus vocatur. * Eadem ei vis, quæ Gagathæ, traditur aqua accendi, oleo restingui: quod etiam in bituminæ accidit. *Dioscorides.*

De lapidibus obstupescientibus.

Lapis **MEMPHITIS** in Aegypto ad urbem

Memphim invenitur, calculorum magnitudine, pinguis, vericolorque. * Ajunt, hunc eritum, & illitum locis, quæ urenda aut secanda sunt, sine periculo sensum eis adimere. *Dioscorides.*

JASPIDUM genera longè plura recensentur, quàm quæ à Dioscoride describuntur. Quandoquidem quædam visitur caruleo copioso, aut glauco pingui similis, id est, viridis, lacte suffusa. Alia purpurea: qualis nascitur in Phrygia. Alia rosea, & quasi floribus tincta: qualis in Ida monte profundissimis specubus foditur. Alia ex purpura carulea: qualis invenitur in Cappadocia. Alia ex rubro nigra. Alia jecoris imitatur colorem: quæ si saturatiore colore reperitur, lineis ejusdem coloris diluti & nigri cingi solet. Quædam nivem imitata rutilis punctis respersitur. Quædam onyche pungitur, aut ex altera parte jaspis est, ex altera onyx, proinde Jaspionyx vocata. Alia, cujus altera parte sit purpurea, altera viridis, nec utriusque, pellucens, sed qua parte rurelet. In summa, varia est jaspidium natura.

* Suspensas ad plura valere ajunt: nempe ad omnem sanguinis fluxorem, ad porrigendum conceptum, & partum juvandum, veneremque inhibendam, & febrem, & hydropem fugandam. Nec desunt superstitiosi, qui dicant, jaspidas homines reddere gratos, potentes, ac tutos, si quibusdam magicis verbis admurmurentur, priusquam suspendantur. *Matthiolus.*

OPHITES lapis alius est gravis & niger: alius cinerei coloris: alius punctis variatus: alius lineas candidas habet, omnes allegati contra serpentum morsus, & capitis dolores profunt, qui verò candidas habet lineas, * privatim lethargo, & capitis doloribus auxiliari perhibetur. *Dioscor.*

De lapidibus abstergentibus.

ARABICUS lapis maculoso ebori similis est. * Is tritus illitus hæmorrhoidas exiccat. Ejus cinis dentifricio optimus. *Dioscorides.*

De lapidibus glutinantibus.

GALACTITES dicitur, quòd lacteum succum ex se mittat: cinerei tamen coloris est, ac gustu dulcis. * Ad oculorum fluxiones & ulcera utiliter illinitur, is in aqua tritus pyxide plumbea recoditur, ob vim glutinosam, quæ in eo est. *Dioscor.*

MELITES est in omnibus Galactitæ similis, hoc tantum differt, quòd dulcissimum succum emittit. * Facit ad eadè, ad quæ Galactites. *Dioscor.*

De lapidibus cicatricem inducentibus.

MOROCHTUS, quem aliqui Galaxiam, aut Leucographida vocant, in Aegypto nascitur, hoc lapide, quoniam mollis est, & facile diluitur, linteorum artifices ad candorem linteis indendum utuntur. * Spiracula corporis obstruere videtur: conveniens his, qui sanguinem expuunt, cæliacis & vesicæ doloribus, cum aqua potus. Idem fluxionibus vulvæ, & impositus velleri. Mollibus oculorum collyriis miscetur: explet enim cavataque delachrymationes sistit, idem cerato exceptus

ceptus, ulcera, quæ sunt in terrenis partibus corporis, ad cicatricem perducit. *Dioscorides.*

De lapidibus calculum comminuentibus.

Lapis **LYNCIS** ex genere succini est, quod suæ proprietate naturæ pennæ ad se trahat, quemadmodum & cætera succini genera paleas, festucas, ac levisima quæque, alliciunt. Quantum verò à legitimo lyncurio vulgaris ille lapillus differat, qui officinis lapis lyncis appellatur, & cujus est usus apud septuaginta & medicos, qui simplicium medicamentorum scientiam negligunt, non dijudicent, qui simplicium historiam & facultates optime norunt. *Martholæus.*

JUDÆICUS lapis in Judæa exortur, glandis effigie, candidus, forma quam elegantissima, lineis inter se æqualibus, veluti toro factis, distinguitur. is solutus nullam qualitatem gustu affert. * Potest cicicis magnitudine tritus ad cotem, ut collyrium, cum calida aquæ cyathis tribus, potu difficultati urinæ auxiliari, & calculos comminueret. *Dioscorides.*

LAPIDES in spongiis reperti, omnibus notissimi sunt: quod rarissime sunt spongiæ, quæ his lapidibus vacent. * Cum vino potu, lapides qui in vesica sunt, rumpunt. *Dioscorides.*

De lapidibus factum venientibus.

AETITES (Ger. *Ein Weisstein.*) lapis est veluti prægnans, cum quatitur, alio in utero sonante. Hujus genera sunt quatuor, in Aphrica nascens pusillus & mollis intra se, ac velut in alvo habens argillam suavem, candidam: friabilis, quem fornicis sexus putant. Mas, qui in Arabia nascitur, durus, gallæ similis, ac subrutillus, in alvo habens durum lapidem. Tertius in Cypro invenitur, colore illis in Aphrica nascentibus similis, amplior tamen atque dilatatus. cæteris enim gibbosa facies. Habet in alvo arenam jucundam & lapillos: ipse tamen mollis, ut etiam digitis frietur. Quartus generis Taphiusius appellatur, nascens juxta Leucadem in Taphiusa: qui locus ex dextera navigantibus ex hac ad Leucadem. Invenitur in fluminibus candidus & rotundus. Huic est in alvo lapis, qui vocatur callimus, nec quicquam tenerius. Præfertur Aphricus, & qui è nido aquilæ decerpitur. Pessimus rotundi, in fluminibus alveis inventi. * Gravidis continet partus, cum lubricæ sint vulvæ, & parum tenaces, sinistro brachio adalligatur: sed parturientibus è brachio amoveatur, & foeminiibus alligetur, ut sine doloribus pariant. Furem deprehendit, si quis in pane conditum offerat: fur enim mansum devorare non poterit. Quinque etiam concoctus furem eoarguit: quippe decoctæ cum eo devorare non poterit. Tritus & cæterat exceptus, cyprino, aut glaucino, aut alio excafaciente, comitiales magnificè juvat. *Plinius & Dioscorides.*

De lapidibus menses cientibus.

OSTRACITES testæ similitudinem habet, crustosus, & in laminas fissilis, quo mulieres ad detrahendos pilos pro pumice utuntur. * Menses drachmæ pondere potus ex vino ciet. Si quatuor diebus à purgatione bibatur, silici pondere, foemini præstat ne concipiant. Cum melle autem impositus, mammarum inflammationes lenit, & nomas cohibet. *Dioscorides.*

De lapidibus amuletis.

SELENITES lapis, quem aliqui aphroselon appellant, quoniam noctu invenitur lunæ imaginem reddere: quæ cum ea quidem augetur, & decrevit: nascitur in Arabia canoidus, translucens, levis. * Hujus ramenta comitalibus in potu dari jubent. Eo cum gestamine ad amuleta mulieres utuntur. Arboreæ adalligato eodem frugifera redduntur. *Dioscorides.*

ASIANTHUS in Cypro nascitur: alumini seihili æqualis: ex quo, utpote flexili, & telas faciunt: coniectus autem in ignem ardet, sed minime crematus, exit splendidior. * Hic veneficiis resistit omnibus, privatim inagorum. *Dioscorides & Plinius.*

MYXIS lapis est, qui in capite bufonis invenitur, magnitudinis miræ, est enim (ut Brasavolus auctor est) cranii illius animalis. Color est ferrugineus, in viridi nitet tamen. Pars exterior plana: est enim ipsum os, interior autem verè lapis est, seu potius lapidea terra, quasi concretæ diu. Rotundus est plerumque, & magnitudine latitudinis fabæ. Ego autem habeo longiorem faba multo & crassiorè: nec scio quomodo cranio bufonis convenire possit, propter formam, cum tamen sit genuinus. * Vires ejus expertæ sunt, quod gestatus, tollit renum dolores, etiam antiquos, & lapidis prohibet generationem. Sed lono illius etiam plurimum confert, & præsentis est auxilio. Ventriculi etiam affectibus & febribus eadem confert: sed ut existimo, non omnibus. Venenatis etiam istibus, sed non magnum affert auxilium. *Cardanus.*

De lapidibus minus preciosis, alterantibus qualitate occulta.

Lapis **SPONGITES** in vino albo, vel succo raphani solutus, & potus, lapidem in vesica frangit. *Miraldus.*

PENTARBEN lapidem ad se aurum allicere, ut Magnes ferrum, memoria proditum est à Philostrato ac Tzeze.

DISSACTIS ante plenitudinem pullis hirundinum ex prima factura, duo lapilli periantur in illorum ventriculis, quorum unus concolor, alter verò discolor habetur. Hi priusquam terram attigerint, si in bucule aut cervi aluta includantur, & brachio vel collo aptentur, comitiales sanabunt, nedum juvabunt. Ex relatione ejusdem Itali, qui se id expertum fuisse mihi asserbat. Cæterum Cholidonius lapis duplex in hi-

rundine reperitur, rufus nimirum & niger. Prior lineo panno, aut vitulino corio exceptus, & sub axilla gestatus, antiquos morbos, unâ cum epilepsia perfecte sanat, idque præstantius efficit, si in pollinem tritus bibatur. Posterior valet ad verius febres. *Albertus.*

MAGNETIS pulvis triobolari pōdere epotus ex succo fœniculi, hydropicis aquas detrahit. Et magnes ipse capiti adnotus dolores omnesq; ejus querelas obliterat. Quod ex veterū commentariis se transulisse scribit *Hollerius.*

OMNIA genera lapidum, qui in capitibus piscium reperuntur, trita, & cum vino exhibita, colicum dolorem compescunt, & calculum, qui in renibus defixus jacet, arterunt & cōminuunt. *Galenus & Avicenna.*

LAPILLI ex capite limacum, & grandiorū cochlearū eruti, stranguriosis urinam moluntur, illius meatus lubricando, si comminuti ex vino exhibeantur. Auxiliantur etiam parturientibus, laxando & dilatando mulieribus locos. *Mizaldus.*

LAPIS ex capite vulturis repertus ad quoscunque noxios casus utilis est. Et qui in nido upupe invenitur, secretorum proditor esse fertur, pectori dormientis superpositus. *Albertus.*

LAPIS exentus ē capite piscium, qui aselli, seu *ovirugi* vocantur, nobis verō merluchi, febrem tollit adalligatus. *Plinius.*

Lapis LYN CURII in carbones ignitos projectus, illos extinguit: tantum abest, ut ab illis infumatur. Nec id solum habet rati miraculi: sed si quis hanc gemmam panniculo obvolutam in eosdem carbones detulerit, nō tantum illa, sed panniculus quoque illæsus conservatur. Prodest etiam mulieribus in enixu. *Epiphanius.*

Cum primū infantes ex utero prodeunt, priusquam aliquid gustent, corallii scrupulum dimidium diligenter tritum cum lacte nutricis hauserint, nunquam epilepsiam incutiant. *Arnoldus.*

GAGATES hydropicis confert, fluidos dentes firmat, & suffitu per inferna à mulieribus exceptus, vel etiam impositus, menstrua provocat. *Albertus.*

ACTITES lapis verus, in aquilarum nido repertus, si fœmori parturientium admoveatur, interna parte non procul à pube, expetitur facilemque partum illis procurabit, nulla propemodum entendi difficultate. Quod se expertum fuisse in quadam heroina tradit *Lemnius.* Idem collo si appendatur, aut pectori, vel brachio alligetur ea parte, qua à corde versus digitum annularem arteria decurrit, fœminis lubricum uterum habentibus vim concipiendi adfert. Et si gestationis tempore iis partibus incumbat, fœtum sulcit, ut nulla sit illius excutiendi trepidatio. *Lemnius.*

LAPILLUS in capite cancerorum reperitur figura planus, qui acerrimo aceto immixtus, motum manifestum habere deprehenditur. * Hujus pulvere audio multos feliciter uti ad con-

terendos renum calculos. *Mizaldus.*

GAGATIS lapidis pulvisculus si in tenuissimum pollinem redactus, jejuna mulieri ex vino albo exhibeatur, statim manifestabit, si sit incorrupta, vel puerperio, aut aliter maculata. Nā si illico lotium ei promoverit, corruptæ virginittatis indicium erit: sin minus, contrarium pollicebitur. Idem etiam præstabit succinum album, seu ambra, quo dictum est modo parata, & exhibita. Cæterum globuli ē succino, ad oculorum defluxiones miro successu auxiliantur, annexi occipitio, lidem etiam collo gestati prepediunt, ne distillationes in guttur ferantur. *Bapt. Porta & Matthiolus.*

CRYSTALLINUS lapis in tenuissimum pollinem deductus, & ex jusculo quopiam, aut viño, mulieri lactanti exhibitus, illius ubera lacte plurimo fecundat. *Mizaldus.*

De lapidibus purgantibus.

MAGNES (Germ. Ein Magnet. Ital. Calamita pietra) optimus est, qui ferrum facile trahit, colore ad caruleum vergente, densus, & non admodum gravis. * Vim habet crassos humores educendi, si cum aqua multa, pondere trium obolorum detur. Sunt qui magnetem crematum pro hamatite vendant. *Dioscorides.*

Lapis ARMENIUS, italis *Verdaxuro*, quasi viride caruleam dicas: Arabibus *Hager armini*. Interrogati tamen Armeni, an apud eos nasceretur hic lapis, affirmare non potuerunt. Sed Turci & Persæ medici dixerunt, exigua quidē quantitate apud se vidisse, verū ignorare, num ex Armenia adferretur, nec ne. Ajunt multos inveniri in Ulcabado urbe celebri regni Balaguate. Hic lapis tamen ex Armenia non advenatur, multi tamen existimant, eo qui ex Germania adfertur, uti nos posse, eo delecto, qui est lavis, colore caruleo, perquam æquabilis, & fixibilis. Sed cum nec ejus sit magna copia, ejus loco

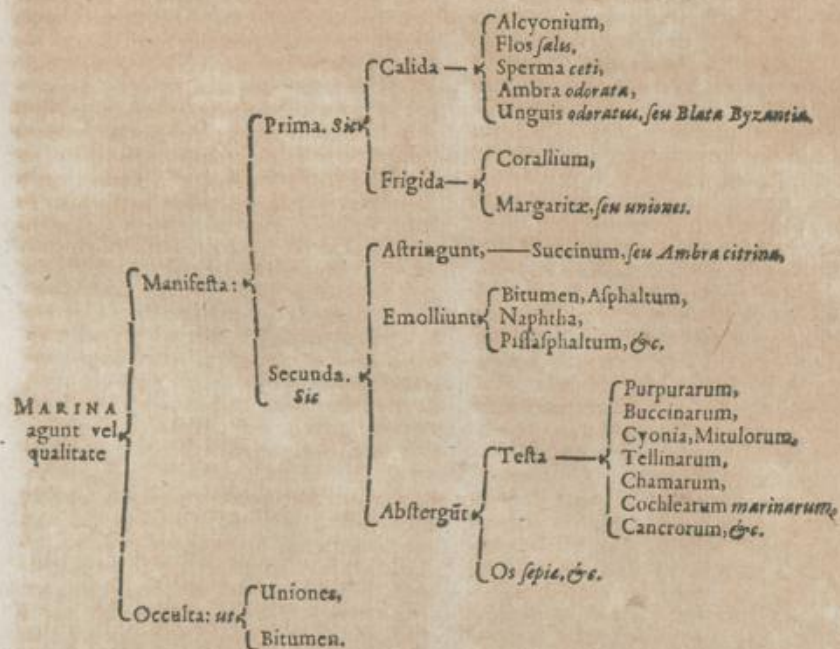
E lapidem Lazuli usurpabimus. * Melancholiam purgat innoxie & valide: sed tamen vomitum excitat. ejus causa plerumque est pulvis admixtus, ideo sæpè aqua pura lavari debet. Pondus ejus est sextula, hoc est, scrupuli quatuor, aut paulo plus minusve, pro sumentis viribus. *Florantini, Dioscorides, Cardanus, & Garcinus ab Horto.*

Lapis LAZULI, quem Græci *Cyanum*, Itali *Azurpoleramartino*, hoc est, caruleum transmarrinum appellant, lapis est carulei coloris, qui in ærariis, argentariis, & aurariis venis reperitur. Optimus est, qui in aurariis oritur, saturi coloris, maculas quasdam aureas stellarum modo radiantibus habens, qualis is esse solet, ē quo fit color ille caruleus. Hujus usus esse debet, magna cura adhibita, ne factitii pro eo sumantur: hos enim pictoribus relinquere debemus, nativoque uti, postquam bene lotus erit. Lavatur ut Cadmia: uritur ut Chalcitis. * Vim habet reprimentem, & modicè erodentem, crustas gignit & exulcerat. Purgat melancholiam egregie, sed magis turbat

turbat Armenio lapide. Dosis est, ut lapidis Armenii. Gestatus confert visui communi ratione, & similiter exhilarat hominem. Peculiariter autem, præcipue stellatus, efficit hominē comem, benē fortunatum & divitem. *Florentini, Dioscorides & Catanus.* Invenitur in Balaguata lapidis

quoddam genus, quod *Alaqueca*, Arabes *Quequi* vocant, cujus libra minutis fragmentis expositi, regali Castellano emi potest, tanta est vititas. Hujus tamen virtus reliquarum facultates exuperat. Quippe qui sanguinem undequaque fluentem illico sistit. *Garciam ab Horto.*

DE MARINIS, Sectio VII.

De marinis calidis.

ALCYONII, quod vulgò SPUMA MARIS dicitur, quinque sunt genera. Unum spissum, acerbis saporis, spongiæ facie, ætæri odoris, ponderosum, & piceum olens, quod plurimū in litibus invenitur. Alterum pinnulæ oculorum aut spongiæ simile, fistulosum & leve, odorem algæ referens. Tertium vermiculi farina, & colore magis purpureum, quod Milesium quidam vocant. Quartum succidis vellibus non dissimile multis inacitatibus hians, leve. Quintum figura fungi, sine odore, asperum, parte interna quodammodo pumicosum, foris læve, acre: quod plurimum in Propontide juxta insulam Besbicon appellatam gignitur: patrio nomine achnen vocant. * Alcyonia omnia detergunt, ac digerunt qualitatē habentia acrem, & calidam facultatem. Duo priora in sceminarum sinegmata assumuntur, contra lentiginēs, lichenas, lepras, vitiligines, nigritias, & maculas in facie, reliquoq; corpore. Tertium iis, qui difficili urina vexantur, aut arenulas in vesica colligunt, idoneum est: item renibus affectis, aquæ

B inter cutem, licni. Ustum autem, & ex vino illitum, alopecias replet. Postremum dealbandis dentibus aptum est in alia sinegmata, psilothraque assumitur, cum sale mistum. Si quisquam alcyonium cremare velit, cum sale in crudum sicile mittat, & oblinens vas spiraculum luto, ita fornaci mandet, & cum sigillum percoctum fuerit, extrahens ad usum recondat. Lavatur ut Cadmia. *Dioscorides & Galenus.*

FLOS SALIS, aut rectius maris flos, quem *Dioscorides* ἀλάς, ἰσθῆος nominat, salis multum dissimilis est. nihil enim aliud est, quam pinguedo quædam crocei coloris, mari, Nilo & aliis lacubus innatans, quem *Valerius Cordus* sperma ceti vocatum esse non modò contendit, sed etiam demonstrat. Cæterum flos salis fucatus rubrica, aut serupulosus, improbatur. Præterea sincerus nō nisi oleo resolvitur: adulteratus nōnulla ex parte, etiā aqua diluente factitium colorem. * Ad ulcera, quæ cacoethe vocantur, & phagedænas, genitalium nomas & purulentas aures, efficax est: oculorū hebetudines, cicatrices, albuginesq; tollit. Emplasti is, unguentis que coloris causa, ut rosaceo miscetur. Sudorem citi

alvum turbat, in vino aut aqua sumptus: stomachum male habet. Additur acopis & smegmaris, quæ albandi capilli gratia componuntur. Et in universum acris est, & fer ventis naturæ, ut sal. Porro qui propriè flos salis dicitur, in salis foëinis reperitur, & in ipsis etiam salignis. *Medici Colonienses & Dioscorides.*

AMBARA & AMBARUM Latinis, Ambar Arabibus dicitur: quo nomine omnibus, quas sciam nationibus notus est, aut variato duntaxat paululù vocabulo. Varia autè circa hujus generationem Scriptorum est opinio. Siquidem alii sperma Balenæ esse asserunt: alii belæe cujusdã marinæ excrementum, aut maris spumam: (quæ sane opinioniones ratione carèt, quòd nullù Ambarum inveniatur, ubi frequèntissime sunt Balenæ, & ubi fluctuum reciprocatione spuma plurima excitatur); alii bituminis modo ex maris alveo emanare: quæ opinio melior, & veritati magis consona plerisq; visa est. Avicenna lib. 2. cap. 63. & Serapio lib. Simpl. cap. 196. scriptum reliquerunt, fungorù in rupib. & arboribus more Ambarum in mari generari, & tempestatibus unà cum faxis interdum in litus ejici: quæ sententia verisimilior est, reliquis ab Avicenna productis. Nam multum flantibus Euris, magna ejus copia Sofalam, & in insulas Comaro Deingoxa, Mosambicam, totumq; eum tractù ejicitur, è Maldivis insulis, quæ ad Orientem spectant. Flantibus verò Favoniis, copiosè invenitur in insulis, quæ vulgò de Maldiva nuncupantur, corrupto vocabulo, cum de Nalediva dicendum sit: etenim Nale lingua Malabarica significat quatuor, & Diva, insulam: Nalediva igitur pronuncian- dum erat, quasi dicas: Quatuor insulas, simili planè ratione, quæ Angediva vocamus eas insulas, quæ à Goa Orientalis Indre emporio, 12. leucis distant, quòd quinque sine numero conterminæ. Ange enim eorum lingua quinque est. Sed hæc præter institutum: non potui tamen horum non meminisse, cum in Maldiva mentionem incidissem. Scribunt, iisdem locis supra citatis, Ambarum devorari à pisce quodam Azel nuncupato, sed qui eo devorato statim extinguitur. Hunc deinde undis fluctuantem regionis illius incolæ unciis in siccum trahunt, eoque exenterato Ambarum colligunt: verùm omne improbari, præter id quod spinæ adhaerit. id enim pro temporis diuturnitate purum & legitimum esse. Sed hæc eorum opinio erronea mihi videtur. Nam veluti certum est, animalia quærere alimentum naturæ suæ conveniens, & minimè noxium, (nisi fortè eibis innoxius admisso decipiantur, quemadmodum mures fallere solemus): sic etiam haudquaquam verisimile videtur, hunc pisceam Ambarù venari, si eo devorato sit periturus. Imò cum Ambarum sit ex eorum numero, quæ maximè cordis vires reficiunt, dixerim hunc pisceam præsentaneum esse venenum, quandoquidem tam eximio medicamento devorato perit. Scribit Averrhois s. collig. cap. 56. Caphuræ genus inveniri natum in maris al-

veo, quod deinde aquis supernatet: laudatissimum verò id censeri, quod Arabibus Alcap dicitur. Quàm verò ejus opinio à veritate sit aliena, & tanto viro insigniq; Philosopho indigna, claris est, quàm ut multis demonstrari debeat: primùm, quòd Caphuram in mari nasci dicat: deinde, quòd eandem, quæ frigida est & sicca tertio gradu, Ambari genus faciat: quod calidù & siccum constituit secundo ordine. Subjiciemus verò nonnulla vocabula, quæ apud Serapionem & Avicennam occurrunt. Magnam ejus copiam ex regione Zing Serapio lib. Simpl. cap. 196. adferri asserit. Hæc est Sofala. Nã Zingue aut Zanguè Persis & Arabibus idem significat, quòd Neger Latinis: & quoniam totus ille maritimus Aethiopiæ tractus à nigris incolitur, Serapio eum Zingue vocat. Sic Avicenna lib. 2. cap. 63. epitheton illi addit Almendeli, quasi de Melindaritem Salachiticum, à Zeilan fortè laudatissima totius Orientis insula, quam falsò urbem esse Lacuna comment. in Dioscor. lib. 1. cap. 20. existimavit, cum sit insula multis urbibus exculta. Hæc sunt quæ ab Arabibus traduntur: nullus autem Græcorum, præter Aërium hujus meminuit. Cæterum hæc mea est opinio: Veluti pro regionù natura terra interdum rubra est, ut bolus Armenus, interdum cædida, ut creta: nonnunquã nigricans: sic verisimile est, aut insulas, aut terras similes eù Ambaro formæ inveniri, quòd terra sit aut fungosa, aut alterius generis. Quod verù esse testatur magna ejus, quæ reperitur, quantitas. Siquidem inventa sunt interdum fragmenta humanæ magnitudinis, interdum nonaginta palmorum longitudinis, duodeviginti verò latitudinis. Affirmavit nonnulli, se insulã ex puro Ambaro vidisse, quàm cum postea requirerent, nusquam cõparuerit. Anno M. D. LV. circa promontoriũ Comorim, quod è regione insularum de Maldiva est, fragmentum trium fere millium pondo reperitum est: sed cum is, qui invenerat, picem aut bituminis genus esse existimaret, vili admodù vendidit. Maximum verò quod unquam viderim fragmentum, xv. libras pendebat. Sed qui in Aethiopiæ commercii causa navigant, multò majora fragmenta se vidisse affirmant: totus enim ille Aethiopiæ tractus à Sofala ad Brava usque, Ambaro abundat. Invenitur etiam interdum, sed rarò, in Timor, & in Brasil. Et anno M. D. xxx. inventum esse audio fragmentum in Setubal Lusitaniz portu. Refertum verò esse plerumq; avium rostris, quas in eo nidulari credibile est: interdum conchyliis testisq; ostræorum permixtum invenitur, quæ cõtractu Ambaro adherent. Porro optimum Ambarum censetur, quod à sordib. maximè repurgatum est, quodq; plurimum ad candorem accedit, videlicet quod cinerei sit coloris, aut quod ex venis nunc cinereis, nunc candicantibus constet, leve, quodque acu perfoßum, multù oleacei liquoris resudet. Nigrum improbatum, præterea candidissimum, teste Serapione, quod gypso adulteratum esse existimo. Est etiam factitium ex moscho, ziber-

to, li-

ro, ligno aloës, styrace & ladano: odor autem rerum, ex quibus fit, & color, qui plerumque niger est, illum prodit: præterea aquæ impositum citius mollescit, quam nativum. Magna verò in æstimatione est apud opulentiore Indos. eo enim cibis permixto frequenter utuntur medicamenti loco. Ejus autem præcium intenditur pro fragmentorum magnitudine: quanto enim majus est fragmentum, tanto ejus intensius est præcium, non secus, atq; in gemmis. Sed nusquam majori in præcio est, quam in Chinarum regione. Cum enim à nostris Lusitanis ejus exigua copia eò delata esset, ejus præcium fuit mille quingenti aurei in singula Cate, quod apud eos ponderis genus est pendens viginti uncias. Hujus lucri cupiditate deinde alii mercatores allecti, citam Ambari detulerunt eò copiam, ut nunc multo vilioris estimetur. Porro de Ambra Nicolaus Monardis sic scriptum reliquit: Nunc mittit nobis Florida novis Orbis provincia Ambari, quod vocant Griseum, idque in litus ejectum invenitur à Canaveral ad promontorium usq; D. Helenæ. Varia est circa ejus originem opinio, sed verissimè est Bituminis genus esse ex fontibus in alto mari manans, quod aëri expositum illicò densatur, ut soleat pleraque, quæ sub marinis aquis tenella & mollia sunt, at aqua exemta durantur, ut Corallium, Succium. Solus Simeon Sethi & Aëtius inter Græcos ejus meminerunt, è quibus prior, Bituminis modo è fontibus suis manare asserit, pessimumque id esse, quod à piscibus devoretur. Inde convellit eorum opinio, qui Balenarū sperma esse asserunt, ex eo decepti, quòd interdum in Balenarum ventriculis invenitur, quæ illud aquis innatans nonnunquam devorant, alimentum esse existimantes. Verum est, meo tempore Balenam circa Canarias captam, in qua inventæ sunt plus quam quatuor Ambari librae: postea tamen infinitas Balenas cum suis catulis interfecerunt, sed nihil Ambari in eis inventum est. Non desunt, qui Ambari ex fructu quodam ad maris litus nascente fieri dicant, qui Aprilis & Majo mensibus maturescit & odoratus est, quem decidentem vorant Balenæ, quasi fructus in alimentum cedens, aliud quam sanguinem & carnem generare possit. Optimi delectus est, ut non nihil ad rubedinem tendat, alburum non æquè bonum, nigrum deterrimum. * Excalescit, resolvit, roborat, quocumque tandem morbo applicetur: nam calidi est temperamenti, & sicci, cum pinguedine quadã, quæ illi facultatem emolliendi tribuit. Variæ sunt Ambari facultates: nam cum oleo florum mali Arantii in calente mortario permixtū, & unguenti modo capiti illitum, illius dolorem levat, cerebrum roborat, & nervos, & frigidos qui infarcti sunt humores resolvit: ad eadem efficax, emplastrum modo cum Alypta muscata assidue gestatum. Ejus solius, aut cum moscho & ligno aloës permixtæ olfactu, cerebrum roboratur, memoria augetur, spiritus vigor, & cordis vires reficiuntur: ideoque in pestis contagii ejus odor

A apprimè utilis est, nec minus his, qui frigidis defluxionibus vexantur, convenit, si capitis tegmina, atq; etiã cubiculum, ubi dormiunt, per hyemem eo suffiantur. Maxime prodest senibus, quòd illorum spiritus vegetet, cor & cerebrum roborat, & crassos lentosq; humores extenuet, sive cibis indatur, sive veltes suffiantur, sive cerebro cordisq; regioni applicetur, sive vino, quo sibi faciem & manus abluunt, permiscetur. Scobi magnetis, galbanoque miscetur, & emplastrum modo mulierum umbilico impositum, uterum suo loco retinet, & reliquos ejus morbos profigat: ejus autem assiduus odoratus prodest uteri procidentis: suffocationibus verò in Liquidambar dissolutum, & xylo excerptum, uterique ori inditum. Sterilitati à frigidis humoribus orta, hac compositione mederi solet: quæ recipit Ambari partes duas, rasuræ eboris tenuissime tritæ unam, pulveris ligni aloës partem dimidiam, cum algaliæ momento fiunt catapona, quorum tria pendentiæ drachmam unam singulis triduis dabuntur, & emplastrum umbilico, pessum uteri collo imponetur, purgatis tamen prius ut decet. Ex eo, alypta muscata, & styrace fit emplastrum scuti forma, quod stomacho appositum, cum doloribus liberat, & excalescit. Ex eadem massa factæ pilule, & manè sumptæ, flatu discutiunt, cõcoctionem juvant, & appetentiam excitant: idem præstat ex vino odorifero manè sumpta hæc massa. Quinctiam epilepticis fumus illius, naribus exceptus, convenit: siquidem eos excitat, & si assidue id odorantur, non tam facillè, neque tam vehementer eo morbo corripiuntur. In summa, Ambarum excalescit & siccat cerebrum, & cor olfactum roborat. Senibus & natura frigidis opem mirificè præstat. Quare iisdem potius quam juvenibus, chirothece Ambra imbutæ cõcedi deberet: vino infusa temulentos efficit. *Garcus in Horto, Nicol. Monardis, Medici Florentini & Matthiolus.*

E BLATTA BYZANTIA à Mauritanis, Unguis odoratus à Græcis dictus, conchylii tegumentum est, odore castoreum referente, ad lassitas idoneū. Ipsa enim testa mox liquatur igni, bituminis modo, quòd etiam improbè ipsa olet. Quidam albicantem odoratam magis commendant. * Idem suffitu excitant feminas vulvæ strangulatæ oppressas, comitialesque: poti ventrem molliunt. Crematum conchylium eadem efficit, quæ purpura, & buccinum. *Medici Colonienfes & Dioscorides.*

De marinis frigidis.

CORALLUM (Ger. Corai. Ital. Corallo. Gall. du Coral. Hisp. el Coral.) saxeus frutex est, in mari natus, triplici cõstat differentia: alba, rubra & nigra. prima est preciosior: altera usitator: ultima tior, quæ vocatur Græcè *ἀμμουρίτις*. * Omne coralli genus refrigerat, siccatq; & astringit: menstrua nimis profusètia cohibet potu: sic dysenterias juvat: nec non seminis profusivum in viris: albū uteri fluorem in mulieribus reprimi-

mit: sanguinem rejicientibus medetur: contra A
fascinationes & venerea in collo & brachiis ge-
stat. quin etiam comitialibus rectè alligatur.
Cinis ipsius oculorum medicamentis miscetur:
ulcera carne explet: & cicatrices extenuat. Oleū
coralliorū chymico more (de quo suo loco) pa-
ratum rubicundissimum, scrupuli instar ex vino
generoso porum, summū est medicinæ artis my-
sterium, ad omnes partium, tum interiores, tum
exteriores affectus evellendos: comitalem sanè
quinque septimanarum spacio, tum in pueris, B
tum in juvenibus propellit: similiter omnes al-
vi uteriq; fluores, & languinis, quacunque parte
manantes sistit. *Dioscorides & Andernacus.*

MARGARITÆ prægrandes Uniones La-
tinis dicuntur: minores Latinis margaritæ sim-
pliciter: Ger. *Perlm.* Ital. *Perla.* Arabibus & Per-
sis, *Lulu:* Indis *Moti:* in Malavar *Mutu:* Lusita-
nis *Allofar,* quod Arabicè sonat de Lulsar, id est,
portus in mari Persico, ubi laudatissimæ gene-
rantur. Nam tamen si Barem, Catifa, Camaran, C
aliiq; hujus maris portus eas laudatas mittant:
quia tamen nostris notior fuit initio hic portus,
ab eo nomē Margaritæ indiderunt, lingua Ara-
bica Allofar. Hinc etiā fit, ut illæ Orientales ap-
pellentur. Quoniam hic sinus Persicus Orienta-
lis sit, si cum nostra Europa conferatur. Generā-
tur etiam Margaritæ à promotorio Comorim,
ad insulam usque Zeilan, (quæ captura & pisca-
tio Regis Lusitanie est) sed minores maxima D
ex parte, nec cum superioribus conferendæ, (quæ
magis sunt, & omni dote absolutissime) ideòq;
etiā viliori emuntur. Generantur & in insula
Burneo, quæ tamen sit grandes, formæ tam-
en elegantia à superioribus vincuntur. Sic &
nonnullas Chinarum regio mittit, sed viles. Cer-
tum est etiā in novo Orbe inveniri, verum nul-
la ratione cum Orientalibus sunt conferendæ.
Nam aut obscuræ sunt, & nubili coloris, aut nul-
lo orbe levioresque commendantur. Origo atq;
genitura est e conchis, haud multum ab ostrea-
rum conchis dissimilibus. Conchæ autem, quæ
superiori maris parte natant, grandiores Marga-
ritas generant: quæ verò in alto mari degūt, mi-
niores proferunt. Hæ conchæ aëri expositæ
ficcantur, & sese pandunt, in quarum carne in-
veniuntur Margaritæ nunc multæ, nunc paucæ,
pro concharum magnitudine. Inveniuntur & in
nostratis conchylis ostreisve, sed minus no-
biles. Omnium autem præstantissimæ ad gene-
randas Margaritas censentur eæ conchæ leves
& candidæ, quas ejus regionis incolæ Cheripo
appellant, ex quibus cochlearia poculaq; con-
ficiuntur. Verum Cheripo non id est conchylū,
quod vulgò Matrem perlarum vocamus. Nam
id Chanquo incolæ vocāt, ex quo videlicet men-
sa, cistula, sphaerulæ precariæ fabricantur, quod
licet parte externa rubrum sit, & impolitū, in-
terna tamen lævissimum est, & aspectu pulcher-
rimum. Devehitur id cōchylum Bengala mer-
emonii gratia, ubi expolitur, & poculi vices sup-
plet: maxima tamen ex parte cōficiuntur ex co

armillæ, & alia opera. Fuit enim olim istic con-
suetudo, ut nullæ nobiliores virgines corrumpi
possent, nisi hujus generis armillis brachia exor-
nata haberēt. Nunc verò deficit ista consuetudo:
eamq; ob causam viliori emuntur hæ conchy-
lia. Habent mercatores hujus regionis cuprea
quædam instrumenta multis foraminibus per-
tusa, quibus precia Margaritæ imponere solent.
Nam quæ per instrumentum minoribus forami-
nibus pertusum transeunt Margaritæ, unius sunt
precii, vendunturq; per drachmas. Quæ per in-
strumentum majora paulum foramina habens,
majoris sunt precii, & ita deinceps pro forami-
num, quibus instrumenta prædita sunt, quibusq;
Margaritæ transmittuntur, magnitudine precia
intendentes. At quæ adeo sunt minuta, ut per-
forari non possint, (arte enim perforantur, non
natura, ut fabulantur quidam) cedunt officinis,
quæ de causa in Europam exportantur. Harū un-
cia duobus fortè ailibus Gallicis venit. Maxime,
quæ ad promontorium Comorim generantur
Margaritæ, pendebant centum frumenti grana.
Tantum precium mille quingentorū aureorū in
singulas esse solet. Multo majores ego vidi, quas
in insula Burneo captas asserebant: sed non e-
rant ejus elegantia, cujus superiores. Vidi aliam
hic captam, quæ centum sexaginta grana truci
penderet. Senectute pōdus earum minui & co-
loris elegantia immutari creditur. Diu autem in o-
ryza leviter confracta, & sale veritas, pristinum
vigorem & fulgorem recuperare expertus sum.
Certum est, margaritas post plenilunium captas
cum tempore minui, & decretere. Quæ verò
ante plenilunū capiuntur, huic vitio nequaquā
sunt obnoxie. Cæterum rarò in Medicum usum
venit Margaritæ apud Indos. Mauritani verò fre-
quenter, nostro more, Margaritas cordialibus
medicamentis injiciunt. Porro Margaritæ, sive
uniones sint cædidi, corpulenti, orbiculares, pon-
derosi, integri, nō perforati, quia dum ferri acie
perforantur, are inciduntur, viresq; earum im-
mutantur. * Ad cordis affectus præcipuam o-
pem ferunt. Quinetiam collyriis admixti oculo-
rum nubesulas detergunt, & aquam eò defluentem
absumunt. In antidota, vel pulveres corro-
borantes recipiuntur. Oleum ex his paratum (de
quo suo loco) ad nervorum resolutionem, convul-
sionem, marcorem senilem & phrenitidem
cōducit, si grana sena ex humore aliquo suman-
tur. Corpus sanum conservat: læsum pristinae sa-
nitati restituit: lac muliebrem emendat, augetq;
&c. *Andernacus & Matthiolus.*

De marinis astringentibus.

AMBRA CITRINA (Lat. *Succinum.* Græc.
ἄμβρα. Germ. *Amberstein.* & Arab. *Carabe* dicta)
ex quorundā sententiâ nascitur e liquido bitumi-
ne, quod e litoribus defluens in mare, cōcrevit
eo quo videmus modo. Reperitur in Germaniæ
maritimis procellis in litus provoluta. Ejus sunt
aliquot genera: fulva, quæ pellucida est, candi-
da, & similibus aliis coloribus prædita. Candi-
da te-

da verò, quòd levior sit & odoratio, optima cenfetur. Probatu ea, quæ attritu calefacta illico paleas, aliasque res minutas ad se trahit, & quæ accensa bituminis odorem reddit. * Exiccac leviter calefaciendo: ideo etiam ad humidos capitis morbos valet. Fumus ejus comitiales restituit: tulli immoderatæ, & capitis deductionibus medetur: dentium dolores mitigat: menses provocat: uteri strangulationum singulariter compescit: gravidis gestationem leviozem reddit. In pulverem redactum ex vino propinat, ad album uteri fluorem, naturaliaque corroboranda: sanguinem rejicientibus, & tabidis convenit: profluvio seminis ex ovo molli, vel succo portulacæ, quotidie drachmæ instar assutum succurrit: intestinorum difficultati & sanguinis ex naribus fluori subvenit: parturiētibus drachmæ semissis pondere ex vino albo potui datur: ad fortum maturandum, partumque accelerandum utile: quod sæpe experientia didicimus, ad urinæ difficultatem, summi pondere, ex aqua laxifragis bibitur. Quidam nuper eam cum semine paluri ex vino epota urinam quindecim diebus retentam excrevit. Articulari morbo conducit, si ejus drachma semissis ex ligni Indici decocto, unciis duabus exhibeatur. Oleum, quod inde (de quo suo loco) per chymiam singulari industria paratur, incidit, extenuat, aperit, & discutit: unde ex vino malvatico, vel alio liquore exhibitum, calculus urinamq; educit. In strangulatu uteri efficacissimum est, si natura alia, & os ejus iplo inungantur. *Mælicæ Florentini & Anseriacus.*

De marinis emollientibus.

BITUMEN (Græc. βόδιον Germ. B:ch. Gall. Terre limonoise. It. Bitume. Hsp. El betun dictū) est veluti terre adeps, qui facillime ignem concipit. Dulcis est generum. Quod liquidū est, ut oleum, vulgò petroleum vocatur, omnibus notum. Aliud densum picis modo, quod antequam concreseat, liquidum aquis supernatate solet. Hujus generis est, quod in Judæa nascens peculiariter asphaltos dicitur, videtur autem id esse, quod vulgò sic hodie vocatur. Ejus verò probatio est, ut purpuræ modo splendeat, sicque ponderosum, & validū odorem vibret. Nigrum autem & sordidum, vitiosum est. Adulteratur pice, quod color niger indicat, & picis odor. * Bitumen omne discutit, glutinat, emollit, ab inflammatione tuetur, vulvarum prociēdientias strangulationesque olfactu, suffitu, imposito emendat, &c. *Dioscorides & Florentini.*

Bitumen Judaicum aliis omnibus præfertur: colligiturq; in mari mortuo: quod Galeni tempore adulterari non poterat, sicuti in libro de Antidosis scribit: forsitan quia in tanta copia afferebatur, & propter splendorem ipsius ita erat notum, ut quicquid illi commistum fuisset, facile illius vividum, quamvis nigrum, colorem immutare potuisset: ideoque cum Dioscorides quod pice solebat adulterari, dicat, hos duos au-

ctores manifestè inter se discrepare videbitur, nisi eo pacto, quo diximus, eos intellexerimus. Imò relicto Galeno, hæc in parte potius Dioscoridi erit adhaerendum, cum videamus nostro quoque tempore ita adulterari, ut admodum parum boni & legitimi advehatur: ideoque ex eo patet, quòd non colore illo splendido instar purpuræ, sicuti vult Dioscorides, sed potius nimum nigro, & quasi emortuo præditum sit. Aninadvertendum autem est, quando Dioscorides istud laudat, quod splendet instar purpuræ, non accipiendum esse quasi Bitumen esset purpureum: sed quòd tantum habeat illam vivacitatem coloris: & quòd ita splendeat quemadmodum purpura. Nam purpureum proprie significat illam gratiam & vivacitatem, quæ in unoquoque colore, qui gratus est oculis, & delectat visum, inesse potest, & vulgò nunc Chremesinus color vocatur. Quæ vox non uni tantum colori destinata est, sed multis, & fortasse omnibus. Habemus etiam nos Chremesinum rubrum purpureum, quod Pavonazzo vulgò vocant, & incarnatum: & nò diu est, quòd Chremesinum etiam albo & viridi colori sit attributum, tam in pannis quam serico ipso: & si modū reperirent, etiam aliis coloribus poterit adungi hoc vocabulum, ut dicatur luteum Chremesinum, nigrum Chremesinum. Et sic possumus dicere Purpureum rubrum, purpureum rufum, sive (ut vulgò vocant) incarnatum, purpureum

D phœnicium, & purpureum nigrum, nimirum si istis coloribus concilietur ille splendor gratus oculis: quem hæc voce exprimere voluerunt. Unde Horatius Cygnos vocat purpureos, nam præter istam albedinem, accedit ista splendoris veauitas, qua simul oculos & animam oblectant, & ab aliis nix purpure vocatur. & Vergilius dicit crines purpureos: item Cicero in suis Academicis questionibus ait, Mare esse caruleum: sed quando aqua remis agitetur, fieri purpuream: cujus rei in promptu ratio est: quia aqua commota ex illa parte luminis aliquid, quo antea carebat, recipit: & ita illuminata hoc nomen sortitur. Non tamen est negandum, ut plurimum hoc nomen purpuræ attribui rubro & pavonaceo, ut Itali loquuntur, quia hi duo colores tam arte quam natura expressi obtinent illam gratiam. Hocq; nonnihil à proposito divertentes pluribus exponere volui, ne dubius lector remaneret, quomodo Bitumen vocaretur purpuream, & fortasse conjiceret esse violaceum, aut rubrum, ideoque pice nigra adulterari non posse. Redeuntes itaq; ad Bitumen, videmus communiter non reperiri laudabile, qui tamen diligens fuerit, Venetiis, quod Dioscoridis descriptioni plane conveniat, comparare poterit.

Quod Babylone natum **ΝΑΡΗΤΗΑ** vocatur, bituminis candidi aut etiam nigri colatura est. Vis ei ignium rapax. Hujus loco, quia ad nos nò adfertur, nostro petroleo uti possumus: quæ admodum etiam asphalti loco, si dubium esset, an asphaltus sit bitumen Judaicum. Si quis au-

rem asphalti modo densare valet, vase aëneo aut ferreo illud coquet, & quia facile flammam cōcipit, flamma panno lineo madente in vas, ubi percoquitur, demisso extinguetur. Hac ratione concretum petroleum pro naphtha & asphaltu usurpari potest. * Extenuat, penetrat, siccat, digent, omnemq; materiam frigidā ex quavis corporis parte absumit: morbum comitalē, membrorum resolutionem, cōvulsionem, nervorum articulorumq; dolores mitigat: hēnis, renū, vesicæ, uteriq; frigidiores affectus sanat. *Medici Florentini, Dioscorides, & Andernacus.*

P I S S A S P H A L T U S in Appollonia Epirotarū nascitur: appellatur autē sic, quod missā bitumini picem redoleat: & Mumia Arabū esse creditur: tamen si mumiam etiā appellē: confectionem quandam, qua cadavera condiuntur. Fāctitia etiā est pillasphaltos, admixta pice bitumini. * Secundo ordine tum siccat, tum excoctificat: capitis dolores frigiditate obortos absq; humorum præsentia mulcet. Medetur hemiplegiæ, paralyti, oris distractionibus, comitialibus, vertiginosisq; si ex amariçi aqua naribus immittatur. Leucopi oleo, sive hyoscyamo gravi pondere subacta, ad aurium dolores frigidus utiliter in earum concavitate infunditur. Prodest quatuor granorum pondere ex thymbræ decocto resoluta, gulę cruciatibus. Epota ex zizipharam, hordei, & mixtorum decocto tribus diebus continuis, tussientibus opem non modicā præstat. Granorum item quatuor pondere sumpta ex aqua menthæ, cordis affectus remouet: cum decocto verò cumini, ammi & cari, tum ventriculitum intestinorum status discutit. Bibitur utiliter ab alto devolutis ex siliquæ Egyptiæ medulla, additis Lemnia sphragide, & rubiæ radice. Hausta trium vel quatuor granorum pondere singultum inhibet: si tamen ex cumini & apii decocto assamatur. Et hinc imposita, additis moscho, castoreo, caphura, & oleo balauino, naribus comode inditur ad diuturnos capitis dolores, præsertimq; cum adhibitis aliis contumax morbus nō solvitur. Gargarizatur cum oxymelite adversus anginam: & ad lienis affectus ex cari decocto utiliter bibitur: & contra lethalia venena ex decocto tribuli marini, & fortidī laserpitii gummi iuvamento non modico sumitur. item ex mero contra scorpionum ictus bibitur, ictusque locis cum recenti bubulo butyro utilissimē imponitur. Astringit mumia illita externa sanguinis profusiva, pota verò interna: proinde perutilis ad cruentas excreationes. Ex caprillo lacte pota, opitulatur exulceratæ vesicę, internis penis desquamationibus, & urinam ægrè continentibus. Non desunt, qui credant, humanorum cadaverum ossa in pulverem redacta & in potu exhibita, variis corporis languoribus prodesse, os suum unicuiq; membro tribuentes. Si deficiat, ejus loco Asphaltum officinarum, aut picem cum bitumine mixtam sumemus.

Medici Florentini, Dioscorides, Mathioli, & Arabes.

De marinis abstergentibus.

P U R P U R A E (Ger. Meerfchnecken. Ital. Porpora. Gall. Pourpre. Hispan. Le concha de carmesie color.) sunt pisces marini, ejus sanē generis, quæ testa integuntur. Hæc illum magni precii liquorē retinent, purpureū proprie dictum, tingendis regū vestibus expectitum. Hunc in medijs faucibus gerūt, candida quadam vena conclusum, colore nigricantis rosæ pellucidum. Vivas capere contendunt, quia cū vita sua succē illum evomunt. Latent circa eas ortū tricenis diebus. Cōgregantur verno tēpore, mutuōq; attritu lentore ejusdā cæcæ salivant. Lingua purpure digitali lōgitudine, qua patitur perforanda reliqua cōchylia: tanta duritia aculeo est. Capuntur autē purpurę parvulis rarissq; textu veluti nassis, in alto jactis. Inest iis esca, clusiles mordacesq; conchæ, quales mitulos videmus. has semineces, sed redditas mari avido hauri reviviscentes, appetunt purpuræ portectisq; linguis infestāt. At illę aculeo excitulatae claudunt sese, comprimuntq; mordētia: ita pendentes aviditate sua purpuræ tolluntur. Aqua dulci necantur, & sic ubi flumini immerguntur: alioqui captæ dieb. quinque generis vivitativa sua. Anno magnitudinem implent, celerimeq; crescent, quemadmodum conchylia omnia. * Purpura usta exicat, dentes abstergit, exercitias in carne cohibet, ulcera purgat, & ad cicatricē perducit. *Diosc. Plin. & Matthioli.*

B U C C I N U M in purpurarum genere est, ad similitudinē ejus buccini, quo sonus editur: unde & causa nomini, ex rotunditate oris in marginē incisa. Sed major est purpura, cuniculatum procurtere rostro, & cuniculi latere introrsus tubulato, quo proferatur lingua. Cui circum orbis aculeati, qui buccinum non insunt, sed utrisq; orbis totidem, quot habent annos. Buccinum non nisi petris adheret, circaq; scopulos legitur. Eadem præstant concretata buccina, sed vehementius urunt. Si quis salis plena fictili crudo adurat, dentificio conveniūt: ambustus utiliter illinuntur, quibus solvi medicamentum non oportet: nam posteaquam vulnus cicatricem duxerit, ipsam in testæ modum induratum spōre sua decidet. Fit etiā calx e buccinis. Buccinorum carnes ori gratæ sunt, & stomacho utiles, sed alvum non molliunt. *Dioscorides, & Matthioli.*

C I O N I A vocatur purpurarū buccinorumq; mediæ partes, circa quas testę volumen clavicalatim intorquetur. Cremata simili modo, majorem purpuris buccinisque facultatem urendi consequuntur: quoniam apprimendi naturam obtinent. *Dioscorides.*

Quales **M I T U L I** sint in Italia, qui hac nostra tempestate explicaverit, hætenus inveni nemi nem, præter unum Massarium Venetum, qui eos mitulos putat, quos Adriatici accolæ vulgō appellant Muscioli, quasi musculos dixerint. Cujus opinio nobis maximē probatur: quippe quod & forma, & nomine conchylia ita vocata legitimos referant mitulos. Sunt enim telluris paulo majores

maiores: testa exterius lineis quibusdam scabra, intus verò pellucida, & tota pondere levis. Cæterum Mituli in Ponto laudatissimi. * Cremati eundem buccinis effectum præbent. privatim plumbi more eloti, oculorum medicamentis cum melle utiles habentur: palpebrarum crassitudines absument: albugines purgant, & cætera, quæ oculis caliginem ostendunt. Carnes eorum ad canis morsus utiliter imponuntur. *Dioscorides, & Matthiolus.*

T E L L I N Æ in Italia, præsertim Romæ, notissimæ sunt, ubi plurimæ venales circumferuntur, quòd edendo sint, & ori admodum gratæ, si tamen ab arena optimè repurgentur. * Recentes Tellinæ alvo utiles, sed maxime jus eorum. Salitæ urantur, tritæq; in cinerem, & cum cedria instillata, a vulsos palpebrarum pilos renasci non patiuntur. *Dioscorides, & Matthiolus.*

C H A M Æ præter cæteras conchas id sibi peculiare acivère, quòd plerunq; in litore hiantes inveniuntur. Idcirco eas rectè chamæ dici posse putaverim, quæ in marinis oris, pendentes sese, lavi testa contectæ reperiuntur. Harum quàm plurimæ in Adriatici litore sunt. * Chamærum, aliarumque conchularum in exigua aqua decoctarum jus, alvum ciet. id cum vino assumitur. *Idem.*

C O C H L I Æ marinæ in Italia mediterraneis perquam rarò in cibis veniunt: quanquam itis, qui maris litora inhabitant, frequentiori sint usus. * Stomacho caro idonea, & facile alvo excernitur. Crematæ omnium testæ excalescendi & urendi naturam sortiuntur: purgant lepras, vitiligines, dentesq;: emendant oculorum cicatrices, & vitia cutis in facie, albugines, ac visus hebetudines, si cù carne suavitæ, tritæq; ex melle illinantur. Crudæ cum tegumentis impostæ, aquæ inter cutem tumores exogunt: sed non antè solvantur, quàm omnis hauriatur humor. Podagricas inflammationes leniunt: impactos corpori aculeos illitæ evocant: mens tritæ & admotæ ciunt. Carnes earum cum thure & myrrha illitæ, cum vulnera alia, tum maxime quæ nervi

A acceperunt, conglutinant: tritæ in aceto, sanguinem naribus erumpentem infranant. Vive corpus, & præsertim Africana, cum aceto devoratum stomachi dolores mitigat. trita cum testa, vino & myrrha, si exiguum inde bibatur, colicæ, vesicæq; cruciatus sanat. Terrestris pilos incommodos replicat, si quis abraso acu, lentore ejus pilum attingat. *Dioscorides, & Matthiolus.*

C A N C R O R U M exustorum cinis, qui duo cochlearia expleat, abjecto dimidio radicis gentianæ modo, triduo potus cum vino, magno opere prodest canis rabiosi morsibus: rimas pedum ledi que, perniunculos, carcinomata, cum decocto melle lenit. Triti crudi, poti q; ex asinino lacte, auxiliantur contra serpentium phalangiorumq; morsus, atq; scorpionum ictus. Decocti autem, & cum jure estivati, iis profunt, qui tabe conficiuntur, aut leporem marinum hauerunt. Necant scorpiones triti, & cum ocymo admoti. Possunt eadè marini: verum inefficacius omnia præstant. *Dioscorides.*

Est **S E P I I S** in dorso os candidum, superiori parte durum ac leve: inferiori autè fungosa quadam medulla repletum, quæ & leviter aspera, & ligni modo frequentibus venis distincta visitur. * Expetuntur Sepiæ ossa aurifabris: facile enim in partem illam fungosam annulorum cæterarumq; rerum formas imprimas, quæ metallis igne colliquatis expleri solent. *Matthiolus.*

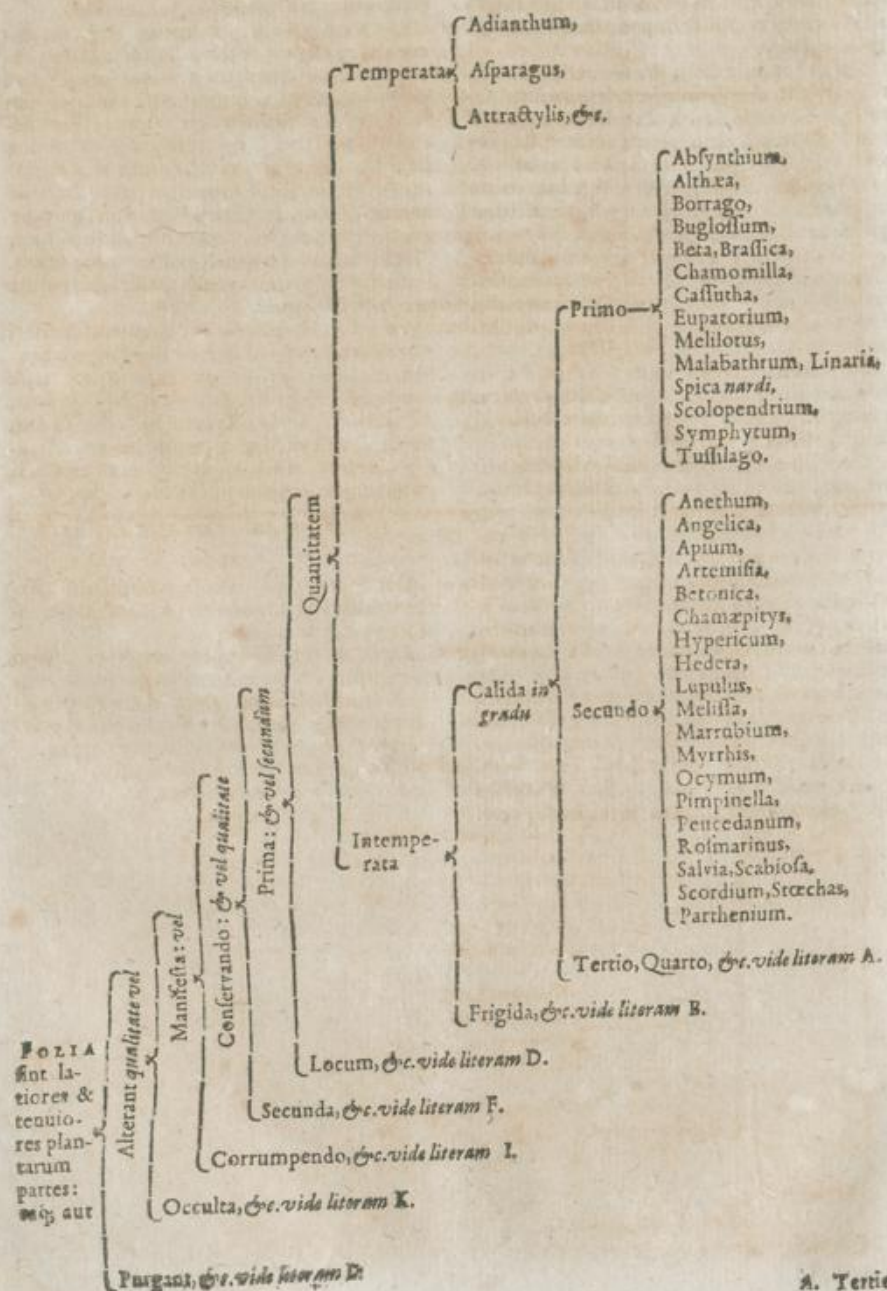
D *De marinis qualitate occulta alterantibus.*

U N I O N U M pulvis contra cardiacum affectum valde pollet, modo veri & Orientales fuerint uniones. *Mixalides.*

B I T U M I N I S suffitu, experimèto certissimo compertum est, sive erudum sit, sive uratur. mulieres uterò stragulas extemplo revocari. Quæ obrem nonnulli foemiarum collo, quæ ei morbo sunt obnoxia, lana exceptum appendunt, ut cerebro olfactu paroxyfinum arceat.

Idem.

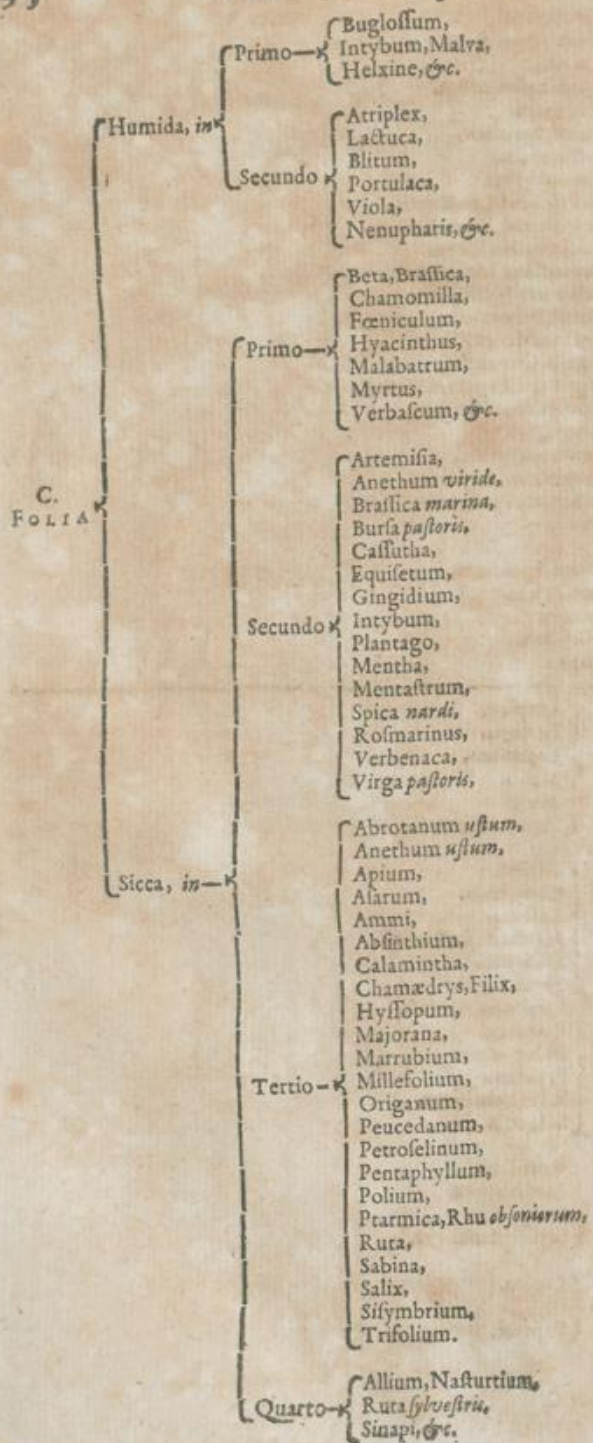
DE ANIMATIS SINE SENSU à TERRESTRIBUS,
hoc est, ex plantis & arboribus sumptis: &
primò de Foliis: Sectio IIX.

A. Tertio

A.	Tertio	Abrotanum,
		Anethum aridum,
		Afarum,
		Agnus castus, Arum,
		Amomum,
		Ammi, Baccharis,
		Diſtannum,
		Cariophyllata.
		Chamaedrys, Carthamus,
		Centaurium, Chelidonium,
		Calamintha, Conyza,
		Feniculum, Juniperus,
		Helentium, Hyſſopum,
		Laurus, Majorana,
		Mentha, Menthaſtrum,
		Nigella, Oenanthe,
		Originum, Periclymenum,
		Petroſelinum, Parmica,
		Pulegium, Ruta,
		Sabina, Serpillum,
		Sifymbrium, Thymus,
		Trifolium, Verbenaca,
		Urtica.
	Quarto	Allium, Lepidium,
		Nafturtium,
		Porum,
		Struthium,
		Thapſia.

E.	Frigida in gradu	Secundo	Atriplex,
			Fumaria,
			Lapathum,
			Malva,
			Myrtus,
			Parietaria, &c.
			Blitum,
			Chondrilla,
			Lactuca,
			Intybum, ſeu Endivia,
			Cichorea,
			Hyacinthus,
			Oxalis, ſeu Acetoſa,
			Plantago,
			Polygonum,
			Pſyllium,
			Rhus obſoniorum,
			Solanum, &c.
		Tertio	Portulaca,
			Mandragora,
			Sempervivum,
			Hyofcyamus, &c.
		Quarto	Cicuta,
			Papaver.
	Humida	Vide in ſeqq. ſignum C.	
	Sicca		

	Caput	{ Betonica, Chamomilla, Calamintha, Foeniculum, Folium, Folia lauri, Majorana, Melilotum, Pulegium, Pæonia, Ruta, Satureja, Salvia, Serpillum, Siler montanum, &c. Stœchas, &c.
	Pectus	{ Betonica, Capillus Veneris, Hyssopus, Melissa, Prallium, Serpentaria, Urtica, Scabiola, &c.
	Cor	{ Borrago, Buglossa, Melissa, Folia citri, Enula, Ocymum, Rosmarinus, &c.
	Stomachum	{ Absinthium, Foeniculum, Mentha, Serpyllum, Salvia, &c.
D. Secundum lucum	Calcfaciunt	
	Hepar	{ Absinthium, Asarum, Eupatorium, Foeniculum, Fanus terra, Hyssopus, Spica, Origanum.
	Splenem	{ Absinthium, Asarum, Calamintha, Cuscuta, Thymus, Eupatorium, Nasturtium, Scolopendria, Epithymum, &c.
	Renes & vesicam	{ Eruca, Parietaria, Pentaphyllum, Saxifraga, Spica nardi, Urtica, &c.
	Matticem	{ Artemisia, Calamintha, Pulegium, Ruta, Sabina, &c.
	Juncturas	{ Cofus, Eupatorium, Chamomilla, Hypericum, Melilotum, Nasturtium, Rosmarinus, Ruta, Salvia, Stœchas, &c.
		{ Frige faciunt, &c. Vide litteram E.

Caput	{ Fumus terra, Folia salicis, Jusquiamus, Lactuca, Lupulus, Nenuphar, &c.
Pectus	{ Mora Celsi, Papaver, &c.
Cor	{ Acetosa, Nenuphar, Borrago, &c.
Stomachum	{ Myrtus, Portulaca, Prunella, Solatrum, Sempervivum, &c.
Hepar	{ Cichorium, Endivia, Lactuca, Portulaca, Solatrum, Nenuphar, Lupulus, Fumus terra, &c.
E. Frigefaciunt	
Splenem	{ Lactuca, Endivia, Cichorium, &c.
Renes & vesicam	{ Endivia, Lactuca, Portulaca, Plantago, Nenuphar, Sempervivum, &c.
Matricem	{ Endivia, Lactuca, Nenuphar, Portulaca, Sempervivum, &c.
Juncturas	{ Endivia, Lactuca, Hyoscyamus, Ptyllium, Sempervivum, Solatrum, Myrtus, Gramen, Folia salicis, Folia vitu, &c.

- Abfinthium, Amomum,
 Agnus, Burtia *pastoralis*,
 Brassica *cocta*,
 Cypressus, Equisetum,
 Ebulus, Hypocistis,
 Hedera, Helxine,
 Hieracium, Intybum,
 Lauri *folia*,
 Lyfimachium, Melilorum,
 Myrtus, Mentha,
 Oxalis, Polygonum,
 Pentaphyllum, Psillium,
 Plantago, Portulaca,
 Folia *quercus*,
 Ruta, Rhu *obsen.*
 Sempervivum, Salix,
 Verbascum, Vitex, Vitis,
 Asperula *odorata*, &c.
- Astringunt: *nt*—
- Aperiunt: *nt*—
- Emolliunt: *nt*—
- Indurant: *nt*—
- Extenuant: *nt*—
- Discipiunt: *nt*—
- Extrahunt: *nt*—
- Suppurant, &c. *Vide listoram* G.

F.
 Secunda

	Suppurant: ut	{ Amomum, Althæa, Smyrniun, &c.
	Abstergant: ut	{ Anagallis, Abrotanum, Asparagus, Asplenos, Atriplex, Absinthium, Beta, Chamæpitys, Callutha, Lichen, Marrubium, Parietaria, Salicis folia, &c.
G. Folia nitroantia, qualitate se- cunda, aut	Glutinant, & cicatri- cam ducunt: ut	{ Althæa, Anagallis, Centaurium, Chamæpitys, Chamædrys, Equisetum, Eupatorium, Ebulus, Fragaria, Ilatia, Myrthus, Plantago, Quinquefolium, Symphyrum majus, Sanicula, Tormentilla, Vetbenaca, Herniaria, Nicotiana, &c.
	Flatus discutiant: ut	{ Absinthium, Allium, Anethum, Apium, Chamæmelum, Epithymum, Fœniculum, Juniperus, Majorana, Origanum, Petroselinum, Ruta, Squinanthum, Spica nardi, Smyrniun, Seseli, &c.
	Semen generant: ut	{ Horminum, Eruca, &c.
	Meples moruent, &c. Vide literam H.	

Menses morientur: ut	Asarum, Abrotanum, Allium, Adiantum, Amomum, Absinthium, Artemisia, Alisma, Ammi, Brassica <i>fativa</i> , Betonica, Centaurium, Chamæmelum, Calamintha, Chamædryas, Cassutha, Cyclaminus, Dictamnus, Daucus, Gingidium, Fœniculum, Hypericum, Heliochrysos, Lapathum, Majorana, Marrubium, Melissa, Nasturtium, Origanum, Ocymum, Pulegium, Polium, Petroselinum, Oreoselinum, Raphanus, Ruta, Rosmarinus, Smyrniun, Salvia, Sabina, Sefeli, Serpyllum, Scordium, Thymus, Trifolium, Vitex, Urtica, &c.
Menses fiuntur: ut	Bursa <i>pastoris</i> , Fragaria, Hyoscyamus, Limonium, Lyfimachia, Myrtus, Nymphaea, Plantago, Rubus, Sempervivum, Symphytum, Solanum, &c.
H.	Abrotanum, Absinthium, Allium, Adiantum, Apium, Brassica, Betonica, Carduus <i>benedictus</i> , Chamædryas, Cyclaminus, Calamintha, Eupatorium, Erysimum, Fœniculum, Juniperus, Lybisticum, Carlina, Marrubium, Origanum, Pulegium, Polium, Ruta, Scordium, &c.
Venenis resistunt: ut	Adiantum, Aparine, Althæa, Lupinum, Lapathum, Melissa, Galoplis, Nasturtium, Pentaphyllum, Scordium, &c.
Strumas discedunt: ut	Anethum, Absinthium, Asclepias, Atriplex, Chamæmelum, Calamintha, Centaurium <i>maius</i> , Chamæpitys, Hyoscyamus, Lybisticum, Lupulus, Peucedanum, Petroselinum, Rosmarinus, Ruta, Silybrium, Serpyllum, Sampiluchus, &c.

I.
Corrumpendo: ut
sunt venena: ut

- Aconitum, Cicuta,
- Dorycnium,
- Hyoscyamus,
- Papaver corniculatum,
- Pharicum,
- Sardonis,
- Taxus, Thapsia,
- Toxicum.

K.
Occulta: ut

- Personaria,
- Brassica, Hedera,
- Hyoscyamus,
- Ebulus,
- Trifolium, Aconitum,
- Pentaphyllum, &c.

L.
Purgant

- Bilem
 - Flavam: ut
 - Abfinthium, Centaurium,
 - Lupus salictarius,
 - Mercurialis, Malva,
 - Persici folia, &c.
 - Atram: ut
 - Sena, Fumaria,
 - Cuscuta,
 - Epithymum.
- Pituitam: ut
 - Gratiola,
 - Peplion,
 - Daphnoides, &c.
- Aquam, seu humores serofos: ut
 - Cyclaminus,
 - Ebulus,
 - Sambucus,
 - Chamælix,
 - Esula,
 - Tichymali omnia,
 - Pithyusa, &c.

De foliis

De foliis temperatis.

ADIANTHI duo sunt genera, candidius & nigrum. Candidum (officinæ Capillū Veneris, Germ. *Brauen* oder *Venus haar*. Hispan. *Cantrillo de pozo* appellant) pusilla gerit folia, similia Coriandri, in summo incisuris divisa: cauliculi, quibus exoriuntur, nigro colore nitent, prætenues, palmum alti: radice supervacua: neque caulem, neque fructum, neque florem profert. Nigrum (officinæ Polytrichon & Trichomanes dictum) filici simile, sed exilius: foliis lenticulæ, tenuibus, in ordinem utrinque digestis, adversis in se, in ramulis tenuibus acerbis, tusco colore splendens. Ambo umbrosis & palustribus, circa parietū aspergines, & fontium specus enascuntur. Colligitur mense Septembris. Conservatur vix per annum. * Alvim subducit, bilem & pituitam dejicit, crassaq; excrementa, quæ diu interioribus hærent. Pectus & pulmonem detergit, sanguinē clarificat, bonum facit habitum, animam dilatat. & jecur & ventriculum purgat, præsertim si obstructione laborent, et metui ad eorum infarctus potentius sit ejus dilutum ex apii, aut endiviæ aqua paratum, aut ex cicero nigrorum jure, aut caprino fero. Sed si addatur saccharum, lateris inflammationes sanat, & urinam trahit. Ejus præterea decoctum frequentius potum calculos frangit, & feminas à partu purgat. Hoc autem effectus præbet calida tantum facultate, quæ illi inest. At astringente vi, quæ etiamnum pollet, defluxiones inhibet: fluentem sanguinem sistit, ventriculum roborat, & capillorum defluvium usque adeo emendat, ut non modo eos cohibeat, sed & renasci faciat, præsertim emplastri modo impositū, myrrhino oleo, ladano, & austero vino additis. Idem præstat & combusti cinis: quinetiam ejus ex vino decoctum furfures reiteratis lotionibus depellit. Ejus cinis hęc omnia potest, & ægilopas curat. Ipsius diluti libra epota commodissime alvus subducitur. *Dioscor. Meisus, Saladinus, Matthioli.*

ASPARAGI (Ger. *Spatgen*. Gall. *des Asperges* dicunt) genera duo sunt, sativus & sylvestris. Sylvestris Corrua dicitur: vulgaris est notitia. Sativus multis ramis fruticat, foliis feniculi, longis, numerosis: radice rotunda, grandi, spongiam habente: in hortis seruntur, & plantantur, inque nonnullis locis lapidosi sponte proveniunt. Colliguntur mense Aprili. Non servantur diu, sed virides tantum in usum veniunt. * Abstergunt, jecur infarctum liberant, & maxime radices: dentium dolores sanant. Stomacho utiles sunt, urinam cient, & parum præbent alimenti: oculis claritatem adferunt: pectoris & spinæ doloribus profunt. Venerem stimulant, & ventrem leniter molliunt: urinam fecidam trahunt: regium morbum sanant. *Dioscorides, Galen. & Plinius.*

ATTRACTYLIS (Ger. *Witber seit* & *soffran*.) spina est cnico similis, folia multa longiora festens in summis virgibus, magna parte nuda, aspe-

Araque, qua feminæ pro fustis utuntur, capitula in ea, cumine spiritus horrentissos lateus, quibusdam in locis purpureas invenitur: radix tenuis, supervacua. * Coma, semen, & folia cum pipere & vino teruntur utiissime contra scorpionum ictus. Percussos tradunt, quandiu ea teneatur herba, nullum experiri dolorem, ipsumq; deposita statim recte descere. *Dioscorides.*

De foliis seu herbis calidis in gradu primo.

ABSINTHII genera tria sunt: vulgare, marinum, & santonicum. Vulgare ab aliquibus bathypicron (Germ. *Wermutt*, aut Gall. *Alome*. Ital. *Assenzio*. Hispan. *Escensios* vocatur) herba vulgo cognita. Marinum, quod aliqui Seriphium vocant, copiosissimū in Tauro monte juxta Capadociam gignitur. Herba est tenuis, abrotani parvi similitudine, referta minutulis seminibus, subamarā, stomacho inimicā, graviter olet, & cum quadā calfactione adstringit. Santonicum, quo Gallia alpebus finitima scater, absinthio vulgari non dissimile: verum subamarum est, non adeo seminis fecundum. Eligitur vulgare, & potissimum Ponticum & Romanum. Colligitur in Vere, vel principio æstatis, & autumno, ante Solis ortum. Conservatur autem per annum. Dosis ejus decocti aut infusi potio est ab ʒ v. usque ad ʒ ij. & pulveris ejus à ʒ ij. usque ad ʒ ij. * Absinthii es lesacit & adstringit. Bilem expurgat, quæ & stomacho, & ventri in hæsituriam cit, & crampulam præsumptum atcet, ad inflationes ventris & stomachi dolores prodest: fastidia discutit, arquatos sanat, & febres diurnas: mensiles cit potum, &c. *Dioscor. Meisus, & Saladinus.*

ALTHÆA, quam alii Ibsicum, alii Bismalvam, German. *Witst* trant, Gall. *Gaimautus*, Itali vero *Maluanisco* vocant, in sylvestrium malvarum genere est, cui folia ut cyclamino rotunda, lanugine canescunt: flore rosaceo: bicubitali caule: radice lenta, intus alba. Althæa appellatur, quod inter primas sit ut h. & pluribus polleat remediis. Colligitur cum florere, locis humidibus pinguibusque. Conservatur autem per annum. * Decocta in vino aut aqua multa, & per se cum imponitur tula, efficacis est contra vulnera: item ad stramas, parotidas, abscessus, mammarum inflammationes, fracta, se dis inflammationes, nervorum rigores: siquidem discutit, & excoquit, rumpit, & ad cicatricem perducit. Cocta (ut dictum est) adjecto hullo adipe, aut anserino, terebinthinæ, ut malagmaris lentor fiat, facit ad vulvæ inflammationes, præclusionesq; in pessis subdita. Decoctū eodē fungitur munere: onera vulvæ, reliquiasq; à partu extrahit. Decocti radice succus ex vino potus succurrit urinæ difficultati, calculosorum cruditatibus, dysentericis, ischiadicis, tremulis, ruptis, dentium mulcet dolorem, cum aceto decocta, colluto inde ore. Viride semen sicumque tritum, virilignes in Sole cum aceto perunctas emendat. Eodem cum oleo & aceto peruncti, à

venenatis non feriuntur. Valet contra dysenteriam, & sanguinis reiectiones, alvique profusum. In posca aut vino decoctum bibitur, contra omnes vesparum, apum, similitumque aculeatos ictus. Folia cum olei momento moribus, & igni ambustis illinuntur. Constat, aquam trita radice addita sub divo addensari. In summa facultatem habet digerendi, laxandi, phlegmone levandi, mitigandi, concoquendi difficultia coctum tubercula. *Dioscorides & Galenus.*

BORRAGO officinarum, quasi Corago, Buglossum verum lativum est: (Germ. *Borretsch.* Gall. *Bourrachet.* Ital. *Borrana.* Hisp. *Borraia* dicitur.) Verbaleo similis, solum in terra spatium, nigrius, asperum, bubulas imitans linguas. Nascentur in campestribus & sabulosis locis. Julio mense colligitur. Herba non conservatur. * Humida calidaque temperata est. Itaque vinis injecta, lactis ac hilaritatis causa esse creditum est. Sed & his, quae ob faucium asperitatem tussunt, coctum in melicrato convenit. Ajunt, eam quae tres thyrlos emittit, cum semine & radice trita, potamque, contra tertianos horrores prodesse: quae quatuor, ad quartanos: ea in vino decoquitur. Herbam abscessibus utilem esse volunt: cor confortat: sanguinem bonum generat, &c. *Dioscorides, & Galenus.*

BUGLOSSUM VULGARE (Germ. *Dästeljung.* Gall. *Buglo.*) folia habet longa, echinostemilia, non usque adco lata, ut bubulas referant linguas, minusque humi depressa, quae potius est toto ferme cespite sursum aspiciunt, nec aliqua ex parte verbaleo, aut symphytum alterum repraesentant. Nascentur isdem in locis, quibus Borrago, eodemque colligitur tempore, &c. *Matthiolus.*

BETA (Germ. *Mangold.* Gall. *lette, bette.* Hisp. *Ajalgas.*) duorum generum est, candida & nigra: ubique in hortis nascitur frequentissima. In Germania tamen habetur & rufa, non modo foliis, sed etiam radice, quae illi raporum oblongorum magnitudine extuberat: colore adeo rufescente, ut ejus forcus vivum sanguinem referat. Julio mense & Augusto fertur tum flores, tum semina. Colligitur recens. Non conservatur. * Nigra coquitur cum lenticula, ut ventrem sistat: quod magis radice ejus praestatur. Candida alvo utilis est. Utraque tamen propter nitrosum humorem, quem habet in se, noxii succi est. Unde succus earum, cum melle naribus inditus caput purgat, aurium doloribus auxiliatur. Decoctum radices & foliorum, furfures, lentesque deterget: perniones fotu mitigat. Crudis foliis vitiliginem nitro antea perfritas, alopeciarum inanitates scalpello prius exasperatas, atque depallescencia ulcera illini prodest. Eruptionibus papularum, igni sacro, ambustisque cocta medetur. *Dioscorides, & Matthiolus.*

BRASSICA (Germ. *Kdi.* Gall. *Choux.* Ital. *Caroli.* Hisp. *Verca.*) sativa & sylvestris est. Sativa in multiplici recensetur genere. Est enim crispata & capitata, &c. ubique in hortis nascitur. Non conservatur. * Alvo idonea est, si modo leniter fer-

A vesicula edatur, nam percocta alvum sistit, sed multo magis bis cocta, aut quae in lixivio coquitur: stomachum autem male habet, acior est estiva. In Aegypto propter amaritudinem non estur. Caculentibus & tremulis esse prodest. Summo cibo sumpta, crapulam discutit, & vini noxam restinguit. Melior stomacho cyma, sed acior, & ad sciendum urinam validior: ea coacta, stomacho insinica est: alvum cocturbat. Crudus succus cum nitro & iri devoratus, alvum emollit: cum vino quoque potus, viperarum moribus auxiliatur, cum foenigraeci farina, podagris, & articulorum vitis illinuntur: prodest & lardidis ulceribus, & vetustis illiens: caput purgat, naribus infusus, menses extrahit cum lolacea farina trita, coarsuit inflammationibus, tum oribusque: epiphytidias, ignem sacrum, leprasque sanant: carbunculos ex tale rumpunt: fluentes capillos retinent. Cocta addito melle adversus depallescencia ulcera, gangranasque valent. Lienosisque ex aceto cruda profunt. Mansa devorato succo, retusam vocem instaurant. Decoctum ejus potum, alvum & menses ciet. Flos post conceptionem in pello subditus partum abortu vitiat. Semen ejus, praesertim quae in Aegypto nascitur, potum tineas repellit. In antidota theriaca additur. Faciei cutem, lentiginisque expurgat. Virentes cauliculi cum radice cremati & adipe porci vetusto excepti, diuturnos laterum dolores mitigant. Sylvestris vero brassica, maritumis praeruptisque locis, magna ex parte gignitur: lativae similis, sed candidior, hirsutiorque, amara. Cujus cyma in lixivio cocta, osi non insuavis. Folia illitu vulnera conglutinant, & inflammationes, tumoresque discutunt. *Dioscorides.*

CHAMAMELON, & Anthemis dicitur. (Ger. *Camille.* Hisp. *Macanilla yerba consocida.*) Ejus genera tria sunt, tantum flore distantia: rami dodrantales, fruticosi, albis multis concavi: tenuibus foliolis, parvis, numerosis: rotundis capitulis: floribus in medio aureis, foris leucis orbiculato ambitu candidis, melinis, aut purpureis, magnitudine foliorum rursus. Nascentur in asperis, & juxta semitas. Colligitur Vere. Conservatur per annum. * Vim habet radices, flores, & herba, ex calfaciendi, extenuandi que, potu & infusione: peilunt menstrua, partus, urinam, calculosque: adversus inflationes & ilei tormenta bibuntur: bilem suffusam expurgant: jecinorum vitia sanant. Decocto earum vesiculae foventur. Ex omnibus his generibus ad calculos efficacissima est, quae florem purpureum habet, cujus amplitudo majuscula est. Haec proprie heranthe mon vocant. Ea cui leucanthe mon nomen est, ite quae chrysanthe mon dicitur, vehementius urinam ciant. *Egilopis* illitae medentur, cum manducatae ulcerum eruptiones in ore sanant. Nonnulli in clysteribus ex oleo utuntur, teruntque in farina, ad abigendos febrim circuitus. Flores & folia recondi debent, & privatim rufa in pastillos digeri: radix quoque siccat, dumque ingruit necessitas,

fitas, binæ partes herbæ dari, modò floris aut radicis pars una, modò contrà floris partes duæ, & herbæ una, permutatim duplicato pondere, alteris diebus, bibere autem oportet in vino mulso diluto. *Dioscorides.*

CUSCUTA, Græcis & recentioribus Castutha, Germ. Stachsfiden/Suttraut, Gall. *Coste de lin, ou agoure de lin* dicta. planta est capillaris, sine foliis, reliquas plantas involvens & enecans. Florens edit albos quàm plurimos, à quibus semen tenuè prodit. Cumi rutescunt, vitium capreolis crassitudine & facie pares. Nota est. Deligeuda est, quæ in genista reperitur. Colligitur mense Junio, Julio, & Augusto. Conservatur per annum, & ultra. * Excalfacti ordine primo, beccatiq; secundo. Abstergit, & quadam cum adstrictione roborat. Jecoris obstructions aperit: infarcti lienis vitia expedit: venas pituitosæ atq; biliolis exonerat humoribus: urinâ pellit. & regio morbo subvenit. Puerorum febribus auxiliatur: sed diuturno usu ventriculum gravat: quæ tamè noxa tollitur, si antè momentum adiciatur. Bilem dejicit, præsertim absinthio admixta. In quem usum decoquitur, bibiturq; ejus decocti febriles, cum sacchari sesquuncia. *Mastholus.*

EUPATORIUM Græcorum, vulgaris agrimonia est. Ger. *Odermentz*, Gall. *De lampatoire ou agremoine*. Eupatorium Avicennæ id esse creditur, quod vulgò Eupatorium appellant foliis canibus sylvestris, & secundum aquas crescit: vulgò noxa est. Eupatorium Meliæ herba est amara, quibusdam camphorata, aliis herba gulia dicta: quæ Dioscoridis ægeratū putatur. Cum itaque omnes hæc plantæ eupatorium appellentur, animadvertendum est, ne indifferet altera pro altera usurpetur: sed in Græcis compositionibus, agrimonie usus est: in Avicennæ, Avicennæ: in Mesuæ, Meliæ eupatorium usurpatum est: singuli enim suo Eupatorio peculiaris ac diversas facultates tribuunt. Cæterum eupatorium Dioscoridis nascitur in uliginosis locis, & in serobium marginibus: Avicennæ verò & Meliæ in campestribus. Colliguntur in fine Veris, vel principio æstatis. Conservatur verò per annum, tam herba, quàm succus. Decoctionis portio est ab ʒ iij. usq; ad ʒ vj. & pulveris ejus à ʒ ij. usque ad ʒ iij. Ex loco ejus ponitur in defectu ipsius absinthii & asari ana medium ponderis ipsius. * Calidum est in primo, siccum in secundo, est partium tenuium, incidendi extergendiq; facultatem obtinet. quocirca obstructions jecoris expurgat, hepar roborat. *Medici Florentini, Galenus, & Saladinus.*

MELILOTUS sive Sertula Campana, *Gutdel* Ger. *Manis*, oder *vnsfer* Græven *schstein*. Gall. *du Melilot* flore est luteo, colore vicino croceo, odorato. Laudatissima foliis constat minutissimis, pinguisimisq;: semen in silicis teretibus profert rarum, rotundum, sinapi arvensis, colore luteo. Ex his manifestum est, eam, quæ hodie in usu est, non esse veram melilotum, non enim est odorata: nisi ex ejus genere sit, quæ in Cæpania

nascitur, odore infirmo, ut ait Dioscorides. Dili-gentia itaq; adhibenda est, ut vera habeatur. Hæc nonnulli in folium illud esse arbitrantur, quod locis montosis, sterili solo, ad meridie spectante nascitur, foliis ciceri similibus, minoribus, maculis quibusdam stellatam modo distinctis: flora luteo fulvescente: semen exili siliqua, in cuspidem desinente flavum continetur. Tota planta gravissimo est odore, theriaca proximo. quæ in Hetrurix incolæ herba bachta appellant, quæ ea infantium vermes enecant. Colligitur mense Aprilis. Conservatur per annum. * Mistæ est facultatis: habet enim quiddam atringens, sed & digerit & concoquit: copiosior enim in eo est substantia solida, quàm frigida. In inflammationem omnem emoluit, præsertim quæ in oculis, valva, sede, aut testibus erumpat, si ex passo cocta illinatur: interdum autem addito ovi luteo affato, aut fenigræci farina, lini semine, aut polline, aut capitulis papaveris in tybôve. Recentes meliceridas per se cum aqua & ulcera manantia in capite illita cum creta Chia, vino, aut galla sanat: stomachi dolores, & cruda, & cocta cum aliquo ex antè dictis levat: doloribus aurium mitigandis cruda ex passo instillatur: in aceto, aut rosaceo madefacta, capitis dolorem lenit. *Galenus, Dioscor. & Medici Florentini.*

MALABATHRUM arbitrantur aliqui esse Indici nardi folium, falsi quædam odoris cognatione: permulta enim nardus element, quemadmodum plura, al. rum. iris. Secus autem res se habet: namq; Malabathri folium sui generis est, quod Indiciæ gignunt paludes, lentis palustris modo innatans aquis, sine radice. Id collectum statim lino transfertur, & sic atem reconditur. Tradunt, siccatis ætivo fervore aquis, humum aridis fructibus uris: quod ubi non evenit, ne amplius quidem renasci. Laudatur recens, & candido nigricans, integrum, nec fragile. Odore cap. teres, quod diu insuavi odore permaneat, & nardum sapore imitetur, nullo salis gustu. Infirmum verò, & minutum, contusum, præsertim si cariosum virus olet, vitiosum est. * Est leni cum nardo fortitur vites: sed efficacius omnia prestat. Urinâ vehementius ciet, ac stomacho magis prodest malabathri vis. Lippitudinibus, inflammationibusq; tritum, & in vino servefactum commodè illinatur. Subditu lingue, oris halitum & sua iratam commendat. Vestium quoq; odorem interpositum servat, & ab erosione tuetur. *Dioscor.*

An Folium & Malabathrum sit una atq; eadè res, pluribus posset disputari. Nam si descriptionem Dioscoridis inspicimus, nullam esse differentiam inter hæc duo apparet. Ait enim, Malabathrum esse frondem quandam, quæ innatans aquæ in paludibus Indiciæ sine radice, quæadmodum lens palustris vivat. Unde cum tota planta nihil aliud sit, quàm frondes, videtur potuisse absolute appellari folium, & hac ratione Medici nunc hoc, nunc illud nomen usurparunt: idq; eo magis, quod neq; Dioscorides, neq; Galenus peculiaritè de Folio mentionem fecerint: quod patet

ex descriptione Theriace: nam in ea, quam exponit Galen. in 17. cap. lib. 1. de Antidot. versibus hexametris, accipitur Folium, in aliis nonnullis folia Malabathri, & in ea quæ secundum Andromachi junioris sententiam describitur, absolute Malabathrum nominatur. At cum in Dioscor. lib. 2. cap. de viperis reperiam, ad conciliandum odorem viperis adjici aliquid Folii vel Malabathri, dubiū me reddidit an sint res diversæ: cum præsertim Gal. lib. 7. & 8. de simpl. Medicamentis, in duobus locis vocet Folia Malabathri. Scipius quoque videmus in compositis Medicamentis veterum, assumi frondes Malabathri. Unde satis certum esse videtur, alias etiam partes præter frondes habere, quemadmodū patet ex multis compositionibus Theriace, & peculiariter ex illa, quæ est Andromachi senioris, item Damocratis, & Aëti, in quarum unaquaque, accipiuntur frondes Malabathri. Sed hic nō est locus ut hanc dubitationem solvamus, nam quicquid sit, hac ratione nec Folium, neque Malabathrum investigabimus: quoniam nec unum, nec plura simplicia afferuntur ad nos, quæ indicare nobis verū Folium aut Malabathrū possent. Ac tamen video esse quosdam excellentissimos viros nostro tempore, in ea opinione, quod istæ frondes, quæ afferuntur instar plantaginis sed cum tribus solummodō nervis, sapore & odore aromatico, sint veræ Malabathri frondes, adducti nō levibus rationibus, quæ cōstituantur autoritate istius Garziaz, qui nuper librū de Aromatibus Indiae composuit, qui & ipse hoc asseverat, & seipsum videlicet recentes ipsius plantas dicit: nihilominus ego huic opinioni assentiri nequeo, nā gustus necesse est ut sit verus hujus rei iudex. Cumque Dioscor. velit, Malabathrum esse odore & sapore simili Nardi Spicæ, & Galen. quoque dicat similitudinem eū Nardo habere, 7. & 8. lib. de simplic. Medicamentis, imō tanta sit ejus eum Nardo similitudo, ut nonnulli (sicut Dioscor. vult) hanc foliam ob causam existimaverint hæc Folia esse ex planta Nardi Indici. Sed si verū fateri volumus, cum non reperitur in hisce Foliis triner vis, ut ita dicā, quæ vulgō sub nomine Foli Indici circumferuntur, neque sapor, nec odor Nardi, non video quo pacto mihi persuadere possint, has frondes esse veri Malabathri dicendas. Quod verō Garziaz sua interponat fidem, volo quidē ipsius causā hoc non negare, sed tamen hac ratione, ut de mea sententia nō recedam. Nam cum depingat ille frondes Cassiæ eadem forma prorsus, eū illis Malabathri frondibus, dicam propterea eas quæ huc afferuntur esse Cassiæ, quod confirmat sapor illarū, planè similis saporis Cinamomi vulgaris, quemadmodū antea in Cinamomi expositione indicavimus, & quod frondes Malabathri, quæ debent saporem & odorem Nardi referre, remaneant adhuc in sinib. natalis soli, & communiter ad nos non afferantur. Garziā verō, qui eas in Hispania vel Italia vidēs, postea in India frondes Malabathri quoque cōspexerit, deceptum ista similitudine, existimasse eas, quæ in Italiam ap-

portantur, provenire ex ista planta. De qua tamen re cogitabo diligentius, si librū ipsum Garziaz, quem nondum videre licuit, nactus fuero. Ferdinandus Imperator mihi monstravit duo genera istarum frondium, quæ vulgō Folium Indicum nominatur: quorum unum, ut diximus, saporem habebat Cinamomi vulgaris: alterum diversum planè ab illo priore, quanquā & ipsum aromaticū: formam autem habebant similitimā. Nec tamē dici potest, alterum genus esse Malabathrum, cum sapor Nardi non addit, quare puto potius esse speciem Cinamomi minus boni. Cum itaque careamus & Folio & Malabathro, (si forte sint res diversæ) necesse est nos ad succedaneū confugere: & ponentes modō esse res diversas, cum Galeno dicamus, rectè illius loco accipi Nardum ob maximam similitudinē, quam habent in sapore, odore, & facultatibus cæteris, ex quibus omnes necessariæ conditiones in substituendis Medic. hauriuntur. Liber de succedaneis Galeno adscriptus rectè putat pro Malabathro Nardū accipi: quanquā postea quædam omittit. Nam cum dicat Dioscor. Malabathrum quidem habere facultatem Nardi, attamen esse in omnibus valiosius, ac imprimis ad ventriculū roborandum, & provocandū urinam, (quod procul dubio ex ipsius caliditate majore oritur) ideo melius succedaneum, quam Nardū Celticā habere non poterimus: cum idem Dioscor. illi attribuat in corroborando ventriculo, & provocanda urina easdem vires, & Gal. quoque asserat esse nonnihil calidiorē. Unde colligi potest, Celticā esse eā idam & siccatam in 2. gradu, in quo etiam Malabathrum ab Avicē, collocatur. Præterea eō rectius in Trochiscis Hedychori Nardus Celtica usurpatur, quia si Indica acciperetur, bis in hac compositione illa quoque poneretur. At in Theriaca, quoniam Malabathrū quoque reperitur, accipi posset Nardus, addendo tamen aliquid pōderis, ut exaretur quod in Malabathro magis est efficacē: hoc esset fortasse tertia insuper ejus pars. Et quanquam hic Nardus rursus allumatur, necesse est tamē nos facere ut possimus: nam aliud nihil rectè substitui potest, nisi Nardus mōtana fortasse inveniretur, quæ loco Celtica, cum sit ejusdem facultatis secundū Dioscor. accipi posset: quæ si esset nonnihil debilior, (ut ait Gal.) nihilominus addi posset dupla, tertia, aut quarta insuper ejus pars, ut par esset eorum vis, sicuti fieri solet in Cassia, loco Cinamomi. Nec impedit nos, quod frondes unius, alterius verō radices sint, nam utrunque potest teri, & de Celtica quoque, in usu sunt cauliculi (ut Dioscor. scribit) unā cum foliis ejusdem nature. Fieri etiam potest, ut pro Malabathro substituat eadem ratione Phu: nam ita refert Nardum, ut nonnulli propterea Nardum sylvestrem vocaverint, calidumque & siccatum sit in secundo gradu, quemadmodum & Malabathrum, sicuti nos manifestis argumentis declaravimus in nostris comment. in Dioscor. ad quas remittimus Lectores. Unum hoc addamus, Gal. 8. de simplic. Medic. voluisse

faculta-

facultates Phu colligi de iis, quæ dicta essent de Nardo Indica, simili planè facultate prædita, nec in alio differente, nisi quod Phu sit validius. Unde colligitur, Phu & Nardum Celticâ esse ejusdem gradus, & similis naturæ, & pariter pro Malabathro posse accipi. Superioribus annis Veneti & Bononienses loco Malabathri acceperunt Macim, illud reticulum quod involvit nucem Muscatam: quæ tamen substitutio non ita videtur esse approbanda, quia multum hæc inter se differunt. Malabathrum enim multas habet partes terrestres, quæ si leviter coquantur, omnem odorem amittunt: Macis verò est oleaginosum & pingue, & bulliendo parum vel nihil de illo absumitur, unde videtur, quod in substitutione planè non sint ejusdem generis. Omitto aliorum opinionem, qui affirmant, Macim esse calidum & siccum in tertio ordine, idq; ex sua acrimonia conjiciunt: quare uno gradu superabit Malabathrum: cum insuper Macis habeat nescio quid Nardini, id est, saporem & odorem jucundum, communium cum aliqua tamen ingrata qualitate, ut in Phu & Nardo Celtica, Indica, & Montana quoq; deprehenditur: unde proximè ad Malabathri naturam accedunt. Ideo illos quoq; non probamus, qui pro Malabathro substituant Galiam Græcorum, quam tamen ipsam non ita facile rejiceremus, si aliter facere non possemus.

Oxyris, quod foliis & caule lini faciem præferat, officinis **LINARIA**, Germ. *Stachis* **D** frant. *Harnt* aut appellatur, frutex est niger, ramulos ferens tenues, lentos, fractuq; contumaces: & in his folia quaternaria, quibus, senave, cuculini, nigra in initio. Dein colore mutato rubescunt. Hujus flores numerosi à medio usq; ad summum videntur, sive vestris eumini secundum generis modo: verum in hoc purpurei sunt, in illa subulteri. Passim in campestribus provenit. Floret ætate tota, & autumno. * Decoctum ejus potum, juvat arquatos. *Dioscor. & Matthioli.*

NARDUM officina **NARDIS SPICAM** appellant ejus genera duo: unum Indicum, alterum Syriacum vocatur: non quod in Syria proveniat, sed quod montis, in quo oritur, pars una ad Syrios, pars altera ad Indos spectat. Nota est. Eligitur Syriaca dicta: cujus hæc sunt notæ, ut sit brevis spica, larga in gerens comam, colore flava, odorata, aliquantulum redolens cyperum, amaro sapore, linguam siccante, quæ diu in sua odoris gratia permaneat. Adulteratur sibi cum aqua aut palmeo vino ponderis causa inspirato. Sed ex præcedentibus notis dignoscitur. Madefacta etiam vendi solet: quod vitium ex eo deprehenditur, quod candida sit spica, squalida, nulloque pulvere obsita. * Excalescit excessu primo, & desiccatur secundo jam completo. Composita est ex astringente sufficienter substantia, & acri calida non multa, & quadam leviter amara. * Urinam movet, alvum potu sistit: vulvæ profluvia, saniemq; apposita suppressit. Nauseæ ex aqua frigida auxiliatur, & stomachi rosionibus, infla-

A tioni, jecinori, regio morbo, renum vitii. Aquæ autem incocta fori ad infessum, vulvæ inflammationibus medetur: ad glabras oculorum genas valet: siquidem eas ad densiorem pilum reducit, persusis humore corporibus inspergitur. Miscetur antidotis, & in sicili novo non picato ad ocularia medicamenta reconditur, trita in farinam, aut cum vino in pastillos coacta. Cæterum longe ab omni Nardo distat nostra Nardus vulgaris, (Spica nardi vocata) tujus etiâ generis ea est planta, quam aliqui vulgò appellant Lavanda, alii verò Lavendula: adeo ut hæc scemina, illa verò mas in eo genere à quæm plurimis vocentur. Mas folio constat latiore, longiore, crassiore, robustiore, albidiorq; quam scemina. Sed utraq; planta fruticosa, & rosmarini modo innumeris referta est foliis: e quorum medio juncti exeunt cauliculi, quadranguli, tenues, drantalem longitudinem excedentes: in quorum cacumine flores exeunt spicati, colore purpureo, quamvis in scemina dilutiores, patentioresq; odore fragrant, verum usq; adeo acuto, ut nares feriat. Colliguntur ambo in mense Majo, vel Junio. Conservantur verò per annum. * Excalescunt & exiccant ordine secundo completo, vel tertio inchoante, viribus à nardis omnibus non longè recedentibus. Conferunt omnibus cerebri agitudinibus à frigido provenientibus: convulsis, resolutisq; auxiliantur: ventriculū roborant, & jecur ab infarctu liberant, quin & obstructos lienes juvant: uterum calefaciunt, & menses, & secundas educunt. Fit e florib; stillatitū oleum vitæ organis, quod proprie unguentarii vocant Oleum Spicæ, odoris adeo acerrimi, ut cætera odoramenta superet. *Dioscor. Galenus, & Matthioli.*

Nardus Indica, tam per se quàm succedanei loco in Theriacâ accipitur, quare opus est consideratione hac in parte diligenti, & videndum an Spica Nardi, quæ in officinis habetur, sit vera nec ne: quæ tamen radix sit, propter similitudinem tamen vocatur Spica, secundum Gal. lib. 1. de Antidotis: observandum quoq; ne coctione de sua integritate aliquid decesserit, & adulterata ad nos afferatur. Nam olim unguentarii quoque per decoctionem id, quod opumū erat, extrahabant, reliquum verò rursus planè expertis saporis & odoris vendebant, idq; nostro tempore facile etiam posset contingere. Quapropter tutius erit de eo accipere, ubi adhuc aliquid terræ odoratæ adheret: nam tamen ad illud coctum quoq; aliquid item terræ addi queat, ea tamen omni odore destituta est. Dubitari etiam potest, an Nardus una eademq; res sit cum Spica, quia à Galeno 9. lib. de compositione Medic. secundum loca, cap. 4. ubi tractat de medicamentis colicis Andromachi, in unam eandemq; compositionem accipitur Nardus & Spica, tanquam res diversæ. Et in principio 8. libri de compositione Medic. secundum loca, Unguentum Spicatum & Nardinum, tanquam inter se diversâ ponuntur. Sed propter unum vel alterum hunc

locum, ab eo; quod tamen multorum aliorum A
 autoritate receptum est, recedere nō debemus.
 quāquam non improbandum sit, talibus qua-
 sitionibus excitari ingenia, & offerri occasionem
 cogitandi de multis utilibus rebus accuratius.

Nardus Celtica jam advehitur ad nos, quan-
 quam à multis nondum cognoscatur. Obser-
 vandum autem est, tantum radices & stipites acci-
 piendas abjectis frondibus tāquam inutilibus,
 ut Diosc. docet. Præstantius quoque est magis re-
 cens, odoratum, multis radiibus coherens, fra- B
 ctu cōtumax, & plenum. Quod ut diutius asser-
 vari possit, Diosc. tempore ita præparabatur. Ra-
 dicee & caules contundebantur & cum vino in
 pastam redigebantur, unde Trochisci facti in fi-
 ctili recenti bene cooperto servabantur. Ho- ta-
 men non solum hodie non observatur, sed etiā
 frondes & radices, quæ magna ex parte sunt fra-
 giles & succidæ, una accipiuntur. Et incredibile est
 ideo in pastillis fuisse rediectum, ut vites ipsius,
 quæ alioqui facile & celeriter exhalabant, diu-
 tius integræ servarentur, ideoque vinum addebāt.
 At si recentes radices haberi possent, illæq; sta-
 tim usurparentur, non opus esset prius Trochi-
 scos formari. His itaque de causis magna diligen-
 tia, quam hucusque non puto esse adhibitam, in
 hac planta colligenda opus esse videtur.

SCOLOPENDRIUM verum, *Aplenum*, *Ce-
 terach* & *Hermioniceis* vocatur: Ger. *Wistruant*,
 Hisp. *Dorasilla*; vulgaris verò *Phyllitis* & lingua
 cervicæ est. Eligitur verum & legitimum, quod D
 foliis est multos, scolopendæ animal similibus,
 ab radice una prodeuntibus. Nascitur in parietibus,
 saxiq; siliceis & opacis, nec caulem, nec flo-
 rem, nec semen habet. Folia polyposii modo di-
 viduntur, subiecta velis entia hirsutaque, superne
 viridita. Colligitur in ensē Septembri. Conserva-
 tur per annum. * Vim hanc habent folia, in ace-
 to servata, ut per dies quadraginta pota lienē
 abluant: quibus etiam continens lienem ex vi-
 no illi oportet. Stragula & regio morbo pro-
 dest, singultum sedat, calculos in vesica commi-
 nit. Consepia nā asinere creditur. * Et seles, aut
 Luna, hujus rei gratia effodiendam. *Dioscor.*

SYMPHYTI duo sunt genera: primum pe-
 treum, alterum consolidæ major. Ger. *Wotwurq*,
 Gall. *de la Conyze* nuncupatur. Petreum nascitur
 in petris, ramis tenuibus, parvis, origano simili-
 bus: capitulis & foliis thymi: lignosum totum,
 odoratum, gustu dulce, salivam ciet: longa radi-
 ce, subrufa, digitali crassitudine. * Decoctum in
 aqua mulla & potu, pulmonis vitia purgat: san-
 guinem rejicientibus, & renū malis ex aqua da-
 turæ ad dysenteriam, rubraq; foeminarum proflu-
 via in vino decoctum: ad convulsæ verò & ru-
 pta, ex aceto mulso bibitur. Quin & comman-
 ducatum sgrim sedat, faucibus asperis subvenit,
 vulnera recentia, enterocelasq; conglutinat &
 illitu cohibet. Carnes autem cum symphyto de-
 coctæ coalescunt. Alterum, quod Consolidæ
 major vocatur, caulem emittit bicubitalem, aut

A majorem, crassum, levem, angulosum, ut fonschi,
 inanem: circa quem brevi intervacante spacio,
 folia exeunt angusta, bugiasso proxima, oblon-
 ga, hirsuta: caule secundum angulos quosdam
 striato: foliis tenuibus, ex alarum sinu prodeun-
 tibus: in quibus flores lutei, & circa caulem vel-
 lut verbalci semina emicant. Tam caulibus, quàm
 folia aspera lanugine horrent, tactuque pruri-
 tum concitant. Radices demittuntur foris ni-
 græ, intus candidæ, viscosæ, quarum est usus.
 Tritæ & potæ cruentis excreationibus, ruptisq;
 proficiunt recentia vulnera illæ conglutinant,
 carnes quoque si concoquantur, cogunt adduc.
 Inflammationibus, præsertim sedis, cum fene-
 ctionis foliis, utiliter illinuntur. Colliguntur am-
 bo mense Augusto & Septembri. Conservantur
 per annum. *Dioscor.*

TUSSILAGO *Hetruscis*, vulgò dicitur *Far-
 fara*, & *Farfarella*, Ger. *Hustiacich*, Gal. *Pas d'Ajne*,
 Hisp. *Unna de ajno, farfaro*. Ei folia sunt majus-
 cula, quàm hedere, sex aut septem à radice, sub-
 C albidâ terra, superne virentia, in plures angulos
 exeuntia. Caulis palmum altus, flos luteus, Ve-
 re prodit, quo unâ cum caule confestim exiit:
 inde nonnulli his vacare existimant. Radix ten-
 nuis est, & supervacua. Nascitur in amoenis &
 riguis. * Folia ex melle trita igni sacro, & omni-
 bus inflammationibus illitu medentur. Arida
 siccata, ita ut fumus per infundibulum hianti ore
 rapiatur, hos sanant, qui sicca tussis, atque ortho-
 pneæ infestantur: pectoris vomicas rumpunt.
 Eundem effectum præbet suffita radix, decocta
 in hydromelite, & pota, emortuos partus ejicit.
Dioscorides.

De foliis seu herbis calidis in secundo.

ANETHUM (Ger. *nau. D'zeant*, Gall. *Anet*,
 Hisp. *Aneldo*, Ital. *Anetho*.) hortis omnibus fre-
 quentissimum, omni ex parte fœniculum amu-
 latur, excepto gustu. * Calidum est in secundo,
 & siccum in primo. Digerit, dolorem sedat, som-
 num conciliat, & crudos & iccoctos humores
 concoquit. Aridi anethi, comæ, feminisq; deco-
 ctum, potu lac evocari inflationes & tormina sedat:
 E alvum vomitionesque sistit: urinas ciet: sin-
 gultus lenit: oculorum aciem hebetat, genitu-
 ram restinguit, assidue potum. Decoctum ejus
 foeminis vulvæ malo opportunis, ad defliones
 utile. Condilomata illius seminis cremati cinis
 tollit. Colligitur mense Majo. Conservatur verò
 per annum. *Galen. & Dioscor.*

ANGELICA (Ger. *Angelica*, Gall. *Angelic*.)
 cubitalem excedit altitudinem, caule gemula-
 to, inani, multis alarum cavis referto: folia pro-
 fere oblōga, per ambitum serrata, in nigrum vi-
 rescentia: flores albos, in umbellam coherentes:
 e quibus semen prodit tenue, lentium modo cō-
 pressum. Radix ei subest crassa raphani modo,
 quæ in plures divaricatur ramos, gustu acris, &
 suaviter odorata. * Excalescit, pariterque des-
 ficcat ordine secundo completo, aut tertio inci-
 piente. Proinde aperit, attenuat, & discutit. Ve-
 nialis

nenis mirificè advesatur: quare pestilentiam arcer hausta, aut frequenter conunsa. Ipsa per se sumpta, pituitosos lentosque humores digerit. Idem præstat & radices decoctum, quod etiam celerius ex frigore rullientibus auxiliatur: expectorant enim efficaciter crassam lentamque pituitam. Sanantur eodem ex aqua aut vino interna viscerum ulcera, cœretusque sanguis dissolvitur, & roboratur ventriculus. Radix in pulverem trita animi deliquis, & ceteris cordis affectibus opem unice præstat. Valet ad rabiosorum & renenosorum morsus, exterius cum ruta imposita, & intro in corpus assumpta. Hinc fit, ut recetiores quidam magna opinione hanc suis inferant antidotis. *Matthioli.*

APIUM vulgare à Dioscoride Eleoselinum dicitur, Germ. *Eppil.* Gall. *Persil.* Ital. *Petrojamo.* Hisp. *Perexil.* petroselinum grandius. In humidis nascitur locis. Mense Junio & Julio tum flores, tum semina profert. * Calidum est in secundo. Urinas & menses ciet. Flatus quoque discutit, & magis semen, quam herba ipsa. *Galenus & Dioscorides.*

ARTEMISIA (Ger. *Beifus.* Quædam Gall. *Armoise.* Hisp. *Artemisa.*) magna ex parte in maritimis autem in locis incultis alperisque nascitur, absinthii modo fruticosa, majoribus & pinguioribus foliis, ramisque. Hujus quidem genera duo: unum lætius, habitusque, foliis, visisque, latioribus: alterum tenuius, flore parvo, tenui, candido, graveolente. Æstate floret. Sunt, qui in mediterraneis unicaulis nomine appellent tenuem herbulam, simplici caule & minuto, floribus seateente tenuibus, flavo colore, hæc jucundior em, quam præcedens efflat odorè. Colliguntur ambo cœlo sereno, in meridie, vel ante, mense Junii. Conservantur per annum in sacis lineis.

* Utraque excalescit, extenuat, fetiditate convenienter in muliebres defensus adjiçuntur, ad detrahendos menses, partus, secundaque: item ad præclusiones vulvæ & ejusdem inflammationes: calculos comminuunt, remoram urinam ciet, menses pellunt pube illita. Succus vulvæ inditus ex myrrha, eademque insessio trahit. Coma tribus drachmis eorundem educendorum gratia bibitur. *Dioscor.*

CESTRON *Psychotrophon* (Ger. *Setonten.* Gall. *Betoins.* ou *Vetoins*) vocitatur, quoniam frigidis locis inveniatur. Latini *BETONICAM* appellant. Herba est caulem ferens tenuem cubiti altitudine, aut majorem, quadratum: folia quercus, mollia, longa, in ambitu divisa, odorata, prope radicem majora: in summis caulibus semen veluti satureje, spicatum est. Decerpta hujus folia siccantur plurimos ad usus. Radicibus nititur, ut veteri, tenuibus, quæ ex hydromelite in potu pituitosam vomitionem evocant. Folia dari debent ruptis, convulsis, mulieribus vulvæ malo opportunis, & ad laxandos uteri strangulatus, denarii pondere cum hydromelite: tres in vini sextario drachmæ cœtra serpentum mortus ebibuntur. Herba magna utilitate illata à serpente

A vulceribus illinitur. adversus etiã venena drachma ex vino pota convenit: præsumpta ea, si venenum hauriatur, nihil nocet. Urinam ciet, alvum subducit. Medetur comitialibus & infans, pota ex aqua: & jecioris lienisque vitis drachmæ pondere in aceto mulso, concoctionem adjuvat, si quis cum fabæ magnitudine secundum cœnam cum melle cocto devoraverit: modo consimili acida ructantibus propinatur. Stomachicis eam manducare, & succum devorare proderit, si postea dilutum vinum sorbeat. Datur sanguinem excreantibus, tribus obolis cum diluti vini cyatho: ischiadicis, renum & vesicæ doloribus, ex aqua: aquæ inter cutem binis drachmis ex hydromelite, si febricitant: sin aliter, ex mulso, regio morbo laborantes recreat: menses pellit, drachmæ pondere cum vino pota. alvum purgant drachmæ quatuor pote in hydromelite decem cyathis. facit cum melle ad tabem, & purulentam excreationem. Patiendi celeritatem affert, uterique cruciatus à frigiditate cœceptos mulcet, si ex aqua calida, aut mulso duarum drachmarum pondere propinetur. Nascitur in pratis & motibus mundis, & opacis, circa frutices. Colligitur mense Junii, siccat in umbra. Conservatur per annum. *Dioscorides.*

AJUGA (quam Græci *CHAMÆPITYN*, vulgus herbariorum *IVAMÆTHRITICAM*, Ger. *Seidepreßm.* Hisp. *Pinillo.* Ital. *Iva* appellat) herba in terra repes, subcurva: foliis sempervivum minoris multo tenuioribus, hirsutis & pinguioribus, circum ramos frequentibus, odore pinus: flore tenui, luteo, vel candido: radicibus cichorii. * Expurgat, abstergitque viscera plus quam calescit. Folia septem diebus in vino pota regio morbo medentur: & quadraginta diebus ex hydromelite ischiadicis sanant. Dantur peculiariter urinæ difficultatibus, jecioris & renum vitis: torminosis profunt. Ea apud Heracleam Ponticam, perinde atque antidoto, contra aconitum utuntur, bibentes decoctum. Ad ante dicta illinitur, cum polenta jure decocti subacta. Trita in fatinam, & cum fico in pilulis sumpta, alvum emollit: excepta melle cum eris squama & resina dejicit. apposita ex melle, vulvæ vitia extrahit: mammatum duritias discutit: vulnera glutinat: ulcera quæ serpunt, cum melle illita, cohibet. Alterum est genus ajugæ cubitalibus ramis, in anchoræ speciem incurvatis, præ tenuibus coma supradictæ, flore candido, semine nigro, hæc etiam pinum redolet. Tertia mas nominatur, parvula foliis exilibus, albis, scabris, caule aspero, candido: luteis flosculis, semine juxta alas. respicit & hæc pinum. Hæc duæ vim superioris obtinent, sed non usque adeo efficacem. Colliguntur omnia tria genera mense Junii. Conservantur: per annum. *Dioscorides.*

Chamapity vulgò Iva notifi. est: nec sollicitè ex Creta est querenda. Nam Galenus quoque affirmat, eam quæ prope Romam crescat. Cretica esse odoratiorem, & Theriacam pro Creta paratam eam accipiebant: neque dubium est in

aliis apud nos locis æquè præstantem atq; Romanam reperiri posse: modo non sit de crebris & continuis pluviiis nimis madefacta. Neq; diu est quod ego in Apulia eandem perfectissimi odoris & saporis collegerim: unde ejus maxima copia haberi potest. In usum est planta universa: quando floruerit, abjectis radicibus & spiritibus durioribus.

HYPERICUM (Germ. Sant Johans kraut. Gall. *Millepertuis*, alit androsæmon, alit corion, alit chamæpityn appellat, quoniam semē odore resinam imitatur: surculaceo frutice, dodrantali, rubescente: folio tutæ, flore luteo leucojo simili, qui digitis attritus sanguineum succum remittit: quæ ex causa androsæmon cognominatur: subhisca filiqua, & in rotundo oblonga, hordei magnitudine: semine intus nigro resinosi odoris. * Utrinam cit, menstrua pellit appositam: tertianis, quartanisq; cum vino potum liberat. Semen quadraginta diebus haultu, schiadicis moderat. Folia cum semine illita, ambusta sanant. Nascitur in locis cultis & asperis. Colligitur mense Junii: conservatur autem per annum. *Disjunctis*.

De *Hyperico*, quod vulgò vocant Perforatam, secundum Galeni sententiam cap. 15. lib. 1. de Antidot. accipiendum est semen unā cum virgulis, foliis & floribus, quod idem dicit 3. de simplicibus Medicamentis. Hæc herba ab omnibus cognoscitur, & passim obvia est, & electio tantum consistit in ætate, de qua diximus antea.

HEDERA (Germ. *Ephew*. Gall. *Lierre*. Hisp. *Yerba*.) differentias multas in specie sortitur, summas autem genere tres. Nam quæ dæcandida est, altera nigra, tertia helix. Candida fructu fert candido, nigra nigro, aut croci emulsi, quam vulgus Dionysiam vocat. Helix fructum non gignit, sed tenues habet viticulas, & folia parva, angulosa, & tubra. Nigra hedera in Italia, Germania, Belgio, Gallia, circa parietes, & arboribus frequens est. Candida in Græcia reperitur. Minor passim in sylvis & opacis locis gignitur. Hæc serpentes gravissima, & sub hæc hybernis mensibus eos latitare Matthiolus scribit. Flores hedera sub Autumnum producit: bæcæ post hyemis solstitium perficiuntur. * Hedera omnis acris est, & astringens: nervos tentat. Flos trium digitorum carptus, facit ad dysentericos, in vino bis die potus: ambustis cū cerato tritus illinitur. Recentia folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes sanant. Foliorum & corymborum succus, cum immo unguento, melle aut nitro naribus, infunditur: & contra veteres capitis dolores, caput eo cū aceto & rosaceo perfundi utile est: purulentis auribus, aut dolentibus, cū oleo medetur. Nigraæ hederae succus, aut e poti corymbi, corpus infirmant, mentemque turbant: largius sumit. Acini quinq; triti, calfactiq; in punici mali cortice cum rosaceo, si instillentur à contraria aere, dolorem dentium mitigant. Denigrant capillum illiti corymbi. Folia in vino decocta illinantur omnia ulceru generi, etiam hæc caço-

the sint: vitia cutis in facie, & ambusta sanant, ut antea diximus, decocta. Movent menses triti, & subditi corymbi: idem poti, post purgationes foeminaru, drachmæ pondere, concipiendi spem adiungunt. Pediculus foliorum melle irrigatus, ac vulvæ inditus, menstrua & partus extrahit. Instillatus succus putrida tædia narium, graveolentiamq; emendat, & sanitati restituit. Lachryma hederæ psilochorum est: illitu pediculos enecat. Succus radicum in aceto potus, contra phalangia prodest. *Dioscorides*.

LUPULUS seu lupulus salictarius (Ger. *Hopfen*. Gall. *de Haublan*.) caulibus aculeatis, longissimisq; in vepribus & salictis reptat, foliis vitis albe, hispida & nigrioribus, flore cinereo ac multis exilib. folliculis squamatis compactis: caulis ejus spinis hæret, cacuminibus tani & corruda modo in torulos turbinatis. Flores habet foliaceos, candidos, qui ferè alliu, vinumq; suboleant. Herba, præsertim gemen ejus æqualis temperamenti est, ad frigiditatem declinantis: flos verò calidus in secundo, &c. * Eductibilem flavam, & mundificat sanguinem ab ea, & clarificat ipsam, & sedat ipsius inflammatione, & affert ei juvenentum magnum infusio ejus in aqua casei. Et syrupus ejus removel ictericia: confert febribus biliosis & sanguineis. Dosis infusionis in sero lactis est circiter ℥j. Nascitur inter vepres circa agroru margines. Flores Augusto ac Septembri colliguntur, & ad cervicæ usum reponuntur. Herba verò Marno & Aprili colligitur. *Mesue*.

MELISSOPHYLLON, Latinis Apiastrum & Citrago, Hetruscis Cedronella & Melissa dicitur, vulgaris est noctua. Cauliculi & folia balotæ similia sunt, sed majora, tenuioraq; nec ita hirsuta: citreum malum oleo. * Folia cum vino pota, aut illita, profunt contra iclus phalangiorum, scorpionumq;: item adversus canis morsum. Decocto eorundem gratia feveri prodest: de lesionibus foeminaru ad secundos menses convenit: dentes eodem in dolore colluuntur, dysentericis infunditur. Fungorum strangulationibus folia, addito nitro, potu auxiliantur: torminibus, & orthopnoicis delinctu illitu cum sale strumas discutunt, ulcera purgant: articulares dolores illita sedant. Cæterum melissophylli proprium est, animum hilarem reddere, humenti ac frigido ventriculo auxiliari, concoctionem adjuvare, cerebri obstructiones referare, deficientem animum revocare, cordis imbecillitate roborare, eamq; præsertim, qua somnus frequenti nocte intercipi solet: quæ & ejus pullum reprimere, animi sollicitudines fugare, ac sollicitas imaginationes tollere, quæ tum ab atra bile, tum ab exusta pituita gignuntur. Excalfacit siccatq; ordine secundo. Cor exhilarat, vitales facultates roborat, odoris fragrantia, saporis austeritate, partiumq; tenuitate. Colligitur mense Aprili, vel Majo, vel Junio. Siccatur primò in Sole, deinde in umbra. Conservatur per annum. *Dioscorides, Avicenna & Serapion*.

MARRUBIUM seu Prallium (Ger. *Andern.*) frutex est radice ramosus, candicans, subhirsutus, quadrangularibus ramis: folium pollicem aequat, subrotundum, hispidum, rugosum, gustu amaro: semen in caulibus, & ex intervallis: flores verticillato ambitu, asperi. * Hujus folia sicca cum semine decocta in aqua, aut viridiu luecus datur cum melle suspiriosis, tussientibus, & ad tabitudinem redactis. Crassam e pectore pituitam cum sicca iri epicit. Mulieribus a partu non purgatis datur, ut menstrua & secundas extrahat, item in difficili partu, & his qui venena hauserunt, aut a serpentibus demoriti sunt. Vesicam, reneseq; ledit. Folia cum melle illinuntur fordidis ulceribus purgandis: pterygia nomasq; fistulas, laterum dolores mitigant. Sac. us foliis cotulis expressus, & Sole coctus, ad eadem pollet: cum vino & melle istus oculorum claritatem adjuvat: naribus regium morbum expurgat. aurium doloribus convenienter instillatur per se, aut cum rosaceo. Nascitur prope edificia, ruinas, & rudera. Colligitur mente Junii. Servatur per annum. *Dissector.*

Marrubium apud Andromachum viride accipitur, quod ob quam caulam factu fuerit, eundem non habeo dicere, cum Galenus non meminerit viridis, & Dioscorides velit eas frondes esse siccas accipiendas una cum semine, aut siccum e viridi collectum. Fortassis exist mandum est, Andromachum viridis nomine recens, id est, non obsoletum, sed statim excau voluisse intelligere: quanquam hoc non adeo multum referat. Damocrates accipit verticillos, in quibus semen continetur. Sed ego quasi secundum regulam universalem acciperem de omnibus plantis fructuosis totam herbam, quando semine est referta, abjectis radicibus, & magis lignosis partibus, & cum semine protulerit, forsitan frondes paucæ aderunt, sed majore ex parte tantum verticilli in circuitu caulis, ideoq; Damocrates voluit, illos tantum sumendos esse, existimans caulem utpote lignosum esse nullius usus, quanquam ideo frondes non improbat.

MYRRHIS (Ger. *Wilder torbel.*) simillima est cicute, caule, foliisque: radix ei oblonga, mollis, rotunda, odorata, cibo non insuavis. Nascitur passim in hortis, & pratis nonnullis. Majo mense lujus flores candicant. * Quæ pota in vino Phalangiorum moribus auxiatur: est menstrua, & partus secundos, purgati: a perpetuo feminas: subvenit & phthisicis cocta in sorbitione. Ajunt quoq; eandem bis die terre potam ex vino, in pestilentia salutarem esse, & ne morbi contagia sentiantur, obstare. *Dissectorides.*

OXYMUM (Ger. *Wasitentant.* Gall. *Basilio.* Ital. *Basilico.* Hisp. *Albukasha.*) vulgo cognitum. * Id copiosiore cibo oculorum aciem hebetat, alvum mollit, spiritum movet, urinam pelit, lac evocat: agre tamen conficitur, alitum cum poline polentæ, aceto & rosaceo, pulmonu inflammationibus auxilio est, Draconis marini, & scorpionis ictibus per se prodest: & cum vino Chio,

A oculorum doloribus. Succus visus caliginē abtergit: destillationes exiccat. Semen potum convenit atram bilem gignentibus, difficili urinæ, inflatisq; naribus haustum, subinde movet sternutamenta, quod idem herba efficit. Sed oculos premi necessum est, cum sternutamentum urget. Sunt, qui in cibo abdicandum cenleant: quandoquidem manducatum, & in Sole positu vermiculos creat. Aphri autem adjiciunt, si feriantur a scorpione, qui oxymum ederint, nullo confictari dolore. *Dissectorides.*

PIMPINELLÆ (Ger. *Wibnesten.* Gall. *Pimpinella*) appellant duo habentur genera. Major radice nititur longa: foliis circumquaque solo procumbentibus, dissectis, per ambitumq; serratis: caule quadrangulari: floribus in umbellam coherentibus, tenuibus, albicantibusq;. Minor caule exit rubentis: foliis minoribus, minus dissectis, minutiusq; serratis. Utraque tamen lictum redolet. Opacis locis roinus, in pratis aut e majus affatum citra cultum erumpit. Astate in autumnum usq; floret. Radix, in qua virtus tota consistit, excalefacit, siccataq; ordine secundo completur, aut sanè tertio incipiente. * Praestat hæc ad renem & vesicæ morbos, quorum calculus est causa. Ob id enim renes a calculis expedit, & urinam remoratum pellit. Prodest expressus e radicibus succus ex vino haustus, delectoriis medicamentis, & venenosorum animalium moribus. Qua ratione non desunt, qui ad pestilentiam, radicem hæc miris laudibus effert. Est & alia Pimpinella, quæ ab Italis *Solbalsella* nominatur, nullis non cognita, utpote quæ acetanis frequentissime inseratur. Verum hæc ab antedictis longe distat viribus, etsi foliorum facie satis inter se conveniant. Siquidem ultima hæc gustata non leviter adstringens percipitur, & lentoris copiam præbet. Unde facile conjicitur, eam esse adstrictoria facultatis.

Hinc itaq; fit, ut muliebre profluvium efficacissime sistat: dysenteriam, & ceteros alvi fluxus cohibeat: quin & biliosas vomitiones reprimat. Herba ipsa vulnera & ulcera sanat: misceturque unguentis, quæ tum ad capitis vulnera, tum ad catenomata parantur, contagiosis, pestilentibusq; febribus maxime commendatur. Sunt, qui eam Elatinen esse putant. *Marthiolus.*

PUCEDANUM (Ger. *Hastrang* oder *Stimefrewur* oder *Sausendel.* Gall. *Peuceolane.*) caule emittit tenuem, gracilentam, forniculo similem: comam habet statim ab terra copiosam, spissamque: flore luteo radice nigra, crassa, gravi odore, succosa. Tenera radix cultello conciditur, profluensq; e plaga succus umbre mandatur: in Sole siquidē confestim evanescit. Colligitur capite prius & naribus rosaceo perfusus, ne capitis dolor premar, & vertigo sentiat. Assatione radix inutilis fit. Tam lac, quam succus radice & caulibus extrahi solet, sicuti e mandragora: verum inefficacior succo lachryma habetur, & velocius expirat. Interdum etiam concreta invenitur lachryma, thuris similitudine, caulibus radicibusque adhaerens. Praefertur succus e Sardinia, &

Samothrace colore rufo, odore gravi, fervens gustu. * Ex oleo & rosaceo illitum Peucedanum prodest lethargicis, phreneticis, vertiginosis, comitialibus & longis capitis doloribus, resolutis, ischiadicis, convulsis: omnibus in univ. vi. ris nervorum, ex oleo & aceto illitum, prodest. Huius olfactu respirant vulva strangulata, & veteres revocantur. Incensum serpentes abigit. Aurium doloribus convenienter ex rosaceo instillatur: cavernis dentium inditum, mitigat dolorem, contra tussim efficacissime ex ovo affluitur: sulphuris, torminibus, & inflationibus subvenit. Ventrem leniter emollit, lienem absumit, difficiles partus mirè adjuvat. Facit ad vesicæ eruciatus, & renum distentiones potum: vulvam aperit. Radix ad eadem utilis est, sed inefficacior: ejus decoctum bibitur. Farina ejus sordida ulcera purgat, & vetera cicatrice obducit: squamas osium extrahit. In cerata & calefacientia malagmata additur. Radix eligi debet recens, quæ cariem non senserit, firma, odoris plena. Succus ad potiones amaræ amygdalis, aut ruta, aut pane calido, aut anetho resolvitur. Gigantur in montibus opacis. Colligitur mense Septembri. *Dioscorides.*

ROSMARINUM (Ger. Rosmarin. Gall. Rosmarin. Hisp. Romero mata. Ital. Rosmarino.) quo coronarii utuntur, ramos mittit tenues, & circa eos folia minuta, dēsa, longa, exilia, subter incana, superne virentia, graviter odorata. * Excalfacientia vi præditū est. Regium morbum lanæ, si decoctum in aqua ante exercitationes bibatur: & ubi laborans exercitationi se crediderit, in balnea descendat, & merum potet. Acopis, gleucinoq; unguento admisceri solet. Flores ferris in anno, Vere scilicet & autumno. Colligitur à mēse Maio usq; in autumnum. Conservatur per annum. *Dioscorides.*

SALVIA, sive eleliphacō (Ger. Satbey. Gall. Saubge.) frutex est ramosus, longus, virgas habet quadrangulas, & canas: folia mala coronei effigie, sed longiora, asperiora, crassiora, & que sensim atritarum quasi vestium scabritiem referant, hirsuta, subalbida, perquam jucundo odore, sed gravi: semen summis in caulibus sylvestri hormino simile gerit. * Menses citè & urinas decoctum foliorum, ramorumq; potū, & partus extrahit, & pastinacæ mariorū scabritiem auxiliatur. Capillos denigrat, vulnere sanguinem cohibet, tetra ulcera purgat. Testium pruritus sedat rami foliaq; florum decocto cum vino foveantur. Nascitur in locis asperis, incultis montibus, & ubique in hortis. Colligitur mense Junii & Julii, cum profert flores. Conservatur per annum. *Dioscor.*

SCABIOSA constat foliis laciniatis, subhirsutis: caulibus tenuibus, cubitali altitudine, atq; etiam majore: in quorum cacumine flores emittant in caeruleo albicantes. * Pollet adversus scabiem decoctum potatum. Prodest omnibus pectoris vitis & respirationi inservientibus organis: siquidem eorum inflammationes purulentas dissipat, & omnia pectoris extranea expur-

gat. Anthracibus, sive carbunculis pestiferis utiliter illinitur: adeo ut illita hostiales abcessus trium horarum spacio prorsus abolere existimetur. Nascitur in campestribus & pratis. Colligitur mēse Junii. Servatur per annum. *Matthioli.*

SCORDIUM (Ger. Saentoblauch. Wasserbaubeng. Gall. Scordium. Ital. & Hisp. Scordio.) planta chamædry similis, hodie cognita. Hujus in medicina usus esse debet, non alii sylvestris. * Herba vim excalfacientiam habet: urinam cit. Coctæ recens, aridave cum vino, adversus venenatos serpentum morsus bibitur: ad stomachi quoq; rosiones, dysenteriam, & urine difficultatem, binis drachmis cum hydromelite: crassam purulentum pectore expellit. Facit aridæ farina ad veterem tussim, rupta, convulsa, si cum nasturtio, melle, & resina miscetur in eclegmata. Inflammata modicè præcordia, cerato excepta, recteat cum aceto acri, aut aqua, podagris convenienter illinitur: menses impostica movet, vulnera coagulinat, vetera ulcera purgat, & ex melle ad cicatricem perducit. Siccas exerecentias in carne cohibet. Succus ad eadem vitia bibitur. Inter prima efficax Ponticum natione, Creticumq; Nascitur in montibus & palustribus. Conservatur per annum. *Dioscor.*

Scordium si ex Creta & Ponto haberi poterit, esset valde bonum, atramen in aliis regionibus quoq; illo non multo deterius crescit. modo eligatur id, quod in montibus, nō palustribus locis provenit, & in regionibus siccioribus, quemadmodum est Apulia. Colligitur autē, quando fioribus est refertum, & jam incipit semen producere, estq; universa planta in ulu præter radices, & lignosam partem quandam illis proximam: & quò magis alium redolet, eò melius est.

STRECHAS (Ger. Stechachtraut. Gall. Strachas. Ital. Stachia. Hisp. Cantuessa.) juxta Galliam in insulis ejusdem nominis è regione Massilie, gignitur & in Arabia. Herba tenuibus sicculis, comæ thymi, longiore folio, subamara gustu, & aliquantum acris. * Cujus decoctum, hyssopi modo, ad pectoris vitia efficax est. Antidotis utiliter miscetur. Viscera omnia, & univ. animantis habitum extenuat, confirmat, & ab obstructionibus, & infarctu liberat. Decoctio ejus potio est ab ʒ. v. usq; ad ʒ. vij. & pulveris ejus à ʒ. ij. usq; ad v. Præfertur Arabica. Conservatur per annum, vel annos duos. *Dioscor. & Mesue.*

Stachas præterebatur aliis, quæ proveniebat in insulis Strechadibus dictis Gallie, unde etiam nomen accepit: similiter & Cretica commendabatur, quanquam hanc magis quam illam Gal. I. de Antid. lib. probaverit. Nunc præstantissima habetur Arabica, unde etiam consueverunt Medici nostro tempore in suis compositionibus eam vocare semper Strechadem Arabicam. Quare si hæc ex Arabia recēs, odorata, subamarefcens & actis quoad gustū haberi poterit, potius hanc, quam aliam, usurpare debemus. At si ejusmodi ad manus non sit, saltem aliam paribus conditionibus accipiamus. Utimur autē spicis ipsius, quando

quādo inter flores & semina maturefcunt: itemq; frondib. & ramufculis tenuiorib. quemadmodum fieri folet in aliis omnib. fructuofis plantis. Est autem ubiq; cognita & paffim reperitur.

PARTHENIUM (Krottenbl. Ital. *Bruſaculo*. Hiſp. *Magaza*.) folio eſt coriandri, amarō ſapore, odore gravi: floribus per ambitum albis, intus melinis. Hetrufci matricariam vocant. Siccatum cum aceto mulſo, aut ſale potum, non ſecus atq; epithimum, & bilem, & pituitā detrahit: ſuſpirioſis prodeſt, & melancholicis. Herba ſine flore à calculoſis & anhelatoribus magna utilitate bibitur. Valet decoctum ad inſidendum in duricia vulvarum, & inflammationibus. Illinitur ſacro igni, & collectionib. cum flore. Nec deſunt, qui velint marem Parthenium appellare Athanaſiam, quam & Tanacetum vocant ſeplariani. * Utuntur tanacetō recentiores ad ventriculi & alvi ſtatus diſcutiendos, item ad lumbricos ex ventre pellendos. Utuntur & ad frangendos renum calculos, & ad ciendam urinam. Sed id viris magis, quam mulieribus commendant: contra verò Matricariam dictam feminis tantum exhibendam præcipiunt. Naſcuntur ambo in omnibus fere hortis: neq; modo in iis ſata, ſed in aliis quoq; locis ſponte proveniunt. Colliguntur Junio. Conſervantur per annum. *Dioſc.*

De herbis ſeu foliis calidis in gradu tertio.

ABROTANUM (Ger. *Stabwurz*. Ital. *Abrotano*. Gall. *Aurons* ou *garderobbe*. Hiſp. *Abrotao*, *hierna lombriqueria*) duorum eſt generum. Fœmina quadam arboris ſpecie frutescens, candicat, circum ramulos foliis, ſimplici modo, minutim incisis: floribus reſerta eſt, comantibus in ſummo, fulgore auri, corymbis, quod per ætatem prædit ſuaviter olet, cum gravitate quadam, & amaro gultu. Alterū maius vocatur, ſarmentoſum gracilibus ramulis, ut abſinthium. * Utriuſque ſemen crudum tritum, & ſervefactum ex aqua, in potu auxiliatur orchopticois, convulſis, ruptis coxendicibus, urinae anguſtiis, menſib. ſuppreſſis, aut remotaantibus. In vino potum exitium venenorum antidotum eſt: horribus ex oleo illinitur. Serpentes & ſubſtrata, & nidore fagat: cōtra ictus eorum cum vino potum prodeſt, privatim eſſicax, contra ſcorpionum & phalangiorum venena. Oculorum inflammationibus cōmodo illinitur cum cotoneſ coctō, aut pane, tritū cum farina hordeacea, decoctūq; tubercula diſcutit. Irini cōpoſitionib. admixetur. Naſcitur ambo in hortis & campeſtribus. Colliguntur Junio. Conſervantur per annum. *Dioſc.*

ARARUM, quod & ipſum aliqui ſylveſtre nardum (Germ. *Wafewurz*. Gal. *Garbarei*) appellant, hederæ foliis, minorib. multo rotundioribusq; floribus cythino hyoſcyami ſimilibus, purpureis, inter folia proximè radicem emicantibus, odoratis: in quib. ſemen acinoſum, Cauliculos habet anguloſos, alperos & molles: radices numeroſas, geniculatas, tenues, obliquas, graminī non diſſimiles, longè tamè graciliores, odoratas, ex-

calfacientes, & quæ linguā vehementer mordēt. * Excalfactoriam vim habet: urinam cit: hydropticis, & vetuſto coxendicum dolori prodeſt. Radices ſenis drachmis ex aqua mulla poræ, mēſes trahūt. & veratri albi modo purgant. In unguenta additur. Umbroſis montib. provenit, ſed plurimū in Ponto, Phrygia, Illyrico, & Italiae Juſtinienſi agro. Perpetuò viret herba, nova tamen unà cū hoſculis folia Vere promit. Conſervatur per annū. Doſis ejus infuſionis eſt ab aur. ij. uſq; ad aur. iij. & pulveris ejus à ʒ. i. uſq; ad aur. ij. *Dioſc.*

AGUM (Ger. *Waldſteine*. Ital. *Agum*. Gall. *Agum*. Hiſp. *Agum*). Alarum notū eſt: de quo radices ſolū accipiuntur, abjectis frondibus: quod multi cum aon obſervēt, plurimū errant: nam Gal. quoq; vult frondes eſſe nullius momenti. Sint autè radices firmæ, odorate, acutiſſimæ quo ad gultum, & non obſolete: reperiuntur autè quovis loco. **VITIS**, ſive ſalix Amerina, quæ vulgus Herbariorum Aguum caſtum appellat, frutex eſt in arborem aſurgens: ramos gerit longos, fractis pervicaces: folia olivæ, ſed molliora. Duo genera ejus: una harum album florem mittit cū purpureo: altera tantum purpureū, & ſemen, ut piper. * Excalfactorias vires habet, & alſtrictorias. Semen ejus potum, venenatis ictibus, aquæ quæ eurem ſubſit, lien oſisq; auxiliatur: lac evocat: meales ciet, drachmæ pondere in vino potum: genituram exolvit: caput tentat, & ſoporem aſfert. Decoctum herbæ & ſeminis in deſeſſione, mulieribus vulvæ malo opportunitis opitulatur: item inflammationibus. Purgationes movet ſemen cum pulegio potū, etiam ſuffitu, vel appoſitu: capitis dolorem diſſolvit illitum: inſtillatur cum aceto & oleo capiti in lethargo, & phrenitide. Folia ſuffitu aut ſubſtratu fugant venenata: illita quoq; ſerpentiū morſibus auxiliantur: teſtium duritias, cum butyro & foliis vitæ emolliunt. Rimas ſedis ſemen cum aqua illitū mitigat: & cum foliis medetur luxatis, vulneribusq;. Virgā qui manu teneat, dum iter facit, negatur E intertriginem ſentire. Agnum quali dicas caſtū, vocant Græci: quoniam matronæ in Theſmophoriis Acheutenſium caſtitateſ caſtodientes foliis hujus cubitus ſibi ſternunt. & Lyon, quaſi vimen, propter invictam ferè ramorum flexilitatem. Naſcitur in ſilvaminum ripis, alperisq; locis: ac torrentium alveis. *Dioſcorides*.

ARUM (Ger. *Waldſteine*. Gall. *Vit de Preſſire*) apud Syros lupha vocitatum, folia emittit dracunculū, ſed longiora, & pauciorib. diſtincta maculis: caulem ſubpurpureum, dodrantalem, piſtilli ſpecie, à quo eroceū ſemen exit: radice dracunculi alba, quæ decoctā eſt, utpote cū minūſ acris ſit. Folia ad eſum condiuntur, & arida per ſe, decoctā manduntur. Arum terrena eſſentia conſtat, ſed calida: * proinde extergendi vim poſſidet, verū nō valentem, ſicut draconitū. Radices ejus maxime ſunt utiles: ſiquidem comeſæ craſſitiem humorum mediocriter incidunt, adeo ut & excretionibus ex pectore idoneæ ſint: ſed magis camen aptum eſt draconitū. Naſcitur in campeſtribus, in vineis, in ſcrobium

marginibus, & passim in semitis prope sepes. Conservatur per annum, praesertim radix. *Diosc.*

AMOMUM exigue fructicat, ex ligno se convolvens in racemi modum, flore, ceu cadida viola, parvo: foliis bryoniae similib. Laudatur quae maxime Armeniacum, colore & aere vergens, ligno subrufo, abunde odorato. Medium, quoniam in campestribus, & aquis enascitur, infirmius esse constat: est autem magnu, subviride, tactu tenerum, frutice venoso, odore origani. Ponticu vero subrufum, parvu, fragile, racemosum, fructu surgens, & odore nates feriens. Deligito recens, candidum, vel subrubru, quod nec astrictum cohaereat, nec convolvatur, sed solum diffundatur: semine plenu, uvis simile, grave, valde odoratu, modo cariem non contraxerit: acre, gustu mordens, simplici colore non evariante. Vim habet calfaciendi, adstringendi, exiccandi. Somnu allicit: & illi frontis, doloris sensum auferit: inflammationes & melancholicas concoquit, discutitque: juvat quos scorpius percussit, ex ozymo illitu: & podagricis confert: inflammationes oculoru, viscerumque, lenit ex uva passa: ad vulvarum vitia in pessis, aut infessionibus, utile est. Decoctu jecinori, renibus, podagra, potu convenit. An de ovis immisceatur, & preciosissimis unguentis. Adulteratur Amomum herba simili, quae Amomis vocatur, sed sine odore, sine fructu. Nascitur in Armenia, flore origani. Quare in hujusmodi rerum probationibus, fragmenta fugienda sunt: eligenda autem, quae ab una radice suos integros furculos emittunt. Planta haec apud nos incognita est. Quare succedaneu erit asarum, aut calamus aromaticus officinarum. *Diosc.* Amomi planta est ignota, cuius loco collocabimus Acorum, nam Gal. 6. lib. simplicium Medic. haec similis esse facultatis scribit: nisi quod Acorus sit illo siccior, hoc vero magis concoquat: quanquam in exigua differentia haec praesent: cumque nullum aliud magis coevemat, cogimur interea hoc usurpare. At quid sit Acorus, no parum inter se dissentiunt periti simplicium: ego tamen existimo esse eam radicem, qua Sepiariani vocant Galangam majorem, quia acuta est quoad gustu, & non nihil amara, & alias quoque notas habet, quas illi Diosc. attribuit. Alii putant esse Calamum aromaticum vulgare: sed antea una cum illis conclusimus, pro calamo odorato, huc calamum vulgarem esse accipiendu, qui etsi non esset ille antiquorum Calamus, gradibus tamen & viribus satis similis: quare haec in parte illis consentire non possum: nam cu Acorum sit calidum & siccu in 3. gradu, Calamus vero no ultra secundu, necesse est fateri, aut substitutionem non esse proba, aut Acorum non esse istum calamum. At hoc quia una cu ipsis pro vera substitutione, idque veris rationibus probaverimus, relinquatur Calamus vulgarem non esse Acorum. Quare substituamus pro Acoro Galangam majorem. Etsi forsitan aliquis diceret, hanc esse radicem, Amomum fructu, in hoc quoque jungeri poterimus autoritate Galeni. Sed & nos dicemus, fructus quoque habere in se aliquid dari &

terrestris pariter atque illa radix habet: quanquam ego in ea lum opinione, quod lignum Amomi, quando nondum fructus aut racemi sese explicuerint, sit usurpandu, quod ex Diosc. colligitur, & rationes exposui in 3. lib. Methodi nostrae de simplicibus, quas tamen no abs re erit hic repetere. Primiti itaque est, quod Diosc. scribit, adulterari Amomum cum simili quadam herba, quae nullum habeat fructu: jam si fructus in usu fuisset, quare cu ejusmodi planta sine fructu falsificari potuisset unde colligi potest, lignum & stipitem fuisse in usu. Deinde no vult accipi fragmenta, sed furculos integros & vegetos, quod de fructibus, intelligi nequit. Praeterea eligitur odoratus & quod non sit cariolum. Caries vero magis propria est lignis quam fructibus. Erant autem uve quoque Amomi in usu, sicuti ex multis locis Galeni apparet. Et Damocrates in sua Theriaca Amomi racemos accepit. Sed Andromachus Amomum racemosum, non racemos, quia inter se differunt, habet. Nam intelligi potest de furculis, qui in notam bonitatis haberent semen, vel uvas appensas: quare in Graeco legitur *σπέρμα*: & Latino racemiferi: quanquam proprie magis racemosi dicatur. Quod si ita est, similitudo substantiae magis inter ea confirmabitur, cum & Galanga major, & furculi de Amomo sint lignosa natura.

AMMI (Germ. *Ami*) hodie a nonnullis ostenditur foliis foeniculo tenuioribus, caule gracili, umbella, in qua candidi flores & semina minutissima, cumino similis, no per omnia respondens veteri descriptioni. Plerique existimat semen quoddam ex Hispaniis sub amomi nomine allatum, veru esse Ammi, aut saltem ejus loco usurpari posse. Hujus succedaneu est anisum, cuminu. *Florētini.*

Ammi paucis cognitum est: nec diu est quod Veneris primum ceptum est afferri. Antea propter similitudinem saporis cum Origano aliud minutissimum semine accipiebatur odoratum & acre, cuius magna copia undique in Apulia crescit, estque ea planta, quam doctissimus Andreas Matthiolus in suis primis libris depinxit, quamquam ipsemet no habeat pro vero Ammi: quem admodum etiam non est. Sed legitimum admodum simile est semini Saxifragae Hircinae dictae, & cumino quoque, quanquam satis sit minus. Odoratum est, & sapore tam proximè ad Origanium accedit, ut vix ab eo discerni possit. Hocque ad Theriacam, non aliud accipiendum est.

BACCARIS herba fruticosa, quae in coronas additur, cuius folia aspera sunt media viola & verbasci magnitudine: caulis angulosus, cubi altitudinem petens, aliquantulum asper, non sine appendicibus adnatis, flore purpureo, subalbicante, odorato: radicibus veratro nigro similibus, quibus odor inest cinamomo proximus. Asperum squalidumque solum amar. Radix in aqua decocta, ruptis, vullis, ex alto praecipitatis, spirandi difficultati salutaris: item diuturnae tussis, & urinae difficilis: mensles pellit: contra serpentium morsus utilissimè datur in vino. Recens radix apposita partum extrahit. Puerperis ejus decoctum.

decoctum in defensionibus prodest. In diaphanata utiliter inseritur jucundi odoris gratia. Folia, utpote quae astringant, capitis doloribus illitu profunt: oculorum inflammationibus, mammis tumentibus, à partu, ægilopiis incipientibus, ignibusq; sacris auxiliantur. Odor somnum gignit.

Dioscorides.

DICTAMNUM, herba est in sola Creta nascens, pulegio similis, sed majoribus foliis, cana lanugine pubescentibus. Florem nullum aut semen profert, inquit Dioscorides. Theophrastus verò cæteri que auctores & easdem illi tribuunt, & florem, & semen, ut manifeste videre licet in dictamno, quod hodie ex Creta adfertur: cui quidem conveniunt reliquæ Dioscor. notæ, sed florem & semen profert. Alia est planta, dictamnium albi vulgò vocata, aliàs fraxinella, planè à dictamno Cretensi diversa: quæ quamvis valde efficax sit, dictamno Cretensi substitui tamen non potest: hoc enim veteres intelligunt, cum absolute dictamnium scribunt. * Cæterum dictamnium legitimum præstat omnia, quæ fativum pulegium, sed efficacius multò: nam non potum modo, sed appositum quoque, aut suscitum, defunctos partus ejicit. Prodit in Creta capras sagittis percussas, hujus herbae partu eas excutere. Purgandi vim habet succus illius, aut cum polea tritus. Herba impactos pedibus, reliquæve corpori aculeos, illitu refigit. Ad lienis dolorem efficax habetur: siquidem ipsum imminuit. Mentantestate & autumno. Radix ejus gustu calfacit: partus accelerat. Succus cum vino potus, contra serpentium morsus præsidio est. Tanta herbae facultas est, ut olfacta abigar bestias, quæ venenato ictu sevient, appensaq; contactu exanimet. Vulneribus ferro illatis, & venenatis moribus infusus succus præsentaneo est remedio, si etiam ab instillatione statim in potu assumatur. Hujus succo daneum pulegium est. *Dioscorides, & Medici Florentini.*

Dictamnium ex Creta ante paucos annos ceptum est copiose cum omnibus illis notis, quas Dioscorides illi attribuit, appartari: detecto errore isto Pharmacopæorum, qui ejus loco sumebant Dictamnium album vulgò dictum, quo utimur intra corpus ad vermes necandos. Atteruntur autem ex vera planta tam frondes quam folia. Nec nos moveat quòd Dioscorides scribat Dictamnium nec florem neque semen producere: quia locus ille mendosus est, ut nos probavimus 1. lib. nostræ M. hodi cap. 16. & cum Theophrasto diximus legendum esse, Dictamnium quoque ad flores, & semina in Medicina non usurpari. Quod nos admonet, de hac planta esse sumendas frondes: & sic Pharmacopœi facere solent.

CARYOPHYLLATA (Germ. *Venebietenwurz*, Gall. *L'herbe benoïste*.) planta est non vulgaris, gignitur in montibus, & in viis juxta septa. Radix tenuis, nigra, & caryophylli spirans odorem. * Ea recentiores uruntur pota ad thoracis interna vulnera. Quin & ejus succum admixta æruginè cyniculis contumacibusq; ulceribus

utiliter injiciunt. Eadem olfa tu spiritus recreat, & frigidum roborat cerebrum. Epota prodest coliacis, dysentericis, hæmorrhæm profuvis, & crevata expuentibus. Tam intus sumpta, quam foris illita enterocelis auxilio est. Temperamentum ejus exalfaciens & exiccans, ut manifestum sunt indicio ejus radices: quippe quæ gustu odorata astringentesq; deprehendantur. Quibus qualitatibus non modo attenuare, discutere, & astringere valent, sed etiam roborare. Colligitur mense Martii & Augusti. Conservatur per annum. *Matthioli.*

CHAMÆDRYS Græcis, aliis Chamædrops, Latinis *Triffago*, Germ. *Vattbenget*, Bergis nunt dicitur. Sunt, qui eam teucroion appellavere, propter eam, quam cum teucroion servat similitudinem. Frutex est dodrantalis, folia habens exigua, amara, effigie & divisura quercus: flore parvo, penè purpureo. * Recens in aqua decocta, potu rusticis, indurato lienis, urinae difficultati, incipientibus hydropicis auxiliatur: cit menses, partus extrahit: lienem ex aceto pota consumit: adversus serpentium venena ex vino, potu, illituq; efficacissima. Trita digeritur in pastillis, ad supradicta. Purgat vetera ulcera, cum melle: cum oleo illita, caliginem oculorum discutit. Natura ejus est calefacere. Nascitur in petrosis & asperis. Colligitur mense Junii, semine prægnans. Conservatur per annum. *Dioscorides.*

Chamædris ubiq; nota est, & reperitur iisdem locis, in quibus diximus Chamæpytin provenire, quæ præstantior est, magisq; odorata, & melioris saporis quam Cretica: quare illam quoque nobis in nostris regionibus nascentem tanquam bonam comparabimus. In usu est integra herba postquam flores emisit, & semen affuerit, excepta radice, & cauliculis durioribus. Nascitur quoque in monte Gargano prope Neapolin, laudabilis & præstis. Nec nos impedire debet, quòd dicit Andromachus, accipiendum esse semen Chamædris: nam ita more poetico locutus est: intelligit enim Chamædrin semine plenam, eo modo quo antea diximus. Quod Galen. explicando Andromachi descriptionem confirmat.

CNICUS, officinis **CARTHAMUM** (Germ. *Widen soffron*, Gal. *Saffran sauroge*, Ital. *Zaffarano*, Saracenis, *ph. Zaffarano sylvatico*, Hisp. *Alazor*, & semente de papagayo) vocatur, foliis costat oblongis, per ambitum divisis, asperis, spinosis: caule sesquipedali: capitulo magnitudine grandis olivæ: flore croci: semine candido, alioqui rufo, longo, anguloso. Hujus flore in obsoniis utuntur. * Seminis tui & expressi succus, cum aqua mulsa, vel jure gallinæ, alvum purgat: sed stomacho adversatur. Seminis succus hæc cogit, & magis ipsum resolvendæ alvi facultate donat. Scribitur nonnullis Italicæ, Gallicæ, & in hortis & in agris. Flores Julio & Augusto, semen interea perficitur, & eodem quo scribitur anno, exinde inarescit. Dosis ejus est à ʒij. usq; ad aur. v. & floris ejus à ʒj. usq; ad aur. ij. Conservatur autem, & maxime semen, annis tribus. *Dioscor. & Saladinus.*

CENTAURIUM MAIUS, folia juglandis A
habet, oblōga, viridi brasicarum colore, in am-
bitu serrata, caulem ceu rumicis binum aut ter-
num cubitorū, multis ab radice adnatis, in quib-
us capita ceu papaveris in rotunditate oblon-
ga, flos ex caeruleo candicans, cyano flori per-
quam similis, verum major: semen in floribus
compactum, quale in floribus in pappos evanes-
centib. esse solet: radix crassa, gravis, sesquicu-
bitum longa, rubescens, succo præguans rube-
scente, & cum adstrictione quadam & dulcedi-
ne acri. Hujus radix sub rhaipontici nomine of-
ficinis notissima est. * Radix (quæ in usu est) cō-
venit ruptis, convulsis, pleuriticis, spirandi diffi-
cultati, veteri tussi: sanguine expuctibus, drach-
mis duab. trita datur, si febris sit, in aqua: cete-
ris in vino: item ad tormina, & vulvæ dolores.
Ramenta ejus in collyrii formam vulvæ subdi-
ta, menses atq; partus extrahunt. Succus eadem
præstat. Vulnerib. prodest: nam recens tusa, aut
arida antè madefacta, ea glutinat & conjungit.
Carnes coalescunt, si tusa simul decoquatur. In
Lycia succū exprimunt, quo pro lycio utuntur.
Amat solum pingue, & apricum, ac sylvas & col-
les. Coptiosissimum, inquit Dioscorides, in Ly-
cia, Peloponneso, Arcadia, Helide, Messenia,
pluribusq; circa Pholoen, Lyciam ac Smyrnam
locis. Reperitur & in Apulia Gargano, nec non
in Baldo agri Veronenfis monte: sed quod in
Baldo monte, ut Matthiolus scribit, Apulo ce-
dit. Simplicis folii centaurium majus Hispania
mittit, atque hinc advectæ Antuerpiaræ radices,
terraque commissa subinde in hortis revires-
cunt. Aestate hujusmodi Centauria florent, ra-
dices autem Autumno legi expedit. Conserva-
tur per annum. *Dioscorides, & Dodonæus.*

CENTAURIUM MINUS (Germ. *Zausend-*
gnidentraut. Gall. *Centaur*, ou *Pil. de terre*. Ital.
Bion del la. Hisp. *Hiel de tierra*) origano aut hyper-
rico simile, caule anguloso palmū excedere: flo-
re lychnidis, & puniceo in purpurā vergente: fo-
liis rufa, prælongis & parvis: fructu tritico simili:
radice pubilla, lævi, & supervacua, quæ gustanti
amaritudinē adfert. Amat loca herbosa, aratro
non profectis, aliquantulum, sed tamen non o-
mnino rigua. Est non modò in Italia provinciis,
verum & in Germania, ac Belgio abundè fre-
quens, Julio & Augusto usq; cum florib. ac ūli-
quis legitur. Conservatur autè per annū. * Herba
recens tusa suo illita vulnera conglutinat: vete-
ra ulcera purgat, & cicatrice obducit. Bilē cras-
sūq; humores per alvū exigit, si decocta devo-
retur. Jus decocti ischiadicis convenientissimè
infunditur: trahit enim sanguinem, & dolorem
levat. Succus oculorum medicamentis perquam
utilis: siquidem cum melle caliginem oculorum
expurgat. in vellere appositus, menses & partus
extrahit: epotus peculiariter nervorum vitis
succurrit. Dosis est à tertia parte drachmæ unius
usque ad 3 jss. Et in decoctionibus à drachma
usque ad 3 iij. *Dioscorides, & Dodonæus.*

Centaurium minus herba est novissima, & ac-

cipiuntur, ut Galenus tradit, flores, frondes, &
cymæ caulium similes, idque statim quando flo-
rere coepit. Radix est nullius usus. Notandum ta-
men, quod in freto Neapolitano quædam aba
herba nascatur, quæ ita penitus Centaurium mi-
nus refert, ut qui non diligenter distinguat, faci-
le decipiatur, imò multi Pharmacopei loco Cen-
taurii usurpant. Differunt tamen in eo, quod in
vero sit caulis quadrangularis, in altero rotun-
dus, & sicuti verum est amarissimum, atq; eam
ob causam Fel terræ vocatur, ita in altero nihil
planè apparet amaritudinis.

CHELIDONIUM MAIUS, (Germ. *Schell-*
traut, oder *groß Schwaibentraut*. Gal. *Chelidonio*.
Hisp. *Chelidonia*.) caule est gracili, cubitali, aut
altiore, agnatis foliosis: foliis ranunculi, molli-
oribus tamen, & colore cæcis: flore violæ albæ se-
cundum singula folia prædeunte. In eo succus
croci; mordax, acris, & aliquantulum subamarus,
graviter olens. Radix supernè singularis, infernè
in multa crocea capillamenta fibratur. Siliqua
ceu corniculati papaveris, tenuis in meta figu-
ram longa: in qua semen papaveris majus reclu-
ditur. Nascitur prope sepes, in serobium ripis, se-
cus vias, inter rudera, & in edificiorum ruinis seu
parietinis. Colligitur in principio æstatis. Con-
servatur autem per annum. * Succus in aereo va-
se, cum melle, prunis decoctus, oculis claritatem
adfert. Folii, caule, radice, succus exprimitur in-
eunte æstate, & siccatus in umbra digeritur in
pastillos. Radix cum aniso & vino albo pota,
maletur regio morbo, & ulceribus quæ serpūt:
imposita cum vino, aut manducata, detum do-
lorem sedat. Hoc nomē videtur sibi vendicasse,
quod adventu hirundinum exoriatur: & disces-
sū emarcescat. Sunt, qui narrant, hirundines ma-
tres ex æcatis pulvis, admota herba, visum resti-
tuere. *Dioscorides.*

CALAMINTHAE tres sunt species: una
montibus familiaris. (Ger. *Kaemenz*. Gall. *Ca-*
lament, ou *Polist* *Jauung*, ou *Herbe à Chat* vocita-
tum) folia ocyimi habens, in cana, surculos &
caules angulosos, purpureum florem. Altera pu-
legio similis est, sed major: (Germ. *Witten* *Po-*
ten.) quam sylvestre pulegium ideo appellarunt,
quod odore ipsum æmuletur: nepetam Latini
vocant. Tertia (Germ. *Bestung*.) mentastro co-
gnata est, foliis oblongioribus, caule & ramis
majotibus, quam superiora, sed viribus ineffica-
cior. Omnium folia gustu impensè fervecia, &
acria, radix supervacua. Ex calaminthæ generi-
bus frequentior est usus, quæ Latini Nepeta vo-
catur. Nascitur in campestris, asperis, & aquis.
Colligitur mense Junii & Julii. Conservatur per
annū. * Potu aut illitu demorsis à serpente opi-
tatur: Decoctum potu, menses & urinas expel-
lit: ruptis, convulsis, orthopnoæ, torminibus,
choleris, horribusq; auxiliatur: regium mor-
bum expurgat. Presumpta in vino venenis resis-
sit, tinea, cæteraque interranorum animalia
cum sale & melle pota, enecat: nec secus cocta,
cradave si teratur. Elephanteros escata adjuvat,
si postea

si postea serum lactis ebibatur. Folia detrita si in vellere subjiciantur, menses extrahunt, & partus enecant: accensa, aut substrata, serpentes fugat: nigris cicatricibus candorē reddunt in vino cocta & illita: fugillata tollunt. Calamintha ischiadicis imponitur, ut ex alio humores evocet, summam cutem exurens. Vermes necat succus auribus instillatus. *Dioscorides.*

Calamentum tametsi tres species habeat, nihilominus indifferenter quæcunque ex illis in promptu sit, usurpari poterit: ac propterea *Dioscor.* confuse facultates omnium trium exponit, sicuti *Galenus* quoque facit: unde contigit, quod *Andromachus* senior assumit *Calamentum*, & junior retinetis. Latinam denominationem vocat *Nepetam*: nam nulla est inter hæc differentia: & quia passim *Nepeta* sese offert, accipi debet collecta in locis siccis, & suo tempore, nimirum quando floret, & semen incipit producere. In usum est planta universa, excepta radice & lignoso stipite, quæ abijciuntur.

Conyza tria genera sunt: major, minor, & media. Major vulgò pulicaria dicitur, frutice altior, & foliis latioribus, quàm minor, gravi odore. Minor odore præstantior est. Utriusque folia olivæ similia, hirsuta, pinguis. in majore caulibus binum cubitorum altitudine attollitur: in minore pedem æquat. flos fragilis, lutei coloris, qui in pappum abit. radices supervacua. nascuntur passim. Media *conyza*, caule crassiore ac molliore; foliis mediæ inter majorē & minorē amplitudinis: minimè pinguis, multo tamen gravioris odoris, & jucundioris, sed inefficacior. provenit locis humidentibus. Priora duo genera eliguntur. * Salsitu, substratūque frutex totus serpentes fugat, culices abigit, & pulices necat. Folia convenienter illinuntur serpentium plagis, & tuberculis ac vulneribus. Flores & folia cum vino ad menses, partusque ejiciendos bibuntur: itē contra urinarum stillicidia, ac quatuor morbum, & torminacomitales pota ex aceto adjuvant. Deoactum in defensionibus medetur vulvæ malis. Impositus succus abortum facit. Herba ex oleo efficaciter horribus oblinitur. Capitis dolores tenuis illita sanat. *Dioscorides.*

Foeniculum (Germ. Fenel. Ital. Finocchio. Gall. Fenouill. Hisp. Hinoia.) omnibus notum est. nascitur partim in hortis. Colligitur caule turgescente. Florescit mense Junii & Julii. Seritur Februarii mense, locis apricis & modicè saxosis. * Si herba edatur, aut semen cum pitana bibatur, mammas lacte replet. Contra serpentium ictus in vino convenienter bibitur: menses ciet: in febribus nauseam, & stomachi fervorem ex aqua frigida potum sedat. Contrita radices, & cum melle illitæ, moribus canum medentur. Succus caule & foliis exprimitur, & in sole siccat, in medicamenta adjicitur, quæ ad excitandam oculorum aciem commodè temperantur. Extrahitur succus ad eadem valens, etiam semine viri-

di, ramulisque & radicibus prima germinatione incisis. In Iberia, quæ ad Occidentem spectat, succum reddit gummi similem. Caulem medium, dum herba floret, rustici demetunt, ignique admovent, quò facilius vi caloris exudaus, gummi remittat: quod efficacius succo est ad medicamenta oculorum. *Dioscorides.*

Foeniculi quasi omnes partes in usum assumentur, atamen semen siccum & recens magis est efficax & usitatus: de quo etiam ad Theriacam accipitur. Hoc intellexit *Galen.* lib. 7 de simplicibus Medic. ubi constituit calidum in tertio gradu. Nam semen ejus aliis omnibus partibus est acrius. Ac tametsi *Andromachus* junior in hac compositione id non explicet, junior tamen & *Damocrates*, & *Aëtius* in suis Theriacis hoc manifestè dicunt. Debet autem semen esse bene maturum, non furfurolum, granorum æqualium, odoratorum & in gustu acrium. Observandum quoque, ne accipiamus eam speciem, quæ saporem mistum habet cum aniso: unde dicitur *Foeniculo-anisum*: sed alterum, quod & ipsum seminatur, & vulgò vocant *Foeniculum amarum*: quo etiã utimur in multis condimentis.

Juniperi (Germ. Weidhoder, Krammetbeer. Gal. du Genevre Ital. Ginepro. Hisp. El enebro.) genera duo: altera major, altera minor. utraq; acris est. nascitur in montibus, locis maritimis & iculis. Colligitur, & maximè fructus in autumnis. * Excalcificat & urinam movet: accensa serpentes fugat. Baccarum nonnullæ nucis juglandis magnitudine nonnunquam grandescere, alix nucem Ponticam æquare inveniuntur, rotunda, odorata, in mandendo dulces, subamaræ, quæ arceuthides etiam, id est, bacce juniperi, nominantur. Modicè calcificant & astringunt, stomacho utiles: contra pectoris vitia, tussim, inflationes, tormina, & serpentium ictus efficacissime bibuntur: utriusque ciet, unde ruptis, convulsis, & vulvæ strangulati subveniunt. Folia acrimoniã habent: ideo tam ipsa, quàm eorum succum ex vino contra viperarum morsus illini aut bibi prodest. Corticis cinis cum aqua illitus, lepras eximit. *Dioscorides.*

Helenium (Germ. Montwurz. Gal. Emula campana, aulnea. Ital. Lelle, enola. Hisp. Raiz de ella) folia habet verbasci angustioris foliis asperiora, oblonga: caulem quibusdã in locis non emittit: radicem subalbida, interdum subrufam, odoratam, subacrem, vegetam, magnam: ex qua agnate propagines liliorum, aut ali modo feruntur. Montanis, umbrosis, & siccis locis provenit. Foditur æstate radix, particularimque dissecta siccat. * Potum radice decoctum menses & urinæ ciet. Ipsa que in eclegmate ex melle prodest tussi, orthopore, ruptis, convulsis, inflationibus, & serpentium moribus. In summa, excalcificans est. Folia ejus ex vino cocta utiliter ischiadicis illinuntur. *Helenii* radix & stomacho utilis est in passo condita: siquidem *Salgamarii* paululū siccatam, mox decoctam, & frigida aqua madefactam, in sapã conjiciunt, & ad usum recondunt.

Trita, potaq; ad cruentitas execrationes efficac est. Alteru Helenii genus in Agypto gigni Cratevas tradit. Herba est cubitalib. ramulis, serpylli modo per humum repentibus: foliis lenticule circa ramos, sed longiorib. crebrisq; radice pallida, digiti minoris crassitudine, per ima tenui, superne crassiore, cortice nigro. Nascitur in maritimis, collibusque. Radix una in vino epota, contra serpentium ictus auxiliatur. *Dioscorides.*

HYSOPUM (Germ. *Yspen* oder *Yiop*. Gal. *de l'Hysope*. Ital. *Hysope*. Hisp. *Hyssopo*.) Grecorum herba est, foliis & florib. origano similibus, hodie incognitum. Hyssopum Mesue domesticu, est hyssopu vulgare, quod in hortis colitur. Sylvestre nascitur in montibus, thymumq; vulgare est. Utrūq; thymbre species est, & hyssopo substitui potest, præsertim sylvestre, thymum dictu. Colligitur mense Junii. Cōservatur per annum.

* Vim habet extenuandi & calfaciendi. Decoctum cu fici, aqua, melle & ruta, potumq; peripneumoniacis, diurnæ tussi, suspiriosis, destillationibus, & orthopnoicis auxiliatur: tineas enecat. Idem facit, si cum melle delingatur, crassum humorem per alvum extrahit, decoctū ex aceto mullo epotum. Ad subducendam alvum cu fici viridib. detritis manditur: vehementiusq; addita iri, cardamomo, aut irione, dejecit: colorem in corpore fovet. Lieni & aquæ intercutē, cum fico nitroq; inflammationibus quod ex vino illinitur: cum fervente aqua impositum, sugillata discutit, cum decocto ficorum optime anginis & argarizatur. Decoctum cum aceto dentium dolorem in collutione sedat: inflationes auricularum vaporis suffitu discutit. *Dosis* ejus decoctionis est à ʒ. v. usque ad ʒ. x. & pulveris ejus à ʒ. ij. usq; ad ʒ. ʒ. *Dioscorides, & Saladinus.*

LAURUS (Germ. *torberbaum*. Gall. *Laurier*. Ital. *Lauvo alloro*. Hispan. *Lauvel arbol*.) quedam tenui folio constat, altera latiore. * Utraq; exalfactoriam naturam habet, & emollientem. Unde decoctum earum in muliebres infellus additum, vulvæ & vesicæ vitis convenit. Virentia folia sensim substringunt: illita quoq; ac trita, vesparū apumq; ictibus opitulatur: eadē cum polenta & pane illita inflammationem omnem mitigant: sed pota stomachum effundūt, & vomitiones movent. Lauri baccæ magis quam folia calfaciunt. Ergo in eclegmate trita cu melle & passo, prosunt tibi, orthopnoicæ, & omnibus thoracis rheumatibus: cōtra scorpionum ictus ex vino bibuntur: vitiligines emaculant. Succus baccarum utilissimè aurium dolori & gravitati instillatur cum vino vetere, & rosaceo. In medicamenta autem adjiciuntur, quæ nervorum lassitudines reficiunt, acopa vocant: & v. anguenta, quæ calfaciunt & discutunt. Cortex radicis calculos rumpit, partus necat, hepaticis prodest, tribus obolis in vino odorato potus. *Dioscor.*

MAJORANA, Amaracus, Sampsuchus, (Ger. *Majoran* vel *Mejran*. Gall. *Mariolaine*, ou *Maron*.) herba est ramosa, per terrā repens: foliis ejus calamint hæ, quæ tenui folio constat, hir-

sutis & rotundis, suavissimā odorem spirat: ideo coronis inseritur. Nascitur passim in hortis. Colligitur mense Aprilis & Maji. Cōservatur autē per annum. * Vis ejus exalfaciens. Succus decocti potus, convenit incipientibus hydropicis, & iis quos urinæ difficultas, aut tormina excruciant. Illita ex melle arida folia, sugillata tollunt: menses subdita in pefso trahunt: contra scorpionum ictum ex aceto & sale illinuntur: laxatis, tumoribusq; cerato excepta imponuntur: ad versus oculorum inflammationes, cum polle polentæ, illini prodest. Acopis, malagmaticisq; calfaciendi gratia commiscetur. *Dioscorides.*

AMARACUS, & Majorana vulgaris, una herba est: cujus cynæ sumuntur, quando plenæ sunt seminibus, cum nonnullis etiam adhuc floribus, & in umbra per aliquot dies siccantur.

MARUM, species est Majoranæ istius, quam vulgò Gentilem vocamus: alii Persam gentilem. Neapoli in ficilib. ante fenestras culta reperitur: cujus cynæ sumuntur, quando plenæ sunt seminibus, cum nonnullis etiam adhuc floribus, & in umbra per aliquot dies siccantur.

MENTHA (Germ. *Münz*. *Kraus* vel *Schmünz*. Gall. *de la Menthe*. Hisp. *Layerna buena*.) cognita herba est. Nascitur passim in hortis. Colligitur mense Aprilis vel Maji. Siccatur in umbra. Cōservatur per annum. * Calfaciendi, adstringendi, atq; exiccandi vim habet. Siftit sanguinē, potu ex aceto succo: tineas in vtre teretes enecat: Venerem stimulat. Singultus, vomitiones cholerasq; sedant: terni ramuli cum acidi granati succo poti. Suppurationes discutit, si cum polenta illinatur. Imposita fronti capitis dolorem mulcet: mammæ, si tendūtur, aut lacte turgēt, compescit: cum sale canum moribus illinuntur: aurium doloribus cum aqua mulla subvenit: vulvæ ante coitum admoda cōceptioni resistit: linguæ scabritiem conficit: levigat. Lac coire, densariq; in caseum non patitur, si folia portionibus lactis immergantur. In summa stomacho utilis est, & in condimentis peculiarem gratiam habet. Sylvestris mentha (Latini menthastrum vocant) hirsutior est folio, & prosus majore, quam sylvestri graviore odore, quare minus ad sanorum usus expetitur. *Dioscorides.*

NYGELLA, Gith, Melanthium, (German. *Chwan* & *Coriander*. Gall. *Pejnette*.) exilib. surculis fruticat, sæpe binos dodrātes excedēs foliis, ut senecionis minutis, sed multo tenuiorib: capitulo in cacurine tenui, parvo, seu papaveris, oblongo, intercurfantib. intus membranis: quibus semen includitur nigrum, acre, odoratum, quod panibus inspergitur. Nascitur in hortis & vicariis. Colligitur mense Julii. * Capitis doloribus illitū fronti subvenit, discutit recētes oculorum suffusionē, tritū ex irino, & insusum naribus, tollit lepras, lentiginēs, durities, tumoresq; vetustos, cum aceto illitū: circumscissos clavos excutit, cum vetere urina impositum. dentium doloribus, cum aceto & teda decoctū & collu-

& collutum prodest. Teretes ventris tineas expellit, peruncto ex aqua umbilico. Destillatione laborantes adjuvat, tritum in linteo, & olfactu. Urinam & menstrua ciet, multis diebus sumptu, & lac extrahit: difficultatem spirandi cum vino potum, levat: phalangiorum moribus ex aqua, drachmæ pondere haustum, auxiliatur. Incenso serpentes fugantur. Tradunt largius epotum enecare. *Dioscorides.*

OENANTHE (vulgo *Kot Stetnbred*). (folia habet pastinacæ: florem candidum: caulem crassum, palmi altitudine: semen atriplicis: radicem magnam, in multa rotunda capitula exuberantem. Nascitur in petris. Junio mense floret. * Hujus semen, caulis, & folia cum mulso vino pota, secundas ejiciunt. Radix è vino urinae stillicidio convenit. *Dioscorides.*

ORGANUM (Germ. *Wotanet / Dosten*, Ital. *Origano*, Gall. *Mariolaine d'Angleterre*, Hisp. *Orégano*) trium est generum: heracleoticu, onitis, & sylvestre. Heracleoticu foliu habet hyssopo non dissimile: umbellam autem non in rotæ speciem orbiculatam, sed veluti multitudine: femine in summis virgis haudquaquam densa. Onitis candidiore est folio, & hyssopo similior. Semen veluti conjunctos corymbos habet. Sylvestre vero organu aliqui Panaces Heracion, alii eunilam vocant: foliis est organum: ramulis tenuibus dodrantè altis, in quib. umbellæ anethi insunt, flores candidi: radix tenuis, supervacua. Horum postremum in maritimis nascitur: reliqua duo cognita quidè sunt, sed rara. Tragorganum est incognitum. Quod hodie in usu est, ad nullum organum genus referri potest: primum, quod in maritimis non nascitur, ubi duntaxat cætera crescunt organa: deinde, quod gustatum linguam non vellicat, ut reliqua organa. Ad alteru igitur erit organu: quia reliquis notis ita cum organo convenit, ut gustu solo ferè distingui possit. Danda est opera, ut legitimum habeatur, atq; hoc rejiciendū. Verum hodie ex Creta copiose Venetias adfertur. * Caterum organum ex calcit: unde decoctum cum vino potum demorsis à serpente convenit, qui autem cicutam, aut meconiu hauserit, is ex passo: si verò gypsum aut ephemerum, ex aceto mulso propinatur. ruptis, convulsis, hydropticis cum hco estu datur. Aridum acetabuli, melura potum in aqua multa, atros humores per alvū extrahit: mentes ciet, & tussi cum melle linctum medetur. Ad pruriginem psoras, regiumq; morbum decoctus in balneis prodest. Succus virens, tonillas, uvam, & oris ulcera sanat, & pernares ex oleo urino infusum trahit. *Dioscorides, & Medicis Florentini.*

PERICLYMENI seu Caprifoli duo sunt genera: unum Germanicum, alterum Italicu dicere licebit. Uterq; frore ex amplexiculis, vicinis admiculis circumligatur. Germanicu longis, tenuibus, sed tamen lignosis, & in ramulos partitis sursum repit cauliculis, circa quæ ex intervallis folia bina ex adverso posita, oblonga, mollia, dilute virentia, inferiore tamen parte magis

iucanescentia, flores in summis ramulis complures pariter emittit, oblongi, candidi, suaveolentes, interius cavi, una parte prominentiores, staminibus aliquot è medio exeuntibus. fructus acinis similis in exiguarum uvarum modum compactus: per maturitatem rubet, in qua semè duriusculum. radix lignosa non absq; adnatis. Italicum lignosis quoq; & in longitudinem prorepentibus cauliculis, priori omnino simile est: conveniunt etiam folia, nisi quod ex adverso posita subinde uniantur, & circa ramulorum presertim fastigia ita coalescant, ut acetabulorum profundiorum speciem exhibeant, è quib. flosculi enascuntur similes superioris, breviores tamen, ac paulo minores: bacca sequuntur similes, & rubentes, sed tamen dilutius. Nascitur in sylvis, & in senticetis fruticibus, novellisq; arbutis, ita sepe numero tenaciter, & arcte se obvinctis, ut sui vestigia ipsis impressa relinquat. Vere folia exeunt, uti aliis lignosis. Flores quandoq; Aprilis, crebrius Majo ac Junio conspiciuntur fructus: sub Autumno tempus maturi. Greci Periclymenon, Latini Volueru majus: Scribonius Largus Sylvæ matrem appellat: officinæ Caprifolium, Matrifylvam, pleriq; Liliu inter spinas: Ital. *Vincibosa*, Ger. *Griffiat / Speckstigen / Waldattgen*, Gall. *Cherrefeuille*, Hisp. *Mastofilia*, Matthæus Sylvaticus Pandectarum author, Caprifoliu, & Sylvaru matrè cap. cxxxvij. rectè quidem Periclymenon, sed perperam Lycium, & Pyxantham interpretatur: Periclymenon cu Pyxantha ineptè confundens, pejus verò etià facit Caprifolio vires Pyxanthæ ascribès. Sed cap. dxxj. Matrifylvam Periclymenon & Caprifoliu rectè assertit, ac legitimis ei ex Dioscoride vires refert. Præbuisse hic gravissimi erroris Pharmacopœis occasionem videtur, qui succo folioru, & fructu Periclymeni densato, pro Lycio, maximo cum periculo utuntur. Natus hinc & alius error, quod videlicet foliorum Periclymeni decoctum, vel ex his, aut etiam ex floribus, stillacitius liquor, oris fauciumq; inflammationibus incipientibus, veluti astringentia ac refrigerantia prodesse temerè existimetur. Periclymeni enim haudquaquam frigida, aut astringens, sed calida & attenuans est facultas. Ut enim Galen. scribit, Periclymeni cum fructus, tum folia adeo vehementer incidentis pariter & ex calcificis facultatis sunt, ut si plusculum bibantur, urinam sanguinolentam efficiant: principio tamè urinam duntaxat moventia. Dioscorides ait: Hujus semen postquam ematuruit collectum, ac in umbra siccatum, drachmæ pondo quadraginta diebus datum, lienum absorbit: lassitudinem discutit: orthopnœæ, & singultui prodest, urinam citè à sexto die cruentam. Idem & partus accelerat. Eandem vim & folia habent, quæ triginta diebus pota sterilitatem efficere narrantur. Eadem cum oleo illata periodicarum sive intermittentium febrium horrores abigunt. *Dodon.*

PETROSELINUM hortis omnibus frequentissimum est: * urinam citè & menstrua: contra

stomachi & coli inflatines, & tormina prodest. A
Laterum, renum & vesicæ doloribus, in potu
subvenit. Admiscetur antidotis urinam cientib.
Dioscorides.

Petroselinum commendabatur allatū ex Ma-
cedonia, quod à nativo loco vocabatur Estreati-
cum, & sub hac appellatione ad omnia loca de-
ferebatur: quanquam ex Epiro, in quo copiosis-
sime crescit, in Macedonia apportaretur, & inde
tanquā Macedonicum & Estreaticum omnibus
distribueretur: nam cum exiguus locus esset in B
Macedonia, ubi colebatur, non potuit sufficere
omnibus aliis regionib. Etsi autē vero Estreatico
careamus, nihilo tamē deteriorē fore Theria-
cam existimabimus, si alio usi fuerimus: nam, ut
Galenus cap. 14. lib. 1. de Antidotis tradit, quan-
quam ad venena, & serpentum morsus Estreati-
cum sit efficacius, alterum tamen ad alios mor-
bos nō minus est utile, ad ventriculi debilitatem,
hydropem, tormina ventris, colicos dolores &
similes alios, quos secundario quoq; Theriaca
promittit curare. Cum insuper Estreaticum tam
amarum & acre sit, ut etiam alia omnia simpli-
cia medicamenta Theriaca superet, atq; eam ob-
rem compositionem reddat nimis amaram, &
gustui ingrata: potissimum si semen ejus (quod
quidem in usu est) recens, & non siccum impo-
natur: nam tamen frondes & radices eandem
habeant facultatem, sunt tamen nimis debiles.
At quidnam verum sit Petroselinum, hucusque
apud peritos simplicium fuit incertum. Verun-
tamen ante paucos annos in multis hortis cole-
re ceperunt quandam plantam, quæ multorum
iudicio verum Petroselinum repræsentat, & Nea-
poli copiose floret in horto, quem excoluit mul-
tis & variis simplicibus refertum in monasterio
S. Severini Vincentius Lucētis, & in horti-
bus quoque Ferdinando Imperatori provenit, seminaq;
acceperat à Marco Emario pharmacopœo Vene-
to: reperitur nunc etiā Patavii, Veronæ, Ro-
mæ, Venetiis & in aliis locis. Et certè si confi-
deremus diligenter omnes ejus partes, nihil du-
bitationis nobis relinquitur, nisi quod semen
ejus non adeo sit acre atq; amarū, quemadmo-
dum Dioscorides vult, & Galenus quoque in
commemorato loco scribit esse amarissimum
& acerrimum: quod etsi ipse de Estreatico di-
xit, tamen & alia quoque, quanquam non tam
validè, acra & amara esse debent. Cumq; hoc
semen (quod jam pro vero habetur) ideo for-
tasse minus acris saporis sit, quod alia cultura
ratio adhibita fuerit, nō audeo tamen me oppo-
nere sententiæ tot doctorum virorum, atq; ideo
unā cum illis suadeo pharmacopœis, ut interea
ad Theriacam accipiant. Non prætermittam et-
iam in medium afferre quandam meam opi-
nionem, quam ante multos annos de Petroseli-
no concepi: nam non existimavi eos errare, qui
pro Petroselino vulgarem acciperent saxifragā,
habentem omnes eas notas, quas Dioscorides
& Galenus Petroselino attribuunt. Nā folia sunt
Petroselino similia & nascitur in petris, unde &

nomen obtinuit: semen quoque convenit cum
semine Ammi veri, atq; insuper est amarissimū,
acre & odoratum. Quanquam omnes plantas,
quas ego viderim montanis locis allatas Nea-
polim, deprehenderim in hisce duobus saporib;
fuisse validiores, quo ad radices, quā semina:
tamen in Macedonia contrarium accidit, cu-
jus rei causa est, quod ibi nunquam planè perfe-
ctum ejus semen viderim, sed ut plurimum cario-
sum. Unde ejus imperfectio apparet, & fortasè
in nostris regionibus ad summam perfectionem
perveniri nequit, ideoq; cum semen hoc tam ef-
ficax non reperitur, ejus loco collocari poterit
illius radices, quæ secundum Galenum ejusdem
sunt facultatis: quamvis semen ipsum si haberi
posset, propter rationē in regulis substitutionis
enumeratis esset melius. Accedit præter hæc
notas & hoc, quod hodie saxifraga in dolentib;
colicis exhibetur, itemq; ad provocandā urinā,
& calculum frangendum, admodum feliciter,
quemadmodum olim Petroselinum præbebat-
tur. Quod si aliquis exquisitiū hæc discuteret &
non pro vero Petroselino accipere vellet, saltem
pro illo substituere posset, quoniam ex sapore
conjecturatur in 3. gradu esse calidū & siccum. Un-
de quoq; in aliam devenit conjecturam, saxifra-
gam nimirum eā, quam vulgo propter odorem
Hircinam vocamus, esse Dioscoridis Oreoseli-
num: semper enim provenit in montibus & ipsa
quoq; inter saxa: in quibus ait Dioscorides hoc
crescere: quare nōnulli statuerunt esse Petrose-
linum, quod tamen Diosc. reprehendit. Hæc saxi-
fraga semē profert ira simile Ammi semini, ut
vix inter se discernantur, & nisi loco boni odo-
ris Hircina cleret, posset hoc Petroselinum, &
illud Oreoselinū appellari. Quod si hoc regionē
in qua nascitur imputaretur, quod tamen ego
non affirmavero) hæc opinio eō melius confi-
set, quamvis magis ad alteram inclinem. Hæc
Saxifraga hircina folia habet Apii, acris est & a-
mara, & mirabilis in frangendo calculo & pro-
vocanda urina, quemadmodum multorum recen-
tium experientia id testatur. Nonnulla collegia
celebriū civitatum pro Petroselino substitu-
erunt Petroselinū vulgare, quemadmodum ali-
quando Bononiæ factū est, & ni fallor collegiū
Patavinum ejusdem fuit opinionis. Sed hic mo-
dus substituendi videtur in disputationem eode-
re. Nam sicuti Serapio sentit ex sententia Alcle-
piadum, & Apium calidum & siccū est in secun-
do gradu, & Petroselinum Galeni in tertio. At
non convenit substituere medicamenta, quæ in
primis qualitatibus non sint ejusdem gradus.

PARMICA exiguus frutex est, surculos
habens parvos, multos & rotundos, abrotano nō
dissimiles: & circa eos folia oleæ, longa, multa
& in cacumine capitulum, uti anthemidis, par-
vum, rotundum: * quod suo acris odore sternu-
tamentum excitat: unde nomen accepit. Nasci-
tur in montibus & petrosis. Folia cum floribus
illita sugillationes rapiunt. Flores sternutame-
ta efficacissimè movent. *Dioscorides.*

PUL-

PULEGIUM (Germ. *Potes*. Gall. *Du Pouliot*. Hispan. *Poleo*. Ital. *Pulegio*.) herba est vulgaris notitia. Nascitur in locis cultis & aquosis. Colligitur mense Junii, Julii & Augusti, dum floret. Siccatur in umbra. Conservatur per annum. * Extenuat, calfacit, decoquitur potum menstrua, secundas ac partus ejicit. Palmionis vitia ex melle & aloë potum extrahit, & convulsis auxiliatur. nauicas, stomachique erosiones ex posca permulcet, atram bilem per alvum exigit. Bibitur in vino utilissimè contra serpentium morsus: defectos animo recreat, cum aceto naribus obiectum: gingivas arefacti cinere corroborat. Illitum cum polenta inflammationes omnes sedat, podagris per se subvenit, impositum usque dum rubescat locus: cum cerato varos extinguit: hienosis cum sale utiliter illinitur. Decoctum ejus ablutas pruriginis mitigat: convulsas vulvas corrigit: contra inflationes, duritiasque vulvæ in deflusiones convenienter adjicitur. *Dioscorides*.

RUTA (Germ. *Rauten*. Gall. *De la Rue*.) tam fativa, quam sylvestris, vulgaris est notitia. Nascitur passim in hortis. Amat solum siccum & apricum. Floret æstate. Colligitur autumnno. Siccatur in umbra, & conservatur per annum. * Utraque urit, calfacit, exulcerat, urinam ciet, menstrua pellit, alvum sistit potu, ciboque. Lethaliura medicamentorum antidotum est, si semen ex vino acetabuli mensura ebibatur. Folia per se præsumpta, aut cum nucibus juglandibus, aridisque ficis, inefficaces venenorum vires reddunt: contra serpentes simili modo sumere convenit. Genituram cibo, potuque extinguit: cum anetho sicco decocta, tormina sedat. Facit ad pectoris laterumque dolores, disti. ultatem spiran. h. tussis, palmionis inflammationem, coxendicem articulo rumque, cruciatu, & horrores febrium circuitu repetentes, potu, ut ante dictum est. Item ad inflationes coli, vulvæ, rectique intestini cum oleo decocta & infusa. Fœminas vulvæ strangulat liberat, si à generali sedetenus cum melle subjiciatur. Fervescata ex oleo, & pota, ventris tinea excutit: articulariis doloribus ex melle, aquæ inter cutem cum ficis illinitur: eisdem in potu auxiliatur, decocta in vino ad dimidias partes, & oblita. Cruda conditaque cibo, vitus aciem excitat: dolores oculorum illita cum polenta lenit: doloribus capitis cum rosaceo & aceto illita auxiliatur: proluentem naribus sanguinem sistit trita, & indita. Testium inflammationibus cum laureis foliis imposita, & eruptionibus papularum cum myrto & cerato prodest. cum pipere autem, vino & nitro affricata alba vitiligini medetur: cū eisdem illita formicationes tollit, & verrucas, quæ thymi florem representant. Contra impetiginis cum alumine & melle utilissimè imponitur. Succus in mali punici calyce calfactus, aurium dolori efficaciter infunditur. Idem oculis, qui hebetudinem sensere, cum foeniculi succo ac melle inunctus, opitulatur. Ignem sacrum, ulcera quæ serpunt,

A aut in capite manant, cum aceto rosaceo, & cerussa illitus persanat, mansa alliorum, ceparumque acrimoniam domat. Sylvestris si copiosius estur, interficit. Dum florem promit, & ad murias colligitur, cutem inflat & rubore quodam inficit, cum pruritu ac vehementi inflammatione. oportet itaque eam unctis antea manibus & facie colligere. Tradunt succum gallinaceis pulvis inspersum, feles arcere. Adjiciunt eam, quæ in Macedonia circa Halicam amnem prodeat, comedentes interire. Montosus autem locus, viperis leatet. Semen ejus potum contra intestina vitia efficax est. In antidota commodè additur. Contra incontinentiam urinae rostum semen septenis diebus potui datur. Radix hujus montanum moly vocatur. Sylvestris ruta fativæ similis est. Prodest comitialibus, & coxendicum doloribus: mēstrua movet, partus enecat. Acrior est viribus, quam hortensis, & validior. Sylvestris, utpotè noxia, cibis abdicatur. *Dioscorides*.

SABINA (Germ. *Bevenbaum*. Gall. *Savinter*. Ital. *Sauna*. Hispan. *Sabina yerua*.) duorum generum est. Una foliis cupresso similis, spinis horridior, graviter olens, acris, & fervens. arbor est coactæ brevitaris, quæ sese magis in latitudinem fundit. hujus foliis nonnulli pro suffitu utuntur. Altera tamarici folio similis est. Nascitur passim in hortis. Colligitur autumnno: conservatur autem per annum. * Utriusque folia nomas sistunt. collectiones illitu mitigant: quin & cum melle illita nigritias, sordetque repurgant, & carbunculos rumpunt: cum vino pota languinem per urinam eliciunt: partus apposta extrahunt, & suffitu idem præstant. Unguentis calfacientibus immiscetur, & privatim gleucino. *Dioscorides*.

SERPILLUM (Germ. *Quendel*. Gall. *Du Sarpolei*.) duorum generum est. Hortense odore sampsuchum imitatur, atque in coronas addi solet. cui à serpendo nomen inditum est: quoniam si qua ejus particula terram attingat, inibi radices demittit. Folia & ramulos origani habet, sed candidiores, in maceris multo procerius assurgit. Nascitur passim in hortis, locis apricis. Colligitur mense Junii & Julii. Siccatur in umbra, & conservatur per annum. Sylvestre, Zygis appellatū, non serpit, sed in altitudinem increcit, ramulorum edens tenues, surculos, foliis refertos longioribus, quam rutæ, & durioribus, angustis. Flores jucunde olent, gustanti acres. Radicis nullus usus. Nascitur in petris, tota æstate floret: sativo efficacius, atque magis exalfaciens. & ad medendi usum aptius. * Menses trahit, & urinam potu ciet: torminibus, ruptis, vullis, & jecinoris inflammationibus auxiliatur: & adversus serpentes potu, illitūve prodest. Capitis dolores mulcet coctum, adjecto rosaceo, & madefactum in aceto: maxime verò phreneticis & lethargicis convenit. Cruentos vomitus sedat succus, drachmis quatuor ex aceto potus. *Dioscor.*

SISYMBRIUM (alii serpyllum sylvestre vocant) German. *Wilder Quendel*. Gall. *Cresson*. Ital.

Balsamita, menthe hortensis similitudine, odoratus, latiore folio. Inseritur coronis. Nascitur in solo inculto. Colligitur mense Junii vel Julii. Conservatur per annum. * Calfaciendi vim habet contra stillicidia urinae, calculosque, semen ex vino bibitur: tormina & singultus sedat. Folia in capitis dolore, fronti, aut temporibus illinuntur: item contra vesparum, apumque ictus. Vomitiones potu cohibet. Alterum in ymbrii genus, aliqui cardaminam, alii Sion appellant. Ea herba vigens gaudet, & eisdem in locis, quibus Sion provenit: quae ideo nonnullis Cardamina nominatur, quod gustu cardamum, id est, nasturtium, repraesentet. Folia primum rotunda prodeunt, adulta cruce modo finduntur. Id ex calfacit, urinam movet, crudum estur. Purgat lentiginis, cutisq; vitia in facie, noctibus impostum, matutinisq; detractum. *Dioscorides.*

THYMUM (Germ. Thym & Thymischer Quendel, Gall. du Thym, ou Thim, Ital. Thimo, Hisp. Tomillo yerba.) ab omnibus cognoscitur, surculosus frutex exilibus foliis, multis & angustis circumdatus: capitulis in cacumine flore purpureo referentis. Gracili solo & petroso provenit. Colligitur mense Junii. Conservatur per annum. * Vim habet hanc, ut cum sale & aceto potum, pituitam per alvum detrahat. Decocti jus prodest orthopnoicis & anhelatoribus: tinea ventris exigit: menses partus, & secundas pellit: urinam ciet. Cum melle in eleganter faciles facit excreationes: recentes tumores discit, cum aceto illitum: concretum sanguinem dissolvit, verrucas thymi colorem reddentes pensilesque tollit. Isthadici cum vino, & poleuca impostum subvenit: hebetibus oculis in cibo prodest. Perquam utile pro condimento, duntaxat ad usum eorum qui recte valent. *Dioscorides.*

TRIFOLIUM (quod Germ. Nit, Ital. Trifoglio, Gall. Treffi, Hispan. Trebol.) Graeci Oxitriphyllon, aut Alphonon appellant, quod bitumen te doleat, multas habet virgas tenues, cubitum aut amplius longas: folia magna, acuminata, terna singulis germinationibus exeuntia, quibus recenter enaris tunc odor inest: ubi autem adoleverunt, bitumen oleum: florem edunt purpureum, semen latum, hirsutum, ex altera extremitate exortum corniculi inodo: radix longa, tenuis, dura. Copiose nascitur circa Elbam & Petram sanctam Heteriae. Hujus usus esse debet, non trifolii pratensis, quod a vero trifolio maxime differt a Graecis descripto. * Semen & folia in aqua pura pleuriticis, urinae difficultati, comitialibus & iis qui aquae inter cutem principia sentiunt, feminis quoque vulvae vitis opportunis auxiliantur: menses ciunt, terna drachmae est femine dari debent, e foliis vero quaternae. Contra serpentium ictus trita folia, & ex aceto multo pota, praesidio sunt. Tradunt aliqui, totius fructus, radices, foliorumq; decoctum foetum dolores eorum finire, quos serpentes percusserint, quae autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quisquam alius foveatur, qui ulcus habuerit, penade

A afficitur, ut a serpente demorsus. Quidam terna folia aut semina, in tertianis, cum vino potui dedere: & in quartanis quartana, ut quae febrium circuitus discerent. Radix antidotis inseritur. *Dioscor. & Medici Florentini.*

VERBENACA (Germ. Eisenkraut, Gall. Veruaine, Ital. Herbena, Hisp. La gramajerua.) Graecis Peristereon, dodrantis altitudine, & interdum amplius adolefcit. Folia e caule prodeunt incisa, & subalbida ea singulari ramo, radiceque sola, constare saepius invenitur. Nascitur in aquis. * Folia cum suilla adipe recenti, aut rosaceo imposita, vulvarum dolores finire putantur: ignem sacrum illita ex aceto reprimunt: putrida ulcera cohibent: vulnera glutinant, veteraq; ex melle ad cicatricem perducunt. *Dioscorides.*

URTICA (Germ. Urtel, Gall. Ortie, Ital. Ortica, Hisp. Hortiga.) adeo vulgaris est notitia, ut non modo interitum, sed etiam noctu in tenebris solo tactu ab omnibus facillime cognoscatur. Ejus genera duo. Altera sylvestrior, a perior: latioribus, nigrioribusq; foliis: semine limi, sed minore. Altera non aequae aspera, minuto semine. Passim in dumetis ac sepibus gignuntur. Semen mellibus colligi oportet. * Folia utriusque illitae, canis moribus, addito sale, medentur: gangraenas, carcinomata, sordida ulcera, & quae caecothae vocantur, item luxata, panos, tubercula, parotidas, suppurationesq; sanant: lienosis cum cerato imponuntur: faciunt ad profluvia natium cum succo trita, & naribus indita: menses ciunt, eadem detrata cum myrrha & imposita, procedentes vulvas recentia contactu resillire cogunt. Semen potum ex passo Venerem stimulat, & vulvae ora patefacit: cum melle delinctu orthopnoeae, lateris & pulmonum inflammationibus prodest: thoracem expurgat, erodentibus medicamentis admisceatur. Cocta cum conchis folia alvum emolliunt, urinam movent, inflammationes discutiunt: decocta cum prisana vitia pectoris extrahunt: mulierum menses evocant, cum myrrha modico pota. Inflammatione turgentem uvam gargaziatum succos reprimunt. *Dioscorides.*

De foliis calidis in quarto.

ALTIUM quoddam sativum atq; hortense habetur. (Ger. Knoblauch, Gall. Ail ou Aux, Ital. Aglio, Hispan. Ajo.) quod in Aegypto, singulari ut porrum capite constat, dulces, in purpureum vergens, parvum: reliqua vero magna & candida, & pluribus coagmentantur nucleis, quos aglithas, id est, spiras, Graeci nominant. Aliud est sylvestre, quod ophiocorodon, id est, anguinum, vocant. Germ. Wilder knoblauch. * Vis allii acris est, ex calfacit, mordet, excernit, alvum turbat, inflammationes facit, stomachum excoecat, frigus gignit, flatum permovet, summam corporis cutem exulcerat, aciem oculorum esse hebetat. Eisdem effectus praebet anguinum, quod & eliphoscorodon dicitur: latus ventris tinea in cibo sumptum abigit, urinam detrahit, contra viperarum ictus, & privatim haemorrhoi prodest, ita

ut nos.

ut non aliud magis, si cum vino jugiter assumatur, aut tritum in eodem ebibatur: contra rabioforum morsus, & illitu, & cibo valet. Magnæ & alio utilitates contra aquarum mutationes: vocem clarificat: veterem tussim crudam coctumve lenit: potum autem cum origani decocto, pediculos & lendes enecat: cremati cinis illitus sugillationibus cum melle & alopecis cum nardino unguine medetur: eruptiones papularum cum oleo & sale sanat: vitiligines, lichenas, lentiginas, ulcera capitis manantia, lepras, & furfures, cum melle eximit: cum thore & teta decoctum, dēcium dolorem levat, si in ore continetur: contra venenatos muris araoei morsus, cum ficulneis frondibus, & cumino illinatur. Fervefactæ comæ jus, foeminarum defensionibus additum, menses & secundos partus extrahit. Alium ejusdem gratia fuffitur. Factum ex eo, & nigra oliva intritum, quod myrtoton vocant, esu cit urinam, ore venarum patefacit, hydropicis utile. *Dioscorides.*

LEPIDIUM (Germ. *Pfiffertraut* / *Gaubtium* / *Wilde*, tres. Gall. *Passoraga sauvage*.) vulgò notum est, muria cum lacte servatur. * Vis foliorum acris & exulcerans, quapropter ischiadicis trita, presentissimum est auxilium, si cum helenii radice, quarta parte horæ illinatur: lienosis simili modo prodest: lepras eximit. Radix appensa collo, dolore dentium liberare existimatur. Nasceitur passim in hortis. Verno tempore apparet. *Dioscorides.*

NASTURTIUM SATIVUM (Germ. *Gartens* / tres. Gall. *Chresson alenois, ou nasturt.* Ital. *Agreto.* Hispan. *Nastureto, malpica.*) hortis familiaris, & frequens herba est, tenuis: foliis parvis, laciniatis: caule tenui, sesquipedali: flore albo: semine in tubecum nigricante, folliculis rotundis ac prellis contento, thlaspi modo. Floret æstate, Junio potissimum in mense. Sequenti tempore semine prægnans est. * Omnium semen est acre: exalfacit, stomacho adversatur, alvum turbat, tinea excurit, henenem imminuit, partus exanimat, menses cit, Venereum stimulat, sinapis & erucae simile intelligitur: lepras & impetigines abstergit. Illitum cum melle lienem extenuat, favos expurgat: pulmonum vitia extrahit, sorbitionibus incoctum: serpentum venenis potum resistit, atque eas sufficu fugat: capillorum defluvia cohibet: carbunculos ad suppurationem perducit, & rumpit: coxendicibus cum polenta comode ex aceto illinatur: tumores, collectionesque discutit: emittit furunculos illitum cum muria. Herba: ad omnia idem effectus, licet minor. *Dioscorides.*

PORRUM capitatum (German. *Sauk*. Gall. *Pourreau*. Ital. *Porro*. Hispan. *Puerro*.) inflationem parit, noxium succum creat, tumultuosum somnium parit, urinam ciet, alvocommodatur, extenuat, oculorum aciem hebetat, menses pellit: sed lædit exulceratam vesicam, renesque, cum peisana verò coctum, esu pectoris vitia extrahit. Coma ejus in aqua maris, & aceto cocta, in de-

A fensionibus ad præclusiones vulvæ, & duritias utilis habetur. Porrum bis aqua mutata coctum, tum frigida maceratum, dulcescit, & multò minus inflat. Semen acrius est, & quandam astrictoriam vim habet, quare succus cum aceto, addito thure, aut manna, sanguinis profluvia sistit, maxime si naribus erumpat. Venereum stimulat: contra omnia thoracis vitia, tabemque pro delineta efficax est: arteriam esu purgat: sed si assidue estur, visus obsecuritatem inducit: stomacho ad-versatur. Succus ex melle potus, aut illitus, contra bestiarum morsus auxilio est. Ipsum quoque cum aceto aut thuris polline, lacte, aut rosaceo, utiliter aurium doloribus & sonitui instillatur. Varos tollunt folia illita cum rhoe, qua ad obsonia utuntur: repinçtidi medentur: crustas ex sale illita rumpunt. Veteres sanguinis rejectiones cohibent, seminis drachmæ binæ, cum æquali baccarum myrthi pondere potæ. Læto solo gaudet, odit rigua. *Dioscorides.*

C **STRUTHIUM** (Germ. *Serfent* / tres. Gall. *L'herbe à faslon*. Ital. *Herba da tintori*. Hisp. *Torna sabonera*.) Latine radícula seu lanaria herba, vulgò nota: qua purgadis lanis utuntur, qui eas eluunt.

* Hujus radix est acris, urinam ciet: prodest tussi, jecinorosis, orthopnoæ ex melle sumpta, cochlearis mensura, alvum solvit. Eadem cum panace & capparis radice, calculos frangit, & cum urina exturbat: duriciem lienis absmit: menses imposita trahit: partus efficaciter enecat. Cum polenta autem & aceto illita, lepras tollit: tubercula discutit, cum farina hordeacea & vino decocta. Miscetur & malagnatis, & ocularibus collyriis, claritatis causa. Sternutamenta movet: per os purgat, trita cum melle, & naribus infusa. Nasceitur in saxosis & asperis locis. Nunc in hortis quibusdam plantatur. Floret æstate, Junio maxime in mense. *Dioscorides.*

THAPSIA nomen ideò accepit, quòd in Thapso ejusdem nominis insula primum inventa sit. Tota verò natura ferulæ similis est: graciliore caule, foliis feniculi: umbella anethi in cacumine, à singulis furculis erumpente: flore luteo: semen quale ferulæ, latiusculum, sed aliquantò minus: radix foris nigra, intus candida, longa, acris, crassiore libro vestita. * Tam cortex radice, quam succus purgandi vim habent, & lacteus succus in aqua multa potus: nam utrinque bilem extrahunt. Radicis modus, quaterni oboli, cum tribus seminis anethi drachmis: succi terni oboli: lactis obolus unus: quod eo amplius assumitur, periculosum est. Hujusmodi purgatio convolvit suspiciosi, & diuturnis laterum doloribus, rejectionibusque: datur in cibis, aut obsonio, quibus difficile sit vomere. Tam radix, quam succus omnium maxime, quæ pares cum eis vires adepta sunt, vim habent extractoriam ex alto, ubi ex imo aliquid evocandum est, aut meatuum laxitas aliò transferenda est: unde succus illitione, aut radix recens affricu alopecias explent. Radix, succusque, cum æquis ceræ, thurisque, portionibus, singillatim, livoresque tollunt: sed

F

non plus binis horis dimittantur. locus deinde A
aqua maris calida foveatur. Vitia cutis in facie
omendat, cum melle illitus succus lepras tollit:
tubercula discutit, perunctus cum sulphure. In
diuturnis pulmonum, laterum, pedum, articulo-
rumque valetudinibus utiliter illinjtur. Valet ad
integendam colis glandem iis, qui natura, non
circumcisione curti sunt: tumorem enim exci-
tat, qui pinguium foru emollitus, præputii jactu-
tam relaxat. *Dioscorides.*

De foliis frigidis in primo.

ATRIplex (Germ. *Mitten*, Gall. *Des Ar-*
trées, ou *des bonnes Dames*, Ital. *Arnica trapeze*,
trapeze, Hispan. *Los Armuelles yerva*.) cognium
olus est. Duo ejus genera, sylvestre & sativum.
Sativum passim in hortis gignitur. Floret mensē
Junio & Julio. Coctum estur, ut olus: * alvum
mollit. Panos discutit, sive crudum, sive coctum
illinatur. Semen cum aqua multa potum, re-
gium morbum sanat. *Dioscor.*

FUMUS TERRAS, seu FUMARIA (Ger.
Edrauch / *Daubentoppf*, Gall. *Fumeterre*, ou *pied de*
Gelins.) fruticosa herbula est, præterea corian-
dro similis: foliis candidioribus, undique nume-
rosis, cineracei coloris: flore purpureo. Nascitur
passim in hortis & campestribus. Colligitur in
Vere & Autumno. Conservatur per annum.
* Hujus succus acris est: claritatem facit oculis,
delacrymationemque, unde nomen traxit. Illi-
tus cum gummi evulsas palpebras renasci pro-
hibet. Commanducata herba, biliosam trahit
urinam. *Dioscorides.*

Ex generibus rumicis OXYLAPATHUM
vocat, Germ. *Grindwurz* / *Stresswurz* / *Mengel-*
wurz / *Wudampfer*, Gall. *De la Parelle*, ou *de la Pa-*
cieme, quod in acutum tendit, duo habens extre-
ma, in palustribus nascens. Alius est sativus, illi
dissimilis. Tertium genus sylvestre, parvū, plan-
tagini proximum, humile & molle, Germ. *Guter*
Symrich. Quartum est, quod alii oxalida: alii ana-
xyrida, aut lapathon vocant. Germ. *Saurampf*,
fer. Folia ejus sylvestri ac exiguo rumici similia:
caule non magno: semine subacuto, rubente, a-
cri, in caule, & agnatis appendicibus emicante.
* Omnium decocto oleæ alvus emollitur. Cru-
di illitu, melicerides, rosaceo aut croco adjecto,
discutiuntur. Sylvestris & oxylapathi, & ejus
quam oxalida nominant, semen ex aqua aut vi-
no utiliter bibitur contra dysenterias, & cælia-
corum affectus, stomachi fastidia, scorpionum
ictus. Quod si quis in potu præsumat, nihil mo-
lesti ex ictu patietur. Radices ex aceto coctæ, aut
illitæ crudæ, lepras, impetigines, & scabrosos un-
gues persanant: sed antea locus aceto & nitro in
Sole persfricandus est. Pruritus corporis, decoctū
earum sedat, si foveatur, aut in solis balnearum
confricetur. Coctæ in vino, & instillatæ, aurium
dentiumque dolorem mulcent: strumas pasoci-
dasque discutit: lienem cum aceto extenuant.
Aliqui amolendis strumis radicum gestamine
utantur, eas collo appendentes. Tritæ, & admo-

tae foeminarum profuvia sistunt: cum vino au-
tem potæ, regio morbo medentur, calculos ves-
sicæ comminunt, menles cient, scorpionū icti-
bus auxiliantur. Hippolapathon olus est ma-
gnum, in paludibus nascens. Easdem habet vires,
quas supradicta rumicis genera. *Dioscor.*

MALVA (Germ. *Pappetn*, Gall. *Maulue*, Ital.
Herba malua, Hispan. *La malua*.) vulgaris notitiaz
est: ejus genera duo, sylvestris & sativa. Sativa
nascitur passim in hortis. Sylvestris autem locis
B incultis, pinguibus, pectissimum & humidis. Col-
ligitur Vere & Autumno. Conservatur per an-
num. Malva sativa elui longè aptior est sylvestri.

* Stomacho adversatur: alvum jurat, sed multo
magis caules: interaneis, & vesicæ utilis. Cruda
folia cum salis exiguo manducata, ægilopas ex
melle sanant: verum cum cicatricem trahere
experiant, ea demum citra saltem utendum est.
Contra aculeatos apum vesparumque ictus, illi-
ta efficax est: eadem cruda cum oleo trita perun-
cti non feriuntur: ulcera manantia in capite, fur-
furesque cum urina sanat. Sacris ignibus, & am-
bulstis decocta folia, tritaque utilissimè ex oleo
imponuntur. Ejus decoctum vulvas in fessione
mollit: prodest erosionibus vesicæ, & intestino-
rum, vulvæ, sedisque, cystiteri infusum. Jus decoctæ
cum radice sua, contra omnia venena auxiliatur,
si continuo à bibentibus revomat. Contra pha-
langiorum morsus remedio est: lac evocat. Se-
men in vino potum, addito loti sylvestris semi-
ne, vesicæ cruciatus lenit. *Dioscor.*

MYRTUS (German. *Myrtenbaum*, Gall. *Un*
arbre appelé Myrte, Ital. *Myrto*, Hispanice *Ar-*
raiban morisco que se labra.) arbor frequens in
Italia nascitur. Cujus duo genera: sativum, quod
in candidum & nigrum dividitur: & sylvestre,
quo universa ferè Tyrtheni litora virescunt ac
redolent. Sativæ in arborescunt facile adolefcunt,
ramis flexilibus ac lentis: rubro cortice: foliis
longiusculis, perpetuoque virentibus, puniceæ
æmulis: quanquam in nigris nigriora, in candi-
dis candidiora spectantur. Flores omnibus infu-
dent candidi, odorati: ideoque aqua ex iis con-
fecta odoris suavitate unguentarius plurimum
expetitur. Sativarum utrunque genus baccas
fert oblongas, agrestes oleas quadantenus re-
ferentes, multo sanè sylvestribus majores. Inter
sylvestres alba quoque & nigra reperitur, quem-
admodum & inter urbanas. Myrti montes non
amant, quin & frigidis odère tractus: tamen
cum in mediterraneis, nempe in hortis, virida-
riis, vinetis & campis maximè proveniunt, tum
in maritimis præcipue, atque amcenis stagnorum
& lacuum ripis à natura nullo studio editæ, mi-
rifice proficiunt, vitamque lætam agunt. Myr-
tus sativa nigra utilior est Medicinæ, quam can-
dida, & in hoc genere multo magis montana:
semen tamen imbecillius parit. * Vis & myr-
ti, & seminis, astringit. Semen viride aut ari-
dum in cibo datur sanguinem excreantibus, &
vesicæ erosionibus. Succus virentibus baccis
expressus, eodem effectus exhibet: stomacho
utilis.

utilis, utinam cit, prodest contra phalangii mor-
sum, & scorpionis ictus, in mero. Seminis deco-
ctum capillum tingit. Jus decocti in vino ul-
cera in extremis membris nata sanat: oculorum
inflammationes illitum cum polline polentæ
lenit: contra agilopas illinitur: crapulam arcei
presumptum vinum, quod fervefacto aliquan-
tum ejus semine exprimitur: aliis enim acorem
contraheret. Præstat idem seminis effectus: uti-
le prociendiæ vulvarum in deflectionibus, sedis
vitis, & feminis fluxione vulvæ laborantibus: B
purgat furfures, thera capitis manantia, atque
eruptiones papularum: fluentes capillos conti-
net. Additur quoque in medicamenta, quas li-
paras vocant, uti oleum, quod ex foliis ejus fa-
ctum est. Decoctum foliorum ad deflectiones
balenearum convenit, & contra laxatos artus, &
malè solidescentes: eo fracta ferruminationi re-
pugnantia utilissimè fovetur: vitiliginè emen-
dat, parulentiis auribus infunditur, & capillos
denigrat. Succus eorum eadem efficit. Trita fo-
lia, & ex aqua illita humidis ulceribus, & parti-
bus omnibus fluxione laborantibus, cæliacisq;
profunt: & admixto omphacino oleo, aut exi-
guo rosaceo cum vino, ad ulcera serpentia, i-
gnem sacrum, testium inflammationes, epiny-
ctidas, & condylomata. Areniam foliorum fa-
rina utiliter inspergitur paronychiis, pterygiis, &
contra alarum, feminumq; perfusiones: cardia-
corum sudores cohibet. Folia cruda, seu crema-
ta cum cerato, ambustis, paronychiis, pterygiisq;
medentur. Exprimitur foliis succus, ad fuso ve-
tere vino, aut aqua celesti, cujus recentis usus
est: nam exiccatus planè cariem sentit, & vires
amittit. Myrtidavum dicitur, ad natum inæqua-
bile, verrucosum, intumescensque, & concolor:
quod perinde quasi manus, myrti caudicem am-
plectitur, coactumq; in pastillos siccat in um-
bra: multo efficacius & folio, & semine, cerato,
pessis, inflectionibus, cataplasmatibus admixtum,
ubi adstringendum aliquid est. Dioscorides & E
Matthiolum.

PARIETARIA (Germ. Zag vnt nacht/ Sant
Veteris trant oder Stoftrant. Gall. Parietaire. Ital.
Parietaria. Hispan. Albaracha de rio, dyerva de
vidro. Grecis Helxine dicitur) nascitur in pa-
rietinis, sepibus & naceriis. Julio mensi floret.
Folia ei mercurialis insunt, hirsuta: cauliculi sub-
rubentes, & circa eos veluti femina aspera, ad-
hærentia vestibus. * Folia refrigerandi, spissan-
diq; naturam habent: qua ex causa sanant illi-
tu sacros ignes, adusta condylomata, panos in-
cipientes, tumores, inflammationesque. Suc-
cus ejus cum cerussa ignibus sacris, & ulceribus
que serpant, commode illinitur: imponiturque
podagræ: cum hircino adipe, aut cerato cypri-
no: veterem tussim emendat, instar cyathi hau-
sus, tonsillis inflammationem sentientibus uti-
liter & garganzatur, & oblinitur: aurium
dolorem cum rosaceo instillatus
levat. Dioscorides.

De foliis frigidis in secundo.

BLITUM (Germ. Blit. Gall. De la Blite. Ital.
Liodni, Blito. Hispan. Beados.) duorum est gene-
rum, rubrum & album. Utrumq; notum in hor-
tis & campis nascens. Floret æstate, & autumno,
semineq; prægnans est. Rubro caulis & folia a-
deo rubescunt, ut coccineo colore infecta videan-
tur, etsi tæporis tractu tandè purpurescant. Folia
amaranthum referunt, sicut etiam caulis. Quin
& radix sanguineo succo madet. Album proven-
it iisdem foliis, latoribus tamen, & colore sub-
albidis. Flores & semen racematim coherentes,
tenuibus insident ramusculis, ex alarum cavis
prodeuntibus panicularum effigie, sylvestris
panici modo. * Oculi est esculentum, humidæ
frigidaque temperaturæ, in secundo maximè
excessu. Matthiolum.

CHONDRILLA, sylvestris cichorii species
nimirum est: gracilioribus tamen foliis, caule,
floribus, ac semine. Nascitur in locis cultis, scro-
bium aggeribus, & secus vias. In hujus ramulis,
gummi inasticis finillimum, magitudine fabæ
inveniri solet: * quod cum myrrha tritum, &
luteo appositum instar olive sceminarum men-
ses trahit. Tusa cum radicibus herba, adjecto
melle dividitur in pastillos: qui nitro admixti vi-
tiliginè emaculant. Gummi inordinatos pilos
replicat. Quod item tenera radix efficit, si intin-
cta succo acis pilis admoveatur: contra viperas
in vino pota proficit. Succus decoctæ, in vino,
aut per se potus, alvum sistit. Aliud habetur chon-
drillæ genus, folium ferens oblongum, circum-
rosulum, humi sparsum: caulem succo madentem
lacteo: radice tenui, rotunda, levi, vegeta, flavo-
scente, succosa: cujus & caulis, & folia, conco-
quendi vim habent. Succus in commodos palpe-
brarum pilos reflectit. Dioscor. & Matthiolum.

LACTUCA sativa (Germ. Lattich. Gall. Lait-
tue. Ital. Lattuca. Hispan. Lechuga.) omnium her-
barum vulgò notissima est: * cui natura refrige-
ratrix inest, stomacho grata: somnum conciliat,
alvum emollit, lac evocat: verum decoctæ ma-
gis alit. Stomachicis illotas esse prodest. Epo-
tum semen, assiduas libidinum imaginationes
in summo compescit, & Veneri refragatur. Ipsæ
verò frequentiores in cibo, claritati oculorum
officiunt: inflammationibus, & ignibus sacris
epitulantur. Muria conduntur. Cum in caulem
exierunt, vim quaedam nanciscuntur succo, aut
lacti sylvestris lactucæ similè. Sylvestris lactuca
sativæ similis est: sed longior caulis, & candidio-
ra folia, graciliora, & asperiora. Nascitur in cam-
pestribus. Amaro gustu est & viribus aliquan-
tum papaveri similis: unde lacteum ejus succum
aliqui meconio permiscuerunt. Aquam per al-
vum elicit, potus in aceto mulso succus ad duos
obolos, argemæ, caliginemque repurgat: contra
adustiones efficaciter illinitur, cum lacte mulie-
rum. In summa, somnum allicit, doloris levamè-
tum præstat, menses trahit: contra scorpionum
& phalangiorum ictus bibitur. Semen non ali-

ter quam sativæ, libidini imaginationes in somno amolitur, ac Venærem arcet. Succus ad eadē valet, sed viribus infirmior. Reponitur in fictili novo lac ejus, antea ut in aliis liquaminibus motus est, insolatum. Florent lactucæ Julio mensē, atq; subinde semen proferunt. *Dioscorides.*

ISTRYS duū generum est: sylvestris, & hortensis. Sylvestris quidem (Germ. *Wegwarten* dicta) duplex: altera picris, quæ & Cichorium vocatur: altera sativa latioribus foliis constat, stomacho quā hortenſis utilis. Hortensis verò (quæ Germanis *Endivien* dicitur) duplex generum: una folio latiore prodit, lactucarum similitima: altera angustiore est folio, & gustu amara. Utraq; colligitur mēse Junio & Julio, quo tempore maxime floret. Conservatur autem per annum. * Refrigerat & astringit, stomacho utilissima: alvum sicut cocta, si cum aceto adsumatur. Sylvestres stomacho meliores: quandoquidem æstuantem ipsum, & quem imbecillitas vexat, cibo leniunt. Cardiacis per se, aut cum polenta, utiliter illiuntur: podagris, & oculorū inflammationibus auxilio sunt. Herba cum radice illita, percussis à scorpione subvenit: igni sacro cum polenta medetur. Succus cum cerussa, & aceto, valet ad illitus eorū, quæ refrigerationem desiderant. *Dioscorides.*

HYACINTHUS (Ger. *Stau Mergen blüm* Mn. Gall. *Une lacinthe, ou Vacier.* Ital. *Cipola canina.* Hispan. *Los Majos flores.*) folia habet bulbi: dodrantalem caulem, levem, minimo digito tenuiorem, herbacei coloris: eorū procumbentem, florum purpureorum plenam, incurvam: radicem quoq; bulbaceam. Nascitur in universum in campestribus inter segetes, & in sylvis provenit. Floret cum violis circa finem Martii, & Aprilis initium. * Radix (ut creditur) pueris cum vino albo illita, pubertatem coërcet, & non patitur erumpere: sicut alvum pota, & urinam impellit: phalangiorum moribus auxiliatur. Semen astringentius est, cheriacis expetitur: regium morbum emendat, cum vino potum. *Dioscorides.*

Oxalis, seu **Acetosæ** (Ger. *Saurampfer.* Gal. *Oxalis, Surella.* Ital. *Acetosæ.* Hispan. *Azederilla, Romaza.*) duorum est generū: majus nimirum, & minus. Illi folia sunt hortensii similia: huic verò sagittarum figura, mollia, lævia, quibusdam veluti capillamentis subrubentibus inspersa, succosa, foliisq; majori acidiora. Semen utriusque idem, præterquam quod majori majus, minori verò minus. Nascitur in hortis & pratibus. Æstate antequam prata demetantur, omnium copia haberi potest. *Matthiolus & alii.*

PLANTAGO, Germ. *Wāgrich.* Gal. *Plantain.* Ital. *Plantagine.* Hispan. verò dicitur *la llanten.* Duo ejus genera. Minor, Germ. *Sytter wāgrich*: folia habet angustiora, minora, molliora, leviora & tenuiora: cauliculo anguloso, in terram inclinato: floribus pallidis: semine summis caulibus emicante. Altera major, German. *Dretter wāgrich*: latior, virentiorque, latis constans fo-

lis, oleracei generis: cujus caulis cubiti altitudinem petit, angulosus, subruher, à medio ad verticem tenui semine circumdatus: radicibus nititur teneris, hirsutis, candidis, digitum crassitudine æquantibus. Nascitur in lacunosis, sepius, & locis humidis. Utraq; autem circa sepes, æggeres, prata, & lacunosa loca. Herba & flores in æstatis initio, Majo & Junio mensibus, semina verò Augusto carpuntur mense. Multo utilior magna est. * Vim habent folia exiccatoriam, con-

stringentem, quare omnibus malignis ulceribus, & fluxioni opportunis, atq; elephantiacis, fordibusque illita profunt: profuvia sanguinis ulcera quæ serpunt, epistymides, carbunculos nomasq; cohibent: vetera ulcera, & inæqualia, cicatrice obducunt: chironia lanæ, si vis conglutinant: moribus canis, ambulans igni, inflammationibus, panis parotidibus, strumis, æglopiis, illita cum sale profunt. Coctum cum aceto & sale o-

lus dysentericis, celiacisq; suntum subvenit. Datur & in locum betæ cum lenticula coctum & ad aquam intercutem, cui leucophlegmatæ nomen est: datur & herba decocta post aridas epulas: sic ut media antecedit, comitialibus, & spiriosis data proficit. Foliorum succus, colluta subinde oris ulcera purgat: cum cimolia, aut cerussa igni sacro medetur: fistulis infusus prodest: lippitudinibus & aurium doloribus idem succus instillatur. additur quoq; in oculorum collyria: gingivis cruore suffusus, & sanguinis refectionibus pota confert: clystere dysentericis infunditur: contra tabem datur in potu: adversus strangulationes vulvæ, in vellere subjicitur, etiam vulva fluxione laboret. Semen ex vino potum alvi fluxiones, & sanguinis excretionis sistit. Decocta radix, & māducatu, & collutione, dentium dolores sedat: eadem cum foliis, ulceribus renum, & vesicæ in passo datur. Ferunt tres radices, cum tribus vini cyathis, & pari aqua modo, tertianis auxiliari: & quatuor, quartanis.

Sunt qui radicis gestamine, discutendis strumis utantur. *Dioscorides.*

Polygonum (Germ. *Wegrett / Weggras.* Gall. *L'herbe saint Innocent.* Ital. *Corrigiola, Centinodia.* Hispan. *Cicut unidos, Correola.*) mas, ramos habet teneros, & exiles, copiosos, genitulis cinctos, qui per terram, ut gramen repunt: folia rotunda, sed molliora, longioraq;: semine sub omnibus foliis turgescente, unde marem appellari volunt: flos ei candidus aut puniceus. Nascitur in campis, & deficiorū areis, & vis publicis. * Vis

epoti succi est, spissare, ac refrigerare: prodest cruentæ excretioni, cholere, alvi fluxionibus, & urinæ stillicidio: nam urinam apertè ciet, cum vino potus, contra serpentium morsus auxiliatur: datur in febribus per horam ante invasiones: forminarum profluvia imposita sistit. Idem succus aurium doloribus iisdemque purulentis instillatur. Facit eximie ad genitalium ulcera, cum vino, adjecto melle decoctus. Stomachis fervori, sanguinis refectionibus, ulceribus quæ serpunt, ignibus sacris, colle & ionibus, tumori-

bus, &

bus, & recentibus vulneribus folia illinantur. A Sanguinaria formina fruticat uno caule, arundinum tenera simili, densis geniculis, & in se tubarum modo factis: articulos in orbem cingunt apices, foliis similes: radice nullus usus. Nascitur in riguis. Huic quoque spissandi, refrigerandi que natura ad eadem valens, sed inefficacior. *Dioscorides.*

PSYLLION (Germ. *Wstentant*. Gall. *Herbe à Puces* nominatur) foliis est coronopo non dissimilibus, hirsutis, longioribus: sarmentosa, ferri modo in rotam herbula, ramis dodrantalibus: coma à medio caule exoritur, duobus tribusve convolutis in cacumine apicalis: in his semine duro, nigro, pulicum simili, unde & nomen, in arvis & incultis nascitur. Nusquam tamen, quod sciam, in Germania, nisi sacum provenit. Flores tota ferè æstate ex capitulis ejus, quæ spicæ formam obtinent, erumpentes dependent. Semen verò Autumno profert. * Vis ei ad refrigerandum, inspissandum, & molliendū conveniens: articulorum morbis, paronidibus, tuberculis, tumoribus, luxatis illitum auxiliatur: imponitur in dolore capitis, cum rosaceo, aqua, aut aceto: enterocelis infantium, & prominenti umbilico, illitum ex aceto in edetur. Teritur acetabuli mensura, & in aquæ sextario madefactum, ubi convenit aqua, illinitur: siquidem vehementer refrigerat, & in ferventem aquam dejectum calorem reprimat. Contra ignes sacros efficacior est. Fama est, si virens domum importetur, non sine in ea pulices gigni. Cum adipe tulum sordida ulcera, & quæ cacothæ vocantur, expurgat. Succus vermiculosi auribus, aut fluxione laborantibus, ex melle prodest. *Dioscorides.*

Rhus, quæ obsoniis aspergitur, ab aliquibus Erythros, à Gallis *Vurnæ* appellata, semen est coriarii fructus, sic vocat, quoniam coriorum infectores eo utuntur ad inspissandas pelles. Arbustula est in petris nascens binum fere cubitorum altitudine: folis oblongis, sabrabëtibus, in ambitu serratis, ilicis modo: acino uvarum gracillimum, denso, magnitudine terebintini quadrante lato: cujus corticosa tunica perquam utilis est. Nascitur in Syria, Ægypto, & Italia. * Folia vim habent: astringendi, & acacie effectus præbent. Decoctum capillosa nigrit: dysentericis infunditur, & in potus eorum, infususque, adspicitur: instillatur auribus purulentis, gangranas & pterygia cohibent folia ex aceto aut melle illita. Liqumantum fit ex aridis foliis, ad crassitudinem mellis in aqua decoctis, ad eadem, ut lycium, conveniens. Semen eisdem effectus exhibet: cæliacorum, dysentericorumque obsoniis inspergitur: fracta, desquamata, lividaque illitum ex aqua, ab inflammatione vindicet: linguæ asperitates cum melle abstergit: cædida femininarum profluvia sistit: hæmorrhoidas sanat, cum quærno carbone intrito admotum. Aqua, in qua semen maduit, decocta cogitur, coitque efficacior quodammodo ipso semine. Gummi

detert quod dentium cavis imprimitur ad dolores finiendos. *Dioscorides.*

SOLANUM quatuor generum est: hortenle, halicacabum, somniferum, & furiosum. Hortense solanum (Germ. *Nachtst. a. r.* Hisp. Gall. & Ital. *Morella*, officinis *Solanum*) frutex est cibus idoneus, exilis, pusillus, multis concavus alis: folio nigro, majore quàm ocymi, & latiore: fructu rotundo, viridi, qui post maturitatem nigricat, aut fulvescit, herba innocentis gustus. Nascitur in hortis, secus vias, agrorum margines, sepimentata, veteres parietes, ruinas: & in asperis locis. Æstate, & in multum quandoque, Autumnum floret: & tunc quidem fructus maturi. * Natura ei refrigerandi: quare folia ulceribus quæ serpunt, & ignibus sacris, convenienter cum polline polentæ illinantur, agilopis, capitisque dolores, trita & imposita per se sanant: æstuanti stomacho auxiliantur: parotidas cum sale detrita illitu discutiant. Valet succus ejus adversus ignem sacrum, atque ulcera quæ serpunt, cum cerussa, rosaceo, & argenti spuma: ad agilopas cum pane: infantium adustioni, quam syriacis vocant, cum rosaceo persusus proficit: in collyriis, aquæ vel ovi vicem exhibet, contra acutas fluxiones illitus: aurium dolori instillatus prodest, mensuram abundantiam sistit in vellere subditus. Succus fulvo gallinarum cortalium fimo subactus, & linteo appositus agilopis præsentaneo est remedio. Solanum halicacabon, aut phylalida, id est, vesicaria, Germ.

Stuten *Jubentisen*. Gall. *Aigu quenges*, *Bague-naudes*. Hisp. *A careador de jueno*, *Bexiga de Perro*, foliis antedicto similibus, verum latioribus: cujus caules posteaquam adoleverunt, prona terram spectant: folliculis orbiculatis, veliculis similibus, in quibus semen continet fulvum, rotundum, leve acinorum uvæ figura: quo coronarii utuntur, corollis intexentes. Nascitur in parietinis, locis umbrosis, aliquantulum humentibus, quandoque circa agrorum margines. * Vim usumque hortensis solani habet: verum cibus nequaquam expeditur. Regium morbum purgat, semine potu, & urinam pellit. Ex utraque herba succus extrahitur: qui siccat in umbra reconditur, ad eadem valet. Solanum somniferum, aliqui etiam Halicacabon, & Apollinarem minorem, & Ulicanam herbam, & Obfaginem vocant: fruticat multis ramis, densis, vilicosis, fractu contumacibus, pinguium foliorum, cotoneæque mali similibus: flore grandi, rubro: fructu in folliculis crocatis: radice grandi, subrubro corneæ vestita. Nascitur in saxis, non procul à mari. Radicis cortex in vino drachmæ pondere potus, somnificam vim habet, opio mitiorem. Semen vehementer urinam cit. Corymbi duodecim hydropicis dantur: si quid numero adficiatur, alienationem mentis faciunt. Remedio est aqua copiosa nullâ, potui data. Succus pastillis inseritur, & medicamentis, quæ doloris levamentum præbent. Decoctus in vino, si in ore contineatur, dentium doloribus auxiliatur. Radicis succus, cum melle illitus, oculorum hebe-

E **U** **F**

F

madines tollit. Solanum furiosum aliqui Perfon, alii Thyron, alii Dorycnion, nonnulli Solanum manicum appellavere. Huic folium erucæ simile, majus aliquantò, satis acantho, quem pædrotota vocant, accedens: caules à radice proceros emittit decem aut duodecim, ulnæ altitudine adolefcentes: caput in cacumine olivæ figura, sed ut platani pilulæ hirsutius, verùm majus latiusque: florem nigrum, postquam eo exiit, racemus exit rotundus, niger, denis aut duodenis acinis constans, similibus hederæ corymbis, ut huc mollibus: radice firmatur candida, crassa, cava, cubitali gignitur in montibus, vento perfatis, & plataneatis. Radix drachmæ unius pondere pota ex vino, facit species vanas, imaginesque non injucundas obversari: sed duplicatus hic modus, ad tres usque dies mentis alienationem affert: quadruplicatus interimit. Remedio est aqua multâ copiosius pota, & vomitione rejecta. Duo posteriora genera apud nos non reperiuntur. Est & aliud genus Solani, recentioribus Lethale Solanum vocatum, cui caules surgunt bicubitales, aut altiores rotundi, mediocri crassitudinis, ramosi, è subrubro colore nigricantes, quos convestiant oblonga, lata, mollia, & nonnihil lanuginosa folia, majora latioraque, quam Solani. Flores oblongi, cavi, è foliorum alis, obscuriore purpura nigricant. bacca acino uvæ similis, succedit singulis unica, splendide nigricans, magnitudine fere medicris cerasi, exiguo semine gravida, radix longa, magna, inalbicans, diuturna ac vivax, in propagines plures distribuitur. Circa sylvas juxta parietes, sepimenta que agrorum, aliisque, perinde parum cultis ac desertis reperitur locis: umbrosa amat. Augusto arident maturæ bacca: flores & ante & eodem reperiuntur tempore. German. *Dolwurz*, *Doltraut*. *Chia* *ff*. *ee*. *leal*. *Billa donna* appellatur. Sunt qui putent Fabam inverfam dici. Ad Mandragoram Theophrasti (qui differt à Dioscoridis Mandragora) plurimum accedit, si non ipsissimus est. Theophrastus hunc caulem habere ait, & fructum ferre nigrum, acino, uvæ similem & succo vinosum. Respondent quoque facultates. Nam Solanum istud somniferum est, mentem conturbat, insaniam facit, si pauciores bacce sumantur: plures verò etiam interficiunt, citam festinamque mortem inferentes. *Dioscorides*, & *Dodonaus*.

De solis frigidis in tertio.

PORTULACA (German. *Wurzeltraut*. Gall. *Du Pourpier*, ou de la *Pourcelaine*. Ital. *Porcelana*. Hispan. *Serdolaga*.) omnibus vulgarissima est. Duo ejus habentur genera: unum sativum, cui folia insunt latiora, & caulis crassior, in altum se attollens: alterum verò sylvestre, humi repens, minoribus, tenuioribus, ac crebrioribus foliis. Provenit in hortorum areolis, vineis, & aliis cultis locis, hortensis. Sylvestris in petrosis, & incultis etiam nascitur. Junio & Julio potissimum moasibus carpenda folia & flores: semen verò

A sequentibus. * Harum vis astringit. Capitis doloribus, inflammationibus oculorum, cæterisque cum polenta imponitur: ardoribus stomachi, sacro igni, vesicæ doloribus auxilio est: commanducata dentium stupores sedat: stomachi & intestinorum æstuationem, fluxionesque mulcet: renes & vesicam adjuvat, etiam si erosionem sentiant: Veneris impetus exolvit. Succus epotus simili effectu prædest, in febribus valens. Contra seretes ventris tineas, cruentam excretionem, dysenteriam, hæmorrhoidas, & profluvia sanguinis, percocta efficac est: item contra sepsis morsus. Ocularibus medicamentis utilissime commiscetur: intertinet fluxione laborantibus, atque vulvarum erosionibus infunditur: contra dolores, quos æstus excitavit, caput ex rosaceo & oleo sovetur: eruptiones papularum in capite, cum vino emendat: vulneribus, quæ ad syderationem spectant, ex polenta illinitur. *Dioscorides*, & *Martialis*.

C **MANDRAGORAM** aliqui antimelum, alii circæam vocant, quoniam videatur radix ad amatoria conducere. Latinis Terræ malum, Terrestris malus. Canina malus: Germanis *Atraun* appellatur. Duo ejus genera: niger, quæ formina existimatur. Thridacis appellatus, angustioribus foliis, ac minoribus quam lactuca, viosis ac graeolentibus, in terra parvis: mala gerit forbis similia, pallida, odorata, in quibus semina veluti pyrorum: radicibus inhaeret bene magnis, binis, ternisve, inter se convolutis, nigris foris, intus albis, crasso cortice vestitis: caulem non fert. Alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis Morion vocitatur, hujus folia magna, alba, lactævia, ut betæ: mala quam alterius duplo majora, colore in crocum inclinate, jucunde cum gravitate quadam olentia, quorum pomorum cibo aliquantum opuliones soporantur: radix alterius similis, major & candidior, orbata & hæc caule. Nascitur in calidis regionibus, in sylvestribus montosis, veluti in Gargano Apulie monte. At in Germanis satis tantummodo reperitur, & femina quidem perquam rarissime. Succus sic è cortice recentis radicis tuso, & prælis subjecto: qui insolatus, ubi concrevit, in cili reconditur. Malis quoque succus depromitur, sed aliquantò ignavior. Delibratur radix, & trajectus lino cortex, ad usum suspenditur. * Aliqui radices in vino ad tertias coquunt, & defecatum jus servant, cyathoque uno utuntur in pervigiliis, & doloribus, & ante sectiones, ustionesque, ne sentiantur. Succus duobus obolis ex mulso potus, ut veratrum, per vomitiones bilem atram, pituitamque extrahit: verum potu largiore vita admittit. Medicamentis ocularibus, & his quæ dolores finiunt, pestis quoque emollientibus, admiscetur: semiboli pondere inditus, per se menses & partus expellit, subditus sedi pro balano somnificus est. Radix ebur emollire fertur, quæ senis horis cum eo decocta sit: & ad accipiendam quam effingere optaveris formam, ipsum facile præstat. **Folio**

Folia recentia convenienter oculorum inflammationibus & collectionibus, quas ulcera citant, cum polenta illinuntur: duntias omnes, suppurationes, strumas & tubercula discutunt: stigmata sine exulceratione delent, si quinis, senisve diebus sensim perfricentur. Folia servantur in muris, eosdem ad usus. Trita radix ignibus sacris ex aceto, & serpentium ictibus ex melle, aut oleo medetur: strumas atque tubercula cum aqua dissipat: articulorum cruciatus, cum polenta sedat. Fit citra coctionem vinum e cortice radice ad hunc modum. Ternæ minæ in vini dulcis metretam conjiciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, is qui secari aut amburi debent, ut ante dictum est: siquidem nullo tunc afficiuntur dolore, sed veterno quodam pressi torpescunt. Mala soporem afferunt olfactu, & etiam si mandantur: item expressus ex eis succus, nimio tamen odore percussu obmutescunt. Semen malorum potum vulvas purgat: appositumque cum sulphure ignem non experto, tubra feminarum profusiva hinc. Scarificata, punctisque multifariam aperta radice, rumpens lacryma, cavo vase recipitur. Liquamentum autem succo lacteo præstantius est, sed non ubique, ut experientia docet, radices lacteum succu delacrymant. Aliam tradunt esse mandragoram, nomine Morion, in opacis juxta specus enatū: foliis albæ mandragoræ minoribus, albis, dotrantibus, radicem ambientibus: quæ mollis est & candida, paulo major palmo, pollicemque crassitudine æquat. Tradunt eam in pane, ossa, obfoniōve drachmæ pondere devoratam, usum rationis intercipere: obdormiscit enim homo, eo ferè quo comedere habitu, sensus impos, ternis quaternisve, ex quo data est horis. Hac Medici utuntur, cū scindendi, urendive necessitas adest. Antidotum esse volunt radicem, cum maucio solano potam. Dioscorides.

SEMPERVIVUM, seu SEDUM (Germ. Hauswurz, Gall. Jaubarbe, Ital. Semperuina, Hisp. Yerua pontera dicitur) trium est generū: majus, minus, & andrachnis. Magnum ideò nominatur, quoniam perpetuo folia vireant: cujus caules cubiti altitudinem implent, interdum excedunt, pingues, crassitudine pollicari, virentes, characjæ tithymali modo infecti: folia pingua, carnosa, longitudine pollicari, in cacumine linguæ similia, alia in terram convexa, alia in capite stantia invicem, ita ut ambitu effigiem imitentur oculi. Nascitur in montibus, & testaceis: supra domesticilia etiam feritur. * Ejus vis refrigerare & astringere. Medentur igni sacro, nomis, ulceribus quæ serpunt, oculorum inflammationibus, ambustis igni, podagris per se, & cum polenta illita folia. Succus capiti in doloribus, cum polenta, aut rosaceo perfunditur: datur in potu contra phalangiorum ictus, dysenteriam, alvique profusiva: teretes tineas potus in vino excutit: subditus in vellere, mulierum abundantiam sistit. Succus oculorum lippitudinibus, sanguinis vitio conceptis inungitur. Sempervivum parvum

A in petris, parietinis, & maceris, nec non scrobibus opacis nascitur, caulibus ab una radice multis, tenuibus, crebro foliatis: exilib, foliis rotundis, pinguibus, mucronatis: caule à medio emicante, palmum alto, umbellam herbidosq; flores, & tenues gerente. Folia eisdem cum priore viribus prædita sunt. Florent majus & minus Majo & Junio mensibus. Tertium videtur sempervivi genus, quæ aliqui andrachnem agriam, aut telephium vocaverunt. Romani illecebram, pusillis crassioribusq; foliis, hirsutis, portulacæ proximis. Floribus in Majo tantum ornatur luteis. Nascitur in saxis, sepulchris umbrosis, oppidorumq; fossis. Vis ei excafactoria, acris, exulcerans: illita cum axungia strumas discutit. Dioscorides.

HYOSCYAMUS, Jusquiamus, herba Apollinaris, seu Altercum (Ger. Bisentraut, Gall. Hanbane, Ital. Hyosquiamo, Hisp. Velenno, Meimendro.) frutex est caules emittens crassos, folia lata, oblonga, divisa, nigra, hirsuta: flores è latere caulibus ordine prodeunt, tanquam puniceorum cytini, scutulis septi seminum plenis, ut papaveris. Tres ejus differentia. Una semine nigro, floribus penè purpureis, simlacis foliis, cytini prædurs & spinosis. Secus vias ubique ferè gignitur in sabulosis, & locis haud incultis. Alterius semen substaru, ut irionis: flores lutei, folia & siliqua simpliciores. In hortis aliquando invenitur, ambo infans gignunt, & soporem: ideoque in communi usu damnantur. Tertium genus, ut quod micillimum esset, Medici receperunt, pingue, lanuginosum, molle, candidi floris seminisque, in maritimis rudibusque nascens, cujus occasio si non adsit, rufum usurpari oportet, niger ut deterrimus, improbat. Recentem semine, caulibus, foliisque tussis succus in Sole exprimitur, & exiccato humore, usus ad annu usq; prorogatur: nam facile corruptione sentit. Extrahitur etiam ex sicco semine separatim in aqua calida tuso & expresso. Liquamentum autem succo lacteo præstantius est, & magis dolores sanat. Contusa herba recens, addita trimestri farina, digeritur in pastillos, & reconditur. Liquamentum primum, & quod à sicco semine exemptum est, collyris, quæ doloris sensum auferunt, commodissime inferi solent. * Contra acutas, calidosq; fluxiones, dolores aurium atque vulvæ mala profunt: cum farina autem, aut polenta, oculorum, pedum, cæterarumque partium inflammationes placat. Semen eadem præbet tussis, destillationibus, oculorum fluxioni, & doloribus efficax: contra mensum abundantiam & erumpentem aliunde sanguinem, oboli pondere cum papaveris semine, & aqua multa bibitur: podagris subvenit: testibus inflatis, mammis que tumentibus à partu, tritum ex vino illinitur. Aliis quoque cataplasmatibus, quæ doloris levamentum præstant, admisceri solet. Folia omnibus medicamentis dolorem sedantibus, per sese, & ex polenta utilissime imponuntur, recetia ad mitigandos omne genus dolores

oblinuntur: cum vino terna quaternave pota fiant algidas febres, quas epialas vocant. Cocta olerum modo folia, si acetabuli mensura mandantur, mediocrem insaniam gignunt. Idem efficere tradunt, si colo ulcus sentiente infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur. Colligitur mense Maji vel Junii. Conservatur per annum. *Dioscorides.*

De foliis frigidis in quarto.

CICUTA (Germ. *Schirring*; Wasching. Gall. *B Cigüe*. Hisp. *Cegusa canabisa*) vulgaris notitie est planta: caulem edit geniculatum, ut sceniculi, grandem: folia ferule angustiora, gravi odoratu: rami mox umbelle in summo prodeunt: flores quoq; albicantes, & semen aniso candidius: radice non alta, concava. Nascentur plerunq; prope urbium & oppidorum moenia, locis umbrosis & pinguibus. Cum floribus sulio, semine praegnantem Augusto, ac serius videre est. * Cicuta lethale venenum inest, suaque vi refrigeratoria necat. Remedio est vini meraculi potus. Succus exprimitur contulis cacuminibus, priusquam semina & come siccescant: qui sole dentatur in pastillos. Multus ad medendi rationem usus est aridi: commodè miscetur collyris, quae levandi doloris gratia temperantur aegnes sacros & ulcera quae serpunt, illitu restinguit. Herba cum comatica, & testibus circumlita, libidinum imaginationes in somno compefcit, sed genitale resolvit: lac puerperarum mammis apposita extinguit: in virginitate mammis coarctet, & incrementum non patitur. pueris praestat, ut eorum testiculi cibum non sentientes intabescant. Efficacissima vis Creticae, Megarensis, mox Atticae, & in Chio & Cilicia nascenti. *Dioscor.*

PAPAYER, Germ. dicitur *Mas saamen* Gall. *Du pauot*. Ital. *Papavero*. Hisp. *La dormidera*. Hujus apud Dioscoridem sex sunt genera. Primum sylvestre, rhexas dictum, omnibus notum. Alterum candidum, capitis oblongis, candidis, semine albo: hoc etiam notum. Tertium & quartum nigrum, e quibus colligitur opium: semine nigro: utrunq; à Dioscoride papaver sylvestre etiam dicitur: & illud notum. Quintum papaver corniculatum: sic dictum, quod caput non profert, sed siliquam oblongam & rotundam in corniculi modum, florem luteum, valde notum. Sextum papaver spumeum vocatur: hoc incognitum est. Quoties papaveris simpliciter & sine adjectione mentio fit, semper domesticum, hoc est album intelligendum est. Nascentur sylvestre in campestribus. Colligitur mense Maji. Reliqua genera in viridariis & campestribus gignuntur. * Omnium (excepto corniculato & spumeo) in commune natura refrigeratrix. Quare si capita ipsa & folia decoquantur in aqua, somnum som conciliabunt. Bibitur decoctum contra vigilas. Calyces cum polenta triti, & cataplasmatibus admisti, ignibus sacris & inflammationibus profunt. Tunduntur quoq; virides, & digeruntur in pastillos, qui siccati ad usum reconduntur. Capita

quoque per se in aqua coquantur ad dimidias, iterumque adjecto melle, dum humor coeat in eclegmatis lentorem. Id medicamentum in tussi, arteriae fluxionibus, & coliacorum affectu, doloris levamentum praebet, efficacius tamen redditur, addito hypocistidis succo & acacia. Papaveris nigri semen tritum cum vino bibitur, contra citam alvum, & foeminarum profluvia in pervigiliis fronti, temporibusq; illinitur ex aqua. *Dioscorides, & Medici Florentini.*

De foliis humidis in primo.

HUMIDA in primo sunt, Buglossum, Intybum, Malva, Helxine, &c. de quibus supra quaere.

De foliis humidis in secundo.

VIOLA purpurea (Ger. *Witgen violeten*. Gall. *Violette de Mars*. Ital. *Viola*. Hisp. *Violeta*.) folium habet hedera minus, tenuius, ac nigrus, nec multo dissimile: cauliculus à radice medio prodit, in quo stolculus suavissimè olens, purpureus. Opacis & asperis nascitur locis. Colligitur mense Martio & Aprili. * Refrigerandi naturam habet. Folia per se, & ex polena illauntur apertissime stomacho aestuanti, & oculorum inflammationibus, seditq; procedunt. *Dioscorides.*

NYMPHAEA sepulchris Mauritanio nomine Nenuphar, Germ. *Schubmen*; Wasferm. Gall. *Blanc d'eau*, ou *laine d'eau* appellatur. Ejus genera duo. Primum foliis fabae Aegyptiacae minoribus & longioribus, albis in summa aqua, aliis demersis, pluribus ex radiis eadem producentibus: flore lilio simili, albo, & in medio crocos habente, cum desloruerit, ut rotundum malum, aut papaveris caput, extuberans nigro semine, dento & lato, leni gustus. Caulis est levis, germinime crassus, Aegyptiacae fabae cognatus: radix nigra, scabra, clavata similis, quae autumno seratur. * Sicca cum vino pota coctis dy sententisq; auxiliatur, & hanc absumit. Radix stomachi ac vesicae doloribus illauntur: virgines ex aqua emendat: imposita cum pice, alopecuris medetur, eadem contra Venereis infomnia bibitur: siquidem ea proflus adimit. pota assidue aliquot diebus, genitale infirmat. Idem semine potum efficit. Alterum genus nymphaeae, cujus flos blephara dicitur, foliis ante dicitur: radice alba, scabra: flore luteo, nitente, rose simili. Hujus semen & radix contra foeminarum profluvia efficaciter ex vino nigro bibuntur. Nascentur utrunq; genus in paludibus, lacubus & aquis stagnantibus. Flores in fine Maji, & Junio mense colliguntur. Radices autem in autumno effodiuntur. *Dioscorides.*

SUNT & HUMIDA in secundo, Atriplex, Bitum, Lactuca, Portulaca, &c. de quibus omnibus vide supra.

De foliis siccis in primo.

VERBASCUM, seu Tapsum barbatum (Ger. *Wittraut*; *Kergertraut*. Gall. *Bouillon blanc*, ou *bouillon noir*. Ital. *Tasso barbato*. Hisp. *Verbasco*, & *gordobolo*) discretis sumas habet duas: hoc nigrum, illud album: in quo mas & femina intelligitur. *Feminae*

Fœminæ igitur folia sunt brassicæ, pilosiora multo & latiora, candida: caulis albus, cubitalis, aut amplior, subhirtus: flores albi, aut ex luteo pallefcentes: semen nigrum: radix longa, gustu acerba, crassitudine digiti. Nascitur in campestribus. Verbascum qui mas appellatur, oblongius, albis foliis, & angustioribus, tenuiori caule. Sed nigrum prorsus albo simile esset, nisi nigriore latioreq; constaret folio. Sylvestre folia refert salvia: altas virgas & lignosas, & circa eas ramulos, quales marrubium: flores luteos, aut æmulos. Sunt & Phlomidis duæ, hirtatæ, rotundis foliis, hamiles. Tertia hichitis appellatur, ab aliis autem thryallis, foliis ternis aut quaternis, vel paulo pluribus, hirtis, crassis, pinguisque: apta ad lucernarum lumina. * Radix priorum duarum atringit: quare quod magnitudine ludicrum talum æquet, in alvi profluvio convenienter ex vino datur. Decoctum iuptis, convulsis, fractis, antiquæ tussi auxiliatur: dentium dolorem collatione mitigat. Verbascum, cui flos aureus, capillos tingit, & quocunq; abjiciatur, blattas in se contrahit. Cocta in aqua folia, ad verius tumores & oculorum inflammationes illinuntur: syderatis ulceribus ex vino & melle, cum aceto autem vulneribus medentur: contra scorpionum ictus sunt auxilio. Sylvestris folia arbutis igni sunt cataplasmata. Ajunt in foliis ejus, quam fœminam dicimus, aridos ficus omnino non putrescere. *Discozides.*

STCCA in gradu primo etiam sunt, Beta, Brassica, Chamomilla, Fœniculum, Hyacinthus, Malabathrum, Myrtus, &c. de quibus omnibus vide suprâ.

De foliis ficcis in secundo.

MARINA brassica, officinis Sollandella, Belg. *Bremind* id est, convolvulus marinus vocatur, spargit per terrâ graciles viticulos, subrubentes cauliculos, circa quos in longioribus pediculis folia hederacea lævia, splendida, sed læta & subrotunda. Flores calathi formâ similiter referunt, diluto purpureo colore subrubent, semine in rotundis folliculis nigricat, radix oblôga, tenuis. Saporem herba amarum ac subsalsum à naturali contrahit solo. Nascitur enim in maritimis. Reperitur verò non modo in Italia, aut Gallia, verum & in Zelandiæ insulis, Flandriæ, ac Hollandiæ littoribus. Aestivis mensibus floret. Calida autem & sicca temperie est, & tertio quidem excessu, uti amara salilaginem cum acredine quadam referens, gustabilis ejus qualitas ostendit. * Alvum purgat: cruda & aquosa detrahit: hydropticis censetur utilis: adversatur tamen ventriculo: torsiones & molestias adfert: plus subinde incommodi, quam auxilii confert. Testatur hæc quoq; *Discozides*: Tota, inquit, herba stomacho incommoda est, acris, alvum maxime solvit cocta in ciboq; sumpta. Coquant cum ea quidam, ad obtundendam acrimoniâ, pingues carnes. Conservatur per annum. *Discozides.*

BURSA PASTORIS (Ger. *Reisstrant* &

Sirtensst vocant) planta omnibus vulgò notissima est. Nascitur prope vias, & in parietinis. Junio & Julio mensibus legitur. * Ex refrigerantium, exiccantium & astringentium genere est. Quapropter prodest attrita, & emplâstri more imposita, inflammationibus & lacris ignibus. Decoquitur fluviâ aqua cum plantagine & Armenio luto, bibiturque ejus decoctum ad intestinorum difficultatē, & ad cruentas excretiones. Herbarum succus recentia vulnera glutinat, & auribus purulentis infusus medetur. Silit mensium abundantiam, si ejus & perliaricæ decocto insideant mulieres. Esturque ad idem, & contra denique omnes sanguinis fluxiones efficacax est, tenui pulticula circumlita, & in oleo fixa. Additur in emplâstris, quæ ad capitis ulcera componuntur, & in unguentis compluribus. *Matthiolus.*

EQUISËTUM, officinis cauda equina, Ger. *Esqstrew*, Gal. *Queue de cheval*, Ital. *Coda di cavallo*, *asprella*, Hîp. *Cola de mula*, *vabo de mula* nominatur: in riguis & scrobibus nascitur, cauliculi prodeunt inanes, geniculati, in se fardti, rubescentes, leniter scabri: & juncea circa eos folia, crebra, exilia. In sublime attollitur, vicinos arborum caudices scandens, obvolutumq; dependens, comis multis, nigris, ut e quorum cauda: radix lignosa, dura. * Vis herbarum, spissare: quare sanguinem naribus erumpentem succus ipse sistit: prodest dysentericis in vino potus: urinam cit. Sanguinolenta vulnera glutinatur, tritis foliis & illitis. Radix cum sua herba tussim, orthopneam, ruptaque adjuvat. Folis in aqua potis, dissectiones vesicæ & intestinorum, enterocelæque in unum coalescere cogiq; feruntur. Alterum equisetum caulis est rectus, cubito major, inanis: comis per intervalla brevioribus, candidioribus, & mollioribus. Id cum aceto tritum, vulneribus remedio est, eademque fungitur facultate. Utrunque ætate suis in locis copiosè provenit. *Discozides.*

GINGIDIUM (Ger. *Kerbettrant*, Gall. *Du cer sucil*) in Syria & Cilicia plurimum nascitur. Apud nos hodie passim in hortis colitur. Herbulæ est sylvestri paltinacæ similis, tenuior & amarior: radice parva, candicante, subamara. Majo mense floret, & subinde semen profert. * Oulus hoc crudum, coctum conditumve estur, magna stomachi utilitate, urinam cit. Decoctum ex vino potum, vesicæ prodest. *Discozides.*

VIRGA PASTORALIS, seu *Dipsacus*, (Ger. *Kartenditel*, *Werdertaiten*, Gall. *Chardon à carder*, *Verge à Berger*, ou *Chardon à Faulon* nominatur) aculeatarum generis est. Caulis habet album, spinis horridum: foliis lactucæ, spinosis binis, genicula singula cõplectentibus, prælongis, ceu quasdam bullas intus & extrâ aculeatas in dorfi medio habentibus, concavo alarum sinu, in quo imber aut ros asserverur: unde *dipsaci*, quasi sitientis, nomē traxit. In cacumine caulis, singula furculis capitula insunt, oblonga, echinata spinis: quæ arefacta, candida spectantur,

dissecta; medullatenus, vermiculos ostendunt. * Sanat rimas sedis, fistulasq; si tusa & decocta in vino radix, usque dum sit crassitudo ceræ, immitatur. Medicamentum area pyxide recondendū. Ajunt fornicationibus, verrucisq; penisilibus remedio esse. Vermiculi capitulorum in folliculo alligati collo, aut brachio appensi, produntur quartanis febrib. remedio esse. Dipfaci spinæ radix secundo ordine exicatoria est, habetque nonnihil absterforium. Nascitur in campestribus, in agrorum & serobium aggeribus, in viis juxta sepes. Colligitur tempore autumnii. *Dioscorides, & Galenus.*

SICCANT quoque in secundo, Arthemisia, Anethum viride, Callutha, Intybum, Plantago, Mentha, Menthastrum, Spica nardi, Verbena, &c. de quibus vide supra.

De foliis ficis in tertio.

* *FILIX* (Germ. *Barntraut* / *Waldsarr*. Gall. *Fenchiera*. Ital. *Filice*, *felce*. Hesp. *Halicho* dicitur) mas, foliis sine caule, sine fructu, sine flore, ex uno pediculo cubitali longitudine exeuntibus, multifidis, & laterib. pinnatis, subgravi odore: radice per summa cespitum, nigra, oblonga, filices multas fundente, subaltringēte gustu. * Radix latus tineas excutit, sumpta drachmis quatuor ex aqua multa: melius, si cum scammonia aut veratri nigri totidem obolis detur: sed qui fumunt, allia prægustare debet, laborates lienis incremento recreat. Radix & potu, & illitu cum axungia vulneribus sagitta harundinea factis, est auxilio, cujus rei probatio talis fertur. Peribit filix, quam per ambitum lata copiosior harundo coronet: & contra evanescens abibit harundo, quam obseprens multas filix in orbem cinxerit. Filix femina foliis est filicis, surculosis, altioribusq; & quæ non singulari, ut illa, pediculo fulciantur: radicib. longis, pluribus, obliquis, quæ ex nigro in luteum flavescent: aliæ etiamnum rubræ inveniuntur. Pellunt lata interaneorum animalia, cum melle, eclegmate sumpto: potu cum vino drachmis tribus teretes tineas exciunt. Daturæ foemina sterilitatem faciunt: & prægnantibus abortum, si supergrediantur. Farina humidis ulceribus & cicatrici repugnantibus inspergitur: jumentorum cervicibus medetur. Folia recentia in oleribus cocta mandantur, ut ventrem emolliant. Nascuntur ubique, sed maxime frigido solo, ut in montibus, sylvis & saxosis. Effodi debent radices Vergiliis occidentibus, hoc est. Autumnio. Siccari autem eas Sole oportet. Conservantur per annum. *Dioscorides.*

* *MILLEFOLIUM*, Stratiotes, Myriophyllum, Ger. *Warben* / *Schaffaarben* / *Schaffripp* / *Linnsentbiat* / Gall. *Millefeuille*, ou *Cumin*, ou *Anethsauvage* nominatur: caulis est tener, singularis, unica nixus radice: plurimus foliis, levibus, forniculo similibus, unde nomen accepit. Caulis flavescit, varius, ac veluti ex industria delineatus. * Vulnera recentia ab inflammatione vindicat, si vel viride, vel succum ex aceto oblinatur: præ-

cipitatis in potu cum aqua & sale datur. Nascitur in palustribus & agris asperis. Per integram floret ætatem, quo tempore etiam colligitur. Conservatur autem per annum. *Dioscorides.*

* *QUINQUEFOLIUM*, Græcis Pentaphyllum, Ger. *Bünffingertraut*. Gall. *Quintefeuille* vocatur: ramulos fert festucarum similitudine, tenues, dodrantales, in quibus semen: folia menthae, quina singulis pediculis, raro plura, in ambitu serrata: florem ex candido pallescentem, auri æmulum. Subrubram habet radicem, ob-

longam, veratro nigro crassiorē. Plurimis pollet remediis. * Jus radicis decoctæ ad tertias, si in ore continetur, dentium dolores sedat: putrida oris ulcera, collutione sistit: arteria scabritias, gargarizatu levigat: contra alvi profluvia & dysenterias auxiliatur: item articulorum, coxendicumq; cruciatibus potum. Coctam aceto, & illita, serpentina ulcera cohibet: strumas, tumores, duritias, abscessus & collectiones discutit: ignes sacros, redurias, condylomata, phorasque sanat. Teneæ radicis succus, contra pectoris, pulmonumque vitia prodest: item adversum venena. Cum hydromelte autem, vel diluto vino, & piperis exiguo, bibuntur folia contra febrium circuitus: in quartana quidem, quaternum ramulorum folia: in tertiana vero, ternum: in quotidiana, unius. Ea quoque folia tricenis pota diebus, comitialibus profunt. Foliorum succus tribus cyathis aliquot diebus potus, celerrime regio morbo medetur. Illita cum melle & sale, tam vulneribus, quam fistulis remedio sunt: enteroceliciis auxilium præstant. *Quinquefolium* sanguinis profluvia & potu, & illitu sistit. Ad expiationes, castimonias, & incontinentia inciditur. Nascitur in riguis & aquaribus ductibus. Floret Majo & Julio mensibus potillimum, quo tempore etiam carpitur. Conservatur autem per annum. *Dioscorides.*

* *Quinquefolium* vulgaris est notitia: neq; fraudem admittit: nisi quod fortasse aliquis peculiariter Tormentillam usurpare pro eo velit, existimas verum esse quinquefolium: cum dubium non sit, usitatum illud esse legitimum. Eligitur collectum in montibus aut collibus, & in usu est radix ejus in umbra siccata, quanquam & folia quoque uelita sint.

* *POLII* duo genera. Montanum, cui theutrio nomen est, & cujus est usus, tenuis frutex est, cæcidus, dodrantalis, semine refertus: capitulo in cacumine quandam corymborum speciem præseferente, parvo, cano hominis capillo simili, graviter olente, non sine quadam suavitate. Alterum fruticosius, non usque adeo aleas odore, & viribus infirmus. * Potum fervefacti jus auxiliatur serpentium ictibus, hydropticis morbo regio: & lienosis ex aceto: stomachum male habere: caput doloribus afficit: alvum & menses ciet: substratum sufficiturve serpentes abigit: illud vulnera conglutinat. Amarum est gustantibus, & modice acre. Itaque vitæ omnia obstructione liberat, urinamque ciet, utrunque polii

polii genus, in pluribus Italiae locis provenit. A Colligitur mense Junio. Conservatur autem per annum. *Dioscorides & Galenus.*

Polium montanum quoque ab omnibus cognoscitur: in usu sunt eorum cum frondibus, quando seminibus refertae sunt una cum floribus compositis. Neque adulterari potest: de montibus tamen ficcis & petrosis, & regione pariter sicca & calida est colligendum. Amaro & acrisapore, & odore valido debet esse praeditum.

TRIFOLIUM, quod Graeci oxitriphyllon, B aut asphaltion appellant, quod bitumen redolet, Germanis *Siebenszeit* vocitur. Hæc multas habet virgas tenues, cubicum aut amplius longas: folia magna, acuminata, terna singulis germinationibus exeuntia, quibus recentem enatis rura odor inest: ubi autem adoleverunt, bitumen oleat: florem edit purpureum, semen lacum, hirsutum, ex altera extremitate exitum corniculi modo: radix longa, tenuis, dura. Copiose nascitur circa Elbam & Petram sanctam C Hetruriae. Usus ejus esse debet, non trifolii pratensis, quod à vero trifolio maxime differt, à Graecis descripto. * Semen & folia in aqua pota pleuriticis, urinae difficultati, comitialibus, & iis qui aquae inter cutem principia sentiunt, foeminis quoque vulvae vitio opportunis auxiliantur: menses ciunt: terna drachmae & semine dari debent, & foliis vero quaternae. Contra serpentium icus trita folia, & ex aceto mulla pota, praesidio sunt. Tradunt aliqui, totius fruticis, radicis, foliorumque decoctum totum dolores eorum finire, quos serpentes percusserint, quam autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quiescens alius foveatur, qui ulcus habuerit, pernoctare afficitur ut à serpente demorsus. Quidam terna folia aut semina, in tertianis, cum vino potu dederunt: & in quartanis quaterna, ut quae febrium circuitus discuterent. Radix antiloeis inferitur. *Dioscorides & Medici Florentini.*

SICCANT quoque ordine tertio, Abrotanum E ustum, Anethum ustum, Apium, Asarum, Ammi, Abfinchium, Calamiotha, Chamaedrys, Hyslopium, Juniperus, Majorana, Marrubium, Origani, Peucedanum, Petrofelinum, Prunella, Rhus obsolutorum, Ruta, Sabina, Salix, Syumbrium, &c. de quibus omnibus vide supra.

De foliis ficcis in quarto.

VOCANT etiamnum SYLVESTREM RUTAM, quod in Cappadocia & Galatia Asiae finitima Moly dicitur. Frutex est, qui ab una radice multos emittit cauliculos: foliis multo quam alterius rurae longioribus, teneribusque, odore gravi: flore candido: capitulis in cacumine paulo majoribus, quam sativae rurae, quae tribus maxime partibus constant: in quibus triangulum semen subrotundum, gustu amarum recluditur, cuius est usus. Semen autumno maturefcit. * quod cum melle, vino, croco & feniculi succo, ac galinaceo felle, teritur contra retulam oculorum aciem, suus, qui cum harum aliam rurae, Syri bœ-

lahan: qui Cappadociam incolunt, moly, quoniam quandam cum moly servet similitudinem: radice nigra, flore candido. In collibus & lato solo provenit. *Dioscorides.*

SICCANT quoque in quarto, Allium, Nasturtium, Sinapi, &c.

De foliis astringentibus.

CUPRESSUS, Ger. *Cypress*, Gall. *Cyprès*, Ital. *Cipresso*, Hispan. *Elypres* dicitur. Hujus generis duo: mas scilicet & femina: hæc meta in fastigium convoluta, ille vero ramos in latus spargens. Harum patria, ac proprium natale solum Creta insula est. In idem etiam montibus, qui ad Troadem spectat, cupressus numerosa sponte profilit: alibi non nisi tempore, & perquam diligenti cultura proveniens, & cultorem magno opere fastidians. Mira est cupressi fecunditas: eronum trisera est. Colliguntur ejus conimenses Januarii, Majo & Septembri. Semen iis nascitur, granis adeo pusillis ac minimis, ut atomis comparari possit. Tradiderunt veteres, cupressum Diti sacrum: & ideo funebri signo ejus ramos ante domos ponere solebant, ubi aliquis defunctus jaceret. * Cupressus refrigerat & astringit. Cujus folia ex passillo, & exiguo myrrhæ pota, vesicae rheumatismis, & urinae difficultati auxiliantur. Pilulae autem ex vino talse in dysenteria, alvi fluxione, tussi & orthopnea, aut si rejiciatur sanguis, convenientissime bibuntur. Earum decoctum eisdem præbet effectus: tuse cum scio duritia emolliunt, nariumque polypos medentur: in aceto cocta & cum lupinis detritæ icabros unguent ejiunt: hernias intestinorum prolapsu erumpentes illitu reprimunt. Folia eadem præstant. Pilulae cum arboris coma sufficæ, culices abigere exsiliantur. Folia trita & imposita, vulnera conglutinant, sanguinem supprimunt: trita ex aceto capillum tingunt allinuntur per se, aut cum polenta ignibus sacris, ulceribus quæ serpunt, carbunculis & oculorum inflammationibus admota, cum cerato stomachum corroborant. *Dioscorides & Matthiolum.*

FABULUS (German. *Ättel*, Gall. *Hybles*, Ital. *Elulo*, Hisp. *Tezgayrua nota*) longe humilior est sambuco, magisque herbaceo generi assignandus: caule quadrangulo geniculato: foliis amygdalæ, ex intervallo longioribus, geniculatis expansis pinnatisque, graveolentibus, in ambitu serratis: mulcario sambuci, flore & acino eisdem: radice nititur longa, crassitudine digitali.

* Vis & usus exiccans, alvo detrahens aquam, stomacho inutilis. Folia oleum more coquantur, ad pituitam bilemque detrahendam. Caules teneri in patinis cocti, eadem efficiunt. Radix in vino decocta, & in cibus data, hydropicos adjuvat: prædest viperarum moribus, eodem pota modo, vulvas emollit insidentium decocto: patet facit eorum spiracula, & vitia corrigit. Acini in vino poti eodem funguntur munere: denigrant capillos illiti. Folia, si præterea ac mollia excolata illinantur, inflammationem mitigant: am-

buftis, & canum moribus illitu profunt: ulcera quæ dehifcunt in fistulam, agglutinant, iis qui podagra tentantur, cum fevo taurino aut hircino profunt illita folia. Nafcitur in opacis, asperis & campeftribus. Colligitur mente Junio & Julio, in Augusto verò baccas fuas profert. Conſervatur per annum. *Dioſcorides.*

CISTHUS, quæ aliqui citharon, aut ciffaron, Ital. verò *Ciſto*. Gall. *Ciſte*. Hiſp. *Gergacos* vocant, ramofus frutex eſt, ſed improcerus, folioſus: rotundis foliis, acerbis, hircutis. Ros mafculo ut malo puniceæ femineæ albet. Nafcitur in faxofis, asperis, & præfertim in monte Apennino Hetruriaz. Conſervatur per annum. *Vis aſtringens: unde flores in vino auſtero bis in die poti, profunt dyſentericis, & nomas per ſe illi cohibent: vetuitati ulcerum, & igni ambuſtis cū cerato medentur. Hypocithis, rhoberchon, aut Cytinus à nonnullis cognominata juxta cithi radices naſcitur, floris puniceæ ſimilitudine. Quædam ruſa, altera herbacea, tertia candida, præfertur ſubruſa. Liguatur acaciæ modo. Aliqui tamen excicant, fractamque macerant, & incoquunt, reliquæ; ut in lycio proſequuntur. Animadvertendum eſt, ne hypocithidis loco colligatur planta aliquantulum ei ſimilis, quæ vulgò cauda leonis vocatur: eſt enim orobanche Dioſcoridis. Vires acaciæ habet, verum aliquantulum magis ſiccatur, & aſtringit. *Prodeſt dyſentericis, cœliacis, ſanguinem excreantibus, ſeminarum profluviis, & pota, & indita. *Dioſcorides.*

HIERACIUM (Germ. *Habit* erant. Gall. *Ciſthores ianlos*.) magnum caulem emittit, aſperum, ſubrubrum, ſpinolum, cavum: folia ex intervallis rariſcule diviſa, ſimilia ſoncho per ambitum, luteos flores, in oblongis capitulis. *Vim refrigerandi habet, & modicè ſubſtringendi: unde illitum, ſtomacho æſtuanti, inflammationibusque prodeſt. Succus eroſionem ſtomachi ſorbitione mitigat. Herba cum radice illita, vibrans à ſcorpione icibus auxiliatur. Hieracium parvum folia ex intervallis habet, diviſa in ambitum: cauliculos teneros, virentes: in quibus lutei flores, orbem circinantes, emicant. Vim ſuam ad eadem, ad quæ ſuperior, impendit. Utrunque ubique naſcitur. Floret Julio & Augusto menſibus. *Dioſcorides.*

LYSIMACHIA, quam aliqui Lytron appellant, caules emittit cubitales, altiorefve, fruticeoſos, tenues: prodeuntibus geniculatim foliis tenuibus, ſalicis figura, guſto aſtringentibus, flore ruſo, aut aureo. Gigantur in aquoſis & paluſtribus. *Foliorum ſuccus aſtringente ſua vi, ſanguinis rejectionem ſupprimunt: dyſentericis potui datur, aut inſunditur: menſium abundantiam ſiſtit, in peſſo ſanguinis profluvio ſubvenit, & nares ea herba obturentur: vulnerum cruorem cohibet. Acerrimum nidorem ſuſcita reddit: qua de cauſa ſerpentes fugat, & multas interſicit. *Dioſcorides.*

QUERCUS, Germ. *Echbaum*. Gall. *Cheſne*. Ital. *Quercia*, *Rouero*. Hiſp. *Encina arbol* dicitur:

A omnis adſtrictoriam vim habet, præfertim liber qui cortici & ligno intercedit: quin etiam tunica putamini glandis ſubjecta. Decoctum ex iis datur dyſentericis, cœliacis, ſanguinem excreantibus. Trita in peſſo femininis, fluxione vulvæ laborantibus ſubjicitur. Glandes eodem effectu exhibent: urinam ciunt: capitis dolorem, & ſtutus in cibum ſumptæ pariunt: reſiſtunt eſitæ venenatorum icibus. Decoctum earum, & cortices cum lacte vaccino potum, prodeſt contra toxica. In tritæ crudæ inflammationes illitu leniſſe: ad duritias, quas cacœthe vocant, & malefica ulcera cum ſalla axungia conveniunt. Ilygææ glandes viribus quercus antecellunt. Fagus & Ilex quercus generi aſſignatur, & coſmiſe munus obicit. Ilygææ radices cortex cū aqua coctus, dū molitus intabefcat, & tota nocte illitus, demigrat capillos, prius cimolia terra purgatos. Folia omnia tuſa & trita tumoribus profunt, & imbecillas membrorum partes corroborant. *Dioſcorides.*

ASPERULA ODORATA, quibus Cordialis & Stellaria: Germ. *Hirtſend* / *Waldmeiſel* / *Lebertraut* / i. e. Jecoraria ſive Hepatica dicitur. Rubiæ & Aparinæ hæc ſimilis eſt, ſed humilior ac odoratior, cauliculi ejus breves, & pede vix altioref, folia è ſingulis geniculis ſena ſeptenave ſtellarim radiata, aliquantulum ſcabra, ſed non perinde tamen, ut Aparines, flores albidii, ſemen parvum, rotundum, radix tenuis, ſerpens, & ſtirpem ipſam facile multiplicans. Tota herba gratum ſuavemq; expirat odorem, præfertim in atris cœnacuſiq; pedibus attrita. Apud Germanos in ſylvis, locis opacis, pingui ſolo gignitur. Apud Belgas hortentis. Junio ac ſerius floret. *Facultatemi Gallo aliquatenus ſimilem habet, ſed tamen imbecillior. Fertur in vinum conjecta hilaritatem efficere, cordi ac jecori prodeſſe. *Dodonæus.*

ADSTRINGUNT quoq; Abſinthium, Amomum, Agnus caſtus, Buſa paſtoris, Brallica cœta, Equiſetum, Hedera, Helxine, Incybium, Lauri folia, Melilotus, Myrtus, Mentha, Oxalis, Polygonum, Pentaphyllum, Pſyllium, Plantago, Portulaca, Ruta, Rhus obſoniorum, Sempervivum, Salix, Verbafcum, Vitex, Viris, &c. de quibus ſingulis vide in ſuperioribus, ſuis locis.

De foliis aperientibus.

CYCLAMINUS, vulgò panis porcini dicitur. Ital. *Pan porcino*. Hiſpan. nonnullis *Mazam de porco*. Germ. *Schwimbrot* / *Erdayffu*. Belg. *Ben d'no* / *beet* / *Enghenbrot*. Gal. *Pain de porc* can. folia habet hedera, purpurea, varia, in quibus ſuprà inſiſtaque albicant max. ulx: caule nudo quaternos digitos æquant: floribus in eo purpureis, roſarum effigie: radice nigra, & aliquantulum lata, ut rapum videri poſſit. *Quæ cum hydromelite pota, pituitam aquamque detrahit: menſes potu, appoſitive ciet. Tradunt, ſi prægnans radicem transgrediatur, abortum fieri. Partum appenſa accelerat: contra venena præfertim leporis marini ex vino bibitur: illita contra ſerpentum icibus

ictus remedio est: immista vino, inebriat: regium morbum discutit, tribus drachmis pota, cum passo aut dilato mulso. Sed oportet eum qui ebibit, multis vestibus contactum loco calido, & à perfrictionibus tuto, recumbere, quò facilius exudet: ejeti autem sudores fellei colore inveniuntur. Succus ejus ad purgandum caput, naribus infunditur: ad deicienda quoque alvi excrementa, in vellere se di subicitur: illito umbilico, & imo ventre coxarum tenuis, alvum emollit, & abortum facit: suffusionibus, & retusæ oculorum aciei, oblitus cum melle succus prodest. medicamentis abortum inferentibus admiscetur. Succus cum aceto illitus, prociudam sedem restituit. Exprimitur tusa radice succus, & ad mellis crassitudinem decoquitur. Radix cutem purgat, eruptiones papularum reprimat: vulneribus ex aceto per se, aut cum melle medetur, lienem absumit: vitia cutis in facie, & alopecias emendat. Ejus decocto luxata podagras & capitis ulcuscula, pernioresq; fovere congruum est, ipsaque in oleo vetere fovefacta, illito oleo ulcera ad cicatricem perducit. Cavata radix oleo expletur, & cinere ferventi imponitur, adjecto interdum Tyrhenicæ ceræ momento, ut strigmenti crassitudinem unguentum cōtrahat, cum primis utile perniores. Radix, scylibe modo, concisa reponitur. Narrant ad amatoria assumi cōtusam, & in pastillos divisam. Nascitur passim in sylvis & umbrosis. Colligitur mense Octobris. Conservatur per annum. *Dioscorides.*

DULCAMARA vitis modo lignosa promit farneta, & ab iis ramulos cōplures, quibus scandendo vicinis sepibus fruticibusq; inuitur. cortex novellorum ramulorum vitis, sed vetustiorum ipsorumq; caudicū asperior cineritio subcandicat colore, extrinsecus quidem: nam intus pulchre etiam viret. lignum fragile, medullam fungosam habet. foliis vestitur oblongis, levis, mucronatis, sinilaceis minoribus, circa pediculum appēdices utriusq; parvas ferentibus. Flosculi in muscariis exiguis, haud magni, ex quinque foliolis angustis, colore quandoq; albidis, Gebnero teste: in Belgio ut plurimum in caruleo purpurei, in quorum medio luteus prominet apex: bacca oblongioris formæ, molles, leniti, & ingrati gustus, elegantii corallii colore rubent: radix modica multis fibris committitur. Aquosa & rigua amat, circa serobes & folias frequenter reperitur. Folia Vere erumpunt: flores Julio exeunt: Augusto bacca sive acini maturi. Posterior ætas Amaram dulcem, Amaro dulcem & Dulcamaram, & Græci γλυκύπικρον, ἡ γλυκύπικρον nominant, Germ. Je tegeter je liebet / honoretant. Belgæ *Alfrance*. Sunt, qui Vitem sylvestrē Dioscoridis esse existiment: alii Solani speciem faciunt, Solanum lignosum, aut fruticosum cognominantes. Sed vitem quidem sylvestrem tuo loco ostendimus esse Tamum: Solano autē similitudo nihil habet. Falluntur idcirco maxime, qui Solanum rubrum, aut Solanum fruticosum appellant: ac ejus bacca loco acinorum Solani

unguentorum nonnullorum refrigerantium compositionibus admiscent. Est enim fructus hujus nequaquam frigidus ut Solani, sed calidus, ut mox diceatur. Plus similitudinis cū Cyclamino altera habet. folium responderet, caules licet non manifeste articulati, non tamen absque geniculorum specie, in flore alicubi candido, & fructu acinaceo corymborum hederæ modo dependente nihil desideratur, neque in ipsis similiter radicibus verè *ἡζοφίσις*. Nam præter quòd tenues, nullam quoque utilitatem conferunt. Describitur Cyclaminus altera à Dioscoride, his verbis: Folia habet hederæ similia, sed minora: caules crassos, *γυκατόδεις*, id est, genicularos, vicinis se arboribus, *ἰλιγγιδός*, id est, modo capreolorum vitis, circumligantes: flores candidi, odorati: fructus ut acini uvæ similis hederæ, mollis, sapore leviter æris & viscosus: radix inutilis. Dicitur autem Cyclaminus altera, Dioscoride teste, *κισσοφύδιος* & *κισσοδάκτυλος*, convenit utraque appellatio Dulcamaræ. nam foliis, floribus & fructibus hederam æmulatur. * Cæterum facultate, & foliis & fructu calida resiccans, abstergens, & digerens est. Fertur foliorum decoctum pectoris fellisque obstructions referare, & adversus regium morbum utiliter bibi. Ruptis vero, & ex alto præcipitatis, aut cæsis etiam, succus utilis habetur. Creditur siquidem concretum alicubi in visceribus sanguinem dissolvere & partium laxarum sanitatē procurare. Hieronymus Traugus è ligno minutim conciso vini decoctum cōficere docet, quod ictericos & per urinam, & per inferiorem ventrem elementer purgare refert. Haud dissimiles istis Dioscorides quoq; Cyclamino alteri facultates adscribit. Fructus, inquit, drachmæ unius pondere potus, cum vini albi cyathis duobus, ad dies quadraginta, splenem liquat, ita ut per urinam & alvum absumatur. Bibitur ad orthopneam: reliquias à partu purgat. *Dodonæus.*

APPRIUNT quoque Cæpa & Allium, &c. de quibus vide supra.

De foliis emollientibus.

EMOLLIUNT Attriplex, Althæa, Cupressus, Laurum, Malva, Psyllium, &c. de quibus vide supra.

De foliis indurantibus.

LENS palustris (Ger. Wasserlinsen.) invenitur in aqua non fluente, muscus lenticule similis, refrigeratorie naturæ. * Propter quod convenienter collectionibus, igni facto, & podagris illinitur per se, & cum polenta: glutinat & prociudat puerorum interanea. *Dioscorides.*

INDURANT quoq; Portulaca, Psyllium, Sempervivum, Solanum, &c. de quibus vide supra.

De foliis extenuantibus.

EXTENUANT Artemisa, Chamomilla, Hyssopum, Juniperus, Pulegium, Stæchas, &c. de quibus vide supra.

De foliis discutientibus.

DISCUTIUNT Abrotanum, Althæa, Ane-
thum, Adiantum, Atriplex, Braslica, Chamomilla, Lili folia, Malva, Mentha, Melilotum, Origanum, Ruta, Stoechas, Samplicum, &c. de quibus vide supra suo loco.

De foliis extrahentibus.

ANAGALLIS, officinis Morsus gallinæ, Ger. *Gontheit*, Gall. *Mauvon*, Ital. *Anagallo*, Hisp. *Murages* dicitur. Ejus duo sunt genera, quæ tantum flore distant. nam quæ caruleo flore est, femina dicitur: mas, quæ phœniceo. Frutices sunt parvi in terra jacentes: foliis in quadrangulo caule pusillis, subrotundis, ad belsinæ folia accedentibus: semine rotundo, herba vulgarissima, ita ut pedib. in arvis vineisq; ubiq; calcetur: in uliginosis tamen lenior. Per æstatē utriusq; proventus maximus est, potissimum autem mense Augusto. Florent autem à Majo mensē usq; in Autumnum. * Utraq; vim habet mitigandi, inflammationem arceat, adactos corpori aculeos extrahit, nomas cohibet. Succus earum gargariacus, capitis pituitam purgat: & naribus infusus, dolorem dentium lenit, si in aduersam narē injiciatur: argema cū melle Attico emēdat: tertia oculorū aciei auxiliatur: contra viperarum morsus, jecinoris. & renū vitæ, si ex vino bibatur, prodest. Tradunt eam, quæ caruleum edit florem, prociidam sedem reprimere: quæ verò phœniceum, illius evocare. *Discozides*.

EXTRAHUNT quoque Aristolochia, Dictamnus, Porrum, Thapsia, Cyclaminus, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De foliis suppurantibus.

SMYRNIUM caulem habet apic. & stolones multos: folia latoria, suppinguia, ad terram infracta, robusta, odore medicato, cum quadam acrimonia jucta, colore in luteū languescente: capitib. caulium orbiculatis, ut anethi: semine braslicæ, rotundo, nigro, acri myrtiæ sapore, ita ut alterum alterius loco cedat. * Radix quoque odorata, gustu acri, fauces mordet, succosa, mollis. Cortex ejus foris niger, intus viridis, aut subalbidus. Nascitur in saxosis & colibus, atq; squalidis, & limitib. terrenis, & hortis. Colligitur mense Junio, vel Julio. Conservatur per annum. Vis radice, herba & seminis, exarscere. Foliis maris maceratis ad obsonia utuntur: alvum sistunt. Radicem contra serpentium ictus habere convenit: tussis & orthopneas mitigat: urinæ difficultati medetur. Illita recentes tumores, collectiones, duritiasq; discutit: vulnera ad cicatricem perducit, partus abortu vitia, si feruēfacta subjiciatur: tumores suppurat. Semen lenis, renū & vesicæ vitis prodest: menses & secundas pellit. commodè datur ischiadicis in vino: inflationes stomachi lenit: sudores ciet, & ructus. Peculiariter datur hydropicis in potu, & contra febrium circuitus. *Discozides*.

SUPPURANT quoque Althæa, Amomum, &c. de quibus vide supra.

De foliis abstergentibus.

LICHEN, qui saxis est familiaris, aliquibus Bryon, Germanis *Stein*, oder *Drannan* hebetant appellatur: asperginosis petris adheret, ut muscus. Julio mense ea qua pecta est forma decerpitur. * Is illitus sanguinis profusiva sistit, inflammationes arceat, impetigini medetur. Juvat re- gio morbo correptos, cum melle illitus: oris & linguz defluxiones inhibet. Abstergentem ac modicè refrigerantem facultatem habet, utriusque verò resiccantem. *Discozides & Galenus*.

ABSTERGUNT quoque Anagallis, Abrotanum, Asparagus, Asplenos, Atriplex, Absinthium, Beta, Chamæpitys, Callutha, Marrubium, Parietaria, Salicis folia, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De foliis glutinantibus & cicatricem ducentibus.

FRAGARIA (Ger. *Erdbere*: trant. Gall. *Frais*, ou *herbe portant fraises*.) planta nemini fere nō cognita. In sylvis, dunetis, & in opacis montibus, ac secus vias sponte nascitur. In hortis interdum colitur. Floret Vere & tota æstate. Fructus tamen ejus fixus: raro nisi æstatis initio inveniri potest. * Refrigerat ordine primo, siccatq; secundo. Folia & radix vulnera & ulcera sanant: muliebres fluxus & dysenterias cohibent, urinam ciet, & leni conferunt. Herba & radicem decoctum potum, auxiliatur jecinoris inflammationibus, mundatq; renes & vesicam. Idem ore contentum, collationitq; modo agitur, gingivas roborat, dentes commotos arinat, & desillationes sistit. At fraga præter id quod gustu æstate in cibis arideant, biliosis æstuantibusque ventriculis profunt. sicculosisque firm sedant. Vinum quod ex eis elicatur, ulcusculis, quæ in facie à caliditate proveniunt, mirificè medetur: itemque varos, & oculorum nubeculas calidasque defluxiones impositum tollit. *Mattbiolus*.

FRATIS seu Glastum (Germ. *Weed*, Gall. *du Guesde*, ou *pasfel*, Ital. *Gundo*, Hispan. *Pasfel*) sativum, quo insectores lanarum utuntur, folium habet plaraginis simile, verum pinguius, nigriusque: cujus caulis dum cubitorum altitudinem excedit. Copiose in Germania provenit. * Illita folia tumores omnes discutunt, cruenta vulnera glutinant, sanguinis profusiva sistunt: ignem scerum, phagedænas, putrescentia ulcera & quæ serpunt, sanant. Sylvestre glastum sativo simile est. Folia fert majora, lactucæcis proxima: caules tenuiores, multifidos, quadantenus rubentes, in quorum cacumine folliculi multi dependent, quandam linguarum effigiem referentes, in quibus semē, flore tenui, luteo. In quibusdam Germaniæ locis nascitur. Eadem, quæ & supra dicta, præstat: potu & illita lienosis auxiliatur. Majo ac Junio mense florent, ac subinde semina proferunt. *Discozides*.

SANICULA (Germ. *Santel*, Gall. *Sanielle* dicitur) exit foliis pentaphylli majoribus: radice candida,

candida, tam miro naturæ ipsius artificio nodulis ac laciniis quibusdam elaborata, ut non parum admittentur, qui tantum naturæ opus diligenter intuentur. * Hujus visus in portionibus ad enterocelas, & ad interna vulnera, præsertim ad ea quæ in thoracis cavitate penetraverint. Plura insuper sanicula ostendunt genera, quorum unum folium fert plantaginis magnitudine, sed crassiora, velut fabarum vulgò vocatur, laciniis circum magno artificio factis à natura, colore in album flavescente. Hoc exterius præferunt ad enterocelas, & thoracis vulnera, si quotidie in potu fumatur: quin & ad alia vulnera, tam intus sumpsum, quam exterius illitum. Nascitur in campestribus, sylvis, montibus. Carpenda cum suis capitulis Majo & Junio mensibus, &c. *Matthiolum.*

TORMENTILLA. Germ. *Tormentil.* Gall. *Tormentillo* dicitur: folio pentaphylli minore, septenis incisuris diviso: radice brevi, nodosa, compacta, rubeo colore, sapore adstringenti: cauliculis tenuibus, subrubentibus: flore melino: adeo ut in pentaphylli genere sit: eponèda. Sunt, qui à septenis foliorum divisuris Heptaphyllon hanc vocent. Nascitur in sylvis ac locis montosis. Sero ac eum jam vites florent, herba hæc apparere incipit. * Herbarii compertum habent, hanc iisdem pollere facultatibus, quibus Bistorta prædita est. Quam obrem utraq; que urine incontinentiam supprimunt: sicut macos, si in earum decocto ad umbilicum usq; confederint firmatæ. Idem præstant (de radicibus tamen intellige) si tritæ, & ex melle atque spica subactæ ventri ac ubi illinantur. Sanguine in e vulneribus manantem cohibent, superasperis earum pulvere. Qui item potus biliosos coarctet omittiones, si ovorum albo exceptus super sicili tegula inasserit, mox comedatur. Aqua quæ ex his duplici organo elicitor, sive à radicibus decoctum, venenis omnibus remedio est. Ex quo tantum apud nonnullos tormentilla invaluit usus, ut ex ejus radicibus etiam medicamenta componant adversus pestilentiam. Utræque dyentericos sanant, & vulnera glutinant, præsertim quæ in intestinis & visceribus fuerint illata, non modo ipsi vulneribus illita, sed & in portio-nibus hausta. Rebella contumaciaque ulcera curant, & ea sistunt, quæ serpendo corpora erodunt. *Matthiolum.*

HERNARIA. herbula est in sabulosis nascens: ramulos multos in terram spargit, foliis minimis, & rotundulis, alia folleatis ex viridi flavescenibus, per ramulos sparsis, adstringente gustu, ex qua succus expressus subinde effuso vino albo, certissimum & aliquoties probatum remedium contra descensum intestini. Nam novem diebus ita percurat, ut postea non redeat in alvum. Facilius inventu Autumnæ. *Hollerius.*

NICOTIANA. Gallis-Hispanis *Tabaco.* Brasiliensibus *Petum,* antiquitus in usu fuit Indis, Hispaniæ præsertim novæ accolis, ad vulnera curanda. Paucos ante annos in Hispanias delata,

magis ad ornandos hortos, quàm ob ejus facultates: nunc verò multò celebrior est ob facultates, quàm propter elegantiam. Nomen legitimum apud Indos est *Picilia:* nam *Tabaco* nomen ab Hispanis illi inditum ab insula quadam ejus nominis, ubi frequentissime nascitur: magna altitudine assurgit, & interdum malum Assyriam, quam Limonem vocant, æquat, caule recto, multis prægrandibus ramis brachiato: folio mali Assyriæ ferè, sed ampliore veluti oxylapathi, colore viridi dilutiore, & aliquantulum hirtuto, uti tota planta est. Florem fert in summis ramis campanulæ modo, candidum, medio purpurascens, quibus continetur semè valde exiguum, colore ex cinereo nigricate. Radix crassa est, & multifida, & lignosa, intus crocea, & amara, quæ facillè cortice suo debratur: non intelleximus tamen aliqua facultate præditam esse. Nascitur plerisque Indiæ locis, humidis præsertim & umbrosis, & ex cultu levig; solo. Seritur omni tempore: cum verò prodit, à frigore præservanda est, & secundum parietes plantanda ad eorum ornatum: siquidè toto anno viret, citriorum modo. Foliorum quantitas est usus, (tamen eorum defectu quidam semine utitur) eaq; ut asservari possint, filo trajecta in umbra suspèduntur, & siccantur: deinde siccis, aut integris, aut in pulverem tritis, utuntur. Calida & sicca est in secundo gradu: itaq; calfacit, resolvit, mundificat, & aliquantulum adstringit: ut ex sequentibus facultatibus judicare licebit. Folia hujus plantæ calfacta & imposita, præsertim in Cephalæa & Hemierania sunt remedium, si morbus ex causa frigida, aut flatibus ortus sit: sæpius verò sunt repetenda, donec morbus tollatur: sunt, qui caput oleo florum mali arantur prius unguant. Idem remedium rigidis cervicibus sive tetano utile est, & in tonus corporis dolorib; ab eadem causa ortis. Dolores dentium à causa frigida non modo sicut, dente prius deterso aliquo siccato, ejus succo delibuto, & pilula ex ejus folio confecta denti indita, sed etiã, ne corruptio serpat, prohibet. Pectoris visis, nulli veteri, asthmatis & similibus, ex frigido humore ortis morbis foliorum decoctum ex aqua, & eclegma ex ejus decocto, utilia sunt. Serapium ex saccharo, & foliorum ejus decocto paratum, paucaq; quantitate sumum, putres humores pectoris ejicit. Asthmatis interdiu fumus eorum ore exceptus optulatur: sed necessarias evacuationes præcedere opus est, si mora ferre possit. Sub cineribus calefacta folia, & sordida non excussis cineribus, calidatq; sæpius imposita, ventriculo perfrictionibus & flatibus laboranti, auxilio sunt. Viridia folia alii manibus oleo siccatis confringunt, & sic imponunt. Ventriculi & lentis obstructionibus folia pauxillo aceto intrita, diuque illita, utilia sunt: quibus deinde folia calefacta, aut lineus pannus succo foliorum calenti intingere, superimponantur. Foliorum defectu, pulvis communi unguento obstructiones aperiente excipitur, & pars obstructa, aut tumore affecta diu unguatur. Indicè mulieres valde comen-

ant in puerorum, & etiã grandiorum stomachi A
 eruditatibus: nam ventre inferiore prius inuncto
 oleo lucernarum & foliis sub cineribus calefa-
 ctis altero ventriculi regioni, altero tergori qua
 ventriculum spectat, postis, eas concoquunt. &
 alvum emolliunt, si quoties opus erit renoven-
 tur. Laras & teretes ventris tineas expellit folio-
 rum succus cum saccharo cœctus, & depuratus,
 pauca quantitate sumptus: umbilico tamẽ etiã
 in ponendũ folium tritum, & alvus deinde cly-
 stere eluendus. Nephriticis doloribus, folia sub B
 cineribus, ut antè, calefacta. & quã calidè fieri
 potest adposita, magnum adferunt levamen, i-
 dem remediũ quoties opus erit repetẽdo. Com-
 mode etiã clysteribus injiciuntur, atque etiã
 fomentationibus & emplastris admiscebuntur.
 In suffocationibus utri folia probè calefacta,
 & umbilico, utriq;ue regioni imposita, præsens
 adferunt remedium: quòd si (ut fit interdum)
 animi deliquium sublequatur, fumus illorũ na-
 ribus obijciatur, illicõ liberabitur: quòd reme-
 dium Indicis mulieribus adeò vulgare est, ut ea
 de causa Tabaci folia diligenter adservèt, & ma-
 gnificiãt. Sunt verò, qui odorata umbilico prius
 admovèt, deinde folium. Maxime autem conse-
 runt aut Tacamahaca, aut oleum de Liquidam-
 bar, aut Balsamum, aut Caranna, aut ex his o-
 mnibus emplastrum constans, & in umbilico af-
 fiduè gestatum. Articularum doloribus (modò
 humores frigidi sint, vel saltem nõ nimum cali-
 di) efficacissime folia calida adhibentur, aut eo-
 rum succo pannus lineus intrinctus: etenim hu-
 mores resolvunt, & digerunt, ideoq;ue etiã tu-
 moribus œdematosis foliorũ succo calido prius
 elotis, utilissime imponuntur. Perniones sanare,
 si ter aut quater hujus plantæ foliis fricentur, de-
 inde pedes & manus aqua calida cum sale ab-
 luantur, experientia docuit. Venenis & toxico
 perniciosissimo, quo Canibales suas sagittas il-
 linunt, resistere, paucis abhinc annis experti
 sunt nonnulli: nam antè sublimatum vulneribus
 inspergere solebant. Toxica autem vires infrin-
 gere hac ratione seiverunt Hispani. Contigit, ut
 quidam Canibales in suis cynibis ad D. Johan-
 nem de Portu divite navigarent, Indorum atque
 etiã Hispanorum, si quos reperissent, velis suis
 venenatis conficiendorum causa. Eò appellen-
 tes, Indos & nonnullos Hispanos conficiunt, ple-
 sosque autem vulnerant: cum verò sublimato
 carerent, à quodam Indo edocti sunt, ut Tabaci
 succum expressim suis vulneribus imponerent,
 & ipsa deinde folia trita: sedati sunt illicõ dolo-
 res, & ea symptomata, quæ hujusmodi venena
 sublequi solent, venenum superatum, vulnera
 deinde curata. Ex eo foliis hujus plantæ adver-
 sus venena uti coeptum est. Rex ipse catholicus,
 ejus vires experti volens, cani vulnus infligi
 jussit in gutture, & toxico, quo venatores utun-
 tur, illini, & paulò post foliorum Tabaci succum
 satis copiose instillari, & ipsa folia trita supra vul-
 nus ligari: liberatus est canis non sine omnium
 admiratione. Eodem modo venenatis pestife-

risque carbunculis imposita, crustas inducunt,
 deinde curationem adferunt: & adictus mor-
 susque virulentorum animalium præiens sunt
 remedium. Recentibus vulneribus imposita, il-
 licõ sanguinem sistunt, eaque glutinant: quòd si
 majuscula sint, vino prius cluentur, & labiis vul-
 nerum conjunctis, succus foliorum inspergetur,
 & ipsa folia trita supra vulnus alligabuntur: po-
 stindie reliquisque subsequenti diebus idem
 ordo servabitur, victusq; ratio necessaria. Vete-
 ra ulcera, Gangrenasq; succus instillatur, & folia
 trita imposita detergent, curant, & ad cicatri-
 cem perducunt, purgato videlicet prius corpore
 ex Medici consilio, & missione etiã sanguinis,
 si necessaria sit, facta: deinde observata quæ cõ-
 venit victus ratione. Porrò non modò in homi-
 nibus ejusmodi ulcera curare, sed etiã in ani-
 malibus ipsa experiẽtia docuit: nam per univer-
 sam Indiam frequentia ulcera vaccas, boves, &
 alia animalia infestant, quæ facile ob regionis
 humiditatem extremã putrescunt, & vermibus
 scatent, quibus solebãt inspergere sublimatum,
 melioribus remediis destituti: sed cum magno
 isthic vaneat, plerumque quòd ulceribus insper-
 gebatur, pluribus conitabat, quã animal, quòd
 curabatur, & sumari posuisset. Itaque Tabaci fa-
 cultates in hominibus experti, illius etiã usum
 ad puerida, scetida, vermibusq; scatentia anima-
 lium ulcera transfulerunt, atque adeò compe-
 runt, succum ejus instillatum non modò vermes
 necare, sed etiã ulcera mundare, deinde ad ci-
 catricem perducere: prodest etiã tumetorum
 exulcerationibus: ideoq; Indi Tabaci pulverem
 semper circumferunt. Quendam novinarium
 ulcere laborantem, e quo sanis manabat, non
 sine contagii suspitione: meo consilio instillavit
 foliorum Nicotianæ succum, à secunda instilla-
 tione multi vermes exierunt, deinde paucio-
 res, & post aliquot dies sanatum est ulcus, sed
 quæ erosa erant, non restituta. Illius etiã foliis
 impetigines, & capitis scabies utiliter confican-
 tur. Hæc est celebrata illa Indis sacerdotibus
 planta, qua uti solebant ad responsa danda. Ete-
 nim apud Indos moris erat, Sacerdotes de bello-
 rũ eventu, aliisq; magni momenti negotiis con-
 sultare. Consultus sacerdos, istius plantæ folia sicca
 urebat, & eorũ fumum tubulo seu cannula qua-
 dam in os excipiebat, deinde quasi in ecstasi
 quandam raptus, cadebat, omni motu privatus,
 hæcque permanserat aliquandiu. Discussa ejus fu-
 mi facultate, ad se redibat, referebatque nego-
 cium cum dæmone contulisse, & responsa dabat
 ambigua, ut, utcumq; eventus succederent, illis
 facile persuaderet, sic se prædixisse: eoque mo-
 do barbaros illos homines misere decipiebant.
 Cæterum vulgus etiã Indorum cum fumum
 per os & nares recipit animi gratia, cum infom-
 nia videre interdum, & extra se quasi rapi vo-
 lunt, & etiã de suorum negotiorum eventu,
 ex somniis, quæ illis apparuerint, pronuncianturi.
 At non est reces, plantas quasdam inveniri, quæ
 manducatz, aut institio assumptæ, varias species
 & ima-

& imagines observari faciāt. Siquidem Dioscorides cap. de Solano manico seu furioso, ejus radicem drachmæ pondere ex vino potam, facere species vanas, imaginesque non injunctas observari scribit, sed duplicatum ejus modum ad tres usque dies, mentis alienationem afferre, quadruplicatum interimere. Anisum si quis dormiturus edat, somnia excitari jucunda & suavia: contra Raphani esu, gravia & turbulenta, & sic de plerisque aliis. Garcias ab Horto refert, Banguè plantæ succum aliis admixtam, mentis alienationem facere, infomnia excitare, & omni sollicitudine liberare, veluti etiam opiam, quod Orientales Indis admodum familiare est. Sic & nostri Indi, oneribus ferendis, aut aliis laboribus defatigati, Tabaci fumum hauriunt, & illic, quoad mente alienari, corrumpi, excitari vero, refocillatos eo somno, & vires recuperatas sentiunt. Eorum exemplum secuti Athiopes pro mancipiis eo deducti, nimis frequenter eum hauriunt: quo fit, ut eorum domini egregie eos calligent, & illorum Tabacum exurant, quo illis aulam auferant sepius illo utendi. Ufus est etiam Tabaci apud Indos, fumis sitisque sedandi gratia, hoc modo: Conchylia quadam cochlearum fluxatiliurum urunt, deinde atterunt calcis modo: hujus & foliorum Tabaci aquas partes sumunt, manduntque, donec ex utrisque massa quædam fiat, quam in pilulis pisco majores constringunt: atque in umbra sicant, & in usum reponunt. Factum nec per deserti, ubi neque cibum, neque potum inventuros se putant, eas pilulas secum deferunt, ex us unam inter labrum inferius & dentes reponentes, ejus liquorem assidue sorbent: ea absumpta, altam reponunt, atque ita aliam, donec peregrinationem absolvant, triduanam interdum, aut quatruiduanam: atque ea ratione toto eo tempore neque fame, neque sibi molestiam esse, neque sitim afferunt: cujus causam esse putant, quod sorbentes assidue pilulas illas, etiam humores pituitosos e cerebro eliciunt, qui deglutiti, & in ventriculum demissi, naturalem ejus calorem humectant, sed ab eo tandem absumuntur, aliorum ciborum defectu: ut in multis animalibus observare licet, quæ tota hyeme in suis latibulis se continent sine alienius alimenti copia, quia calor naturalis occupatus est in pinguedine absumenda, quam æstatis tempore collegerunt. Hæc sunt, quæ de celeberrima hæc planta, eiusque facultatibus scripsit Nicolaus Monardus. At Carolus Clusius de Nicotiana hæc habet verba: Est verò petum sive Nicotiana trium aut quatuor cubitorum altitudine, interdum amplior, multis alis, crassisque ramis concava, folia numerosa, ampla, densa seu carnosa, pinguis, gravi odore, fervido & acri gustu. Flores extremis ramis nascitur copiosus, ex albo purpurascens, oblongus, & tubæ in modum concavus, extrema parte latus, & pentagonus, ejus color frigidioribus magis intendi solet. Hinc succedunt siliquæ Digitali ferè similes, semine plenæ, ex ruffo nigricante, pulillo papaveris modo mino-

re. Ejus duo sunt genera. Nam unum amplo latiore est folio, interdum cubitali longitudine, pedaliq; latitudine, sine pediculo, caulem atplectente. Id aliis allurgit, & flos ordine per ramulorum longitudinem illi nascitur, dilutior siliquantulum. Alterum paulo minore est folio, Solano, quod Bellam donnam vulgò vocant, similib, sed acutiore, longoque pediculo ramis inhaerens: flores huic veluti per umbellas nascuntur lateratores aliquantò. Utriusque radix lignosa est, & multifida. Floret calidioribus regionibus Junio & Julio: semine Septembri maturescit: (vidi in Lulianta tota hyeme florentem) at hic à mense Augusto in hyemem usque floret, & subinde semine profert, deinde primo gelu succescit, peritque tota, neque hyeme asservari potest, nisi novella admodum, idque difficulter. Nascitur omni solo, & semel sata, semenque ad maturitatem perducens, seipsam deinde fert, nec opus habet alia satione. Si tamen ferenda erit, Augusto aut Septembri id fiat, quoniam semen exiguum diutissime sub terra latet, antequam germinet: & Martio, aut Vere sata primum Augusto germinat. Apud nos diligenter colitur, non tam ornatus gratia, quam ob insignes facultates, præsertim à nobilibus quibusdam matronis rei herbariæ studiosis, quæ foliis ejus recentibus, aut in umbra sicatis, & stillatitio illorum liquore vitreis organis extracto, frequenter utitur, ut ad ulcera antiqua, putrida, maligna, gangrænas, scabiem, impetiginem, lichenes, oculorum nebulas, scilicet cum successu, multisque miseris rusticis auxilio sunt. Sunt, qui ejus foliis singulis diebus mane à jejuniis mandu jabant, ut podagra liberentur, quoniam multam pituitum in os attrahat, eamque in partes inferiores defluere prohibeat, Carolus Stephanus in prædio rustico Gallicæ lib. 2. cap. 76. experientia comprobatum esse scribit: ejus folia stramis utiliter illini, ejusque stillatitium liquor: in asthmaticis auxilio esse, in summa, Panacea quædam est ad omnes generis morbos. Aliud ejus genus, per omnia minus, folio rotundiore, nec hirsuto, pingui, licet succulento, flore minore, & per extremum rotundo, pallescente, ante viginti annos Europæ innotuit, Dodon. Hyoscyamum luteum nuncupavit. Ad pleraque conferre etiam existimatur, verum superiote longe imbecillius. Hæc Clusius.

GLUTINANT quoque Althæa, Anagallis, Centaurium, Chamæpitrys, Chamædiys, Equisetum, Eupatorium, Ebulus, Myrtus, Plantago, Quinquifolium, Symphytum majus, Verbena, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De foliis flatus discutientibus.

SESELI Massiliense folia feniculi habet crassiora, caulem vegetiorem, umbellam anethi, in qua semen oblongum, angulosum, degustanti statim acre: radix longa est, jucundi odoris. Optimum juxta Massiam Galliarum urbem nascitur. Provenit autem aliis quoque in locis calidioribus, nunc in plerisque Germaniarum hortis, se-

non nisi satum & culturam. Floret æstate, & semen subinde producit. * Calefacit & desiccet ordine secundo. Semen & radix excalfaciendi vim habeat. Potu stranguræ & orthopneæ medetur: suffocationibus mulierum comitialibusq; proflant: menses & partus trahunt: ad omnia interna mala pollutissima veterem sanant. Semē cum vino potum, cōcoquit: & tormina discutit: epialis febribus utile. contra perfrictiones in interioribus, cum pipere & vino bibitur. Capris ceterisq; pecudibus datur in potu, quō facillius suos fetus enitentur. Æthiopicum seseli, folia habet heteræ minora, & ad periclymeni modum oblonga, frutex nigricat, palmicibus in bina cubita extensis: ramis sesquipedalibus: capitulo anethi semine in tritici morem deorsu, nigro, amaro, Massiliensī odoratiore & acriore, in ultum suavi. Peloponnesē folia habet cicuta, latiora & crassiora: caulem supra Massiliensī magnitudinem, ferulaceum: & latam in cacumine umbellam, in qua semen latius, odoratum & carnosius pēdet. Eisdem viribus preditum est. Nascitur in alperis, riguis, & collibus, invenitur etiamnum in insulis. Creticum seseli, juxta Ciliciam in Amanō monte nascitur, herbula furculosa, semine duplici rotundo, scutulorum effigie, odorato, subacri. Contra urinæ difficultatē bibitur: potu cit menses. Succo seminis, caulisq; virentis, ternis obolis ex passo decem diebus hausto, renes sanantur. Efficax est radix ad ciendas pectoris excreationes, in delictu cum melle. *Dioscorides.*

Seseli radices in usu sunt & semen, secundum Dioscoridem. Nostra tamen ætate semen potius usurpatur: quando ita simplicitate reperitur scriptum. Liberum autem est unicuique sumere ex quacunque specie, quæ in promptu fuerit, excepto Cretico, quod etiam Tardylum vocatur: nam Massiliensē, Æthiopicum & Peloponnesē ejusdem sunt naturæ. Quisque studiosè investigabit, Massiliensē semen facile habere potest, quare de ejus succedaneo non est necesse loqui: cum istud in multis officinis legitimum reperitur. Acrius nominatim Massiliensē accipit, addens debere esse incorruptum.

DISCUTIUNT quoque satas. Absinthium, Anethum, Apium, Chamomilla, Epithymum, Foeniculum, Juniperus, Allium, Majorana, Organum, Petroselinum, Squintanthum, Spica nardi, Smyrnum, Ruta, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De foliis semen generantibus.

HORMINUM, Selatea, Matrisalvia, Germ. *Spartacetrant* dicitur, sativa herba est, foliis marrubio similis: caule semicubitali, quadrangulo, circa quem eminentiæ siliquis similes procedunt, quæ ad radicem spectant, in quibus diversum semen recluditur. Siquidem in sylvestri rotundum, fuscumque invenitur: in altero nigrū & oblongum, cujus est alius. Nascitur in horis. Colligitur mense Junii. Conservatur per annum. * Ad Venetem stimulantem, cum vino bibi vo-

lunt. Purgat cum melle argemas, albuginesque: illitum, ex aqua tumores discutit: eo etiam extrahuntur aculei ex corpore. Idem effectus est illitæ herbæ. Sylvestre Gallitricum officinæ vocant: magis viribus pollet, quare unguentis, præsertim glaucino, permisceatur. Nascitur passim in præcis. *Dioscorides & Matthiolus.*

ERUCA tam sativa, quam sponte nascens (Ger. *Wasskraut*, Gall. *de la Roquette*, Ital. *Eruca*, Rucola, Hisp. *Oruga yerna*.) vulgaris admodum planta est, quod frequenterissime in cœnis acetariis transferatur. Sativa in hortis nascitur. Sylvestris Italiæ & Hispaniæ familiaris, prope tamen aquas provenit magna copia. Sativa tota æstate floret: sylvestris autem circa Calendas Junii potissimum erumpit. * Excalfacit manifestè. Venereim largiore cibo concitat. Semen ejus idem præstat, utinam cit, concoctioni prodest, albo perquam accōmodo. Semine ad condimenta utuntur: muris araneis moribus medetur. Ventris tineas enecat, heneq; extenuat. Tritum & cum felle bubulo mistum, nigras ulcerum cicatrices ad cædorem reducit. Cum melle verò perunctum, vitia cutis in facie emendat, & lentigines emaculat. Herba, si sola datur, caput magis dolore afficiet. *Dioscorides & Galenus.*

De foliis menses moventibus.

ALISMA, Ger. *Wasser wegeth*, & *Prosoffet*, Gall. *Plantain aquatique*, alii Damason appellat: folia ei plantaginis, nisi angustiora essent, laciniola, convexaq; in terram: caule simplici, tenui, cubito altiore: capitibus thyrsi: flore tenui, candido, pallefcente: radicibus tenuibus, ut veratri nigri, acris, odoratis, modicè pinguibus: aquosos amat trachus. Æstate colligitur, cum enim floribus abundat. * Radix si drachma una aut altera bibatur, his cōvenit, qui leporem marinum devorant, aut à tuberculis demorssi sunt, aut opium hauserunt: torminibus atq; dysentericis per se, aut cum pari modo seminis dauci, potu datur. contrullis, & contra vitia vulvæ prodest. Herba sistit alvum, menstrua pellit, tumores illita mitigat. *Dioscorides.*

HYPERICUM, Germ. *Sant Johans kraut*, alii Androsomon, alii Corion, alii Chamæpityn appellant, quoniam semen odore resinam imitatur: furculæ eoque frutice, dodrantali, rubefcente: folio rute: flore luteo: leucoio simili, qui digitis attritus sanguinè succum remittit, qua ex causa androsomon cognominatur: subhirsuta siliqua, & in rotundo oblonga, hordei magnitudinis: semine intus nigro, resinoso odoris, gignitur in locis cultis & asperis. Æstate floret. Colligitur mense Junio & Julio potissimum. Conservatur per annum. * Urinam cit, menstrua pellit appositum: tertianis quartanisq; cum vino potum liberat. Semen quadraginta diebus haustum, ischiadicis medetur. Folia cum semine illita, ambusta sanant. *Dioscorides.*

HELICHRYSON, quidam Chrysanthemom novæ illi & id Amaranthi vocant, quo decorum

simulacra coronat. Ramulum habet candidum, A
virentem, rectum, firmum: folia intercedentibus
spaciis angusta, abrotano similia: comam auream
lucis in orbem: umbella rotunda, veluti siccis
corymbis dependentibus: radice tenui. Nascitur
in asperis, & torrentium alveis. * Contra serpen-
tium iccus, coxendicum dolores: urinæ stillici-
dia, ruptaque, coma è vino pota opitulatur: ciet
mensis. Sanguinem concretum ventris ac vesi-
cæ absument, pota cum mulso: jejunis trium obo-
lorum pondere, listie de stillatione, data in vino B
albo dilato. Vestibus inseritur, ut eas ab eroden-
tium injuriis tueatur. *Discozides.*

MENSES quoque movent, Afarum, Abro-
tonum, Allium, Adianthum, Amomum, Absin-
thium, Arthemisia, Ammi, Brassica sativa, Beto-
nica, Centaurium, Chamomilla, Calamintha,
Chamaedrys, Callutha, Cyclaminus, Dictamnus,
Daucus, Gingidium, Fœniculum, Laphatum,
Majorana, Marrubium, Melissa, Nasturtium,
Origanum, Ocyumum, Pulegium, Polium, Pe-
troselinum, Oreoselinum, Raphanus, Ruta, Ros-
marinus, Salvia, Sabina, Seseli, Serpyllum, Scor-
dium, Trifolium, Vitex, Urtica, Thymus, &c. de
quibus singulis vide supra suo loco.

De foliis mensis fistentibus.

LIMONION (Ger. Wintergrün, Hofmann-
goib, oder Waldmanngold, oder Waidweil. Gall. Li-
moine, ou Bette de pré dicitur) folia habet brevia,
tenuiora & longiora, decem, sepe plura: caulem
tenuem, rectum, lilio equalem, seminibus rubris
scateorem, quæ gustata astringunt. * Semen tri-
tum, & ex vino acetabuli mensura potum, dy-
sentericis, cœliaciisque prodest: rubra femina-
rum profusa sistit. Nascitur in pratis & palustri-
bus. Junio mense floret. *Discozides.*

RUBUS (Germ. Brombeer. Ital. Rubo, rozo,) notitia vulgaris est. * Vim habet sic-
candi & astringendi: capillum tingit. Ramorū
decoctum, pota alvum sistit, & feminarum pro-
fluvia, præteritis morfiu accommodatissimum.
Gingivas firmat, & oris vitis medentur folia co-
manducata: cohibent ulcera quæ serpunt: ul-
ceribus in capite manantibus, oculisque proci-
dētibus remedio sunt: condylomatibus & hæmor-
rhoidibus folia illinantur, cardiacis & stomachi
doloribus, trita convenienter imponuntur. Cau-
les cum foliis tunduntur, exprimiturque succus,
mox sole cogitur singulari remedio contra om-
nia, quæ modo dicta sunt. Mori in rubo nascē-
tis quàm optime maturi succus, ad oris medica-
menta convenit. Sistitur alvus præmaturi cibo,
nec non flore in vino pota. Passim in dumis pro-
venit. Folia in Vere: flores æstatis initio: fructus,
ubi jam maturuerint, per menses, & extrema
æstate decerpitur. *Discozides.*

SISTUNT quoque menses, Bursa Pastoris,
Fragaria, Hyoscyamus, Lythmachia, Myrthus,
Nymphaea, Plantago, Sempervivum, Symphy-
tum, Solanum, &c. de quibus singulis vide supra
suo loco.

De foliis venenis resistentibus.

ERYSIMON, Latini IRIONEM, Germ.
Sedewich & Widenessff. Gall. *Velar, ou de la Tou-
relle* vocant: juxta urbes, rudera, hortosque nasci-
tur: foliis erucæ sylvestris: cauliculis in lori mo-
dū lentis & obsequiosis: floribus luteis: siliquis
in cacemine gracilibus, ut scenogræco, corni-
culatis: semine nasturtii, exiguo, urentis gustus.
Per integram ætatem floret, autumno autem
semen in siliquis profert. * Contra thoracis flu-
xiones efficax est, & si purulenta extulsiuntur:
regio morbo & coxendicibus prodest: contra
venena in delinctu cum melle datur. Illinitur ex
aqua aut melle utiliter cæcis carcinomatibus, paro-
tidibus, duritiis mammarum, & testium inflam-
mationibus. In totum extenuat, & excafcit.
Mitius multo ad clysteres fiet, si aqua madescat,
atque torreatur, vel linteo illigatum, pinicis fa-
rina oblitum perasselur. *Discozides.*

LEVISTICUM, quod Diocorides LI-
USTICUM, Galenus LIBISTICUM, Germ.
Leibstoeck. Gall. *Lineste, ou Lineste* nominant.
Quamvis pleræque plantæ multis partibus sunt
similes, nulla tamen adhuc reperta est, quæ ejus
omnibus notis respondeat. Itaque loco ejus levi-
sticus vulgaris, aut cuminum accipiendum est.
Nascitur passim in hortis vulgaris. Floret æstivo
tempore. Colligitur mense Julio. * Radicis se-
minisque veri ligustici vis excafcatoria, conco-
quens. Prodest ad intestinos dolores, tumores,
concoctiones: item ad inflationes, præsertim
quibus stomachus turgeat: & contra serpentium
iccus: urinæ & mensis pota trahit. Eisdem præ-
stat effectus apposta radix. Semen cum radice
oxyporis, & medicamentis decoquentibus ad-
miletur, ori perquam utile: quare pro pipere
utuntur eo indigenæ ad obscuria. Adulteratur
semine quodam simili: quod facile gustu discer-
nitur: amarum enim est. Alii semen fœniculi
aut seseli admiscerentes, ligusticum dolo vitiant.
Discozides & Florentini.

VENENIS quoque resistunt, Abrotanum,
Absinthium, Allium, Adianthum, Apium, Brassi-
ca, Betonica, Cardus benedictus, Chamaedrys,
Cyclaminus, Calamintha, Eupatorium, Fœni-
culum, Juniperus, Marrubium, Origanum, Pu-
legium, Polium, Ruta, Scordium, &c. de quibus
singulis vide supra.

De foliis strumas disutentibus.

APARINE (Ger. Riedtraut, Belg. Riedstruyl,
Gall. *Keblo, ou grateron.* Ital. *Speronella.* Hisp. *Prese-
ya.*) ramis multis & parvis fructicat, asperis, qua-
drangulis, per intervalla orbiculato foliorū am-
bitu, ut in rubia: flos albus: semē durum, rotun-
dum, concavum, album, umbilici figura asperi-
tate vestitū tenaci. Exit Aparine juxta margines
agrorum, & quandoque in ipsis agris frugibus
permixta: item fecus vias, serobes, sepes, & in-
ter sentes. Æstivis mensibus ubiq; frequens. * Ex
pastores coli vice utuntur ad eximendos è lacte
pilos. Seminis, caulium, ac foliorum succus, po-

tu contra viperarum, phalangiorumque morsus auxiliatur: infusa auris doli medetur. Herba cum axungia trita, strumas discutit. *Dioscorides.*

GALLIOPSIS, seu urtica foetida, frutex in totum caulem & folia habet urticae laxiora, & quae gravem odorem trita reddant: flore purpureo, tenui. Nascitur circa sepas, adificiorum areas, ac semitas ubique. Colligitur Junio & Julio mensibus. * Folia, caules, semen, succusque durities & carcinomata dissipant: strumas, panos & parotidas discutunt. Oportet bis die tepidum ex aceto cataplasma imponere, & ejus decocto fovere: ad putrescentia gangraenas, & nomas cum sale efficaciter illinuntur. *Dioscorides.*

DISCUTIUNT quoque strumas, Adiantum, Althea, Lupinum, Lapathum, Melissa, Nasturtium, Pentaphyllum, Scordium, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De foliis dolorem mitigantibus.

ASCLEPIAS, Latini Hirundinarium, Ger. *Waidenwurq* appellat, ramos emittit longos: folia hederae longa: radices numerosas, tenues, odoratas: floris virus grave: semen securidacae. Nascitur in montibus asperis & arenosis. Augusto mense florib. abundat. * Radices ex vino potae torminibus auxiliantur, & contra serpentium ictus. Folia adversus vulve, mammarumq; ulcera, quae cacoethe vocant, illinuntur. *Dioscorides.*

DOLORUM quoque mitigant seu leniunt, Anchum, Absinthium, Atriplex, Chamamelum, Calamintha, Centaurium maius, Chamapitys, Hyoscyamus, Libisticum, Lupulus, Peucedanum, Petroselinum, Rosmarinus, Ruta, Silybrium, Serpyllum, Sampsichum, &c. de quibus singulis vide suo loco.

De foliis seu herbis venenosis.

ACONITUM (German. *Doiwitz* & *Wolfskraut* dicitur) statim in lingua inter bibendum, cum astrictione quadam dulcescit: & subinde potissimum cum exurgere conatur, vertigines offundit: lacrymas ciet: gravitatem pectori & praecordis adfert, simulque spiritus cerebri distillantur. Quare venenum vomitione abigi, aut elysere per alvum egeri opus est. Utitur inter propinandum origano, ruta, marrubio, vel absinthii decocto, cum vino absinthite, vel sempervivo, vel abrotano, chamamelis, aut ajuga. Prodest etiamnum opobalsami drachma, cum melle aut lacte, cum castoreo, pipere & ruta, a quibus ponderibus ex vino: coagulum hodi, leporis, aut hinni cum aceto: ferri quoque stercus, item vinum, in quo aurum, ferrum, argentumve candens restinguatur, potum, lixiviaeque cum gallina & vino decocta, aut carniū bubularum praepinguum jura, cum vino sumpta. Fertur & ajuga privatim ipsis subvenire. *Dioscorides.*

CICUTA (Germ. *Schiritoq*, Gall. *Cigue*, Ital. *Cicuta*, Hispan. *La cocuta* appellatur) pota vertiginem excitat, oculisq; caliginem offundit, ita ut ne minimum ceratur: singultus ciet, mentē

turbat, extremi artus gelantur: deniq; convulsi, suppresso arteriae spiritu, stragulantur. * Quare inter initia, cicutā vomitu excutiemus: postmodum dejectionem moliemur, ut quod ad intestina prolapsū sit, excernamus: tum demum in meracā potionem, qua maximo est auxilio, deveniemus: repetendum per intervalla, in quibus proderit lac asininum aut bubulum potui datum, ut absinthium cum pipere & vino, castorio, ruta, mentha, cum vino, aut momi, cardamomi, aut styracis uncia, aut piperis cum semine urticae & vino, aut lauri folia. Item lafer ex oleo & passo, & passum per sese longius potum proficit. *Dioscorides.*

DORYCNium, quod aliqui manicon Solanū appellat, epotum, lactis saporem in gustu refert: * continētes singultus ciet, humor linguam vexat, sanguis confectum rejicitur: mucosa quaedā perinde quasi dysentericis, alvo egeruntur. Itaq; antequā aliquid ex iis eveniat, auxilio sunt vomitus, lyster, & quaequq; potū venenū expellere possunt. Privatim iis opiculatur aqua multa, lac caprillum, aut asininum, dulce vinum, quod tepidum cum aniso bibatur, amygdala amarā, gallinacea pectora decocta. Quoniam conchyliā omnia tam cruda quam tosta esse, salutare est. Conveniunt & locusta marinae, & gammari, & pota eorandem juscula. *Dioscorides.*

HYOSCYAMUM (Germ. *Wilsamtrout*, Gall. *du Jusquiam*) potū aut comelum simile ebriis abalienationem movet: sed facile medicamentis cedit. * Auxiliatur aqua multa copiose data, lacque, praesertim asininum: si id desideratur, caprillum, vel bubulum, vel aridarum ficum decoctum. Faciunt ad id etiam nuclei pinei, aut cucumis semen ex passo sumtum, & vinum salsum, cum adipe stulla recenti passoque: ritidem urticae semen, aut niterum ex aqua, & intubus erraticus, & sinapis, & nasturtium, radix, cepa & allium: & haec singula cum vino sumantur. Postea sinent quiescere, quemadmodum qui vinum biberunt, ut excoquant. *Dioscorides.*

Quod **CORNICULATUM PAPAVER**, Germ. *Waidotmagin* appellant, & potu, & cibo eadem inferre consuevit, quae papaveris succus seu meconium: nec abis expugnatur auxiliis. Quare vide in Meconio.

Quod **PHARICON** vocant, sapore sylvestre nardū imitatur. * Resolutionem nervorum potū adfert, cum convulsione & delirio. Oportet autem post vacationes vinum absinthitea potui dare, cum cinnamomo, aut myrrha, aut nardo Gallico: aut spicae nardi duas drachmas, & myrrhae toridē obolos, cum passo: aut irim cum croco ex vino: rasumq; caput illinire hordeacea farina cum aceto & trita ruta. *Dioscorides.*

SMILAX arbor, a quibusdam tichymalum, a Latinis Taxus appellatur. * Frigus univervo corpori, stragulat, & celere interitum infert: cui eadem quae cicuta conveniunt. *Dioscorides.*

THAPSIA stragulat concitat, aut immo dicat dejectiones. * Nimos dejectionum impetu,

tus, medicamentis, quæ extremæta supprimunt, coarcebitur. Neque negligenda, quæ parum quidem nocere videatur, interim verò vitam in discrimina agunt. Quo in numero sunt sylvestris ruta, githi, novæ glacies, pappi recentes: flores autem sunt ejus spinæ, quæ Cactos dicitur. Eos qui sumserint sola vomitio recreat. Strangulatus autem ea vomitur, quæ infra in fungorum mentione retulimus. *Discorides.*

T O X I C U M ex eo nominari videtur, quod barbarorum sagittæ eo illinebantur. Qui bibebint, labiorum & linguæ inflammatione torquentur. Incoëctus furor varias is imagines observat: quare vix medicinæ locus est, raroque qui hauserunt, evadent. * Vinculis ergo cohibendi, aut vinum dulces cum rosaceo bibere, & revomere cogantur: rari semen bibendum cum vino. Privatim is convenit quinquæ folii radix, & hircinus sanguis, aut caprillus, eodè modo sumptus: roboris, fagi, aut sicis cortex cum lacte tritus: in laiq; cotonea trita esse, aut cum pulegio & aqua bibere convenit: anonim & ballami semen ex vino. Sed qui periculis defuncti sunt, diu lectici decumbunt: & ubi surrexere, stupidi reliquam vitæ tempus degunt. *Discorides.*

De foliis alterantibus qualitate occulta.

BARDANÆ majoris folium (quæ & Arction & Personatis dicitur) summo capite gestatum, matricem sursum tollit sub planta pedis, deorsum. Quod remedium præstantissimum habetur adversus suffocationes, præcipitationes, ac dislocationes matricis. *Mixalides.*

B R A S S I CÆ folium vertici capitis impositum, vulvam ex defluxu pendulam, vel aliter affectam, sursum rapit. *M. Cato.*

HEDERÆ vis ac natura est caput ad heluco, hoc est, prædiani vini essentia, & semisomno, defensare, vi nimirum diffusoria atq; exsiccativa. Quæ etiam à erapula tutos reddere creditur capiti admota, vel præsumptis ejus acinis aliquot. Atq; hinc factum crediderim, ut Bacchus foliis vis hederæ coronaretur, & ob id Corymbifer diceretur. *Tertullianus.*

H Y O C Y A M U S pestiferis bubonibus amarus, illos fertur disperdere, vel ut quibusdam placet, dispergere. Et si quis ante illum emersum plantam eam secum habuerit, nusquam à bubonibus corripitur. Radix trita, & podagræ ischia, sive (calidæ) apposta maximopere juvare fertur, quod sit Jovi mancipata, qui unus coxas ob Sagittarium, & Pedes propter Pisces sibi vendicat. *Ex v. instissimo secretorum libro.*

E U L I folia cum vino cocta, arthriticorum eructatus valè mitigant, si dolenti loco admoventur. Sunt, qui præferant, & miris laudibus extollunt succum expressum ex foliis, radicibusq; ejusdem coctis in vino & butyro mentis Maji exceptum, ac vice linimenti affecto membro idè in monctum, nimiram ter, quaterve in die. Ab experto hæc didicit *Mixalides.*

A **T R I F O L I U M**, herba hyacintho similis, quando flores Vere emittit, & semè habet *xix. p. 20. p.* simile, decocta multum, & moribus phalangū aut viperæ ex aqua sota admota, illis medetur, & dolores statim sedat. Eodem verò foru in alio non morso, parti sanæ sensum similem, & dolores similes his quos morsus invehit, omnes excitat: morsus itaq; sanat, & ferarum modo partem affligit. *Sylvius.*

A C O N I T U M ex uno tepido datum percussis à vipera aut scorpione, salutiferū esse expertum est à nonnullis medicis expertissimis. Aded venena plerunque venenatis sunt venena.

P E N T A P H Y L L O N Joviali potestate venenis resistit: cujus folium unum bis quotidie, mane nimirum & vesper ex vino bibitum, ephemeram febrem curare traditur, tria tertianam, & quatuor quartanam. *Morsilius Ficinus.*

De foliis purgantibus bilem flavam.

LUPUS SALICARIUS, seu Lupulus, Ger. Hopfen, Gall. du Houblon dicitur: folia habet aspera, cucumeris modo flores exhib. folliculis squamatis compactos, racematiq; dependentes, color è subcinereo. Nascitur in sepibus, colligitur mēse Martio, vel Aprili. Augusto mense floret, & Septēbri. Folia decoctionis magnæ est circiter ℥ iij. Et infusionis ejus in aqua calida potio est circiter ℥ j. * Flavam bilē detrahit, sanguinem ab ea expurgat: & ejus inflammationes extinguit. Sero caprino maceratur, valētior redditur. Succus cum saccharo decoctus syrui modo, regio morbo laborantibus medetur, Jecinoris & venteris astus mitigat. Syrupus ex saccharo & ejus succo paratus, utillimè exhibetur in febribus à bile & sanguine excitatis. *Mesur.*

M E R C U R I A L I S, Græcis Linosylos, Ger. Singultant. Galli. Mercuriale, Ital. Mercorella, Hisp. Mercuriales, origina muerta, aliquibus Parthenion appellatur, foliis costat oxyini, helixinæ cognatis, sed minoribus: ramulis duplici geniculorū modo cinctis, alarum cavis multis, fructu semine copioso, quorundam racemorum specie præbente: vati è foliorū sinu dependente, parvo, rotundo, seu binis reticulis unā coherentibus: frutice dorsantali, aut majore. Nascuntur passim in campestribus cultis vinetisq;. Colligitur æstate. Conservatur per annū. Utraq; in oleibus manditur, ad alvum ciendam, cocta in aqua, epoto jure, bilem aquamq; detrahit. Constat, ut mares gignantur, hunc facere, ut forminx, illam, si à purgatione bibantur, & trita folia genitalibus admoveantur. Menses secundasque erunt, vulve cum melle, vel rosaceo, vel irino admota. Epiphoris, stranguriæ & vesicæ, folia alvo imposita convenient. Alvo quidem solvente, vel in febris decoquitur, quantum in omnis capiat, in duobus sextariis aquæ ad dimidias, bibitur sale & melle admixto, nec non cum ungula suis, aut gallinæ decoctum salubrius. Thoracem purgant, bilem detrahent, sed stomachum lædunt. *Discorides & Plinius.*

PERSICA arbor notissima: * cujus folia & A
flores in aqua calida, sicut rosarum & violarum
macerati, in zulapium vel serapium rediguntur,
ad ventrem subducendum, & bilem expurgan-
dā efficaces, unciarum duarū instar. *Andernacua.*
PURGANT quoq; bilem flavam, Absinthii,
Centaurium, Malva, &c. de quibus vide supra.

De foliis purgantibus bilem atram.

SENA foliis constat glycyrrhicz, crassis, sub-
pinguibus, fabarum sapore, caule cubitali, a quo B
ramuli exeunt, in lori modum flexibiles. Flores
emittunt aurei, veluti brassicę, purpureis intercur-
santibus venulis: quibus succedunt folliculi fal-
cati, adeoq; natura compressi, ut superior mem-
brana inferiori cohæreat, in quibus semen con-
tinetur in nigro subvirescens, uvarum vinaccis
usque adeo simile, ut nō facile primo oculorum
intuitu alterum ab altero discernatur: folliculi ē
ramulculis prominent, tenui pediculo appensi:
quō sit, ut maturescentes parvo ventorum flatu
facile decutiantur. Planta est frigoris impatiens,
ob idq; feri vult Majo, nec ultra autumnum per-
durat: siquidem prius sata facile frigore deper-
ditur, serius verō hyemem similiter non tolerat.
Præstat quę ex Alexandria & gypti, vel ex Syria
affertur. Folia autem viridia sunt præstantiora
subalbidis & tenuibus. * Calefacit initio secun-
di ordinis, siccat primo. Terget, expurgat, dige-
rit. Educit per infera bilem tum atram, tum fla-
vam & pituitam. Mundat cerebrum, cor, jecur,
lienem, pulmonē, & omnes corporis sensus, con-
fertq; omnibus eorum incommodis. Viscerum
obstructiones aperit, auget juventutē, seniumq;
retardat, & animi hilaritatem affert. Folia in ca-
pitis perfusionibus utiliter decoquantur, præser-
tim addita anthemide. Roborat enim hoc mo-
do cerebrum, nervos, oculorum aciem, & audi-
toriam facultatem. Optima est medicina mor-
bis omnibus diuturnis, & melancholicis, ut de-
lirio, amentia, scissuris totius corporis, resolu-
tioni nervorum, phuriasi, cephalalgia, scabiei,
pustulis, pruriti & epilepsia. Cor etiam robo-
rat: si tamen iis potissimum commisceatur me-
dicamentis, quę ipsam maximē confirmant, ve-
luti viola. Datur commodē prægnantibus, &
pueris, & cujuscunque ætatis hominibus. Dilu-
tam tamē magis præstat, quā decoctum, quōd
nulla ex parte exhalet: cujus uncie quinque, vel
sex, alvū modè suavissimē & sine molestia solvunt.
Redditur medicamentum hoc in deprecanda al-
vo præstantius, atque valentius, si cassia nigra,
aut manna, aut rhubarbaro, aut rosarum diluto,
aut syrupo rosato solutivo commisceatur, aut si
maceretur sena caprino sero. Corrigitur zingi-
bere, vel sale gemmæ. Dosis ejus diluti est ab ℥ss.
usq; ad ℥j. pulveris verō à ℥j. usque ad ℥ij. *Mat-
thiolus & Mesue.*

FUMARIA (Germ. Erdrauch/ Daubentroyff.
Gal. Fumeterre, ou pied de Gelins appellatur) herba
vulgaris admodum notitiæ, officinis passim vo-
catur Fumus terræ: cujus descriptionem vide su-

præ. Præstat, quę virentior, foliis extensis, non
eripis, & quę violaceo sit flore. Nascitur in hor-
tis & segetibus. Colligitur verno tempore, & ex
ea succus exprimitur. Conservatur autem per
annum. Potio succi ipsius est ab ℥ss. usque ad
℥ij. & decoctionis ejus ab ℥x. usque ad ℥xv. &
pulveris ejus à ℥ij. usque ad ℥v. * Alvum sol-
vit leviter absque ulla noxa, bilem trahit atque
humores adustos. Ejus vis non modò ad hepar,
sed ad venas diffunditur. Quamobrem sangui-
nem expurgat, omnibusque incommodis me-
detur, à bile, aut exustis humoribus provenien-
tibus. Medetur elephantiasi, adversus carcino-
mata efficax est: lichenas & alia cutis vitia miri-
ficè emendat: quin & omnibus morbis auxilia-
tur, qui ex vicerum infarctu originem ducunt.
Roborat sumaria ventriculum, jecur, & cætera
interna viscera, biliosasque finit febres, quemad-
modum & eas, quę ex vasorum obstructione ex-
citantur. Roboratur dejectionis ejus facultas,
quod non admodum sit valentior, additis my-
robalanis, sena, caprino sero, infestorio cocco,
aut visis passis. *Mesue & Matthiolus.*

EPITHYMIUM, planta est cassuthæ similis,
aut cassutha in thymo nascens, & illud cincinnati
suis ambiens. Cum autem hoc tempore thymi
copiam non habeamus, caremus etiam epithy-
mo. Illud autem quod vulgò in usu est, epithy-
mbra est, quod in thymbra, quę thymi nomine u-
surpatur, crescat. Hac autem hodie veri epithy-
mi loco uti possumus: nam easdē facultates ha-
bet, aliquantò tamen debiliores. Quod ex Cre-
ta affertur, epithymbra etiam videtur: epithy-
mum enim non est, tametsi nostrate melior. Ser-
vatur per annum. Potio ejus in decoctione est à
drachmis quinque usque ad viginti: & pulveris
ejus à drachmis tribus usque ad septem. * Atram
bilem cæteris medicamentis valentius excernit,
idq; facile & citra ullam molestiam præstat. Effi-
cax est ad morbos cerebri, nempe melancholiam,
epilepsiam, diurnis capitis dolores, aliasque
E atrabiliaris ægrotudines. Confert cordis tremo-
ribus, & animi deliquiis. Præterea cunctis lienis
affectibus mirè opitulatur: item renum vitis, &
hypochondriaca melancholia vexatis. Frequens
epithymi usus: datur enim utilissimè adversus
carcinomata, elephantiasin, & ad ulcera mali-
gna & atra quin & quartana febre detentos li-
berat. Corroboratur ejus operatio multiplica-
tione quantitatis ipsius, & additis myrobalanis
F Indis, aut hellebori nigri momento, aut sero ca-
prino. *Mesue, Matthiolus & Medici Florentini.*

PURGANT quoq; atram bilem Calcata, &c.
de qua vide supra suo loco.

De foliis purgantibus pituitam.

GRATIOLA nihil aliud est, quā Mesue
Eupatorium: herba est cubitalis, eximie amari-
tudinis, foliis centaurii parvi, viridibus, asperis,
incisis, caule tenui, quę siccata flavescit, floribus
subluteis, oblongis. Quibusdam herba pulicem
dicta, ob lentorem ei adhærentem: * calida est
gradu

gradu primo, sicca secundo, duplici quoque; constans substantia; calida tenui, qua bilem & pituitam facile purgat, tenuat, incidit, terget, expurgat, putredinem prohibet, resoluit sine attractione, obstructions tollit, & morbos ab his natos sanat: febribus diuturnis mirè subvenit. Altera est terrea, adstringens, qua ventriculum, hepar, & cetera viscera cogendo roborat. Cum sero lactis efficacius purgat: per se enim est imbecillum. Nascitur sponte in Italiae plerisque palustribus, humidis ac uliginosis pratis. Belgis hortensis est, ubi Julio ac Augusto cum flore reperiri potest. Herba colligitur, succo exprimitur, ut ex absinthio, sine Veris. Decoctum ejus datur ab ʒ iij. ad ʒ vj. pulvis à ʒ ij. ad ʒ iij. Ejus penuria absinthii & asari ana pondus dimidium. *Mesur.*

PEPLUS, Germ. *Zinffetomith*. Gall. *Rejuilla-matin des vignes* appellatur. frutex est lactei succi plenus, foliis parvis, ut rutæ paulò latioribus: rotunda coma, ferè dodrantali, humi resperfa: semine sub foliis parvo, rotundo, minore quam candidi papaveris. Pluribus scaturit auxiliis. Unicam radicem habet, super vacuum, ex qua fruticat. Nascitur inter vites & in hortis. A state viget, in hyemem usque perdurat. Colligitur messibus: siccat in umbra, & continue versatur. Fructus tufus, & ferè factus reconditur. * Bilis ac pituita detrahatur acetabulo ejus in hydromelitis cyatho potò. Obsonis imperfecta conturbat alvum, muna conditur. *Dioscorides.*

DAPHNOIDES, officinis laureola, Germ. *Bellant* & *Zeitpaff*. Gall. *de la Laureolle* dicitur, cubiti altitudine fruticat, ramis flexilibus, obsequiosisque, multis à medio sursum versus foliolis: cortex supra modum viscosus ramos vestit: folia lauri, graciliora & molliora, fractu contumacia, quorum gustatu es & fauces incenduntur: flores candidi: bacca cum ematurerit, nigra: radix inutilis. Nascitur in montosis, incultis, asperis, umbrosis, ac sylvestris tractibus, ut apud Lemniam lacum, & non paucis juxta Rhenum ac Mosam locis. Flores præmature germinant, paulò post Autumnæ æquinoctium: hyeme aut primo Vere perficiuntur: fructus Majo ac Junio. stirps est perpetuò virens, & adversus frigora hyemisque injurias obdurans. * Pituitam extrahit folium recens, vel aridum in potu: menses ciet, & vomitum: caput inanit comman ducatum: sternutamenta movet. Bacca quindem potæ alvum resolvunt. *Dioscorides.*

De foliis serofos humores purgantibus.

SAMBUCCI duo genera. Unum in arborem affurgit, Ger. *Heidt*. Gall. *du Sui*, surculos spargens arundinaceos, teretes, cavos, candicantes, proceros: folia juglandis, terna quaternave, ex intervallis circa ramos exeunt, grava odore, minutim in ambitu secta: & in ramulorū cacuminibus, cauliculisque circinatae umbellæ, quæ florem candidum pariunt: mox acinum terebintho similem, in nigredine subpurpureo, racemosum,

A succo madètem, vinosumque. Alterū genus Chamaeaste vocatur, Romanis Ebulus, Germ. *Utt*: de quo vide supra. Nascitur in hortorū & vinearum sepibus. * Vis eadem ac Ebuli. *Dioscorides.*

CHAMÆLÆA furculosa fruticat, ramis dodrantalibus: folia oleæ similitudinem habent, tenuiora, & amara, quæ gustatu linguam mordent, & arteriam deradunt. In Italiae & Gallia Narbonensis plerisque, incultis, asperis & desertis reperitur, perpetuò viret. Semè Autumnæ maturitatem assequitur. * Detrahit pituitam, bilemque, foliis præsertim in catapoti devoratis. namque duæ absinthii partes, adjecta chamæleæ una, hydromelite excipiuntur, & in catapotia coguntur, ea autem in ventre non liquecunt: siquidem quotquot fuere devorata, regeruntur. Foliis cum melle tritis, sordida ulcera & crustosa repurgantur. *Dioscorides, & Dodonæus.*

CHAMÆLÆA GERMANICA, frutex est furculosus, & lignosus, bicubitalis aut altior, si cultura accesserit: lentis ac dodrantalibus ramulis: foliis oblongis, latiusculis, mollibus & pallide virentibus. flosculi secundum ramulos exeunt, odorati, colore dilute rubentis purpureæ, bacca rotundæ ochri ferè magnitudine, cum maturare rubentes: resiccatae nigricant. interior harum nucleus canabis semini similis, medulla refertus candida, radix longa, altè demittitur. In plerisque Germaniæ sylvis reperitur umbrosis, asperis, & desertis locis. Demittit hæc folia, ut plurimum arbores, adventante hyeme, florum verò germina statim post Autumnum promittit, qui primo mox Vere, & subinde ipsa hyeme (si clemens fuerit) panduntur, folia post flores exeunt, bacca æstate maturantur. Vulgò Germanorū *Bellant* / *Zeitpaff* / *Leustrant* / & *Kellerhais* appellatur, officinæ nostrates *Mezereon* vocant. nos autè Chamæleam Germanicam dicere malimus. Italicorum nonnullos fructum ejus Piper montanum nuncupate accepimus. Sunt qui Laureolam & hanc stirpem nominant: sed alia est Laureola, de qua in Daphnoide dictum est. Quo autem nomine à veteribus appellata, & an ipsis cognita, explicare non est facile. Videtur quidè Cneoron album Theophrasti esse, sed propter breviter hujus nihil affirmare licet. *Knyss*, inquit, duo genera: candidum & nigrum. Candidum solum habet *ajquaradis*, oblongum, figura quodammodo oleagineo simile. Nigrum, ut Tamarix, carnosum. Humile autem magis candidum est, estque *erpuades*, hoc est, odoratu: nigrum verò *aeruen*, id est, absque odore. radix ambobus quæ altè descendit, grandis: ramuli permulti, crassi, lignosi: protinus ab ipsa tellure, aut paulò superius sparsim: lenti: quamobrem hisce ad coilandum juncimodo utuntur, germinant florentque post æquinoctium Autumni. & multum denique temporis florent. hæc Theophrastus. Et Chamæleam quidem Germanicam folio non multum dissimile est oleæ: flos odoratus, cujus, ut scripsimus, mox post Autumnum germina apparent: rami lignosi, obsequiosi ra-

dix proluxa, altè descendens. Quæ omnia magna ejus cum Cneoro albo conjunctionem & affinitatem (si non ipsam est) ostendunt. Est autem stirps hæc in univertum etiam vehementer excaustoria: fructus, folia & cortices acris admodum sunt, gustata linguam mordicant, & adustionis sensum in faucibus excitant. Officinæ Germaniæ & Belgii hujus foliis (si quando opus est) pro Chamæleæ utuntur. Quod citra errorem fieri potest. Nam Chamæleæ ista viribus & potentia alteri similis est: quamobrem ejus loco substitui potest, & eodem similiq; modo præparari. *Dolosus.*

E S U L A. Gerin. *Deuffenit* herbarum lætarium species, rusticorum purgatorium. Hujus una est magna, radicibus rotundis, magnis, densis, & gravi cortice intectis. Altera parva, radiculis exiguis, cortice tenui latectis. Major viscera ulcerat, ob id permiciofa. Parva est præstantior, præsertim cortice radice tenui, levi, fragili, subrubro castiæ modo, ante sex menses collecto. Nam recens, quo mense collecta, mala est, uti & niger, & orta loco aliquo prope thermas. Colligenda est Veris initio. Lac autem, quod calidius, acrius, ac valentius, sine Veris. Calida & sicca principio tertii gradus, substantia constat tenui, ignea, acris, incidente, tenuante, fundente, siccante, aperiente, & terrea styptica, etiam siccante materiam altius immersas: purgat valenter pituitam, aquas, atram bilem etiam à juncturis: ob id harum doloribus confert, & hydropi insigniter: sed nocet cordi, stomacho, hepatis viscera excoctat, venarum ora dirampit, corpus immodicè seccat, semen absumit, febres inflammando excitat, lacte suo maxime. Ob id miscèda ei sunt cardiaca, stomachica, hepatica: ad hæc glutinosa, cogentia, & astrigentia, glutinosa, ut gummi, tragacanthum, bdellium, mucago phyllis, succus portulacæ: postremo refrigerantia, & calorem illum extinguentia. Infundatur ergo in acetum, præsertim quo cydonia sunt macerata, aut decocta, & succum maybi, vel sonchi, vel portulacæ, vel folani: additis autem myrobolanis, absinthio, aloë, præstantior evadit. Judæus infundendo in acetum aut lac sæpe mutando, & siccando corrigebat. Si te autem immodicè purgat, sede in aqua frigida, ex Ruffi consilio. Frigus enim ambiens & medicamenti virtutem in unum cogit, ipsumque roborat, & per accidens iuvat, protrusis à se materiis ad meatus, per quos sunt vacuanda, succutendumque est. Catapotia ex ea facta idem possunt. Recipiunt autem ex usu præparata, myrobalanorum citrinorum ana drachmas quatuor: aloës drachmas quinque cum succo sceniculi, aut inrybi misce. Dantur à drachma una & dimidia ad drachmas tres. Quidam ex lacte ejus, & farina, faciunt oblatas purgatorias. Alii ex lacte, aceto, saccharo: alii carne cydoniorum, & masticæ. Datur autem cortex radice à siliquis duabus usque ad siliquas septem: lac vero à siliquis una usque ad tres. *Mesue.*

TITHYMALI (Gerin. *Doisgumit*). Gall. *du*

A *Tithymale, ou herbe à lait*) genera septem: quorum masculus Characias appellatur, ab aliquibus amygdaloides: alter myrtilites: qui feminina existimatur, eūque myrsinitem, aut caryitem vocant: tertius parahus, quem tithymalida appellant: alius helioscopius: quintus cyparissias: sextus dendroides: septimus platyphyllo dicitur. Characis caules supra cubiti altitudinem attolluntur, rubri, lacteo succo, atque acris madentes: foliis oleæ circum ramos, angustioribus, & longioribus: radice crassa, lignosa: pendet in cacuminibus caulium corna juncti, sub qua cavocæ foliis balnearum similes, in quibus letuen continetur. Nascitur in asperis & montibus. Succus alvum purgat, trahit pituitam, bilemque: binis obolis in posca sumtis, & cum aqua nulla vomitiones movet. Appetente videntiarum tempore succus, congelitis ramulis, mox dissectis, & vase conclusis, excipitur. Alii adjuvant farinam ervi, & in pastillos digerunt, qui ervi magnitudinem impleant. Alii in aridas siccas ternas quaternasve guttas instillant, ut cum his incrementis, quas ad usum recondunt. Per se etiam cussus in pila, & in pastillos coactus reponitur. Porro cum extrahitur lac, neque quo ventus aspiret, stare quensquam, neque manus oculis admovere convenit: sed antequam colligas, corpus, præsertim faciem, collum, ferotumque, genitalis, adipe aut oleo cum vino perungere. Fauces autem exasperat: quapropter catapotia cera, aut decocto melle oblina par est, & hoc modo dari, binas tamen ternasve lico purgationis gratia sumisse, satis est. Recens lac ex oleo, perunctos in Sole capillos evellit, renascentesque flavos & exiles efficit, denique omnes perimit. Dentium cavernis inclusum, levat dolores: sed cere dentes obnoscit, ne suo delapsu fauces & linguam vitient. Tollit illius impingines, fornicantes verrucas, penfiles, & quæ thymi florem representant. Valet adversus pterygia, carbunculos, phagedænas ulcerum, gangrenas, fistulasque. Legitur semen arummo, & siccatum Sole leviter tanditur, servandumque loco raundo reponitur. Folia item siccaatur. Semen & folia lactei succi effectum præbent, dimidio acetabulo pota. Sunt qui inveterant, admisso cum lacte lepidio, & caseo contuso. Radix drachmæ pondere in hydromelite pota, per inferna trahit. Decocta cum aceto, dentium dolori auxiliatur, colluto ore. Feminina, quæ myrsinitem, aut caryitem vocant, similis substantiæ daphnoidi: foliis myrti, sed majoribus, firmis, in cacumine acutis, & pungentibus: ramulis ab radice mitis dodrantales: fructum fert æternis annis, nuci similem, mordaci gustu. Nascitur in asperis. Succus, radix, semen, folia, consimilem ante dicto fortitur facultatem: sed ad cædas vomitiones invalidior hæc est. Aliud tithymali genus dicitur Parahus, quem tithymalida: aut mecona aliqui appellavere. Nascitur in maritimis, ramis subrubentibus, palmum altis, quinque sensive à radice exeuntibus: foliis lini, angustis, parvis, oblongis, in versus quosdam dige-

ly:

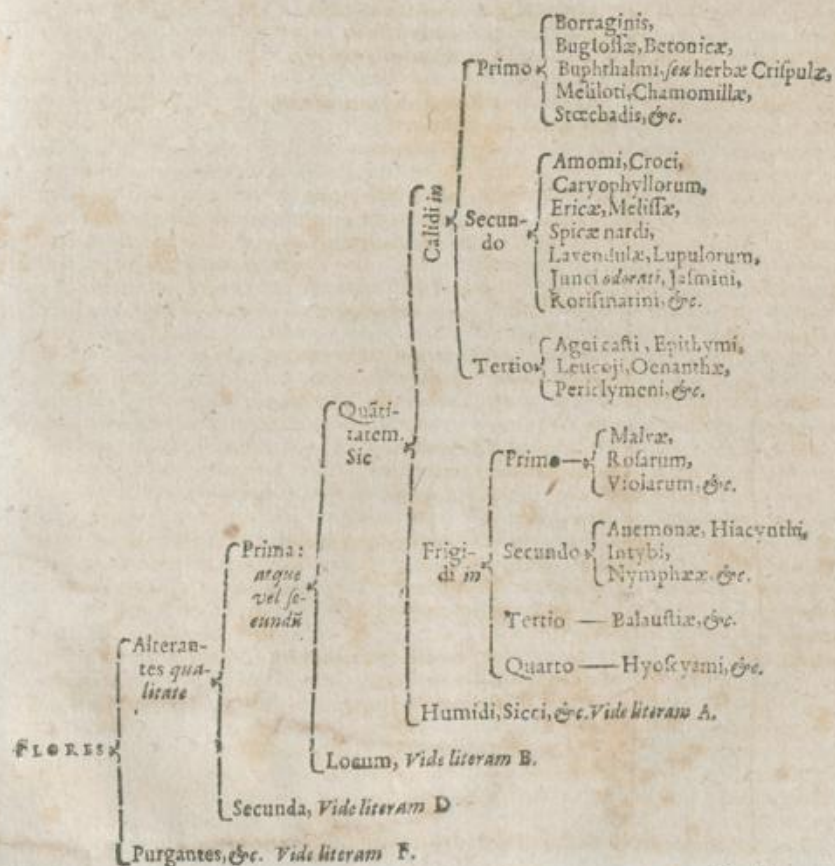
flis: capite in cacumine orbiculato, in quo semē, ut ervum, vario colore emicat: flos albus. Frutex totus cum radice lacteo succo turget. Similes ad alius reconditur. Helioscopius dicitur, foliis portulacae, tenuioribus, rotundioribusque: ramulis prodeuntibus à radice quatuor aut quinque, rubentibus, dodrantaali altitudine, tenuibus, lactis copiosi plenis: capite anethi: semine velut in capitulis incluso. Helioscopii nomen accepit, quoniam comas cum Sole circumagat. Circa oppida nascitur, potissimum in rudibus. Colligitur succus, semenque, ut aliorum. Eisdem, quae superioribus, vires, non tamen usque adeo validae. Cyparissias in caulem exit dodrantaalem, vel majorem, subrubrum: ex quo folia pini similitudine exoriuntur, molliora tamē, & tenuiora: & in totum nascentem pinum aemulatur, unde nomen traxit. Candido succo madet: cui eadem vis quae superioribus. In petris nasceos dendroides cognominatur, ampliter opacat, in cacumine frondosam spargens comam, succo lacteo pregnans,

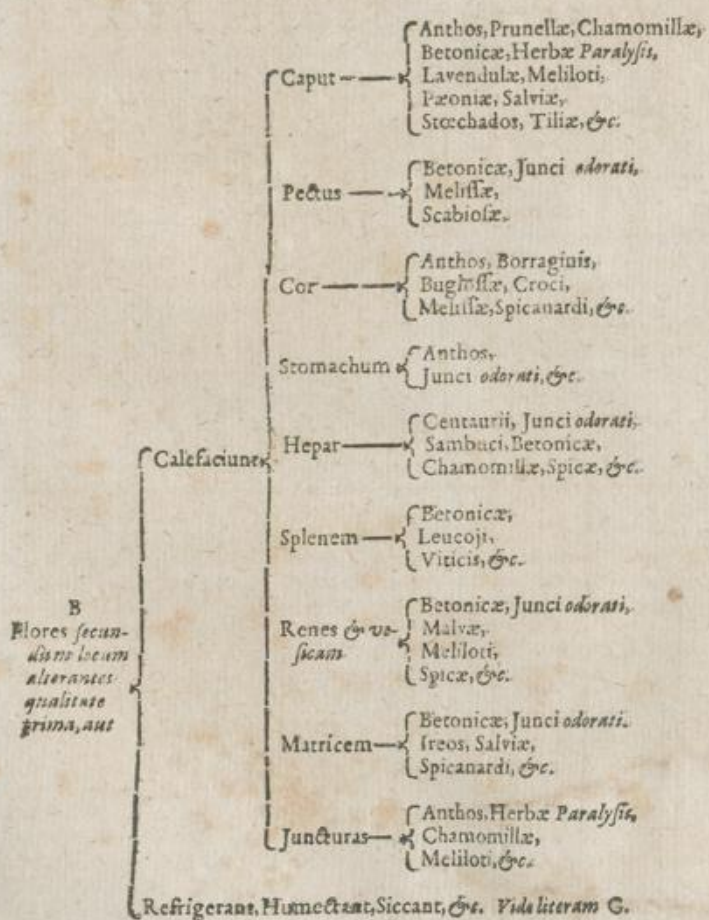
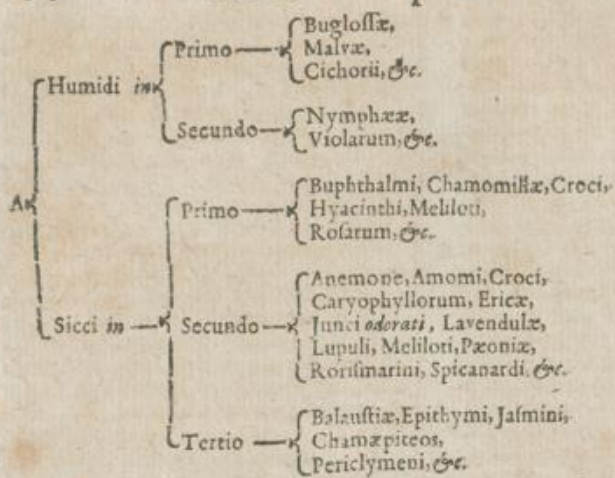
A cauliculisque rubentibus, foliis myrti tenuioris, fructu characiz. Eiusdem effectus, cujus superiores: similiq; modo reconditur. Platyphyllos verbasco similis est. Radix, succus, & folia per inferna trahunt aquas. Pisces necat, tufus & aquae inspersus. Reliqua thymalorum genera, quae supra scribuntur, idem efficiunt. *Dioscorides.*

B *PITYUSAM* specie à Cyparissia differre constat, etsi thymalorum generi assignetur. Caulis supra cubiti altitudinem assurgit, geniculatus: foliis piceae, acutis, exilibus: flore parvo, velut purpureo: semine in flat lenticulae lato: radice crassa, candida, succo referta, quibusdam in locis frutex hic praegrans invenitur. * Detrahit per alvum radix drachmis duabus, data in aqua multa: item seminis drachma. Succus cum farina subacti cochlearium in cataportio datur. modus foliorum drachmae tres. *Dioscorides.*

PURGANT quoque serolos humores, Cyclaminus, Ebulus, &c. de quibus vide supra suo loco.

DE FLORIBUS, SECTIO IX.

© Refri-

	Caput	{ Nenupharis, Papaveris albi, Rofarum, Violarum, &c.
	Pectus	{ Papaveris, Violarum, &c.
	Cor	{ Nenupharis, Rofarum, Violarum.
	Stomachum	{ Rofarum, Violarum, &c.
	Hepar	{ Cichorii, Nenupharis, Rofarum, &c.
C.	Refrigerant	Splenem { Cichorii, Nenupharis, &c.
		Renes & vesicam — Nenupharis, &c.
		Matricem { Nenupharis, Rofarum, &c.
		Juncturas { Rofarum, Violarum, &c.
	Humectant	Pectus — Violarum.
	Cor	{ Borraginis, Buglossæ, &c.
Siccant	Cor	{ Anthos, Melissæ.
	Pectus	{ Melissæ, Betonicæ, Scabiosæ, &c.
<hr/>		
D. Flores alterantes qualitate so- cunda, aut	Adstringunt: ut	{ Balauftiæ, Croci, Cichorii, Meliloti, Rofarum, Verbasci, Viticis, &c.
	Discutiunt	{ Anethi, Chamomillæ, Malvæ, Meliloti, Strechados, &c.
	Abstergant	{ Fabarum, Tiliæ, &c.
	Extenuant: ut	{ Chamomillæ, Iridis Illyricæ, Strechados, &c.
		Emolljunt, Suppurant, Glutinant, &c. Vide litteram E.

Emolliunt	{	Croci, Liliorum, Malvæ, &c.
Suppurant	{	Croci, Liliorum alborum, &c.
Glutinant & cicatricem discutunt	{	Balaustia, Centaurii.
Menses movent	{	Betonica, Centaurii, Chamomilla, Junci odorati, Leucoji, Melissa, Pæonia, Rorismarini, Salvia, Vitici, &c.
E. Menses sistunt	{	Balaustia, Hyoscyami, Nymphaea, &c.
Flatus discutiunt	{	Anethi, Chamomilla, Junci odorati, Spica nardi, &c.
Ambustis medentur	{	Liliorum alborum, Malvæ, Verbasci, &c.
Venenis resistunt	{	Betonica, Citri, &c.
Dolorem mitigant	{	Anethi, Chamomilla, Centaurii, Hyoscyami, Meliloti, Rorismarini, &c.

F. Purgantes	{	Bilem {	Perficorum, Ceraforum, Rosarum, Violarum, &c.
	{	Pituitam & serum {	Carthami, Genista, Sambuci.

De floribus

De floribus calidis in primo.

FLORES BORRAGINIS & BUGLOSSAE (German. *Burretsch* vnd *Dshsenjungend* *lümlein*) nascuntur passim in hortis, campestribus, & sabulosis. Colliguntur Vere, & principio aestatis: ex quibus conserua, serapium, & aqua stillaritia parantur. Exiccantur etiam in umbra, & conseruantur per annum in ligneis arculis. * Corroborant cor, ejusq; affectibus maxime opitulantur, conducunt ad febres humoresq; adultos. &c.

BETONIAE flores idem, quod herba ipsa, efficiunt.

FLORES Buphthalmi, Ger. *Rindsaugtümlein*, lutei sunt, anthemide majores, oculi similitudine, unde nomen traxerunt. Folia feniculi. Circa oppida nascuntur, & in campestribus. Colliguntur Vere & aestate: siccantur in umbra, & conseruantur per annum. * Cum cerato triti, tumores, duritiasque discutit. *Dioscorides*.

MELILOTUS flore est luteo, colore vicino croco, odorato. Nascitur locis montosis, sterili solo. Colligitur in Vere: siccat & seruat per annum. * Vim habet adstrictoriam & discutientem, &c. *Dioscorides*.

CHAMAEMELI flores (Ger. *Chamidenbäumlein*) in medio aurei, forissecus orbiculato ambitu candidi, melini, aut purpurei, magnitudine foliorum rutæ. Nascuntur in asperis, & juxta fermitas. Colliguntur Vere: siccantur in umbra, & seruantur per annum. * Excalfaciunt, discutit, laxant, & rarefaciunt. Decoctum eorum febres citra viscerum inflammatione ortas concoquit, discutit, ac resoluit: praesertim quæ ex cutis densitate, & humoribus biliosis procedunt: praecordii gratissimi, lassitudini conferunt: dolores sedant: tensa remittunt & resolunt: modice indurata emolliunt: densata rarefaciunt. *Dioscorides*, & *Andernacius*.

STOCHADOS summi apices, hoc est, flores in officinis stochados Arabici amari. Juxta Galiam in insulis ejusdem nominis e regione Massiliae gignantur: nec non in Arabia, quæ Gallica praestat. * Leviter astringunt, extenuantque, abstergunt, viscera obstructione liberant: eoque etiam totum corpus corroborant. *Dioscor.*

De floribus calidis in secundo.

AMOMI, hoc est, flores pomi Hierosolymitani, quia raro & parce admodum, sicut etiam tempore Galeni, ad nos feruntur: acorus eadem facultate praeditus, in vicem illorum substitui potest. Quidam illud uvam odoratam, alii aliud esse prodiderunt. *Andernacius*.

CROCUS, Ger. *Saffran*, Gal. *Saffran*, Ital. *Zafferano*, Hisp. *Azafran* dicitur. Hujus cum multus sit usus & sanis, & in Medicina, cura adhibenda est, ut optimus, recens, & sincerus deligatur. Nam variis modis adulteratur: sed maleficium ex colore, odore & pondere deprehenditur: si quidem nec adulteratus, nec vetus eam coloris gratiam habet, sed obscurior est, neque odoratus ut recens, sed sicutum redolet, & ponderosus est.

A Cæterum qui luteos quosdam flores admistos habet, odore & gustu dignoscitur, tum etiam quod eam coloris venustatem in tingendo non habet, quam sincerus. Qui sapa subtilis est, sapore dulci, & colore obscuro est. Cui permixta lithargyros, justo ponderosior est. Nascitur in Coryco monte Ciliciæ optimus. Proxima nobilitas ei, qui in Olympo Lyciæ monte provenit. Deinde ei, qui ex Argis Aetoliæ urbe affertur. Nunc in plerisque Germaniæ locis plantari cecepit haud infeliciter, quod viribus e locis jam commemoratis allatis haud cedat. Florem ante folium edit: per autumnum namque Vergiliarum occasu floret, neque ultra mensis spacium flores durant. Postquam autem hi decidunt, statim folia angusta & oblonga prodeunt, virentque tota hyeme.

* Vim coquendi, emolliendi, atque substringendi habet: urinam citè elegantem colore praestat: qui ex passio biberint, crapulam non sentient: oculorum fluxiones illitum cum humano lacte cohibet: additur in portiones, quæ interaneorum causa temperantur: ad vulva etiam, sedisque cataplasinata utiliter inditur: Venerè stimulat: vergentes ad ignem sacrum inflammationes mulcet: auricularis collectionibus utile. Quò facilius conteratur, in calido sicili Sole siccati oportet, celeriterque versari. Urinam movet radix ex passio pota. *Dioscorides, Medici Florentini, & alii*.

Quamquam nos non habemus *Crocum Corycium*, id tamen non parum referunt: tamen Galenus dicat, quod sit illud magis vegetum, non tamen quoque odoratius aliis: propterea si *Crocum* habuerit odorem perfectum, & longo tempore durantem, parum interest an sit vegetum vel aridum: quod si illud etiam adfuerit, eo erit melius, si itaque sit recens, coloratum, & habeat in suis filamentis nonnihil albicantis, sitque longum, integrum, non fragile, plenum, & quod madefactum bene tingat manus, non sicutum oleat, neque sit humidum & nonnihil acutum, erit optimum. Quod si has notas non habuerit, aut erit exoletum, aut madefactum: cumque ita soleat ingeniose adulterari, ut vix deprehendi fraus possit, ideo per aliquot dies prius necesse est ad usum transferamus: & si tum viderimus illud retinere colorem & odorem, quem primum habebat, tenebimus pro bono: sin minus, pro adulterato; nam tale neque odorem neque colorem diu retinere potest.

E **CARYOPHYLORUM** flores, Ger. *Crastnegel* dicuntur: aestate colliguntur: quo tempore ex eis acetum conficitur, pestilentia accomodatam. Conditum quoque ex eis cum saccharo paratur. Jecur, cor, & stomachum corroborant. Venerem augent, quatuor scrupulorum pondere cum lacte ante assumpti. *Andernacius*.

E **ERICA**, fruticosa arbor, myrica similis, longè minor, cujus flore apes reprobum mel efficiunt. * Strumas discutit, aliasque duritias per habitum digerunt dissilipantque. *Dioscorides & Andernacius*.

SQUINANTHUM, seu schenu anthos, id est,

junci odorati flos, in Africa & Arabia nascitur. A
Laudatissimum ex Nabathea: proximum Ara-
bicum, quod aliqui Babylonium cognominant,
alii Teuchitin: pessimum ex Africa. Eligendum
rufum, intento colore, recens, tenue, rubentibus
fragmentis, quod manibus confricatum rosæ
odorem emittit, igneæ mordacitatis ad linguā.
Floris, culmorum, radicisq; est usus. Olim plan-
ta ipsa cum floribus advehebatur, unde schœnu-
anthos nomen sumpsit: ideoq; elgebatur flori-
bus refertum. Hodie tamen ad nos culmi dun-
taxat & radix adferuntur. Itaq; cura adhibenda
est, ne alii culmi his admisceantur: quod ex jam
dictis notis deprehēdi potest. *Vim urinæ ciun-
dæ habet: menses pellit, discutit inflationes, cap-
ut aggravat, modice adstringit, comminuit, ex-
coquit, ac venarum spiracula laxat. Flos ejus in
potu utilis sanguinem rejicientibus: doloribus
stomachi, pulmonis, jecioris, & renum misce-
tur antidotis. Radix adstringentior est: ideo fa-
stidiis stomachi, hydropicis, convulsis, drachma
una cum pari pondere piperis, per dies aliquot
datur. Decoctum vulvæ inflammationibus, ad
desidentium foras utilis est. *Medici Florentini ex
Dioscorida.*

Schœnanthos est res nota: apud veteres in usu
erant flores ejus, & summitates juncti, atq; etiā
radix, ut Dioscorides docet. Flores tamē in ma-
jore erant precio, cum rarius haberi potuerint,
non ideo quod olim Cameli in Arabia eos de-
palescerent, sicuti vult Galen. lib. 1. de Antid. cap.
14. sed quia non erat usitatum illos ad alia loca
deferri. Nunc verò copiosè afferri ceperunt, qui
tamen deprehenduntur esse exigui odoris, & re-
spectu ipsius juncti quasi nullius: quare simpli-
cium periti omnes potius usurpāt junctos quam
flores, quanquam illorum copia in promptu sit.
Galenus quoq; laudat cymas eorum: sed viden-
dum ut sint odorati: nam si nō nihil veteres sint,
amittunt odorem: quod non difficulter depre-
henditur. Ad nos quoque ex Arabia, quales An-
dromachus commendat, afferuntur.

LAVENDULA, Nardi Italicæ species est: adeo
ut illa femina, hæc verò mas (vulgò spica nardi
appellata) vocitetur. Mas folio constat latiore,
longiore, crassiore, robustiore, albidiorēque,
quam femina. Sed utraq; planta fruticosa, & ro-
sismarini modo, innumeris referta est foliis: è
quorum medio juncti exeūt cauliculi, quadran-
guli, tenues, dodrantalem longitudinem exce-
dentes: in quorum cacumine flores exeunt spi-
cati, colore purpureo, quamvis in femina dilu-
tiores, patentioresque, odore fragrantēs, verūm
usque adeo acuto, ut nares feriat. Nascitur pas-
sim in hortis. Colliguntur ambo initio æstatis:
siccantur in umbra, & conservantur per annum.
*Excalfaciunt & exteant ordine secundo com-
pleto. Conferit omnibus cerebri affectibus frigi-
dis, convulsis, & resolutis: ventriculum frigi-
dum corroborant: jecur obstructam liberāt: lie-
nis infarctus aperiunt: uterum calefaciunt: uri-
nam, menstrua, & secundas educunt. Aqua ex il-

lis destillatur, oleumq; conficitur, quod oleum
spicæ vocant. *Masticholus.*

LUPULI flores nascuntur in sepibus: colli-
guntur autumno: siccantur & conservantur per
annum. *Obstructiones viscerum solvunt. Se-
rapium ex viridibus confectum, & aqua stillati-
tia, febribus conveniunt. *Andernacus.*

MELISSA flores nascuntur passim in hor-
tis, colliguntur æstate, siccantur in umbra, &
servantur per annum. *Excalfaciunt siccantq;
ordine secundo. Cor exhilarant, vitalesq; facul-
tates roborant, odoris fragrantia deficientem a-
nimum revocant, animi sollicitudines fugant.
Avicenna, & Serapio.

ROSMARINI flores colliguntur Vere:
siccantur & conservantur per annum. *Emolliūt,
incidunt, digerunt, & abstergunt. Conditum ex
eis viridibus & saccharo paratum, conserva an-
thos officinis dicitur, ventriculum roborat, &
utero accommodatur. Herba & radicis ejus suc-
cus melle mistus, hæbetudinem oculorum à cras-
sis humoribus oram emendat. Decoctum ejus
regio morbo sive arquo auxiliatur. *Galenus,
Dioscorides, & Andernacus.*

JASMINUM ex earū quoq; stirpium est nu-
mero, quæ admisculis fulciuntur, non tamen
amplexicaulis, aut vicinis se circumvolvens, sed
aliis tantummodo innitens, veluti pergulis, hor-
tenibusq; scenis, quibus facili opere innectitur.
Cauliculi ejus proxi, teretes, ramosi, flexibiles,
geniculati, virentes, candida fungosaq; interius
medulla: folia è singulis geniculis bina, ampla,
alariū instar expansa, cōposita videbūt: ex quin-
que aut septem alis levibus, oblongis, saturatè
virentibus, fastigio acuminatis, eminente in ca-
camine reliquis majore. Flores in summis virga-
lis, rari, in muscarii specie coherent, suaveolen-
tes, colore albi, semen latum lupinis quadam-
tenus simile, quod tamen rarò succrescit: radix
fibris firmatur. Fertur hujus esse species floribus

luteis: & alta cæruleis. Sunt autem, qui pro Ja-
smino luteo, Trifolium fruticans in frumentorū
hisor. cap. 89. depictum, & pro cæruleo Clema-
tidem alterum ostendant. Quod si autem non
aliæ quàm hæc pro Jasmīni cæteris speciebus, offē-
di queant, temerè plures ejus species affirmantur.
Utraq; enim harum multū à Jasmīno abest. Col-
litur in hortis, topiariis operibus expectat, non
modò in Belgio, verūm & in Italia ac alibi: ex
Africa creditur advectum. Flores æstate vident.

Inter Arabes Serapio primi nominis hanc Zam-
bach, interpretis verò Jeseimin nominat: atq; inde
passim Jasmīnum, Jeseiminū, aut etiā Gelsemi-
num. Apud Dioscoridem compositio est Jasmī-
ni olei, quod apud Persas ex albis violæ floribus
fieri refert, quod non ex alterius stirpis, quàm ex
hujus floribus conficiendum apparet. *Quali-
tate autem Jasmīnum, ac ejus potissimum flores
calidi sunt in initio secundi ordinis, ut Melus
apud Serapionem ait. Oleum ex his confectum
erudos discutit humores: frigidis ac catarrho sis
cōfert: & hyberno utile tempore. Quibus autē
tempera-

temperatura contigit calor, his dolorem excitat capitis, & si diutius odoretur, periculum adfert sanguinis e naribus profusivi: in cōviviis, ait Dioscor. & post eum Aëtius, odoris causa apud Persas usurpatur. Prodest & lotis à balneo corporibus, quæ laxari calesieriq; expedit, graviorem autem suaveolentiam habet, ita ut multi eo idcirco non libenter utantur. *Dodonæus.*

De floribus calidis in tertio.

AGNI CASTI, seu viticis flores, quidam albi cum purpureo, quidam purpurei sunt. Nascuntur in palustribus campis. Calidi & siccissimi in tertio. * Flatus ventris discutiunt. Veneris impetus cohibent. *Galenus.*

EPITHYMI flores eandem vim, quam herba ipsa, obtinent. de quibus vide supra.

LEUCOJON (Ger. *Wegw. violet*, *gib violet*, Gall. *Gyrosée*, Ital. *Viola*.) vulgaris est noctiva, sed in floribus differentia quædam: namq; aut cærulei, aut albi, aut purpurei, aut lutei inveniuntur. Luteorum verò præcipui in medicina usus. Nascuntur in hortis ac viridariis, in ædium fenestris, & parietibus. Colliguntur Vere: quo tempore oleum ex eis (keirinum) paratur. * Aridi flores siccissimi in deflectionibus, valent contra vulvæ inflammationes, & menstrua expellunt: sanant oris ulcera, cum melle: cum cerato, rimas sedis, &c. *Dioscorides.*

ORISANTHÆ, officina labruscæ flos, fructus est vitis sylvestris, & florens: * astringit, D & stomacho familiaris. *Dioscorides.*

PERICLYMENI flores superius descripti sunt. Nascuntur in arvis ac sepibus. planta convolvens se adminiculis prope asidentibus. * Incidunt urinamque movent: diutius poti, sicut etiam fructus ejus, & folia, urinam sanguinolentam cient, hienosos & difficulter spirantes drachmæ unius pondere cum vino assumpta juvant. *Dioscorides.*

De floribus frigidis in primo.

MALVÆ flores, Germ. *Herbstrosen* nominantur, effigie floribus rosarum rubentibus, candidis, vel subrubis, nullo tamen odore fragrantibus. Nascuntur in hortis ac viridariis. Colliguntur mens. Maji, vel principio aestatis: * quo tempore ex eis fit mel in balvatum, bonum pro asthma & tussi. *Salausius.*

ROSA, Germ. *Rosen*, Gall. *Rose*, Ital. & Hisp. *Rosa* nominatur. Hærum genera multa sunt. At vulgarissimæ sunt albicantes, puniceæ, & quæ ex albo rufescent, quas Itali appellant *Incarnata*. Præstantissimæ, quæ puniceo colore rubent: proxima laus est his, quæ in rufum candicant: vilissimæ albicantes: in quarum tamen genere ex odoratissimæ excipiuntur, quæ Hetruscis Damascenæ, & aliis Moschette vulgò dicuntur. Nascuntur passim in hortis ac viridariis. Colliguntur verò mens. Maji, nondù penitus explicat, quo tempore dilutū julapium, & syrupus, conservæ, mel rosarum, aqua stillatitia, & oleū ex eis cōficiuntur. Siccantur etiā in umbra, folia cōti-

nuò versata, ne muceant, néve sitis in his insidant: & cōservantur per annū in arculis ligneis, * Refrigerant, astringunt, corroborantq; vires, tū vitales, tū animales. Aridi rosæ, & in vino decoctis expressus liquor, facit ad dolores capitis, aurium, oculorum, gingivarū, sedis, recti intestini, ac vulvæ, penna illitus, aut infusus. Eadem sine expressione tusa, præcordiorū inflammationibus, humidis stomachi vitium igni sacro illini prodest: siccis ac tritis semina asperguntur. Mitceri solæ vulnerariis anridotis, atq; cōpositionibus, quas antheras vocant. Folia uruntur in callibephara. Flos, qui in mediis rosis invenitur, siccatus, gingivarū fluxionibus efficaciter inspergitur. Capita pota citam alvū, & cruentas rejectiones tollit. Succus recedibus foliis exprimitur, defectibus forficæ unguibus, (sic appellantur candidæ foliorum partes) reliquū in pila premi & teri debet in umbra, donec cogatur, & ita ad oculorum circumlitiones recondi. *Dioscorides, & Matthiæus.*

ROSA optimæ haberi possunt Neapoli, aut Salerni. Sunt autem præstantissimæ rubæ, quinq; foliis constantes, coloris vividi, non nihil in purpureo nigrescentis: suntq; omnium primæ quæ aperiuntur. Debent autem à calycibus mundari, & cum forcipe ablata parte illa prius albicante, quam unguem vocamus, in umbra sicari, sepius vertendo: nam facile mucorem contrahunt.

VIOLA purpurea (Germ. *Werg. violet*, Gall. *Violette de Mars*.) folium habet hecera minus, tenuius, ac nigrius, nec multò dissimile: cauliculus à radice medius prodit, in quo rosculus suavissimè olens, purpureus. Nascitur in opacis, asperis, pratis, & juxta sepes. Colligitur primo Vere, tempore sereno, quo tempore dilutum serapium, julapium, conserva, aqua stillatitia, atq; oleum violaceum ex eo cōficiuntur. Siccantur etiam in umbra, & cōservantur per annum, in vasis ligneis. * Violæ recentes refrigerant, & humectant ordine primo, in summa soporiferae sunt, calidos dolores mulcent, inflammationes extinguunt, leniunt, & solvunt. Bilem educunt, ejusq; fervorem mitigant. Conferunt capitis doloribus, quos caliditas excitaverit: somnum conciliant: pectoris & asperæ arteriæ scabritiæ leniunt: medentur anginis, & columellæ vitii: præcipuo autem auxilio sunt pectoris & lateris inflammationibus, sitimq; arcunt. Sicæ violæ minus refrigerant, & humectant: jecoris obstructions aperit: regio morbo succurrunt inflammationes discutit. In pulverem redactæ drachmæ pondere, ex galli gallinacæ, vel ipsorum modicè coctorum jure, etiam ventrem subducunt paulò ante cibū dati. *Dioscor. & Mesues.*

De floribus frigidis in secundo.

ANEMONES (Germ. *Ruchenschell*, *stetm odag*, *gros*, *traperios*, Ital. *Anemone*, Gall. *Coquelourdes*, ou *passifleur*, Hisp. *Amapollas de flor chiquita*.) duo genera, unum sylvestre, alterū in cultis nascens. Cujus multe species: una phœniceum florem profert: altera candicantem, aut lacteū, aut

purpureum. Harum folia coriandro similia: caeterum scissa tenuius in terram inclinantur: caules lanuginosi, tenues, in quibus flores, ut papaveris, & in medio capitula nigra, aut cærulea: radix oleæ magnitudine, aut amplius paulo grandescit, ac veluti geniculis quibusdam cingitur. Sylvestri amplitudo prorsus major: latioraq; folia, & duriora: oblongius caput flore puniceo: tenuibus & multis radicem capillamentis. Acrior est, quæ nigra habet folia. * Vis utriusq; acris, ea de causa succus naribus infusus purgat caput. **B** Commanducata radix pituitam trahit, decocta in passo, & illita, medetur oculorū inflammationibus: cicatrices eorundem, & hebetudines emendat: fordida ulcera abstergit. Folia & caules, si cum pituita decocti edantur, copiam lactis præbent: menstrua ciunt, veliere apposta: illita quoq; lepras erimunt. Flores eandem vim habent, quam herba ipsa, extrahunt humores, & ora vasorum aperiunt. *Discozides.*

HYACINTHUS, Ger. *Blaw Wergentstüm*, *stein*, Gall. *Vne Incinthe, ou Vaciet*, nominatur: in universum in campestribus inter segetes, & in sylvis provenit: foliis & radicibus bulbaceis: caule dodratali, viridi, tenui, læviq;: floret cum violis circa finem Martii, & Aprilis initium: florentem emittit comā, ab ipso caulis medio usq; ad summū purpureis circumdatā floribus, qui murescentes ad terram incurvantur: perdurantq; diu antequam contabescant. * Refrigerant ordine secundo, siccant verò primo. *Matthiolus.*

CICHORII flores (Ger. *Wäwartentüm*, *stein*) nascuntur in campestribus, juxta semitas. Colliguntur æstate: * ex quibus conficitur conserva, ad refrigerandum, corroborandumq;, & potissimum hepar.

NYMPHÆÆ, seu nenupharis flores (Germ. *Seebumen*,) lutei sunt, nitentes, rosæ similes. Nascuntur in paludibus, lacubus, & aquis stagnantibus. Colliguntur circa finem Veris, vel principii æstatis: * quo tempore aqua stillatitia conficitur, fronti vel naribus admota, capitis ex bile dolore lenit: somnum inducit, omnemq; ardorem extinguit. Serapium ex eis, febribus pestilentibus & acutis, pectorisq;, columellæ, gutturisq; vitis aptissimum. Conditum cum saccharo ex eis factum semunciarum instar somnum affert: item unguentum inde paratum cordis regioni, instar epithematis, cum opus est, ad refrigerium illinitur. *Andernacus.*

De floribus frigidis in tertio.

FLORES mali punicæ sylvestris **BALANSTII** vocantur, cythino similes. Quorum complura genera reperiuntur, candidi, fulvi, colore rosaceo. Nascuntur in Italia, Granata Hispaniæ regno. Colliguntur mense Junii: siccantur & conservantur per annum. * Astringunt, siccant, cohibent: sanguinolenta glutinant. *Discozides.*

De floribus frigidis in quarto.

FLORES **HYOSCYAMI** (Ger. *Wissenstüm*, *stein*), nascuntur in campestribus, ruderibus: colliguntur

prima æstate, vel circa finem Veris: siccantur, & conservantur. * Vis eadem, quæ herbæ inest.

De floribus humidis in primo.

FLORES **HUMIDI** in primo, sunt Buglossæ, Malvæ, Intybi, &c. de quibus vide supra suo loco.

De floribus humidis in secundo.

FLORES humidi in secundo, sunt Nymphææ, Violarum, &c. de quibus vide supra.

De floribus siccis in primo.

FLORES siccis in primo, Buphthalmi, Chamomillæ, Croci, Hyacinthi, Meliloti, Rosarum, &c. de quibus vide supra suo loco.

De floribus siccis in secundo.

FLORES **PÆONIÆ** (Germ. *Benigenros*, Gall. *Pinnine*), colliguntur mense Aprilis: * ex quibus conditum cum saccharo paratur, epilepsie accommodatum.

SICCANT quoque in secundo, flores Anemone, Amomi, Croci, Ericæ, Junci odorati, Lavendulæ, Lupuli, Meliloti, Rosmarini, Spicnardis, &c. de quibus vide supra suo loco.

De floribus siccis in tertio.

SICCANT in tertio, flores Balauftii, Epithymi, Chamæpityos, Periclymeni, &c. de quibus vide supra suo loco.

De floribus calefacientibus caput.

FLORES **PRUNELLÆ** nascuntur in pratibus, riguis: colliguntur Vere: * ex quibus aqua stillatitia conficitur, ad oris ulcera idonea.

FLORES **HERBÆ PARALYSIS**, Ger. *Schiffstümlein*, nascuntur in pratibus: colliguntur verò primo Vere: quo tempore conditum cum saccharo ex eis conficitur, nec non aqua stillatitia. * Convulsionibus medentur.

TILIA, German. *Steden*, Gall. *Tiller* dicitur: quædam mas est, quædam femina. Distant inter se tum materie, tum totius corporis forma, & quod altera sit fructifera, altera verò sterilis. Nam materies mas dura, flava, ne dosior, spissiorq;: semina cadidior: & mas sterilis, nulloq; flore est: femina & florem & fructum gignit. Flos calycula intertus præter folii pediculum, amentumq; futurum, pediculo altero annexus, viridis, dum in calycula est, detectus autem leviter flavus: floret cum urbanis. Fractus oblongus, orbiculatus, magnitudine fabæ, similis hederæ acino, quinque angulis, veluti nervis eminentibus, inq; acutum, cum sese contrahentibus partibus, qui scilicet majusculus est, minutusculus autem confusior constat. Folium & cortex dulcia, suaviaq;: folium forma hederaceum, nisi quod in angulum acutiorem rotundatur. Nascitur in campestribus, & asperis montibus. Colliguntur flores æstate: * ex quibus aqua stillatitia paratur, apoplexiæ idonea. *Theophrastus.*

CAPUT quoq; calefaciunt, atq; in eo pituita cœcoquant, flores anthos, Betonicæ, Chamomillæ, Lavendulæ, Meliloti, Pæoniæ, Salviæ, Stæchidos, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De flori-

De floribus calfacientibus pectus.

SCABIOSA foliis constat laciniatis, subhirsutis: caulibus tenuibus, cubitali altitudine, atque etiam majore: in quorum cacumine flores emittant in caruleo albicantes. Nascuntur in pratis & campestribus. Colliguntur in fine Maji, vel initio aestatis: siccantur in umbra, & servantur per annum. * Pollent adversus scabiem. Profunt omnibus pectoris vitis, & respirationi inservientibus organis, &c. *Matthiolus.*

PECTUS quoque calefaciunt flores Betonicæ, Junci odorati, Melissæ, &c. de quibus singulis vide supra.

De floribus calfacientibus reliquis corporis partes.

COR calefaciunt, flores anthos, Borriginis, Buglossæ, Croci, Melissæ, Spicæ nardi, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

STOMACHUM calefaciunt, flores anthos, Junci odorati, &c. de quibus vide supra suo loco.

FLORES CENTAURII supra descripti sunt. Nascuntur in riguis. Colliguntur in fine Junii: siccantur, & conservantur per annum. Bilem & crassos humores per alvum expurgant: jecoris obstructions aperiunt: duratum lienem emolliunt: menstrua & foetum evocant.

FLORES SAMBUCI (Germ. *Hoierbstst*) nascuntur in hortorum sepibus: colliguntur in fine Maji. * Emolliunt pectus: conferunt hydropticis: obstructions hepatis, lienis, & renum auferunt: tertianæ medentur: sanguinem mundant, &c.

HEPAR quoque calefaciunt, flores Betonicæ, Junci odorati, Origani, Chamomillæ, Spicæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

SPLENEM calefaciunt, flores Betonicæ, Leucoji, Viticis, &c. de quibus vide supra suo loco.

VESICAM & RENES calefaciunt, flores Betonicæ, Junci odorati, Malvæ, Meliloti, Spicæ, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

MATRICEM calefaciunt, flores Betonicæ, Junci odorati, Ireos, Salviæ, Spicæ nardi, &c. de quibus vide supra.

JUNCTURAS calefaciunt, flores anthos, Herbae paralytis, Chamomillæ, Meliloti, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De floribus refrigerantibus singulas corporis partes.

CAPUT refrigerant, flores Nenupharis, Papaveris albi, Rosarum, Violarum, &c. de quibus vide supra suo loco.

PECTUS refrigerant, flores Papaveris, Violarum, &c. de quibus vide supra.

COR refrigerant flores Nenupharis, Rosarum, Violarum, &c. de quibus vide supra suo loco.

VENTRICULUM refrigerant flores Rosarum, Violarum, &c. de quibus vide supra suo loco.

HEPAR refrigerant flores Cichorii, Nenupharis, Rosarum, &c. de quibus singulis vide supra.

A **SPLENEM** refrigerant, flores Cichorii, Nenupharis, &c. de quibus vide supra suo loco.

RENES & VESICAM refrigerant flores Nenupharis, &c. de quibus supra suo loco.

MATRICEM refrigerant flores Nenupharis, Rosarum, &c. de quibus vide supra suo loco.

JUNCTURAS refrigerant flores Violarum, Rosarum, &c. de quibus supra suo loco.

De floribus humectantibus pectus & cor.

B **PECTUS** humectant flores Violarum, &c. de quibus vide supra suo loco.

COR humectant flores Borriginis, Buglossæ, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De floribus siccantibus cor & pectus.

COR siccant, flores Anthos, Melissæ, &c. de quibus vide supra.

PECTUS siccant flores Melissæ, Betonicæ, Scabiosæ, &c. de quibus supra suo loco.

De floribus adstringentibus.

VERBASI flores (Ger. *Wultrautdtumstn.*) nascuntur in campestribus, asperis, & hortis: colliguntur aestate & autumno. * Morbis sedis subveniunt mirifice: adstringunt, & extecant: asperas verrucas delent, &c. *Matthiolus, & Fuchsius.*

ADSTRINGUNT quoque, flores Cichorii, Balauftii, Croci, Meliloti, Rosarum, Viticis, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De floribus discutientibus.

DISCUTIUNT, flores Anethi, Chamomillæ, Malvæ, Meliloti, Stæchados, &c. de quibus supra suo loco.

De foliis abstergentibus.

FATARUM flores (Germ. *Donenbstst*) in hortis & campis nascuntur: colliguntur vero in fine Maji: * ex quibus aqua stillatitia conficitur ad faciem abstergendam & venustandam: fluxiones oculorum sistit.

ABSTERGUNT quoque, flores Tiliæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De floribus extenuantibus.

F **EXTENUANT** flores Chamomillæ, Iridis, Illyricæ, Stæchados, &c. de quibus vide suo loco.

De floribus emollientibus.

EMOLLIUNT flores Liliorum, Croci, Malvæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De floribus suppurantibus.

SUPPURANT flores Liliorum alborum, Croci, &c. de quibus vide supra.

De floribus glutinantibus & cicatricem inducentibus.

GLUTINANT & cicatricem inducunt flores Balauftii, Centaurii, &c. de quibus supra suo loco.

De floribus mensis moventibus & sistentibus.

MENSIS movent, flores Betonicae, Centaurii, Chamomillae, Junci odorati, Leucoji, Melissae, Paeoniae, Rorismarini, Salviae, Viticis, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

MENSIS sistunt, Balaustris, flores Hyoscyami, Nymphaeae, &c. de quibus supra suo loco.

De floribus flatu discutientibus.

FLATUS discutiant, flores Anethi, Chamomillae, Junci odorati, Spicae nardi, &c. de quibus vide supra.

De floribus, qui ambustis medentur.

AMBUSTIS medentur, flores Liliorum alborum, Malvae, Verbasci, &c. de quibus singulis vide supra.

De floribus venenis resistentibus.

VENENIS resistunt, flores Betonicae, Citri: de quibus suo loco.

De floribus dolorem mitigantibus.

DOLOREM mitigant, flores Anethi, Chamomillae, Centaurii, Hyoscyami, Meliloti, Rorismarini, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De floribus purgantibus bilem flavam.

PERSICAE arboris flores, & folia in aqua calida, sicut rosarum & violarum macerati, in zula-pium vel serapium rediguntur, ad ventrem subducendum, & bilem expurgandam efficaces, unciarum duarum instar. *Andernacius.*

EX CERASI arboris, quae dulcia profert

A cerasa, floribus dilutum fit, sicut rosarum & violarum: * alvum deiecit. Serapium ex iis confectum, per totum annum asservari potest. *Andernacius.*

EX ROSARUM persicarum floribus, quas incarnatas vulgo appellant, succus conficitur: * duarum unciarum instar, cum aqua saccharata potus, bilem cum alvi excrementis detrahit. adhuc serapium ex rosis in aqua calente maceratis paratur, quod unciae unius, vel duarum instar, alvum movet, bilemque educit. *Andernacius.*

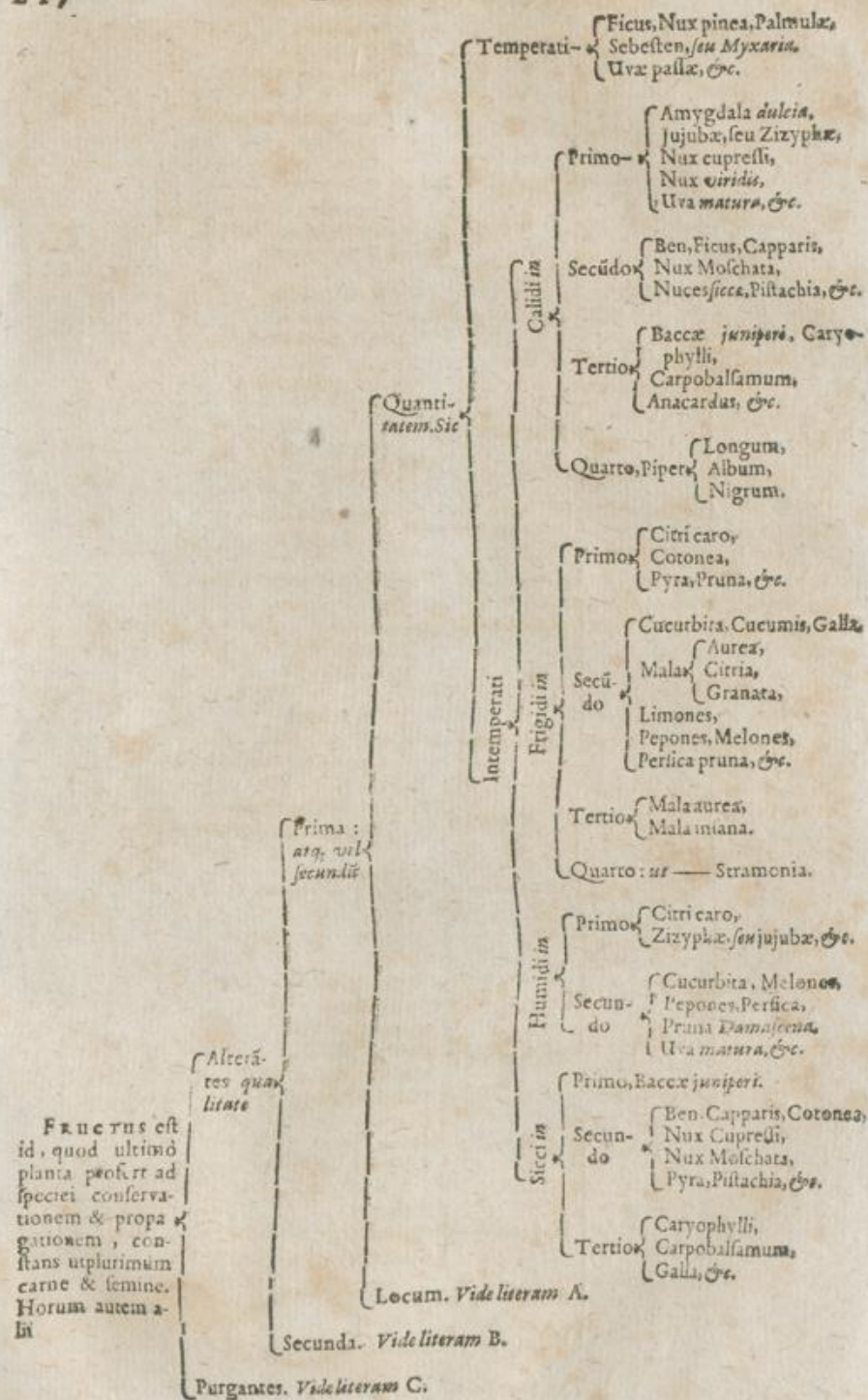
EX VIOLARUM floribus succus paratur, unius vel duarum unciarum instar: vel decoctum ipsarum adhuc recentium, copiosiore mensura potum, uvis passis, & sacchari momento adjectis: item confectum inde, minimo pondere, uncis duabus: summo, quatuor alvi excrementa, & bilem educunt. Sic violae ipsae, cum saccharo & melle conditae, sescunciae modo: vel in pulverem redactae, drachmae instar sumptae, idem praestant. Eodem pertinet serapium ex violis: quod etiam ex rosis in aqua dilutis factum tendit. *Andernacius.*

De floribus purgantibus pituitam.

FLORES GENISTAE (Germ. Ginstel/ oder Ginstelkraut) nascuntur in campestribus, collibus: colliguntur mense Maji & Junii. * Alvum solvunt: succus virgarum valenter extrahit: herba ipsa arida, & in pulverem redacta in vino maceratur, potuique ad aquam inter cutem eliciendam datur: nec non pulvis cum vino ad idem bibitur: sicut etiam lixivium ex ipso & vino paratum eidem confert. *Andernacius.*

PITUITAM quoque purgant, flores Carthami, Sambuci, &c. de quibus vide suo loco.

FRUCTUS

A
FRUCTUS,
secundum locum
nascentes

Caput	{ Anacardi, Cubebæ, Nux moschata, &c.
Thoracem	{ Amygdalæ amara, Avellanæ, Carycæ, Cubebæ, Ficus, Nux pinea, Palmula, seu Dactyli, Uvæ passæ, &c.
Cor	{ Mala Citria, Nux Indica, Nux moschata, &c.
Calefaciant	{ Amygdalæ dulces, Ben, Caryophylli, Nux moschata, Pinex.
Stomachum	{ Amygdalæ amara, Cappares, &c.
Splenem	{ Amygdalæ amara, Baccæ juniperi, Cubebæ, Nuclei pini, Uvæ passæ, &c.
Renes & viscera	{ Baccæ lauri, Baccæ juniperi, Juglans, Nux moschata, &c.
Uterum	{ Jujubæ, seu Zizyphæ, Sebesten, seu myxa, sive myxaria, &c.
Thoracem	{ Coronea, Pyra, &c.
Cor	{ Coronea, Citrulli, Cucumeres, Cucurbita, Cornus, Cerasa, Limonæ, Mala, Melones, Mespila, Mali aurantia, Granata, Olivæ, Pyra, Ribes, Sorbz.
Refrigerant	{ Berberis, Cucurbita, Cucumeres, &c.
Hepar	{ Berberis, Cucurbita, Cucumeres, &c.
Renes	— Fraga.
Uterum	— Cucumeres, &c.

	Astringunt	{ Baccæ Myrti, Berberis, Castanea, Cornus, Coronea, Galla, Glans, Mespila, Malapunica, Nux moschata, Olivæ, Omphacium, Palmulæ, Pyra, Persica, &c.
	Discutiant	{ Cappares, Piper, &c.
	Extenuant	{ Amygdalæ dulces, Baccæ Juniperi, &c.
	Glutinant	{ Glans, Palmulæ, &c.
B SECUNDA AUT.	Flatus discutiant	{ Baccæ lauri, Baccæ Juniperi, Nux moschata, Piper, &c.
	Semen generant	{ Ficus, Nux pinea, Nux Indica, &c.
	Urinam ciunt	— Halicacabus, &c.
	Menses movent	{ Baccæ hederæ, Cappares, Nuclei Persicorum, Piper, &c.
	Menses sistunt	{ Berberis, Uva passa cum nucleis, &c.
	Venenis resistunt	{ Baccæ juniperi, Juglans, Mala Citria, Piper, &c.
	Dolorem mitigant	{ Baccæ Juniperi, Baccæ hederæ, Ficus, Juglans, Piper, &c.

C PURGANTIA	Bilem	{ Cassia fistula, Myrobalana citrina, Pruna, Sebesten, Tamarindi, seu Oxypheena, Uva passa, &c.
	Atram	— Myrobalana Inda.
	Pituitam	{ Colocynthis, Cucumis asininus.
	Myrobalana	{ Chebula, Bellerica, Emblica, &c.

De fructibus temperatis.

Ficus, Ger. Feigen. Gall. Figue. Ital. Fici. Hisp. Figo fruta dicuntur: in Gallia, Italia, & Hispania nascuntur. Colliguntur autumno, siccantur & conservantur. Ficus passæ seu caryæ habentur præstantissimæ, quæ in calathio spartaeo digitis aut pugnis utrinque pressæ sic illis mollicie sua cedunt, ut mutuos partium dictarum motus sibi prope occurrentes sentias: odore sunt jucundo, non calorem putredinosum, aut vermiculosum referente. Hæ verò si particulatim explorentur, pediculus sunt brevissimo, colore in candidum vergente, molles, tractantur facile cedentes. cute tenui, molli, succo intus & semine flavo, & planè melleo sapore, odore ante esum & inter edendum jucundo: graves, parvæ: si Massiliorides, (quæ etiam saporis gratia cæteras longè antecellunt, sive albicantes tantum sint, sive intus & foris albae, sed flavo semine) maximæ: si externæ sint, quales Hispania mittit, multo merfas, ut dulciores sint, post ne cohaereant, farina aspersas. Vitiolæ sunt duræ, tû in massa, tû per se singulæ vermiculosæ, graveolentes, foris nigrae, intus rubentes, vel alio præter naturâ colore præditæ, cortice crasso, duro, sicco, intus alieno colore, sapore. Quædam tamen sunt nigrae, Provincialibus & Narbonensibus dictæ, foliis nigricantes, intus tuberrime, omnium delicatissimæ, dum recentes sunt: nam siccatæ liquefcunt. Aliæ iisdem cinericiæ, aquosiores, quàm ut sicari possint: hominibus ingratae, avibus expetitæ. * Porro recentes ficus minus mali succi sunt, quàm reliqui fructus autumnales: facile in corpus distribuuntur, & penetrant: eorumque renum calculos expellant: status gignunt, sed minus durabiles: abstergunt etiam & incidunt: thoracem præcipuè purgant: tussi veteri, diuturnisq; pulmonum vitis profunt: arteriæ asperæ, & suspensio idoneæ. Siccatæ, quæ caricæ dicuntur, incidunt, ventrem solvunt: renes expurgant: jecori autem & heni inflammatis obsunt, sicuti alia dulcia. Extrinsecus tumores concoquunt, & discutunt: magis autem cum farina triticea, si concoquere studeas: hordeacea, si magis discutere: cum cera & rosaceo subacta, cicatricem ambustus obducit. *Matthiolus, & Medici Colonenses.*

NUX PINEA, nuclei pinei. Ger. Tannûstun. Græcis *πρόλαι* vocantur: præstant recentiores, pleni, albi, ceci, vitentur flavi, aut pallidi, oleosi, rancidi. * Boni ac crassi sunt succi: multum nutriunt, viresq; reficiunt, & facile coquantur: periculis & pulmonis vitis accommodantur. Resolvunt & concoquunt pituitam: ad dolores capitis non conveniunt: quia illud vaporibus replent. Linctus inde fit, quem officinæ Loch appellat. *Galenus, & Dioscorides.*

DACTYLUS, fructus palmæ: in Creta & Judæa nascuntur. Probantur quæ in Judæa proveniunt, & inter has maximè, quæ in Hiericunte nascuntur, magni, flavi, parum rugosi, molles, pleni

A tamè, & carne intus multa, subdura, ad nucleum candicante, ad corticè rubescente, non pertusi, non vermiculosi: & qui cõculli nihil aut minimû sonent, sapore vinoso. Deteriores sunt graciles, flaccidi, duri, quæ excarnes, exculso pediculo pertusi, iidem fermè vermiculis scatètes. * Vis eorum adstrictoria: sistunt ulcera, quæ depascunt: laxatos artus committunt: triti miscentur cataplasmatibus & malagmatis: profunt præcordiis, imbecilli stomacho, & jecinori affecto, misti conferentibus. cataplasmatibus. Eorum decoctum subinde deterfunt, capillos desigrat: datur bibendum congruè renum, vesicæ & viscerum vitis: vulvæ ac ventris fluxiones sistit. Concoctum sunt difficiles, capitiq; dolorem inferunt. *Dioscor. & Medici Colonenses.*

SEBESTEN, seu Myxa, sive Myxaria in Syria & Aegypto nascuntur. Arbor est pruno valde similis, et tamè magnitudine cedens. Cortex caudici cãdicat, ramis verò viret. Foliis comatur rotundis ac firmis. Fructus adolefcit exigui pruni magnitudine, nucleos intus triangulari forma, qui satis bacca proportione responderet. Fructus maturitatem adepti, in atrum virefcunt, gustu sunt prædulci, ac lenta tenaciq; pulpa, præferuntur acuminata, parum rugosa, gravia, nigra, carne multa ex rubro nigricante, firmiore, glutinosa, dulci & subacida, osse prunorum Damascenorum inequali, nucleos intus exiguo dulci. * Ventre molliunt, ut pruna. Dantur utiliter ex bile febricitantibus, atque lingue asperitatem mirifice leniunt: quin & pectori atque tussi opitulantur: ventris tinea pellunt: urine ardoribus à bile, vel salis pituita provenientibus maximam opem præstant. *Matthiolus, & Medici Colonenses.*

UVÆ PASSÆ nascuntur in Creta, Cypro, Damasco, Corintho, &c. * Ad thoracis & jecoris affectus, speciali quadam facultate, vel (ut ita dicam) à tota essentia valent: modò acinis, qui frigidi & sicci, exutæ sint. nam hi pectus astringunt, obstructionsq; pariunt: ob quod Medici hujus temporis uvæ passas Corinthiacas, absque acinis natas ægris præscribunt: quæ aqua aut vino elotæ, trium unciarum vel etiam minori, vel duobus aut trium cochleariû instar sumptæ ante cibum, alvum movent, & purgant: quæ verò acinos adhuc habent, stomachum corroborant, & alvum à cibo integræ comestæ solvunt. Quintæ etiam eadem sive perse, sive cum pipere comestæ caput leviter purgant: nec non leniendo, detergendoq; thoracis & pulmonis affectibus probe subveniunt. *Andernacensis.*

De fructibus calidis in primo.

AMYGDALÆ dulces, Germ. Mandeln. It. Mandorla. Gall. Amande. Hisp. Almondra nominantur: probatur flavissime, plene, integræ, non confractæ, neq; erosæ, tamen laeves, duræ & siccae, quantum illis datum est, ob id fragiles, intus albilissimæ: sapore delicatæ propè indicibili, in castanea tostam, & panis purissimi benè costi qualitatem inclinantes, odore ante esum nullo aut perquam exiguo, inter eden-

dum autem jucundo. Improbantur albescentes, nigrescentes, rugosæ, molles, tortiles, oleosæ, rancidæ, sapore ingrato. Calidæ & humidæ in primo. * Extenuant & abstergunt, atq; viscera purgant: ex pulmone & thorace spua educunt. sed quia omnia amygdala ob pinguedinem æstuosa sunt, eoq; bilem commouent, febricitantibus, aut certè iis qui ventriculum habent biliosum, offerri non debent, quia in bilem convertuntur, adhuc caput replent: neq; lac, neq; succus eorum illi prodest. Ideo ex cremore hordei, & lacte amygdalarum, eibus liquidior in febribus parari debet, ut in Gallia solet. Viridia integra cum involucre comesta bonum reddunt ventriculum: humidum & frigidum emendant. *Galenus, Andernacus, & Medici Colonienfes.*

JUJUBÆ, Zizypha, vel Zizypha Græcis recentioribus dictæ, nascuntur in Syria: laudantur recentes, amplic, oblongæ, passæ tamen, tensæ, carne intus multa, succulenta, laxa, dulci, vinosa: plenæ, graves, sapore dulci & delicato, nucleo parvo, foris rufo, ac verius rubentes, intus pallidæ aut albentes (nam foris albæ nobis nondum visæ) osse prunorum rotundiore, parvo intus nucleo dulci. Improbantur vetustate nigricantes, læves, siccæ, pulverulentæ, friabiles, ex carnes. * Sanguinem biliosum inspissant: densantque humorem tenuiorem, ad pectus descendentem. Contra hujusmodi affectus etiam Serapium ex Zizyphis, & decoctum cum aliis quibusdam pectori a commodatis, conficitur. *Andernacus, & Medici Colonienfes.*

NUCES CUPRESSI, seu pilulæ, in Creta nascuntur: laudantur perfectæ, recentes, ob id molles, seminis plenæ, etiam in ipsis hiatibus. * Ulcera glutinant: in duris corporibus intestinorum ramices juvat, roburq; partibus præ humore laxatis addunt. Pilulæ ex vino tuscæ, in dysenteria, alvi fluxione, tussi, & orthopnea, aut si rejiciatur sanguis, convenientissime bibuntur: earum decoctum eosdem præbet effectus: tuscæ cum fico duritias emolliunt, nariumq; polypomedentur: in aceto coctæ, & cum lupinis detritæ scabros ungues ejiciunt. *Diocorides & Medici Colonienfes.*

NUCES JUGLANDIS, German. Nuss. Ital. Nocc. Gall. Noix. Hisp. Naoz. nominantur: sunt concocti difficiles, stomacho inutiles, biliosæ, capitis dolorè inferentes, tussi nobis inimicæ: * jejuno tamen stomacho comestæ, latos lumbros pellunt: cum siabus verò & foliis rutæ, & grimo salis contra venenum & pestilentiam mane assumptæ valent. Recentes stomacho innocentes sunt, utpote suaviore: itaque allio mistæ eximunt acrimoniam. Livores in corpore illi tollunt. Cæterum juglandes virides decerpæ mense Majo, vel Junio appetente, antequam putamina obduraerint, saccharo vel melle asservatæ stomacho utiles evadunt, & ori non ingrata. *Diocor. & Matthiolus.*

UVA, Ger. Weintraube. Ital. Uva. Gal. Grappe de Raisin. Hisp. Uva dicuntur, recentes alvum

turbat, & stomachum inflant, innocentes, quæ decerpæ diu pendere, ideo quod in eis copia humoris exicat, utilesq; sicut stomacho, ægrisq; atq; cibi aviditatem excitant. In vinaceis & ollis servatæ, ori & stomacho gratæ sunt. * Alvum fistunt, sed vesicæ & caput tentat: & sanguinè excreantibus conveniunt. Similesq; quæ in musto fuere. Sapa aut passio coditæ, stomachum magis infestant. At quæ Solem prius passæ, in aqua cœlesti condiantur, minus vinosæ sunt, siticulois, ardentibus & longis febribus salubres. Reconditi vinacei inflammatis mammis, rigentibus, ac præduris, cum sale illinuntur. Decoctura eorum dysentericos, cœliacos, & foeminas fluxione vulvæ laborantes juvat infusa: ad deflectiones ac fetus assumitur. Nuclei acinorum adstringendæ vim obtinent: stomacho utiles sunt. Inspergitur farina rostorum, polentæ modo, dysentericis, & cœliacis, & solutis stomacho. *Diocorides.*

De fructibus calidis in secundo.

BEN, BALANUS MYREPSIC, a dux unguentaria, avellanæ magnitudinis, alba & triangularis ut plurimum, & cortice tenui prædita: intus autem nucleum pinguem continet, fungosa & alba tunica contextum. Laudatur ampla, vetus, cortice lævi, tenui, pleno, medulla lævi, pingui. Parva verò ex albo nigricans, vetus, plena, medulla alba, lævi, pingui, est innocentior. Nascitur in Æthiopia, Ægypto, Arabia. * Ex nucleo oleum parari solet, quod Balaninum appellatur: aperit, mollit, & digerit. *Andernacus, & Medici Colonienfes.*

CAPPARIS, Germ. Rappren. Ital. Caparri. Gall. Des Capres. Hisp. Accaparra dicitur: aculeatus frutex est, qui in terra stratus magis in orbem evagatur. Spinæ, ut rubus, habet in hami modum aduncas: folia mali cotoneæ, rotunda: fructum oleæ similem, qui cum dehiscentis panditur, florem candidum promit: quo excusso nonnihil glandis oblongæ figura invenitur: quod apertum grana acinis puniceorum similia ostendit, parva, rubicunda: radices lignosas spargit, grandes numerosasq;. Tenui plerumq; solo, asperisq; locis, in insulis, & juxta rudera nascitur. Præstantissima capparès ex Alexandria Ægypti Venetias advehuntur. Caulis & fructus, cibi gratia condiantur. * Alvum turbat, stomacho adversatur, si in gignit: cocta tamen stomacho, quam cruda utilior est. Fructus drachmis duobus in vino potus, quadraginta diebus lienem absumit, & urinam cruentamq; excrementum emittit: bibitur utilissime in coxarum doloribus, & nervorum resolutione, item ruptis & convulsis: menses ciet, caput purgat. *Diocorides.*

NUX MOSCHATA, Ger. Nussatnuss/arboreis Indicæ fructus est, persicæ arbori (ut scribunt) similis. In hac enim, nux Moschata nascitur, maci suo involuta, veluti avellana, membrana illa sua exteriori. Maci involucre tegitur, quemadmodum & in aliis nucibus, putamen durum, quod in se nucem Moschatam continet, qua

utimur. Eligenda est recēs, nō exesa, gravis, succi plena, oleosa, odorata. * Excalfacit ordine secūdo completo. Adstringit, oris suavitatē commendat, & scētentis animæ virus cōmansa abolet: lentigines in faciē emēdat, visum acuit, ventericulum & jecur roborat: lienē absumit, urinā ciet, fluentem alvum sistit, flatu discutit, & frigidis uteri affectib. mirifice prodest: maxime saccharo condita recens, qualis ex India adfertur, manē & vesperi ante cibum sumpta, scrupuli instar. E' recentibus prius contulis, & in cacabo calefactis prælo exprimitur liquor, qui refrigeratus cetræ novæ instar concresecit, fragrantissimum spirans odorem, nervorum & articulorū diuturnis doloribus à frigore excitatis utilissimus. *Matthiolus, & Medicis Florentini.*

PISTACIA ex Syria Venetias importari solent. Eligantur recentia, nucleo intus herbaceo, sapore jucundo. * Stomacho sunt amica. Jecinoris obstructions auferunt: ventericulum & hepar roborant: ad Venerem incitant: impinguant. *Dioscorides, & Matthiolus.*

CALIDA quoq; in secūdo ordine sunt ficus, nuces sicca, &c. de quibus vide supra suo loco.

De fructibus calidis in tertio.

BACCÆ JUNIPERI, Ger. *Weythebeer* in sylvis asperis nascuntur, rotundæ, nigra, odorata, in mandendo dulces, subamare. Colliguntur mense Decembri. * Modice calfaciunt & astringunt: stomacho utiles: contra pectoris visia, tussim, inflationes, tormina, & serpentium ictus efficacissimè bibuntur: urinā ciet, unde ruptis, convulsis, & vulvæ strangulatui subveniunt: sed caput tentant. Oleum ex baccis fit longe præstantissimum, cujus gutta pauca ex vino potæ, calculus è renibus pellunt: ore calidum retentum, dentium dolores tollit, si ex frigida defluxione contracti sunt: resolutionibus nervorum extrinsecus adhibendum confert. *Dioscorides, & Andernacus.*

CARYOPHYLLOrum arbor provenit in Orientali plaga, quibusdam Indici pelagi insulis, non longe à Badan. Huius caudex buxo similis est, eademq; materies. Folia verò cinnamomi instar habet, sed rotundiora. Fructu est parvo, ex atro rufescente, in clavi modum capitato, exertis in adversum quatuor denticulis, sese stellatim decussantibus, prominulo apice, quadrati alveoli sinu. medio umbilicatum prodeunse. Cultores arundinibus flagellant arborē, constricto prius circumquaq; tegetibus palmeis solo. * Calidi & fici in tertio, jecinori, stomacho & cordi auxiliantur. Concoctionē adjuvant, & alvi fluxiones cohibent. Quin etiā eorum pulvis quatuor drachmarum pondere cū lacte sumptus, venereas vires adauget: oculorum visum exacuunt, & eorum nubeculas, argemasq; exterrunt. Oleum ex eis, sicut ex cinnamomo, multo est efficacius. *Matthiolus.* Garcias verò ab Horto de Caryophyllis sic scriptum reliquit: Caryophyllū vocatur Arabibus, Persis, Turcis, & ple-

A risque omnibus ferè Indis Calafur: in Maluccis verò, ubi solum gignitur, tum etiā in his regionibus dicitur Chanque. Nomina autem quæ in pædectario sunt, Armusel, & Carrumfel, aut imperitia librarii Arabici corrupta sunt, aut ætatis vitio. Nascitur duntaxat Caryophyllon in Maluccis insulis, quæ sunt quinque numero, (quarum primaria est Giloulo) nec procul nimum à mari, nec etiam locis mari nimis vicinis. Nascitur etiā in Zeilan, nonnullisq; aliis locis, sed nullibi fructifera est arbor, quàm in Maluccis. Porro arbor est lauri formæ, & magnitudine, foliis etiā laurinis, sed angustioribus, multis prædita ramis, copioso flore, primùm candido, deinde virrescente, postremū rufescente, qui induratus, est Caryophyllū ipsum (Clavum vocant,) quod capitatus fit in modum clavi, exertis in adversum quatuor denticulis sese stellatim, decussantibus. Provenit in extremis ramulis Myrti modo. est autem flos hic viridis (ut à fide dignis viris accipi) adeo odoratus, ut reliquos flores odoris suavitate superet. Cultores flagellat altiores ramos arboris, emundato prius circa arborem solo: siquidem nullum genus graminis sub hac arbore nascitur, omnem succū sive humorem ad se attrahente arbore. Decussis Caryophylli biduum, aut triduum siccantur, deinde asservantur, & Malaccam aliasq; provincias mittuntur. Si Caryophylli, qui in arbore hærent, crassiores sunt, neque ab aliis, nisi vetustate differunt, rametis falso existimant Avicenna lib. 2. cap. 318. crassiorē hunc mare esse. Magni proventus augurium est, si arbor plures flores produxerit, quàm folia: idcirco nō debent nimium flagellari arbores: quia vehemens & nimia flagellatio steriliores efficit. Pediculi oblongi, è quibus dependēt flores, vulgò Fusti vocantur. Folia tanta odoris suavitate non fragrant, ut ipsum Caryophyllū, sed neq; ipsi rami odori sunt, nisi aliquantulū siccati. Nascitur autē ipsa arbor sponte ex Caryophyllis decidentibus. Nam cum nuquam huic desit pluvia, quæ fructui alimentum præbeat, qui in terram decidit, enascuntur arbusculæ, quæ intra octennium quidem adolefcunt, in annum verò centesimum perdurant, quemadmodum ipsi incolæ testantur. Collectio Caryophylli fit à 15. Septemb. usq; in Januariū & Februariū, non manu, ut nonnulli volūt, sed violētā flagellatione. Falsa est eorū opinio, qui Caryoph. arborem cum Moschatæ nucis arbore eandem esse putāt. Nam nux folia ferè rotunda habet, pyri foliis similia. Caryophyllum verò folio est Lauri. Præterea Caryophyllum defertur in Bandam insulam procul inde distitam, quæ nucem profert. Nullius autem precii fuisse Caryophylos intellego apud Maluccanos, donec eò delati navibus Chineses inde magnam eorū copiam in suam regionem exportarunt, & inde in Indiam, Persiam, & Arabiā. Conservari autē in sua bonitate audio Caryophylos, si marina aqua aspergantur, alioq; teredinē sentire. Multiplicis usus sunt Caryophylli tū ad opsonia, tū ad medicamenta,

magis

magis tamen expetitur in Java crassiores illi, & annotini Caryophylli: à nobis verò tenuiores, qui adhuc virides aceto & sale apud Maluccanos condiuntur, sed his teneriores saccharo aservantur: hi mirum in modum palato grati sunt. Lusitanicæ mulieres, quæ istuc habitant, e Caryophyllis viridibus aquam stillatitiam organis eliciunt mira odoris suavitate fragrantem, & cordis affectibus utilem. Nonnulli sudores movent iis, qui lue venerea divexantur, Caryophyllis, nucis moschata, maci, Pipere longo, & nigro. Alii Caryophyllorum pulverem capiti admovent ad verius capitis dolores à frigida causa provenientes. Mulieres Indiæ, cum etiam Lusitanicæ eos mandunt cõmendandi habitus gratia. Nascentur flores, qui à Caryophyllorum odore Caryophyllati nuncupantur, etiam in Chinari regione, sed nequaquam odoris suavitate ita commendati, ut qui apud nos aservantur.

CARPOBALSAMUM fructus balsami est. Ab Alexandria comportatur. Optimum legitimumque, flavum, fæctum, ponderosum, gustu mordens, & fervens in ore: non autem nigrum, leve, inane, non acre, & nullum spirans odorem, quale, quod circumfertur, deprehenditur. Quod si verum carpobalsamum haberi nequeat, cubebæ, vel grana juniperi ejus loco substitui possunt. *Matthioli.*

ANACARDIA, sunt fructus cujusdam arboris, avicularum corculis non dissimiles, unde & nomen: colore etiam modo rufescente, cum scilicet ab arbore decerpuntur. Inest illi liquor mellis crassitie, sub cortice residens, sanguinis modo rubicundus: sub quo est & nucleus parvæ amygdalæ effigie. Præstant plensiores & habiliores, fusi, resina in cortice multa, acris nigra, nucleo intus albo: quo in melle cocto fit mel anacardinum. Hoc etiam raso, potest oleum exprimi, sed longè diversum ab eo, quod coctis in aqua corticibus supernat, & conchis colligitur, ad confectionem anacardinam. Ceterum liquoris in medicina usus est, etiam myropole communi errore & cortice & nucleo utatur. Nascentur in Siciliæ montibus, qui continuè igneas eructant flammæ, Magna ejus est in Cananor copia, tû in Calicut & reliquis Indiæ provinciis, veluti in Cambaya, & Decan. *Excalsciant & exsiccat tertio excessu. Labantes sensus revocant, memoriam jaçturam restantur, & verborum & cerebri affectibus, quos frigida causa attulerit, auxiliantur. *Serapio, Azzuarus, Paulus, Matthioli, & Garcinus.*

De fructibus calidis in quarto.

PIPER (Germ. Pfeffer. Gall. Poivre. Ital. Pepe. Hisp. Pimienta, à *Peyra* nominatur) arbutula in India nascentis fructus est: quæ inter ignita (ut ait Dioscorides) prælongum fructum, veluti si liquam, quod piper longum vocamus, profert: habet intus aliquid tenui milio simile, quod dehiscentibus siliquis racemorum in modum prodeit. Horum grana acerba candidum piper vocantur:

matura verò, piper nigrum. Qui verò in Indiam navigarant, piperisq; plantam viderunt, piper in planta bryoniae simili nasci asserunt, diversisq; ex plantis longum & rotundum colligi. Nihil tamen interest. Nigrum eligi debet recens, gravissimum, plenum. Candidum præferatur, non rugosum, candidum & grave. Longum optimum, quod, dum frangitur, solidum intus conspicitur, & compactum, gustu acerrimo, linguamq; mordens. Adulteratur longum herba simili: sed fucus deprehenditur, si in aqua immittatur: nam adulterinum liquefit, legitimum verò solidum manet. *Omnia piperis genera ad verius venenum valent. Longum præcipue colicæ medetur: eo quod calefaciat, & crallos humores incidat. Album magis astringit, & stomachum confirmat, sed raro apparet. Nigrum ad condimenta utilius. *Medici Florentini.* Porro maxima piperis quantitas provenit in Malavar, tota ea maritima regione, quæ à promontorio Comotum ad Cananor usq; pertingit. Nascentur etiam in Malacæ maribus, sed bonitate superiori cedens, & magna ex parte inane. Provenit similiter & in insulis Java vicinis, & Sunda, & Cuda, aliisque locis. Sed id totum in Chinatum regionem deportatur, & loco natali consumitur, præter id, quod in Pegu & Martaban exportatur. Potissima etiam ejus pars, quod in Malavar gignitur, in ulum incolarum cedit, tamen regio admodum ampla non sit, non nihil etiam à maritimis ejus regionis populis absumitur. Pars ejus defertur in Balagat: bubulis coriis. Et magna copia à Mauritania per mare Erythraei exportatur, id suffragantibus ipsis incolis. Eæ sunt regiones, quæ Piper gignunt, quanquam & invenitur supra Cananor, quæ septentrionem spectat, sed adeo exigua quantitate, ut ipsis incolis non sufficiat, & externo importato opus habeat. Et enim non gaudet hæc planta locis desertis & mediterraneis. Quam verò procul à Caucasio more distita sint hæc regiones, ex topographicis chartis satis patet. Nomen est Malavatica lingua Molang, Malacitana verò Lada, Arabibus Medicis tum vulgò Filil, tamen Avicenna Fulfal, & Piper longum Darfulfal appellet, & Fulfal, quæ sequutus est Serapio. In Guzarate & Decan Mericho, & in Bengala Morois: longum verò, quod solummodo illic provenit, Pimpikum. Seritur autem Piperis planta ad radices alterius arboris, (magna certe ex parte juxta Fauf, arboris, aut Palmam plantatum vidi) ad ejus usq; fastigium sese convolvendo scãdere solet: foliis raris, mali Alysii effigie, sed minoribus, & per extremum acutis, virentibus, gustu calidis aliquantulum, & folium Betre sive Berle sapientibus. Fructus varium modo racematim cohzret, minores tamen sunt Piperis racemi, & ipse fructus minor, semperq; virens, donec siccescit, & plenam maturitatem cõsequatur, quæ incidit circa mediũ Januarium. Radix pusilla non costo similis, ut voluit Dioscorides, quandoquidẽ Costus radix non est, sed ligum. Inter verò eam plantam, quæ Piper

nigrum fert, & eam quæ candidum, tam exigua est differentia, ut à nemine, quàm ab incolis dignosci possint: quemadmodum vitem, quæ utram fert nigram, ab ea, quæ candidam fert, non dignoscimus, nisi cum uvas habent, & eas quidem maturas. Quæ autè longū piper profert, longe alia est planta: etenim non plis habet similitudinis cum superioribus, quàm faba cum ovo. Præterea Piper longum & Bengala nascitur, quæ regio quingentarū leucarū spacio à Malabar distat, ubi candidum, & nigrū gignuntur. Precium longi piperis in Bengala est unius Lusitanici aurei cū semisse in singulas ceteras libras. In Cochina verò, ubi plurimum Nigrū nascitur, quinque Lusitanicis aureis emi solebant centenz libras: sed ad hinc quadriennium, aut quinquennium, quòd in alias etiam regiones importari ceperit, quindecim, aut viginti Lusitanicis aureis emendæ sunt. Piperis autè nigri precium in centenas libras est duorum Lusitanicorum cum semisse natili loco: at in Bengala duodecim Lusitanicis emuntur totidem libræ Nigri. Candidi plantæ rariores sunt, nec nisi certis Malabar & Malacæ locis rarè nascuntur. Solet Magnatum mensis inferri: eo enim utuntur quemadmodum nos sale. Venenis resistere & ocularib. medicamentis utile esse asserunt. Conditur aceto & sale virètes adhuc & immaturi Piperis nigri racemi, & usui asservantur. Arabes & Persæ medici Piper calidū tertio ordine constituunt. Sed Empirici, cujusmodi sunt maxima pars Indicorum medicorū, frigidum Piper faciunt, ut & pleraque alia aromata, quæ ex eis faciunt. Oratos autem omnes medicos volo, ut Piperis candidi loco (quod calidius est & odoratius) Nigrū non præscribant, nisi cædidi sit penuria. Similiter ne longum Piper candidi, aut nigri loco substituunt, eum profertur diversæ sint plantæ, & nigrum cum candido magis conveniat. *Garcias.*

Toto Cōnientis tractu in quo nata, Carthago, & etiam Novo regno, magnus est usus Piperis cujus lam oblongi, quod majori acrimonia præditum est Orientali, magisq; aromaticum, & jucundiore odore spirat, quàm Capsicum, quinctiam præfertur Piperi nigro, cum saporis tum suavitas causa. Alæ cujusdam plantæ fructus est oblongus, crassitie quidè funiculi, at dimidii pedis longitudine, consistans veluti multis granulis, circa pediculum oblongum, cōtinuo & conjuncto ordine dispositis, seminis plantaginis modo, quibus ademptis, pediculus nudus conspicitur. Recens viridis est, Sole maturescit, & nigrescit. Calidum est tertio gradu. *Nic. Monardes.*

Nec prætermittendam est Piper ex Indiis nostris missum, quandoquidem non modò in medicum usum receptum est, sed planta est excellentissima, & toti Hispaniæ notissima. Nam nullus est hortus, in quo non feratur, ob fructus pulchritudinem. Vidi aliquando in hac urbe plantam ad arboris altitudinem excrecentem. Folio est viridi, ocymo latifolio simili, flore albo, ex

A quo pullulat fructus diversæ formæ, oblongus, rotundus, Melopeponis forma, aut cerasorū, sed immaturus viridis est, maturus verò colore rubro gratissimo. Particulatim concisum, & juculo maceratum, meliorem saporem edulsi conciliat, quàm Piper vulgare, idemq; ejus usus est in omnibus, in quibus aromata ex Maluccis insulis, & Calecutto delata commendantur, in eo solùm differens, quòd illa multis aureis emuntur, hoc sola ratione adquiritur. Nam in una planta colligitur aromata in totius anni usum, minore dispendio, & majore commodo. Flatus discutit, utile pectori, & perfrictionibus, calefacitque & roborat partes internas. Caliditatis & siccitatis in quarto ferè gradu particeps. *Idem.*

Piper longū tempore Galeni dupliciter adulterari solebat, ut tradit quarto libro de conservanda bona valetudine, cap. 5. & 6. qua ratione hoc nostro seculo facile quoq; poterit adulterari. Quare animadvertione diligenti opus est. Primo modo adulterabatur Alexandriæ nescio qua missione, quæ proximè accedebat ad legitimum Piper, nam & longitudine & crassitie planè erant similia: ad saporem verò acrem illi contiliandum, miscbant aliquid Pyrethri, aut seminis Napi. Alter modus erat, quòd pro eo aliud getmen cujusdam herbe ex regionibus longinquis allatum formam quidem planè referens Piperis, sed non saporem ejus, vendebant. Ratio dignoscendi hæc erit. Primum gustu diligenter est deprehendendum, an saporem habeat Piperis: nam facile internoscitur, an acrimonia ejus sit à Pyrethro, aut alia herba acris saporis, aut ab ipso Pipere, cujus ob continuum usum in ciborum condimentis sapor omnibus est cognitus. Neque hæc nota contenti, in aquam insuper infundamus. Nam vel primo vel secundo, modo adulteratum, non unum integrum diem in ea perdurat, sed statim liquecet, quòd in vero Pipere non accidit. Præterea pediculi considerentur, nam facile apparet, an naturaliter vel artificio aliquo parati adhaereant. Eligatur itaq; pro legitimo integrum, & vegetum, boni odori & non cariosum. Nam facile solet exedi. Piper nigrū, quòd ab Actuario vocatur Piper commune, debet esse ponderosum, crassius, cortice subtili, non nimis crispum, plenum, non friabile, nigerrimum, & selectum ab illis granulis marcidis & levibus, quæ in illo reperiuntur, quæ apud veteres Brasie nominabantur, ut Dioscorides tradit. Nostro tempore invenitur quasi perfectum, sine omni ruga, & facile comparari potest.

De fructibus frigidis in primo.

CITRATA MALA nemini nō cognita. Arbor ipsa omnibus anni temporibus pomifera, annis deciduis, aliis subnascensibus. Malum oblongū est, rugosum, colore aurum imitans, cum gravitate odoratum. Semen habet Pyri. Pro iis per locum obtinent, quæ in lacus Benacensis prore-

proveniunt. quæ verò ex Liguriæ viridariis, & Adriatici & Argæi pelagi insulis, aliisq; locis in cibis non æquè ac illa præstant. Servantur diutius incorrupta, si hordei vel milii acervis obruantur. * Venenis adversantur, maximeq; semine eorum. Citrii decoctum collutione, oris halitum commendat, suavitateq; accersit. Ipsa autem integra vestiariis condita, vestes non modo gratissimo odore perfundunt, sed eas etiam à tineis & blattis viadicant. Cruda commansa, non facile coctioni obediunt: quin & crassum generant succum: ob hoc vesiciis melle aut sacchari conditus satius est, quod ventriculorum commodè calfaciant, ac roborent. * Adversus atram bilem, & morbos mæstos, quos illa excitat, optulatur. Semen privatim scorpionum ictibus & potum, & appositum mirifice medetur. Acidus eorum succus flavam reprimat bilem, arceatque pestis contagia. *Dioscorides & Matthiolus.*

MALA COTONEA, Germ. Quittmayffel. Ital. *Pomo cotogno.* Gall. *Pome de coing.* Hispan. *Membrillo,* nominantur. * Stomacho utilia, urinam cient: verum tosta mitiora habentur. Pro sunt coeliacis, dysentericis, purulenta extullientibus, cholericis, præsertim cruda. Maceratorum liquor commodè in stomachi aut ventris fluxionibus, potui datur. Succus crudorum assumptus orthopnoicis salutaris est. Decocto fovetur vulva, & sedes, si prociat. Cotonea, quæ melle conduntur, urinam movent: mel autem sibi constringentem illorum vim, & inspissantem ad seiscit. Quæ cum melle coquantur, stomacho atq; ori gratiora sunt, sed minus inspissant. Cruda cataplasmatis adjiciuntur, ad cohibendum alvum, aut si stomachus est tæ, aut in vomitionem effundatur: ad mammarum inflammationes, præduros lienes, & condylomata. Fit vinum ex ipsius tuis expressisque, sed quò periduret, quindecim sextariis succi unus mellis adjungitur, alioquin in acore degenerat. Prodest ad omnia, quæ dicta sunt. Fit & oleum ex eis, quod melinum vocatur: quo utimur, quoties adstringenti oleo est opus. Eliguntur vera, rotunda, parva & odorata, quæ verò Struthia dicitur, magna quidem sunt, sed minus utilia. *Dioscorides.*

PYRA, Germ. *Born.* Ital. *Pera.* Gall. *Poir.* Hispan. *le Pero* nominantur: horum multa genera, quorum facultates exaporibus gustu discernuntur: cum dulcia natura distent ab acerbis, acidis, austers, & ab his, quæ unum vel plures præ se ferunt sapores & contra, hæc deinceps ab illis sunt diversa. * Pyra esu stomacho grata sunt: quin & vim habent exiccandi. Atqui sylvestribus magis adstringendi facultas inest: ob id etiam magis præstant contra fluxiones. *Galenus & Matthiolus.*

PRUNA (Germ. *Pfauwen.* Gall. *Prune.* Ital. *Sofni.* Hispan. *Crineli.*) dulcia * alvum solvunt, bilis fervorem restinguunt, sed stomachum male habent. Acida stomacho utilia sunt, & alvum astringunt. Præferuntur Damascena, Ungarica, grandia, & oblonga. *Matthiolus.*

De fructibus frigidis in secundo.

CUCURBITA, German. *Kürb.* Gall. *une Courge.* Ital. *Zucca.* Hispan. *Calabaza* dicitur. * Refrigerat & humidat ordine secundo: sitim sedat, phlegmonas refrigerat, febres restinguit. Cruda, trita illitu tumores & abscessus mitigat. Ramenta ejus infantibus contra capitis ardorem, quam syriacum vocant, in syncope illinuntur: oculorum inflammationes, podagrasq; refrigerant. Succus à ramentis tuis, per se aut cum rosaceo infusus, aurium doloribus auxiliatur: adustiones cutis in ardenti febre illitu adjuvat. Totius forvefactæ & expressæ succus, cum melle exiguo & nitro potus, alvum leniter resolvit. Vinum in cucurbitam recentem excavatam infusum, si mistum sub dio teneatur, potum alvum lævigabit. Amara rigua & aquosa loca. *Dioscorides.*

CUCUMIS, Germ. *Encumer.* Ital. *Cucumero.* Gall. *Concombre.* Hispan. *Calombro* dicitur: satius * alvo & stomacho perquam utilis habetur: refrigerat, qui corruptionem non sentit, vesicæ prodest: olfactu reoccat, quos animus liquerit. Semen modicè urinam movet: cum lacte aut passo, vesicæ exulcerationibus subvenit. Illita cum vino solia, morsus canum sanant: & epinyctidas, cum melle. *Dioscorides.*

GALLA (Germ. *Eich appfel / oder Galtappfel.* Gall. *Noix de Galle.* Ital. *Galla.* Hispan. *Elagalla para tintar* nominatur:) fructus est quercus. Aliqua omphacitis, id est, immatura appellatur: altera plana, levis, perforata. Eligitar omphacitis, parva, nodosa, gravis, solida, non perforata: minus utilis magna, rotundissima, polita, levis, laxa, perforata, flava, aut saltem rufa. Gallia Narbonensis & Lugdunensis præfert rosmarinas vulgò dictas omnium minimas: graves, solidas, asperas, preciosissimas. * Utriusq; vis, vehementer astringere. Tritæ et crescentia in carne, fluxiones gingivarum, & uvæ atque oris ulcerationem cohibent. Nucleus dentium cavernis inditus, dolorem sedat. Crematæ carbonibus, donec igne flagrent, & vino, aut aceto, aut acida muria extinctæ, sanguinem supprimunt. Decoctum quibus insidere expedit, efficax est, & cõtra vulvas prociat, fluxionesq; Capillos denigrant, aceto aut aqua macerata: dysentericis, coeliacisq; cum vino aut aqua trite convenienter illinuntur, aut bibuntur: obioniis addi debent aut integræ in aqua præcoqui, in qua nonnihil excoquendum est, quod his affectibus conferat. In summa his utendum ad astringenda, aut sistenda, aut siccanda, quæ opus sunt. *Dioscorides.*

AURANTIORUM malorum tria in Italia observantur genera: dulcia, acida, & vinolenta, sive mixta. * Dulcia in omnibus partibus excalfaciunt. Aliorù verò succus refrigerat, prout majore seu minore referta sunt aciditate. Quocirca febricitantibus ad restinguendam sitim, acida quidem & vinosa, non autem dulcia sunt exhibenda. Cortex amara est, ob id calidior limoniorum cortice calenda. *Matthiolus.*

LIMONIA mala gustu Citriis & Aurantiis malis acidiora sunt: ob id succo & frigidiora & ficciora esse, argumento duci possit. * Fit ex succo, sicut & citriorum, serapium ad restinguendum bilis fervorem non inutile. Item & ad pestilentes febres, & eas, quæ contagione non vacant. Aqua, quæ è Limontorum succo calentis aquæ balneo & vitreis organis extrahitur, præterquàm quòd mulieribus expetit pro succo ad faciem exfoliendam; vitiliginis ubicunq; sunt, & totius corporis maculas emendat, varos delet, & acaros interimit. Serapiis admixta, febribus acutis & contagiosis mirè succurrit. Epota ventris tinea enecat: id quod etiam præstat succus recenter expressus, unciæ pondere potus. *Mathiolus.*

MALA PUNICA (Ger. Granat apffel. Ital. *Pomi granati.* Gall. *Pomme de granade.* in Italia, Hispania, in hortis, vineis & viridariis nascitur. Triplici distinguitur specie: alia namq; dulcia, alia acida, alia vinosa sunt. Eliguntur cortice seu corio integro, rufo, duro, & denso, gravia, matura, granis intus rubris, vel roseis, succo prægnantibus vinoso plenissima. * Malum Punicum omne boni succi est, stomacho utile, per exiguum sufficiens alimentum. Dulcia stomacho utiliora habentur, sed aliquantulum in eo calorem gignunt, inflationes pariunt, unde in febris abdicantur. Acida adstringunt, æstuanti stomacho auxiliantur, & multo magis contrahunt, ac urinam cient: ora, gingivasq; lædunt. Vinosa verò mediâ fortiantur naturam. Nuclei acinorum acidi punici in Sole siccati, & obsonis imperfecti, decoctive, fluentem alvum, stomachumq; sistunt, coelestia qua madescunt, bibunturq; commode sanguinem excreantibus: ad defessus dysentericorum, feminarumq; fluxione vulvæ laborantium utiles sunt. Expressus nucleorum succus coquitur cum melle, ad oris, virilitatis, & sedis ulcera, nomas, reducias, & ea quæ in corpore extuberant, aurium dolores, & narium vicia, præsertim acidorum. Hujus flores cytini vocantur: qui astringunt, siccant, cohibent: sanguinolenta glutinant: quas punicum præstant utilitates, humida gingivarum vitia, mobilesq; dentes decocto colluuntur: herniam prolapsi intestini erumpentem, cataplasmate repellunt. Memoriam tradunt, qui tres quàm minimos cytinos devoraverit, nullam in eo anno lippitudinem passurum. Eliquatur hypocistidis exëplo. Malicorium asperum est mali punici putamen, quod aliqui Sidion appellant. Id ipsi sandivim habet, & quos cytini præbet usus. Decoctum radicis potu latis ventris tinea expellit, & easdè evocat. Balauftium sylvestris punice flos est: de quo supra suo loco. *Dioscorides.*

PIPONS * caro in cibis, urinam cit. inflammationes oculorum illita sedat. Ramenta ejus contra adustionem infantum, quam syriacâ vocant, syncepiti imponuntur: fronti ad mora oculorum fluxiones avertunt. Succus cum semine adjecta farina, siccat in Sole cogitur in unguenta, quæ faciem repurgant, & nitorem

Afferunt. Radix secca, & ex hydromelite pota, drachmæ pondere vomitionem movet. Si quisquam moderatè secundum cœnam vomere cupiat, geminis obolis sit contentus. Sanat quoq; illita cum melle, ulcera concreta in modum favi, quæ ceria vocant. Easdem quoq; vires obtinent Melones. *Dioscorides.*

PERSEICORUM plurimæ reperiuntur species, nam quædam rubent, alia aureo colore fulgent, alia virescunt, alia candida sunt, alia sanguinea, alia duracina, alia cotonea vocantur. Ad hæc quædam habentur dulcicia, quædam acida, quædam vinosa, quædam amarisscula, & quædam etiam austera. Prima laus in cibis duracinis, sic ex re dictis, quòd caro tam pertinaciter hæreat ossi, ut nullo pacto ab eo avelli queat. Præcipua autem in hoc genere illis laus, quæ ab aurei coloris nitore, odoreq; perquam jucundo cotonea cognominant. Secundas sibi vendicant partes, quæ cortice detracto sanguineum succum fundunt, non propterea modò, quòd sint gustu reliquis suaviora, sed etiam, quia magnitudine & colore sunt speciosa. Proxima sunt, nec prædicto generi fortasse cedunt, quæ à nucis similitudine Nuciperica cognominantur. hæc enim cum colore & sapore non refragentur persicis cotoneis, tum etiam non ingrata dentibus duritie, gustum mira afficiunt voluptate. Sunt præterea Armeniaca, quæ à Latinis præcocia dicuntur, minora prædictis. * Persica poma matura tam stomacho, quàm ventri utilia sunt. æcerba alvum cohibent, sed secca vehementius. Decoctum è siccis alvi, stomachique fluxiones sistit. Armeniaca stomacho sunt utiliora. *Mathiolus, & Dioscorides.*

De fructibus frigidis in tertio.

MALAAUREA caules habent rotundos, bicubitales, aut ampliores, multis alis ramosos, succi plenos, facile collabentes. foliis luxuriant multus, multipliciter dissectis, agrimonie ferè foliorum modo, singularibus eorum incis. flosculi lutei sub foliis prodeunt: excipiunt hos fructus rotundi, profundis crenis, striati, mediocriter mali magnitudine, per maturitatè aut pulchre rubentes, aut auri luteo relucentes colore, in quibus copiosa humens medulla succi instat, qua semen conditur. Tota herba gravata foetidumque odorem spirat, è viridi colore in albicat, & aliquantulum hirsuta est. Seritur subinde in hortis. Eodem quo fata est anno fructum, & quidem Autumnno perficit. Nostra ætas Aurea mala appellat. Itali *Pomi d'oro.* Germani *Gold apffel.* Gall. *Pomme d'amour.* id est, amoris poma. Alia sunt aurea mala, de quibus fabulantur Poëtæ, hortorum filiarum Hesperii, quibus custos adhibitus fuit Draco, quem ab Hercule interfectum ferunt. Facultate autem hæc mala aurea cum universa ipsa herba refrigerant, aliquantò tamen minus, quàm Mandragoras. Poma à nonnullis cum pipere, sale, & oleo præparata ac cocta eduntur. Præbet autem corpori alimentum

alimenti quidem perquam exiguum, & hoc A
ipsum pravum ac vitiosum. *Dodonæus.*

MALA INSANA appellata humilis pro-
ducit herba, cauliculus brevis est, pauci ramuli,
sed lata sunt folia, majora, crassiora, candidio-
raque, quam Solani, ambitu nonnihil sinuata, ad
Xanthii nonnihil accedentia, flosculi albicante
aut purpurascente colore speciosi, stellæ modo
radiati, luteis in medio staminibus, fructus caly-
ci inhaerens à medioeris longitudinis pediculo
dependet, subinde oblongus gallinæ ovi for-
ma & magnitudine, quandoque mali instar ro-
tundus, nonnunquam candidus, sæpius purpu-
rascens. Annua est hæc stirps. Sata Vere, Autu-
mno fructifera est. Peregrina quoque Germaniæ
ac Galliæ. Sed in Ægypto pallium in arenosis cæ-
pis vel sponte gignitur, fructus adferens duplo
aut triplo majores, quam in Gallia, aut Germa-
nia: ut quidem Petrus Bellonius in singularium
suorum libro undecimo scriptum reliquit. Judi-
cavit idem Theophrasti Malinathallam esse. A
C
quid Insubres Melongena: ab Hetruscis verò
Petrançiani, ut quidem ait Matthioli, dican-
tur. alii Malanzana vocant, Latine Mala insana:
Germania *Metançan* / *Dollapfiet*. Galli *Pommes
d'amours*, & *Verangers*. posterior appellatio
Hispanis & Belgis innouit. De Malinathalla
autem sic Theophrastus: Locis arenosis (in Æ-
gypto) haud procul à fluvio nascitur terrenam,
quod *μαλακία* dicitur appellat, figura rotundum,
magnitudine mespili, sine nucleo: folia ut Cy-
peiros mittit, hæc radicem nempe Loti Cor-
sum appellatam & Malinathallam incolæ le-
gentes in *σπίρω* hordeaceo coquunt, dulcia ad-
modum redduntur, hisque pro bellariis utuntur.
Quæ sane verba, Mala insana, haudquaquam
Malinathallam, sed differentem omnino esse
stirpem ostendunt. Malum etenim ipsum Me-
spilum magnitudine excedit: folia autem herbe
non sunt Cypeiri. Carterum, Mala insana apud
Ægyptios, teste Bellonio, cocta sub cineribus,
vel in aqua, aut etiam sicca singulis fere diebus
& mensibus inseruntur, & eduntur. Hermolaus
Barbarus ex oleo, sale & pipere fungorū modo
coqui, & maadi refert. Qualicumque autem tan-
dem vel cocta, vel præparata modo edentur,
mali sunt succi, & nullum aut omnino exiguum
præbent alimentum. *Dodonæus.*

De fructibus refrigerantibus in quarto.

STRAMONIAE caulis cubito non raro altior,
digitum crassus, in pauculos ramulos dividitur:
folia ejus lata, sinuata & acuminata, majora lon-
gioraque, quam Solani, aut Malorū insanos. flos
ex oblongo denticulato calyce exit, magnus, cæ-
didus, calathi effigie, convolvuli majoris floris
æmulus, sed tamē omnino major ac amplior, &
per oras angulosus, staminibusque aliquot albidis
in medio, fructus succedit singulis rotundus, bre-
vibus, crassis, non tamen acutis spinis, sper, ma-
gnitudine fere nucis regie, putamine suo non-
num exuræ, aut major, in quibus semina & ma-

gnitudine & forma Mandragoræ. Odor herbæ
caput nonnihil aggravat: floris gratia Lilio ac-
cedit, sed tamen est soporiferus. Rara & peregrina
stirps est. Vere feritur: si servens serenaque æ-
stas fuerit: fructus Autumno in Belgio Germa-
niæque perficitur: secus non facile. Stramoniana
nuncupant, & Pomum sive Malum spinosum:
nonnulli Coronam regiam: alii Melospinum.
Græci nostri temporis *παρονεύκαλος*, aut potius
βαρονεύκαλος, quasi nucem gravantem, & tor-
porem ac molestiorem somnum inducentem:
Itali hinc, ut quidem apparet, *Paracoculi*. Germ.
Stechapfiet vocant. Belgæ *Doven appel*. Gall.
Pomme de Peru: Valerio Cordo Hyofcyamus
Peruvianus: Matthioli verò atque alius Nux Me-
thel Arabū esse videtur. Nucem autē Methel
Serapio cap. 357. fructum esse scribit similem Nucis
vomice, cujus semen sit veluti Mandragoræ:
cortex asper, sapore gratus, ac virtuosus: qualitas
quarto ordine frigida. Aloysius Anguillara
Stramoniam, Hippomanes illud Theocriti esse
suspicatur, quo in Pharmaceutria equos in fu-
rorem agi refert. Cratevas siquidem, quem e-
jus citat interpretes, Hippomanis plantam fructū
habere scribit, ut Cucumeris sylvestris spino-
sum. Facultate autem Stramonia soporifera ac
narcotica, frigida etiam quarto ordine, Man-
dragora non inferior. *Dodonæus.*

De fructibus humidis in primo.

HUMIDI in primo sunt, caro Citri, Zixy-
phæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De fructibus humidis in secundo.

HUMIDI in secundo ordine sunt, Cucurbi-
ta, Melones, Pepones, Persica, Pruna Damasce-
na, Uva matura, &c. de quibus vide supra suo loco.

De fructibus siccis in primo.

SICCII in primo sunt, Bacca Juniperi, &c. de
quibus vide supra suo loco.

De fructibus siccis in secundo.

BALANUS Myrpesica, glans unguentaria,
Arabes *Ben* appellant: avellanæ magnitudinis,
alba, & triangularis: laudatur ampla, vetus, cor-
tice levi, tenui, pleno, medulla levi, pingui: par-
va verò ex albo nigricans, vetus, plena, medulla
alba, levi, pingui, est innocentior. * Ex hac oleū
parari solet, quod Balaninum appellatur: aperit,
molit, & digerit. *Medici Colonienses.*

SICCII quoque in secundo recessu sunt, Cappa-
ris, Cotonea, Nux Cupressi, Nux Moschata, Py-
ra, Pistacia, &c. de quibus supra suo loco.

De fructibus siccis in tertio.

SICCII in tertio gradu sunt, Caryophylli,
Carpobalsamum, Galla, &c. de quibus vide supra
suo loco.

De fructibus calefacientibus caput.

CUBBAE quatum in officinis usus sunt fru-
ctus piperi similes, ex Orientali plaga nobis pere-
grini allate. Appellatur hic fructus ab Arabibus. Me-
dicis Cubebe, & Quabebe, à vulgo Quabebechi-
ai: in Jaora, ubi frequenter nascitur, Cunive, à relique

Indis præterquam in Malayo, Cubabchini. Non est autem sortitus hanc appellationem, quod in China nascatur, quandoquidē ex Cunda, à Jaoa, ubi plurimus est, in Chinā perferatur: sed quoniam Chineses, qui Oceanum Indicum navigabant, hunc fructum, quem in jam enumeratis insulis emerant, cum aliis mercibus in alios maris Indici portus & emporia deferebant. Ceterum similis est hæc planta Malo vulgari, minor tamen foliis Piperis, sed angustioribus, per arbores hederæ modo repit, aut, ut verius dicam, Piperis modo: non est Myrti effigie, aut foliis similibus Myrti. Fructus racematis coheret, non quidem ut in una conjunctim, sed singulis granis ex suis pediculis dependētib. Flos est odoratus. Sylvestris est hæc planta, & sponte nascens, non domestica, neq; multorum generum, uti falso Monachi commentatores in Mesuem putarunt. Tanta autem in æstimatione est fructus hic, etiam ubi nascitur, ut eum incolæ decoquant, antequam afferri sinant, metuentes ne alibi satum nascatur. Hinc fieri puto, ut corruptioni magis sit obnoxius, cum hic, tū in Europa. Hæc à Lusitanis fide dignis accepi, qui longo tempore in Insula Jaoa habitaverunt. Porro eliguntur corpulentæ, plenæ, graves, acres, minus tamē quam piper subamaræ, admodū aromatica, subdulces: annis decem servantur. Non sunt autem Cubebe Arabum, neq; earum loco in Arabū præscriptionibus usurpari debent, sed canella: arbitratur enim Serapio, cubebas esse carpesium: ex Galeni sententia eas facultates cubebis tribuēs, quas Galenus carpesio tribuit, corticem cinnamomo similē esse asserens: inō cinnamomi loco carpesium majore quantitate substitui voluit. * Ceterum excafciant cubebæ initio ordinis tertii, siccat verò in fine ejus. Quamobrem languentem ex pituita ventriculum, vel etiam ex flatu roborant: peccus à lentis crassiq; humoribus expurgant. Lienem juvant, status discutit, & frigidis uteri affectib. auxiliantur. Diu cū mastiche mansæ, pituitam à capite trahunt, & cerebrum roborant. Apud Indos præterea magnus earum in vino maceratarū est usus ad excitandā Venerē: tum etiā in Jaoa ad calefaciendū ventriculum. *Garcini, Medici Florent. & Matthioli.*

CALEFACIUNT quoq; caput, Anacardia, aux Moschata, &c. de quib. vide supra suo loco.

De fructibus calfacientibus thoracem.

AVELLANÆ (Ger. Haselnuß. Ital. Nocciuola, Nofella. Gall. Noisette, Aveline, Noix de hays. Hisp. El avellana) sunt aut sylvestres, aut domesticæ. Ex domesticis alix oblongæ, alix rotundæ sunt: veruntamē oblongæ & præstantiores, & gustui gratiores esse constat: & illæ præsertim, quæ putamine vehementer rubent, & fractu minime sunt contumaces. * Avellanæ plus habent essentia terrestris ac frigida, quam juglandes, quin & plus præbent alimenti: minus tamen amygdalis alunt, cibus in ventriculo supernat, largius efficitur: caput tentant: innocentiores tamē virides,

quàm aridæ. Ipsæ tamen aridæ tritæ, & in aqua multa potæ, tulli veteri medentur: tostæ, & cum exiguo piperis potæ, destillationem cōcoquant. Creatarum cinis cum axungia, aut adipe uris perunctus, alopecii capillum reddit. Ajunt nonnulli, usta earum putamina, & in cineris speciem redacta, cum oleo castiorum oculorum pupillas infantibus denigrare, perfuso scyapite. *Matthioli, Dioscorides, & Galenus.*

AMYGDALÆ amara (Ger. Bitter mandel.) probantur flavissima, plenæ, integræ, duræ & sicca. * Calida in primo, & sicca in secundo, magis abstergit, quàm dulcia: meatusq; viscerū expurgat, aperitq; humores extenuant crassos, lētosq; ex pectore & pulmone mirè educit: colli & renū dolores ex similib. creatos perfanant.

ZIRÆ, sunt uvæ passæ grādiore: quæ ex Damasco, Cypro & Creta apportantur. * Ejusdē facultatis sunt cū minoribus uvis pallis dulcibus.

CALEFACIUNT quoq; th. facem, Carycæ, Ficus, Nux pinea, Palmule seu Dactyli, Uvæ recentes, &c. de quibus vide supra suo loco.

De fructibus calfacientibus cor.

NUCÆ INDICÆ myropoliis omnibus vulgatissime; fructus sunt arboris cujusdā palmæ effigie, prægrandes, magnorum melonū instar, ab arbore dependentes: namq; magna involuorū mole obteguntur. Cortex in extimus colore constat in atrū rufescente, subdurus, tenax, callosusq; intus verò villosa materie cōpactus, quæ in capillamenta manibus exteriori fatiscit. Subtus est putamen triquetrum, villosum, barbaturq; cornu instar prædurum; ejusdem ferè coloris nucleum continens, ovi anserini magnitudine, intus concavum: substantia illi pinguis, crassitudine semidigitali, duriuscula, tenax, callosaq; albicans, sapore dulci, butyrum referens, tenuis, sed aspero obtecta cortice, putaminis colore. Probantur recētes, eaq; præsertim, in quarum concavitate liquor quidam dulcis includitur: siquidem hoc argumento recentiores facile cognoscuntur. * Excafciant secundo excessu, humectant verò primo. In cibus sumptæ, etfi noxium admodum succum non gignant, ventriculo tamen laborē inferunt: semen augent, & Venerē excitant. Nux Indica lætiore sagina corpora reficit. Idcirco strigofas mulieres mirū in modū impinguat, & ad crassitiē reducit. *Matthioli.*

CALEFACIUNT quoque cor, Mala Citria, Nux moschata, &c. de quib. vide supra suo loco.

De fructibus calfacientibus stomachum.

STOMACHUM calfaciunt, Amygdalæ dulces, Ben, seu B-lanus Myrsifica, Caryophylli, Nux moschata, Pineæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De fructibus renes & vesicam calfacientibus.

RENES & vesicam calfaciunt, Amygdalæ amara, Bacca juniperi, Cubebæ, Nuclei pini, Uvæ passæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De fructibus

De fructibus calefacientibus uterum.

LAURI bacca mense Decembri colliguntur. Magis quam folia calefaciunt.

UTERUM calefaciunt. Bacca juniperi, Juglās, Nux moschata, &c. de quibus vide supra suo loco.

De fructibus refrigerantibus horacem & cor.

THORACEM refrigerant Jujube siue Zizyphus, Sebesten, seu Myxa, siue Myxaria: de quibus singulis vide supra suo loco.

COR refrigerant, Cotonea, Mala aurantia, Pyra, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De fructibus refrigerantibus stomachum.

CERASA (Germ. Kirsch. Gall. Cerise. Ital. Ciriegia. Hisp. Cereza dicitur) dulcia magis quam in intestinis sunt, subducit, sed minus utilia stomacho sunt. Contra austeria. Quaecumque vero acida sunt, ea pituitosis, excrementosis, stomachis conveniunt, siquidem austeria magis desiccant, & nonnihil etiam incidunt. Junto ac Julio potissimum mensibus fructus maturitatem consequitur. Gal.

MALA * acerba adstringunt: matura vero longe secus. Melimela siue dulcia ventrem emolliunt, & ab eo animalia expellunt: stomacho negotium exhibent: astuatione faciunt. Epirotica mala, quae Latine orbiculata dicitur, stomacho utilia, sistunt alvum, urinas evocant: malis tamen cotoneis invalidiora. Sylvestria mala similia sunt vernis, & adstringunt. Verum bilem gignunt, nervos omnes ledunt, inflationes pariunt. Dioscor.

MESPILUS, quae à nonnullis aronia vocatur, spinosa arbor est, folio pyracanthae, siue oxycanthae. Fert pomum suave, quod Germ. Meispel. Gall. Mele, Messle. Ital. Nespola. Hisp. Mespéro dicunt: exiguo malo tamen distimile, tribus intus ossiculis: quae ex caula id nonnulli tricoccon appellavere. Tardè maturascit: * esu adstringit, stomacho gratum est, alvumque supprimit. Dioscor.

OLIVIS muria asservatis utuntur in cibis. Laudatissima ex Hispania apponitur. * Adstringit & refrigerat. RIBES fruticosum est, folio parvo, virgineo, perinde ac alba populo. Ramuli sunt ei lenti ac flexibiles, e quibus fructus, Ger. Sanct Johans trübet, parvarum uvarum modo racematim dependunt, rotundis, simulque cohaerentibus acinis magnitudine pipere, qui maturitatem adepti, maxime rubent, sapore subacido, admixto etiam dulci. Vulgaris est planta, in hortis frequens. * Febris acutis opitulatur: astuantem ventriculum refrigerat, sitim restinguit, nausae & vomitiones sistit, cibi appetentiam incitat, coeliacos & histericos juvat, & biliosis defluxionibus vexatos: sanguinis fervorem demulcet, bilis acrimoniam retundit, impetumque domat. Matthiolum.

CORNUS, arbor vulgaris est nomine. * Fructus, Germ. Ible, itm oder Hertin Kirsen. Ital. Cornola. Gall. le fruit d'un Cornouillet, cornouille. Hisp. La ceriza sylvestre, in cibo adstringit: profluvio alvi, atque dynteriae salutare, siue in edulio, siue in defruto exhibeantur. Dioscorides.

SORBA, Ger. Eptering, Eperberim, Corbs, eppit. Gall. Un Cormier. Ital. Sorbo. Hisp. Vno Cor-

me. Fructus sunt vulgarissimi, nullisque non cogniti. * Eandem adstringendi naturam praestant quam mespila, sed imbecilliore effectu. Utraque tamen in medico usu magis, quam in cibis expetitur. Gal.

REFRIGERANT quoque ventriculum, Cotonea, Citrulli, Cucumeres, Cucurbita, Limones, Melones, Mala aurantia, Punica, Pyra, &c. de quibus singulis vide supra.

De fructibus refrigerantibus hepar.

BERBERIS, Germ. Saure, Erbsei. Gall. Espine vinette, ou du Berberis, fructus est fructicis, acinis oblongis, racemo pendulis, qui maturitate maxime rubent, punice mali acinis haudquam absimiles, quanquam figura longiores, gustu acido & subaustero, parvis reconditis intus nucleis. Nascitur in sylvis, fruticis, campestribus, montanis, ficcis & aquis locis. Septembri atque Octobri mensibus colligitur. * Sitim restinguit, sed biliosas pestilentisque exhalationes supprimit. Datur utiliter coeliacis, cibum recipientibus & dyntericis, & ubi bilis à jecmore in ventriculum regurgitans cholericos excitaverit affectus, mensium profluvia cohibet, tinea ventris enecat, prodest cruentis excretionibus: firmat commotos dentes, si eo saepius foveantur: gingivas roborat, &c. Matthiolum.

HEPAR quoque refrigerant, Cucurbita, Cucumis, &c. de quibus vide supra suo loco.

De fructibus refrigerantibus renes & uterum.

FRAGA, Germ. Erdbeer. Gall. Fraises vocantur: fructus sunt nemini non cogniti. * Aestate in cibis arident, biliosis astuantibusque ventriculis profuunt, stitulosisque sitim sedant. Vinum quod ex his elicitor, ulcusculis, quae in facie à caliditate proveniant, mirifice medetur: itemque varos, & oculorum nubeculas, calidasque defluxiones impositum tollit. In sylvis dumetis, & in opacis montibus, ac secus vias sponte & in hortis nascitur. Aestate initio colliguntur. Matthiolum.

UTERUM refrigerant, Cucumeres, Cucurbita, &c. de quibus vide supra suo loco.

De fructibus astringentibus.

MYRTI bacca probantur recentes, plenae, succulentae, odoratae, grandes, & bene nutritae. * Restringendi vim habent.

ASTRINGUNT quoque, Berberis, Castanea, Cornus, Cotonea, Galla, Glans, Mespila, Mala punica, Nux moschata, Oliva, Omphacium, Palmula, Pyra, Persica, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De fructibus discutientibus.

DISCUTIUNT Cappares, Piper, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De fructibus extenuantibus.

EXTENUANT Amygdala dulces, Bacca juniperi: de quibus supra suo loco.

De fructibus glutinantibus.

GLUTINANT Glans, Palmula, &c. de quibus

bus singulis vide supra suo loco.

De fructibus status discutientibus.

FLATUS discutunt, Baccæ lauri, Baccæ juniperi, Nux moschata, Piper, &c. de quibus vide supra suo loco.

De fructibus semen generantibus.

SEMEN generant, Ficus, Nux pinea, Nux Indica, Pistacia, &c. de quibus vide supra suo loco.

De fructibus urinam cientibus.

HALICACABUM seu Vesicaria (German. B. Judenbittin/ Judenrisen/ Schuttin/ Hoberellen/ Diet Nadttschatten. Gall. *Bagnonauis* dicitur) solani species est: foliis hortensi solano similibus,

verum latioribus: cujus caules, posteaquam adoleverunt, prona terra spectant, folliculis orbicularis, vesiculis similibus, in quibus semen continet fulvum, rotundum, laeve, acinorum uvæ figura: quo coronari utuntur, corollis intercentes. In vineis copiosissime provenit. Vesicas suas in fine Augusti, & inter initia Septembris mensis colore primum viridi, mox paulatim rubefcente profert. * Vim usumque hortensis solani habet: verum cibus nequaquam expetit. Regium morbum purgat semine potu, & urinam pellit. *Matthiolum.*

De fructibus menses moventibus.

NUCELLI periscorum, Germ. *Psest & ternen* incidunt, extenuant, resolvunt, & digerunt: * unde viscerum obstructions aperiant, renes affectos juvant, hæmorrhoidum dolores sedant, tum in cibo, tum potu ex vino assumti. *Andernacus.*

MENSES quoque movent, Baccæ hederæ, Cappares, Piper, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De fructibus menses sistentibus.

MENSES sistunt, Berberis, Uva passa cum nucleis, &c. de quibus supra suo loco.

De fructibus venenis resistentibus.

VENENIS resistunt, Baccæ juniperi, Juglans, Mala Citria, Piper, &c. de quibus supra suo loco.

De fructibus dolorem mitigantibus.

DOLOREM mitigant, Baccæ juniperi, Baccæ hederæ, Ficus, Juglans, Piper, &c. de quibus supra suo loco.

De fructibus purgantibus bilem flavam.

CASSIA Arabi, est cassia illa nigra solitaria, vulgo notissima. Vulgariter dicitur Arabibus *Hiarxamber*, tamen si Avic. *Chiarfand* corrupto nomine vocet: in Malabar Comdaca: in Canara, cujus provincia est Goa, *Bavalimgan*: in Decan, & a Bramenis *Bavafimgua*: in Guzarate & a Matritanis regnū *Decan* incolentibus *Gramalla*: arbor ipsa in Canara *Bahoo*. Est autē hæc arbor per magnitudinem, foliis mali Persici, angustioribus tamen aliquantulum, & virentibus, floribus Gentianæ perquam similibus, luteis, Caryophyllum odore æmulantibus, quibus decidens exiliunt oblongæ siliquæ virentes admodum ante maturitatem, (non autem subma-

tes, ut scripsit Lacuna) quæ per maturitatem nigrescunt, longitudine interdum quinque palmorum, nunquam verò infra binos palmos. Nascitur per universas has provincias, præstantissima tamen, & durabilior locis ad Septentrionem magis vergentibus, ut in Cambaya. Invenitur & in Cayro, & in Malaca, & in Sion, totoque tractu. Nascitur & apud Lusitanos tanta copia, ut unius Candil, hoc est, quingentarum & viginti duarum librarum precium non excedat decem regales castellanos, qui cōstitunt aureum Indicum, Pardoan nuncupatum. Eligatur Alexandrina, amplis siliquis, gravis, plenior, quæ cōcussa, clausis intus granis nō strepat, cortice laxi, & purpurascens: pulpa intus pingui, splendens, succulenta, non situlenta, nec putri, sapore prunorum delicato. Utendi tantum tempore extrahenda: nā extra cannas promptè corrumpitur, & in vasis servata pejor evadit. In Græcorum medicamentis, si cassia præscribatur, ejus loco canella sumenda est: tum etiam in Arabum scriptis, ubi Græcorum remedia recensent, & in etiam medicamentis, quæ corpus non solvunt. Sin autem remedia ab Arabibus descripta sint, aut in eum usum præscripta, ut corpus purgent, cassia nigra uti debemus. Datur omni ætati: imbecillioribus quidē drachmæ duæ vel quatuor: robustioribus autem & adultis uncia, vel sesuncia, vel drachmæ decem, cum facchari momento, inane, vel ante coenam. Calido frigido temperata est, nisi quod paulo est calidior, humida primo gradu: * clementer & innoxie à ventriculo bilem & pituitam purgat leniendo, febribus inde ortis confert, languinem hac ratione puriore reddit, ac ejus sanguinis, & bilis flavæ acrimoniam frangit, resolvit thoracis & pulmonis & asperæ arteriæ phlegmonas, easque partes lenit ipsa morsus expertis, sitim sedat, præsertim sumpta cum succo intybi, vel cichorii, vel solani arte depurato. Intemperiem denique renum calidam mitigat, cum diureticis sumpta, & glycyrrhizæ decocto, ob idque calculum in his gigni prohibet. Quod si viscera fuerint sicciora, cassiæ lubricitas augenda est oleo amygdalarum dulcium, si debilia & lubrica sint, minuenda myrobalanis, vel rhabarbaro, vel aqua cum masticæ cocta, vel spica addita: si ad vias urinarias ferri casu volumus, uretica miscantur. Quoniam verò tardius & imbecillius purgat, acre aliquid (quale thymum, hyssopum) actionē ejus intendens miscatur, aut potius aliquid medicamentorum valenter purgantium: efficaciusque purgat hæc, si ex sero lactis propinetur. *Garcias, Mejus & Medici Florentini.*

MYROBALANI, Arabum fructus quidam prunis similes, callo corporis compacti, osse intus ligato, differunt à Balano Myrepfica, hoc est, nucce unguentaria Dioscoridis, quam vulgus Ben appellat. Quinq; generibus distinguuntur: videlicet in Citrinas seu flavas, Chebulas, Indas, Emblicas, & Belliricas. Citrinas laudantur multum flavæ, in viride inclinantes, densæ, graves,

gumino-

gummosæ, cortice crasso os parvum cõplectente. Dosis in substantia est à drachmis duabus usque ad drachmas quinque: in infusione à drachmis quinque usque ad viginti. Sunt frigida: in primo, uticæ vero in secundo. * Purgant ventriculū bilem, ab eaque tertianam, & reliquas febres biliosas, & ardorem extinguunt: calidis & biliosis naturis salubres. Cavendus tamen earum usus in viscerum obstructionibus est. Siquidē harum decoctum valenter obstruit. Alitrem ipsæ minus purgant, potentius cõstipant, & astringunt, & his magis utilis. Harum quoque tritarum pulvis quo tenuior, eo vehementius astringit. Quapropter maceratione seu infusione harum (ex sero caprino) nobis est utendum, præsertim cum solam evacuationem expetimus. *Mesius.*

Myrobalana Aric. vocat Delegi. Sic etiam Serapio, tamen si librariorū vitio Halilic corrupte legatur. Omnes enim Medici Arabes nisi adfirmarunt, omnia myrobalana Delegi vocari. Peculiariter verò flava Azfar. Indica sive nigra Asuat, quebula quebulgi: bellinica beiergi: & emblica embelgi, sub quo nomine hactenacum nota fuere hæc posteriora Avicennæ, & Mesu: sed sub nomine Seni, ut patet ex Serapione, qui Senit tenuissimo cortice prædita esse scribit, quæ nota emblicis cõvenit. Sunt igitur in universum quinque eorum genera, quorum nomina magna ex parte mutuari sumus. Nā quod genus quoddam Serapio Damascenum appellat, melancholicis morbis perutile: id facit, non quod in Damasco proveniat hic fructus, sed quod hinc ex India Myrobalana Indica cõdeserantur. Falluntur autem tamē, qui omnia Myrobalanorum genera in eadem arbore nasci putant, quā quæ flava, & quebula tantum. Nā quinque sunt diversa arborū genera: & quod magis mireris, in regionibus sexaginta aut ceterum leucis inter se distantibus nascuntur. Proveniunt enim nonnulla in Goæ, & Batecala, alia in Malavæ, & Dalul. In toto regno Cambayæ quatuor eorum genera invenimur: Chebula verò in Bilsnager. Decam, Guzarata, & Bégala. Cæterum, quæ in Lusitaniam sicca deportantur, magna ex parte sumpta sunt in regione, quæ est inter Dabul, & Cambaya. Nā experientia compertum habemus, eos fructus, quos regio Septentrioni vicinior producit, minus putredini obnoxios esse. Invenio autē apud eos tria Myrobalanorum genera, quorum usus est in purgationibus levibus, & sic molestia hæc vocant tria generatiorum primū genus, quod rotundum est, & bilem purgat, indigenæ Arare, Medici Antiqui vocat, nobis sunt flava: alterum genus incolis Rezanuale dictum, nostra sunt Indica, sive nigra: tertium genus Gotim incolis nuncupatum, rotundum, nobis bellinica sunt. Chebula verò nostra, quæ pituitam purgant, illis Aretca appellantur. Hæc sunt quatuor Myrobalanorū genera, quæ illis sunt in usu medico. Nam quinto genere. Anuale iis nuncupato, nobis verò emblica dicto (tamen si apud eos reperitur) non utuntur, nisi denandis eorū, & hois eorū

riorum loco & atramēto conficiendo. Sunt tamen etiam nonnulli, qui iis viridibus vescuntur excitandæ appetentiæ causā. Porro Arare rotundum est, & Sorbi folia profert. Anuale foliis est minutim incisiss Palmæ magnitudinē. Rezanuale octogenum est, & folia S. lici similia habet. Guri foliis est Lauri, sed pallidioribus, & subcinericiis. Aretca magna sunt, & rotunda, oblongiora tamen, dum ad perfectam maturitatem pervenerunt, & angulosa folia ejus Persicis similia. Sunt autem singulæ arbores Prunæ magnitudinē, omnesque sylvestres, & sponte nascentes, non domesticæ. Cùm autem gustu sint astringente & acido, Sorborum immaturorum modo, ex frigidiorū & siccantium classe esse dixerim. Preparations modus apud Indos non invaluit, utpote qui iis non utuntur purgationis, sed adstrictionis duntaxat gratia. Nam si purgare velint, eorū decocto utuntur, & majore dosi quā nos in Europa. Solent autem iis saccharo conditis uti magno cum successu, nec quisquam Medicorum ulu istorum famā unquam est periclitatus. Chebulorum autem major est gloria: cõduntur hæc in Aisnager, Bengala, & Cambaya: flava & Indica, in Batecala & Bengala. Jubeo ergo ex his immaturis stillatium liquorē organo elici, quem post sumptam aliquam conservam astringentē propino, & syrupis admisceo, si quando opus est. Flava & Bellinica præscribere soleo initio mensis iis, qui aut alvi profluvio, aut stomachi relaxatione laborant: talibus enim cõvenit hujusmodi cibis propter astringentem cum parva aceditate conjunctam. Præterea immaturorum Myrobalanorum succū in alvi profluvio apprimè efficacē esse expertus sum. *Garcias ab Horto.*

PRUNA (Germ. Pfirsamen, Ital. Soffin, Gall. Prune. Hisp. Le ciruela.) dulcis, quæ hodie Ungarica vocant, conservatur per annum. * Modice etia, eorumque jalecula unius libræ cum saccharo bibita, ventrem lavant. *Mesius.*

SABESTAN, seu Myxa, sunt fructus arbuti, cujus fructus avellanæ nucis, quæ Ponticæ vocant, magnitudine in racemo dulcis, dum maturescit, postillimum pallidescens, cædido lentore plenus, cum interiore nucleo quasi olivæ siccat: quo privatim utimur in medicina. * Conservantur per annum. Febrientium ventrē laxant, si cum sedant, lingue ariditatem & scabritiem tollunt, pectoris vitia adimunt humida in primo. Dantur in decoctione laxante P. xx. in alterante P. ij. vel P. iij. Pulpa verò datur ab ʒ. j. ad ʒ. j. ss. *Mesius.*

TAMARINDI dactyli sunt acidi, fructus palmæ sylvestris Indicæ. Eius folia ad hyperici folia multum accedere conspiciunt, etiam si à quibusdā salicis folia illi tribuuntur. Fructus, cujus hodie usus, notus est. Probatur colore à nigro in rufum languescēte, teneri, multis villis in retexti. recentes, pingues, non retortidib. ex dulcib. acidib. & vinoso sapore. Adulterantur prunorū carne, sed in his nigredo est obscura, humentiores sunt, & prunorum odor & sapor illis inest. Servantur in sicile vitratum coacti, loco frigido &

Seco, per annos tres. Porio eorum est ab ℥ ij. usq; ad ℥ v. Est medicamentum excellens atq; innocens, frigidum, secum ordine secundo. Ob id humorum acrimoniā reprimat, bilē purgat, ejusq; & sanguinis fervorem furoremq; compescit, febres acutas lenitione egentes, & regium morbum sanat, sicut ac omnē ventriculi hepatisq; ardorē extinguit, vomitū sistit. *Mesues & Medici Florent.*

Uvæ passæ acinis exemptis, è vino aut aqua lotæ, unciæ unius, vel alterius instat, ventrem laxant. *Andernacus.*

De fructibus purgantibus bilem atram.

MYROBALANI Indæ optimæ sunt nigrae, magnæ, carne densa, graves sine ossibus. Dosis pulveris à ℥ ij. ad ℥ ss. Infusionis verò ab ℥ ss. ad ℥ x. Sunt frigidae in primo, sicca in secundo. * Bilem utramque, præsertim exultantem purgant: tremoribus membrorum conferunt: colorem nitidum parant: elephanticos juvant: marores auferunt: & quartanam fugant. *Mesues.*

De fructibus purgantibus pituitam.

COLOCYNTHIS (Ger. Wilde Kürbe. Gall. des Coloquintus.) est cucurbitæ sylvestris fructus, mali instar rotundus. Hujus medulla in usu est. Laudatur pilæ mediocris in speciem conglomerata, vehementer amara, matura, ampla, rara, ob id levis: & quanto levior, tanto melior, alba admodum, lenis, eadem sexmina. Immatura, & his notis destituta, mala. In calidis regionibus fertur & perficitur: sed in Germania ac Belgio egre ad maturitatem pervenit. Colligitur autumno cum flavescit, abeunte jam virore. Conservatur per annos tres. Datur saltè robustis, & ætate florentibus, à siliquis sex ad decem, frigus & æstum vitantibus. Corrigitur ejus matura mastiche, gummi, tragacantho, vel bdellio. Calida & sicca ordine tertio. * Pituitam & alios humores crassos & glutinosos, magis ex profundis partibus & distantibus, ut cerebro, nervis, musculis, juncturis, pulmone, thorace, quam ex venis attractos, purgat, ac etiam bilem flavam. Quapropter cephalalgia, dolori crani totius, hemiplegia, epilepsia, apoplexia, vertigini, aquæ fluxioni in oculū, podagra frigida, ischiadi, ac reliquis nervorū juncturarumq; affectibus mirifice subvenit: item asthmati, ac tussi antiquæ, dyspnoeæ ex thoracis repleti agustia. Ac præterea summè omnium prodest colico dolori tam è pituita, quam flatibus & hydropi. Omnia autem hæc sive sumpta, sive clystere, aut balano intestinis immissa præstat: utero autem imposita, foetum necat. Eadem cum aceto forti attrita, alvos, psora sanat. Oleum deniq; super cineres calidos incoctū cortici ejus inanito, capillos illitu nigrat, eosque nec cadant, firmat, canitiem tardat. Idem auri instillatū ejus dolorē ac tinnitum sanat. Acetum autem similiter incoctū collutione dolorē dentium sanat: incidit enim, tenuat, terget ac digerit. *Mes.*

Colocynthis samenta foliaq; sativi cucumeris emittit, per terrā repentia, divisa fructum in speciem mediocris pilæ conglomeratum, vehementer

ter amarum: quem legere oportet, cum cæperit in pallidum colorē permutari. Medulla fructus purgatoriam vim habet, si quatuor oboli cum aqua mullâ, melle cocto, myrrha & nitro excipiatur, & cogantur in catapotium. Arescunt pilæ teruntur, & infuse clysteribus profunt nervorum resolutioni, coxendicum doloribus, & coli vitis, ut quæ bilem, pituitam & strigmenta, interdum etiam cruorem eliciant: foetus ad mortē enecant: dentium dolorem tollit, si unâ repurgetur & luto oblita cum aceto & nitro infervescat: hocque jure decoctis dentes colluatur: si aqua mullâ aut passum in eadem in coquantur, & sub dio refrigerat, potu crassum humorem & strigmenta alvi detrahunt: stomacho supra modū adveniat: subdita ex ea balano, alvi excrementa ejiciuntur. Virentis succo utilissime ischiadici perficitur.

CUCUMERIS sylvestris, seu asininus, Ger. Wilde Cucumer, vel Esis Cucumer, Gall. Cocombre sauvage appellatur: fructu solo distat à sativo cucumere, quæ longe minor est parvis, oblongis glandibus nõ dissimilem, folia atq; samenta sativi refert, radice candida, magna. Nascitur in sabuletis, & rudicibus, frutice in totū amaro. Colligitur succus ex fructibus per maturitatem pallentibus, exente ætate: siccat, ut scammonium: & triennio servatur. Datur à gr. x. usq; ad ℥ j. Corrigitur bdellio, aut tragacanthi lachryma, aut aqua mullâ cum salis mosico adjecto, aut lactis portione. Caldus est & sicca ordine tertio, substantia

igneæ & terreæ ustra constat. * Purgat potenter pituitam vomitu & dejectione, & interdum bilem, si vacuari parata est: serosum quoq; excrementum, etiam evulsu contomax, atque adeo à juncturis mirifice trahit. *Mesues & Dioscor.*

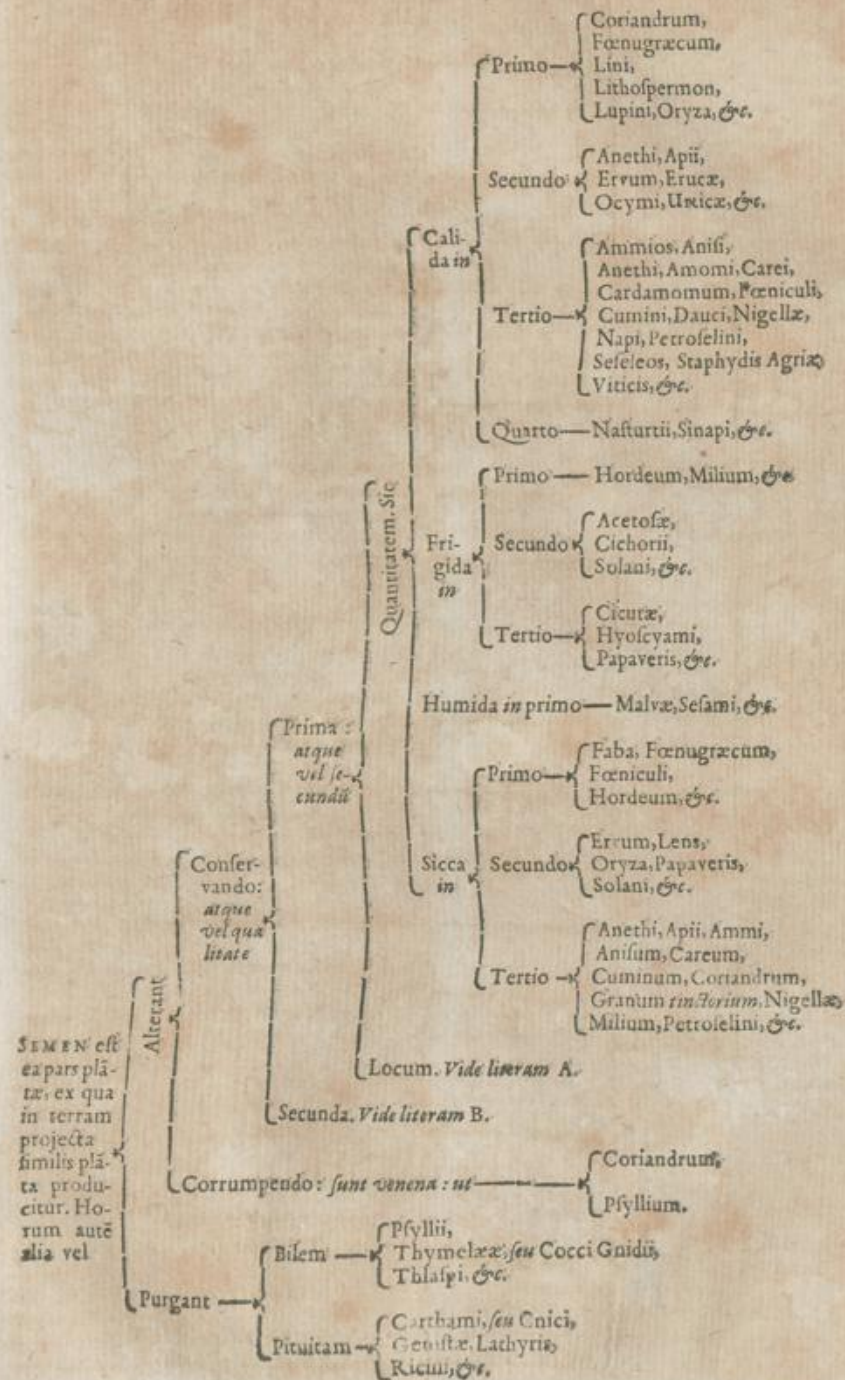
MYROBALANI Chebuli quò majores, eò meliores, iuba nigra, in rubrum inclinantes, graves, quæ aquæ impositæ statim merguntur, cortice crasso. Ex Memphiticis nundinis adferuntur, Dosis pulveris est à drachmis duabus ad quatuor. Infusionis verò à drachmis quatuor ad decem. Humectati saccharo condiuntur. * Pituitam expurgant: mentem exacuunt: visum reddunt clariorem. Saccharo verò conditi ventricularum tum purgant, tum corroborant: hydropi & febribus diuturnis conducunt. *Mesues.*

MYROBALANI Emblicæ præstantiores sunt magni, carnis multæ, densi, graves, ossium parvorum. Ex Syria apportantur. Dosis pulveris est ab aureo uno usq; ad tres. Infusionis verò ab aureis tribus usq; ad sex. * Purgant pituitam: cerebrum, nervos, ventriculū & cor corroborant: intellectum augent: stomachū à pituita & putrefactione mundificant: cordis tremori conferunt: appetitum excitant, & vomitum sedant. *Mesues.*

MYROBALANI Bellirici meliores sunt magni, densi, graves, & cortice crasso. Quæ his notis carent, aut vetustate exolevi sunt, aut aliud incommodum passi sunt. Ex nundinis Memphiticis feruntur. Dosis, ut Emblicorum. * Frigidi sunt primo, sicci verò secundo: cætera emblicis viribus proximi. *Mesues.*

DE SEMP.

DE SEMINIBUS, SECTIO XI.

A
Semina secun-
dum locū al-
terantia, aut

	Caput	{ Foeniculi, Majorana, &c.
	Thoracem	Urticæ, &c.
	Cor	Ocymi, &c.
	Stomachum	{ Anisi, Cumini, Ammeos, Cardamomum, Grana Paradysi, &c.
Calefaciunt	Jecur	{ Anisi, Ammeos, Amomi, Apii, Asparagi, Cumini, Carei, Danci, Foeniculi, &c.
	Splenem	{ Anisi, Carei, Nasturtii, &c.
	Renes & vesicam	{ Ciceris, Erucæ, Saxifragiæ, Urticæ, &c.
	Uterum	Rutæ, &c.
	Artus	{ Nasturtii, Rutæ, Sinapi, &c.
Refrigerant	Caput	{ Lactucæ, Jusquiami, Papaveris albi, &c.
	Thoracem	Papaveris albi, Violarum, &c.
	Cor	{ Coriandrum, Semen Ciri, Acetosæ, &c.
	Stomachum	Coriandrum preparatum, &c.
	Jecur	{ Cucurbitæ, Cucumeris, Citrulli, Endiviæ, Lactucæ, Melonum, Portulacæ, Scariolæ, &c.
	Splenem	{ Citrulli, Cucurbitæ, Cucumeris, Endiviæ, Lactucæ, Melonum, Portulacæ, Scariolæ, &c.
	Renes & vesicam	{ Cucurbitæ, Citrulli, Cucumeris, Melonum, Endiviæ, Portulacæ, Lactucæ, Scariolæ, &c.
	Artus	{ Cucurbitæ, Citrulli, Cucumeris, Endiviæ, Lactucæ, Melonum, Portulacæ, Scariolæ, &c.

B Semina

Adstringunt	{ Anthera, Berberorum, Bursæ pastoris, Granum tinctorium, Miliū, Nuclei acinorū, Portulacæ, &c.
Discutiunt	{ Anethi, Dauci, Fœnum græcum, Lini, Nigellæ, Sefami, &c.
Abstergunt	{ Faba, Ervum, Hordeum, Lupini, Urticæ, &c.
Emolliunt	{ Fœnugræcum, Ligni Malvæ, Nigellæ, &c.
Indurans	Portulacæ, &c.
Suppurant	{ Fœnum græcum, Hordeum, Lini, Lolium, &c.
Glutinant	{ Ervum, seu Orobus, Lolium, Lupinus, &c.
Flatus discutiunt	{ Anisi, Anethi, Apii, Carei, Cumini, Dauci, Fœniculi, Nigellæ, Petroselini, Seseleos, Santonici, &c.
Semen generant	{ Cicer, Faba, Erucæ, Lini, Fraxini, &c.
Menses movent	{ Amomi, Asparagi, Anisi, Ammi, Cicer, Dauci, Apii, Fœniculi, Petroselini, Seseleos, Levistici, &c.
Calculum frangunt	{ Malvæ, Mili Solis, &c.
Menses sistunt	{ Anthera, Cuminum, Pæoniæ, Lappæ, &c.
Veneris resistunt	{ Ammi, Anisi, Apii, Cardamomum, Citrii mali, Fœniculi, Rapæ, &c.
Dolorem mitigant	{ Anethi, Amomi, Cardamomum, Cuminum, Dauci, Ervum, Fœnugræcum, Lini, Hyoscyami, Miliū, Panicum, Petroselini, &c.
Strumas discutiunt	{ Althææ, Coriandrum, Hordeum, Lentæ, Lupini, Lolium, Lithospermum, &c.

¶
Semia qua-
litate secun-
da alteran-
tia, sunt

De seminibus calidis in primo.

SEMEN CORIANDRE, Ger. Coriander. Gall. *Coriandre*, nominatur: nodosum est, inus cavum: nascitur in hortis: colligitur Autumnus: servatur repurgatum, & exiccatur in loco sicco, non calido, per annos duos. * In quibus parum calefaciendum, magis autem siccandum est. convenit, ut in pulvere ad caput & ventriculum, sic ut in tragematis à cibo sumatur. Quia verò exhalationes ad caput excitat, aceto macerari debet, quod sespliarum præparari dicunt. In vertigine & doloribus capitis, ex consensu factis, vitare profus oportet. *Mejus & Andernacus.*

FENIGRÆCI SEMEN, Ger. Doctshorn/oder Rühorn. Gall. *Fenigrei, ou Fenegros*, dicitur, profert planta trifolio similis corniculis quibusdam inclusum. Nascitur passim in campestribus. colligitur semen mense Julio, vel Augusto. Servatur à festucis & paleis repurgatum & exiccatur, per annos duos, in loco sicco. * Fenigræci farina vim habet emolliendi, discutijendique: in aqua multa decocta adversus tam internas, quam externas inflammationes, efficaciter illinitur: lienem cum aceto & nitro trita extenuat. Succus decocti ejus seminarum malis subvenit: & sive tumor, sive præclusio fit vulvæ, fovetur, & insident. Fenigræci in aqua decocti cremor expressus, capillos, furfures, & manantia capitis ulcera purgat: locos dilatat, & emollit, si cum asserino adipe pelli vice subjiciatur. Viride cum aceto utilissimum imbecillibus locis, & ulcera sentientibus. Decoctum ejus prodest adversus tenesmos, sætidamque dysentericorum proluviem. Oleum quod ex eo exprimitur, & myrto capillos & genitalium cicatrices abstergit. *Mejus & Dioscor.*

LINI SEMEN, vulgò Stachsaamen. Gall. *Semence de Lin*, notum est. Nascitur in campestribus, cultis, & pinguibus. Colligitur æstate, cum maturum est. Servatur repurgatum & exiccatur in loco sicco per annos duos. * Eadem, quas fenugræcum vires habet. Discutit & emollit omnem intus forisq; inflammationem, cum melle, oleo, exiguaq; aqua decoctum, aut melle cocto ex ceptum: vitia cutis in facie, varosque crudum tollit: illud cum nitro & siculneo cinere, parotis, duritijsque discutit: ulcera que serpunt, favosq; cum vino decoctum expurgat: ungues scabros eximit, cum pari modo nasturtii & mellis: vitia pectoris extrahit, si ex melle in eclegmatis vicem substituatur: tossim lenit. Venærem stimulat, si farina pipæris & melle exceptum, pro placenta largius adsuatur. Hujus decoctum interaneorum, vulvæque erosionibus immittitur, alvi excrementa evocat, ad vulvæ inflammationes in desensionibus perquam utile. *Dioscorides.*

LITHOSPERMUM, Ger. Weichstf. Gall. *du Gramil*, à seminis duritie nomen accepit. Foliis est oleæ longioribus & latioribus, mollioribus, jacent humi, quæ ab radice exiliunt: ramulis ro-

ASTIS, tenuibus, firmis, crassitudine acuti junci, lignosis: in quorum cacumine bifidi exortus cauliculorum speciem exhibent: folijs longis, inter quæ parvum semen rotundum, ervi magnitudine, duritia lapidea. Nascitur in asperis & editis locis. Colligitur mense Junio & Julio. Conservatur per annos duos in loco sicco. * Vim hanc habet, ut semine cum vino albo potu calculos frangat, pellatque urinam. *Dioscorides.*

SATIVUS LUPINUS, Ger. Sagkone. Gall. *Lupin*, appellatur: notus est. Nascitur in campestribus, & hortis. Colligitur mense Julio, vel Augusto, cum maturum est. Servatur per annos duos. * Hujus farina cum melle, delinctu, aut potu, ventris animalia expellit. Ipsi quoque macerati, & cum sua amaritudine elitati, eadem efficiunt. Decoctum eorum idem munus præstat, cum ruta & pipere potum: quare lienosis prodest. Eodem ulcera tetra, quæ theriomata vocant, gangrenas, incipientem scabiem, eruptiones pustularum, ulcera in capite manantia, vitiligines, maculasque fovere utilissimum: menses & partus extrahit, cum myrrha & melle subditu in vellere. Eorum farina cutem, livoresq; corrigit: inflammationes cum polenta & aqua mitigat: tubercula & coxendicum cruciatus, ex aceto lenit: strumas in aceto cocta illitaq; dissipat: carbunculos rumpit. Decocti celestis aqua, donec in cremorem lentescat, faciem abstergunt: medetur pecorum scabiæ, cum radice nigri chamaeleontis, ita ut repete decocto abluantur. Lupini triti, ubi macerata dulcescere ceperint, eâ aceto poti, fistidium detrahunt, & cibi aviditatem faciunt. Gignuntur & sylvestres lupini, sativis similes, sed omnino minores: qui eadem que sativi possunt. *Dioscorides.*

ORYZA, Ger. Ruz. Gall. *Rizum*, frugum generis est, in palustribus, riguisq; nascens. * Mediocriter alit: sed alvum supprimit. *Dioscorides.*

De seminibus calidis in secundo.

ANETHUM, Ger. Dyllen/ & Hechtant. Gall. *Anet*, hortis omnibus frequentissimum, omni aëre ex parte feniculum æmulatur. Colligitur semen mense Julio vel Augusto, cum maturum est. Servatur expurgatum in loco sicco, per annos tres. * Hujus decoctum potu lac evocat: inflammationes & tormina sedat: alvum, vomitionesq; sistit: urinas ciet, singultus lenit, oculorum acie hebetat, genituram restinguit, assidue potum. Feminis vulvæ malo opportunis, ad desensionibus utile. Conditomata illius seminis cremati cinis tollit. *Dioscorides.*

APTI SEMEN, Germ. Epstschsaamen/ nascitur passim in hortis, & riguis. Colligitur mense Julio. Conservatur expurgatum & siccatur, per annum unum in loco sicco. * Urinas & menstrua movet, flatusque discutit. Venenis resistit, & dolores internos sedat: venarum, arteriarum, & renum obstructions, detergendo, extenuando discutit: comitibus gravidis & sætui inimicum. *Dioscorides & Galenus.*

OROBUS

OROBUS, sive **ERVUM**, Ger. Erven. Gall. *Noer vesse, ou des ars*: in Hetruria *Meco* vocatur, vulgoque cum sit notissimum, scribitur. Hoc itaq; utendum, non alio. Aliud supradicto simile *Creta* adfertur. Orobis illic nominatū, hoc nonnulli verum esse existimant: foliis est phaseoli vulgaris, sed angustioribus & minoribus: semine subflavo: quod cum difficile reperitur, supradicto utendum est. Colligitur Junio & Julio mensib. * Amarum est, incidit, extergit, atq; obstructiones viscerum expedit. Si sumatur copiose, sanguinem per urinas evocat. ex linctu cum melle crassos pulmonis thoracisque humores educit. cutis asperitatem laevigat, pruritus, lenticulas, maculas & ulcera cum melle detergit. *Galenus, Dioscorides & Medici Florentini.*

ERUCÆ semen, Ger. *Wesif* sive *Wesifsaamen*. Gall. *Semence de la Roquette*: in hortis nascitur. Colligitur Julio mense: cōservatur verò per annum. * Urinam cit, Venerem concitat, semenq; auget. Ventris tinea enecat, lienemq; extenuat, Sylvestris eruce semine pro sinapi quidam utuntur. Urinam vehementius pellit, & multò sativo acrius. *Dioscorides & Galenus.*

OCYMI seu **BASILICONIS** semē, Germ. *Wastenssaamen*: nigrum est. Nascitur in viridariis. Colligitur mense Julio: cōservatur autem per annum. * Cor exhilarat: ejus defectiōne tollit: humidum stomachū corroborat. Potum cōvenit atram bilē gignentibus, difficili urinā, inflatisq; naribus: haustum subinde movet sternutamenta. Sed oculos premi necessum est, cum sternutamentū auget. *Dioscorides & Crescentius.*

URTICÆ semen, Germ. *Wistisaamen*: Julio mense colligitur: repurgatur & cōservatur per annū loco sicco. * Potum ex passo Venerem stimulat, & vulvæ ora patfacit: cum melle delinctū orthopnææ, lateris & pulmonū inflammationibus prodest: thoracem expurgat. Erodentibus medicamentis admisceatur. *Dioscor.*

AMMI hodie à nonnullis ostenditur foliis feniculo tenuioribus, caule gracili, umbella in qua candidi flores, & semen minutissimum, cum grano similis, non per omnia respondens veterum descriptioni. Plerique existimant semen quoddam ex Hispaniis sub Amomi nomine alacū, verum esse Ammi, aut saltem ejus loco usurpari posse. Quod si Ammi in promptu non sit, ejus loco cumini vel anisum accipiendū est. * Vis ei excalfactoria, fervens & exsiccans. Facit ad tormina, urinæ difficultatem, serpentum ictus, cum vino potum: menstrua ciet. Misceatur derodentibus cantharidum medicamentis, quæ *Ecdona* vocant, ut inde exortis urinæ difficultatibus resistat. Sugillata cum melle tollit. colorem potu aut istu mutat in pallorem. Suffitum cum uva passa, aut resina, vulvas purgat. *Dioscorides & Medici Florentini.*

ANISI semen, Germ. *Wastf*. Gall. *de l'Anis* appellatur: vulgo notum est. Melius semper recens, plenum, non suffutofum, odore præstans. Passim in hortis provenit. Colligitur mense Ju-

nio, vel Julio: expurgatur à pediculis, festucis: siccat & cōservatur per annum loco sicco. Excalfacit & siccat. oris halitum jucundiorē facit, doloris levamētum præstat. Urinam ciet: discutiendi vim habet: hydropicis potum suum extinguit. Animalium venenis adversatur: valet ad inflationes: alvum & alba foeminarum profuvia sistit: lac ad mammas elicit: Venerem stimulat: dolores capitis levat, suffitum naribus. Cum rosaceo tritum, instillatumque fractis auribus medetur. *Dioscorides.*

Anisi semen usurpatur siccum, sed recens: plenum optimi odoris, sapore acri & dulci, non suffutofum: præstantissimum crescit in *Creta*: potest tamen commemoratis jam notis præditum aliud ex nostris accipi.

AMOMUM hodie passim desideratur, videlicet semen candidum vel fulvum, simplici tamen colore, non vario; &c. Quod autem officina ostendunt, nigrum est semen, & censetur esse *Sion* Dioscoridis. Proinde ejus loco *Asarum*, aut *calamus aromaticus* substituendus est. *Medici Colonienfes.*

CARUM, Germ. *Mattelimi* sive *oder Wiesen* sive *thumel*. Gall. *des Carotes* dicitur, semen est vulgaris notitiæ. Nascitur in pratis & collibus. Colligitur mense Junio: mundatur, exsiccat, & ad usum servatur in loco sicco per annū. * Excalfacit, urinam concitat, stomacho utile, os cōmendat, concoctionē adjuvat. Utiliter miscetur antidotis & oxyporis. anisi vicem præbet. *Dioscor.*

CARDAMOMUM Græcorum, quod est cordumeni Arabū, tametsi multi dubitēt, quidnam sit: illud tamen, quod officina *cardamomū* majus appellant, *cardamomū* Græcorū loco usurpari posse videtur, quia aromaticam quandā acrimoniam, nec non amaritudinem, quamvis obscuram, habet. Aliud verò est *cardamomum* Arabum, à Græcorū *cardamomo*: ejusq; duo genera constituūt, majus & minus, utrumque nobis incognitum: nisi majus illud intelligatur, quod *Meligetam*, aut *granam Paradisi* nuncupāt. Semen est angulosum, acre, linguam vellicans, non admodum aromaticum. *Cardamomum* minus officinarum nullo modo convenit cum *cardamomo* minori Arabum, neque ad aliquod *cardamomi* genus referri potest: sed est *melanthii* genus. * Calefacit, discutit, lumbricos enecat: scabiem ex aceto sanat: ex vino sumptum, renibus & urinæ difficultati medetur. *Dioscorides & Medici Florentini.*

Cardamomum, aroma est vis in regionibus probe cognitū, in quibus magnus ejus usus est. Ejus etiam magna pars in Europam, Africam, & Asiam evehitur. Ab *Avicenna* *Saccolaa* nominatur, quod duū est generum: alterum *Saccolaa* quebir, id est, magnum: alterum verò *Saccolaa* ceguer, id est, minus. His nominibus cognitum est utrumq; *Cardamomum*, cum Medicis Arabibus, tum Mercatoribus. In *Malavar* vocatur *Etremelli*: in *Zeilan* *Encal*: in *Bengala* verò *Guzarate*, & *Decan*, interdum *Hil*, interdum *E-*

lachi, idq; inter Mauritanos. Nam ab gentilibus indigenis omnium provinciarum enarratarum Dore nuncupatur. Quæ diversitas summam illam nominum confationem inter Arabes scriptores peperit. Etenim nonnulli Indici vocabulis uti sunt, alii verò Arabici, & multis errandi occasionem præbuit. Nam quod alterum Serapio Saccolaa, alterum Hiltane vocat, mendosum est exemplar, & Hildunaxat scribendum erat. Etenim si Bane omnino adficiendum volumus, potius Bana dicendum erat, quod lingua Canarina magnum sonat. Nihil igitur aliud est Saccolaa omnibus Arabibus nuncupatum, aut Sacule Avicennæ, aut Elachi, quam quod Cardamomum vulgò appellant, veteribus Græcis, tum Latinis plane incognitum. ut ex eorum monumentis colligere licet. Siquidem Galenus lib. 7. Simplific. medic. Cardamomum scribit non esse tam calidæ facultatis, quam Nasturtium, sed suavius & magis fragrans, cum quadam amaritudine: quæ omnes notæ nostro Cardamomo non conveniunt, ut experientia docet. Dioscorides verò lib. 1. cap. 5. commendat, quod ex Comagene, Armenia, Bosphoroque devehitur, (tametsi in India quoq; & Arabia provenire dicat) eligendumq; scribit plenum, frangenti contumax, gustu acre, subamarū, odore caput tentans. Nostrum contra Cardamomum in illas regiones defertur, è quibus Dioscorides suum devehit scribit. Sed neque id frangenti contumax est, neque caput tentat, neq; amarum, neq; gustu adeo acre, ut Caryophylli. Plinius lib. 12. cap. 13. quadruplex esse Cardamomi genus scribit, sic inquit: Simile his & nomine, & fruce Cardamomum, semine oblongo. Metitur & eodem modo in Arabia. Quatuor ejus genera. Viridissimum, ac pingue, acutis angulis, contumax fricanti, quod maxime laudatur. Proximum è rufo candicans. Tertium brevius atq; nigrius. Quartum tamen varium, & facile tritu, odorisq; parvi: qui verus. Costo vicinus esse debet. Hoc & apud Medos nascitur. Hæc Plinius, tametsi tam Dioscoridi, quam cæteris Græcis unicum tantum extet Cardamomi genus. Sed nullum ex prædictis cum nostro quicquid commune habet, quod fragile esse debet, siliqua candicante, granis intus nigris. Scribitur verò id leguminum modo, altitudine, quando summa, cubiti, in quo dependent siliquule granula interdum usq; ad viginti continentis, non ut Cordus in lib. 1. Dioscoridis scripsit, glandis, aut avellane magnitudine. Huic autem errori occasionem præbuit Davus ille Terentianus, omnia perturbans, Gerardus Cremonensem interpretem intelligo, qui cum hoc medicamentum ignoraret, nomē illi ex Græcis pro arbitrio indidit, tametsi legitimum Arabicū nomen in integro, & non mutatum reliquisset præstitisset. Quam Ruellii lib. 2. cap. 5. opinio sit erronea, qui nobis Capsicon, aut Siliquastrum pro Cardamomo Mauritanorum proponit, omnibus notissimum est. Ad ea verò, quæ Lacuna libro 1. cap. 5. cōmentariis suis in Dioscoride scri-

bit, satis protervè in Arabes invehit, sic responsum volo. Neq; ejus Megerham Cardamomum esse Dioscoridis, siquidem ignota fuit Dioscoridi: neque Cardamomum majus coloris est cinerei: neque nigella tertium id genus, quod in officinis asserit haberi, quandoquidem Nigella totis his provinciis non nascatur. Cæterum non multum fortè refragabor iis, qui Cordumen Arabum, Cardamomum Græcorum esse putant, quandoquidem Serapionis & Avicennæ Saccolaa Græcis est ignota, ut supra diximus. Quod verò Saccolaa utendum negent, quoniam Græci de eo nihil scripsere, non concedo: multis enim experimentis comprobatum est, plerisque morbis perutile esse: eoque utendum censeo in omnibus compositionibus Arabum, & recentiorum, qui Arabes sequuti sunt. Quod verò Melegetha Cardamomum minus non sit, satis ex utroq; genere, quod in his regionibus nascitur, manifestum est: quorum alterum Cardamomū, ut vocant, majus est: aliud minus, ejusdem tamen formæ, & suntaxat magnitudine differentia. Optimum autè censeatur minus, quod odoratius est altero, & secundum facultatem majus dici potest. Provenit utrumque in India, præsertim verò ab emporio Calecut usque ad Cananor, tametsi aliis etiam locis Malavar & in Java nascatur, non tamen adeo copiosum, neq; cortice adeo candido. Multus ejus usus est in his provinciis, siquidem unā cum Betre (veluti supra diximus) manditur, pituitaque caput & stomachum expurgat, & serapius admiscetur. Falsum autem est, quod Matheus Sylvaticus capite 117. scripsit: Indos ejus radicibus adversus febres circumitus uti, nasciq; in tuberibus quarundam arborum. Nam exili est admodum radice, nec nisi satum provenit, solo ante ignibus perusto, ut facilius enascatur. *Garcias ad Horto.* Cardamomum arbitror apud Græcos esse siliquam quandā forma & magnitudine instar ficus, pediculo crassiore & duro, cortice anguloso & folido, interius semine nonnihil rotundo, colore in superficie, inter rubescentem & fuscum medio & albo in parte interiore, acri gustu cum nonnulla amaritudine, suavi odore & non ingrato sapore, cui semina in membranis unā cū medulla fungosa & alba adhærente insunt. Cum itaque ex pluribus locis Galeni colligatur, Cardamomum folliculis vel siliquis esse inclusum, & huic jam à me descripto convenient omnes notæ à Dioscoride allatæ, videtur mihi recte nos asserere posse, hoc esse verum Cardamomum, & alias species esse Cardamomū Arabum, cum istud Græcorum Cardamomum ab ipsis vocetur Cordumeni. Primi quidem generis nullum vidi, nisi duas aut tres siliquas apud Ferdinandum Imperatorem, quæ illi reliquæ adhuc erant de aliis, quas ad Theriacā usurpaverat: quæ satis magnam similitudinem habet cum Nigella, alio nomine Melegetta dicta, & de aliis grana Paradisi: quæ non in folliculis, sed extra illos in granis afferuntur. Unde aliquis concludere pos-

let,

fec, quod illa sit semen hujus Cardamomi. Qui tamen cautius agere velit, studere debet ut ipsas filiquas, si fieri possit, ejusmodi jam descriptimus, acquirat, modò copia earum ad manus sit, in quorum tamen penuria è duabus speciebus officinarum (quas credo esse Arabum Cardamomum, quemadmodum alibi prolixius demonstravimus) minus vocatum Cardamomum assumatur, quod alii granum Paradisi vocarunt, (quanquam in officinis hoc nomen confuse & huic attribuitur, & Nigelle, alio nomine Melgetta dicitur, quæ nos putamus semina esse, ut diximus, veri Cardamomi) quæ est filiqua alba, nonnihil rotunda, & angulosa: in reliquis majori similis. Sed quia acris est & validius majore, & inter gustandum aliquid amari quoque saporis deprehenditur, magis videtur convenire, quam majus.

FENICULI, Ger. Fendel. Gall. du Fenouil. Ital. Finocchio. Hisp. Hincio. semè vulgaris est notum. Nascitur passim in hortis. Colligitur mense Septembri: exciccat, mundatur, & servatur per annum in loco secco. *Excalfacit ordine tertio, exciccat verò primo. Lac procreat: sufflatis auxiliatur: urinas mensetur, ciet. Galenus.

CUMINUM, Ger. Römth. Gall. du Coumin. Ital. Comino. Hisp. Cominos. sativum omnibus notum est: ori gratum. Colligitur mense Junii. Servatur per annum. *Excalfacit, astringit, exciccat, ad tormina inflationesq; convenit, coctum, & cum oleo inditum, aut cum bordeacea farina illitum. orthopnoicis datur in posca: demorsis à serpente, in vino, testium collectionibus auxiliatur, impositum cum uva passa, aut lolii farina. ceterosque mensium abundantiam inhibet. Contritum autem in aceto, & naribus objectum, sanguinis profusiva sistit. Colorem bibentium aut perunciorum mutat in pallorem. Dioscorides.

DAUCI tria sunt genera: primum italicum, **DAUCUS** quod sylvestrem pastinacam imitatur: alterum Creticum, Germ. Dierwarz. Gall. Carotte sauvage, quod legitimum est. Id crescit etiam in Delphinatu. folia feniculi habet, & radicem valde odoratam. hujus loco pastinaca sylvestri uti possumus. Tertium coriandri foliis apparet, Germ. Schwarze Dierwarz. Gall. Carotte sauvage. *Omnia Venerem irritant, quamquam sylvestris semen si ita cateat, eoq; urinam & menstrua ciet. Còmmune officinarum, species quadam sylvestris pastinacæ existit. Quodlibet à deo menstrua promovet, ut etiam secundas, fortumque pellat, & strangulatum sedet, calculosq; expellat. Foris impositum, multum discutit, & œdemata dissolvit. Junio & Julio mensibus floret. **ANDERNACUS** ex Dioscoride & aliis.

DAUCUS non est pastinaca sylvestris, quemadmodum vulgus Pharmacopœorum & Medicorum existimat, & decepti fuerunt, eo quod Galenus dicit. Daucum à nonnullis vocatum esse pastinacam: non enim propterea se ipsa est Pastinaca, quamvis à quibusdam ita fuerit vocatus: adque confirmatur ex eo, quod Dioscorides &

A Galenus scorsim de utraque herba loquantur; imò Dauci tres species Dioscorides constituit, cum pastinacæ sylvestris tantum una reperitur. Abjiciendum itaque semen est pastinacæ sylvestris, quæ passim Neapoli crescit, & tantum laboris subeundum, ut Venetis & alitis ex locis veri semen Dauci conquiratur, quod sepius habui communicatum mihi à Luca Ghivio, pusillam, album, hirsutum, acris sapore, & inter mandendum suavissimi odoris semen ejus in usu est, quamquam secundum Dioscoridem radix Cretici quoq; Dauci accipiebatur.

NIGELLA, quam Dioscorides Gith, aut Melanthium. Ger. Schwarz Coriander. Schwarz Römth. Gall. Nelle, ou Poivreste, nominant: herba est exilibus furculis fruticans, binos dodrantes aut amplius altis: foliis minutis, aliquantulum ad senectonis similitudinem accedentibus, sed multo tenuioribus: capitulo in cacumine tenui, parvo, ceu papaveris, oblongo, intercurrentibus intus membranis, quibus semen includitur nigrum, acre, odoratum. Qua hodie utuntur nigella, non est verum melanthium, sed cumini forte sylvestris apud Dioscoridem genus. Verum hodie reperitur, sed non passim: itaq; adhibenda est diligentia. Melanthii genus est, quod vulgo cardamomum minus creditur, nigellaq; citrina vocatur, quæ præter colorem, omnino cum melanthio supra descripto convenit, ejus itaque usus esse poterit veri melanthii loco, potius quam vulgari nigella, quæ non est odorata, ut vera esse debet. Nascitur melanthium verum in hortis, viridatis, atque etiam in aliis locis satum. Sylvestre autem in agris sua sponte provenit. Colligitur æstate: siccat, & servatur per annos duos. *Capitis doloribus illitum, fronti subvenit: discutit recentes oculorum suffusiones, tritum ex irino, & infusum naribus, tollit lepras, lentigines, duritias, tumoresque vetustos, cum aceto illitum: circumscissificatos clavos excavit, cum veteri urina impositum. Dentium doloribus, cum aceto & teda decoctum & colutum prodest: teretes ventris tineas expellit, peruncto ex aqua umbilico. Destillationes laborantes adjuvat, tritum in linteo, & olfactum. Urinam & menstrua ciet multis diebus sumptum, & lac extrahit: difficultatem spirandi cum vino potum, levat: phalangiorum moribus ex aqua, drachmæ pondere haustum auxiliatur. Incento serpentes fugantur. Tradunt largius e potum enecare Dioscorides.

NAPI, Ger. Steckrab. Gall. Navel, ou Naveau. Ital. Naponi. Hisp. Navi. non ubiq; nascitur. Colligitur semen mense Janio: siccat, & servatur per annos duos. *Potum semen venenorum vires hebetat: antidotis admiscetur: decoctum ejus purgationibus sceminarum, & vesicæ convenit, menstrua & urinas provocans. Dioscorides.

PETROSELINI semè, Ger. Peterlin saamen. Gall. Semence de Persil. Ital. Seme di Petroselino. passim in hortis nascitur, gustu acre, cum amaritudine. Colligitur mense Junio & Julio: exciccat

tur, & servatur per annum. * Excalfacit ordine tertio, incidit. Hinc menses & urinam largè provocat. Flatus quoque discutit. *Galenus.*

SESELIOS, vulgò Sileris montani semen, hoc est, Massiliensis: nam aliud ad nos non convehitur. Invenitur Parisiis, Monspessuli, & alibi, quod est Peloponnesiacum & Aegyptiacum: Massiliense verò præcellit: proximum huic, quod in montibus calidis & siccis nascitur. Quando autem in compositionibus Sesele citra adjectionem ponitur, Massiliense intelligi debet. Colligitur mense Julio, & conservatur per annum. * Optimum medicamentum in discutiendis flatibus: urinas movet, extenuat: eoque comitialibus & orthopnoicis opitulatur. *Andernæus.*

Seseli radices in usu sunt, & semen, secundum Dioscoridem. Nostra tamen ætate semen potius usurpatur: quando ita simpliciter reperitur scriptum. Liberum autem est unicuique sumere ex quacunque specie, quæ in promptu fuerit, excepto Cretico, quod etiam Tardylum vocatur: nam Massiliense, Aethiopicum & Peloponense ejusdem sunt naturæ. Quique studiosè investigabit, is Massiliense semen facile habere potest: quare de ejus succedaneo non est necesse loqui: cum istud in multis officinis legitimum reperitur. Aëtius nominatim Massiliense accipit, addens, debere esse incorruptum.

STAPHYSAGRIA, sive herba pedicularis, Germ. *Staphant* / *Wismar*. Gall. *Herbe au poulx*. Ital. *Staphysaria*, *Semenza de fiatti*. Hisp. *Fabax*, *Hauarraz*: folia habet labruicæ, divisa & cauliculos rectos, molles, nigrosq; fert florem glasti, & folliculos virides, singulos ciceri, & in his semine triangulum, scabrum, ex nigro subfulvescens, intus albi, gustu acre. In Istria, Dalmatia, Apuleja & Calabria frequentissima provenit. Nunc passim in hortis platur. Colligitur semen mense Julio. * Grana quindecim si trita in aqua mulsa dentur, crassum humorem per vomitum purgant: sed qui hanferant, ambulare debent. Prudenter tamen attendere oportet, & aquam inulsum continuò potui dare: quoniam pericula strangulationis inferunt, & fauces adurunt. Fritæ, & ex oleo illita, phthiriali prodest, ite pruriginis & psoris. Cit plurimam pituitam commanucata: decocta in aceto, dentium dolori, colluto ore subvenit: rheumatismum gingivatum sistit: ulcera oris manatæ cum melle sanat. Urentibus malagmatis imponitur. *Dioscorides.*

SEMEN URTICIS colligitur mense Septembris: conservatur autem per annum. * Flatus discutit, Veneremq; compescit: yenenatis ictibus, aquæ quæ cutem subit, lienosisq; auxiliatur: lac vocat, menses ciet drachmæ pondere in vino potum: caput tentat, & soporem affert. *Dioscor.*

De seminibus calidis in quarto.

NASTURTI SEMEN, Ger. *Kressig saamen*. Gall. *Semen de Cresson*. Ital. *Semenza d'Agreto*, vulgò notum est. Nascitur passim in hortis. Colligitur mense Junio & Julio: siccat, mûdatur, & con-

servatur per annum in loco sicco. * Semen est acre: excalfacit, stomacho adversatur, alvum turbat, tineas excutit, lienem imminuit, partus examinat, menses ciet, Venerè stimulat, hnapis & erucæ simile intelligitur: lepras & impetigines abstergit, illitum cum melle lienè extenuat, favos expurgat: pulmonum vitia extrahit, sorbitionibus incoctum, serpentum venentium potum resistit, atq; eas suffitu fugat: capillorum defluxia cohibet: carbunculos ad suppurationem perducit, & rumpit: coxendicibus cum polenta comode ex aceto illinitur: tumores, collectionesq; discutit: emittit furunculos illitum cum muria. *Diosc.*

SINAPI (Ger. *Senf* Gall. *Senne*. Ital. *Senaura*, *Sonpa*. Hisp. *Molaxa*.) colligitur mense Julio. Eligi debet adultum, valde rufum, non magno perè siccum, sed quod fractum intero virescat, & veluti quodam succo madeat, cæsum coles; siquidem recens id genus, tempestivum habetur.

* Ad calefaciendum, extenuandum, extrahendum efficax est. Ad eliciendam capitis pituitam manditur: contra præduros tonsillarum tumores, ac veterè callosamq; arterie scabritiem succus ex aqua & melle convolvitur gargarizator: sternutamentaciet, trinum & naribus admotum: comitialibus quoq; auxiliatur: foeminae vulvæ strangulatu opprimit: excitat: lethargicis deorsu capite illinitur. Cum ficis admistum, donec rubescat locus, & ad coxendicum cruciatus impostum, ad lienes, & omne genus dolores confert, cum permutantè valetudinis causa ex alto vitia extrahenda sunt: alopecis illitum medetur: faciem purgat: sugillata cum melle, adipe, aut cerato rapit: ferè impetigines & lepre eo cum aceto perunguntur: contra febrium circuitus: tridum bibitur, aut potui, polentæ modo inspergitur: extrahentibus emplastris, scabiemq; extenuantibus utiliter admisceri solet: trinum gravitati aurium, & sonitui, cum fico impostum prodest. Succus ad hebetudines oculorum, & genarum scabritias magna utilitate illinitur. Expressus recenti semine succus in Sole siccat. In hortis satum provenit. *Dioscorides.*

De seminibus frigidis in primo.

HORDEUM, Ger. *Gersten*. Ital. *Orze*. Gall. *Orge*. Hisp. *Couada* dicitur: vulgaris est novitia. Est candidum, purumq;: Id minus quàm triticum alit. Pituita tamen ob cremorem in decoctione redditum, plus alimenti præbet quàm polenta ex hordeo facta. * Contra acrimonias, atq; gutturis scabritias, exulcerationesq; pollet: quibus etiam triticea pituita præsidio est: sed plus alit, magisq; urinam movet. Lac abundè suppeditat, si cum fœniculi semine cocta sorbeat. Hordeum absterget, urinam ciet, inflationem parit, stomacho adversatur, tumores concoquit. Farina hordeacea decoquitur in mulsa aqua cum fico, ut inflammationes collectionesq; discutiat: dantiæ cum resina & fimo columbarum concoquit: cum melliloto autem, & papaveris calyce dolores finit, qui latus exeruciant: adversus intesti-

norum

norum inflationes cū lini semine, scenogræco, & ruta illini iuvat: strumas cum pice liquida, cera, oleo & impubis pueri urina, ad cōcoctionem perducit: & eum myrro, aut vino, aut malicorio, aut sylvestribus pyris, aut rubo, alvi profluvia sistit: podagricis inflammationibus cum coroneis aut aceto prodest: decocta in aceto, modo quo hordeaceum cataplasma, & calida imposta, lepris medetur. Cremor verò farinae ex aqua, atque cum pice & oleo decoctus, puri movendo est: cum aceto subactus, itidem & cum pice contra articularum fluxiones prodest. Farina ex his alvum cohibet, inflammationesque mitigat. *Dioscorides.*

MILIVM, (Germ. *Milz*, Gall. *De Millet*, Ital. *Miglio*, Hisp. *El Milo*.) vulgaris est notitia. Frigidum in primo, siccum verò in tercio. In panes coactum, minus cæteris frugibus alit. * sicut pulvis sua alvum, urinam cit. Torretur milium, fervensque in sacco ponitur, ut torminibus, reliquisque doloribus, si foveatur, auxilio sit. Satum in arvis provenit. Augusto mense demerent. *Dioscorides & Galenus.*

De seminibus frigidis in secundo.

ACTOSÆ semen, Ger. *Sautampfer saamen*, partim in hortis & pratis nascitur. Colligitur mense Junio, vel Julio. * Ex aqua aut vino utiliter bibitur, contra dysenterias & cæliacorum affectus, stomachi fastidia, scorpionū idus. Quod si quis in potu præsumat, nihil molesti ex ictu patietur. *Dioscorides.*

CICHORII semen passim in campestribus nascitur. Colligitur mense Julio, vel Augusto, siccatur, mundatur, & servatur per annū, in loco calido. * Fervorem sanguinis & aliorum humorū lenit, ac Veneris appetentiā extinguit: viscera, præsertim jecur, obstructione liberat: biliosamque materiam in illis collectam discutit, vividumque faciei colorem restituit: eò quòd amarum sit, & detergens. Præterea stomachum, magis autem jecur & renes, astrictione quadam corroborat. Cichorii verò semen adeo est salutare, ut etiam si assiduo vel edatur, vel bibatur, nihil incommodi adferat. *Andernacius.*

SOLANI VESICATORII semen, quod Græci **HALICACABUM**, Arabes **ALKAKENGI**, Germ. *Schatten saamen* vocant, * urinæ cicadæ efficax est, misceturque medicamentis, ad jecur, renes & vesicam idoneis. In vineis copiosissimè provenit. Colligitur Augusto vel Septemb. mensibus. *Andernacius.*

De seminibus frigidis in tercio.

CICUTÆ semen astringens est, & venenosum. * Porrò internis remediis non additur: in externis liberius, ubi stupefacere oportet, ut in mammis indurandis. *Andernacius.*

SEMEN JUSQUIAMI, seu **ALTERCI**, Germ. *Wissen saamen*, mense Julio colligitur: siccatur, mundatur, & conservatur per annum in loco sicco. * Stuporem inducit, & colicis medicamentis admiscetur. *Dioscorides.*

A SEMEN PAPAVERIS albi, rubri & nigri, mense Majo colligitur: siccatur, mundatur à festucis, pulveribus, & per annum servatur, in loco sicco. * Album familiare magis est, dolores obtundit, & somnum mediocriter conciliat. *Dioscorides.*

De seminibus humidis in primo.

MALVÆ semē mense Augusto, vel Septembri colligitur: servatur autem per annum in loco sicco. * In vino potum, addito loti sylvestris

B SEMINE, vesicæ cruciatus lenit. *Dioscorides.*
SESAMI semen ex Græcia & Peloponneso ad nos convehitur. * Sesamum stomacho inutilis cibus, halitus gravitatem facit, quoties inter mandendum, commissuris dentium inhæsit: nervorum crassitiem illi discutit: necdetur auribus fractis, ambustis, inflammationibus, colli doloribus, & cerastæ morbis: capitis dolores, qui æstuatione concitantur, ex rosaceo lenit. *Dioscorides.*

De seminibus siccis in primo.

FABA (Germ. *Bonen*, Gall. *Fabue*, Ital. *Fava*, Hisp. *La habua*.) vulgaris notitia est. Passim in hortis lata provenit. Floret æstate. * Inflationem excitat, agrè cōcoquitur, tumultuosa semina facit, tulli confert, carnē gignit mediā calidi frigidique natura. Decocta in posca, & cū suo cortice esitata, dysenterias & cæliacorū profluvia sistit: contra vomitiones convenienter manditur. Inflatio levior contrahitur, si aqua prior inter coquendū abjiciatur. Viridis plus negotii stomacho exhibet, majoremque flatum parit. Lomentum ejus & per se, & cum polenta illi in inflammationes, quas vulnus excitavit, mitigat: cicatrices concolores facit: turgentes grumoso lacte mammas, etiam si inflammatione tentantur, adjuvat: hæc restinguit: furunculos, sugillata parotidasque, cum scenigræci farina & melle discutit: cum rosa autem, ture, & ovi candido, præcidentes oculos, tumores, uvæque reprimat: subactū vino, suffusiones & idus oculorum recreat. Manducata sine cortice faba, ad avertendas fluxiones, fronti illigitur: decocta in vino, testium collectiones sanat: quò tardius pubes erumpat, pueris imo ventri illinitur: virginitatem purgat. Fabarum cortice illi capilli, qui post evulsionem renascuntur, gracilescunt, & minus aliam capiunt: cum polenta, scisso alumine, & veteri oleo impositi cortices strumas discutunt. Decocto eam lanæ inficiuntur. Faba dempto cortice in illas partes divisa, in quas suprà natura scinditur, imponi solet sanguinis delusionibus ab hirudine concitatis: namque eas supprimit, si semilecta apprimatur. *Dioscorides.*

D **SICCANT** quoque in primo, semen Fœniculi, Scenigræci, Hordeum, &c. de quibus vide suprà suo loco.

De seminibus siccis in secundo.

LENTE (Germ. *Linsen*, Gall. *Lentille*, Ital. *Lenticchio*, *Lente*, Hisp. *Lantera*.) * valenter astringunt, corpus desiccant, ventrem sistunt: sed

costum earum resolvit: ideo ipsarum juris prior aqua abjicitur, ubi retentionis causa adhibetur. Somnia tumultuosa excitant: capiti, nervis, ac pulmonibus inuaciles. Contra subversionem stomachi, triginta grana lentis delibata devorari proderit. Decocta cum polenta, & illita, podagras lenit: sinus cum melle glutinat, crustas rumpit, ulcera purgat. Decocta in aceto duricias & strumas dicitur. Passim in agris sate proveniunt: Julio & Augusto colliguntur. *Dioscorid. & Galenus.*

SICCANT quoque in secundo, Ervum seu Orrobis, Milium, Oryza, semen Papaveris, Solani, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De seminibus siccis in tertio.

COCCUM, GRANUM TINGTORIUM, KERMES, (Ital. *Grana Cocco.* Gall. *Le graine de quoy on fait l'escar late.* Hisp. *La Grana para teñir.*) quo insectores utuntur, frutex est surculosus, parvus, cui grana ceu lentis adherent, quae electa congeruntur. Optimum gignitur in Galatia & Armenia: deinde Asia & Cilicia: ultimū ex omnibus Hispanicum. * Vis huic spissandi: vulneribus, nervisque praecis convenienter ex aceto tritum illinitur. Nascitur quoque in Cilicia ē quercubus, cochlearum exilium similitudine: quod illius regionis mulieres ore legunt, & coccum vocitant. *Dioscorides.*

SICCANT quoque in tertio, semen Anethi, Apii, Ammi, Anisi, Cari, Cumini, Coriandri, Nitellae, Petroselini, Milium, &c. de quibus vide supra suo loco.

De seminibus calfacientibus caput, thoracem, cor & stomachum.

CAPUT excalfaciunt, semen Foeniculi, Majoranae, &c. de quibus vide supra suo loco.

THORACEM excalfaciunt semen Urticae, &c. de quo vide supra.

COR excalfaciunt semina Oeymi, &c. de quibus vide supra suo loco.

STOMACHUM, VEL VENTRICULUM excalfaciunt, semen Anisi, Cuminum, Ameos, Cardamomum, Grana Paradisi, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De seminibus excalfaciuntibus jecur.

SEMINA ASPARAGI vulgaris sunt notitia. Nascuntur passim in hortis. Colliguntur aestate, & conservantur per annum in loco sicco. * Urinam ciunt: regium morbum, renum vitia & coxendicum cruciatus persanant. *Dioscorides.*

HEPAR quoque excalfaciunt, semen Anisi, Ameos, Amomi, Apii, Cumini, Cari, Dauci, Foeniculi, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De seminibus excalfaciuntibus splenem.

Splenem excalfaciunt, semen Anisi, Cari, Nasturtii, &c. de quibus vide supra suo loco.

De seminibus calfacientibus renes & vesicam.

CICAR sativum (Ger. *Kichern* / *Ziweverts*, Gall.

Pois cices. Ital. *Cece.* Hisp. *Caruñeo.*) vulgo notum est. Colligitur in fine aestatis, vel principio autumnus: siccat, & conservatur per annum.

* Alvo idoneum est, urinam ciet, inflationē parit, colorem commendat, menses ac partus expellit: lac auget: Venerem excitat: calculos in renibus frangit dato cum roremarino hydropicis, aut regio morbo laborantibus, eorum decocto. cum ervo decoctum, illinitur ad inflammationes testium, verrucositas informicationes: ad scabiem, ulcera capitis manantia, impetiginisque: item contra carcinomata, & ulcera quae caecothae vocantur, cum melle & bordeo prodest. Alterum genus nigrum, ceteris minus, quod Arietinum vocant, idem quod album vel rubeum praestat. *Dioscorides & Galenus.*

SEMINIS SAXIFRAE albe plāta mense Majo provenit, saxosis, arenosis, alperis, sitientibusque locis, foliis humi procumbentibus, exiguis, rotundis, in ambitu serratis, vulgaris terrestris hederæ modo: pinguioribus tamē, & mollioribus. Caulem profert tenuem junci modo, hirsutum, cubitalem: in cuius cacumine flores prodeunt albi, candidis violis non ab similes, qui mense Junio absque semine decidunt. Radix huic exilis, granulis quibusdam cohaerens, coriandri magnitudine, quae partim albicant, partim verò rufescunt, & pro semine seruntur, amaro gustu.

* Tusa & devorata urinam ciet, renum & vesicae calculos pellunt. *Matthiolum.*

RENES & VESICAM quoque excalfaciunt, semen Erucæ, Urticæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De seminibus excalfaciuntibus uterum.

RUTA semē vulgaris est notitia. Colligitur mense Julio, vel Autumno. * Potū contra intestina vitia efficax est. In antidota commodē additur. contra incontinentiam urinæ tostum semen septenis diebus potui datur. Est & aliud rutæ genus, Harm. seu Harmala dictum, & Dioscoridi de scriptum in ruta Galatica. Quibusdam dictamnum album vulgare creditur: non convenit tamen illi semen iubrum & triangulare. Hanc ob causam ejus loco, dictamno albo vulgari, aut semine rutæ sylvestris uti licebit, donec praestantius aliud reperiat. Maturescit semen Harmalæ autumno: * quod cum melle, vino, croco, & fœniculi succo, ac gallinaceo felle, teritur contra retulam oculorum aciem. In collibus & læto solo provenit. *Dioscorides, & Florentini.*

De seminibus calfacientibus artus.

ARTUS calefaciunt, semen Nasturtii, Rutæ, Sinapi, &c. de quibus vide supra suo loco.

De seminibus refrigerantibus caput.

LACTUCÆ semen notum est. Colligitur mense Julio vel Augusto: siccat, mundatur, & servatur per annum in loco sicco. Epotum, assiduas libidinum imaginationes in somno compescit & Veneri refragatur. *Dioscorides.*

CAPUT quoque refrigerat, semē Hyoscyami, Papaveris albi, &c. de quibus vide supra suo loco.

De se-

De seminibus refrigerantibus thoracem,
cor & stomachum.

THORACEM refrigerant, semen Papaveris albi, Violarum purpurearum, &c. de quibus vide supra suo loco.

CITRI semen vulgaris est notitia. refrigerat & siccatur ordine tertio. * Contra venena plurimum valet: scorpionum ictibus & potum, & appositum mirifice medetur. *Galenus.*

COR quoque refrigerant, semen Acetose, Coriandrum, &c. de quibus vide supra suo loco.

STOMACHUM refrigerat Coriandrum preparatum secundum Avicennam, &c. de quo vide supra suo loco.

De seminibus refrigerantibus hepar.

CUCURBITAE semen notum est. Colligitur circa principium hyemis. Cucurbita in vite sua ad hunc mem usque servata, deinde in solata, aut in calido hypocausto posita, donec penitus fuerit siccata, servatur per annum in loco sicco. Frigidum & humidum in secundo: * sanguinis & bilis fervorem, febriumque; extinguit. *Galenus.*

CUCUMERIS & CITRULLI semen colligitur mense Julio, vel Autumno: siccatur, & conservatur per annum. Refrigerat & humectat ordine secundo: * alvo & stomacho utile: urinam movet modice: cum lacte, aut passo vesicæ exulcerationibus subvenit: bilem & sitim extinguit. *Diocorides & Galenus.*

MELONIS semen mense Julio vel Augusto colligitur: mundatur, siccatur & servatur per annum in loco sicco. Refrigerat & humectat excessu secundo: * sitim & febrium calorem extinguit: urinam citius abstergit: vesicæ ac renum exulcerationibus subvenit. *Diocorides & Galenus.*

PORTULACÆ semen Julio mense & autumni principio colligitur: siccatur, & conservatur per annum Frigidum in tertio. * Fluxiones repellit, & maxime biliosas & calidas, &c. *Galenus.*

SCARIOLE semen Julio mense colligitur: siccatur, & conservatur per annum. Refrigerat atque exiccatur excessu secundo: * hepatis calorem extinguit, bilemque, &c. *Galenus.*

HEPAR quoque refrigerant, semen Endivix, Lactucæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De seminibus refrigerantibus splenem.

SPLENEM refrigerant, semen Citrulli, Cucurbitæ, Cucumeris, Endivix, Lactucæ, Melonum, Portulacæ, Scariolæ, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De seminibus refrigerantibus renes
& vesicam.

RENES & VESICAM refrigerant, semen Cucurbitæ, Citrulli, Cucumeris, Melonum, Endivix, Lactucæ, Portulacæ, Scariolæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De seminibus refrigerantibus artus.

ARTUS refrigerant, semen Citrulli, Cucurbitæ, Cucumeris, Melonum, Endivix, Lactucæ, Portula-

CAE, Scariolæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De seminibus astringentibus.

ANTHERA semine rosarum est. Colligitur autumno: siccatur & servatur per annum. Astringit: * vomitiones alvique fluores cohibet.

BERBERORUM semine colligitur autumno, vel hyemis principio: siccatur, & conservatur per annum, ad usum. * Sitim restinguit, biliosas pestilentesque; exhalationes supprimit. Datur cœliacis, dysentericis: & ubi bilis à jecore in ventriculum regurgitans, cholericos excitaverit affectus. *Matthiolus.*

BURSÆ pastoris semen colligitur mense Majo, vel Junio: siccatur, & conservatur per annum. Refrigerat, exiccatur, & astringit: * cruentas excretaiones sistit: vulnera glutinat: mensium abundantiam sistit: contra omnes sanguinis fluxiones efficax est, &c. *Matthiolus.*

NUCLEI ACINORUM astringendi vim obtinent: * stomacho utiles sunt. Inspargitur farina tostorum, polentæ modo, dysentericis, & cœliacis, & solutis stomacho. *Diocor.*

ASTRINGUNT quoque Granum tinctoriæ, seu Coccum, Miltum, semen Portulacæ, &c. de quibus supra suo loco.

De seminibus discutientibus.

DISCUTIUNT semen Anethi, Dauci, Fœni græci, Lini, Nigellæ, Sesami, &c. de quibus vide supra suo loco.

De seminibus abstergentibus.

ABSTERGUNT Faba, Ervum seu Orobus, Hordeum, Lupini, semen Urticæ, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De seminibus emollientibus.

EMOLLIUNT Fœnugræci, semine Lini, Malvæ, Nigellæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De seminibus indurantibus.

INDURANT semina Portulacæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De seminibus suppurantibus.

LOLIUM, Ger. Ratten- oder Kornweiser. Gall. *Yuray, ou Gasse* appellatur: in arvis tritico & hordeo corruptis uligine seminibus nascitur. * Moltum nomas, putrescentia ulcera, gangrenasque compescit, cum raphanis & sale illitum: & ex aceto & sulphure vivo ferros lichenas & lepras sanat: strumas quoque discutit, cum simo columbino & lini semine decoctum in vino. Decoctum ex aqua multa, urisissimè ischiadicis illinitur: si cum polenta, thure, myrrha, aut croco suffatur, conceptionem adjuvat. *Diocor.*

SUPPURANT quoque Fœnugræcum, Hordeum, Lini semen, &c. de quibus supra suo loco.

De seminibus glutinantibus.

GLUTINANT Ervum seu Orobus, Lolium, Lupinus: de quo vide supra suo loco.

De seminibus status discutientibus.

SANTI, SANTONICI, seu ZEDARIÆ semen, Germ. *Wurmisaamen*, è Sinarum regione

ultra extremas Indię oras adfertur. Ex calefacit: A
* Hætus discutit, alvi tincas necat, &c. *Matthiolum.*

FLATUS quoque discutunt, semen Anethi, Anisi, Apii, Cari, Cumini, Dauci, Fœniculi, Nigellæ, Petroselinii, Seseleos, &c. de quibus vide supra suo loco.

De seminibus generantibus semen.

FRAXINI semen, seu lingua avis, * jecinoris & lateris doloribus in vino sumptum medetur: aquam, quæ lubit cutem, extrahit: corpus ob- B
sum onere levat, & ipsum seasim ad maciem re-
ducit: Venerem stimulat. *Plinius.*

SEMEN quoque generant, Cicer, Faba, semen Erucæ, Lini, &c. de quibus vide supra suo loco.

De seminibus menstrua provocantibus.

LIGUSTICI semen nascitur in altissimis as-
perisque montibus, & hortis: colligitur mense
Julio: siccatur, & conservatur per annum in loco
siccato. * Excalfacit. cõcoquit, flatus discutit, men- C
ses movet, &c. *Dioscorides.*

MENSTRUUA quoque provocant, Amomi, se-
men Asparagi, Anisi, Ammi, Dauci, Apii, Fœni-
culi, Petroselinii, Seseleos, Cicer, &c. de quibus
vide supra suo loco.

De seminibus menses sistentibus.

PARONIAE semē vulgaris est notitię. Nasci-
tur in hortis, & montibus altissimis. Colligitur
mense Augusto: siccatur & servatur per annum. D
Auxiliatur grana nigra suppressionibus noctur-
nis, vulvę strangulationibus, & matricis dolori-
bus, quindecim numero pota, in aqua mullâ
aut vino. Rubra verò grana menses sistunt, decem
vel duodecim pota in vino austero, & nigro:
stomachicis & erosionibus, ea esse prodest: à pue-
ris pota, initia calculorum eximunt. *Dioscorides.*

MENSES quoque sistunt, Anthera, Cuminum,
&c. de quibus vide supra suo loco.

De seminibus calculum frangentibus.

SEMEN Lappæ minoris in pilulis & globulis
invenum, & in levissimū pulvere in redactum,
cum paucis vino albo, eoque generoso exhibitum,
senes ab arenulis efficacissimè repurgabit: sed
aliquanto celerius, si cum aqua vitæ hauriatur.
Ab experto accepit *Mizaldus.*

CALCULUM in renibus frangunt, Miliū Solis,
semen Malvæ, &c. de quibus vide supra suo
loco.

De seminibus venenis resistentibus.

RAPÆ semen vulgaris est notitię: colligitur
æstate, servatur per annum. * Antidotis & the-
riacis, præsertim quæ sensum doloris auferant,
(anodyna vocant) idoneum est: potam contra
venena salutare est: Venerem concitat. *Dioscor.*

VENENIS quoque resistunt, Ammi, semen A-
nisi, Apii, Citrei mali, Fœniculi, Cardamomum,
&c. de quibus vide supra suo loco.

De seminibus mitigantibus dolorem.

FASICUM, Ger. *Sens* / ober *Psenny* / *Heidelborn.*

Ital. *Panico*. Gall. *du Paris*, semblable à millet. Hisp.
El panizo, milio specie simile, facultate exiccato-
ria. * Silit non nihil ventris fluxus: astringit mi-
nus quàm milium. *Galenus.*

DOLORAM quoque mitigant, semen Anethi,
Amomi, Cumini, Cardamomi, Dauci, Ervum,
Fœnumgræcum, Hyoscyami, Lini, Petroselinii,
Milium, &c. de quibus vide supra suo loco.

*De seminibus discutientibus
strumas.*

STRUMAS discutunt, semē Althææ, Corian-
drum, Hordeum Lentis, Lupini, Lolium, Litho-
spermum, &c. de quibus singulis vide supra suo
loco.

De seminibus venenosiss.

CORIANDRUM ob odorem latere non po-
test. * Epotum autē vocem exasperationis aniam
adfert, à temulentis nō abhorrentem. qui sum-
pserunt, pendenda dictu blaterant, totiusque; cor-
poris odore venenum fatentur. Quibus post vo-
mitionem irino oleo concitata, uti retulimus,
merum & per sese, & ex absinthio potum auxi-
liatur: item oleum: nec secus ova in eodem exi-
nata, siliques facta in muria sorbeantur: & epo-
ta muria, & jus salum ex gallina & anserè: pas-
sum quoque cum lixivio sumptum. *Dioscorides.*

PSYLLION epotum, * corpori toto frigus, &
torporem cum exolutione & mœrore quodam
adfert, ita ut animum despondeant. Cui omnia,
quæ exhausto coriandro auxiliantur. *Dioscor.*

*De seminibus purgantibus
bilem.*

PSYLLION, Ger. *Pstientraut*. Gall. *Herbe à
Puces*, foliis est coronopo non dissimilibus, hirsu-
tis, longioribus. Sarmetosa fœni modo in totū
herbuit, ramis dodrantalibus: coma à medio
caule exoritur, duobus tribusve convolutis in
cacumine capitulis: in his semine duro, nigro,
pulicum similitudinis est usus in medicina. Eligi-
tur absolutum, amplū, tam grave, aut aqua mer-
gatur. Nascitur in arvis & incultis. Colligitur
Autumno semen. Servatur ab uno anno usque ad
duos. Dosis verò à drachma una usque ad tres.

* Aqua frigida maceratum purgat choleram: fe-
bribus biliosis est salubre, & inflammationibus
thoracis. Thoracem quoque lenit, sitim extinguit.

Cum aceto autem agratū, phlegmonas, erysi-
pelata, herpes, & cæteros tumores calidos ex-
tinguit, & horum dolorem sedat, præsertim ca-
taplasmate impositum. Sic & cephalalgiam ca-
lidam mitigat. Frixiū verò & conquassatum,
floreū biliosum, dysentericum, à medicamen-
to acti, ut scammonio, excitatum, sedat cum o-
leo rosaceo sumptum, vel injectum. Et psyllio sic
macerato cum aqua fontana frigida, & quassato,
mucosa potio, præcipuè cum oleo violato,
aut syrupo violato, alvi subducit. Non sumen-
dum autem, quibus viscera sunt imbecilla, neque
etiam tritum. *Dioscorides & Salsus.*

THYME.

THYMELÆA seminis, seu grani Gaidii planta, virgas edit pulchras, multas, tenues, binum cubitorum: foliis chamelææ, angustioribus & pinguioribus, viscosis gummosisq; si mordeantur: flore candido: fructu myrti in modum rotundo, qui inter initia viret, & tandem rubeſcit: in volucrum fructus durum, foris nigrum, intus album. Nascitur in montanis asperis, & incultis calidiorum regionum locis. Quovis anni tempore viret, sed fructus Autumno perficitur. Conservatur per annos duos. Dosis à granis quatuor usq; ad viginti. Datur robustis ac fortioribus hominibus: imbecillioribus nequaquam. * Hoc per inferna, bilem, pituitam, aquasque detrahit: verum fauces adurit. Itaq; cum farina, aut polenta, aut in uvæ acino dari debet, aut melle cocto obductum devorari. *Dioscorides.*

THLASPI herbula est angustis foliis, digitali longitudine, in terram versis, subpinguibus: binum dodrantum cauliculo, tenui, non sine adnascensibus ramis: fructu circa ipsum totum ab extremo in latius se pandente: semine nasturtii, incluso vasis in cacumine divisis, lenticulæ effigie, nisi quod infringitur: unde nomen accepit. Flos albeſcit. Nascitur in semetis, & sepibus, fossisque. Semine asperi gustus, exsiccans. * Bilem utramque extrahit, potum acetabuli mensura: prodest ischiadicis infusum: sanguinem potu educit, internas suppurationes rumpit: menses ciet, sed partus enecat. *Dioscorides.*

Thlaspi semen est in usu: cujus tempore Galeni ex Creta quædam species, formæ rotundæ, colore inter rubeſcentem & flavum medio, minor, quam est milium, afferebatur. Quod tamen passim etiam creſcebat, & arbitrari esse illud ipsum, quod hodie ab omnibus Pharmacopœis accipitur, quoniam omnes ejusmodi notas haberet. Sed Galenus multo magis laudat illud, quod colore nigricante ex Cappadocia habebatur, & ita rotundum erat, sicut prius præcipue quod in monte Tauro nascebatur: non parum dissimile à Cretico, quod ubique proveniebat, & ex aliis Cappadocicæ partibus quoque afferebatur. Sed istud ex Tauro erat grandius, & ex uno latere habebat nescio quid cōpressi, unde etiam nomen Thlaspi obtinuit: & ejusmodi Thlaspi (qui diligentiâ adhibent in regno Neapolitano quoque haberi potest: & ego ex monte Polino Calabriæ, atq; etiam ex montibus in eo latere, quod Amasi vocatur, accepi, cum omnibus notis, quas illi Galenus attribuit, quod initio mihi à Luca Ghino felicissimæ memoriæ, dum Bononiæ esset, fuit transmissum. Sapore est amaro, & acerrimo, & cum terræ mandatur, facile provenit: quoniam non ita sit validum, quemadmodum quod sua sponte in montibus nascitur.

De seminibus purgantibus pituitam.

CARTHAMI, seu Cnici semen, Ger. *Witbo* safran saamen / eligitur amplum, plenum, medulla pingui, album, angulosum, leve. Nascitur in

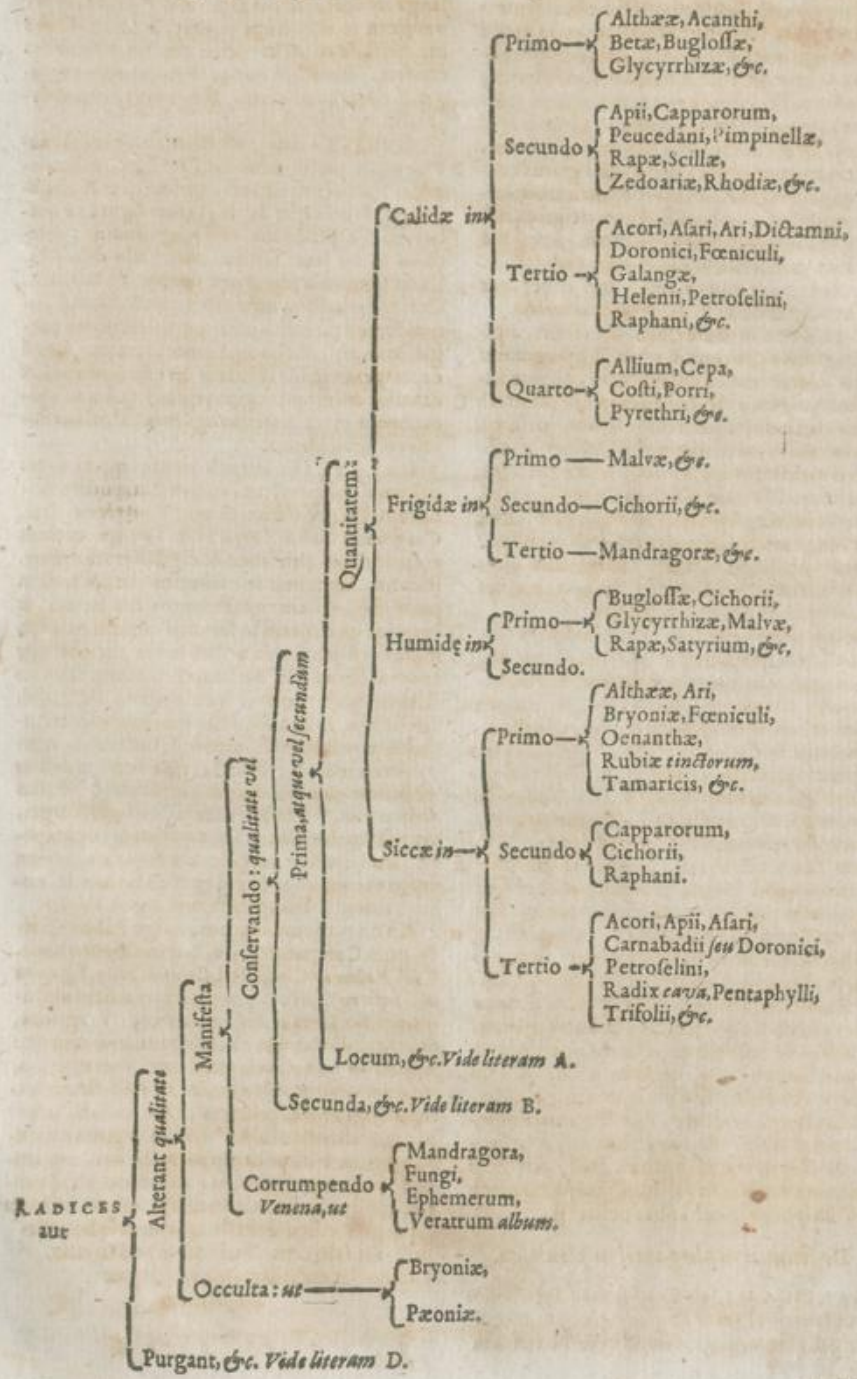
A hortis. Colligitur estate. Conservatur autem per annos tres. Dosis est à drachmis quatuor ad aureos quinque. Cotrigitur ejus malitia aniso, galanga, macere & cardamomo. * Pituitam per ventrem & vomitum purgat, & aquas. Ob id morbis inde natis, ut colico affectui, & similibus confert. Thoracem quoq; & pulmonem expurgat. Stomacho noxium. Unde ejus noxa, ut supra, corrigenda. *Mesues.*

GENISTA arbor est montana, è cujus caudice quam plurimæ funduntur virgæ, rectæ, flexiles, fractu contumaces, quibus vites & alia ligantur. Flores edit flavos, lunari figura: è quibus siliquæ prodeunt, ervi magnitudine: & semina in eis lenti similia, intervallis distincta. Dosis seminis à drachmis duabus ad quatuor. Corrigitur aniso, semine feniculi & dauci. Eorum semen pituitam utrinque valentissimè purgat, & ab articulis quoq; humores trahit. Renis excrementa pellit, urinam citè efficitissimè, & calculos disrumpit tam in renibus, quam in vesica: neque in his materias figi, & in calculum dureſcere sinit. *Mesues.*

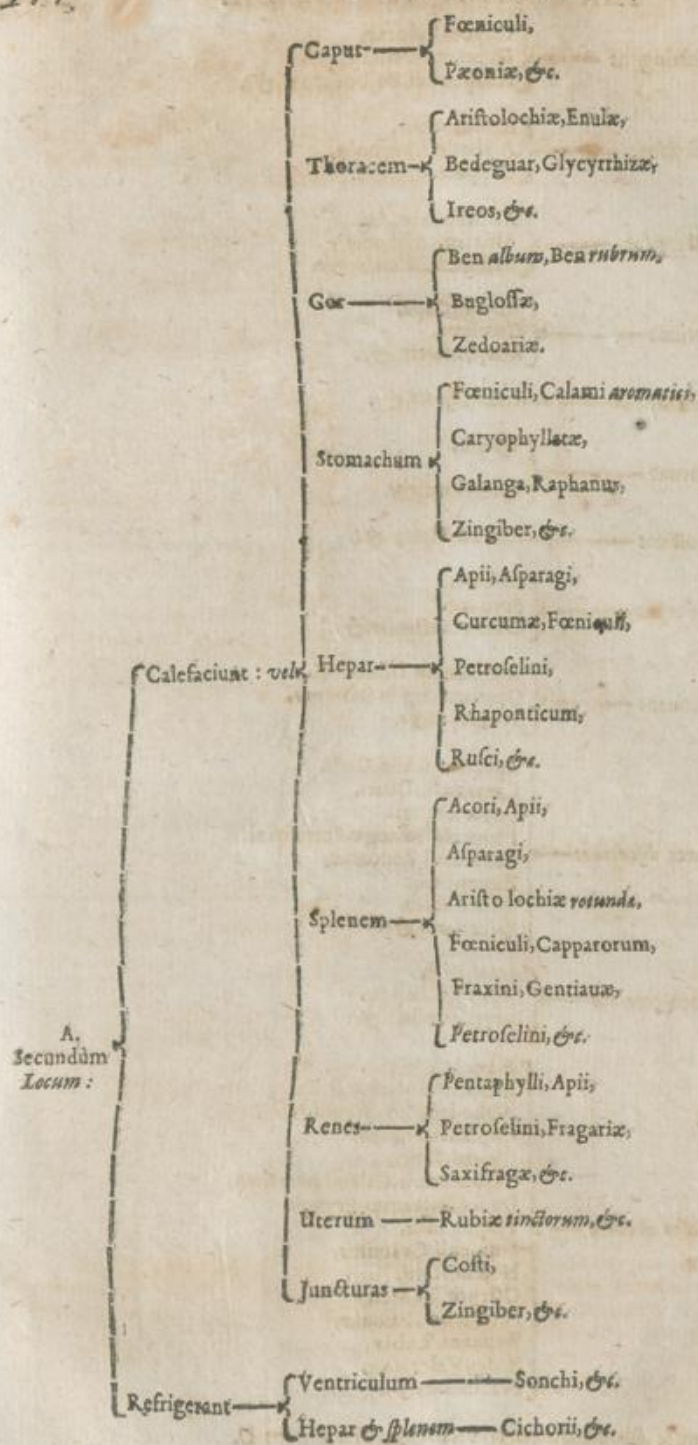
LATHYRIS, seminis planta, quam aliqui tithymalum appellant, vulgus Cataputiam minorem. Germ. *Springtörner / Trebtörner.* Ital. *Catapuzza.* Gall. *Esperge.* Hisp. *Tartago.* caulem emittit cubiti altitudine, & digitali crassitudine, inanem. Gignuntur in cacumine alæ, & folia in caule oblonga, amygdalini proxima, latiora, & læviora: quæ autem in summis ramulis exierunt, minora cōspiciuntur, aristolochiæ aut oblongæ hederæ figura. In cacumine fructum summis furculis gerit, triplici loculamento insignem, rotundum, ceu capparini, in quo grana intercurſantibus membranæ inter se distincta continentur, ervis majora, rotunda, quæ dum corticibus exuuntur, candida sunt, & gustu dulcia. Nullus radice usus. * Totus frutex lacteo succo turget, uti tithymalus. Grana sex, aut septem in catapotio, aut cum ficis aut palmulis devorata, alvum purgant: sed aqua frigida postea sorbenda. trahunt autem bilem, pituitam, & aquas. *Dioscor.*

RICINI seminis arbor, vulgo Palma Christi, item Cataputia major, Germ. *Wunderbaum.* Gall. *Palme de Christ.* Ital. *Ciraſole.* Hisp. *Figueria de l' inferno* dicitur: provenit parvæ ficis altitudine, folio platani majore, læviorè, & nigriorè, ramis caudicibusque cavis, in arundinis morem: femine in uvis asperis, quod corticibus exutum, ricinum animal repræsentat. ex quo oleum nomine Ricinum exprimitur, cibus sœdum, lucernis emplastrisque utile. * Grana triginta numero purgata, trita potu pituitam, bilem, aquamque per alvum extrahunt, vomitionesque movent. sed injucunda admodum est, & moleſta purgatio: siquidem stomachum vehementer subvertit. Tula, & imposta, vitia cutis, rarosque expurgat. *Dioscorides.*

DE RADICIBUS, Sectio XII.

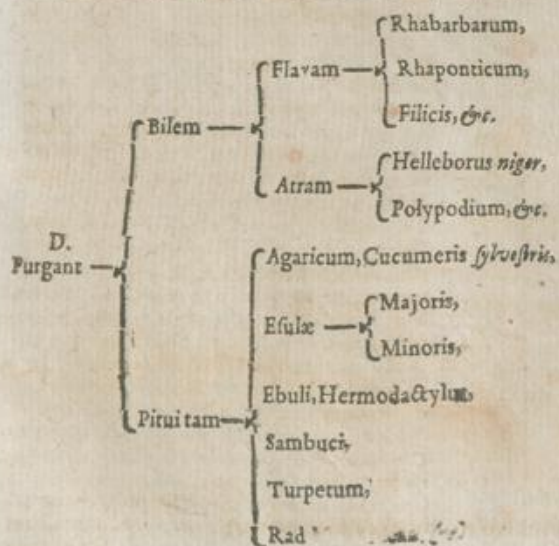
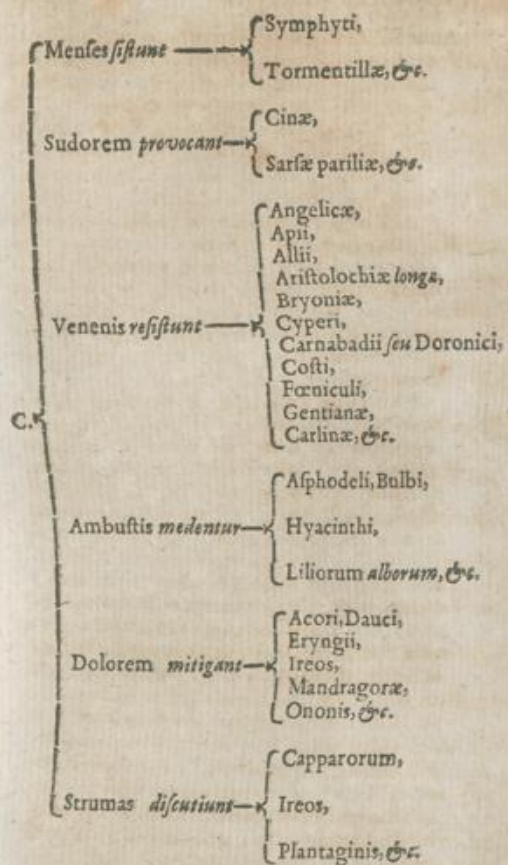
A. Secun

- Adstringunt — { Cyperi, Bistortæ,
Gentianæ, Pentaphylli,
Rhapontici, Bolbocastani, &c.
- Discutiunt — { Aristolochiæ,
Asphodeli, Bryoniæ,
Capparorum, &c.
- Abstergunt — { Aristolochiæ, Ari,
Asparagi, Asphodeli,
Bulbi, Chelidoniz, &c.
- Aperiunt — { Allium, Cypa,
Curcuma,
Rhaponticum, &c.
- Extenuant — Iridis *Illyrica*, &c.
- Adurunt — { Allium,
Pyrethrum, &c.
- Emolliunt — Althææ, Malvæ, &c.
- Suppurant — { Althææ,
Bryoniæ,
Liliorum *alborum*, &c.
- Glutinant — { Aristolochiæ, Dracunculi,
Gentianæ, Sigilli *Salomonis*,
Symphyti, &c.
- Flatu discutiunt — { Apii, Acori, Allii, Costi,
Carnabadii, Dauci,
Enulæ, Eryngii,
Fœniculi, Galangæ, Petroselini,
Peucedani, Zedoariæ,
Zurumbeth,
Spica Celtica,
Spica nardi, &c.
- Semen generant — { Acori, Bulbi,
Eryngii, Galangæ,
Saryrii, Secaculi, &c.
- Menses movent — { Afari, Ari,
Acori, Aristolochiæ,
Asphodeli, Allii, Bryoniæ,
Centaurii *majoris*,
Cyperi, Costi,
Capparorum, Calami *aromatici*,
Dauci, Dictamni, Eryngii,
Filipendulæ,
Fœniculi, Graminis,
Helenii, Lili,
Ostrui *feu Mei*,
Petroselini, Pæoniæ,
Raphani, Rubiæ,
Rufci, Valerianæ,
Fraxinellæ, &c.
- Menses sistunt, sudorem provocant, &c. Vide litteram C.

B.
Radices alteran-
tus qualitate se-
cunda, aut

C. Menses

De radicibus calidis in primo.

ALTHÆE radix, Germ. Eobischwurq? vulgaris est notitiæ. Nascitur partim in hortis. Colligitur autumnò: siccat in umbra, servaturq; in arca lignea per annũ. * Magis quàm herbæ ipsius folia discutit, extenuat, mitigat: difficiles affectus concoquit. Decoctum ad tormina intestinorum, ventris profluvium, & sanguinis ejectionem convenit. *Galenus.*

ACANTHI, seu BRANCÆ URINÆ radicis planta, Ger. Varentia? folia habet multò lactucaceis latiores & longiora, eruæ divisura, nigricantia, pinguis, lævia: caulē binũ cubicorũ, digitali crassitudine, lævem, prope verticem ex intervallis circumdatum foliis, seu nucamenta quædam oblonga referentibus, spinosis, è quibus flos prodit albus: semen oblongum, luteum: caput thyrũ specie, radicibus nititur longis, mucosis, rubris, & glutinosis. Nascitur in hortis, petrosif, & rignis. Colligitur Augusto, vel Septembri: mundatur, siccat ad Solem, conservaturq; per annum unum vel duos. * Radix ustis igni, & luxatis artibus illita subvenit: pota urinam citè, sed alvum cohibet: ruptis, convulsis, tabem sentientibus mirè prodest. *Dioscorides.*

BETÆ radix, Ger. Mangoldwurq? nota est: * cujus decoctum, & foliorum fures, lentesq; deterget: perniones motu mitigat. Radix abstergit, digerit. *Dioscorides.*

BUGLOSSÆ radix nascitur in campestribus: colligitur Autumnò. * Vino imposita, animi voluptates auget. *Dioscorides.*

GLYCYRRHIZÆ, seu radix dulcis, Germ. Süßholz, Ital. Regolizia, Gall. Rigolisse, Hispan. Regalixa, fruticosa est, ramis binũ cubicorum altitudine assurgentibus: foliis lentis, dentis, pinguis, tactuque gummosis: flore hyacinthi: fructu pilulari, platani magnitudinis asperiore, qui siliquas lentium modo habet rufas & parvas: radicibus longis, ut gentianæ, coloris buxi, subacerbis & dulcibus: quæ densatur in succum, lycii exemplo. Nascitur plurima in Cappadocia, Ponto & Apuleja. Vñitur etiamnum in viridariis pluribus locis, in Italia, Gallia & Germania. Colligitur mensè Augusto, vel Autumnò: siccat ad Solem, servaturq; per annos duos. * Arteriæ scabritiam lenit: astuanti stomacho, thoraci, ac jecinoti convenit: vesicæ scabiem & renum dolores sanat: sitim extinguit. *Dioscorides.*

Glycyrrhizæ succum, si quis dubitaret, an esset adulteratus, qui aliò affertur, ipsemet parare posset, acceptis radicibus quæ crescunt in Apulix aridis locis in magna copia. Extrahitur autem hac ratione: primum radices tunduntur, deinde aliquot dierum spacio aqua macerantur, & coquantur, post coctionem eximuntur, & liquor ille rursus tandiu coquitur, donec instar mellis crassescat.

De radicibus calidis in secundo.

APPII sativi, seu vulgaris petroselinii radix, Germ. Peterlinwurq? nulli nõ cognita: colligitur

A mensè Augusto, vel Autumnò: mundatur, siccat in umbra, & conservatur per annum. Recens sua vis est, & stomacho grata: * urinas menstruales movere: status discutit, &c. *Galenus.*

CAPPARUM radix nascitur in Alexandria, Egypto & Apulia. Prestantissimè Alexandriæ. Colliguntur mensè Septembri, siccat in umbra, & servantur in arca lignea per annum. * Abstergit, expurgat, incidit, discutitque tum amaritudine, tum acrimonia: acerbitate verò contrahit, stringit, & densat, quapropter lienes induratos, & pota, & extrinsecus juvat: menstrua provocat, pituitam per os educit: maligna ulcera sanat: dentium dolores mitigat: tumores digerit: & virgines discutit: auriumque vermes eiecit. *Galenus.*

PRUCEDANUM, (Germ. Hartstrang / Caro fenchei, Gall. Ponceau, ou queue de porceau) caulem emittit tenuem, gracilentum, forniculo similem: comam habet statim ab terra copiosam, spissamq;: flore luteo: radice nigra, crassa, gravi odore, succosa. Eligitur recens, quæ cariem non senserit, firma, odoris plena. Gignitur in montibus opacis. Colligitur radix mensè Septembri, siccat in umbra, & servatur per annos duos, vel tres. * Digerit, extenuat, absumitq;: lienum, præsertim induratum, ex aceto, aut oxymelite pota: perforatorum dentium dolores sanat, cavitati imposita: foris squamas celerrimè

D ab ossibus detrahit: & arida illita ulceribus contumacibus medetur. *Dioscorides & Galenus.*

PIMPINELLA, (Germ. Dibernellen, Gall. Pimpernelle, ou Pimpernelle.) duo habentur generi. Major radice nititur longa: foliis circumquaque solo procumbentibus, dissectis, per ambitumq; serratis: caule quadrangulari: floribus in umbellam coherentibus, tenuibus, albicantibusq;. Minor caule exit rubenti: foliis minoribus minus dissectis, minutiusq; serratis. Utraque tamen hircum redoleret. Nascitur in campestribus & sylvis. Colligitur mensè Augusto: siccat, & conservatur per annum. * Radix, in qua vis tota est, excoquitur, siccatque ordine secundo

E completo, aut sanè tertio incipiente. Præstat hæc ad renum & vesicæ morbos, quorum calculus est causa. Ob id enim renes à calculis expedit, & urinam remorata pellit. *Matthiolus.*

RAPUM (Germ. Ein Nöß, Gall. Rabe, raba, Ital. Rapa, Rapa, Hisp. El nabo redondo.) vulgò notissimum est. * Decocta radix alit, inflammationem parit, humentem ac fluxam carnem creat, Venerem stimulat. Decocto podagræ, pernionesque foventur: contritoque rapo, atque imposito juvantur. Si excavatæ radici rosaceum ceratum adigatur, & ferventi cinere eliquescat, exulceratis pernionibus proficiet. *Dioscor.*

SCILLA (Germ. Meerzwibel, Gall. Stipoule, ou Charpentaire, Ital. Squilla, Hisp. La Cebolla albayana,) vulgaris est notitiæ: sit bonæ habitudinis, (non tamen adeò magna & enormis) bene habitata & nutrita, alba, recens ex terra sumpta, cum folia ejus & caulis exactè aruerint, seu quando

tritium metus, quia tunc potissimum viger. Alba est masculus, eaque utilior, quam femina, nigra. Scilla alba segmenta, seu talora cultello ligato separata, lino trajecta, modicis intervallis, ne se mutuo contingant, in umbra siccantur diebus sexaginta, ut ex his fiat acetum scilliticum. * Scilla vim acrem atque ferentem habet: calida in secundo. Incidit: urinam movet: stomachicis, hydropicis, suspitiosis, torminibus, & regio morbo subvenit. *Dioscor. & Medici Coloniae.*

ZEDOARIA, Ger. Zitwen, faciem zingiberis representat: odoratior tamen, amanuicula, neque adeo ut zingiber acris. Convenerit in Sinarum regione, ultra extremas Indiae oras. * Excalescit & siccatur ordine secundo. Flatus discutit, & pinguedinem auget propria quadam facultate, non quidem elementari. post sumpta, grave virus animae, quod allium, cepa, vel vinum excitavit, abigit: venenosorum animalium moribus opitulatur: alvi fluxiones sistit, uteri abscessus resolvit, vomitiones reprimit, & coli cruciatus tollit, itemque ventriculi. Alvi tinea quascunque enecat, & in antidotis additur. *Marshallus ex Serapione.*

RHODIAE radices cauliculi sunt dodrantes, aut altiores paulo, rotundi, nonnihil concavi, foliis circumvestiti plurimis, oblongis, latis, acuminatis, virentibus, carnosissimis, per ambitum serratis. Crassulae herbae aliquatenus similibus, attamen minoribus, in cacuminibus umbellae parvae apparent, in quibus strobili exigui et lateo pallentes, tandemque rubescentes: radix crassa, inaequalis & tuberosa, quae recens candida & succola trita rosarum odorem satis refert. In Apennino & Gergano Italiae montibus, nec non in Germania alpibus sponte gignitur: & ut Dioscorides, in Macedonia quoque. In Belgia hortis colitur, ubi aestate viret, & aliquando floret: hyeme later, sola radice vivaci, frigorisque patiente. Graeci *Podios* hanc nuncupant. Germ. *Rosmarin*. Hisp. *Rodia*. haudquaquam à Rhodo insula, sed à rosae nomen accepit, quarum odorem attrita spirat. Ceterum utilis haec herba est, auctore Dioscoride, capitis doloribus, si madefacta fronti, & temporibus cum modico rosaceo imponatur. Galeno tenuium eam partium digerentisque facultatis, & in calefaciendo secundi ordinis censendam esse, aut tertio incipientis: at nobis refrigerans & rosae uti odore, ita & temperatura affinis videtur, & adversus capitis ex calida causa dolores efficacem esse posse. *Dodonaeus.*

*De radicibus excalescentibus
in tertio.*

ACORUS folia fert iridis, radices non dissimiles, summo cespite sparsas, complicatas, geniculatas interceptas, in obliquum actas, albicantes, gustu acras, & ut Galenus ait, modicè amaras & odoratas. Optima est densa, candida, carie non exesa, plena, odorata: cuiusmodi est Chalcidica & Galatica. Ceterum omnes has ferè notas

A habet ea radix, quae hodie vocatur Calamus aromaticus. Hanc ob causam haec semper pro auro sumenda est, vel asari radix. * Acori radice vis excalescentia. Decoctum potu urinam cit. prodest lateris doloribus, & jecinoris atque thoracis: item torminibus, vullis, ruptis, lienem absunt: urinam stillicidio, & serpentum ictibus auxiliatur: insidentibus ad muliebres affectus, iridis modo, utiliter imponitur. oculorum caligines succo discutit. Antidotis radix magno usu commiscetur.

Dioscorides & Medici Florent.

ASARUM, Germ. Hasenwurz, Ital. *Asaro*, Gall. *Cabaret*, Hisp. *Asarabaccara*, dicitur: hederæ foliis, minoribus multo, rotundioribusque: floribus cyano hyoscyami similibus, purpureis, inter folia proxime radicem emicantibus, odoratis: in quibus semen acinosum. Coniculos habet angulosos, asperos & molles: radices numerosas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini non dissimiles, longè tamen graciliores, odoratas, excalescentes, & quæ linguam vehementer mordent. Umbrosis montibus provenit. Augusto mense colligitur, vel Autumno: siccatur in umbra, & servatur per annum in arce lignea. * Ad solutionem ventris, dosis infusionis est ab aureis duobus ad quatuor: pulveris verò à drachma una usque ad aureos duos. Excalescentiam vim habet: urinam cit: hydropicis & vetusto coxendicum dolori prodest. Radices senis drachmis ex aqua multa potae, menses trahunt: & veratri albi modo purgant. In unguenta additur. *Dioscorides & Mejer.*

ARON apud Syros Lupa vocatur: nonnulli Serpentariam minorem vocant: Germ. *Woffenpint*, & *Zerisch*, It. *Gigno*, Hisp. *Taro*, Belg. *Catsevoet*, Gall. *Pied de Veau*, folia emittit dracunculæ, sed longiora, & paucioribus distincta maculis: caulem subpurpureum, dodrantelem, pistilli specie, à quo croceum semen exit: radice dracunculæ alba. Nascitur in campetribus, sylvis, juxta urbium fossas, sub sepibus, locis ubique umbrosis. Erumpunt mox post hyemem folia: pistillus verò è vaginula Junio exit, foliis marcescentibus: quibus corruptis, vix Julio & Augusto maturantur. Colligitur mense Augusto: siccatur, & servatur per annum. Terrena essentia constat, sed calida: * proinde extergendi vim possidet, verum non valentem, sicut draconium. Radices comeste crassitiem humorum mediocriter incidit, adeo ut excretionibus ex pectore idoneæ sint. Ex fimo bubulo podagris illinitur. *Dioscorides, Galenus & Dodonaeus.*

DIETAMNUM, herba est in sola Creta nascentes, pulegio similis, sed majoribus foliis, cana lanugine pubescentibus. Florem nullam aut semen profert, inquit Diosc. Theophrastus verò, ceterisque auctores & caulem illi tribuunt, & florem & semen: ut manifestè videre licet in dictamno, quod hodie ex Creta adfertur: cui quidem conveniunt reliquæ Dioscoridis notæ, sed florem & semen profert. Alia est planta dictamnum album vulgò vocata, alias fraxinella, planè

à Dictamno Cretenſi diverſa: quæ quamvis valde efficaciæ ſit, dictamno Cretenſi ſubſtitui tamẽ non poteſt: hoc enim veteres intelligunt, cum abſolutè dictamnũ ſcribunt. * Calfacit: par- tus accelerat. Omnia præſtat, quæ ſativum pule- gium, quod ejus loco ſubſtituendum eſt. *Medici Florentini ex Dioſcorido & Matthiolo.*

DORONICUS radices Ornithogali repræ- ſentat. Affertur ex Alexãdria Ægypti. * Ad cordis affectus commendatur: cõtra venena & de- leteria medicamenta. Dilutum, colatum, pecto- ris & laterum humores expurgat, tuſſi confert. Doronicus Actuarius Carnabadium dicitur. Ejus loco Galanga, vel caryophylli ſubſtituendi ſunt. *Matthiolo.*

FENICULI radix vulgaris notiæ eſt. Na- ſcitur paſſim in hortis. Colligitur Auguſto me- ſe vel Autumnò. Lavantur, ſinduntur, & à me- dulla intrinſeca mundantur, deinde in umbra ſiccantur. Conſervanturque per annum in arcis ligneis. * Menſtrua & urinas provocat: arqua- tis auxiliatur.

GALANGA eſt radix nodulis ſcatens, intus & foris rubra, per internodia contorta, odorata, & acerrimi ſaporis, odore & figura quadam cy- peri: unde quibusdam Cyperus Babylonicus putatur. Eligenda gravis, rubra, ſapore acerrimo linguam vellicans. Adulteratur Cyperi vulgaris radicibus repurgatis, & in aceto cum pipere maceratis: ſed abraſo cortice fucus deprehen- ditur: nam pars interior neque galangæ acri- moniam, neque ſaporem habet. Calfacit & ſic- cat ordine tertio. * Proinde ventriculum robo- rat, & ejus dolores tollit: ſi tamen à frigore vel ſtatu proveniant. Naribus admota frigefacto cerebro utilis eſt: ore retenta anhelitũ comen- dat. Facit & ad cordis palpitationem, ſi è planta- ginis ſucco bibatur: celiacos ſanat, & coli dolo- res mulcet, qui à ſtatu oriuntur. Prodeſt flatuo- ſis uteri affectibus: Venereæ roborat: renes re- frigeratos calfacit: & frigidis morbis omnibus præſtat. *Medici Florentini ex Matthiolo.*

HELENIUM, officinis Euula, Germ. *Mont- wurtz* folia habet verbaſci anguſtioris folii aſpe- riora, oblonga: cauſem quibusdam in locis non emittit: radicem ſubalbida, interdum ſubrufam, odoratam, ſubacrem, vegetam, magnam: ex qua agnata propagines liliorum aut ari modo ſerũ- tur. Montanis, umbroſis, & non omninò ſiccis locis provenit. Frequens non modò apud Bel- gas, verùm & alibi, ut in Italia, Gallia, Germa- nia, &c. Flores Junio ac Julio vigen. Radices Autumnò, & non rarò Aprilis, & Majo menſibus leguntur, particulatimq; diſſectæ ſiccantur, & conſervantur ab anno uno uſque ad tres, in loco ſiccò. * Potum radicis decoctum menſes & uri- nas ciet. Ipſa que in eclegmate ex melle prodeſt tuſſi, orthopnoæ, ruptis, convulſis, inſtationi- bus & ſerpentum morſibus. In ſumma excalfaci- ens eſt. Helenii radix & ſtomacho utilis eſt in paſſo condita. Trita potaq; ad cruentas excrea- tionis efficaciæ eſt. *Dioſcorides.*

PETROSELINI, ſeu **APII** **HORTENSIS** radix nota eſt, cum paſſim ubiq; in hortis proven- niat. * Urinam & menſes provocat: ſtomacho non ingrata.

RAPHANUS (Germ. *Retich*. Gall. *Raus, ou Refort*.) nemini non cognitus. * Excalfacit, ſtatus gignit, ori ſuaſis eſt: ſed ſtomacho adverſatur, ructus ciet, urinam pellit, alvo aptior: ſummo tamẽ cibo ſumi debet, quò magis ejus distribu- tionem adjuvet: cum autem præſumitur, cibum ſuſpedit. quare vomituris commodiſſimè datur ante cibum: ſenſu aciem excitat. Decocta con- tra veterè tuſſim, & pituitæ craſſitiem, in pecto- re, efficaci eſt. Cortex ex aceto mulſo celerius vomitiones movet: hydropicis cõmodiſſimè il- linitur: lienofiſ utilis: ſugillata cũ melle rapit, & nomas amolitur: cõtra viperarum icus auxilia- tur: alopecias ad pilum reducit: lentigines cum loliacea farina emendat: his qui fungis ſtrangu- lantur, tam cibo quàm potu ſalutaris eſt. Syſve- ſtris Raphani, quem Romani armoraciã nomi- nant, folia ſativo ſimilia, ſed magis lampſanam imitantur: radix gracilis, tenera, ſubacris. Tam folium, quàm radix in olera recipitur: ſed hæc excalfacit, urinam concitat, æſtuoſa eſt. *Dioſcor.*

De radicibus calidis in quarto.

ALLIUM (German. *Knoblauch*. Ital. *Aglio*. Gall. *Ail*. Hiſp. *Ab* dicitur) quoddam ſativum atq; hortenſe habetur, quod in Ægypto, ſingula- ri, ut porrũ, capite conſtat, dulce, in purpureũ vergens, parvum: reliqua verò magna & candida, ex pluribus coagmentantur nucleis, quos *agithas*, id eſt, ſpicæ Græci nominant. Aliud eſt ſylveſtre, quod *ophioſcorodon*, id eſt, *inguinum* vocant. * Vis allii acris eſt: excalfacit, mordet, ex- cernit, alvũ turbat, inſtationes facit, ſtomachum exiccat, ſitim gignit, ſtatum permovet, tummã corporis cutem exulcerat, aciem oculorum eſu hebetat. Eodem effectus præbet anguinum, quod & elaphoſcorodon dicitur: latas ventris tineaſ in cibo ſumptum abigit: urinas detrahit: contra viperarum icus, & privatim hæmorrhoi prodeſt, ita ut non aliud magis, ſi cum vino jugi- ter aſſumatur, aut tritum in eodẽ ebibatur: cõ- tra rabioſorum morſum & illitũ, & cibo valet. Magnæ & allio utilitates contra aquarum muta- tiones: vocẽ clarificat: veterem tuſſim crudam, coctũ ve lenit: potum autem cum origani deco- cto, pediculos & lendes enecat: cremati cinis illitus ſugillationibus cum melle & alopecis, cum nardino unguine, medetur: eruptiones pa- pularum cũ oleo & ſale ſanat: vitiligines, lichenas, lentigines, ulcera capitis manantia, lepras & furfures, cum melle exiunit: cum thure & teda decoctum, dẽrũm dolorem levat, ſi in ore con- tineatur: contra venenatos muris aranei mor- ſus, cum ſiculneis frondibus & cumino illinitur. Fervefactæ comæ jus, ſexminarum deſeſioni- bus additum, menſes & ſecundos partus extra- hit. Allium ejusdem gratia ſuffitur. Factum ex eo, & nigra oliva intritum, quod *myrtoron* vo- cant,

cant, esu cit urinam, ora venarum patefacit, hydropicis utile. *Dioscorides.*

C E P A, Germ. Zwiebeln. Gall. *Oignon.* Ital. *Cipolla.* Hisp. *Cebolla* nominatur: longe acrior est quam rotunda, item flava quam candida, & sicca quam viridis, & cruda quam cocta, aut sale condita. * Omnes tamen mordent, flatu gignunt, appetentiam invitant, sitim movent & extenuant, fastidium pariunt & expurgant: alvo utiles sunt. Ex detractis purgamentis in oleum coniecta, hæmorrhoidas, reliquosq; excretionum exitus referant, subdita pro balanis. Succus cum melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nabeulis & incipientibus suffusionibus auxiliatur: angina eodem perunguntur, suppressos menses pellit: caput purgat, naribus infusus: canis moribus cum aceto, ruta & melle illinitur: cum aceto autem perunctas in Sole vitilignes sanat: & cum pari ipodio, scabras h; pituitas sedat: varos cū sale reprimi: contra calceamentorū attritus, cū gallinaceo adipe utilis est, citè alvo prodest: in auribus sonitum ac gravitatem emendat: ad purulētas aures, & eliciendā earundē aquam, valet: alopecie earum succo perficitur, qui celerius quam alyonium pilos evocat. Largiore cibo cepa capitis dolores ciet, coctaq; vehementius urinam pollit: eos lethargicos efficit, qui valetudinibus adversis, ea etiam cocta, plus æquo vescantur. Elixæ & cum passis uvis & fico illita, tubercula concoquit & celerrimè rumpit. *Diosc.*

C O S T U S (Ital. *Costo.* Hisp. *El Costo.* species *plerosa*) *Dioscoridi* radix est candida, levis, eximia odoris suavitate, qualem Arabicū esse dicit: hic præcellit. Secundo locum sibi vindicat Indicus, crassus, levis, ut ferula niger. Tertius est Syriacus, gravis, colore buxeus, & odore naves ferrens. Optimus est recens, albus abunde plenus, densus, aridus, a teredinibus non erosus, sine graveolentia, gustu acuto, ac linguam vellicans, & (ut ait Galenus) aliqua nulli amaro. Omnes ferè optimi costi nota in angelicæ radice, quæ satis nota est, reperiuntur. Hinc fit, ut nonnulli putent eam pro verò costo substitui posse. Ut verum fateamur, præstat eam costi loco usurpare, quam costum vulgè officinarum, quod à jam dictis notis alienissimū est. * Vis ei excafactoria: urinam ciet, menses pellit: vitis quæ vulvam male habent, tam imposito, quam lotu & suffitu auxiliatur. Contra hypericum morsu sextantē bibere prodest: itè adversus pectoris dolores, convulsā inflationesq; ex vino & absinthio: Veneream ex multo stimulat, laticis ventris tinea ex aqua pellit: horribus ex oleo ante febrim accessiones, & nervorum resolutionibus oblinitur: vitia cutis in facie, cum aqua vel melle illitus, emendat. Additur in antidota & malagmata. Sunt qui admittit helenii Comageni præduris radicibus adulterent. Quod deprehensū facile est, siquidem neq; gustu fervet helenium, neque validum odorem vibrat, ut caput tentare possit. *Medici Florentini ex Dioscor. & Matthiolo.*

Costus, quo vulgè in officinis utuntur, falsus

A est, cujus loco ante aliquot annos Bononienses & Patavini Zedoariam officinarum acceperunt: quæ olim quoq; non pro zedoaria, quia oblonga est, habebatur. nam zedoaria secundum Serapionem erat rotunda, similis Aristolochiæ. Sed quantum ego sciam, nondum experientia cognitum est, an exterioribus membris apposta exulceret carnes, quod Costus, ut Galen. tradit, solet facere. Inde enim graduū conformatio cõstitui possit. Veruntamen cum in vulgari zedoaria appareat satis magna acrimonia, & notabilis amaritudo, videtur satis propè accedere ad qualitatem Costi: & credibile est apud me, quod applicata exterioribus exulcerare etiam posset carnes. Cumq; sit similiter radix ut Costus & pariter odorata, substitutio hæc non caret ratione. Sed hæc dubitatio sola relinquatur, quod postea cognitum est,

B longam zedoariam esse veram. Quamquam enim longa est radix, appendices tamen illius rotundæ sunt, quemadmodum apparuit in quibusdā frustis, in quibus adhuc simul colligatæ erāt, partim longæ, partim rotundæ, cum rotunda zedoaria, quæ paulo ante hæc tempora afferri cepta est, pro vera haberetur, ut diversam speciem a vulgari longa minime esse certum sit. At dubium est, quod Serapion dicat, zedoariam esse calidam & siccam in secundo ordine: sed Costus cum exulceret carnem, erit potius in numero eorum, quæ

C excedunt graduū tertium, quare dici posset, quod de vera hoc intelligatur, & non de usitata, quæ ita

D quam divertā toleret substitui, quemadmodum aliqui dicebant: quoniam nos indicavimus esse unam eandemq; rem. Sed hic etiam respondere posset, regulam illam, quod ea quæ exulcerant carnem, sint calida in quarto gradu. non esse semper veram, cum sæpe illa qualitas calida sit aliis partibus, quæ saporem dulcem & aromatum in se continent. cõtemperata, sicuti possem pluribus, si locus hic esset, demonstrare. Sed cum verus Costus haberi queat, non opus est disputare de succedaneo: hunc ego primū vidi apud Ferdinandum Imperatorem: omnibus illis signis præditum, quæ Galenus & Dioscor. illi attribuant, & præsertim Arabico, quem Ferdinandus ajebat se natum esse opera amicorum Patavinorum.

E Quod si aliquis diligentiam adhibeat, Venetus, quo sub nomine Costi affertur, habere poterit: cuius veniam ante paucos menses excellens Melchior Guilandinus specimen misit.

P O R R U M capitatum, Ger. *Isaß.* Gall. *Pagerean.* * inflammationem parit, noxium succum creat, tumultuosum somnium parit, urinam ciet, alvo accommodatur, extenuat, oculorum aciem hebetat, menses pellit: sed lædit exulcerat velleam, renesq; cum prisana verò cocti, esu pectoris vitia extrahit. Coma ejus in aqua maris & acetato cocta, in deflectionibus ad præclusiones vulvæ, & duritias, utilis habetur. Porrū bis aqua mutata coctum, tum frigida maceratum, dulcescit, & multo minus inflat. Semen acrius est, & quandā adstrictoriam vim habet, quare succus cum aceto, addito thure, aut manna, sanguinis profluvia

sistit, maxime si naribus erumpat. Venerem stimulat, contra omnia thoracis vitia, tabemque, pro delinctu efficax est, arteriam esu purgat: sed si assidue estur, visus obscuritatem inducit: stomacho adversatur. Succus ex melle potus, aut illitus, contra bestiarum morsus auxilio est. Ipsum quoque cum aceto aut thuris polline, lacte, aut rosaceo, utiliter aurium doloribus & sonitui infillatur. Vatos tollunt folia illita cum rhoë, qua ad obsonia utuntur: epinyctidi medentur, crustas ex sale illita rumpunt. Veteres sanguinis reiectiones cohibent, seminis drachmę binę, cum æquali baccarum myrti pondere pota: *Dioscor.*

РУЛЕТНУМ officinis omnib. notum (pre-ferunt radix) Romani salivarem vocant: Germ. *Bertram*: à nonnullis *Gasserwurq.* Ital. *Pyrisbro.* Hisp. *Pelitre*, aut *Piletra*. Gall. *Pied d'Angleterre* dicitur. Folia caulemque emittit, ut dau. sylvestre & foeniculum: umbellamque, anethi, circumscissæ rotunditatis. Radix longa est, pollicis crassitudine, gustu fervidissimo. Nascitur in Orientalibus regionibus, ex quibus Venetias advehitur. * Pituitam elicit: ideo in dolore dentium, decocta in aceto, colluto inde ore, auxiliatur: mansa pituitam extrahit. Sudores ciet, peruncto ex oleo corpore: diuturnis horroribus efficax, contra perfrictiones membrorum, resolutionesque eximie conducit. *Dioscorides.*

De radicibus frigidis in primo.

MALVÆ radix, Germ. *Pappinwurq.* vulgo nota est. * Hujus decoctum vulvas infectione molit: prodest erosionibus vesicæ & intestinorum, vulvæ sediq; clystere infusum. Contra omnia venæna jus decoctę cum radice sua auxiliatur, si continuo à bibentibus revomat, contra phalangiorum morsus remedio est. Digerentis paululum, & leviter emollientis facultatis est. *Dioscorides.*

De radicibus frigidis in secundo.

CICHORII radix, Germ. *Wegwartinwurq.* vulgaris est notitia, quod nostratibus mēsis frequentissimè in acetariis apponatur. * Restigert, siccaturque, ordine secundo, & moderatè atringit. quapropter hepar roborat: venarum hepatis oscula extergit, obstructionsque aperit. *Galenus.*

De radicibus frigidis in tertio.

MANDRAGORAM (Ger. *Werraun*, Gall. *Mandragora*, Ital. *Mandragora*, Hisp. *Mandragola*) aliqui antimelum, alii circeam vocant, quoniam videatur radix ad amatoria conducere. Duo ejus genera: niger, quæ femina existimatur, thridacias appellatur, angustioribus foliis, ac minoribus, quam lactucæ, virosi ac graveolentibus, in terra sparsis, mala gerit sorbis similia, pallida, odorata, in quibus semen veluti pyrorum, radicibus inhaeret bene magnis, binis, ternisve, inter se convolutis, nigris foris, intus albis, crasso cortice vestitis, caulem non fert. Alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis morion, colore in croceum inclinate, jucundè cum gravitate quadam olentia, quorum pomorum cibo aliquantum opilio-nes soporantur: radix alterius similis, major &

A candidior, orbata & hæc caule. Nascitur in montibus & viridariis. Colligitur mense Augusto, vel autumnio. Delibratur radix, & trajectus lino cortex, ad usum suspenditur. * Ex hoc vinum paratur, iisq; exhiberi solet, quibus membrum aliquod præcidere aut urere cogitant. in somnum namq; altissimum ægros deducit. *Dioscor.*

De radicibus humidis in primo.

SATYRII nomē apud Arabes omnibus erchios generibus commune est, eaq; distinguntur in testiculos canis, & testiculos vulpis: per vulpinos intelligentes, quæ proprie à Græcis satyria, Ger. *Stendewurq.* Gall. *du Satyrium*, vocantur, radice bulbosa, mali magnitudine, foris sulva, intus candida. Nascitur in montosis & apricis locis. Junio mente potissimum apparet. Hodie testiculi canini pro vulpinis, *Dioscoridis*q; satyrio sunt in usu: nam vero satyrio carere videtur, aut si habeamus, nondum tamen dignosci possunt inter tam multas testiculorum differentias, cum omnes, si cum descriptione cõferantur, testiculi canis videatur: eis pro vero satyrio uti nos posse arbitramur. Hodie noti sunt. * Radix superior, quæ major & plenior est, Venerè stimulare; inferior vero, quæ mollior ac rugosior est, inhibere creditur. *Medici Florentini.*

HUMECTANT quoque in primo ordine, radix Buglossę, Cichorii, Glycyrrhizæ, Malvę, Rapæ, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De radicibus siccis in primo.

BRYONIAE duæ sunt: præter sylvestrē nonnullis dictam Bryoniam) una alba: altera nigra cognominatur. Alba Bryonia multa, longa, & terquã sarmenta promit. claviculos sive capreolos habet instar vitis: folia ejus lata sunt, quinquangularia, & ad similitudinem vitium divisa, sed asperiora, hirsutiora, candidioraque: flores exigui, candidi, racemosi. fructus in uvis parvis, quarum acini initio virent, maturi rubent: radix prægrandis est, longa, & crassa, altè descendens, ex albedo sublutei coloris, gustu perquam amaro, & ingrato. Sepimenta, dumos, frutices scandit, & superat, non tamè aliorum modo circumplicando se, sed clavicolis suis vicia omnia apprehendendo, iisque se diversimodè innectendo ac implicando. Similis huic Bryonia est nigra, tenuibus siquidem & viticulosis cauliculis, foliis, capreoli floribus, uvarum acinorumque figura, radicis mole, & quantitate priorem refert. Sed acini per maturitatem nigricant, radix quoque foris subnigra, interius buxæo pallet colore. Arbutorum hæc sepium dumorumque ramulos fastigiaque capreolis suis quoque tantum comprehendit, in omnes partes late sese veluti prior explicans. Alba Bryonia multis in Belgio locis reperitur, & passim in Italia, secus vias ac agrorum margines: similiter in Suevia ac Rhenana Germaniæ provincia. Nigram gignunt Hassia, Saxonia, Westphalia, Pomerania. Mistria, ubi candida non provenit, ut Valerius Cordus scriptum reliquit. Utriusque flores Majus,

Majus, uvas verò Autumnus suppeditat. Prior Græcis ἀμπέλον λευκή, id est, Vitis alba, & ἀμπέλον quidē dicitur, non modò quòd folijs vitē referat, verum etiam quia fructū in exigua uva, acinis licet raris, similitudinem conformatum producat. Dicitur & βρυονία λευκή ἰσχυροτέρουλον, χαλιδόνιον, μέλιτρον, ψιλλοβιον, ἀργύροισι, ἀργύροισι, ἢ κίδωνισι: à Plinio etiam Madon: ab Arabibus Alphefera: à Matthæo Sylvatico Viticella: in Thesaurò pauperum Rorastum. Apulejus Apiafellum, Uvam Taminiam, Agrifolium & Dentariā appellat; Ger. Stiefwurz / Stundstübchen / Hundstübchen / Teufelstirn: nostri vulgare appellationē sequentes, Bryonia: Gall. Canleuure. Ital. Zucca saluatica. Hisp. Zucca blanca. & Norca blanca. Altera Græcis ἀμπέλον μέλαινα ἢ βρυονία μέλαινα: Latinis Vitis nigra. Bryonia nigra, à nonnullis χροονία ἢ ἀμπέλον, βικροονιον. Galen. proprie βρυονίαν vocari ait. Idē Plin. affirmat, qui & à nonnullis Chironiā, γυροκρόδιον ἢ ἀπερόδιον dici refert. Chironia autē cognominatur à Chirone inventore. Est Chironis, inquit Plinius, inventū ampelos, quæ vocatur Chironia. * Facultate autē Bryonia alba omnibus suis partib. calida & sicca est, tertii gradū, præsertim caloris excedēs, cū expurgandi potentissima vi, per quam nō modò biliolos ac pituitosos, sed & aquosos humores educit. Alparagos, qui prima germinatione prodeunt, si decocti edantur, alvum & urinam citere Dioscorides scribit. Galenus verò ab omnibus pro more per Ver edi ait, eduliumque esse stomacho propter adstrictionem gratum. Quod de vitis sylvestris, sive Tami quidē, sed nequaquā de hujus germinib. veritatē habet. Nam albæ Bryoniæ alparagi, sive prima germina nequaquam astringūt, sed alvum vehementius commovent, stomachoque gravem molestiā inferunt. Dioscorides item radicis succum Vere exprimi, bibique cum aqua multa, pituitamque ducere, ait. Duceit autē non modò succus, sed & radicis decoctum, pituitā, bilem flavam, ac seriosos aquososque humores, & quidem validissimē, unā vetriculum ita sepe numero perturbans, ut & eosdem vomitione reddi procuret. Conferre hujusmodi vehemens purgatio hydropicis posse speratur, & quos comitialis morbus, aut capitis diuturnæ & pertinaces vertigines detinent. Sed tamen epilepticis non quotidie, ut Diosc. monet, exhibeatur: subinde etenim dedisse satis erit molestum. Validum enim, ut diximus, est remediū, violenter purgans, & naturæ vim inferens. Extrahit eadē radix mortuos fœtus, & secūdas subdita, idemque in infensibus decocta potest. Cutim eadē extergit & erugat: maculas solares, varos, lentiginēs, cicatrices nigras, cum ervo & Chia terra ac fecinogræco depurgat, aut in oleo decocta, usque dum coilliqueat. Tollit fugillata: digitorum pterygia compescit: cum vino imposita inflammationes discutit, ac abscessus rumpit: educit & ossa trita & imposita: misceatur & commode erodentibus medicamentis: auctor Dioscorides. Fructus ad scabiem & lepram facit illi-

atus, & impositus, eodem succore. Galenus is qui coria densant, utilem perhibet. Plin. lacris abundantiam facere scribit. Videtur tamē magis lactis generationi adversari. Nam acris est, & evellera ac coria, Dioscoride teste, depilantur. Nigra Bryonia supradicta, ut Galen. ait, ad omnia similis, nisi quòd imbecillior. Dodonaus. BRYONIA sylvestris, seu Vitis sylvestris, longos, lignosos, mediocris crassitudinis, rimosæ corticis, instar sarmetorum vitis, obscure subrubentes, viticulosos promit cauliculos, quib. vicinis quibusvis multis se amplexibus circumvolvitur, ac crebris intorquet circumtionib. ab imis ad fastigium scandēs: capreolis sive viticulis caret: folia hederacea, mollia, splendentia, Smilacis lævis haud ab similia: flores candidi, exigui, muscosi, odorati, racematim dependent: uva parvæ sunt: acini vitent, maturi cocci modo rubent: radix crassa, longa & magna, succo glutinoso & lento plena, adeo ut friata digitis adhæreat. In sylvis opacis, & similibus locis asperis, præsertim ubi aquæ subsunt, gignitur: reperitur & sub Corylis prope Argentinam, ut Kyberus prodidit. Martio mense alparagi sive prima erumpunt germina: flores Majo: uva circa vindemiæ tempus maturantur. Græci hanc ἀμπέλον ἀργύρεα, id est, vitē sylvestrem dicunt. Differt tamen non parum à Labrūca sive vite vinifera sylvestri, quæ & ἀμπέλον ἀργύρεα. Præbuit utriusque ἰσχυροτέρουλον Plinio occasionem, ut satis de his se explicare non potuerit, lib. 23. cap. 1. & utramque inter se confuderit. in quo sunt & Arabes notandi. Dicitur verò & hæc sylvestris Bryonia, Latinis Tamus, fructusque ejus Uva Taminia. Ital. Tamaro. Uva Taminia autem etiam Staphylagria est: sed hæc falsò ita nuncupata, Plinius inquit. Germanis est Schmarwurz. Allobroges Latinam vocem retinent, & Tamum quoque, aut Tanum appellant. Plin. Salicastrum etiam vocat: Ruellius. Sigillum B. Mariæ in officinis quibusdam nominari refert. Nō est hoc loco resellenda eorum sententia, qui Cyclaminum alteram hanc esse volunt. Vel sola enim radicis magnitudo facile hos redarguit. Cyclamini siquidem radix ἰσχυροτέρουλον, id est, nullius usus ac exigua, huic autem magna & multi usus. Cum eo magis videretur agendū, qui ἀμπέλον sive βρυονίαν μέλαιναν esse pertinacius tuerar: nisi reperta, & ab eo conspecta legitima Bryonia nigra, sententiam mutaturum speraremus. Sed tamen quid vetat & in hujus errorem animadvertere, & Tamum non esse Bryoniam docere: caret capreolis, Tamus fructum nō nigrum, sed pulchrè rubentem gignit. Bryonia verò nigra capreolis habet instar vitis, & acinos profert nigras. Ostendunt hæc differentiam satis evidentem. * Sunt autem Tami sive sylvestris Bryoniæ radices calidæ & siccæ ordine tertio: fructus ad similes, facultate attamen mitiore. Utraque abstergunt, & digerunt. Dioscorides radices ait aquola detrabere, & hydropicis utiles, si in vino, quod aquam marinam admixtam habeat, fervefiat.

& cum aquæ cyathis duobus bibantur: fructus five acinos, cum à Sole, cum & alias cutis maculas expurgare. Abstergit autem non modò maculas, verum & fugillatarum partium livores citissime idem digerit ac resolvit: quod & radices impostæ possunt. Recenter enata germina, muria conditi, atq; inter cibaria recipi, Dioscorides refert. Inferri mensis & nostra græte in Hetruria, Matthiolus scribit. Idem quoq; in Hispania Betica fieri alii asserunt. Dicitur à porcis hujus radices quærri, erui, ac cum voluptate mandî, neq; minus esse gratæ, quàm Cyclamini orbicularis, quæ inde panis porcini nomen in depta sunt. Si quis autem hanc ob caulam Cyclaminum alteram esse contenderit, hunc & plures alias Cyclaminis annumerare oportebit. Neq; enim hujus tantummodo, sed & multarum aliarum stirpium radices quærunt, erunt, avidissimeq; devorant porci, quarum nullæ ad Cyclamini genera pertinent. Temerarium idcirco fuerit, Tamum Cyclamini speciem asserere, quod ejus radices porcino generi gratæ sunt. *Dodonæus.*

OENANTHE folia habet pastinacæ: florem candidum: caulem crassum, palmi altitudine: semen atriplicis: radicem magnam, in multa rotunda capitola extuberantem. Nascitur in petris. Colligitur autumno: siccat ad solem, & conservatur per annos duos. * Radix è vino urinæ fillicidio convenit.

RUBIA, Græcis Erythrodanû, officinis Rubia tinctorum: Germ. *Diottel*, Belgis *Mee*, & ubi comminutæ sunt radices, *Mee Crappen*, It. *Rubia* & *Robbia*, Hsp. *Russia*, *Reja*, & *Granza*. Gall. *Garance* vocatur. Hujus quidem proprie species nullæ sunt. Sed si omnes illi foliis similes ad eam referantur, multæ occurrent, ut Aparine, Mollugo, Galliû, Asperula, Cruciata, quæ omnes foliis Rubiam referunt, & idcirco Sylvestres ejus species videntur. Ramulis autem Rubia exit quadrangularibus, geniculatis, asperis, crassioribus, majoribusq; quàm Aparines: foliis angustis, oblongis, asperis quoque, è singulis geniculis quinque ferè, in radiantis stella modum dispositis, flores in summis ramulis parvi dilute lactei. Semen rotundum, parvum, initio virens, inde rubens, postea nigrû, radices prælonge, tenui medio nervo, cortice verò carnosiore ac rubente, quo cum lanæ, tum & alia rubro inficiuntur colore. Seritur Rubia non paucis Italiæ, Hispaniæ & Galliæ, plurimis etiam Belgii locis, pingui sæcundoq; solo. Dioscorid. quandam sua spontis esse tradit: alteram verò in Thebana Galliæ, & Ravenna Italiæ, nec non in Caria inter oleas feri. Valerius Cordus Rubiam etiam juxta Germaniæ Spiram spontaneam in sepibus nasci refert, sativæ per omnia similem, majore tantum radice. Aestate floret semenq; facit. Augusto radices leguntur, quæ resiccata, & attrita, in usum & tinctorum, & medicinæ vaneunt. Rubiæ autem radices, ut potentiam ac vim haud obscure adstringentem obtinent, ita quoq; natura ac temperamento frigida sunt ac sicca, Gustatæ siqui-

dem acerbum saporem referunt, cum exigua tamen quadâ dulcedine primò occurrente, quam acerba & astringens mox excipit qualitas. Quod non modò à nobis, sed & ab expertissimo sui seculi medico Gualtero de Saliceto compertum & observatû quoq; est: qui Pontici eam esse saporis scriptum reliquit. * Commendatur verò passim Rubiæ radicem decoctum, ruptis, castris, vulneratis, & ex alto præcipitatis, sanguinis fluxus reprimere: in inflammationes mitigare: offensas quassatasque partes ad sanitatem perducere creditur. Miscetur his de causis potionibus, quas vulnerarias recitiores appellant. In quibus tantam earum vim ac efficaciam Matthiolus quoque esse refert, ut etiam thoracis & intestinorû lethalia vulnera his curari posse speretur. Accidit nostræ sententiæ expertissimus ac clarissimus olim Levanti medicus Joannes Springus, qui in Rhyssodis suis scriptum reliquit, Rubiæ decoctum cum Tryphera magna exhiberi valere adversus doxum mētrorum hēmorroidum, & dysenteriam: idq; evidentibus experimentis compertum, quod Rubiam adstringentem esse confirmat. At Dioscor. Rubiæ radicem urinam ciere, ac multam crassamq; & nonnunquā sanguinem ducere tradit: & tamen et aperienti vim adesse, ut apponit etiam mens. sc. ūdas, & fortis extrahat. Fefellit autem eum urinæ intensus rubor, usum Rubiæ mox cōsequens, quem è permixto sanguine esse existimavit, qui tamen non aliunde est, quàm ab ipso colore Rubiæ. Radix etenim hujus quovis modo assumpta, mox urinam rubicundò inficit colore, nec secus ac Rhabarbarum eandem tingit luteo: substantiam interim ejus nō permutans, nec crassiore, quàm antea fuerat, reddens: in his scilicet, qui integra sanitate fruuntur, quod non aperire eam, sed astringētis quoq; facultatis participem esse non minus quàm Rhabarbarum, citius commōstrat. Propter adstringēdi siquidem ipsius porciæ, colorem ferorū humores aliquandiu retinent. Adstringentibus enim permixti colore, diutius coloratis inhaerent, nec ita citò evanescent. Probè istud norant, qui ex florum herbarumq; succis colores colligunt. alumen etenim una cum ipsis permisceant, quò in longius tempus coloris species alioqui cito peritura retineri ac conservari posset. Ex his autem factis constat, extirgēdi aut aperienti potentiam Rubiæ nullam esse, & Dioscoridem hujuscemodî vim ei temerè tribuisse: ac post eum, Galenum & posteriores reliquos, in ejus verba juratos. Plin. contra serpentes Rubiæ ramos cum foliis imponi ait, & invenire se apud quosdam, (quod vanissimum) morbum regium sanari hoc frutice, etiam si adalligatus spectetur tantum. *Dodonæus.*

MYRICA, seu Tamaricis radix vulgo cognita est. * Elephantiasim ex lientis vicio ebortâ, hujus decoctum, & cum passis uvis epotum sanare tradidit Alcanzius Arabs, id quod se vidisse ait in duabus mulieribus. *Matthiolus.*

SICANT quoq; in primo excessu, radix Althææ,

thææ, Ari, Fœniculi, &c. de quibus vide supra suo loco.

De radicibus ficcis in secundo.

SICCANT ordine secūdo, radix Capparorū, Cichorii, Raphani, &c. de quib. supra tuo loco.

De radicibus ficcis in tertio.

RADICES cavae duæ sunt: una major, altera minor. Majori folia sunt Coriandri modo dissecta, tenuia, dilute virentia, cæsis videlicet Aquilejæ foliorum colore, quorū & formam aliquatenus referunt, minora tamen: pediculi teretes, tenues & leves, palmum longi: circa quos superiori parte flosculi ordine digesti, oblongi, in corniculum desinentes. Liniariæ floribus conformes, dilute in rubro purpurei, subinde albi: semen in valvulis latiuiculis exiguisque, nigrum, parvum & splendens. radix tuberosa, inferiore parte fissilis, & excavata, pulpa, dum recens, sublutea, ubi verò exaruit, in virore subnigricante, gustu cum amaritudine quadam austera. Minor species foliis, pediculis, purpurascensibus oblongisque flosculis, siliquulis, & semine majori similis est: humilior tantum, ac minor. radix hujus non cava, verum solida, globosa, verticilli specie, colore subluteo, sapore cum amaritudine adstringente. Exit utraq; circa sepès, vepres, agrorum & vinearum margines, humilioribus locis ac solo pingui lætoque. Unaq; in Germania, minor Belgis frequentior. Primo statim Vere utraque erumpit: florem mox facit, semenq; brevi perficit. Mense Majo ejus præter radices nihil superest: ita paucis hebdomadis apparet. Ger. Heihwurq. Belgæ Hoowortel; id est, radicem cavam appellant. Officinas perperam hæc pro Aristolochia rotunda usas notius est, quam referri, aut refelli debeat: & similiter eorum manifestus error, qui temere Pistolochiam judicaverunt. Quo autem nomine dici debeat, si modo veteribus cognita fuerit) non parum ambigendum videtur. Sunt qui Leontopetalæ speciem faciunt: alii Eriphionis: nonnulli Thesium: plerique Capnon Chelidoniæ. Cum Leontopetalo autem tuberosis radicibus, & quadantenus foliis convenire videtur: sed cauliculorum alæ plurimæ, floresq; Anemones in radice cava desiderata discrimen adferunt. Leontopetali etenim caulis ramosus in alas multas dividitur, flos verò qualis Anemones, ut quidem Dioscorides, & Plin. referunt. Eriphion autem si utique a *ἔριον*, id est, a Vere nomen habet, *ἔριον*, aut citius *ἔριον*, Verisq; planta non improprie hæc radix nuncupari poterit. Veris siquidem tempore tantum modo apparet, ac viret. Sed tamen *ἔριον* ab hæcō dictum esse propter non est. Eriphion siquidem istud longe aliud est: ut quidem describitur tum ab Apulejo, tum in libro ad Paternianū Galeno attributo. Apulejus, Eriphion, ait, nascitur in Gallia, in monte Soracti: figuram habet apii: florem purpureo similem: nascitur septem radicibus totidemq; ramalis ipsa autem patula humo omni floreus tempore, semen ha-

bet tanquam faba. In libro autem ad Paternianum hæc verba leguntur: Eriphion herba est, quæ in summis montibus invenitur: folia habet similia Apio, & thyrsulum oblongum, in ejus summo flosculum quasi violaceum, & semen in medio: radicem quoque ad magnitudinem, & altitudinem cepæ oblongæ, habet & radices alias, quæ radículas alias è radicibus emittunt, nigro cortice vestitas. Ex quibus manifestum, radicem hæc nequaquam hujusmodi Eriphion esse. De Thesio seu *ἑρῖον*, pauca apud veteres extant. Theophrastus radicem ejus amarâ esse, & tusam alvum purgare ait. Plin. lib. 21. cap. 17. radicem quæ Thesium appellatur, bulbosis non dissimilem, & gustu asperam refert. Athenæus Timachidam citans auctorem, Thesium florem tradit, ex quo Ariadnes corona composita fuit. Convenire hæc satis radici cavæ apparent. tuberosa siquidem radix, gustu non absque amarore austera, quæ ad purgationes facere creditur. Sed in tanta veterum brevitate quid affirmandum? Capnos Chelidonia, quæ juxta sepès nascitur, atque hinc *φασγυρις* cognominatur, qualis sit, Aëtius non exponit. solum nomen ejus reperitur Tetrab. 2. lib. 3. cap. 110. in collyrio Marciani: & Tetrab. 3. lib. 2. cap. 1. inter calefacientia, & firmitatem jecinori conferentia. Quòd si autem Capnos Chelidonia illa est, quæ à Plinio lib. 25. cap. 13. prima Capnos nominatur, & ad oculos caligines commendatur, satis manifestum, Cavam radicem non esse Capnon Chelidoniæ. Prima etenim Plinii Capnos ramosa est, & vicinis sepimentis sese implicat: cava verò radix ramulis adnatis caret, humilisque nullis sustinetur, neque eger adminiculis. Si autem alia est Aëtii Capnos Chelidonia, quam Plinii, (quod fortasse Chelidoniæ cognominatio innuit) non citra aliquam occasionem Capnos Chelidonia appellari potest. Fumariam etenim foliis, tametsi majoribus, aliquatenus refert: & Vere quidem primo, circa videlicet *ἔριον*, id est, hirandionū adventum. Sed tamen idcirco veram & legitimam Capnon Chelidoniæ esse non consequitur. Sunt siquidem & alix eodem tempore prodeuntes, brevique post pereuntes, quæ tamen Chelidoniæ non appellantur. Cæterum Cava radix calida & sicca potentia est, magis tamen sicca quam calida: utpote tertio resiccans, secundo verò ordine excalfaciens, adstringit autem, & abstergit, non nihilq; digerit. Utilis ad veteres diuturnosq; ossillarum fauciumve tumores, valet etiam adversus hæmorrhoidum cum tumore dolores, cum unguento ex populo nigra, aut alia simili facultate permixta. Ferunt & hanc drachmæ unius pondō sumptam alvum ducere, pituitamq; detrahere. *Dodonæus.*

PENTAPHYLLI, seu QUINQUEFOLII radix, Germ. Fünffingerkraut. Gall. Racine de Cinquefeuille, est subæbra, oblonga, veratro nigro crassior. Nascitur in riguis & squaritis ductibus. Colligitur Augusto mense inerat in umbra, & servatur per annū. * Jus radicis deco-

At ad tertias: si in ore contineatur, dentium dolores sedat: putrida oris ulcera collutione sistit: arterie scabritias gargarizatu levigat: contra alvi profluvia, & dysenterias auxiliatur: item articulo- rum, & coxendicumq; cruciatibus potum. Cocta in aceto, & illita, serpenticia ulcera cohibet: strumas, tumores, duritias, abscessus, & colle- ctiones discutit: ignes sacros, redurias, condylo- mata, pforasq; sanat. Tenere radice succus, con- tra jecoris, pulmonumq; morbos prodest: ite adversum venena, illita cum melle & sale, tam vulneribus, quam fistulis remedio sunt: entero- celiacis auxilium præstant. *Dioscorides.*

TRIFOLIUM OXYTRIPHYLLI, vel AS- PHALTII radix longa, tenuis, & valida est. Antidotis inferitur. * Laterum dolores ab ob- structione natos juvat: urinam, mensesque pro- vocat. *Dioscor. & Galenus.*

SECCANT etiam in ordine tertio, radix a- cori, afati, apii, doronici, seu carnabadii, petroseli- ni, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De radicibus excalescentibus caput.

PAEONIAE radix. Ger. Peonien wurq. Gall. Racinede Peonise. Ital. Radice di Peonia. maris di- gitali crassitudine, & palmi longitudine, gustu astringens, alba: feminae radicibus ceu glandes circiter septem aut octo inhaerent, ut in bastula regia. Nascitur in altissimis montibus, & præru- ptis. Colligitur mense Augusto, siccat & con- servatur per annos duos vel tres. * Forminis à partu non purgatis sicca radix datur, ciet menses amygdale magnitudine pota. ventris doloribus cum vino pota auxiliatur. valet contra regium morbum, & renum ac vesicæ dolores. decocta in vino alvum sistit. Alligata radix, puerorum epilepsias sanat. *Dioscor.*

CAPUT quoq; excalesciunt, seu pituitam in capite concoquant, radix Fœniculi, &c. de qua vide supra suo loco.

De radicibus excalescentibus boracem.

ARISTOLOCHIAE, auctore Dioscoride, tres sunt: longa, rotunda, & clematicis. Plin. Pi- stolochiam speciem adnumerat: it quartam. Po- sterior etas quintam, Saracenicam dictam, adin- venit. Longa aristolochia multis à radice tenui- bus ac viticulosi germinat cauliculis: circa quos folia hinc inde mollia, odorataq; flores juxta folia oblongi, cavi, una parte longiores, coloris purpurei, odoris gravis: fructus turbinati, striati, exiguis pyris conformes, qui semine maturato in quinque ut plurimum partes distillant, quod triangulum, ac nigricans est coloris. radix sub- est doctralis, aut brevior, digitalis crassitudinis, buxei flavescens coloris: odorata, sed perquam amara, ac ori ingrata. Rotunda aristolochia cau- liculis, foliisq; priorem refert, sunt tamen paulo rotundiora folia ejus, cujus fructus turbinatur. flos unius (differentia etenim in hoc nonnihil) oblongior & angustior, colore subluteus: alterius brevior, & qua reflectitur parte, in purpura sub- nigricans. fructus hujus pyri modo è latiore se-

A de fastigiatur: illius in rotundo oblongus: utrius- que striatus. semina qualia longe radices orbicu- latae ac tuberosæ, gustu & odore longæ. Clema- ticus longis, prætenibus, viticulosiq; suis caulic- ularis, ac non raro ramosis, vicina quævis admi- nicula cõprehendit, quibus se Smilacis modo im- plicat, ac circumvolvitur. folia longiori pediculo hærent, levia, lata, acuminata, uti ibarum flos si- milititer cavi, oblongus, luteus, aut ex purpura nigricans, fructus haud differentes, tenues autè radices sunt, & prælongæ, modo per summa ser- pentes, mox altius demissa, colore præceden- tium. *Dioscoridis exemplaria.* Clematicis in fo- lliis esse, habent *ἀειζών, μακρὰ ἰσχυρὰ*, sed legendum est, *ἀσπέρη ἰσχυρὰ μακρὰ*. Depriatus est de Cle- matite & Theophrasti locus. nam ubi legitur, *τῆ*

ῥοίζῃ ἢ μέλανα: & mox, *φύλλον ἢ ἕνε, αἰσθησι μὲν τῆς* *τῆ ἀλσίτη, restituentiū est, τῆ ῥοίζῃ ἢ μέλανα*, id est, colore melina, & φύλλον ἢ ἕνε, *πρὸς μὲν τῆς ἰλ-* *ξίης*. Aristolochias autè nasci pinguibus & camp- estribus locis, Plinius refert. Hispaniæ agri harū trium feræe sunt. Longam & rotundam in Ita- lia, ac Narbonensi Gallia reperire quoq; est. Cle- matitem Petrus Bellonius in Ida Cretæ monte à se inventam scribit. Carolus Clusius circa Hispa- lim, plurimisq; aliis Beticæ Hispaniæ locis, in du- metis, & veprib. offendisse sese hanc refert. Flo- rent Aristolochia in Belgio quidem Majo, aut

C Junio: alibi & in calidioribus regionibus prius. Colliguntur autumnis: siccatur ad Solem, & ser- vantur per annos duos vel tres. Nuncupatur Ari- stolochia, Græcis *ἀριστολόχια*, quoniam *ἀριστή* *παι-* *νήχια*, id est, optima puerperis sit. Priorem *ἀριστο-* *λόχια μακρὰ*, id est, Aristolochiam longam, ab ipsius radice forma, item & *δακτυλίτιον, μέλαν* *καρπῶν* *ἢ τὸ ἕνω* nuncupant, & Aristolochiam quoq; marem. Altera femina existimatur, & *ἀριστολόχια στρογγύλη*, sive rotunda Aristolo- chia dicitur: à nonnullis etiā *ραυμμήλον*, ceu terræ malū. Cyclaminus tamen, & terræ malum appel- latur, ab Aristolochia multum differens. Tertia

D Aristolochia *κλημενίτις*, veluti sarmēntia cogno- minatur. Reperiuntur porro & apud Apulejam Aristolochia & aliæ appellationes: ut *ἀρξία ρίζα*, *ἰφεία*, *πυξίον*, *δακτυλίον*, *σπηγίς*, quæ cui speciei propriæ sunt, non satis apparet, ac omnibus com- munes videntur. Facultate autè omnes hæ Ari- stolochiæ excalesciunt, resiccantq;, & ad tertium utriusq; qualitatis ordinem pertinent, exterge- di potentiam unâ habentes. *Dioscor.* longam ad- versus serpentes, & mortifera, drachmæ pondè cum vino bibi, & utiliter imponi refert: ac cum myrrha pipereq; potum, expellere omnia in u- teris à partu relicta, item & menses, & fetus: i- demq; cum pello impositâ posse. Rotunda cum ad hæc omnia, tum ad alia reliqua venena facit: item ad asthma, singulētū, rigorem, sp̄nem, rupta, convulsā, laterum dolores, cum aqua pota: aculeos, & spicula extrahit: ossium squamas in cataplasmati permixta admittit: putredines re- mo: et ulcera sordida expurgat, & cava cum tri- de melleque implet: gingivas & dentes purgæ.

Clema-

Clematitem Galenus fragrantiorē esse ait: itaq; A
ea ad unguenta unguentarios uti, sed ad sana-
tiones infirmiorem. Ceterum Pistolochiā hanc
speciem nuncupari, *πυλωχίαν* verō cognomina-
ri, Plin. lib. 25. cap. 8. scribit. Est, ait, & quę Pistolo-
chia vocatur quarti generis, tenuior quā pro-
ximē dicta (nempe clematidis) densis radicū ca-
pillamentis, junci plenioris crassitudine: hanc
quidam Polyrhizon cognomināt. At facultate,
& viribus hæc aliis reliquis haud ablimilis vide-
tur. excalescens similiter, & exsiccans non adeo B
tamen intensē. Convulsis, confusis, ex alto præ-
cipitatis, ex aqua potam utilissimam tradi, Plin.
auctor est. Saracenicā deniq; Aristolochia te-
nuius foliis frondosiq; ramulis, reliquis similis
est, altior tamen, ac procerior, quā longa aut
rotunda. folia ejus majora, quā Alari flores,
concavi, oblongi, una parte prominētes, colore
sublutei. fructus pyrorum instar turbinantur: se-
mina in his intertepta, triāgularia, sordidē nigri-
cantia, radix logi uti ula, mediocrius subinde cras-
situdinē. lutea, buxiligno colore similis, amari-
tudine nec longā, nec rotunda inferior. Est autē
has interdum exiguas tenuesq; reperiri, ubi vi-
delicet quandoq; & non ita dudum collectæ, &
sublate. Ex relicto siquidē radicū particulis
novellæ plantæ, tenellas initio ac sarmentitias
radiculas promunt. Multis in Germania, ac Bel-
gio, nec non in Italia, & alibi, locis hujusmodi
Aristolochia reperitur. juxta vineas marginesq;
agrorum, læto ac restibili solo. In hortis & licet
quoq; adolescit. Quem semel occupavit locū, æ-
grē deserit. Quanta cunq; etenim radice pars,
licet altē atq; in profundo abdita, germen tamē
emittit: adeo pertinacis est vitæ. Hujus æstare
flores, autumno fructus colligi possunt. Vulgō
Saracenicam nuncupant: Gall. *Sarasin*. Belgæ
Sarasin cruyt. Germ. *Sferincen*: officinæ Aristo-
lochiā longam. Atq; pro hac olim ab omnibus
habita fuit, tandem Clematidis appellari cepit.
Sed jam legitima Clematite reperta, quo hanc
nomine alio quā quintę Aristolochiæ compell-
labimus: nisi forte Clematitem alteram, vel
Aristolochiā longam majorem eam nuncu-
pari magis placeat. Vi autem & potētia hæc Ari-
stolochia reliquis etiam similis, insigniter ama-
ra, & calida, longa non inferior: proinde & pro
hac in omnibus compositionibus succedere, &
recipi absq; ullo errore potest. *Dodonæus*.

IRIS (Ger. *Blaw gitzgen*; *Blotwurty*, Gall. *Flam-
be ou glayuel*, Ital. *Iride*, *giglio azzuro*, *lilio celeste*.
Hisp. *Lirio cardeno*.) à celestis arcus similitudi-
ne nomē accepit. Folia fert gladioli, sed majora,
latiora, & pinguiora. Flores in summitate ejus-
que caulis, æqualibus inter se spaciis distant, in-
curvi, varii: siquidē candidi, pallentes, lutei, pur-
purei, aut cærulei conspiciuntur: quæ diversū co-
loris speciē quæ dā celestis arcus imago repræ-
sentari videtur. Radices subjacent geniculatæ,
solidæ, odoratæ: quæ frustatim dissectæ in um-
bra sicantur, & trajectæ lino reconduntur. Pal-
si in hortis provenit. Melior est Illyrica & Ma-

cedonica: & inter has laudatissima, quæ *mutila*
ferē & densa constat radice, frāgenti contumax,
subrufo colore, gustu amaro, odore perquā gra-
to & sincero, ita ut nullum prorsus situm redo-
leat: quæ dum tunditur, sternutamenta movet.
Secundum locum habet Africana, candidā, gu-
stu amara. Teredines in vetustate sentiunt: tunc
tamē odoratiores reddi solēt. Floret Vere, Majo
potissimum mense, quo sanē tēpore flores colli-
gi debent. Radices autem autumnō. * Vis om-
nibus excalescentia, extenuans, contra tussim
efficax: humorum, qui ægrē rejiciuntur, crassitiē
digerunt: bilem, crassamq; pituitā ex hydrome-
lite drachmis septem potæ, purgant: somnum
conciliant, lachrymas ejunt, torminibus meden-
tur. Eadem potæ ex aceto auxiliantur serpen-
tum ictibus, lienosis, convulsis, perfrictionibus,
horroribus, & quibus genitura effluit: menses
ex vino potæ pellant. Decoctum earū, femina-
rum fortibus uulter imponitur, ad emolliendos
locos, laxandaq; in eis venarum spiracula: ischia-
dicis infunditur: fistulas ac sinus carne explet.
Radices ex melle glandis modo subditæ, partus
extrahunt: quineiam coctæ & illitæ. Strumas, ve-
teresq; duritias emolliunt. Siccæ quoq; ulcera
replent, & cum melle purgant: nudata ossa cor-
pore operiunt: doloribus capitis cum aceto &
rosaceo magna utilitate illinuntur. Ad motæ cū
albo veratro, & duabus mellis partibus, lentigi-
nes & vitia cutis in facie à Sole contracta ema-
culant. Pellis, malagmaris, & acopis inseruntur.
Succus hydropicis propinandus, quoniam re-
centi Illyrica destituimur, è nostrate elicitur,
ducitq; abunde aquas. Mansa oris halitum com-
mendat: dentium dolores mulcet, si radicis de-
cocto iidem foveantur. Coquit item, abstergit,
digerit, resolvit, lenit, referat, expurgat, & deji-
cit: vulnerariis medicamentis immixta sarcoti-
ca est. Radicis expressus succus bilem flavam,
pituitam, & aquas ceterum subeuntes pellit: hæ-
morrhoidas soti elicit. Radix ipsa contrita, & ex
aceto bibita, omnibus adverfatur venenis. Suc-
cus naribus infusus cerebrum à pituita mirificē
purgat: ventriculo tamen nocet, cum per se
tantum bibitur. *Discordias*, & *Matthiolum*.

Iridem ex Illyrica accipi vult Andromachus
nō sine ratione: nam si eam conferamus cū alte-
ra, quæ in Africa crescit, reperietur secūdum Ga-
lenum 1. lib. de Antid. unam alteri præstare, quā-
rum vivum corpus cadaveri. Quanquam quæ
F crescit in aliis quibusdam locis, nō multum Illy-
rica est inferior, & ex nostris Florentina est præ-
stantissima: nec in Illyriam eam ob causam ne-
cesse est nos mittere, cum alibi quoq; laudabilis
reperiatur. Quod si quis eam diligentiam adhi-
beat, ut ex Illyria afferēdam curet, procul dubio
multum proderit: at si ex aliis regionibus eam
accipere necesse sit, operam det, ut hæc notas
habeat, nimirum, ut sit densa, dura, rubescens,
brevis, odorifera, gustu mordax, sine mucore, &
quæ inter terendum sternutationē excitet, quod
de Iride absolute ita dictum intelligendum est.

Sciendum quoque, quantum ad colorem. Florentinam esse albam, quemadmodum & alia, quas hucusque in Italia vidi, unde non nimis follicite colorem rubescentem, qualis in sola Illyrica apparet, nos requirere oportet. Neq; refert, quod Galen. cap. 23. lib. 4. de simplic. Medic. quasi generalem regulam tradat, Omnia, quae colore fulvo, aut flavo, aut rubro, sint praedita, esse calidiora albis: & exemplum affert de Iride. quoniam Damocrates, ut patet ex eodem Gal. lib. 8. de comp. Medic. secundum loca. cap. 10. ad quoddam Malagma, quod pro epate conficitur, accipit Iridem albam.

B E D E G U A R, Dioscoridi SPINA ALBA, Germ. Weiß distel/ oder Stedtraut. Gall. Charodon nostre Dame dicta, ex quarundam sententia, ea est planta spinosa, quae folia habet longa, angusta, maculis albis distincta, capitula spinosa, & in his flores purpurascens. Nascitur in montanis. Colligitur radix autumno: siccat & conservatur per annum. * Pota coeliaci, stomachicis, & iis qui cruenta extulsiunt, efficax est. urinam cit, tumoribus illinitur. Decocto ejus dentes in dolore colli prodest. *Dioscorides.*

T H O R A C E M etiam excofaciunt, seu pituitam in thorace coquunt, radix Enulæ, Glycyrrhizæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De radicibus excofacientibus cor.

B E E N album secundum quosdam polemonium est Dioscoridis: ea, inquam, planta, quae radice constat cubitali, candida, caule geniculato, betonicae altit vocata non dissimili, ex quo dependent vesiculae, seu folliculi quidam rotundi & candidi, folia polygono mari similia, majora tamen & longiora, & ex intervallis bina. Notissima est per Hetturiam. Been rubrum aliqui Dioscoridis tripolium esse volunt: pro hac ostendunt plantam quandam in maritimis nascentem, foliis glasti, magis virentibus, longioribusque: caule per summa diviso, flosculisq; purpureis ornato: radice rubra, palmum longa & contorta. Been rubrum cum hac descriptione magis quadrat, quam album cum polemonio: donec tamen certius de ea iudicium statuatur, radice pastinacae sylvestris, aut satyrii, aut terebinthi summitatibus utemur. * Ad cordis affectus conducunt. *Medici Florentini.*

C O R A etiam excofaciunt, radix Bugiosæ, Zedoaria: de quibus vide supra suo loco.

De radicibus stomachum excofacientibus.

C A L A M U S odoratus in India nascitur. Melior est fulvus, dense geniculatus, & qui assulose frangitur, plena araneorum fistula, albicatus, lentus in mandendo, & astringens, cum aliqua acrimonia. Is hodie incognitus est: vulgaris autem calamus aromaticus, Acorum forte est, ut supra diximus. De eo nunc plura non dicemus, sed pro eo Schœnantho utemur. * Calamus aromaticus urinam potu ciet: quare cum gramini aut apii semine coctus, in aqua subtercutem fuisse morbo, renum vitis, stillicidio urinæ,

A ruptisq; commodè bibitur: menses & pota, & apposita pellit: tussi sufficit medetur per se, aut ex resina terebinthita hausto per arundinem fumo: ad muliebres infellus decoquitur, & clysteribus imponitur. Malagmatis & suffitionibus odoris gratia commiscetur. *Dioscorides.*

Calamus odoratus non affertur: utendū itaq; ejus succedaneo. Diximus autē supra, cum age-

remus de regulis succedaneorum, de quibusdam simplicibus, quæ nō sine errore illius loco assumuntur. Nunc verò hoc addendum, in eodē libro de succedaneis, qui Galeno attribuitur, loco Agallochi sumi calamus odoratum: contrariū itaq; fieri etiā potest, fumendo Agallochum pro Calamo, quæ substitutio ceteris præferenda, tanquā melior. Nam Agallochum quoq; calidum & sic-

cum est in secundo gradu, ut ex Serapione colligitur, & pariter astringens, amarū & odoratum, quemadmodum etiā Calamus: præterea ut plurimū est lignosum, quare omnes partes similes sunt: & tamen nescio quid acrimoniae in se Calamus contineat, quod in Agallocho non depre-

henditur, nihilo tamen minus, cū propterea gradus nō mutantur, & tantum hoc augeat subtilitatem partium, inq; aliis omnibus proprietatibus sit eadē, hoc nō multum curandum est, donec aliud simplex sese offerat, quod hac in parte illi adhuc magis simile sit: nam rarō admodū omnia simul inveniuntur. Potest equidē augeri non nihil pondus, ut æquetur id, quod in Calamo virium præ-

terea reperitur, quemadmodum cum Cassia fieri solet pro Cinamomo. At non duplum accipitur, (quoniā non ita longe differunt suis facultatibus.) sed tertia pars tantum, quod etiā fecit Aetius in sua Theriaca, sumēdo novē drachmas pipēris nigri, loco sex drachmarū albi. Bononienses pro vero calamo receperunt in suam Theriacā, Calamum vulgarem. Nam iudicaverunt, quaquam non ipsemet sit calamus, obtinere tamen in calido & sicco, gradum quoq; secundū, & alias, de

quibus diximus, proprietates: quod sanè à me quoque non improbat, non solum, quia veris rationibus innititur, sed etiā quod facilius Agallochum pro Xyloballamo substituere possimus, ut paulo post dicitur. Nam non convenit, ut his unum simplex accipiat, cū præferim id necessitas minimè requirat, quemadmodum etiam multi præstantissimi Medici sentiunt.

C A R Y O P H Y L L A T A radix, Ger. Venes dickenwur/ caryophylli spirat odorē, tenuis, nigra, & bene olens. Nascitur in montibus & in vis juxta septa. Colligitur mense Martio: siccat & conservatur per annū. * Hac recētiore utuntur pota ad thoracis interna vulnera. Quin & ejus succum admixta ærugine cuniculosis cōtinnacibusq; ulceribus utiliter injiciunt. Eadē olfactu spiritus recreat, & frigidū roborat cerebrū. Epota prodest coeliaci, dysentericis, feminariū profuvis, & cruenta expuentibus. Tam intus sumpta, quam foris illita, enterocelis auxilio est. Temperamentū ei excofaciens & exiccans, ut manifesto sunt indicio ejus radices: quippe quæ

gusta

gustu odorata, astringentesq; deprehendantur. Quibus qualitatibus non modo attenuare, discutere, & astringere valent, sed etiam roborare. *Matthiolum.*

GINGIBER, ZINGIBER, Ger. Ingwer, Gall. *Gingembre.* Ital. *Gengera.* Hisp. *Gengibre* nominatur: planta est in Troglodytica Arabia magna ex parte nascens. Radix est herbae graminis modo serpentis, candida, odorata, piperis sapore & viribus, nisi quod tardius, sed diutius calefacit, ut longum piper. Damnatur teredinibus exesum, pulverulentum, tectorio quovis circumlitum ad pondus, & magis ad excisionem tegendam. Cibo conveniens est, & cum condimento assumitur. * Excalescentiorum vim, & excoquentem habet: alvum leniter emollit: stomacho utilis est: efficax adversus ea, quae oculis caliginem offundunt, in antidota addi solet. Viride in India saccharo conditum, semibus pituitosis, ac frigidis maleq; concoquentibus accommodatum est. *Dioscorides.*

Zingiber quidem notum est, sed quod bonitatem lummam praeseferat, in exigua copia ad nos affertur: sed est penitus cariosum, & infectum pallida vel rubra aliqua terra, qualis est bolus Armenus falsus, quod non tam sit conservandi sui causa, (facile enim propter humiditatem excrementitiam, cariem & teredinem suscipit) quam occultandi ejus defectum, & obturandi illius foramina. Eligendum itaq; est album, sine carie, & quod sapore & odore admodum sit acre. Quod si ita perfectum haberi non queat, laudare illud quod conditum ad nos affertur: modo certi simus, quod viride sit collectum, & statim saccharo impositum, non quod prius siccum & coquendo emollitum fuerit: nam propter coctionem melior ejus facultas in aqua remanet.

СТОМАХУМ quoq; excalescentium, seu in eo pituitam concoquunt, radix Feniculi, Galange, Raphani, &c. de quibus vide supra suo loco.

De radicibus excalescentibus hepar.

CURCUMA Arabum, radix est officinis nota. Creditur Cyperi genus esse, quod *Dioscorides* in India nasci asserit, gingiberis effigie: * quod manducatum, croci vim reddit: gustu amaro sentitur, & illitum praesentem psilothri vim exhibet.

RADIX ASPERAGI vulgo nota est. Nascentur in hortis. Colligitur autumnis: siccatur, & servatur per annos duos. * Cum vino aut aceto cocta, luxatos artus mulcet. Decocta cum ficiis aut ciceribus, sumpta regium morbum sanat: coxendicis cruciatus, stranguriamq; levat. Alligata radix, aut haustum ejus decoctum, conceptum admittit, & sterilitatem adfert. *Dioscorides.*

RHAPONTICUM, quod vulgo Rheuponticum dicitur, radix est nigra, centauro magno similis, sed minor, & rufior, sine odore, fungosa, levis: quae trita, manducataq; colore reddit pallidum, ad crocum inclinantem, à Rhabarbaro duntaxat (ut nonnulli putant) solo loco, in quo nascitur, differens: nam rheum barbarum ex regione

Meridionali advehitur, rheum vero Ponicum ex Septentrionali. Ad hec rheum Ponicum radice constat longa & tenui, rhabarbarum autem crassa & brevi. Aliquorum praeterea opinio est, eam plantam quae hodie in hortis seritur, rumici similis, quaeq; rhabarbarum existimata est, verum esse rhauponticum: seseq; expertos asserunt, easdem quas rhabarbarum habere facultates, si detur dupla quantitate.

Adfertur ad nos verum rhauponticum, non est autem centaureum majus. Optimum habetur, quod teredines non sensit, quod gustatu esse remissa adstrictione lætescat. Adulteratur decoctione: dignoscitur vero, quod partes exteriorae non sint densae & compactae, verum rara sublatis, & gustu nihil, aut minimam adstringens. Colligitur mense Augusto: siccatur ad Solem, & servatur per annos tres.

* Id eorum, facit ad inflationes, stomachi imbecillitate, & omne genus dolores, ad convulsam, ruptam, lienosam, hepaticam, tormina, & renum, vesicae & pectoris vitia, adversus intenta praecordia, & vulvae mala, coxendicum dolores, sanguinis excretaiones, salpurgia, singultus, dysenterias, & coeliacorum affectus contra febrium circuitus, & venenatorum morsus. Datur in singulis valetudinibus eodem, quo agaricum, potere, & cum eisdem liquoribus: si febris careant, in mulso: si dissolutio est stomachi, id est, cum cibi tenax non est, mandatur, & sine restrictione ulla devoratur, Liventia, lichenasq; tollit, cum aceto illitum. Inflammationes omnes veteres ex aqua oblitum dissipat. Summa ejus vis adstringens, cum aliquanto calore. *Dioscorides & Medici Florentini.*

In *Rhaupontico*, cujus radix sola in usu est, ait Galenus quoq; fraudem committi solere. Nam in locis illis ubi crescit, quamprimum ex terra erutum fuerit, excoquunt ad extrahendum succum, quo facto succum quasi ex Rhaupontico sine adjecta aqua per se extractum, & radicem ita coctam antea, tanquam adhuc crudam & bonam vendunt: unde opus est magno judicio, quo naturam à costa discernere queamus. Quod facile potest ab illo fieri, qui semel tantum crudam diligenter contemplantus fuerit: costa enim per totam substantiam magis rara, nec ita densa & compacta est, & in gustu non praebet tam validam adstrictionem, qualem habet cruda. Praeterea brevi tempore solet foraminibus exedi. Idem de Rhabarbaro Mesues dicit. Unde nonnulli existimant, Rhauponticum Graecorum, & Rhabarbarum Arabum esse unam eandemq; plantam. Sed hic locus non est ut hanc controversiam discutiamus. Satis est scire, Rhauponticum legitimum ceptum esse afferri cum illis notis omnibus, quae *Dioscorides* illi assignat, & differre à Rhabarbaro usitato. An vero illa differentia inde tantum oriatur, quod distet ratione soli, & alioqui sint ejusdem generis, aut quod sane specie sint differetes, nunc tanquam nimis longa disputationem omittamus. Neq; opus est hic de succedaneo loqui, quandoquidem verum sine multo labore, qui modo est, Venetis investigare poterit. Quod si ejus loco Rhabarbarum etiam substitueretur, parum meo quidem iudicio

aberraremus. Nam tamen magis alvum solvat quam Rhaponticum, non tamen in tanta copia hic accipitur, ut hanc suam facultatem exercere possit, quemadmodum in Agarico quoque accidit. Hæc aliis secundum Paulum & Avicennam magnam inter se similitudinem habent. Optimum est non cariosum, & quod inter mandendum sit mucilaginosum, & leniter astringens, colore pallido, aut quod propè accedat ad colorem Cronii. Crudum Rhaponticum affertur radicibus oblongis, non adeo crassis ut Rhabarbarum, sed colorem ferme similem obtinet. Vulgus Pharmacopæorum pro Rhapontici radice accipiunt centaurium majus Dioscoridis: quod idem fit apud nonnullos, qui nimis pertinaciter Barbarorum sententia inhaerent. Neapoli: sed eo magis reprehendendi sunt, quod minus peritorum Medicorum hac in parte monitis obtemperare voluit.

SYLVESTRIS MYRTUS, aliquibus **OXYMYRSINE**, aut **MYRTACANTHA**, Latini **RUSCUM** appellatur. Folium fert myrti, latius, in formam lanceæ mucronatum, bacca per maturitatem rubescunt, rotundæ, à medio folio dependentes, osseo intus nucleo: cubitales ramuli ab radice exeunt, vitilium modo leniti, fractu contumaces, foliosi, radice graminis simili, acerba, & subamara. In asperis & præcipitibus locis enascitur. Colligitur radix autumnis: siccat & conservatur per annos duos. * Pota urinam cit: menses pellit, vesicæ calculos frangit, stillicidio urinx medetur, dolores capitis sanat, & regium morbum. *Dioscorides.*

HEPAR etiam excalfaciunt, sive pituitam in eo concoquunt, radix Apii, Fœniculi, Petroselinii, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De radicibus excalfaciuntibus splenem.

FRAXINUS arbor nota est. * Cujus radices in vino potæ licentis dolores auferunt.

GENTIANA, Germ. Enjan. Gall. *Gentiana* nominatur: hujus inventio prima assignatur Gentio, Illyricorum regi, à quo cognomen habuit. Foliis partim proximè radicem, juglandi, plantagine similibus, sub:ubris: partim à medio caule, & præsertim juxta cacumen paulum dissectis, caule cavo & levi, digiti crassitudine, geniculato, ex intervallis majoribus foliato, binum cubitorum altitudine, semine in calycibus: lato, levi, glutinoso, sacis ad spondilii seminem accedente, radice longæ aristolochiæ, longa, crassa, amara. Locis gaudet umbrosis, frequens in Italia, Illyrici, Germaniæ, Galliarum, montibus. Flores æstate, semen autumnis non raro perficit. Colligitur mense Augusto, vel autumnis: siccat ad Solem, & servatur per annos tres. Eligitur foris colore buxæ, intus crocanti, amarissima, dura, parum rugosa, frangi conumax. * Vis excalfactoria, & astringens: contra morsus serpentum, duabus drachmis, cum pipere, ruta, & vino potæ auxiliatur. Extracti succi drachma, laterum doloribus & ex sublimi deturbatis, ruptis & convulsis prodest: hepaticis & stomachicis potæ

cum aqua subvenit. Radix collyrii modo subdita, partus ejicit: imposita, ut lycium: vulneraria est, & ulcerum cuniculatum depascendum medela. Succus præcipue eodem effectu prodest: oculis inflammatione laborantibus illinitur: pro meconio collyriis acerbis immiscetur. Radix vitiliginem absterget. *Dioscorides.*

Gentiana est notissima, cujus radice utimur, quæ debet esse plena, densa, non rugosa, & sapore amarissimo: quæ sit collecta in montibus, non in palustribus locis. Talis ab unoquoque Herbario facile haberi poterit.

SPLENEM quoque excalfaciunt, seu in eo pituitam concoquunt, radix Acori, Apii, Asparagi, Aristolochiæ rotundæ, Fœniculi, Capparorum, Petroselinii, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De radicibus excalfaciuntibus renes.

FRAGARIÆ radices & herbe decoctum, potu jecoris inflammationibus confert: renes & vesicam purgat: vulnera & ulcera sanat: muliebres fluxus, & levitates intestinorum cohibet: cordis affectibus valde succurrit. *Andernacus.*

SAXIFRAGIÆ radix in petris & asperis locis nascitur. * Strangurix prodest: urinam cit, renum & vesicæ calculos pellit. *Dioscorides.*

RENES & VESICAM excalfaciunt quoque, radix Apii, Petroselinii, Pentaphylli, &c. de quibus vide supra.

De radicibus excalfaciuntibus uterum & juncturas.

MATRICEM excalfacit, seu in ea pituita concoquit, radix Rubiæ: de qua vide supra suo loco. **JUNCTURAS** calefaciunt, radix Costi, Zingiberis, &c. de quibus vide supra suo loco.

De radicibus refrigerantibus stomachum, hepar & splenem.

SONCHI radix refrigerat, modicè astringit. * Unde altuanti stomacho & inflammationibus illiti profunt. Succus eorum stomachi rosiones forbitione mitigat: lac elicit in vellere appositus: sedis ac vulvæ collectionibus opitulatur. *Dioscorides.*

STOMACHUM, HEPAR, & SPLENEM quoque refrigerat radix Cichorii, &c. de qua vide supra suo loco.

De radicibus astringentibus.

CYPERUS juncus est triangularis, interdum quadrangularis, cubitalis aut major, folia fert porracea, longiora & angustiora, in summo caule minuta, semine complectentia: radices, quarum in medicina usus, inter se coherentes, oleis oblongis similes, vel rotunde, nigre, suavi odore, & amaro gustu. Nascitur in palustribus. Duorum generum in Italia reperitur. Unum exiguum, cui radices oleæ similes: hoc præfertur. Alterum majus, cujus radices inæquales, & contortæ. Optima ea est radix, inquit Dioscor. quæ gravior est, densa, plena, dura, aspera, odorata cum quadam acrimonia, qualis est Cilicia, Syriaca, & quæ à Cycladibus insulis petitur. Sic & hodie, quæ ex Oriente advehitur,

advehitur, melior est nostrate. Aliud Cyperi genus in India nasci Dioscorides dicit, zingiberis effigie: quod et cetero modo tingit. Illud veterum Curcuma esse, non abs re plerique existimant. * Cypero vis calida inest. Venarū spiracula laxat: urinam ciet: ad calculos, aquamq; subter cutem utilissime bibitur: adversus scorpionum ictus remedium est: perfrictionibus vulvæ, & præclausonibus fori prodest: pellit menses. Contra ulcera oris, etiam si depascant, vorentq; farina ejus efficacax est. Malagmatis calfacientibus, & unguentorum spissamentis bene adijci solet. *Medici Florentini ex Dioscoride.*

BISTORTA folia in longiusculis pediculis promit oblonga, lata ac acuminata, Lapathi similia, verum venenosa, & superius quidem virescentia, inferius verò in cæsis colore candicantia: inter quæ mediè exeunt caules pede altiores, rotundi, minoribus aliquot foliis circumvestiti, spica in fastigio exiguis flosculis è diluore rubore purpurascens, semina in qua tandè triangularia, splendens, veluti oxalidis radix subest crassa, oblongior, geniculata, nonnunquam retorta, multis fibris capillata, foris nigricans, interiore verò pulpa non intense rubescens, gustu adstringens. Fuchsius duas hujus species facit, unam foliis rugosioribus, aliam levioribus: & radice hanc magis in se contorta, illam verò majore, & minus complicata, multumq; fibrosa. Reperitur bistorta locis humentibus, in opacis sylvis, pingui ac lutofo solo. Matthiolus in montibus exire refert. **D** Adolefcit etiam feliciter in hortis, perenni radice nititur. Majo ac Junio flores spicati vigent: semè postea maturefcit. Ab inortis & convolutis radicibus nomen Bistorta habet. *Ger. Natterwurz. Belgæ Herpethena. Galli Bistorte* appellant. Colubrina & serpentaria à Germanica voce etià dicitur: & à quibusdam Dracunculus. Sed à Dioscoridis Dracontio multum differt. Plinianorū autem Dracunculorum aliqua fortassis species est. Plinius siquidè in lib. 2. cap. 16. id quod Greci Dracontion vocant, triplici sibi effigie demonstratam refert: foliis betæ, non sine thyrsu, flore purpureo: alios radice longa, signata, articulosaq; monstrasse: terram demonstrationè fuisse folio majore quàm cornu, radice arundinacea. Deinde in lib. 2. cap. 2. in agro hospitis reperit aut, Dracunculum appellatum, caule pollicari crassitudine, versicoloribus viperarum maculis, quem ferebant contra omniū morsus esse remediū. Atq; primus horum Dracunculorū Aro, auctore ipso Plinio, similis est. Tertiu aquatilis esse Dracunculū. Posterior, Dracontion majus Dioscoridis esse videtur, & Plinius hunc à reliquis tribus differentem etià ostendit. Alias est, inquit lib. 15. cap. 2. quem nos in priore volumine ejusdè nominis diximus, sed huic alia figura. Superest secundus Dracunculus, qui si idem est cum eo, cui cap. 16. lib. 2. statim initio, radicem tradit esse subrutilā, & draconis è ovoluti modo, multum cū Bistorta convenit. Nā Bistortæ radix intorta & convoluta est, ac colore, què subrutilū

dicere liceat. Est eadè & veluti geniculis articulata, ut secundi Dracontii, quod conjecturā & suspicionem auget. Sunt tamen ex recentiorib. qui Bistortā omnino aliā esse volunt. Matthiolus siquidè in epistolis medicinalibus Behen rubrū esse scribit. Gesnerus ad Limoniū refert: assis placet Britannicā esse. Sed Behen tam rubrū quàm albū, (duplex etenim est) radices sunt odoratæ, potentiā calidæ, ad Venerea faciēs: ut Avicenna & Serapio memorie prodiderūt. Bistortæ verò radix odore caret, refrigerans, adstringensq;. Venereis adversatur. Limoniū aut folia habet, Dioscoride teste, Betæ tenuiora, & longiora semenq; rubrum. Contrā Bistortæ minora durioraq; sunt folia, & semen oxalidis. Britannica verò folio est Lapathi nigriore, & hirsutiore, radice tenui, & brevi, Dioscoride & Plinio auctoribus. Bistortæ lævia folia, & inferna parte candidula, radixque multo major quàm tenuis ac brevis appellanda sit. Jam & Britannicæ succum, & folia in hyemè reponenda Apulejus suadet: causam addens, quod non semper appareat. At Bistorta vivax radice est, & nullo non anni tempore reperiri potest. Quæ Bistortam, & ab Arabum Behen, & à Dioscoridis Limonio, nec nō à Britannica differentè esse satis manifestè ostendunt. At facultate Bistorta frigida, & cum resiccatione validè astringens. Radix meoles, & unde quæq; profluentem sanguinè supprimit: alvum histic vomitum cōpescit: dysenteris medetur, quovis modo assumpta. Tonillatū, faucium & oris inflammationibus succurrit: gingivas firmat, decocto aut succo ejus ore colluto. Idem possunt folia, & semen: sed tamen minus efficaciter. *Dodonæus.*

BOLBOCASTANO folia sunt tenuia, dissesta, atq; divisa. Apii tenuiora, ac minorā, Crithmi aut potius Anethi similia: cauliculis tenuis, & dodrantalis: flosculi parvi in umbellis candicantes: semen non magnū, oblongum, angustius quàm sceniculū, odoratum, obsoleto Cymini colore nigricans, radix rotunda, exigui rami forma, foris nigra, & ubi inaruerit, rugosa, intus pulpa cædida, sapore inter castaneam & pastinacam medio. In arvis & agris nonnullis Zelandiæ ac Hollandiæ Bolbocastanon reperitur: item & in Græcia, Chio ac Rhodo, auctore Guilandino. Fertur & in Britannia sive Anglia provenire. Nec desinitur eo quoq; Germania, si non fallimur. Nam radices, quas ad Rhenū Moguntia in arvis & hortis inveniunt. Lonicerus tradit. Bolbocastani sunt, nō autem, ut ipse opinatur. Ornithogali. Scribit autem has esse rotundas, castanearum magnitudine, pullo extrinsecus cortice, intus carne candida, gustu dulci, crudas, tostasque in aqua edi: cauliculum esse singularem tenerū, ab imo nudū, folia cumini, flores in umbellis veluti Anethi, quale Bolbocastanum esse jam diximus. Vigent Bolbocastani flores Junio: semè postea ad perfectionem venit. Meminit Bolbocastani Alexander Trallianus lib. 7. inter ea, quæ purulentis utilis sunt, cibaria: ipsum referens Guinterius dictionem existimavit corruptā, legendumq; esse

βαλαουσιγισταιος: sed tam peregrina hæc vox est, quam *βαλοκαλιτανου*. Bolbocaltanum autem à forma bulbi, & sapore castaneæ nomen invenit suum. Nostra ætate pleriq; à *βαλοκαλιτανου* nuncupant: Zelandi *Klein erduoten*. Ger. *Klein erduus*. Est autem Bolbocastani radix moderatè calida, & sicca, simul & adstringens: fermen verò calidius & siccius. Editur illa cruda, sed suavius cocta: sanguinem spuentibus & mingentibus utilis. Semen aperiendi vi præditum, & diureticum esse videtur. *Dodonæus*.

ASTRINGUNT quoq; radix Gentianæ, Pē-taphylli, Rhapōtici, &c. de quib; vide §. suo loco.

De radicibus discutientibus.

ASPHODELUS, hastula regia, Gall. *Haste Royale*. Ger. *Goldwart* / vulgaris est notitia: folius majoris porri: caule levi, ferente in cacumine florem, quem anthericon appellant: radices subjacent oblongæ, rotundæ, glandibus similes, gustu acres. Nascitur in montibus, sylvis, nec non hortis satius. Colligitur radix autumno. *Excalfact, urinas & menses cit: lateris doloribus, ruptis, convulsis, & tussibus, drachmæ pondere pota ex vino medetur. Ea verò vomitiones adjuvat, ludicri tali magnitudine commanducata: à serpente demorsis datur aptissime, trium drachmarum pondere, verum foliis, floribus, & radice ex vino mortuus illinire oportet: item ulcera fordidæ, & depascencia: mammarum quoque, & testium inflammationes, tubercula, furunculosq; decoctis in fece vini bulbis, recentibus inflammationibus ex polenta auxiliatur. Radicis succus adjecto veteri vino dulci, myrrha & croco, decoquitur, sitq; perquam utile oculis medicamentum: ad purulentas aures per se, & cū thure, melle, vino, & myrrha tritus, prodest in contrariam aurè infusus: dentium dolorem mitigat. Cinis è radice illitus, alopecias ad pilum reducit. oleum in excavatis radicibus igni decoctum, illitu exulceratis perionibus & ambustis igni, conducit: & surditati instillatum in aurem auxiliatur. Candidam vitiliginem, linteo antea perfrictam in Sole, illita radix emendat. *Dioscorides*.

DISCUTIUNT etiã, radix Aristolochiæ rotundæ, Bryoniæ, Capparorum, &c. de quibus vide supra suo loco.

De radicibus abstergentibus.

BULBUS ESCULENTUS, vulgò cognitus, à nobis estur. Stomacho & alvo utilis, rufus, & qui ex Africa defertur. Amarus verò, & scyllinus, stomacho aptior est, & concoctionem adjuvat. *Bulbi omnes acrimoniã habent. excalfaciunt, Venerè stimulant, linguam consillasq; exasperat: multum alimenti præbent, carnes creant, inflationem pariunt, luxatis, fractis, articulorum doloribus efficaciter illinuntur: spicula extrahunt: gangrænas, & podagras ex melle, aut per sese hydropicorum tumores, & canum morsus cum melle, & piperis polline illiti cohibent: sudores compefcunt: stomachi dolores mitigant: furfures, & ulcera, quæ in capite manant, cū rosto nitro

A abstergunt, fugillata, varosque per se, aut ex ovi luteo, & lentigines cum melle, vel aceto, emendant: fractis auriculis, unguibusque, ex polenta medentur. lidem calidis cineribus torrefacti, tollunt ficus: item cum cinere è manarum capitibus impositi. Cremati verò & cum alcyonio misti, vitia cutis in facie, atrasq; cicatrices, in Sole illiti emaculant: faciunt ad rupta, si cum aceto cocti edantur. Sed copiosiore eorum cibo abstinentium, quoniam nervos tentant. *Dioscorides*.

B CHELIDONIAE radix superne singularis, infernè in multa crocea capillamenta fibratur, in qua succus eroci. *Abstergit: cum aniso & vino albo pota, medetur regio morbo, & ulceribus quæ serpunt: imposita cum vino, aut manducata, dentium dolorem sedat. *Dioscorides*.

ABSTERGUNT quoq; radix Aristolochiæ rotundæ, Ari. Asparagi, Asphodeli, &c. de quibus vide supra suo loco.

De radicibus aperiendis, extenuantibus, adurentibus, & emollientibus.

APERIUNT, Allium, Cepa, Curcuma, Rhaponticum, &c. de quibus vide supra suo loco.

EXTENUANT radix Iridis Illyricæ, &c. de qua vide supra suo loco.

ADURUNT, Allium, Pyrethrum, &c. de quibus vide supra suo loco.

EMOLIUNT, radix Althææ, Malvæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De radicibus suppurantibus.

D LILIORUM alborum radix, Ger. *Wels Ostgen zwib* / colligitur quovis tempore, sed maxime autumno. *Inasata, & ex rosaceo trita, igni ambusta sanat, vulvam emollit, menses ciet, ulcera cicatrice obducit. Cum melle detrita nervis præcis, luxatisq; medetur, vitiliginis, furfures, & lepras emendat: ulcerasq; in capite manantia expurgat: abstergit faciem, & erugat. teritur in aceto cum hyoscyami foliis, & farina tritici mulcendis testium inflammationibus. *Dioscorides*.

SUPPURANT quoq; radix althææ, bryoniæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De radicibus glutinantibus.

F DRACUNCULUS major, Ger. *Schlangenkraut*. Gall. *Serpentail*, ou *Serpentine* vocatur: caulem habet rectum, lævem, duum cubitorum, baculi crassitudine, versicoloribus draconum maculis, purpureis tamen evincens: folia runcicis sibi invicem implicata. Fructum summo caule facit racemosum, coloris primum cineracei, mox per maturitatem in crocum & purpuram vergentis: radicem prægrandem, rotundam, candidam, cortice tenui vestitam. Nascitur in sepibus umbrosis. Colligitur dum maturescit, & succus exprimitur, sicaturque in umbra. Radix quoque mellebus effoditur, eloraque particulatim conciditur, & funiculo transfixa sicatur in umbra. *Vis ei calefaciendi cum diluta vini portione. Crudam, coctamve cum melle delingi prodest contra orthopneas, rupta, convulsa, tussim & destillationes: pota cum vino Vener-

rem stimulat: ulcera, quæ caeothæ vocantur, atq; phagedænica expurgat, præsertim cum vite alba, ex ea & melle, collyria ad fistulas, & partus erocandos componitur, ad vitiligines cum melle, efficaciter illinitur: polypos & carcinomata absumit, &c. Draconculus minor folio conficit hederaceo, magno, candidis notis insigni: caule recto, bicubitali, versicolore, maculis resperso purpureis, ita ut anguem plane referat, baculi crassitudine: fructus summo caule racematim coheret, colore primum herbaceo, & cum ematurus, croceo, gassu fervens, mordaxq; radice aliquantulum rotunda, bulbosa, atro non abfimili, tenui obducta cortice. Nascitur in dem in locis, easdemque vires cum majore obtinet. *Dioscorides.*

POLYGONATUM, SIGILLUM SALOMONIS, Ger. Weißwurz. Hetruscis *Frazimella*. Gall. *Seas de Salomon*: nascitur in montibus, sylvis, locis umbrosis, & juxta margines, frutice cubito altiore, foliis lauri latioribus, & Lemnibus, sapore mali cotonei, aut puicci, cum quadâ adstrictione. Flores per singulos foliorum exortus promit candidos, foliis numerosiores, incepta à radice supputatione. Radicem habet albâ, mollem, longam, crebrò geniculatam, densam, graveolentem, digitum crassitudine æquantem. Majore Junio flores, Augusto fructus colligi possunt. Radix vulneribus efficitur illinitur: quinettä maculas in facie delet. *Dioscorides.*

SYMPHYTUM, CONSOLIDA MAJOR, Ger. *Waidwurz* / *Schänmurg*. Gal. *de la Consyre*. caulē emittit bicubitalē, aut majorem, crassum, levē, angulosum, ut sonenti inanem: circa quem brevi intervallante spacio, folia exierint angusta, buglossa proxima, oblonga, hirsuta: caule secundum angulos quosdam striato: foliis tenuibus, ex alarum sinu prodeuntibus: in quibus flores lateri, & circa caulem velut verbaſci semina emicant. Tam caulis, quam folia aspera lanugine horrent, tactuq; præritum edicant. Radices demittuntur fons nigrae, intus candidæ, viscosæ: quarum est usus. Locis aquis palustribusq; provenit. Per integram ætatem floret. Radix tamen in autumnno carpēda venit. Tritæ & potæ cruentis excreationibus, ruptisq; proficiunt: recentia vulnera illitæ, conglutinant: carnes quoq; si concoquantur, cogunt additæ. Inflammationibus præsertim ledis, cum senecionis foliis utiliter illiuntur. *Dioscorides.*

GLUTINANT quoq; radix Aristolochiæ, Gentianæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De radicibus flatus discutientibus.

ERYNGION, Gerin. *Mansdrem* / *Radiſtet*. Gall. *Chardon nommé Cent-testes*, nominatur: aculeatarū generis est. Cujus folia in principio, sale cōdita, in cibos recipiuntur. Lata autē sunt, & extremo ambitu aspera, gustu aromatica: sed ubi adoleverunt, circa complures caulium eminentias in spinas aculeantur, in quorum summitatibus globosa capitula, duratam acutissimarumq;

A spinarū ambitu stellatim circumvallantur, quorum color aliàs viridis, aliàs albus, interdum caruleus invenitur. Radix oblonga, lata, foris nigra, internè candida, pollicis crassitudine, odorata. Nascitur in asperis & cæpestribus. Vim habet exalactoriâ. Pota mēses & urinas pellit: tormina in dationesq; discutit: cōtra jecinorū vitia, serpentum morsus, & hausta venena, cum vino prodest: bibitur adversus plurima, cum seminis pastinacæ ꝑ j. appensa, illitæ, tubercula discutere proditor. Pota cum hydromelite radix, opisthotonicis, & comitialibus, medetur. *Dioscorides.*

ZURUMBETH apud Arabes nihil aliud designat, quàm Arnabo apud Græcos. Est autē Arnabo, arbor procera, in Oriente proveniens: foliis longis, colore viridi, in luteum languescente, salicis modo, sicuti & ramorum cortex. Infrutifera est, citreum odorem spirans. *Matthioli.*

SPICA CELTICA, exigua planta est, folia habens oblōga, in extremo lata, florem luteum: ad radices multa exigua habet adnata, spicis minutis similia: hæc cum radiculis, abjectis foliis, in usu sunt, & valdè odorata. Adulterantur imposita herba simili: sed facilis cognitio: nam folia adnataq; breviora habet, candidior est neq; amara, neq; odorata, ut vera Celtica est. Laudatur maxime recens, jucūdi odoris, radice numerosa coherens, non fragilis & plena. Urinam movet vehementer, & stomacho utilis est. In inflammationibus jecinoris & suffusis auxiliatur. Contra stomachi in dationes, cum absinthii decoctio bibitur: item adversus lienem, renum & vesicæ vitia, & venenatos ictus ex vino. Additur in malagmata, potiones, & calfacientia unguenta. *Medici Florentini ex Dioscoride.*

SPICANARDI, teste Galeno, radix est, nō spica. Nota est. Eligitur Syriaca dicta: cujus hæc sunt notæ: ut sit brevi spica, largam gerens commam, colore flava, odorata, aliquantulū redolēs cypertin sapore, linguâ siccante, quæ diu in sua odoris gratia permaneat. Adulteratur stibio cū aqua, aut palmeo vino ponderis causa inspirato. Sed ex præcedentibus notis dignoscitur. Madafacta etiam vendi solet: quod vitium ex eo deprehenditur, quod candida sit spica, squalida, nulloq; pulvere obſita. Vim habet exiccantē & exalactoriâ: urinā movet. Nauseæ, stomachi roſionibus, in dationibus, jecinori, rego morbo, renum vitis auxiliatur, &c. *Medici Florentini ex Dioscoride.*

FLATUS quoq; DISCUTIUNT radix apii, acori, allii, costi, carnabadi, dauci, enulæ, feniculi, galangæ, petroselinii, penicedani, zedoariæ, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De radicibus semen generantibus.

SECAEUL, non est eryngium, neq; Iringus, qui habet folia Cretani marini, neque Sigillum Salomonis: sed verum Secaeul est veterum Sifer, hoc est, radix illa, quæ Germanis dicitur *Rüngenmorn* / *Oringenmorn* / *Nudien* / & *Gepten*. Gall. *Eſcherus* & *Seruilles*. Semen generat, & Venerem stimulat, Si in promptu non sit, ejus

loco radix pastinacæ sylvestris accipienda est. A
Cordus.

SEMIN quoque GENERANT, radix acori, bulbi, eryngii, galangæ, fatyræ, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De radicibus mensis moventibus.

CENTAURIUM magnum folia habet juglandis, oblonga, viridi brallicarû colore, serrata in ambitu: caulē ceu rumicis, binū, aut ternū cubitorū, multis ab radice adnatis, in quibus capitata, ceu papaverū, in rotunditate oblonga. Flos caeruleus: semē Cnicō simile, ceu lanceis floccis quibusdā involutum. Radix crassa, gravis, solida, tripedalis, succo prægnās, cū adstrictione aliqua & dulcedine acris, & rubescens. Amat solū pingue & apricū, ac sylvas & colles. Colligitur autūno: siccat, & conservatur per annos duos. * Radix cōvenit ruptis, cōvulsis, pleuriticis, spirādī difficultati, veteri tussis, sanguinē expuentibus drachmis duabus trita datur, si febris sit, in aqua, cæteris in vino: item ad tormina & vulvæ dolores. Ramenta ejus in collyrii formam vulvæ subdita, menses atq; partus extrahunt. Dioscorides.

FILIPENDIÆ radix urinæ stillicidio auxiliatur: item renum tum calculus, tum doloribus: itomachi inflationes disecutit. Medetur spiriosis & anhelantibus, omnibusq; in universum morbis, quos causa frigida excitaverit. Prodest comitialibus, inperfo cibus radicem pulvere. Matthiolus.

GRAMEN vulgaris est noticiæ: cujus radix dulcis, articulis præcinctā. * Hæc trita illitu vulnera cōglutinat. Decoctū ejus in potu, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus: calculosa etiā vesicæ excrementa comminuit. Dioscorides.

MEON, OSTRUTIUM, MAGISTRANTIA, in Macedonia & Hispania plurimum gignitur, anetho foliis & caulē simile, sed eo crassius: binūm ferimē cubitorū altitudine attollitur, sparsis in obliquum rectumq; radicibus, longis, tenuibus, odoratis, linguā excalescentibus. Colliguntur Augusto mense. * Quæ fervefactæ ex aqua, vel tritæ citra coctionem, præcluserum renum, vesicæq; fractæ vitia potu leniunt: urinæ difficultati medentur: itomachi inflationes disecutunt. Torminibus, affectæ vulvæ, articulorum doloribus, atque fluxionibus pectoris, tritæ cum melle in eclegmate auxiliantur. Sanguinē per menstrua pellunt, deflectionibus fervefactæ: infantibus autem illitæ imo ventri, urinæ movent. Quod si plus quàm deceat, ex his bibatur, caput dolore afficiunt. Dioscorides.

MEUM ex sententia plurium peritorum in simpliciu cognitione existimatur ea planta esse, quam Herbarii Calabrenses appellant Imperatricem: cujus copia in monte Calabria Polino provenit. Radix nigricans est, numerosa, & subtilis, boni odoris, & sapore, ut ego quidē observavi, initio dulci, deinde amaro, & in fine acri. Folia habet Anethi, & in summa omnes notas à Dioscor. illi assignatas. Videtur mihi quidem

eadem esse planta, quam depingit Matthiolus, modo non sit malè representata. Utimur radicibus siccat in umbra, nō marcidis aut levibus, nec cariosis, sed plenis, gravibus & odoratis.

VALERIANÆ tria genera passim occurrunt: unū hortensē, sylvestria duo. Reperiuntur rō & alitæ quædā, sed nomine, nō effigie reliquis similes, ut quæ Rubrā cognominat, & quæ Græcam. Sativa sive hortensis Valeriana, prima folia edit oblonga, lata, lævia, virentia, atq; indivisa: quæ verò secundum laciniata. Elaphobosci sive Pastinacæ majoris foliorū æmula, sed tamē minor: caulis cubito altior, levis, & concavus & intervallis rarioribus articulatus, è cujus geniculis bipa exeunt folia, & in fastigio flores in umbellis acervati, parvi, ab oblongiore & angustiore exiguo veluti collo sese pendentes, narcissi quidem effigie aliquatenus exprimentes, sed tamē multo tenuiores, & magnitudine ipsius plurimum cedentes, colore è rubente diluta purpura albicantes, radix digitalis crassitudinis, obliqua, fibris multis summae terræ adhæret, plurima parte eminens: quæ dum resiccatur, pinguis ac oleosa efficitur, & odore est suavior, quàm recens. Sylvestrium quæ major, foliis cum prioribus, tum iis, quæ circa cauliculus est, divisis, ac laciniosis, majoribus, & nigricantioribus quàm sativæ. caulis hujus lævis quoq; inanis & geniculatus, cubitoq; procerior. flores in umbellis similes & dilute purpurei, radices tenues, & veluti multis capillamentis fibrosæ, odore non omnino destitutæ. Altera sylvestris forma hortensim satis refert, sed longè minor est, prima ejus folia indivisa, reliqua in partes, ac laciniis dissecta, cauliculus dodrantalis, flores in umbellis aliarum similes ex lævi purpura albicantes. radices tenues, obliquæ, repentes, & tenuibus fibris capillatæ, odoris exigui. Seritur hortensis apud Germanos & Belgas. in Creta autē & Ponto suæ spontis esse fertur. Sylvestres humentibus, locis, juxta rivulos fossas, & scrobes aquas habentes, reperiuntur, major harum in hortos translata luxuriat: minor verò egrè coalescit. Florēt hæc Majo, Junio, & Julio æstivis mēsis. Valerianæ passim appellantur, & Græcè Phu. Et prima quidē Phu apud Dioscoridē descriptioni respondet: neq; obstat hoc parvus, & Narcisso minor. Quod si quidē major scribatur, errore sit Græci exemplaris, in quo sic habetur: ἡ δὲ φάρμακον, ἢ ἡ φάρμακον, ἢ ἡ φάρμακον. Sed pro φάρμακον, id est, major, restituendū est φάρμακον, sive φάρμακον, id est, minor, ut ante nos Ruelius quoq; annotavit. Id quod mox subsequens dictio φάρμακον, hoc est, tenerior, nō modò innuit, verum & palam ostendit. Neq; enim majora, sed minor, teneriora esse solent. Atq; hæc se habente Dioscoridis lectione, omnis admittitur scrupulus. Sunt namq; Valerianæ flores ἡ φάρμακον, quàm Narcissi. Appellatur præterea Valeriana sativa à Dioscoridē φάρμακον ἡ φάρμακον, id est, sylvestris, aut rustica nardus: à Plinio Nardus Cretica: hac ætate à quibusdam Marinella, Genico.

Genicularis, herba benedicta, & Theriacaria: in A officinis Valeriana domestica: Theophrasto Paracello Terdina: Ger. Groß Batrian. Gall. *Valeriana*. Altera species Valeriana sylvestris nuncupatur, & Ger. Wild Batrian. Kägenwurz. Nuzwurz. Wendwurz. Denmarck. Tertia Valeriana minima nominari ferè solet. *Excalfacit autem Phu legitimum, ut Dioscorides ait, sed tamen non intensè, neq; ipsa recens radix, sed arelscens tantum. Recentem siquidem exiguum omnino caloris habere facile deprehenditur. arelscens verò calidiorem esse, & gustus & odor uterq; intensior ostendunt. Movet autè, auctore Dioscoride, sicca radix urinas: menses citi: prodest ad laterù dolores, & antidotis permiscetur. Sylvestrè autem Valerianam, ruptis, còvulsis, ex alto precipitatis, recentiores utilem censent. folia hujus, tum & fativè, ad oris & gingivarum cum inflammatione exulcerationes, decocta, & gargarizata prodesse ferunt. Ceterum Valeriana rubra duorum dodrantum caulibus, aut longioribus, iisq; rotundis, levibus & geniculatis affurgit. folia habet lata, longa, acuminata, lævia, & diluti vitoris: è fastigiis caulium Valerianæ propemodum similes umbellas, sed laxiores, & magis inconditas, in quibus flores oblongi, tenues, rubètes, & semen inde exiguum, oblongam, quandoque summa parte barbaturum, radix subest candida, mediocris crassitudinis, & longitudinis. Huic similis alia reperitur, foliis quoq; oblongis, cauliculis circa supertorem partem in ramulos complures divisis: flosculus è diluto cæruleo purpurascens, brevioribus, quàm superioris radice mediocris crassitudinis. Utraq; Belgis hortensis, & altera quidem rarior, florent æstivis mētibus. Valerianæ rubræ à florum umbellarumq; similitudine pleriq; nomen dedere, quod huic permittere maluimus, quàm impropria appellatione temerè attribuerè. Sunc etià, qui Behen recentiorè speciè esse velint, idipsum Behen rubrum nuncupantes, ad differentià alterius Behen albi dicti, que quidem est herba multum à Behen Arabum differens, veluti & præfens. Alii inter Limonii genera referunt. Matthioli etiam secundam speciè pro Limonio depingit. Atq; hanc ipsam aridà ad nos pro Limonio misit præclarissimus vir, & in notitia stirpium, omnium que simplicium versatissimus Jacobus Antonius Cortusius Patavinus. Et respondet satis cum Limonii descriptione posterior. Sed Valeriana rubra non aequè non modo quòd folia ejus sint longè quàm Betæ minor, verum potissimum, quòd semè ejus rarò perficiatur, & hoc ipsùm nequaquam rubeat. Nam Limonio folia sunt Betæ similia, tenuiora tamè, & minor: caulis tenuis, rectus, refertus semine rubicundo, ut Dioscorides refert. Quod autem ad facultates harum atinet, nullas quidè compertas habemus. Videtur autem utraq; unà cum radicibus refrigerantis esse naturæ. Porrò Valeriana Græca colliculos tres, aut quatuor promit, rectos, concavos, inanes, tenues & cubitales,

foliis circumvestitos compluribus, oblongis, alatis, ex aliis multis, medio intercurrète nervo, compositis, vicia foliis ferè conformibus, sed tamen virentioribus, quorum singula parvula sunt, latiuscula, oblonga, acuminata, dorsoque aliquantulum eminente. flores nequaquam in umbellis, neque etiam in alit foliorum, sed in fastigiis cauliculorum sparù prodeunt, pulchri, colore cæruleo, sed diutius splendentes, ex quinque foliolis, staminibus aliquot exiguis, & candidis in medio, à quibus apices parvi sublateri dependent, sequuntur capitula parva, in quibus semen minutum, pro radicibus multæ tenuissimæ sunt fibræ. Nusquam suæ spontis in Belgio est, sed aliunde illata: plurima æstatis parte floret. Valerianam, ut diximus, Græcam, & Valerianam peregrinam, nec non Pleudophu appellat, tametsi nullam euna Valeriana similitudinem habeat. Nullus est usus, nisi quòd hortorum exornet margines. *Dodonæus.*

C *Phu* verum crescit in regno Neapolitano, in Polino monte Calabrizæ & aliis locis: & Romæ, ubi in multis hortis colitur, abundè haberi potest. Radix est longa, & crassa unum digitum, & in circuitu villosa ex obliquo, instar Hellebori, & in uno loco reperiuntur multæ radices interdum ad 30. invicem sese oblique contingentes: odore planè refert Valerianam, atramen multò efficaciorè. *Andromachus* Ponticū eligit. Quòd si ad manus nostras pervenerit solida, non excludere odorè fragrantissimo, perfectissima erit. æquè ac ea, quæ in Ponto crescit. *Vulgaris* Valeriana non debet illius loco accipi: cum verè copia, modè diligentia mediocris præstetur, haberi possit.

D *FRAXINELLÆ* complures exeunt cauliculi, rotundi, cubitales, aut altiores, inferius foliis, superius verò floribus supra invicè digestis exornati: folia oblonga ex pluribus ad unum pediculum unita. *Glycyrrhizæ* similia, multò quàm fraxini minor. Singularia tamè eorum breviora, duriora, magisq; acuminata, quàm *Glycyrrhizæ*. florum color dilute est rubentis purpure, uti sylvestris malvæ: sed forma dissimilis. A' quibus etenim ut plurimum striatis oblongisq; superioribus foliolis, stamina aliquot recurvata barbæ instar dependent. Odor horum gravis est, ac hireinum olet, & similiter eorum, quæ sequuntur, silquarum. Succedunt autem singulis floribus quinque simul, asperæ, scabræ, & subrubentes: in quibus semen gignitur rotundum, nigrum, splendens, minus quàm *Pæoniæ*, aut etiam *Lentisci*, radices ab uno capite plures divaricantur, longæ, candidæ, carnosæ, tenui in medio nervo, cum obscura acre dine aliquantulum amaricantes. Videntur autem hujus duæ esse species, non tamen valde differentes. *Unius* folia majora, virentiora, duriora, magisq; acuminata; alterius verò nigriora, minus dura, ac non æquè in acumè definita: flores quoq; hujus aliquantò dilutiores; illius verò paulò rubicundiores. In Italix ac Germaniæ montibus, ac collibus, lutofo ac saxoso reperitur solo, apud Belgas hortensis est. Flo;

res Junio: semen serijs provenit. Recentiores Fraxinellam, pleriq; *ῥαξινέλλα*, quasi humilem Fraxinū appellant: officinā Diptamnū, & pro legitimo Diptamno, radicibus hujus subinde utitur, unde & à nonnullis Pseudodictamnū, & Diptamnū album nominatur. Nō esse autē legitimū Dictamnū notius modō est, quā ullis verbis refelli opus sit. Et Pseudodictamnū quoq; Dioscoridis nequaquā esse, nō minus manifestū. Sed nō esse Tragū veterum specie, nō aequè expeditum videtur. Nam cum Tragio, & quidem priorē convenire posse apparet. Habet autem istud prius Tragium: duo siquidem sunt, auctore Dioscoride, folia, virgās & fructus Lentisco similia, sed minora omnia, & succum fert gummi similem: & in Creta tantū nascitur. Idem Plinius lib. 27. cap. 13. Tragionis sive Tragii, ait, nascitur in Creta tantū insule maritimis. Lentisco (exemplaria perpetim Junipero habent) similis, & femine, & folio, & ramis, succus ejus lacteus in gummi spissatus, vel semē, impositione spicula e corpore ejicit. Et Fraxinella quidem Lentiscum nō minus quā Glycyrrhiza folio refert, & odorem *ῥαξινέλλα* est, hirci spirat: quā hujus cum Tragio similitudinem quandā ostendunt. Sed tamen quia frutex non est, non baccas, quales Lentiscus, sed siliquas ferat, adnatis *ῥαξινέλλα* careat, adhuc neq; lachrymam fundat, haudquaquā Tragium, sed aliā, atq; ab eo differentem stirpē esse consequitur, quā verisimile est Veteres non observasse, vel in nullo usu, aut saltē negligentius habuisse. Facit huc, quod Bellonius lib. 1. Singularium refert, Tragium in Creta juxta fluentia nasci, & flore esse luteo. Nam Fraxinella montes amat & flore rubet. Ex quib; Fraxinellē cum Tragio discrimen satis apparet. * At Fraxinellē radix exsiccatur, & resiccat ordine secundō, dig. rentis, attenuantis, & aperientis est facultatis. Menses & urinas movet: partu sojvat: secundas educit: uteri frigidioribus morbis auxiliarius est. conferre & stomachicis, & anhelosis fertur. Tradunt etiam, adversus ictus morbusq; ferarum, lethalia medicamenta, & pestilentium morborum contagia prodesse, antidotisq; utiliter permisceri. *Dodonæus.*

MENSTRUUA quoque PROVOCANT radicē asari, ari, acori, aristolochiæ longæ, aphodellii, allii, bryoniæ, cyperi, colti, capparorum, calami aromatici, dauci, dictamni, eryngii, forniculi, helenii, lilii, petroselinii, paxoniæ, taphani, rubiæ, ruscii, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De radicibus menses sistentibus.

TORMENTILLA folio pentaphylli minore, septenis incisuris diviso: radice brevi, nodosa, cōpacta, rubeo colore, sapore astringenti: cauliculis tenuibus, subrubētibus: flore melino, adeo ut in pentaphylli genere sit reponēda. Sunt, qui à septenis foliorum divisuris Heptaphyllon vocent. * Urinæ incontinentiam supprimit: sistit menses, si in earum decocto ad umbilicū

A usq; confederint femina: vel si tritæ, & ex melle atq; spica subactæ, ventri, ac pubi illinantur, Sauginem è vulneribus manantem cohibent, superaspero earum pulvere. *Martholus.*
MENSTRUUA quoque SISTUNT radices Symphyti, &c. de quibus vide supra suo loco.

De radicibus sudorem provocantibus.

CHINA ex Occidentali India deferretur, (quandōquidem vulgo Lusitani ex Orientali India eam adferant) est arundinis majoris radici similis, nodosa, intus alba, interdum rubescens, foris rubra. Optima est recens, ponderosa, solida, pinguis, non cariola, sapore insipida. Nascitur in China, Orientalis Indiæ provincia, Scythiæ atq; Sericiæ finitima, maritimis locis, arundinis aut ulvæ palustris modo. Solius radicis est usus apud Indos, ad curādos difficiles morbos, apud quos magno in precio est. Propinatur ejus aqua in diuturnis & acutis morbis, febribus præsertim: etenim sudores provocat, cujus rei gratia molci sanantur. Triginta sunt circiter anni, quod Lusitani primum in has regiones eam intulerint. præclara de ejus facultatibus prædicantes adversus omnis generis morbos, sed maximè luem Veneream, in qua mirabiles effectus præstitit. * Valde extenuat: sudorem movet & excitat: ideoque putredini resistit: jecur confirmat, hydropi auxiliatur: ulcera maligna sanat, lepram & elephantiasin curat: Gallico morbo succurrit: D corpus alimento destitutum reficit: scirthis jecoris maximè prodest: Igno Guajaco tamen à Saria infirmus exiit. *Nicolaus Monardus, & Andernæus.*

SARSA PARIILLA ex Peru, sive Hispania nova deferretur, planta multis radicibus nitēs, glycyrrhizæ non dissimilibus, duos cubitos, aut eo amplius longis, colore cinereo dilutiore, quæ interdum eam altè demittuntur, ut qui integras eruere volet, ei profunda fossione opus sit: ramis nodosis, & lignosis, qui faciliè desiccantur: floresne an fructum proferat, ignoramus. Illa multò meliorem & efficaciorē nobis deinde protulit provincia Honduras, à superiore differens, quod illa candidior est, ad pallorem tendens, & gracilior; hæc verò cinerea, nigrior, atque crassior. Deligitur nigrior, recens, nō cariola, fractu contumax, quæq; assulatim frangitur, & ponderosa. Nam quæ cariem sentit, & dum frangitur pulverulenta est, inutilis existimatur. Cum eam Hispani primum viderunt, Sarsæ Parillæ nomen indiderūt, propter cognationem, quam cum nostra Sarsa Parilla, quæ similis aspera est, habet. Certè nostratē expertus sum simili facultate præditam, cum ea, quæ ex Hispania nova adfertur, ad quam magis accedit, quā ad eam, quæ in Honduras invenitur. Gustu insipido est, & sine acrimonia, nec ejus aqua hordeacea sapidiore est. * Unciæ ejus in duabus libris aquæ cocta, vini rubri turbidioris colore refert, tenuemq; essentia habet, & summè provocat sudorem. Decoctū ejus cum tenui victu potū, per

dic

dies triginta, luem Veneream plus quam lignum Indicum sanat, prodest morbis articularibus, ulceribus, laxis ex pituita & defluxione tumoribus: cerebri & capitis vitia emendat: jecur confirmat: lienem extenuat: incipientem elephantiasin discutit. Nicol. Monardus, & Andernacuss.

De radicibus venenis resistentibus.

ANGELICA cubitalem excedit altitudinem, caule geniculato, inani, multis alarum cavis referto: folia profert oblonga, per ambitum serrata, in nigrum viridescunt: flores albos, in umbellam coherentes: e quibus semen prodit tenue, lentium modo compressum. Radix ei subest crassa raphani modo, quæ in plures divaricantur ramos, gustu acris, & suaviter odorata. Nascitur in hortis. Colligitur autumno: siccatur, & conservatur per annos duos, vel tres. * Excalfacit, pariterq; desiccet ordine secundo completo, aut tertio incipiente. Proinde aperit, attenuat & discutit. Venenis mirifice adversatur, quare pestilentiam arceat hausta, aut frequenter commansa. Ipsa per se sumpta, pituitosos, lentosq; humores digerit. Idem præstat & radicis decoctum, quod etiam celerius ex frigore ruffientibus auxiliatur: expectoratur enim efficaciter crassam, lentamq; pituitam. Sanantur eodem ex aqua aut vino interna viscerum ulcera, concretusq; sanguis dissolvitur, & roboratur ventriculus. Radix in pulverem trita, animi deliquiis, & cæteris cordis affectibus opem unice præstat. Valet ad rabiosorum & venenosorum morsus, exterius cum ruta imposita, intro in corpus assumpta. *Marsilius.*

CARLINÆ, sive Cardopati duæ species: una humilis & absque caule: altera caulem promittit. Utriusq; florem candidum videre contingit. Gesnerus purpureum reperiri scribit, quod & Franciscani fratres testantur. Humili folia sunt spinosa, & oblonga, inter quæ medius emicat orbiculatus flos, amplius, magnus, exteriori parte instar echini castaneæ valde spinosus: superius planus, & late patens, cujus medium multis capillaceis staminibus factum, oblonga, angusta ambiunt foliola, candida, aut purpurea, sereno hic explicatur celo, nubilo verò & per noctem veluti se recludens contrahitur. radix hujus oblonga, mediocri crassitudinis. Altera species folia similiter valde habet spinosa, non raro asperiora: caulem dodrantalem, aut altiore: florem in capitulo uti prioris, sed minorem multo: radicem digitalis ferè crassitudinis odoratam, & ut plurimum rimosam. De utriusq; nomine inter recentiores non satis convenit. Sunt, qui velint priorem Chamæleonem albū esse: alterum verò Chamæleonem nigrum: alii utrumq; à Chamæleonibus differre asserunt. Chamæleonem autē album Dioscorides folia habere Scolymo Emilia ait, caulem non promere: e medio spinas erigere echini marini aut Cinaræ modo: flores edere purpureos, veluti pilos papposos: semen Cnici: radicem interius albam, aliquatenus aromaticā, gravis odoris, & dulcem, circa quam viscum re-

peritur. Nigrum verò Chamæleonem, idem inquit, foliis quoq; esse Scolymi, sed minoribus, tenerioribus, ac rubro distinctis, caule dodrantali, digitalis crassitudinis, subrubente, & umbellā habere, in eaq; florem tenue Hyacinthi amulum, versicolore, radicem verò crassam, nigrā, densam, interdum exesam, quæ dissecta sublutea sit, & manducata mordeat. Et cum Chamæleone quidem albo Carlinam humilem convenire posse apparet, si fructus, aut capitulum responderet. Caule siquidem & foliis spinosa, sed fructus non est veluti Cinaræ. Pini conum siquidem Cinaræ capitulum refert, ex squamis multis fastigio acuminatis, ac spinosis coactis, quale non est Carlinæ. Neque enim satis est, quod caule careat, aut quod viscum ferat, sed reliquas etiā adesse notas refert. Nam, ut Franciscani fratres tradunt, plures Carduorū species reperiuntur caule viduæ: possunt & aliæ viscum ac gummi præbere. Plin. lib. 21. cap. 16. ixinem raram visum & radice filiosam esse inquit, ex qua medium veluti malum extuberat. Est autem Ixine Chamæleon albus. Exemplaria Helixine perperam habent. Idem de Carlina altera dicendum: tamen si enim folia fortè habeat Scolymi, & caule dodrantalem, cum tamē flos nō sit hyacinthi, id est, carulei coloris, desideratis & aliis, Chamæleon niger dici non potest. Accedit nostræ sententiæ in lib. Singulariū suorum primo, diligentissimus P. Bellonius, qui ambas Carlinas à Chamæleonibus differre ostendit, & utrumq; Chamæleonem Italiæ, Germaniæ, & Galliæ incognitum esse scribit. Albi Chamæleonis radicem perquam crassam esse ait, & pedalis, aut cubitalis longitudinis, multumq; odoratam, atq; ex ea lachrymam manare: Chamæleonis verò nigri florem esse pulcherrimum, extrulei, ac planè celestis coloris, quam Dioscorides *inaxiblos* appellat, ab Hyacintho non scripto, qui creberrime extruleus est. *Dodonæus.*

VENENIS etiam RESISTUNT, radix Apii, Allii, Aristolochiæ longæ, Bryoniæ, Cypeti, Carnabadii seu Doronici, Costi, Feniculi, Gentianæ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De radicibus ambustis conferentibus.

HYACINTHI radix bulbacea est. * Hæc pueris cum vino albo illita, pubertatem coërceat, & non patitur erumpere: sistit alvum pota, & urinam impellit: phalangiorum moribus auxiliatur. *Dioscorides.*

AMBUSTIS quoq; medentur, radix Asphodeli, Bulbi, liliorum alborum, &c. de quibus vide supra suo loco.

De radicibus dolorem sedantibus.

ANONIS seu ONONIS ramos habet fruticosos, dodrantales, aut majores, frequētibus geniculis cinctos, cavis alarum multis, capitibus rotundis: foliis lenticulæ tenuibus, pusillis, ad rutæ aut pratensis loti folia accedentibus, subhirsutis, odoratis, non injucunde olentibus. Murix conditur, antequam spinosa fiat, cibus gratissimus.

Rami acutioribus spinis, & veluti spiculis firmioribus horrent. Radicem mittit candidam: * quæ excalfacit & extenuat. Hujus cortex ex vino potus urinam citet, calculos comminuit, margines ulcerum erodit. Radix cum decoquitur posca, dolorem dentium collutione mitigat. Decoctum ejus pota hæmorrhoidas sanare creditur. *Dioscorides.*

DOLOREM quoq; sedant, radix Acori, Dauri, Eryngii, Ireos, Mandragoræ, &c. de quibus vide supra suo loco.

De radicibus discutientibus strumas.

PLANTAGINIS radix * & manducata, & collutione, dentium dolores sedat. eadem cum foliis, ulceribus renum, & vesicæ in passio datur. Fertur, tres radices, cum tribus vini cyathis, & pari aquæ modo, tertianis auxiliari: & quatuor, quartanis. Sunt, qui radicis gestamine, discutientis strumis utuntur. *Dioscorides.*

DISCUTIUNT quoq; **STRUMAS**, radix Capparorû, Ireos, de quibus vide supra suo loco.

De radicibus venenosis.

MANDRAGORA si bibatur, confestim sopor insequitur, exolutio, ac vehemens veterinus, nihil temere distans à lethargo. * Cui antequam aliquid ex iis accidat, vomitus & aqua multa proderit: postea nitrum & absinthium ex vino dulci aut passo sumatur, caput rosaceo & aceto perfundatur. Proficit excitatio & motus corporis & olfactus eupatorii, & piperis, sinapis, castorii, & ruta, tritorum in aceto: & liquidæ picis, & odor è lucernâ exustione, & extincta. Quod si ægre irrevocentur, sternutamenta movere, aliisq; communibus auxiliis uti conveniet. *Dioscorides.*

FUNGORUM ali genere, ali copia laedunt: omnes tamè strangulatus suspensio similes concitant. * Quibus confestim succurrendum: communiter ex oleo vomere cogendi: mirifice juvat lixivium ex fermentis, aut pyrastri furculis, epota cum sale, posca & nitro. Fructus aut folia pyrastri cum fungis decocta, strangulatem illam vim auferunt, esitaraq; eisdem auxiliantur. Adversus fungos gallinacea ova cum posca proficiunt, adjecta aristolochiæ drachma. item absinthium cum vino melleq; sumptum, & ex aqua potum: apiastrum ex nitro: panacis radix, & ferri in vino: fax vini cremata, cum aqua: atramentum sutorium ex aceto: radix vel sinapis, aut nasturtium esu profunt. *Dioscorides.*

SUMPTO EPHEMERO, quod aliqui sylvestrem bulbum appellant, * pruritus in toto corpore excitatur, non secus atq; iis, qui urtica aut scylla lac effluntur: interna rationem sentiant, stomachus cum togenti gravitate exarsuat cæterum invalescente morbo, cruor strigmentis admixtus, per alvum exigitur. Quibus ut iis qui salamandram hauserant, vomitione aut clysteribus auxiliari conveniet: sed antea quam venenum invalescat, dandum est decoctum frondium quercus aut glandium, aut malicorii: lac bibere prodest, in quo serpillum sit decoctum: item succum

A sanguinalis herbæ, aut ramorum vitis, aut rubi, aut medullæ recentis feculæ, aut myrti cum vino. Baccæ autem myrti tursæ tritaq;, & aqua macerata, ut liquor inde sumatur, opem ferunt. Medica castaneorum tunica similem effectum præbet, si cruda in aliquo supradictorum succo immatur: origanum quoq; cum lixivio epotum eximie juvantur asinini lactis, aut bubuli calidi potu, etiam in ore continent: ita ut quibus copia lactis hujus adit, non aliud desiderent. *Dioscorides.*

VERATRUM ALBUM * strangulatus concitat, aut immodicas alvi defectiones movet. Quibus ea medentur, quæ in fungorum mentione retulimus. Nivios autem dejectum impetus medicamentis, quæ excrementa supprimunt, coercebimus. *Dioscorides.*

De radicibus alterantibus qualitate occulta.

NOVI mulierem, quotidie ferè per annos multos vulvæ strangulationi obnoxiam, quæ ex illo morbo optime convalescit, hauriendo semel per hebdomadam sub lecti ingressum, visum album, in quo uncia radice **BYRONIÆ** effervuisse. Et hoc medicamento per annum integrum usq;, hinc nihil amplius incommodi sensit, inquit *Matthiolus.*

PÆONIÆ radix, quod solaris sit, eruta Sole tenente Leonem, die & hora Solis, nec non Lunæ crescente lumine, portantem ab Epilepsia liberat. *Marsilius Ficinus.*

De radicibus purgantibus bilem flavam.

RHABBARBARUM radix est inæqualiter crassa, non admodum longa, theo Pontico perquam similis colore & substantia. Ejus tres sunt differentie: unum Indicum ex Sinarum regione, omnium præstantissimum: alterum Barbarum, secundum locum obtinens: tertium Turcicum, omnium ignavissimum. Laudatur subnigrum in rubrum inclinans, recens, grave, pro raritate sua, contractum, ex rufo & glauco alterans, & croci modo tingit. Adulteratur, si aliquot dieb. in aqua maceratur, ut facultas eximatur, fucus verò deprehenditur, si in contracto ea varietas, quæ supra dicta est, non conspicitur, nec croci modo tingit, sed levius est, & magis adstringit. Conservatur annos tres aut quatuor integrum incorruptumq;, si cera sola, vel cera cum terebinthina liquata circumlatur, aut melle albo, aut psyllio, aut milio mergatur. Corrigitur tertia parte spicæ, vel squinantii, vel cinnamomi. Dosis infusionis à drachina una cum dimidia usq; ad decem: pulvis verò à drachina una, usq; ad quatuor. Calidum & siccum ordine secundo. * Purgat clemèter bilem flavam, pituitamq;, præcipue à ventriculo & hepate, & inde sanguinem purgat, obstructions liberat, & affectus inde sanat, icterum, hydropein, splenis tumorem, febres putridas, etiam diuturnas, dolorem hypochondriorum puncturum, &c. *Medici Florentini ex Meiss.*

FILICE folia sine caule, sine fructu, sine flore, ex uob

ex uno pediculo cubitali longitudine exeat, multifida, & lateribus pinnata, subgravi odore: radice per summa cespitem nigra, oblonga, filices multas fundente, subastriugente gustu. Nascitur in montibus & saxosis. Colligitur autumno, siccat & conservatur per annum. * Radix lasatineas excutit, sumpta drachmis quatuor ex aqua mulla: melius, si cum scammonia, aut veratri nigri totidem obolis detur: sed qui sumunt, alia prae gustare debent, &c. *Dioscorides.*

PURGANT quoque bilem flavam Rhapsodicum, &c. de quo vide supra suo loco.

De radicibus purgantibus bilem atram.

ELLEBORUM NIGRUM, vulgò à Germanis *Christwurz*; folia habet viridia, platani similia, minorâ, foliis spondilii proxima, pluribus divisuris incisa, nigriora, & crassiora, subaspera: caulibus asper. flores ex candida purpurei, cotoneis similes racematim coherentes, in quibus est semen unico simile: radicibus nigris, tenuibus, elleboro albo similibus, quarum duntaxat est usus. Reperitur in Germaniâ plerisque montibus, & aliis incultis ac asperis locis. In hortis vivax est. Floret circa natalem Domini: cum, si hiems clemens mitisque fuerit: alias mox soluto gelu. Eligi debet benè nigrum, corpulentum, plenum, in quo tenuis sit medulla, acere gustu, fervensque. Helleborem nigrum, quo hodie plerumque utantur, non est jam descriptum: veruntamen etiam in Hecuria reperitur cum prædictis notis, tamen rarò. Itaque cura adhibenda est, ut id sumatur: quamvis non multum errent, qui in veri loco utuntur vulgari. Colligitur in Vere vel æstate: servatur verò per annos duos vel tres. Corrigitur cinnamomo, fœniculo, aniso, mastiche, oxymelite, & passo. Solis anuosis & robustis datur. Dosis pulveris à siliquis sex, usque ad scrupulum unum vel duos, cum passo vel oxymelite. * Bilem utramque, & pituitam evacuat non citra difficultatem. Itaque febribus circuitu repetentibus, & diuturnis convenit: item furore percitis: altera capitis parte dolentibus: & quos cephalæa diu infestavit: infania & melancholia laborantibus, &c. *Medici Florentini ex Meisue.*

ELLEBORUM ALBUM (*Ger. Weinsteswurz, Gall. Ellebore blanche, Ital. Elleboro bianco*) radicibus nititur multis, tenuibus, candidis, ab oblongo & exiguo capite exeuntibus cæparum modo: folia fert plantaginis: caulem palmo altiore, cavum, tunicis convolutum: gaudet montanis & asperis, & non modò in Græcia, Italia, aut aliis calidioribus regionibus, verum & in Germaniâ ac Helvetiorum montibus virescit, vivit & in hortis. Floret æstate: messibus, aut sub Autumnum legendum est. Deligende sunt radices summis montibus collectæ, candidæ, medio critere extensæ, friabiles, carnosæ, nullum in frangendo pulverem emittentes, quarum sint medulla tenui, gustu fervente, nec tamen id vehementer: quarum enim nimium acres suat, strangulât. Calidum & æccum in tertio, Vomitu multo purgat, & ster-

nutamenta violenter moyet. Vitandum autè hoc est, quod itrangulat. *Medici Florentini ex Dioscor.*

POLYPODIUM radice dulci, austera, digiti parvi magnitudine, multum siccante, sed sine morfu. Probatur subdulce, subausterum, gustatu ad postremum subamaro, & nonnihil aromatico, solidum, cirthis seu nodis plenum, ex rubro nigrescens, colore intrinsecus herbaceo, pituita modo recens, quercuum & arborum asarum glandiferarum truncis adnatum. Servatur per annum.

B Corrigitur aniso, fœniculo, zingibere, vel simili odorato aliquo. Dosis à drachmis duabus, ad aureos quatuor. Calidum est in tertio: sic verò in seundo. * Humores crassos & lentos terget, digerit, siccat, bilem atram, & pituitam vel crassam vel lentam purgat, etiam à junctura. Affectibus ob hæc melancholicis prodest ut quartanis, præsertim cum mulla, &c. *Medici Coloniae ex Meisue.*

De radicibus purgantibus pituitam.

C **AGARICUM** oritur in magnâ arboris truncis, vetustate jam putrescentibus, & erosum tanquam earum vel apostema, vel fungus. Est duplex, mas & femina. Mas est malus, præsertim qui longus, niger, durus, densus, gravis & in fragmentis seu villis nervorum ostendit. Femina si rotundior, alba, porosa, & rara valde, & fragilis, levis, dulcis primo gustatu, mox amara & styptica, est melior, præcipue summa corporis sui parte. Conservatur per annos quatuor. Corrigitur

D tertia parte zingiberis, vel salis gemmæ. Dosis à drachma una usque ad duas: infusionis verò à drachmis duabus usque ad quinque. Calidum ordine primo, siccum verò tertio. * Pituitam crassam, lentam, putridam, & bilem flavam & atram purgat à cerebro, nervis, musculis, sensoris, spinâ dorsâ, thorace, pulmone, ventriculo, hepate, liene, renibus, utero, juncturis. Urinam quoque moyet, ac menses utrumque expurgat. Cutis colorè floridum reddit, lumbicos necat: ischiadæ, & cæterorum articulorum doloribus confert, & febribus diuturnis, ex materia varia natis, &c. *Meisue.*

E *Agaricum*, ut Galenus experientia docet, non admittit fuscum. Hoc unum itaque observandum est, ut seligatur illud, quod intrinsecus habet venas rectas: sitque leve, rare contextionis, tenerum, friabile, album & splendens, quale est, quod femina vocatur. Densum, ponderosum, lignosum, rotundum, durum, & nigrum, non solum laudabile non est, sed potius à Dioscoride inter venena in 6. lib. recensetur. Quod mediè est inter hæc duo, quanto pluribus notis vel ad hoc, vel illud accedit, tanto majores habebit vires. *Diosc.* ait: quod in Galatia, Asia, & Cilicia in cedris crescit, esse infirmum & friabile, quod tamen antea ut bonum elegimus. Itaque hæc vox *friabilis* rectè intelligi debet: ut scilicet Agaricum sit tenerum, non tamè eo modo, ut quasi aliquod marcidum per se ipsum, aut leviter manum admoventem in multa frustra decedat. Debet ergo hoc modo compactum esse in se ipso, ut digito aut pistillo, aut lima facile in pulverem reducat: majorque illius pars

constet ex pulpa, non nervis & venis, hoc enim durius & gravius: & insuper, ne pauca ista vena, quae in medio illius apparent, sint quoque flaccida, vel friabiles, quia hanc ob causam quoque Agaricus facile divellitur: & ita Diosc. & Galenus intelligi debent. Atque ideo non sine ratione ex sententia Galeni superius diximus in preparatione Thoriace, Agaricum per se solum terendum esse, quod isle vena tanquam nullius usus abjici possint. At tamen illi, qui Agaricum propterea tondunt cum vino illum irrorando, ne subtiliores ejus partes evanescant, non sint improbandi, nihil tamen minus hallucinari mihi videntur, quod postea simul accipiant partes quoque lignosas & inuales, quae hac terendi ratione non abjiciuntur, sed ibi remanent, ut bonae. Nec satis est dicere, quod si accipiamus Agaricum feminam, non adesse istas venas: nam etsi Galenus eligat feminam, vult tamen in ea separari istas fibras: imò si non adessent, Agaricum non esse probum, quemadmodum diximus ejus probationis indicium esse. Ne verò perdantur particulae subtilissimae inter terendum, cavere id possumus eo modo, quem Crito docet, de quo antea locuti sumus.

CUCUMERIS SYLVESTRIS radix in plerisque calidis regionibus in rudibus sabulosis aliisque incultis locis reperitur: apud Germanos hortensis: autumnò colligitur: siccat in umbra, & conservatur per annos sex. Dosis dejectionis est à drachma una usque ad quatuor: pulveris verò à granis quindecim usque ad drachmam semis. * Puitam & bilem deiecit, praesertim in hydropicis: dejectiones autem citra stomachi injuriam movet. *Mejus, & Dioscorides.*

ESULA Graecis thymalis dicitur. Sed veluti esula nomine tres plantae intelliguntur, major videlicet, minor, & rotunda: sic etiam thymali genera septem à Dioscoride aliisq; pluribus describuntur. Esula majore pyriula Dioscoridis intelligenda est, & Alcebram majus Meium: esula minore, thymalis cyparissias & alcebram minus: esula rotunda, peplos: quae omnes plantae hodie sunt cognitae. Cognoscendae sunt etiam reliquae thymali species, praesertim characias, qui reliquis praeferebatur, & Graecis erat in usu, hodie cognitus est, quemadmodum & reliquae thymalorum genera, his praesertim, qui in his investigandis diligentiam aliquam adhibent: nam omnes in Hetruria reperiuntur. Eorum descriptio cum sit admodum prolixa, ex Dioscoride petenda est. Ceterum ex omnibus esulae generibus minoris radice cortex eligitur tenuis, levis, fractu facilis, rubescens. Cassiae fistulae modo, post sex à collectu menses, ex loco libero collecta initio Veris. Conservatur autem per annum. Corrigitur tragacantho. Dosis à siliquis duabus usque ad tres. * Purgat valenter puitam, aquas, atram bilem, & à juncturis. *Medici Florentini.*

EAULI radix (Ger. *Witt. Gall. Hi. Vie. Hisp. Terros.*) longa est, crassitudine digitali. Nona est. Nascitur in montibus, sylvis, locis humenti-

bus, incultis, & campestribus, secus vias. Flores aestate, bacca autumnò maturantur. * In vino decocta, & in cibis data, hydropicos juvat. *Dioscorides.*

HERMODACTYLUS radix est officinis nota. Varias sunt opiniones, ejuſnam plantae radix sit à veteribus descripta. Verisimilior tamen est eorum sententia, qui colchi radicem esse existimant, tamen Dioscorides venenosam esse affirmat: nam medicamentorum purgantium magna pars ferè est ejusmodi. Hermodactylum unum idemq; esse & Graecis & Arabibus credimus: itaq; hujus nostrae radice facultatibus freti, ea utemur hermodactyli veterum loco. Probat candidus, corpulentus, plenus, gravis, non cariolus. Nascitur in montibus. Colligitur Vere: siccat in umbra, & conservatur per annos tres. Corrigitur cinnamomo, mastice, zingibere, pipere longo, &c. Dosis ab aureo uno usq; ad duos. Calidius & siccus ordine secundo, cum humilitate excrementosa, flatulenta, nauseabunda. * Puitam crassam, praesertim à juncturis trahit: ob id podagræ, & aliis arthritidibus differentiis confert. *Medici Florentini, & Mejus.*

SAMBUCI radix vulgaris est notitia. Nascitur in hortorum septibus. * Aquam detrahit: stomacho iniunica: hydropicos adjuvat, &c. *Dioscorides.*

TURBITH, planta est radice neque magna, neq; longa, caulis dodrantalis, subinde longior, digitalis crassitudinis, hederæ modo per solum repit. folia profert. Althææ: flores etiam similes à candido rubentes, nonnunquam omnino exalbidos. Utiles autem medicinae caulis duntaxat pars inferior, radice proxima, quae gummosa. Atque hujus cortex est, quem officina ostendunt, crassior videlicet quidam ac inanis, caudicis inferioris exterior cortex, medio exempto. Laudatur vacuus, arundinosus, fragile & plani corticis Turbith: deinde cui gummi adheret concretum, quod gummosum dicitur, & albidum. At gummosum non est semper sua natura: sed Indi, quia videntur à gummolitate optimi Turbith notas à nostris perire, solent ejus stirpem, ac cauliculos prius quam colligant, aut contorquere, aut leviter vulnerare, ut liquor efflueret, quo tandem densato atq; concreto, cauliculos gummosos auferunt. Reperitur verò & quandoq; absq; contorsione gummosum factum, sed tamen, quò facilius liquor emanare posset, vulnerari ac contorqueri solet. Candidum etiam sit, in Sole ressecatum: in umbra etià nigrescit. Provenit in maritimis, verum non ad eò mari vicinis locis, ut unda ejus allui queat, sed duabus aut tribus interdum à mari leucis, sive miliaribus distantibus, & quidem in incultis, & potius humentibus quam siccis. Nascitur autem in Cambaya, Surrate, Dio insula, Bazarim locisq; vicinis, & in Guzarate, ubi plurimum, atq; unde magna copia in Persiam, Arabiam, Asiam minorem, & Lusitaniam effertur. Praesertim autè in Cambaya natum. Arabibus, & Turcis Turbith appellatur: in Guzarate verò Barcamâ: in Cana-

ra pro-

ra provincia, cujus civitas Goa, Tiguar. Habetur ab Indis Medicis pituitam deiciens ac expurgans medicamentum: cui si febris abest, adijcere solent Zingiber, alioqui absq; hoc ex decocto pulli gallinacei, aut cum aqua exhibent. Mefues Turbith calidū esse refert ordine tertio, & crassam lentamq; pituitam vacuare: atq; hanc e ventriculo, thorace, nervis atq; remotioribus artubus educere: sed tardioris facultatis esse, & ventriculum subinde eō subverti perturbatq;: quocirca Zingiber, mastichen, aliaq; aromata ei permiscenda: addi & oleum amygdalarum dulcium, vel ipsa amygdala, aut saccharum, ne corpus hujus ulu extenuaretur, aut emarcesceret: ab aliis item cum palmulis, amygdalis dulcibus, aliisque contemperari, inde componentibus antidotum (electarium, aut electuarium officina: appellant) quod *Alapong* dicitur, officinis ipsis, & Medicis exercitatis in usu frequens. Datur ipsis Turbith drachma (plus minus) una, ad summum dua. In decocto verō aut diluto tres, quatuorve admittuntur. *Garcias ab Horto.*

M E C H O A C A N radix est ante viginti annos primum reperta in provincia Mechoacan dicta, quadraginta miliaribus supra Mexico, quam devicit Ferdinandus Cortesius, Anno 1524. Jam vidimus apud Franciscanos hujus urbis nascentem ex ipsa provincia Mechoacan navi delatam, multis ramis luxuriantem supra terram expansis colore cinereo, qui vicinas perticas, aut pergulas scandunt, & multiplici nexu amplectuntur, foliis rotundis, in mucronem desinentibus, secundum pediculum amplis, fibrosis, adeo verō delicatis, ut humiditate carere videantur: fructu coriandri sicci magnitudine, racematim coherente, qui Septembri maturefcit: radice crassa vitis albæ seu Bryonix modo, ut nō defuerint, qui eandem plantam esse putarēt, aut saltem ei congenerem: sed multum differunt. Nam Bryonix radix viridis & sicca, admodum acris est. Mechoacan verō insipida, & sine acrimonia. Miliū semine obruta servatur hæc radix, aut lino picato, seu resinato involuta. Cæterum nunc ex continenti advehitur Mechoacan, natum circa Nicaragua, & in Quito (ubi diligenter colitur, & magno in usu est, ob ejus mirabiles effectus) longè præstantius eo, quod ex nova Hispania adferri consuevit: cujus flos, semen, & ramuli etiam allati sunt. Erat verō is flos quasi mali aureæ,

A quinque foliis constans majoribus, e cujus umbilico protuberat calyx, five vesicula quædam avellanæ magnitudine, membrana constans tenui, albicante, quæ in duas cellulas tenuissima pellicula secretas dividitur, & in singulis bina grana, ciceris exigui magnitudine, colore per maturitatem nigro, gustu insipido continebantur, quæ molli & spongiosa terra excepta commode nascuntur. Ex hujus radice fit conserva varii generis, Cydoniorum modo, sed etiam germanica ex saccharo, & illius succo, quæ in delictis esse possunt: nam ut radix est insipida, facile saccharum recipit, quocunq; tandem modo paratur. Molesta non est hujus radice sumptio, quia nullius mali saporis est particeps, ideoq; pueris, senibus, aliisque qui vetera medicamenta respiciunt, utilis est. *Pituitam præfertim, & aquas educit, lictum, Cephalæam, strumas & epilepsiam curat, veteresque defluxiones sistit, articularum, coli, & renum doloribus utilis est. convenit etiam uteri doloribus, althmati, tussi veteri, febrientibus, & lue Venerea vexatis: hujus autem radice sumendæ ratio talis est. Purgato prius corpore serapii, clysteribus, aut sanguinis missione, & dicta, pro Medici judicio: hujus radice leviter contusæ pulvis vino albo maceratus, aut aqua sceniculi, anisi, aut cinnamomi (si quis vinum non fert) summo mane propinatur, dimidiæ drachmæ pondere pueris, unius drachmæ juvenibus & adolescentibus, duarum verō drachmarum viris & mulieribus. Nec inutiliter datur ex syrupo novem infusionum. Dimidia post sumptum hoc medicamentum hora, somnus conceditur, iis præfertim, qui vomitibus obnoxii sunt. Facta purgatione, datur jusculum, & paulo post cibis, qualis his dari solet, qui sese purgant. Fiunt nonnunquam ex eodem pulvere catapota coriandi sicci magnitudine. Mittit nobis promontorium D. Helenæ, quod in eodem, quo Nicaragua tractu est, aliud Mechoacan genus sylvestris, quod gravia symptomata excitat, ut vomitus immodicos, tormina, & alvi profluvia: quam ob causam Scammonia nuncupatur, sed nemo (periculo semel facto) utitur. Simile est alteri cum folio, tum sarmentis, tura radice, sed per omnia minoribus: & ipsa etiam radix acrimoniæ non sibi habet. *Nicolaus Monardis.**

DE LIGNIS, Sectio XIII.

LIGNA sunt partes plantarum firmissimæ, tanquam ossa in animalibus durissima: horum alia alterant qualitate

De Lignis calidis.

LIGNUM ALOES, Agallochum, Xyloaloe, Germ. Paradiesholz, lignum est, quod ex India atque Arabia deportatur, varium, maculatum, odoratum, gustu astringens, cum quodam amarore: cortex ejus corio similis, colore aliquantulum versicolore. Arabibus præfertur id, quod ex India adfertur, crassum, nigrum, varium, solidum, grave, sine candore, & quod ignibus impositum diu perdurat. * Mansum autem suavitatem commendat, pro thure ad suffimenta substituitur. Ramenta ejus pota drachma pondere, languidum ex humore ventriculi, resolutumque confirmant: adhuc jecunorosis, dysentericis, pleuriticisque opitalatur. Hæc medici Florentini ex Dioscorido. Cæterum Garcias ab Horto Agallochi historiam sic describit: Arbor est oleæ instar, interdum major, fructum, aut florem videre non contingit, ob difficilem & periculosam hujus arboris diurnam observationem, frequenter istic grassantibus Tigribus. Allati verò mihi sunt à Malacarami cum foliis. Ferunt autem recens dissectum Agallochum nulla odoris fragrantia gratum esse, nec nisi siccatum odoratum esse: imò eum odorem per universam ligni materiem non diffundi, sed in ipso arboris corde sive matrice co-

acervari. Crassus est enim cortex, & ligni materies odoris expertis. Haud negaverim tamen, quin putrescente cortice, & ligno, oleosus ille & pinguis humor fugiat, & ad matricem recedat, illamque odoratorem faciat, sed ut odor Agallocho concilietur, minime putredine opus est. Multi enim santradeo experit, & dextri in Agallocho discernendo, ut etiam recens siccum judicare possint, si ne odoratum futurum, an nulla odoris jucunditate spiraturum. Etenim in omni lignorum genere aliud alio præstantius est. Solent autem Malacæ incolæ Agallochum repurgare, antequam negotiatoribus vendant. Cæterum lignum Aloës, licet hic natum, tres autem pendit in singulari libras.

ASPALATHUM officinis incognitum esse creditur, eiq; substituitur lignum aloës. Sylvio contraria est sententia, qui censet, lignum aloës, Fenicinarum, aspalathum verius esse, quàm agallochum. Quidam est gravis, detracto cortice rubescens, aut in purpurâ vergens, densus, odoratus, gustatu maris. Est & alterum ejus genus candidum, lignosum, sine odore: quod deterius habetur. Nascitur in Istro, Syria, & Rhodiorum insula. * Vita calefaciendi cum adstrictione obrinet. Unde decoctum cum vino, ad tetra oris ulcera colligenda convenit: ad nomas genitalium, & fordida ulcera infunditur: subjectum in pello, partum extrahit.

hit. Alvum sistit ejus decoctum: & sanguinis re-
jectionem potu cohibet: urinæ difficultatem
inflationesque discutit. *Dioscorides, & Medici Co-*
lonienses.

Aspalathum verum existimant hucusque esse
lignum quoddam coloris flavi, quod Venetiis &
Florentia fuit apportatum, in quibus locis ex eo
globuli pro recitandis precibus parantur, atque in-
terdum Neapolim quoque afferunt, ubi vocantur
Santalum nonnulli, alii lignum Aloës, quanquam
ab utroque multum differat. Imò aliqui volunt li-
gnum esse Thuris. Sunt præterea, qui pro Aspalat-
ho accipiunt speciem illam ligni Aloës, quæ ex
Rhodo affertur, quod quidem arbitror, si non legi-
timum fuerit lignum Aspalathi, illius tamen
loco saltem rectè accipi posse. Non diu quoque
est quòd Melchior Guilandinus, peritissimus
si quis alius rerum simplicium, fructum ligni
Aspalathi ad me miserit præditum omnibus no-
tis, quibus illud auctores describunt, idque pec-
uliariter spirabat nescio quid odoris de Calto-
reo, sicuti Plinius quoque vulgè: si haberi ubi-
que posset, non nobis de succedaneo esset mul-
tùm laborandum. Neque dubito, quin alii quoque
ab isto præstante investigatore simplicium im-
petrare possint, nam ego prius quoque specimen
ejus vidi apud Imperatorem.

Buxus, Ger. *Buxbaum*, Gall. *du Bouis*, plan-
ta est notissima: gaudet frigidis & apricis spissis-
sima, densissima, atque ponderosissima, adeò ut
in aquis non fluitet, nec cariem lentiat. Hæc etsi
nullius sit in medicina usus, ut veteres prodide-
re: non desunt tamen & recentioribus, qui velint,
non aliud esse tralis *Buxum*, quam *Indis* lignum,
quod *Guajacum* appellant: ea tantum ratione
ducti, quòd pluries experimento compertum
sit, ejus decocto etiam feliciter eos sanatos esse,
qui Gallica lue affecti erant. Quod etsi expe-
rientiæ concedi possit, illud *buxi* lignum præ-
stare: attamen quòd *buxus* in Italia nascens
& *Guajacum* ab *Indis* petitur, una & eadem
sint planta, nunquam profecto crediderim.
Martialis.

LIGNUM GUAJACUM, Sanctum Indicum,
Ebene genus esse creditur. Optimum est grave,
densum, interiore parte nigra, exteriore, & illam
ambiente, subilava: cortice lavi, firmiter hæ-
rente, ligni scobe, si in manibus comprimatur, si-
mul coherente, (quod pinguedinis ejus indi-
cium est): quod denique in sua decoctione mul-
tum odorem, saporem atque colorem relinquit:
magnitudo autem, aut parvitas fragmentorum
non sunt tam magni momenti, quam nota su-
pra dictæ: sed in hac parte medicinitas laudari
potest. Advertendum est, cortice nos uti seor-
sim, quem plerumque fraxini cortice adulterari
contingit, aut similibus, qui tamen dignoscun-
tur sapore & odore quodam peculiari. * Exi-
cat, attenuat, liquefacit, expurgat, sudorem mo-
vet: contagioni atque putredini resistit: quapro-
pter morbo Gallico mirè subvenit. Ejus deco-
ctum vetustis ulceribus, scabiei, & impetigini cõ-

venit, decenti victus ratione adhibita. Hodie per
Chymiam, in aquam, in oleum, & in salem re-
digitur: quæ illius studiosi Mercurium, sulphur,
& salem nominant: quibus multò tutius & ce-
lerius lues Venerea curatur. *Medici Florentini, &
Andernacus.*

EBENUS optima habetur Aethiopica, & ni-
gra, nullos habens venarum discursus, factitii
cornus lavore: cum frangitur, densa apparet,
mordens gustu, atque adstringens. Sufficitur jucun-
do odore supra carbones sine fumi tardio. Recens
autem ad ignem prolata, ob pinguedinem ac-
cenditur, & trita ad cotem rufescit. Altera est
Indica, internatis candicantibus, & modicè sul-
vis, item frequentibus maculis. ceterum prior
bonitate antecedit. Apud quosdam selamina,
aut spinea ligna consimilia pro ebene varneunt,
quod discernitur ex eo, quod fungosa sunt, & in
purpureas assulas resolvuntur, nihil mordacita-
tis in gustu, nec redolentiæ in suffitu præ se fe-
rentia. * Caliginem oculorum absterget, ad
veteres destillationes, pustulasque mirum in mo-
dum pollet: si quispiam facta ex eo coticula col-
lyrius utatur, melius proficiet. Ad oculorum me-
dicamenta efficax est, si scobes, ramentave vino
Chio die noctuque macerata, in collyria digeran-
tur. Nonnulli præterea ipsa excolant, reliquaque
eundem in modum peragunt. Alii pro vino a-
qua utuntur. Uritur in fictili novo, donec in
carbones redigatur. Lavatur plumbi usi modo:
& ita sicis scabrisque lippitudinibus conducit.
Dioscorides.

JUNIPERT lignum ad centenarios annos
incorruptum perdurat: ejusque carbo accensus, &
suo cinere obrutus, ignem integro anno fovet.
* Accensum serpentes fugat. Corticis cinis cum
aqua illitus lepras eximit. *Martialis.*

NARCAPTHUM ex India defertur, lignum
est corticosum, simile lycomorì libro: & velut
putridum, antiquitatem nimiam præ se ferens:
quod jucundi odoris gratia sufficitur. Misceatur
thymiamatis compolitis. * Constrictionibus
vulvæ suffitu prodest. *Dioscorides.*

VISCUM, German. *Wistel*, Gall. *du Goyeu de
la Gla*, per se non est arbor, sed in arboribus na-
scitur: fronde plerumque perpetua. Laudatissimum
quod in quercu provenit, recens, intus porraceum,
extra fulvum, quod asperi nihil, aut fastidiosi cõ-
cepit. Fit cinis in quercu nascentibus buxo
fruticis folio. * Lignum tritum, potatum, emi-
tialibus prodest. *Dioscorides.*

XYLOCASSIA, *XYLOCINNAMOMUM*,
Cassia Græcorum creditur esse cinnamomum,
sive canella crassior rudiore ex annosis arbori-
bus cinnamomi arboris, lauro similis, aut saltem
ex trunco potius, quam ex tenuioribus ejus ra-
mis decerptus cortex. Quemadmodum enim
cerdones coriarii ad operas suas gravatim admit-
tunt cortices quercuum annosarum crassiores,
expetunt verò tenellos tenellarum & novellarum
quercuum cortices: ita constat tenellos & subri-
lores cortices cinnamomi longè magis roma-

ticos esse crassioribus. Unde tale cinnamomum Reges Portugalię agrę etiam dimittunt, adeo ut præstantissimum cinnamomū etiamnum vix habeamus: imo & Actuarius leptocinnamomum, id est, tenuē cinnamomum pro optimo habetur. Cassia itaq; nobis allata, præfertur longa, odorata, gustu cum acrimonia grato, rufescens. *Medici Colonienses.*

SASSAFRAS, ligni quoddam genus ex Florida novi orbis provincia, quę viginti quinque graduum altitudine polum habet, nunc recens in Hispaniam invehitur, cujus ante paucos annos novitiam Gallus quidam mihi dedit, ejus facultates mirum in modum prædicans adversus varios morbos, ut ipse & alii Galli experti erant ab ejus regionis incolis edocti. Profligatis ex ea regione Gallis, nostri Hispani in similes morbos incidere coeperunt, ob pravi succi alimenta, aquarum crudarum potationem, & sub dio dormitiones: at à quibusdam, qui remanserant, Gallis de hujus ligni facultatibus moniti, eo uti sunt, & sanitati restituti. Dicitur hæc arbor Indis Pavame, Gallis (quos imitati sunt Hispani) nescio quam ob causam, Sassafras. Arbor est magna, Pini medioeris magnitudine & forma, (tamen minores inveniuntur) unico trunco nudo, ramis in cacumine expansis, ut Pinus repurgata cortice, quem integit tenuis cinerea quadam pellis, ex cinereo nigricante, gustu aliquantulum acris, sed aromatico, nonnihil ad feniculi saporē tendente, odorato, ita ut pauca ejus quantitas cubiculum suo odore impleat: materia trunci, & ramorum alba ad cinereum colorem tendente, non adeo aromatici saporis & odoris, uti cortex: folio ficulneo, in tres angulos delinente, novello verò folio pyri folium æmulante, sed quod vestigia angulorum habeat, semper virente, hoc est, foliis novellis semper eis, quę decidunt, succedentibus: colore viridi obscuro, odorato, præsertim si siccum sit: an florem fructūve ferat, incertum: radicibus nunc crassis, nunc tenuibus, pro arborum magnitudine, levibus, sed non adeo, ut lignum, per summos terrę cespites expansis, ut facile evelli possint, quod ferè commune est omnibus arboribus Indicis, (imò referunt Hispanicas arborea eò delatas, steriles fieri, nisi in superficie terrę plantentur): cortex radici firmius inhaeret cinereus, ipsiusque arboris cortice magis aromaticus, ideoque radicis decoctum odoratius & præstantius est, & ab Hispanis isthic usurpatur. Nascitur in maritimis & locis temperatis, hoc est, neque nimium siccis, neque nimium humidis, ut in portibus sanctę Helenę, & sancti Matthei: nam alibi per universam Floridam haud facile invenias: istic verò sunt integrę sylvę, quę ob suavissimum, quem spirant odorem, ab Hispanis primum eò venientibus, arborum Canellę esse existimabantur: nec immerito, nam adeo odoratus est & acris hujus arboris atque Canellę cortex, & eosdem effectus præbet ejus decoctum, quos Canellę. Omnium optima est radix, deinde ramus, terciò truncus, sed cortex o-

mnibus præfertur. Arboris & ramorum temperamentum calidum & siccum est in secundo gradu, cortex aliquantum calidior, ad initium tertii gradus in calore & siccitate accedens: quibusdam calidus in fine primi, siccus in tertio gradu. Licet corticis & ligni usus duntaxat in Medicina receptus sit, Indi tamen recentia folia trita, vulneribus imponunt, & sicca in alios medicos usus servant. Ejus decoctum commendatur in omni morborum genere, præsertim verò in obstructionibus, & partibus internis roborandis: ad tertianas, & febres antiquas. Commodè ex fæcharo propinatur defluxione laborantibus, asthma, pectoris vitiiis ex frigidityte provenientiibus, & consequenter doloribus nephriticis, & renum, è quibus calculum ejicit, & status discutit: quam etiam ob causam uterum ad conceptionē præparat, & menses provocat. Vomitus cohibet, concoctionē juvat, alvumq; subducit. Illius fragmentum assidue gestare, & odorari maxime prodest adversus pestis contagia, præsertim non neglectis aliis remediis. Deniq; ob ingentem siccitatem, & moderatum calorem, est remedium excellens ad omnis generis defluxiones, quoniam eas absorbit: sed iis qui extenuati sunt, & imbecilles, non convenit. Decocti verò seu aquę præparandę hæc est ratio. Radicis cum suo cortice assulati contractę uncia dimidia, in tribus aquę sextariis, fictili novo duodecim horis maceratur: lento igne ad duorum sextariorum consumptionem decoquitur: colatur, & in fictili virato adservatur. Postmodum supra ea fragmenta tantum aquę superinfunditur, & decoquitur ad dimidium sextarii consumptionem. Ea est secunda aqua, quę ordinarii potus loco erit. Illud verò observandum est, pius aut minus ligni in decoctionem injici, viribus, & temperamento ægrorum consideratis: etiam minore quantitate, & minus cocta propinatur hæc aqua biliosis, quàm pituitosis. Sed vulgariter quarta sextarii pars aquę tepidę sumitur manè, deinde sudatur, & vestis mutatur, nec quisquam eorum, qui hoc medicamentum sumperit, lecto se continere cogitur. Prandium sit media gallina assa, cum aliquot uvis passis, & amygdalis, & avellanis tostis: cœna sit è conservis convenientibus morbo qui curatur, potus secunda aqua. Singulariter experimento didici, hoc decoctum, ut dixi, propinatum, utilissimum iis fuisse, qui pedes & manus podagra sic contortos habebant, ut iis uti non possent. Ad luem item Veneream non minus utile, quàm aqua Guajaci, aut Cbinæ. Ligni fragmentum præmansum eo dente, qui dolet, & istic retentum, dolorem sedat. Porro qui tam exquisita victus ratione uti nolunt, aquam simplicem hac ratione decoquant. Ligni assulati contracti semuncia, plusve aut minus, pro conditionibus jam enumeratis, in tribus aquę sextariis ad dimidias coquitur: ea aqua diutendum cum in prandio, tum in cœna, & interdum. Qui vino abstinere non norunt, ea aqua dulcere poterunt, etenim saporis & odoris gram-

tiam vino conciliabit. *Nicolaus Leonardus.*

LIGNUM AROMATICUM. Bernardinus de Burgos pharmacopola mihi ostendit ligni cuiusdam fragmentum, ligno sancto fere simile, cujus corticis odor & sapor adeo aromaticus & excellens est, ut macis, aut nucem myristicam longe superet, imo Canellam odoris suavitate, piper acrimonia. Magna hujus ligni quantitas in monte quodam caesa fuerat, & in navem seu liburnicam delata, ignis struendi causa. Unde perspicere licet, quam multae arbores & aliae plantae in nostris Indis inveniantur, insigni facultate praeditae, quandoquidem ignis struendi gratia odoratis & aromaticis arboribus utuntur, quarum cortice in pulverem redacto, cor & ventriculus roborari reliquaque membra foveri possent, & aromatum ex Maluccis insulis Arabiaque & Perside usque petitorum vices supplere. Sed nos accusandi sumus, qui eas diligentius non inquirimus & investigamus, quandoquidem sponte montibus, locisque incultis nascuntur. *Idem.*

LIGNUM ad renum affectiones, & urinae incommoda. Nobis etiam mittit nova Hispania ligni quoddam genus erassum, & enode, materie pyriticus usus jam diu receptus fuit in his regionibus ad renum vitia & urinae difficultates, & incommoda. Postea expertum est, ejus aquam in jecoris & lienis obstructionibus utilem esse. Fit autem hac ratione. Lignum assulatum & minutim concisum in optima & limpidissima aqua fontana maceratur, atque in ea relinquitur, donec aqua a bibentibus absumpta sit. Dimidia hora post injectum lignum, aqua caeruleum dilutionem colorem contrahit, qui sensim intenditur pro temporis diuturnitate, tamen lignum candidum sit: caeruleum ideo dico, quoniam adulteratur alio ligno simili, quod aquam croceo colore inficit, ne quis fallatur. Hac aqua assidue utuntur, ea vinum diluant, & mirabiles experiuntur effectus, sine ulla humorum commotione: neque enim opus est alia victus ratione, quam temperata: siquidem aquae sapor non magis immutatur ligni injectione, quam si pura esset, & nihil in ea maceratum. Calidum & siccum est in primo gradu. *Idem.*

De lignis frigidis.

CUPRESSI patria Creta insula est. Perpetua coma vires, ejusque materies nec cariem, nec vetustatem sentit, ut etiam cedri, ebeni, taxi, buxi, & oleae. Lignum nulla temporis diuturnitate sua veolentiam exiit. *Marshallus.*

A LOTI arboris lignum dysentericis utile est, in scobem redactum, & in aqua rrariorum maceratum, coctumque, & per clysteres injectum, cum variis oleis, quae ejusmodi affectibus prosunt. *Andernacus.*

SANTALUM in utraque India sylvis densissimis, ingentissimisque nascitur. Cujus tria numerantur genera: quorum praefertur pallidum, secundum locum habet album, postremum rubrum, quod nullo commendetur odore: priora duo suaviter spirant. Refrigerat excessu tertio, siccat vero secundo. * Rubrum privatim defluxiones prohibet: incautescentibus inflammationibus podagrisque ex succo solani, aut sedi, vel portulacae utiliter illinitur. Candidum ac pallidum, ex rosarum aqua fronti imposita, capitis dolores mulcet. Adversantur omnia calidis febribus: epota astanti ventriculo mirifice auxiliantur. Fiunt ex iis & aqua rosarum epithemata, quae ventriculo ista ejus fervorem in ardentissimis febribus extinguunt. Adhaec santalum non modo cordi efficacissime latitiam affert, sed & robur non parvum addit. Quare his immiscetur medicamentis, quae cordi & cordis palpitationi maximam opem praestant. *Matthiolus ex Avicenna.*

TAMARIX, seu **MYRICA**, arbor vulgo cognita est, cum apud pigras & stagnantes aquas enascatur, fructum quasi florem ferens, compage muscosum. * Potorios calices e caudice lienosis moliantur, quo datus in his potus proficiat. Cinis hujus omnia ulcera ignis exustione contracta efficaciter exiccat. *Dioscor. & Serapio.*

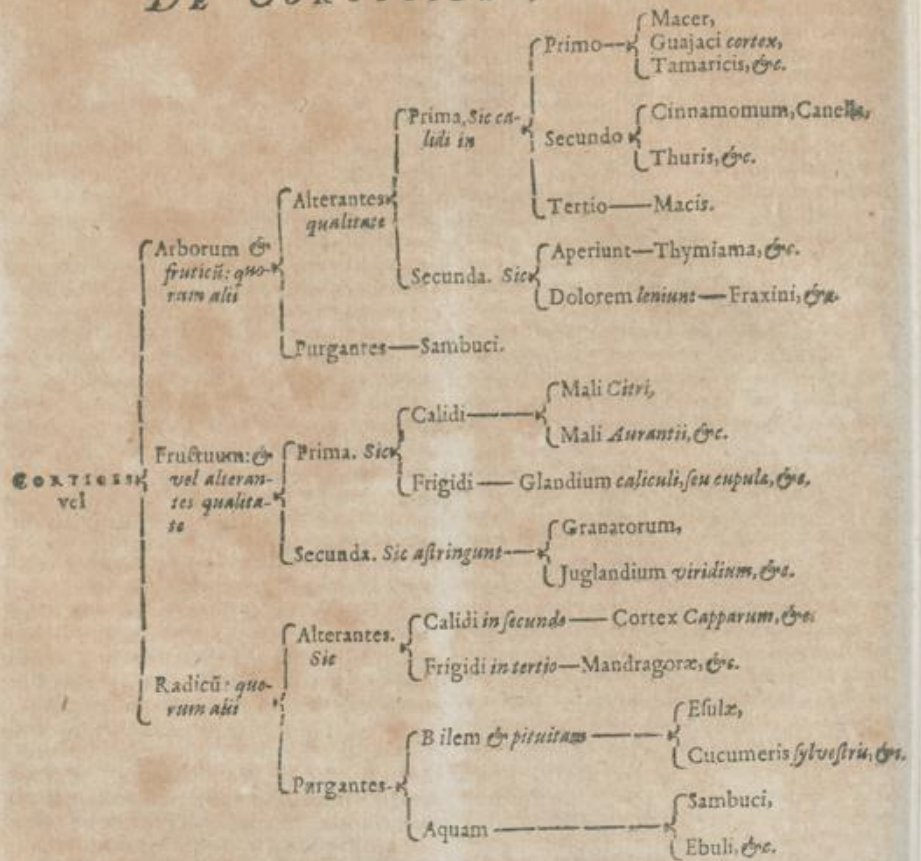
De lignis alterantibus qualitate occulta.

LIGNUM LARICIS alumine illitum non comburitur. Cujus rei specimen edidit Archelaus Mithridatis praefectus in lignea turri contra Syllam, quam frustra incendere conabatur, eo modo quo Caesar Castellum ex ligna materia constructum circa Padum. *Plin.*

EX LIGNO **FICULNEO** cochlearia facta hoc habent peculiare, quod carnes ad celerem coctionem adigunt, si elixationi earum saepius admoveantur, vel cum illis una elixentur. *Mizaldus.*

EX VISCO **QUERNO** orbiculi, vulgari filo traesxi, idem praestant in amolenda & praevenda epilepsia, quod Praenoniae masculae radix, aut Smaragdus e collo pendens. *Hollerius.*

DE CORTICIBUS, Sectio XIV.

De Corticibus calidis in primo.

MACER. Germ. Muscathöl / ex Barbaria advehitur: interior nucis molcatæ cortex censetur, qui nucleum ipsum proximè ambit: lignosus, flavescens, crassus, & gustu perquam adstringens: stomacho suavis. * Contra cruentas excreationes, dysenterias & alvi fluxiones bibitur. *Dioscorides.*

CORTEX GUAJACI, annosis niger, juvenibus verò subrutilus: melior atq; præstantior est, qui ex optimo ligno colligitur. * Vires eadem, quas lignum, obinet.

TAMARICIS cortices cultello abraduntur: sicantur diligenter, & conservantur in arculis ligneis per annum. * Dantur cruentæ excreationi in potu, & cæliacis, & contra profluvia foeminarum, regium morbum, phalangiorum morbus: illi tumores inhibent. Decoctum cum vino, lienem absumit, &c. *Dioscorides.*

De corticibus calidis in secundo.

CINNAMOMUM, seu Canela, sive Cassia

A longa difficilique via olim petebatur, ut perfectam ejus noticiam cõsequi veteribus haud facile fuerit. Hinc factum, ut innumeræ fingerentur fabulæ, quas Herodotus pro veris refert. Et quoniam ingens hujus erat pretium, majorq; in hominibus lucri cupiditas, adulterabantur aromata hujusmodi, & hac ratione fiebat, ut diversa illis inderentur nomina, tamen plerumque ejusdem essent generis. Propter locorum igitur distantiam, & minus frequentatas has regiones à negociatoribus, probè cognita Cassiæ historia veteribus non fuit. Nam qui eam Ormuz & Arabiam debelebant, Chineses erant. Ex Ormuz deinde in Alep emporium totius Syriæ nobilissimum ab aliis negociatoribus transferebatur. Qui verò inde eam ad Græcos deportabant, aut apud se nasci, aut in Æthiopia dicebant, multaque cum superstitionibus cædi, dividiq; à sacerdotibus in ternas partes, quarum unam Deo poneret, alteram Regi, tertiam Sacerdotibus. Cæterum neque Cassiam, neque Cinnamomum apud Æthiopes, aut Arabes nasci nostrorum Lusitanorum

norum navigatione palam factum est, qui totam illam oram circumlegerunt, magnaque ex parte terrestri itinere peragrarunt, nullam autem Cassiam, aut Cinnamomum vidisse affirmant. Huc adde, quod ipsimet Arabes Canellam dictam hinc petunt, ejusque precium apud eos intenditur, quoties hinc eo non defertur. Dicit aliquis, Canellam quidem apud eos non nasci, & propterea ab Indis petere, sed legitima Cassia & verò cinnamomo eos non carere, forte autem à Barbaris, & inconditis populis ignorari. Familiare habeo eruditos viros Medicos Arabes, Turcas, & Corazones, qui omnes Canellam calidiorum, Cassiam ligneam appellant. Præterea nonnulli ex nostris totam Æthiopiam sub Ægypto (quam nunc Guineam vocant) non solum secundum mare, sed & in Mediterraneis peragrarunt: alii ab insula D. Thomæ nuncupata usque ad Sofala, & Mozambique & inde Goam penetrantes, alii plerique à promontorio Bonæ Spei (cum naufragium passi essent) usque ad Mozambique & Melindam, ita ut utramque Æthiopiam supra & infra Ægyptum perlustrarint: nulla tamen his confecta est Canella vel Cassia. Cum igitur orbis nunquam ita fuerit cognitus, præsertim Lusitanis, verisimile est non defutura hujusmodi aromata, & celebria medicamenta, quæ sunt Cinnamomum & Cassia: sed abundantiam ipsam, hanc nobis dubitationem parere. Neque enim (tametsi nostri minime curiosi fuissent) credendum est, ipsos incolas tam nobilia aromata facituros. Nam quænammodum barbarissimam gens, quæ insulam D. Laurentii incolit, mercatoribus, qui eo interdum devchuntur, fructum quandam avellanæ magnitudine ostendit, quod Caryophyllos redolent: eadem ratione credendum est Æthiopes Cinnamomum & Cassiam adeo odorata medicamenta nostris demonstraturos fuisse. Porro Cassia lignea Arabibus, Persis & Indis Salsbacha vocatur; à vulgo autem Indorum eodem nomine dicitur, quo Canella: nullam enim inter Canellam & Cassiam differentiam faciunt. Neque ut verum dicam, quisquam Cassiam à Canella differentem vidit. Cæterum quod Canella diversa Cinnamomi & Cassiæ nomina indita fuerint, occasione præbuisse puro mercatores Chineses, (nam annales urbis Ormuz produnt, olim quadringentas naves à China uno eodemque tempore eo appulisse) qui eam à sua regione aurum, sericum, porcellanas, moschum, cuprum, margaritas, aliasque hujusmodi merces eveherent, nonnullas ex eis in Malaca vendebant, sandalum, nucem myristicam, jnaceream, caryophyllos, lignum aloës contra in suas naves inferentes, quæ rursus in Zeilan & Malavar divendebant, indeque sumebant Canellam, ex Zeilan videlicet laudatissimam, & ex Malavar minus selectam, similiter & ex Jaoa, unde etiam Piper, Cardamomumque evehebant, eaque omnia deinde Ormuz, aut in Arabia oram maritimam perferebant. Interrogati autem isti Chineses, quæ nam essent hæc aromata, & unde ea

adveherent, fabulas illas narrabant, quas recenset Herodotus, ut his commentis earum mercium præcia auferent. Cum autem quæ in Zeilan nata essent Canellam, ab ea, quam in Jaoa, & Malavar sumperant, differre cõspicerent, diversa illis indidère nomina, cum tamen ejusdem generis essent cortices, pro soli cõlique varietate solum differentes, ut plerumque idem fructus pro regionum & soli varietate suavior fieri, aut à naturali bonitate degenerare solet. Ementes ergo Ormuz incolæ eam Canellam à Chinesibus, idcirco eam Darchini, quod Persis lignum Chinesense sonat, appellarunt: deinde Alexandriam vehentes, ut eam Græcis eò continentibus carius venderent, Cinnamomum vocarunt, quod significat lignum odoratum, quasi Amomum ex China delatum. Deteriori autem Canellæ, quæ scilicet ex Malavar, & Jaoa delata esset, idem nomen quo in Jaoa appellatur, indiderunt, scilicet *Cassiam*, quod lingua Malaya dulce lignum sonat. (hanc corrupto vocabulo Cassiam Græci dixerunt) duo diversa nomina eidem rei imponentes. Ullus est autem Avicenna lib. 2. cap. 11. & cum Rhase & reliquis Arabibus, vocabulo Persico *Darchini*, ut plerisque aliis Persicis solet. Nam canella cujuscunque generis Arabice *Qyrsaa*, & *Qyrsaa* dicitur. Reliqua verò nomina Arabibus prodita corrupta sunt, ut *Darshahan* & similia. Vocatur in Zeilan Curdo: in Malvo, ut dixi, *Cassiam*: in Malavar, *Camea*. Nam quod *Serapio* Darchini arborem de China interpretatur, corruptum est exemplar, & hæc interpretatio ab interprete addita. Ceterum rogator volo omnes cum Medicis, tam Pharmacopœos, ut posthac Cassiæ loco Canellam deteriorem præscribere desinant, & selectissima utantur, quandoquidem tanta nunc est ejus copia. Tum etiam, ne Cassiam duplici pondere pro Cinnamomo in compositionibus injiciant, tametsi fieri Dioscoridis & Galeni auctoritate scribant nonnulli, canellam nostram veterum Cassiam non esse, quod (ut ajunt) nigricans sit, & inodora: aut si sit, *Pseudocassiam* Dioscoridis esse potius, quam legitimam. Fit interdum, ut etiam hic in India Cassiam admodum depravatam cum alia inveniamus non exigua quantitate, quoniam aut non bene parata fuit, aut non suo tempore exar: quandoquidem vix Aroma reperias corruptioni magis obnoxium, quam Canella est, præsertim si diu in navi perstiterit. Est enim hæc regio putredini admodum obnoxia: raritatis præsertim locis, immo quotidiana experientia videmus, Canellam singulis annis multum de sua odoris & saporis suavitate deperdere. Si quis plura de Cassiæ requirat, legat *Marardum* lib. *Epist. 8. epist. 1.* & commentarios *Matthioli* lib. 1. cap. 12. & 13. qui multis argumentis demonstrant, nostram Canellam, legitimam Cassiam esse. Sed quod Cinnamomum inveniri negent, in eo falluntur, cum Cassia, Cinnamomum, & nostra Canella unum idemque sint medicamentum. Annotavit *Lacuna* lib. 1. cap. 13. in rebus Indicis Ulyssipone se

omnia Cinnamomi genera à veteribus descripta observasse. Sed ego hic in India plura duobus non observavi, videlicet quod in Zeilan nascitur, & quod in Jaoa, & Malabar. Nam quod in Lusitaniam de vchi solet, Zeilaniticum omnino est. Poterit autem fieri, ut quinque genera bonitate discreta invenerit, non autem genera diversa. Quod verò deinde addit de Cinnamomo cum Maria Sciliconis uxorereperto sub Paulo tertio, fabulosum prorsus videtur. Fatentur nonnulli, Cinnamomum quidem nos habere, sed non illud Molyiticum, quod à Dioscor. lib. 1. cap. 13. cæteris generibus præfertur, quodq; Theophr. lib. 9. cap. 5. multis modis constare scribit. Sed his abunde satisfactum puto iis argumentis, quæ antè protulimus. Porro Cinnamomum sive Canella arbor magnitudine est oleæ, interdum minor, multis ramis prædita, non iis quidem contortis, sed rectis firmè: foliis Lauri quidem colore, sed forma ad Citri folia accedente, (non verò foliis fridis, ut fabulosè quidam scripsere) floribus candidis, fractu nigro, & rotundo, avellanæ fere magnitudine, aut exiguis olivis simili. Est autem Canella nihil aliud nisi secundus & interior arboris cortex: nam hæc arbor duplici cortice munita est, veluti suberis arbor, non eo tamè adeò crasso, & distincto. Exemplus ergo cortex crasso illo & exteriori libro repurgatur: deinde in laminulas quadrangulas sectus, humi abjicitur, atq; ita per se convolvitur, ut trunci unius rami integer cortex videatur, cum tamen duntaxat partes sint corticis in tubulos digiti crassitie convolute, truncus verò interdum femoris crassitudine reperitur. Roseum autem illum, sive ex cinereo vinosum colorem Solis calore contrahit: qui non probe paratus, candicans, sive cinerei coloris sit: nimis verò Solis ardoribus adustus, niger. Exempto cortice, tribus postea annis ab ea arbore abstinetur. Frequentes sunt hæc arbores in Zeilan, solebatque vili emi Canella: sed triginta abhinc annis, nemo eam emere potuit, præter procuratorem regiorum negotiorum: factorem vocant. Zeilanicis minores sunt eæ, quæ ignobiliorem Canellam præbent in provincia Malavar, & in Jaoa sive Java, non tamen adeò pusillæ, ut eas Plinius lib. 12. cap. 19. & Galenus lib. 1. de Antidotis esse censent. Sunt verò omnes sylvestres, & sponte nascentes. Nusquam alibi, quod sciam, nascitur Canella, tametsi Franciscus de Tamara scribat, in freto maris Erythraei Cinnamomi arbores & lauros maris æstu interdum opertas inveniri: quoniam nostri singulis annis per mare Erythraum navigant, nullam tamen hujusmodi arborem viderunt. Nam quod ad Occidentalem, quam vocant, Indiæ historiam attinet, non verisimile videtur Canellam istic nasci, quandoquidem eam dicit calyces glandesq; suberis modo ferre, cum legitima Canella veluti olivas ferat: sed alia erit sui generis arbor. Nec, uti eadem refert, in China nascitur. Nam è Malaca Chinam cum aliis mercibus deferitur. Intellego verò plurimam etiam Canellam in insula

A Mindanao nasci, & vicinis insulis, sed procul eæ à China absunt. Putarunt etiam nonnulli in Alep nasci Canellam, quod apud aliquot scriptores præscriptum invenerint Cinnamomum Alipitium: sed sciant, non magis istic, quam in Hispaniis nasci. Verum cum ex his regionibus Ormuz, & inde Alep devehatur, factum est, ut incorruptam Canellam inde in Europam advectam ab ipsa urbe Alep denominarint. Tametsi autem Zeilanitica reliquis præferatur, invenitur etiam interdum ignobilis, qualis est, quæ crassiori cortice constat, minusq; in tubulos convolvitur, quod non sit ejusdem anni: quò enim vetustior cortex, èò deterior. Quæ verò in Malavar nascitur, tota ferè est ignobilis, tantumque à Zeilanitica differt, ut centenæ Zeilaniticæ libræ decem aureos pendant, Malavaricæ verò libræ quadringentæ unum duntaxat aureum. Extillat ipsa radix liquorem Caphuram redolentem. Sed Rex vetuit radices vulnerari, ne arbores pereant. Elicitur aqua plumbeis, aut vitreis instrumentis ex ipsis floribus, sed quæ fragrantia & odoris suavitate ei cedat, quæ ex corticibus nondum excicatis elicitor, tametsi ex solis floribus elici auctor sit Lacuna lib. 1. cap. 12. * Utilis est stillatitius hic liquor ad plurima: nam stomachi imbecillitatem roborat, coli dolores ex causa frigida provenientes illico lenit, ut plerunque sanæ expertus, faciei colorem commendat, & oris halitum, præterea ad condiendos suavioresq; efficiendos cibos perquam idoneus. Ex Canellæ baccis oleum extrahitur quemadmodum ex olivis, seveaceum quodammodo, & saponi Gallico simile, in odorem, nisi calefactum sit, tunc enim Cinnamomum aliquid tantulum olet. Eo utuntur adversus ventriculi & nervorum frigidam intemperiem. Cæterum excalfacit Cinnamomum, emollit, & concoquit: unam ciet, tam menses, quam partus potum, aut ex myrrha impositum pellit. Contra bestias, quæ virus ejaculantur, venenaq; convenit: caliginem pupillis oculorum observantem discutit: crassitiem extenuat: lentigines, & vitia cutis in facie, ex melle illitum detergit: contra tussis, defluxiones, aquam subter cutem fusam, renum vitia, & urinæ difficultatem efficacis est. Unguentis preciosis inseri solet. Et in summa, magni ad omnia usus. *Garcias ab Horto, & Dioscor.*

Cinnamomum aut quia non affertur ad nos, aut in tam exigua copia, unà cum Cassia advehitur, ideo fit, ut non ita cognoscatur. Cum verò Cassiæ magna copia in promptu sit, optimam facile eligerè, & ipsius duplum accipere possumus, propter eam rationem, quam supra attulimus: eligenda verò est subtilior, modò sit gustatu acuta admodum & odorem rosarum referat, colore in purpureo nigrescente, quale illud facit, quod olim ab incolis Zegir appellabatur. Bona etiam illa est, quæ nonnihil habet rubescentis coloris, vel potius coloris elegantis instar Corallii, vini odorem referens. Debet autem omnis Cassia esse cortex crasso, sed angusta per se, & subtilis & bene contorta, habens plures quam unam can-

aulam,

nulam, lavis, non aspera, aromatica, modicæ ad-
strictionis, & imprimis sapore acutissimo prædi-
ta. Faciamus autem Cinnamomi quoq; nonnul-
lam mentionem, quod lectores eo majorem ha-
beant occasionem de eo cogitandi. unde fortasse
aliquando cōtinget, ut verum tandem explo-
retur. Galen. lib. 7. de Antidotis, cap. 13. inquit. A-
drianum Imperatorem iussisse varia genera Cin-
namomi ex Arabia cum integris plantis appor-
tari, & quod tempore Severi, qui & ipse Thera-
cam parari voluit, ipse coactus fuerit propter pe-
nuriam alterius, illud antiquius Cinnamomum
accipere, cujus formam describens ait, simile esse
Helleboro, vel potius Damafonio, quod etiam
Alisma vocatur. Unde conijci potest, illam de
albo Helleboro locutum esse, quia tam hujus
quàm Alismatis frondes Dioscoridi repræsen-
tant plantaginem. Imò ambæ plantæ, Hellebo-
rus & Alisma caules ferunt admodum similes.
Unde arbitror rectè nos posse affirmare, quod
frondes istæ, quæ à pharmacopœis vocantur Fo-
lium Indum, aut Malabathrum, sint Cinnamo-
mi, cum fatis similes sint foliis Hellebori albi,
Damafonii, aut Alismatis, vel Plantaginis. Quod
cōfirmatur quoq; ex sapore tam frondium quàm
pediculorum, potissimum ubi trunco anaectun-
tur: cum plane gustu Cinnamomum vulgare re-
ferant, nisi velimus dicere, esse frondes Cinna-
momi; hoc antea ponentes quod Cassia frondi-
bus & fructu similis sit Cinnamomo, quemad-
modum etiam sapore & viribus. Et cum Gale-
nus dicat Cinnamomum mutari in Cassiam, in-
telligendo hoc de similitudine virgultorum, in-
te liget in aliis quoq; similia inter sese esse. Quæ
conjectura quoque confirmatur ex eo, quod vi-
deamus de folio jam dicto copiam afferri, quem-
admodum etiam Cassiæ: & si Cinnamomi fo-
lium esset, verisimile esset in tanta abundantia
frondium simul etiam virgultorum aliquid ad-
vehi. Qui quid sit, hæc nota certè nos in cog-
nitionem Cinnamomi perdacere poterit, spemq;
aliquam facere, ut illud aliquando in vestigemus.
Galenus etiam ait, unamquamque Cinnamomi
plantam instar parvi fruticis producere, ex una
radice sex aut septem, plura paucioraq; virgulta,
inter quæ maximum non excedat mensuram
pedis Romani.

THURIS cortex, qui ex arbore thurifera de-
trahitur, præfertur pinguis, odoratus, recens, la-
vis, crassus, sine membranis. Ateratur admi-
sto pini aut nucis ejus cortice: sed horum index
ignis est: siquidem thuris cortex legitimus pau-
latim ardet, & cum odoris fragrantia vaporem
ejaculat: adulteratus verò nequaquam incen-
ditur, sed totus in fumum sine odore consumit-
tur. Vis eadem quæ thuris, sed validior, adstrin-
gentiorque. Quare potu cruentis excretionibus,
vulvis fluxione laborantibus in pello con-
fert: ad cicatrices oculorum, & cava, sor-
desque efficax est. tostus scabris lip-
pitudinibus auxiliatur.

Dioscorides.

De corticibus calidis in tertio.

MACIS, Germ. Mascaebis, nucis moschatae
exterior cortex est, in quo nux latet, quemad-
modum avellana, in suo putamine. Hujus a bor-
pyri magnitudine est, foliis ejusdè, sed breviori-
bus, & lubrotundis, sive, ut verius dicam, arbor
est persicæ malo haud absimilis, brevioribus ta-
men foliis. Maturo fructu, & dehiscente, primo
illo operimento calycum eclinatorum, qui ca-
staneas amplectuntur, modo. Macis Cocci mo-
do rubescens conspicitur, pulcherrimo aspectu,
bene onultis præsertim arboribus. Exiccata nu-
ce, dehiscit etiam Macis, & flaccescente rubore,
aureum quodammodo colorem acquirit. Ejus
pretium triplo majus quàm nucis myristicæ.
Nascitur autem hæc arbor in insula Banda. In-
veniri etiam tradunt in Maluccis, sed non est fru-
ctifera, quemadmodum nec ea, quæ in Zeilan
provenit. Præfertur crassum, plenum, odora-
tum, sapore subacri: hodie notum. * Ventricu-
lum roborat, & coctionem adjuvat. *Medici Flo-
rentini & Garcias.*

De corticibus aperientibus.

THYMIAMA ex India defertur, corticosum:
simile lycometri libro: quod jucundi odoris gra-
tia sufficit. * Constrictionibus vulvæ ex suffitu
prodest. *Dioscorides.*

De corticibus dolorem mitigantibus.

FRAXINI cortex cultello abscinditur, sicca-
tur & conservatur per annum. * Lateris & lienis
doloribus medetur.

De corticibus purgantibus.

SAMBUCI cortex medius abraditur cultello:
siccat & servatur per annum. * Aquas detra-
hit: hydropticos juvat.

De corticibus fructuum calidis.

MALICITRI cortex cultello abscinditur,
siccat in umbra diligenter, & servatur in arcu-
lis ligneis. * Venenis adversatur. Decoctum col-
lutione, oris halitum commendat, suavitatemq;
accescit: ventriculum roborat, &c.

AURANTII MALI cortex in umbra sicca-
tur, conservaturque per annum in arculis ligneis.
Calidior quàm mali citri vel Limonii cortex.

De corticibus fructuum astringentibus.

GLANDIS CALYGULUS, qui vulgò cupu-
la dicitur, * ad fluorem muliebrem, & languoris
spatum valet.

MALICORUM est mali ponici putamen,
quod aliqui Sidion appellant. * Spissandi vim
habet: languinolenta glutinat, humida gingiva-
rum vitia mobilesque dentes decocto colluun-
tur: herniam prolapsu intestini erumpentem ca-
taplasmate repellit. *Dioscor.*

JUGLANDIS virides decerpæ mense Ju-
nio, appetente, * antequam earum putamina ob-
duruerint, saccharo vel melle asservatæ, stoma-
cho utiles evadunt, & ori non ingratae. Putamen
cōsumunt, utrumq; in oleo & vino, infantium ca-

pite peruncto, nutrit capillum, alopecias replet. A
Dioscorides & Matthiolus.

De corticibus radicibus calidis.

CAPPARIS cortex amarus, acer, acerbus,
* abstergit, purgat, incidit, digerit, adstringit: ob
quas vires lienem induratum, & coxarum af-
fectus adjuvat, tum intro assumptus, tum extrin-
secus, tum idoneis remediis admotus.

De corticibus radicibus frigidis.

MANDRAGORÆ radix delibratur, & tra- B
jectus lino cortex ad usum suspenditur. * Vinum,
in quo cortex fuerit infusus, valet in pervigiis
& doloribus, & ante sectiones, unctionesque, ne
sentiantur. Dioscorides.

De corticibus purgantibus bilem.

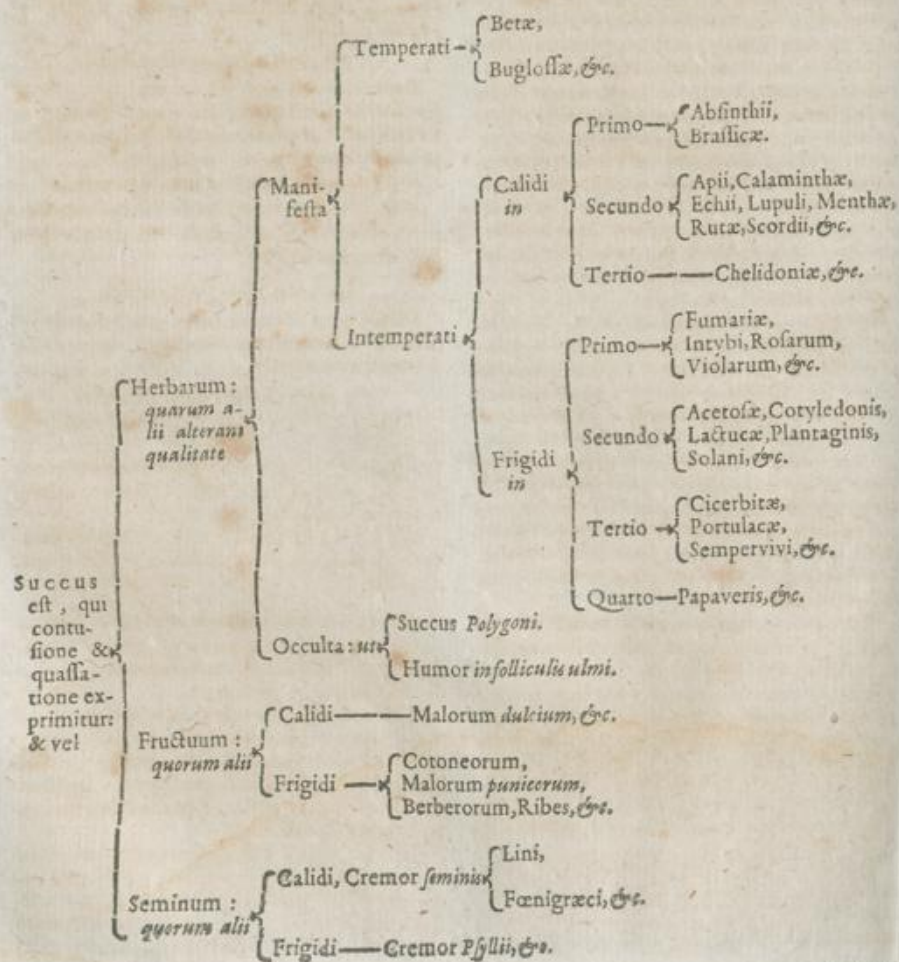
ESULÆ cortex * educit phlegma vehemen-

ter, & aquam citrinam, & humores melancholi-
cos, & materias à juncturis. Dosis est à siliquis
duabus usque ad septem.

CUCUMERIS sylvestris cortex * purgat
potenter pituitam vomitu & dejectione, & in-
terdum bilem, si vacuari parata est: serofum quo-
que excrementum, etiam evulsu contumax, at-
que adeo à juncturis mirifice trahit, ob id earum
dolores sanat, ischiadem etiam juvat aperte ca-
taplasimate impositus, vel clystere injectus. Do-
sis est à granis quindecim ad drachmam semis-
sem. Mejus.

SAMBUCI cortex idem præstat, quod Sam-
bucus ipsa: * nec non pituitam crassam & vi-
scosam purgat. Ebuli cortex eandem vim
cum sambuci cortice
habet.

DE SUCCIS, Sectio XV.

De succis temperatis herbarum.

BETÆ succus recens parari potest: fit foliis viridibus tritis atque expressis. * Discutit, detergit, & per nares purgat: summam omnia præstat, que herba ipsa.

BUGLOSSÆ succus agrè exprimitur: parva coctione & residentia, purgatur ante repositionem: in vase pleno, vel oleo superfuso reponitur. * Confirmare & exhilarare dicitur.

De herbarum succis calidis in primo.

ASINTHII succus fit in Vere vel autumno, foliis tritis atque expressis, deinde parva coctione & residentia purgatur ante repositionem: in vase angustis oris, superfuso oleo digiti crassitudine, vel in vesica inspissatus: servatur per annum. * Succus differt ab herba: hæc enim adstringit: ille verò magis aquosus detergit.

BRASSICÆ succus fit recens, ut Betæ. * Vim habet purgatoriam: coctus cum melle, linctu convenit arteriacæ.

De herbarum succis calidis in secundo.

APII succus adservatur expressus hœtidus superfuso oleo, in vase vitreo angustis oris. * Obstructiones aperit: menses & urinas movet.

CALAMINTHÆ succus eodem modo, quo apii, paratur, & conservatur. * Ad anhelationem, tussim antiquam, frigidam viscerum intemperiam: & henosis cum laccharo coctus valubetur. *Andernacius.*

ECHII succus fit addita aqua, aut alio liquore illi facultatibus simili, inter terendum, & expressione extrahitur, conservaturque, ut absinthii. * Confortat atque exhilarat.

LUFULI succus mense Aprili extrahitur, & conservatur, ut apii. * Sanguinem purgat: obstructions viscerum aperit: febribus copiosis confert.

MENTHÆ succus eodem modo, quo apii succus, extrahitur, conservaturque. * Ventriculorum frigidum corroborat: nauzeam & vomitum sedat.

RUTÆ succus eodem modo paratur. * Humores lentos incidit, digerit, si cat. aperit: idque magis quam herba ipsa acida. *Andernacius.*

SCORBI succus compositionibus additur: quia purgat viscera, obstructions aperit, urinas & menstrua citat: extrahitur & conservatur, ut apii succus. *Andernacius.*

De herbarum succis calidis in tertio.

CHELIDONIÆ succus foliis, caule, radice exprimitur ineunte æstate: servatur, ut apii, vel in umbra siccat, & in pastillos digeritur. * Oculis claritatem affert. *Dioscorides.*

De succis herbarum frigidis in primo.

FUMARIÆ succus mense Aprili vel Majo exprimitur, servaturque in vase vitreo angustis oris, oleo superfuso. * Melancholiam, & serosa excrementa purgat.

INTYBI succus Vere exprimitur, foliis ac radicibus tritis: servatur in vitreo vase angustis, superfuso oleo, digiti crassitudine. * Ad jecoris calorem immoderatum valet.

A ROSARUM succus mense Majo, vel principio Junii exprimitur foliis tritis: asservatur liquidus superfuso oleo, quod, tempore usus, lana bombacea auferitur. * Ventrem laxat, stomachum roborat: jecoris calorem extinguit.

VIOLARUM Martio vel Aprili exprimitur, servaturque, ut rosarum. * Bili acrimoniam lenit: thoracis affectus calidos restinguit.

De succis herbarum frigidis in secundo.

B ACETOSÆ succus simili modo extrahitur & servatur, ut rosarum. * Ad febres biliosas, & obstructions viscerum valet.

COTYLEDONIS succus * æstuanti ventriculo commodè imponitur: item ad erysipelata conducit: exprimitur & servatur, ut rosarum.

Andernacius.

LACTUCÆ succus * ad stomachum biliosum valet: ardorem restinguit: somnum provocat. Ut rosarum extrahitur, conservaturque.

C PLANTAGINIS succus * astringit, refrigerat, omnem calorem præter naturam extinguit. Exprimitur & conservatur, ut rosarum.

SOLANI hortensis succus * ad refrigerandum & astringendum utilis est. Extrahitur & conservatur ut præcedens.

De succis herbarum frigidis in tertio.

CICERBITÆ succus stomachi rosiones lenit, & lactis copiam mulieribus suppeditat. Paratur & conservatur, ut rosarum.

D PORTULACÆ succus æstate exprimitur, affusa aqua inter terendum, ut expressione unâ cum ipso humore extrahatur: aut tusa calatho imponitur loco frigido, ut paulatim succus in subjectam catinum descendat: deinde servatur, ut rosarum. * Pueris, quos vermes & febris infestant, magno commodo exhibetur.

SEMPERVIVÆ succus eodem conficitur modo, quo portulacæ succus: * ad erysipelata, herpetas, inflammationes à fluxione ortas accommodatur.

E De succis herbarum frigidis in quarto.
PAPAVERIS nigri succus, seu meconium, fit ex foliis, caulibus, herbaque ipsa tritis expressisque, ac in pastillos redactus. * Reliquorum medicamentorum vim obtundit, quando eis admiscetur.

POLYGONI succus cum septem granis pipæris ante accessionem quartanæ haustus, eam abolet. Sed ajunt, colligendam esse plantam, & exprimendum ejus succum die Jovis, Luna decrecente. *Ex quodam lib. Secretorum.*

F HUMOR in folliculis ulmi nascens faciem reddit gratissimam & perpolitam, si eo detergatur. Confert etiam mirum in modum pueris enterocelicis, duplicatis linteolis in illo madefactis, & sub perizemate, seu femor. li coaptatis. *A quodam Chirurgo.*

De succis fructuum calidis.

MALORUM dulcium succus fit contusus & expressis, deinde saccharo conditus servatur ad usum. * Cor imbecillum roborat.

De succis fructuum frigidis.

CITONIORUM succus extrahitur, ut Citriorum: conservatur autem, ut rosarum. * Adversus biliola alvi profuvia ex melle vel saccharo valet: ventriculum roborat.

MALORUM PUNICORUM succus * calidam intemperiem corrigit: vomitum compescit: & stomachum firmat. Fit, ut malorum dulcium.

BERBERORUM succus * vomitum ac fluxorem alvi sistit: saccharo conditus, conclususque cotoneati modo delicatus est: contra capitis de-

fluxiones calidas accommodatus. *Andernacus.*
RIBES, succus frigidus, acidus & acerbus est, * sitim extinguit. Contra sitim in febribus ardentibus cum Julapio rosaceo, aut violaceo potillimum exhibetur: nec non ad biliosum vomitum coercendum, fluxoremque stomachicum re-

A stinguendum: sed frigidis, & pectoris angustis adversatur. *Andernacus.*

De succis seminum calidis.

LINI cremor fit, aqua seminibus prius maceratis, deinde in eadem coctis, expressisque. * Dolores ex acri humore ortos mitigat, inflammationesque partium corporis lenit. *Andernacus.*

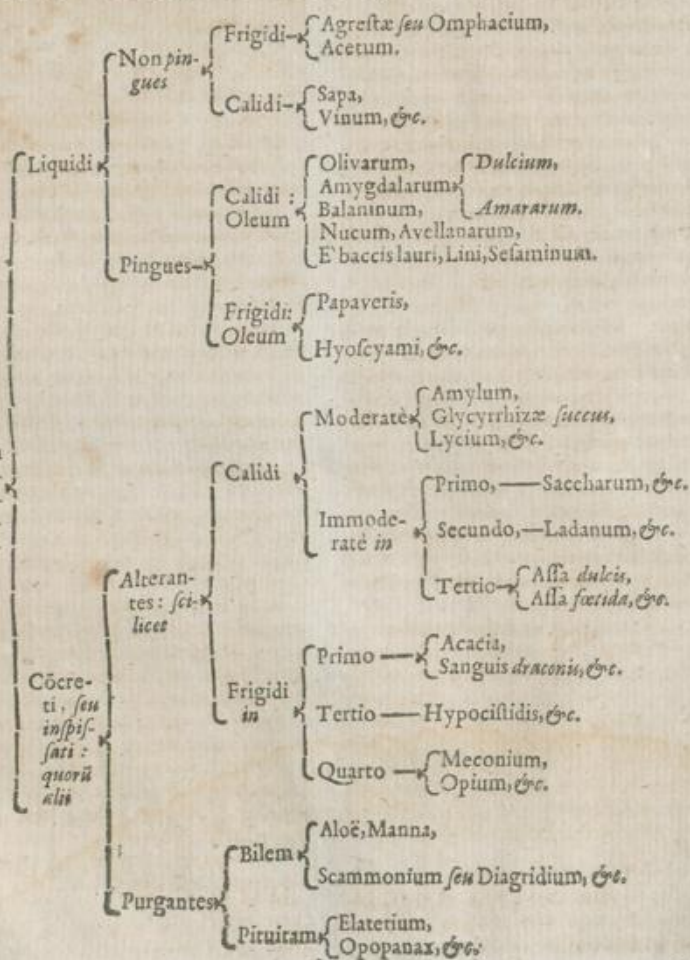
FENIGRÆCI cremor simili modo ac lini cremor conficitur. * Inflammationes minus calidas, sed duras magis sanat, magnas irritat & auget. *Andernacus.*

De succis seminum frigidis.

PSYLLII cremor * omnibus membris ardore infestatis auxiliatur: eoque refrigerantibus medicinis convenit. Eodem modo, quo lini cremor, paratur. *Andernacus.*

DE LIQUORIBUS, Sectio XVI.

LIQUOR est, qui incisa, vel scarificata, aut terebrata plantæ alicujus parte extillat, sive emanat. Liquores autem vel sunt

De liquoribus

De liquoribus frigidis.

OMPHACIUM, Ger. *Agrest.* Gall. *Du Verjus.* Ital. *Agrestu.* Hisp. *Cumo de agraz* dicitur: ex omni immaturarū uvarum genere paratur: pluribus diebus expressus insolatur succus cum suis vinaceis, in cado crasso linteamine cooperto, donec excrementa subleventur, fæx verò subsidat, & inclarescat: deinde absque sale servatur per annum, tam ad ciborū quam ad medicamentorum usum. * Calidis morbis omnibus magno iuvamento adhibetur, Refrigerat, uniceq; ardoribus prodest, si ve ori ventris impostum, si ve totis hypochondriis, si ve cuilibet alii, quod refrigerare velimus. *Matthiolus.*

ACETUM, German. *Essig.* Gall. *Vinaigre.* Ital. *Aceto.* Hisp. *el Vinaigre* nominatur: fit ex vino, vel cervisia putrescente. Quod ex vino acerbo crudoq; fit, magis astringit: quod ex optimo vino conficitur, magis aperit: quod ex cervisia apud inferiores Germanos paratur, magis refrigerat.

Acetum omne mixtæ est substantiæ, nempe frigida pariter & calida, ejusq; utriusque tenuium partium: cæterum calidam frigida exuperat.

* Exicat ordine tertio, astringit: stomacho utile, appetentiam excitat: erumpentem undecunque sanguinem potu infessive sistit, prodest alvi fluxionibus, coctum cum cibus: cruentis vulneribus inditur: inflammationes arcet, in succidis lanis, aut spongia impostum: reprimat inciditiam sedis, vulvæq; item abcedentes gingivas, & sanguine manantes. Ad nomas & ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, lepras, impetiginas, pterygia, cum aliquo convenienti efficac est. phagedænas ulcerum, nomasq; totu continuo colibet: podagricis calido sotu, cum sulphure auxiliatur: sigillationes rapit cum melle illitum. Cōtra capitis ardores cum rosaceo in succidis velletribus, aut spongia imponitur. Ad aquam inter cutem, gravitatem aurium, & sonitus, sibilosque ferventis vapor proficit: instillatum quoq; aurium vermes necat. Pannos coëctet tepidi sotos, aut si imbuta aceto spongia admoveatur: pruritus permulcet. Contra venenatos serpentum ictus, qui refrigerando nocent, calidum commodè fovetur: & frigidum iis, quæ exurens virus ejaculantur. calidum potum atque vomitionibus redditum adversus omnia venena efficac est, præsertim contra meconium, & hæustam cicutam, conglobatum in ventre sanguinem, lac coagulatum, fungos, ixiā, taxumq; cum sale: hæustu voratas hirudines, si sorbeat, ejicit. tussim veterem mitigat, & recētem laessit. In orthopnea calidum commodè sorbetur, gutturis fluxiones gargariatum inhibet: anginis & uvæ procidenti convenit: eontra dentium dolorem calidum coluitur. Dosis in perfusionibus capitis ad dolorem ꝑ s. pro ꝑ iij. olei rosati. *Dioscorides & Galenus.*

De liquoribus calidis.

SAPA, Germ. *Gezotter Wein.* Gall. *Du vin cuit.* Ital. *Vin cotto.* Sapa. Hisp. *La meloxa o arrove* vocatur: fit musto igni decocto. * Detergit leni-

A ter, serapiis pectori idoneis accommodatur: nec non compositionibus Diacodion, ad defluxiones capitis sistendas, eadem mensura, qua saccharum, admiscetur.

VINO veteri * nervi læduntur, & reliqui sensus: quod tamen gustu suavius est: quare cavendum iis, qui intestinæ alicujus partis imbecillitatem sentiunt. attamen in secunda valetudine paucum cum aqua dilutum innoxie sumitur. Novum inflat, ægre coquitur, insomnia parit

B gravia, & urinam ciet. A tate medium utraq; vitia fugit: quare ad victus sanorum, ægrorumque usurpatur. Album tenue, stomacho utile est, ac facile in membra distribuitur. Nigrum verò crassum est, & cōcoctu difficile, carnem alit, & ebrietatem creat. Gilvum, utpote quod medium est, medias inter utroq; vires habet. In secunda tamen & sinistra valetudine cum primis laudatur album. Quin & vina sapore distant, siquid dulce crassis partibus constat, & difficilius à corpore expirat: stomachum inflat, alvum & interanea ut

C mustum turbat, sed minus inebriat: renibus & vesicæ aptissimum. Austerum per urinam celerius transit: sed capita dolore tentat, & temulentiam gignit. Acerbum ad ciborum per membra digestionem accommodatissimum, alvum & cæteras fluxiones cohibet, minusq; urinam expellit. Novum nervos minus tentat. Vinum aqua marina factum, stomacho adversatur, sitim stimulat, nervos infestat, alvo aptum, à valetudine

D se recolligentibus inutile. Passum, quod uvis Sole siccatis in area, aut in sarmento torrefactis exprimitur, Creticum cognomine. Inter Italica vina Falernum principem locum obtinet: quod inveteratum perquam facile coquitur: pulsus exulscat, alvum astringit, stomacho utile: sed vesicæ nocet, atque iis, qui visus hebetudinem sentiunt, & ad poros crebros minime idoneum. Albana crassioribus constant partibus: dulcia stomachum inflant, ventrem emolliunt, sed concotionem non æquè adjuvant, & nervosa minus infestant: vetustate eadem austerum saporem concipiunt. Cecubum, eum sit dulce, est & Albano crassius: corpus & colorem sicut: ægre tamen coquitur. Surrentinum valde austerum est: quare intestinorum & stomachi fluxiones cohibet, & cum tenue sit, caput minus tentat: inveteratum suavius redditur, & stomacho utile. Adri-

E num & Mamertinum in Sicilia æquè crassis partibus gignuntur: modice astringunt, & oculis imè inveterantur, minusque ob suam tenuitatem nervos tentant. Paratyrianum, quod ex Adriatico sinu defertur, odoratum ac tenuius est, quare liberaliter epotum fallit, diu servat ebrietatem, & soporem adfert. Istricum Paratyriano simile est, sed urinam vehementius pellit. Chium tamen antedictis mollius, & aptum potui est. bene alit, & minus inebriat, fluxiones cohibet, oculorum medicamentis utile. Lesbium facile membra subit: Chio levius, & alvo idoneum. Ephesium eandem vim habet, quod Phygelites nominatur. Verum Asianum è Tmololo monte.

Mefogites appellatū, capitis dolores ciet, & nervos ledit. Cōmū vero & Clazomentium, quoniam multam sibi maris aquam vendicant, facile corrumpuntur: flatu moveut, alvum turbant, nervis officiant. Vinū omne (ut reliqua in commune dicantur) merum ac sincerum, & sua natura austerum, exalfacit, facile in membra distibuitur, stomachū adjuvat, appetentiam ciborum invitat: vires alit, ac robur auget: somnum conciliat, & commendat calorem. Potum liberalius auxilio est cōtra assumptam cicutam, coriandrum, pharicum, iziam, meconium, argenti spumam, taxum, aconita, fungōsive: contra serpentum morsus, & omnium ictus, quæ refrigerando necant, aut stomachum in vomitiones effundunt. Facit ad longas inflationes, rosionesq; præcordiorum ac distentiones, stomachi resolutionem, & si venter, aut interanea rheumatismū sentiant. Conveniunt sudatoribus, & quibus corpus immodico sudore digeritur, maxime alba, vetera & odorata. Quæ tamen vetustate dulcescunt, renibus ac vesicæ accommodatiora redduntur: vulneribus, inflammationibusq; in succida lana imponuntur: tetra ulcera, & phagedanica, & fluxionibus obnoxia commodè perfunduntur. Quæ marinam non receperunt, austera, & alba ad sanorum victus usurpantur. In his præstant Italica, Falernum, Surrentinum, Cecubum, Signinum, & permulta Campaniæ, & Paratypianum ab Adriatico sinu, & Siculum, quod Mamertinum appellatur. Ex Grecis Chium, Lesbium, & Phygelites ex Ephelo. Crassa verò & nigra stomacho negocium exhibent, inflationem pariunt, corpus augent. Tenuia tamen & austera stomacho profunt, & minus carnes alunt. Vetera valde tenuia & candida vehementius urinā ciunt, & dolores capitis movent, nervosq; largius pota tentant. In media ætate, ut à septimo anno, potui saluberrima sunt. Modus autem pro ætate, & tempore anni, & consuetudine, & qualitate vini dehiatur. Non sicut, & modice cibos profui optimum est præceptum. Nocet ebrietas omnis, & maxime aliidua: siquidem obfessos nervos quotidie remittit: largiorque potus acutorum morborum adfert initia. Modicis tantē vinoletia aliquot diebus, maxime post aquæ potus, utilis: namque modo quodam ex alto evocat, sensilesque expurgat excretus, & per cæca corporis ducit spiracula. Sed aquam post vinoletiam bibere oportet: siquidem valetudinis alicujus gratia factæ temulentie remedium adfert siugida. *Dioscorides.*

De liquoribus pinguibus calidis.

OLEUM. Ger. Del. Gall. Huille. Ital. Oglio. Hisp. Azeite appellatur: ex olivis maturis expressum, sit colore rufo, purum, perlucidum, tenue, odore ex guo, sed grato, sapore dulci, subæri & indubitabili. recens, aut non ita vetustum, nisi vetusto egeatur: in quo videlicet vetusto trigenarium trimo, & quadragenarium quadrimo est plurimò valentius, ubique crassius, graveolentius, cali-

dius, acris. * Calcificat omne oleum ex olivis maturis, emollit ventrem, à perfrictionibus corpus tuetur, ipsamq; promptius ad obeunda munera reddit: alvum emollit, ulcerantium medicamentorum vires permistum hebetat: contra venena datur, assidue potum redditumq; vomitionibus: solvit alvum hemina mensura, cum pari pitanae succo, aut aqua potum: ad tormina calidum simul decocta ruta tribus sextariis in potu datur, ventris animāq; pellit: idem maxime illi intestini morbo laborantibus infunditur. Vetus magis calcificat, & vehementius discutit: oculorum claritati sublitum confert. Si vetusti non sit occasio, in vase decoquitur ad mellis crassitudinem, ut vetustatem repræsentet. Oleum omphacium ex immaturis olivis expressum, ad viride melinat: recens sit odoratum, morsus expers, lapore acerbum. Unguentorum compositionibus idoneum est. Stomacho utile est, quod astringat: gingivas contrahit, dentes firmat, si continueatur in ore: sudores cohibet. Oleum, quod sylvestres olivæ fundunt, vehementer astringit, & ad sanorum usum secundum sibi locum vendicat. In doloribus capitis utiliter pro rosaceo substituitur: sudores arceat: defluentes capillos inhibet: furfures, ulcera capitis manantia, scabiem leprasque abstergit: tardius canitium sentiant, qui eo quotidie perunguntur. *Dioscor. & Medici Coloniens.*

AMYGDALÆ dulces sicca, non tamen rancida, delibrata, contunduntur minutissime, postea in sarragine aliquantulum torrefiunt, affuso aquæ rosaceæ modico, postea prælo exprimuntur. * Lenit asperitates pectoris, gutturis & pulmonis, duritiem & siccitatem juncturarum: est suave in cibis, & confert hectis & phthisicis: impinguat, auget sperma, sedat tussim, & ardorem urinae, venæ & vulvæ excoctatæ, cum fistula injectum. *Mesues.*

OLEUM AMYGDALARUM amararum eodem modo quo ex dulcibus amygdalis fit. * Apert oppilationes, & discutit ventositates & vapores, sed potissimum modetur sordiditati, sibilio, & dolori aurium: lenit duritiem nervorum, & delet maculas faciei. *Mesues.*

OLEUM BALANINUM fit ex Balano Myrsica, id est glande unguentaria, quam Arabes vocant granum Ben: fit autem ex tusto asiaticoq; affusa rosacea aqua, fructu isto. * Repurgat maculas, varos, lentiginis, cicatricum nigritias, siccitas: alvum solvit, sed ventriculo adversatur: dolores aurium emendat. Item si sonant aures, vel strepitum aut sibilum edunt, cum adipe infusum auxiliatur. *Mesues.*

OLEUM NUCUM fit ut oleum amygdalinū. * Flatus crassos dissipat, tumores discutit, nervis attritis, vel punctis, præsertim cum calce lota confert, scabiem emarginat. *Mesues.*

OLEUM EX AVELLANIS fit ut amygdalinū. * Dolores nervorum & arthriticos sedat. *Mesues.*

OLEUM LAURINUM fit ex bacca lauri maturis & recentibus tritis in pila, ex aqua in lebetæ coctis, post torculari plano, non raro expressis: & aqua

& aqua supernatans oleum colligitur. Deinde affusa calente aqua iterum tritis, & torculari cavato expressis, colligitur oleum, & reponitur. * Ad partium omnium, cerebri, nervorum, articularum, ventriculi, coli, hepatis, lienis, renum, uteri, affectus frigidos, & dolorem his succedentem. *Mejues.*

OLEUM LINI fit ut amygdalinum. * Spasmo, duritiei nervorum & juncturarum, hæmorrhoidibus, sedis phlegmoni & rimis confert, ac dolori pullatorio. Nervorum dolores sedat: viti-
bus proximum est oleo chamæmelino. *Mejues.*

OLEUM SESAMINUM extrahitur ex Sesami semine, ut amygdalinum, nisi quod prius semen sesame excorticatum sic est. Id semen ab excrementis purgatum, aqua parum salsa irrigetur, manibus fricetur: iterum irrigetur, donec madefiat: sicetur, modicè absetur, sacculo alpe-
ro multum diuq; confricando excorticetur, corticibus expurgetur, molatur in farinam, oleum exprimat, ut ex amygdalis. Ex eodem semine non excorticato, sed affato, & molito in farinam oleum quoq; extrahitur, ut prius. Affertur autem ex Alexandria, Ægypti Venetias, ubi ematur sincerum: nam adulteratur oleo nucum & papaveris, sed odore & sapore facile deprehenditur à peritis dolus. * Impinguat, semen auget, lenit guttur, & omnem asperitatem & duritiem, & clarificat vocem. *Mejues.*

De liquoribus pinguibus frigidis.

OLEUM PAPAVERIS sic ex utriusque papaveris semine, tam albi quam nigri, eodem modo, quo ex amygdalis. * Impinguat, asperam arteriam lenit, febrium ardorem mitigat, & insomnium. *Mejues.*

OLEUM Hyoscyaminum sic fit: Semen candidum, recens, ac siccum tunditur, & calida aspergitur aqua: dumque insolatur, siccata, quæ sub manu sunt, partes eù reliqua massa permisceantur: hoc autem sibi oportet, dum nigrescat, & graviter oleat: mox pressum atq; excolatum recondatur. Fit quoque eodem modo, quo amygdalinum. Ad aurium dolores efficax est: pelvis miscetur, ad emolliendum utile. *Dioscorides.*

De liquoribus concretis calidis moderatè.

AMYLUM, quod vulgò Amydum officinis vocatur, Germano, *Zummetin*, Ital. *Amido*, Gall. & Hisp. *Amidon*, omnibus notum est. Extrinico conficitur. Probatur autem levitate, ac levore, atq; ut recens sit, & candidum. * Vim obtinet levigandi partes exasperatas. Contra fluxiones oculorum, pustulas cavaq; ulcera efficax est: sanguinis rejections potu cohibet, exasperata fauces lenit: lacti atque obsonis admiscetur. *Dioscorides & Plinius.*

GLYCIRRHIZA succus ex Creta insula optimus, hoc est, dulcissimus, mollis, recens, purus, renax, & qui confractus splendescat, nigerrimus, & qui linguae subditus tandem totus elique-

scat. * In arteriæ scabritia efficax est: æstuantî stomacho, thoraci, ac jecitori: sanat vesica scabie & renum dolores, cum passio potus: idem eliquatus fitum sedat: vulneribus illitus accom-
modatur: commanducatus stomacho prodest. *Dioscorides & Medici Colonienses.*

LYCIUM, succus est arboris cujusdam Indix. Arbor autem, ex qua hic succus extrahitur, magnitudine est fraxini, folio minuto Erica vel Tamarico similitudo, perpetuò virens: florere ajunt, sed fructum ferre negant: multis spinis horret: materies ligni robusta, dura, densa, ponderosa, nec, ut ajunt, putredine obnoxia sive solibus exponatur, live aquis immergatur, quam ob causam ab incolis Lignum Semper vivum nuncupatur. Ex eo propter duritiem & pondus stillilla sunt, deglumanda & oryx idonea, in mortariis ligneis sex palmos in ambitu continentibus. Incola eam arborem Hæcchie vocant. Porro succi extrahendi hæc est ratio: Kamulos hujus arboris minutim concitos elixant, deinde contundunt, postmodum cum farina Nachani (sementis est nigra & minuta sapore secales, conficiendis panibus apta) & cujusdam nigri ligni, quod illic nascitur, scobe, (interdum etiam sine eo) pastilli, aut tabella formantur, quas in umbra siccant, ne Solis ardere earum facultas evaporet. Nostri succedaneum ejus parant, non ex periclymeno, sed potius ex bacis pyracanthæ, id est, nostræ vulgaris Hagardorn. Diversis partibus constat: tum
tis, quæ extenuent, discutiantq; tum crassis & modicè adstringentibus. * Ideoque ad sugillata, oris inflammationes, ulcera, herpes, putredines, aures purulentas, intertrigines & paronychias valet. Iodiceum ad omnia est valentius. Hujus loco Rhamnus sylvestris, aut polygani succus substituendus est. *Dioscorides, Medici Colonienses & Garcias.*

De liquoribus concretis calidis in primo.

SACCHARUM, arundinum lachryma, seu liquor est, qui nimia succi copia aperto in latere calamo, perinde ac gumini, exterius concrevit. Vel saccharum fit ex sacchari calamis minutim incisis, ignisque calore tamdiu decoctis, donec universus liquor absorpta igni aqua diu effervescentis in saccharum salis modo, in vasis fundo concreverit. Præstantissimum est, quod durum, solidum, & mutuo metarum allisu sonorum est, ligni sicci & solidi modo: tamen ob siccitatem & imperceptam raritatem leve, dulcissimum, candidissimum, & nivis in morem scintillans, coherens: quare Valentium in metas pyramidum æmulas (panes vocant) coactum parvas, ponderis libræ unius & dimidiæ, vel circiter carissimum, & confecturis siccis aptissimum, penidius ob siccitatem nimis friabilem, ineptum. Illi donibus & precio est proximum, quod Madere appellant, sed in metas ponderis librarum sex, septem, octo, novem, decem formatur, confecturis expetitur: quia minus pre-

ciolum, non multo tam imperfectius. Tertium statuitur lentile, album quidem, sed pinguis, ob id vilius, neque confecturis siccis aptum, sed peniditis idoneum. Quartum ex Canariis nunc dictis insulis, olim Fortunatis advehitur, etiam intus albicans, bonitate inferius prædictis, præstantius sequenti, metis constat maximis, pondere librarum decem, duodecim. Quintum ignobilissimum sancti Audomari dictum, foris albidum, intus subrubrum, tanquam alio factum, & foris dolo tectum, metis equalibus, omnium glutinosissimum: condituris siccis ineptissimum: liquidis servit & syrups, opiatis, confervis, & similibus, quia vilissimum, & utilitatem regit aliorum mistura. Id si mare sentit, (nam eo naves ob gravitatem saburrant) rubrum vulgò dictum fit: quam sunt, qui rubrum spumam & spurcitiam omnis sacchari se coquendo purgantur existimant. Ex micis horum collisu elisis etiam metas quidam cogunt, quæ simplicium naturas sequuntur. Ex his quod generosissimum, minimam coctionem sustinet, ne pulverescat: ignobilissimum contra: cætera pro accessu aut recessu variant. * Alvo idoneum, & stomacho utile: detergit, digerit, linguæ asperitatem & siccitatem in febribus tollit: vexatæ vesicæ renibusque auxiliatur. Illitum ea discutit, quæ tenebras oculorum pupillis offundunt. Cæterum sacchari dosis in syrups ferè æqualis quantitas tam sacchari quam succi. In electuariis verò pro ʒj. pulveris, ʒj. sacchari communiter. Si autem pulvis fuerit laxativus, pro ʒj. pulveris, ʒj. sacchari. In conditis additur sacchari parum, si conservæ odoratæ sint. Si verò amara, vel acres, ʒj. sacchari pro ʒj. conservarum imponenda. In pulveribus acerbis, ut ex pipere, & zingibere, pro ʒj. pulveris, ʒj. sacchari ponitur: in dulcibus verò ʒj. In electuariis saccharum rubrum ponitur ab ʒj. ad ʒj. vel ʒij. *Medici Colonienſes.*

*De liquoribus concretis calidis
in secundo.*

LADANUM liquor est, ex alterius cystiledon appellati foliis exudans. Hodie & liquor & planta nota sunt. Optimum, minimeque adulteratum, odoratum esse debet, subviride, facile mollescere, pingue, resinofum, arenularum aliarumque sordium expers, quale in Cypro gignitur. * Natura ei spissandi, calcificandi, molliendi: ora venarum patefacit: capillum fluentem continet, addito vino, myrrha & myrteo oleo cicatricibus decorem reddit, cum vino illitum: medetur aurium doloribus, cum hydromelite aut rosaceo infusum suffitu secundas ejicit, pessis immistum, vulvæ duritiem sanat. In medicamenta, quæ dolorem tussimque finiunt, & malagmata, utiliter inseritur: alvum sistit cum vino vetere potum, & urinam ciet. *Dioscorides.*

*De liquoribus concretis calidis
in tertio.*

ASA dulcis, aromatica seu odorata est Lase-

ris seu Sylphii opos, five liquor Cyrenaicus, seu potius Indicus hoc tempore. Etenim Indicus etiam à Mesue laudatur. Nam ex Taprobana insula in mari Indico maxima, hodie à Lusitanis convehitur, teste Ludovico Romano patricio, Belzoë indigenis dictus, & nobis inde Belzoïn, & corruptius Benzoin. Est autem Laseſis, seu Laseſerpii seu Sylphii herbæ liquor, caul: ipsius ferulaceo aut radice scarificata desiliens, acer, mordax, digerens, optimus, modice rufus, non porraceus, colore translucent, myrrha æmulus, odoratus, suavi gustu dilatus, cito albetescens. Hæc quidem Sylphio ita compilata sunt, partim ex Dioscoride & Galeno, partim ex Ludovico Romani navigatione: factus enim est fateri, Laseſerem, seu Laseſerpium, seu Sylphium, & proinde ejus succos seu lachrymas non extare amplius: quod prægnantibus rationibus docet Joannes Langius Lembergus Siletius in epistolis medicinalibus suis. Asa itaque dulcis, seu Belzoïn, quod apud Serapionem & Avicennam à Græcorum Laseſerpio nihil differat, Laseſis succus esse nequit. Secundò Ludovicus Romanus refert, Belzoïn esse gummi arboris: atqui Laseſ non arbor, sed *Βοτάνη ἢ Λάξουος* veteribus est. Tertio, in Belzoïn officinarum nulla ferè comperitur acrimonia, nedum tanta, quantam Galenus ei tribuit, cum Laseſerpii loco euphorbium non recens substituit. Quid verò officinarum Belzoïn, five Asa dulcis sit, indicabitur paulò post inter gummi & resinas sub Belzoïn. *Medici Colonienſes.*

ASA foetida, planta peregrina lachryma aut succus est. Sunt, qui existimant, Sylphii succum esse in Media aut Syria nascentis, qui teste Dioscoride grati odoris non erat, ut Armeniacus aut Libycus, quem nonnulli Asam odoratam esse arbitrantur, & Belzoïn officinarum: sed non convenit. Nam Dioscorides hunc ut præstantissimum & efficacissimum laudat: Arabes verò Asam foetidam calidiorē & potentiorē asserunt: multo minus Belzoïn esse potest, quod tanta exalfaciendi vi præditum non est, quanta illi tribuit Galenus, dum Laseſerpii loco Euphorbium non recens substituit. *Medici Florentini.*

*De liquoribus concretis frigidis
in primo.*

ACACIA in Aegypto nascitur: planta est spinosa, e cujus fructu succus acacia exprimitur: quem cum non habeamus, substituere possumus succum hypocistidis, aut pulpam rhois, aut succum prunellorum, vel baccas pruni sylvestris, in aqua maceratas. Fit mensè Julio, vel Augusto. * Refrigerat, astringit & repellit.

Acacia tamen nondū ad nos adferatur, ideoque non cognoscatur, videndum tamen est, si ipsius succus, aut sanè gummi, quod sua sponte ex trunco suæ arboris refudat, ad Theriacam sic accipiendum: cum enim hæc duo sint diversa, quemadmodum ex Dioscoride colligitur, aliud succedaneum pro succo, & aliud pro ipso gummi esset reponendum. Et quantum ex Andromachi pa-

chi patris descriptione conicitur, videtur ipsum gummi esse lumentum, quod ipse aliter vocat lacrymam in isto versu:

Atque atram lacrymam Nili quam spina remittit.
Liquor enim ejusmodi, qui aut solus per se, aut per incisionem arboris effluit, vocari jam lacryma solet, jam gummi. Quod etiam pariter ille, qui versibus Heroicis Theriacam conscripsit, quam Galenus exposuit, in sine lib. l. de Anidor. hoc modo:

Atque Paratonium su. lit quem spina liquorem.

In quo loco apparet, illum intelligere cum liquorem, qui sua sponte ex spina Aegyptia exit, & nō de ipso succo, qui non per se effluit, sed arte vel tritura, aut igne condensatur. Ex altera parte videmus Dancratem in sua Theriaca accipere succum & non gummi ipsum, statim tamen esse accipiendum succum: nam varias magis & validiores facultates, quam gummi obtinet, ut patet unicuique ex Dioscoride. Nec verisimile est voluisse Andromachum ad tam celebrem compositionem eligere plantae alicujus debiliorem partem, & relinquere potentiorē. Idque confirmatur ex Andromachi filii compositione, qui Acaciam simpliciter ita nominatam adhibet: quod si sit, nec alia vox illi adjungitur, semper de succo est intelligendum: quemadmodum ipse quoque intellexit. Huius rei fidem facit Plinius lib. 24. cap. 12. scribens, Acaciam vocari succum in pastillos redactum: huc transferendo nomen arboris, unde paratur: quanquam hoc in quibusdam exemplaribus non legatur. Praeterea succus semper in usu fuit, nec unquam vel ratio admodum gummi acceptum est: quod apparet in omnibus libris. Galeni de Composit. medic. secundum genera & loca, & nos in commentariis nostris ad Dioscor. in Acacia notavimus. Quod cum omnibus notissimum sit, non laborandum in hoc est ulterius, quanquam & aliae rationes in medium afferri possent: tantum respondebo ad duas illas auctoritates versuum adductorum, qui videntur expressē accipere gummi. At quae melior responsio, ut verum fatear, afferri potest, nisi quod ratio carminis, aet, ut rectius dicam, genera poetica Andromachum & alterum, quicumque fuerit, moverint obstruere exponere hanc rem, nominando lacrymam, id quod verius succus erat dicendum? Quae licentia non solum a poetis, sed qui prosa quoque oratione scripserunt, videtur esse usurpata, & peculiariter a Dioscoride nominando succum, quae erat lacryma, & contra lacrymam, qui erat succus: sicut nos ex multis locis in lib. 1. nostrae Methodi cap. 7. demonstravimus. At certe in compositionibus magni momenti non convenit talibus dubiis implicari: ideoque quanquam commoditatem ex eo genere scribendi, quod versibus constat, secundum Galenum istam recipiamus, quod non facile mendis depravari possint, sicuti sit in prosa oratione, potissimum quoad pondera, tamen contra incommoditas haec illis inest, quod propter stylū poeticū multa res tā obicure sapē exponantur, ut saepe numero Oe-

A dyppo ad divinandum opus sit, & interdum dubium prorsus quem duntant, inprimis si allegoricē, vel per Metaphoras (ut Poētis est peculiare) loquuntur. Quod in ipsa Theriaca in multis rebus apparet: interque alia in Aristolochia, quae cum eligenda sit samentosa aut subtilis, nihilominus Andromachus simpliciter nominat: quare potius de altera quavis specie, quam de illa intelligi solet: & sicuti alibi a me demonstratum est, videretur rotunda esse semper accipienda, quia non flectitur: ideoque qui non consideret alias compositiones Theriacae, facile decipi posset in accipienda rotunda, cum tamen samentosa sit accipienda. Idē apparet in Cerauro, quod simpliciter ita nominat Andromachus (quemadmodum ipsemet Galenus notavit) cui addi debisset, minus: sic idem dicit, eum obscure locutum esse de Melle Cecropio, cum clarius Atticum dicei potuisset. Obscurissima verō est illa descriptio Acaciae, quam indicavit dicendo lacrymam, quae fundit ipina Nili, & alibi spinam, quae fundit liquorem Paratonium, qui locus est in Aegypto. Sed revertentes ad rem ipsam concludamus, quod succus Acaciae sit recipiendus in Theriacam, qui cum non afferatur, necesse est, ut aliud quippiam pro illo substituamus. Bononienses loco illius posuerunt succum Rhois, aut Samach, quod & mihi plurimum probatur, cum Dioscorides dicat eandem vim cum Acacia habere Samach, & Galenus utrique assignet tertium gradum siccitatis, & secundum frigiditatis.

D Alii tamen Lentisci succum: at cum ille sit in primis qualitatibus aequalis temperiei cum illa, sed in siccitate minus efficax, alteri illi erit praefertendus, quoniam ejusmodi simplicia medicamenta & similia, non propter aliquam actionem oculicam, vel aliam praecipuam facultatem in Theriacam accipiuntur, sed ob ipsarum manifestam astringentem & refrigerantem: & tamen si parum inter se differant, notabilem tamen mutationem propterea Theriacae non inducunt: ideoque visum mihi est, cum Diosc. pro succo daneo Acaciae usurpare succum Rhois: quanquam Gal. Acaciae lotae frigiditatis secundum gradum, quae, nam admodum & Rhois, sed non lotae, tribuat. quod quidem nonnullam affert varietatem: quia Acacia sine lotionē in Theriacam affertur, & jam non erit ultra primum gradum frigida. Poterimus tamen, donec melius quippiam inventatur, hoc esse contenti: nisi si quis succum prunorum sylvestrium, quae est Acacia vulgaris, usurpare velit: quod quidem non adeo improbo.

SANGUIS DRACONIS veterum & eadem Cinnabaris vera (quae res mineralis erat) hodie ignoratur. Qui verō sanguis Draconis ostenditur, factitius est ex sanguine hirci, bolo Armeniae, & succo sorborum, & aliis: quo tamen pro sanguine draconis dicto rectius uti possis. Florentini praeter hunc factitium sanguinem draconis, statuunt adhuc duo ejus genera: nimirum lacrymam cujusdam arboris gummiam sui generis, de qua Aloysius Cadamustus pativius

Venetus navigationis suae lib. 1. cap. 4. dicens esse lacrymam proceræ cujusdam arboris in insula Africæ, *Porto Sancto* dicta, genitæ, quæ quidem lacryma colore est intente rubro sanguineo, transparentis, friabilis: alter sanguinis draconis illis est achilleæ sydamitis succus defecatus atque siccatus. * Refrigerat, adstringit & repellit. *Medici Colonienfes.*

De liquoribus concretis frigidis in tertio.

HYPOCISTIS, quæ sub Veris sinem radicibus cisti adnascitur, teritur, & succus expressus Sole siccatur. Nobis desideratur, nisi ex emporiis adferatur. * Vires Acaciæ habet.

Hypocistis succus ab unoquoque Pharmacopæo facile acquiri potest: ejusque imprimis Neapoli magna est commoditas. Nascitur enim Hypocistis copiosissime Puteolis in locis siccis, ad radices Cisti feminæ initio æstatis. Modus verò extrahendi talis est: Hypocistis tunditur, & succus exprimitur: densaturque in unbra, quemadmodum in Acacia fieri solet, aut sicca & trita maceratur per biduum aut triduum in aqua, deinde parum ebullit aqua, quæ postea colatur, & fortiter exprimitur: quod refedit, rursus coquitur, donec instar mellis, aut paulò durius crassecat.

De liquoribus frigidis concretis in quarto.

MECONIUM succus est papaveris nigri, ex foliis, caulibus, herbaque ipsa tritis expressisque collectus, ac in pastillos redactus. Fit mense Majo. Granorum tantum ponderè in colicis, arteriis & narcoticis præscribitur. * Suporem infert, doloremque sedat.

OPIMUM, succus est & capitibus papaveris nigri. Duum est generum: unum ex capitibus & foliis expressum. Græcis meconium (de quo antè dictum) vocatur, quod ignavus: alterum ex capitibus paululum incisis extillans, verum est opium. Fit mense Majo. Optimum est dæsum, grave, amarum, odoratu soporiferum, quod facile aqua dissolvitur, lenè, candidum, neque asperum, neque grumulosum, quod colatum non statim ut cætera coëat, quod in Sole diffundatur, & ad motum lucernis, clara, non atra luceat flamma, & extinctum odoris vim conservet. Adulteratur glancio, hoc est, mentha, aut gummi, aut sylvestris lactucæ succo. Verum glancio fucatum in dilutione croci colorem reddit: lactucæ succo depravatum, inodorum est & asperius: gummi vitiatum, infirmum est, & splendescit: nec defunt, qui adipem admisceant. * Granorum pondere præscribitur in colicis & narcoticis. Mirum est, quod de Asiaticis Turcis refertur, qui in Natolia sua, id est, Asia minore, magno studio & frequentia papaver hodiè colunt, & præparant opium, quod vernacula lingua Masilac vocant: ejus usus illis frequens sanis est ad pisci magnitudinem de eo sumentibus, non pro somnoles-

ria, sed animositate comparanda: atque in prælia ruituri aliquantò copiosius sumunt, unde veluti insani, disturbato nimirum cerebro, feruntur in obvia quæque pericula, nihil quicquam timentes. Sed Janniceri hæc plerumque faciunt, quibus summa militiæ virtus commissa est. *Medici Colonienfes & Florentini.*

Opium quod communiter in usu est, potius Meconium, quam verum opium repræsentat. Quæ autem sit differentia inter hæc duo, Dioscorides exponit, vocans Meconium succum papaveris extractum ex capitibus & frondibus, qui contundatur & exprimitur torculari, & rursus in mortario contusus in Trochiscos formetur. Tametsi Plinius dicat, capira & frondes papaveris coqui, & inde succum densatum nominari Meconium. At quocumque modo fiat, certum est esse multò infirmius Opio. Quod secundum Dioscoridem hoc pacto paratur: Cum in eo ros evanuerit, cultro stellam in parte suprema capitibus papaverini, non tamen profunde incidamus:

deinde superficiem capitibus decussatam quoque cultro aperiamus, & digito in concham liquorum residuam exprimamus: id quod superius parvo interjecto temporis spacio repetendum est, propter humorem, qui statim congelatus reperitur: idemque sequenti die factitandum: hocque omne tandem in mortario contundendum, & inde formandi Pastilli: sed quando papavera inciduntur, à tergo accedendum est, ne vestibus liquor erumpens auferatur. Cum itaque maxima frusta nostro tempore Opium conspiciantur,

non aliter possumus dicere, equàm illud aut per expressionem, aut decoctionem esse factum: idque eò magis, quòd notas à Dioscoride illi assignatas non habeat. Nam optimum debet esse densum, grave, amaro gustu, somnifero odore, quod in aqua facile dissolvatur, leve, album, non grumulosum, aut granis simile: quod inter colandum non instar cereæ coëat, & Soli expositum liquefeat, atque accensum non flammam atram emitat, extinctumque retineat odoris pristini vires. At vulgare nigrum est, & impurum, asperum, inæquale, refertum frondibus, e quibus expressum vel decoctum est, & insuper multæ aliæ notæ suæ perfectionis desunt: præterea suspicandum est, ne aliud insuper quippiam, quam ex papavere illi admittum sit: nam tempore Dioscoridis, cum Glaucio, cum gummi & succo Lactucæ sylvestris adulterabatur. Nonnulli eò quoque dementiæ pervenerunt, ut seivum admiscuerint. Unde videndum diligenter, ut lacrymam papaveris, & non succum, jam dictis modis extractum adipiscamur, cum opium sit novum ex præcipuis medicamentis, quæ Theriacam constituunt, & ob eam causam attentionem magnam requirat. Quòd si omnibus jam enumeratis notis præditum Opium haberi poterit, non multum de Thebaico solliciti sumus: nam papaver, quod in Apulia crescit, regione sicca & arida, in qua raro pluvia cadunt, perfectissimum esset ad lacrymam parandam, modò diligenter

secundum

secundum doctrinam Dioscoridis colligeretur. Seritur autem copiose ibi, potissimum in ducatu Barcensi, non quidem nigrum, unde vult Dioscorides fieri Opium laudabile, sed album, unde lacrymam colligunt: quam tamen ipsemet colligi non viderim, nihilominus conspiciuntur omnia capita albi papaveris, quibus in officinis nostris utimur, esse notata quadam sectione in quatuor partibus, eo modo quo solent secari Pappones ad lineas parallelas. Unde colligi potest, inde ablatum esse lacrymam. Cum vero ex albo papavere sit desumptum, aliqua notæ illi deesse videntur, quas Dioscorides legitimo Opio attribuit, quanquam & ipsum sit validum somniferum, sicuti experientia testatur.

De liqueoribus concretis purgantibus bilem.

ALIORUM succus plantæ ejusdem nominis, notissima est. Eius apud Dioscoridem duo sunt genera: quoddam arenosum, quod sedimentum purillimæ videtur: alterum jecinoris modo concretum, ex quo nomen vulgare sumpsit alvæ hepaticæ. Eligi debet Indica, pinguis, sincera, calculorum & arenularum expertis, nitida, rufi coloris, friabilis, jecinoris modo coacta, facile liqueficans, & eximie amaritudinis. Improbatur nigra, difficile liqueficans. Adulteratur gummi, quod deprehenditur gustu: nam non valde amara est, neque tam validi odoris, neque digitis friata ad minima usque frustra resolvitur. Nonnulli teste Dioscorido, illam succo acacie adulterant, quod maleficium gustu deprehenditur, minus enim amara est, magisque adstringit. Colligitur mense Junio. Conservatur usque ad annos decem, in loco sicco, & non humido, neque ventoso, neque ad solem, &c. Dosis est ab aureo semisse ad drachmas duas: in infusionibus vero ab aureo uno usque ad drachmas tres. * Bilem & pituitam purgat: ob id affectibus ventriculi & cerebri, & reliquarum partium inde natis, ut dolori, inflammationi, sic præcavet, ut ejus creber usus sensum instrumenta & corpus reliquum nullo insaniabili affectu teotari sinat, sed sensus acuat, cogitationem reddat meliorem. Hepati confert, icterum tollit, hæmorrhoidibus & sedi nocet: ob id vitanda his, quibus istæ partes dolent: & sere frigidum, quia tunc sumpta ex corticatis sanguinem educit. *Mesius & Medici Florentini.*

MANNA ros est, qui ex aëre in arbores, herbas, lapides, terramque decidens, densatur, & con-
Egitur in grana minuta. Præfertur Calabra, præfertur quæ ex foliis arborum collecta est: quæ ex hoc dignoscitur, quod grano constet exiguo, translucente, gravi, similis mastiches granulis, candidis, & gustu dulcibus & suavis. Secundum locum obtinet, quæ è ramis colligitur. Tertium, quæ in lapidibus. Hæ crassiores sunt, & minus sinceræ, colore turbido. Syriaca si sit perfectè granulata, masticheque assimilis, valde etiam probatur, dulcis & recens. Cum jam exolevit, floccorum bombacis refert imaginem, le-

Anis concavaque est. Adulteratur amyli farina, rebusque similibus: sed maleficium facile deprehenditur. Insuper & ea quæ simul concrevit, saccharo & lena adulterata esse solet, ac croco, carthamive flore tincta: verum gustu deprehenditur, atque liquefit, & tempore mollescit. Colligitur mense Majo. Durat & conservatur per annum, bene obturato vase. Dosis est a drachmis sex usque ad quindecim. * Temperata est, aut paulò calidior: guttur, thoracem, ventriculum lenit, terget, bilem elementer purgat, sitim sedat. **B** Quoniam verò imbecilliter vacuat, thymo & hyssopo, vel alio vis ejus intenditur. Valentibus autem medicamentis mista, eorum actionem reddit meliorem, cum suo dulci sapore illa natura magis familiaria reddat. Ob id eam Galenus scammonio miscuit, quod a posterioribus est laudatum: alii deinde turbiti, alii alius. *Mesius & Medici Florentini.*

MEL rosicidum, sive acrium, Manna appellatur, vires habens alendi, atque medicamento-
Cfas, siquidem alit: sed minus saccharo, quod est medicamentosior manna, majorem habens vim detegendi. Emollit quoque ventrem: quia in remel atque saccharum superat, quamvis in detegendi & abluendi facultate superet saccharum, & superetur à melle. Invenitur in arboribus, frutibus, herbis & lapidibus, maxime in regionibus temperatis, & diebus vernis, serenis temporibus, ut æstivis, pro ratione temporis, frigidioribus. Calabritic manna omnibus antefertur à Medicis, quo nos utimur ad purgandos ventres inf. niium, & utero gerentium, quantitate unius aut duarum unciarum dissoluto in jure pulli, aut aqua distillata, aut elixatione buglossi. Id ros cæli sive aeris esse putat Galenus, aut de ejus genere. Nos tamen referimus quod vidimus, atque experimento agnovimus. Anno salutis nostræ 1532. & duobus sequentibus in amœnioribus locis, æstatis tempore, manna in
E salicibus reperta est, copiosa atque optima. albissima, sacchari dulcedine, quam licebat colligere ex arboribus & lapidibus cuius volenti. Eram ego per id tempus hujus disciplinæ auditor, intellexeram tamen à præceptoribus meis mannam esse: quod diligenter perquirens, an verum esset quod ab ipsis & reliquis cum Galeno ferebatur, locum in quo manna copiosior habebatur, consideravi, summo mane, Julio mense, ad id profectus adductis nonnullis ex amicis, quibus cum ego solebam de similibus disserere. Inveni tamen parvarum quarundam apum numerosam congeriem, non erant quidem apes, sed culices crassi, quos ob officium apes parvas dicerem, quibus inerant tria aut quatuor foramina, in partibus corporis, quæ in eisdem prominebant, ad parvarum verrucarum speciem. Per hæc itaque foramina guttæ quædam parvæ albissimæ, sudoris modo ejiciebantur, quæ ros esse dixisses, si copiam guttarum cadentium ex loco salicis, in quo congestæ apes erant, considerares. Erat autem non unus tantum earum grex, sed plures quam

quod quæsiata. In singulis autem gregibus innumerabiles apes, quæ loci unum non ultra diem aut noctem tenebant, deinde in aliud transvolabant: semper tamen arboribus insidebant: eum quodam bomboso sonitu apum, à quibus sudor guttatim defluens, aut folia arborum, aut subjectos lapides tegebat: quod verò in arenam aut fordidà loca defidebat. peribas, reliquum colligebatur ad usus: miro namque modo solvebat ventrem. Erat autem hæc purissima manna, albedine, dulcedine, consuetudine & efficacia probata. Hæc refert merito placuit, ut intelligant naturalium causarum indagatores mannae generationem, & ejusdem causæ effectrices, antiquos etiam in ejus generatione tradenda deceptos. Quod si quis nostro huic testimonio & experimento consentire noluerit, non damnet veritatem, nisi prius quod testamur aut contrarium assequatur, locum generationis mannae adiens, & singula probe perpendens, quæ nos vidisse affirmamus sæpe in prædictis annis. *Christoph. à Vega.*

SCAMMONIO multi ab una radice exeunt longi, tenues & viticulosi cauliculi, quibus vicinos frutices, pedamentave juxta posita conscendit, ac multis circumvolutionibus amplectitur. Folia ejus lata & acuminata, lævis simlacis semina: flores similes calathi quoque forma, candidantes, paulò minores. Radix subest longa, crassa, candida interius, ex qua succus colligitur, qui densatus ad medicinæ usus servit. In calidis pingui exit solo, veluti in Asia, Mysia, Syria, aliisque similibus. Reperitur & in Creta insula. Verisimile est, ubi suæ spontis est, citò & plurima deinde ætatis parte florere: nam & in Belgio æstivis mensibus subinde cum flore videri potest. Scammonium non modò stirpem ipsam, sed & densatum concretumque succum Latini nominant. Laudatur nitidum, raram, leve, colore quam simillimum taurino glutini, sive golum, tenuibus fistulis. Addunt nonnulli, ut lingue tactu absceat: huic notæ fidentium non est: hoc enim evenit adulterato, quod admixto sit tithymali lacte. hæc autem nota longè certior est, nempe si gustatu linguam non urit, quemadmodum tithymalus. Adulteratur tithymali lacte, & farina orobi, sed ex notis prædictis dignoscitur. Colligitur mense Junio. Ad annos quatuor, & plures servatur, sed quò antiquius, eò imbecillius. Datur per se à granis quinque ad duodecim. Sunt, qui ultra duodecim grana, & etiã scrupulum sine noxa dederunt. * Quinq; de causis corporibus læsiones inferre potest. Prima est, quòd status quosdam mordaces gignit, usque adeò ventriculum læsentes, ut lumentibus nauseam commoveat. Noxa hæc tollitur, si in excavato cydonio malo, clibano, aut prunis inasseretur, pasta undique circumlita: præsertim additis aut feniculi, aut dauci, aut apii semine, aut galanga. Inflammat deinde acredinis exuperantia corporis spiritus: quo fit, ut facile febris excitet, iis præcipue, qui obstructionibus viscerum & humoribus putrescentibus obnoxii sunt. Sed id

A nocumenti aufertur, admixtis inter coquendum, quæ refrigerant, & fervorem extinguunt: cujusmodi est psyllii seminis spissamentum, prunorum decoctum, seu potius pulpa, rosarum & violarum succus, aut dilutum, aut aqua: quinetiam ante coctionem maceretur oleo rosaceo, aut violaceo, aut cotoneorum misti saporis succo, aut admixto tum attrahendi, tum aperiendi facultate sit præditum, immoderatas alvi fluxiones facit: viderum enim oscula plus quam patitur, aperit. Hæc læsio admittitur admixtis rebus adstringentibus, cohibentibusque: nempe mastiche, cydonis malis, succoq; ab eis expresso, & myrobalanis, præsertim flavis. Abradit præterea acris succo, quo scaturit, intestina: proinde & tormina, & dysenteriam, & tenesinù excitat. Sed defertur hoc incommodum additis humidis pinguis, lenisq; medicamentis: cujusmodi sunt tragacanthum, bdellium, amygdalinum oleum aut rosaceum: item prunorum pulpa per se, & saccharo asservata, psyllii spissamentum, mastiche, cydoniorum mala post sumpta, & calida aqua post bibita: utpote quæ medicamentum oculis à ventriculo & intestinis expellant, & ita similia noxam prohibeant. Hinc est, quòd prudentes Medici, quò celerius scammonium à ventriculo & intestinis deiciant, hordei jusculum cum saccharo superbibendum præbent. Obest postremo scammonium cordi, jecori, ac ventriculo, substantiæ suæ totius proprietate. Vitium hoc aboletur, si illitum calida, tum frigida admisceantur medicamenta, quæ cordi, jecori, ventriculoq; opem suam præstant. Deicit scammonium valentissimè bilem, quam à vas & à sanguine exhaurit. Ejus deiciendi facultas haud sanè aliis medicamentis abhincilis est, quæ purgant cum labore & molestia. *Dioscor. Meiss, Dodonæus & Matthiæus.*

De liquoribus concretis, purgantibus pituitam.

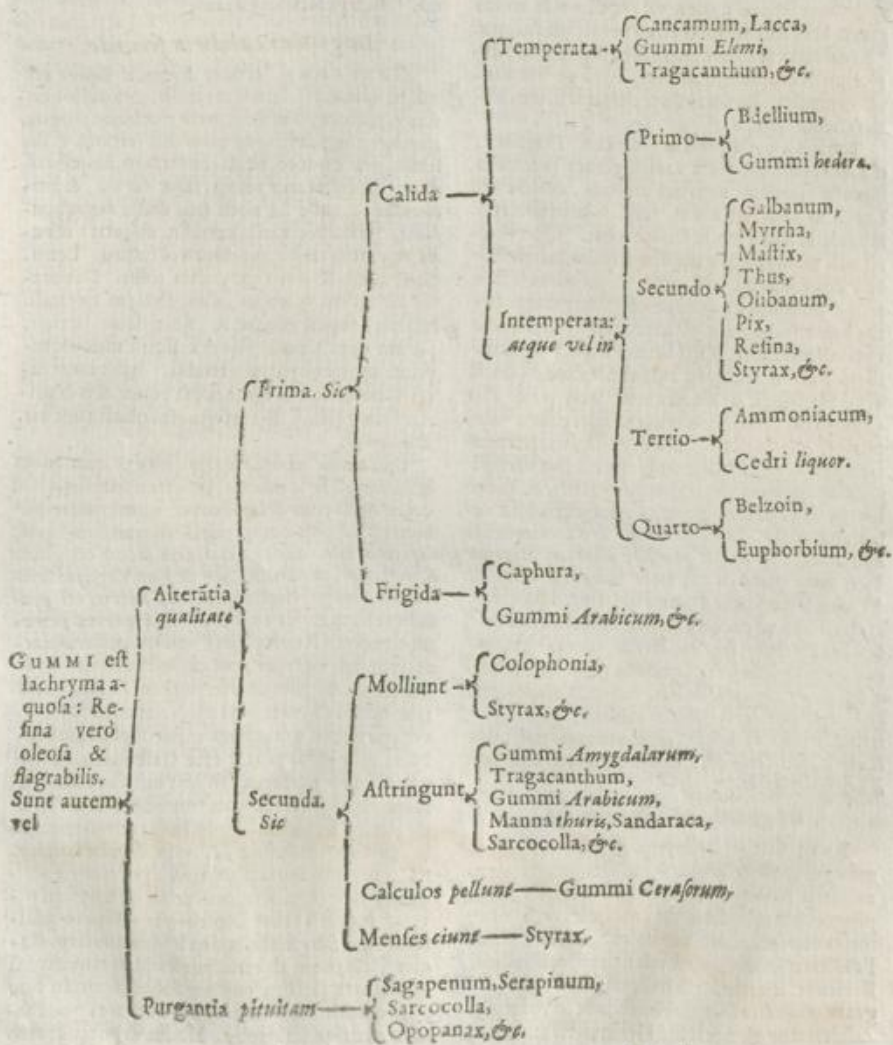
E **ETATEXUM**, succus est è fructu cucumeris sylvestris, plantæ notissimæ. Optimum est leve, non ponderosum, cum candore leniter humectum, gustu amarissimum, quodq; lucernarum luminibus objectum facile flagrat. Improbatur scabrum, turbidum, porracei coloris, medium crui & cineris colorem referens, & grave. Sunt, qui amyllum immisceant, ut candorem ipsum imitentur, ponderosusque sit. Sic colligitur. Decerpti circa Autumnum cucumeres maturi, qui tacti protinus exiliunt, imposito supra vas ali- quod rariore cribro, sigillatim supino cultro sursum versus aciem habente sinduntur, atq; per eribrum humor in subiectum vas exprimitur, simulque carnosum, quod hæsit cribro, quò facilius excidar, eliditur: coacervata autem in cribro segmina, dulci aqua perfunduntur, & deorsò pressa abjiciuntur: humor in pelvi agitur, & lintheo opertus duplicato, soli exponitur: dumque steterit, tota supernas aqua cum spuma identidem effunditur: deinde conterendo cogitur in pastillos,

pastillos, & servantur ab annis tribus usque ad duodecim. Dosis est à granis decem usque ad ʒj. * Bilem ac pituitam extrahit. Optima suspensio est purgatio. Menses ciet, & partus enecat, in pefo subditum, morbo regio medetur. *Medici Florentini, ex Dioscoride.*

OPOPANAX, succus est effluens ex in-isa radice aut caule panacis, quod Dioscoridi Heraclium dicitur. Hodie cognita est planta, & ipse succus, qui maxime probatur quam amarissimus, internè albus, aut subfulvus, foris colore croci, levis, pinguis, friabilis, tener, itatum in aqua eliquescens, gravi odore. Niger improba-

tur, ac mollis. Adulteratur ammoniaco, aut cera: sed sinceri experimentum est, si digis in aqua friatus resolvatur & lactescat. Conservatur annis quinque vel sex. Dosis ejus est à ʒj. usque ad ij. Corrigitur massico & spica. Purgat phlegma crassum & viscosum à partibus remotis, & juncturis, & propriè mundificat cerebrum & nervos. Et confert agritudinibus nervorum frigidis: peccus mundificat: tussi antiquæ confert: potum cum aceto hora una ante accessionem, & cum succo apii & oleo anethino spinæ illicum, rigorem febrilem prohibet. Pechiadi, podagræ, gonagræ confert. *Medici Florentini ex Meje.*

DE GUMMI & RESINIS, Sectio XVII.

De gummi & resinis calidis
temperatis.

LACCA Arabum, Græcis Cancamum dictum, hodie non reperitur: ideoq; ejus loco Syrace utendum est. * Obælos extenuat: urinâ & mēstrua provocat, &c. *Medici Florentini.*

GUMMI ELEM1, quibusdam Cedri lachryma est, aut oleæ Æthiopiæ, aut arboris ignotæ. Melius est Scammonio simile, resinofum, fulvum, stilis exilibus constans, mordax. Damnat Ammoniacum vel gummi Arabico simile, colore nigricans, morsus expers. Explora, an verum sit officinis: nam quod proferunt, est resinæ piceæ, aut pinis, quam Burgundicam vocamus, colore & consistentia simile, & odore primum levi, deinde tamen valentissimo, & multis gravi. Servatur in loco sicco per aliquot annos. In calvaria fracturis, ac vulneribus misce unguentis & emplastris additur, adeo ut præstantissimum sit in his sanandis medicamentum. *Medici Colonienfes.*

TRAGACANTHUM, Græcis Tragacantha, lachryma est, quæ à radice plantæ cujusdam spinosæ ejusdem nominis manans, concrevit. Laudatur alba, perlucens, gracilis, lævis, sincera, subdulcis: saliva in ore diu lentescit. Quæ verò est antiquata, magis pallefcit primum, deinde rubescit, tandem etiam flavescit: (quod lachrymis propè omnibus commune est) sitque tragacantha hæc annis amara, ob idque calidior, dulcium cæterorum more. Ob id etiam multi tragacantham flavam antidoto alexandri, antidoto Hadriani, & diacurcumæ majori, & aliis quibusdam compositis miscent, quæ calida sunt, præsertim ubi cocta sunt, & (ut dicunt) fermentata, post annum scilicet dimidium: alii verò frigidis aut temperatis albam aut pallidam. Porro Florentinis videtur gummi Arabicum esse vera tragacantha. Et tragacantha dicta videtur eis esse acacia: sicutque proinde alteram alterius loco sumi posse, cum vires habeant similes. * Cujus spiracula, ut gummi obstruit. Hujus increbuit usus ad oculorum medicamenta, ad rufum, exasperatas fauces, retusas voces, cæterasque destillationes, cum melle in delinctu: subdita quoque linguæ liquefcit. In passo madefacta, drachmæ pondere bibitur contra renum dolorem, & vesicæ rofiones, mixto cornu cervi usto, & eloto, aut ferri aluminis momento. *Dioscorides, & Colonienfes.*

De gummi calidis in primo.

BELIUM lachryma est arboris Saracenicæ, vel Sembrachenicæ. Probatur gustu amarum, translucidum taurini glutinis modo, intus pingue, & si tactu subigitur, mollescens, ligni ac fordis expers, odore unguis marini incensum. Facultate secundum, est veluti sicci, resinofum, livefcens. Tertium est Indicum, sordidum, nigrum, grandioribus glebis in offas convolutum. Adulteratur gummi: sed id minus est amarum,

A & suffitu minus odoratum. Ex eo quod in usu est, deligendum quod maxime accedit ad prædicti notas, donec præstantius aliquod advehatur. * Calefacit & emollit: duritias, & turgentia guttura, humidisque herorias discutit, cum jejuna saliva dilutum: vulvæ spiracula laxat appositu & suffitu: & partus humiditatesq; omnes extrahit: calculos potu comminuit, urinam movet: tussilentibus & à serpente percussis utilissime datur: valet ad rupta, vulvæ, laterum dolores, & discurrantes spiritus. Malagmatis inferitur, quæ contra duritias & nervorum nodos profunt. Contusum resolvitur affuso vino, aut aqua calida. *Medici Florentini ex Dioscoride.*

GUMMI HEDERÆ, lachryma est ipsius hederæ. Colligitur mens Majæ. Pilostrum est. * illi pediculos enecat.

De gummi calidis in secundo.

GALBANUM ferule Syriacæ liquor est: vulgò notum est. Laudatur multis granulis constans, merum, thuris effigiem præbens, pingue, non lignosum, retinens nonnihil seminis e sua ferula, grave odore, neque humidum, neque aridum. Adulteratur resina, fabæ farina, & ammoniacum: quod ex notis jam dictis deprehenditur. * Excalfacit, urit, extrahit, discutit: mentes ac partus trahit, appositu vel suffitu. Lentiginos acceto & nitro perunctas tollit. Devoratur ad tussim veterem, difficultatem spirandi, suspiria, rupta, conyulia. Adversatur toxicis, potum cum vino & myrrha: simili modo sumptum mortuos partus extrahit. Imponitur lateris doloribus & furunculis: comitales & vulvæ strangulatus, & vertiginosos olfactu suscitatur. *Dioscorides.*

Galbanum ubique cognoscitur: quanquam rarò laudabile se offerat: sed fere ejusmodi, quod omni lignorum & lapillorum immundicie plenum est, & aliis quoq; rebus immundum: quod inprimis ejus odore, qui non adeo est gravis & ingratus, proditur. Sed & hoc Venetis selectum conquiri potest: optimum autem est granulis refertum, ut alii omnes interpretes vertunt, excepto Ruellio, qui Plinium imitatus, cartilaginofum interpretatur est. Sed quoniam Dioscorides addit, simile esse debere Thuri, quod ipse quoque Plinius adjungit, aut Ammoniacum, videtur potius granorum instar legendum esse. Nam quo pacto potest esse Galbanum cartilaginofum, & præterea simile Thuri, aut Ammoniacum, (quod in lachrymis rotundis affertur) pingue, non lignosum, quod in se retineat nonnihil ex suis feminibus, & ipsis ferulæ fermen- tis, gravis & ingrati odoris, non nimis humidum aut siccum, & sapore, ut alii adjungunt, retro & ingrato: Hoc Dioscoridis tempore adulterabatur faba fressa, resina & Ammoniacum. Itaque Galbanum ab omnibus sordibus tam nativè quam arte factum purgari debet, si modò hoc postremum coacti fuerimus assumere, quod tamen nequiquam probo. Modus deputandi talis est: Gal-

est: Galbanum in linteo munito & raro suspenditur in vase aliquo fictili, aut aeneo, ne tamen fundum contingat: & postea vas bene cooperatum in aquam ferventem collocatur, & hoc modo sincerum liquefactum extillabit, & lignosum in ipso linteo remanebit. Hoc Galenus tradidit 3. lib. de Medicamentis secundum genera, cap. 5. ubi dicit, Galbanum in dupli. vase esse liquefaciendum, quod vulgò vocamus Balneam Maris: unde etiam aliud lignum minime fallax colligitur, ut veram dignoscamus. Nam Galbanum in nullo liquore frigido, sive aqua, sive vinum aut acetum fuerit, quemadmodum major pars succorum facit, atque potissimum Ammoniacum, Sagapenum, Opopanax, & Myrrha dissolvitur: sed semper indiget ignis opera, ut Propolis quoq; Ladanum, Cera & Resina. Hancque ob causam supra diximus, Galbanum liquefieri debere in balneo unâ cum Styrace & Terebinthina, quæ exempli causa tum quasi in vas aliquod collocavimus caruleum: seorsim in vino resolventes Myrrham, succum Hypocistidis, Glycyrrhizam, Sagapenum, Opopanax & Opium, quibus vas nigum assignavimus. Ideoque Medici & Pharmacopœi diligenter observent, ne succum unum pro altero accipiant.

MYRRA Arabice arboris lachryma est. Huc tamen non quadrent omnes notæ à Dioscoride descriptæ, cum tamen multis sit prædita bonis qualitatibus, existimant nonnulli pro vera posse iurari. Eligenda est pinguis, resinosa, rubescens, densa & splendens. Sunt, qui affirmant storacem liquidam, qua officinæ utuntur, stillatium myrrhæ liquorem esse, qui Stacte veteribus dicebatur. Quod nullo modo convenit: nam storax liquida fictivum potius quiddam videretur, cujus nullus usus pro myrrhæ stacte esse debet. Quod verò de opocalpaso scribit Galenus, quod myrrhæ similitudinem gerat, sed venenosum & exitiale sit, multosque sua ætate mortuos esse, quod in medicamentis opocalpasum pro myrrhæ assumptissent, nemini nostra ætate contigisse auctivimus. Quod magnum argumentum est, nos vera myrrhæ carere. * Calfacit, cohibet, soporem gignit, glutinat, siccit, adstringit, vulvam emollit, & præclusam aperit: mentes & pactus celeriter extrahit cum absinthio, lupinorum cremore, vel succo rutæ admota: tuberculo fibæ devoratur in vetere tassi, orthopneæ, in laterum pectoris que doloribus, in alvi profusio & dysenteria: horrores discutit duabus horis ante febriam accessiones, fibæ magnitudine pota cum pipere & aqua subdita linguae liquataque, scabritiem arteriæ expolit: obtusam vocem expedit, ventris tinea enecat: contra gravem oris halitum manditur, & adversus alarum tedia cum liquido alumine illinitur: gingivas & dentes stabilis, colluto cum vino & oleo ore: vulnera capitis illitu glutinat: medetur fractis auribus, ac ossibus nudatis, peruncta cum cochlear carnibus: item purulentis auribus, inflammatisq; cum meconio, castorio, & glau-

acio: ad varos cum cassia & melle illinitur: impetigines ex aceto purgat: defluentes capillos cum ladano & vino myrteo illita firmat: diuturnas destillationes lenit, illis penna naribus: oculorum ulcera complet, albugines tollit, caliginem discutit, scabritiem levigat, *Dioscorides & Medici Florentini.*

Myrrha & Bdellium, quæ in usu habentur, tam similia inter se sunt colore, & sapore, & substantia, ut communiter omnes utrunq; id unam speciem faciant. Hujus partes superiores sub nomine Bdellii, minus vero puras sub Myrrhæ ad nos miserunt mercatores. Unde postea opinio fuit, utrunq; Myrrham esse, & Bdellium hoc tempore ad nos non afferri: cumq; opus esset Myrrhæ, Medici puriorem partem Bdellii, falso ita disti, sumebant. Et quanquam hoc legitimum fuisset, nihilominus una atque altera species est arida, nec apparent in illo venæ illæ albicantes per medium transeuntes instar unguium. Postea tamen

ceptum est apportari aliquid de Myrrhæ succulentia, pingui & bona, cum omnibus illis notis, quas perfecta assignat Dioscorides. Sapore enim est amaro & acro, bono odore prædita, quæ fracta interioribus habet venas quasdam albas, instar unguium, & color est splendor & pallidus: & hæc est legenda ipsius ratio. Nam quemadmodum Rondeletius quoque rectè annotavit in cap. de Gobio pisce, Græca dictio *καρπασ* intelligi potest de colore subviridi, & etiam pallescente. Hic autem in secunda significatione accipi debet: nam si Myrrham subviridem quaerere mus, nunquam ejusmodi inveniremus. Talem speciem bonæ Myrrhæ primùm vidit apud Ferdinandum Imperatorem, qui pro sua officinæ usu, non sine labore, Venetiis eam sibi curaverat apportari: atque idem quoque mihi Opocarpasum, repertum inter Myrrhæ frustra monstravit. Ideoque dicit Galenus 1. libro de Antidotis, capite 11. Myrrham transmutari in Opocalpasum,

luscipiendo non solum ipsius figuram, sed venenatam quoque ipsius qualitatem: quare Dioscor. de Opocalpaso, hoc est, de succo carpasi (nam ita vocat illud, non Opocalpasum, ut Galenus loquitur) inter venena agit 6. lib. Cum verò multi vidissent hanc Myrrhæ speciem mirabiliter prodesse in morbis oculorum, putantes ejusdem facultatis esse in interioribus affectibus, in causa fuerunt, ut multi qui illum assumerint, inde mortui fuerint. Hanc itaque transmutationem

Myrrhæ in Opocarpasum, antea non à me visum, fateor primùm Imperatorem mihi monstrasse. Quanquam autem non ubique verum Opocalpasum ad manus sit, cum quo Myrrhæ conferri possit, nihilominus si in Myrrhæ animadvertimus multas esse glebas diversas admodum, quoad odorem & saporem, differentes à vera, non absq; ratione judicabimus, eam mutatam esse in Opocalpasum: nam et si tam colore, quam substantia repræsentet speciem præstantissimæ Myrrhæ, cum venulis quoque interioribus albis, instar unguium, tamen qui diligentius eam exa-

minaverit, non habebit amplius Myrrham: apparent tamen puncta quaedam rubescencia & lucida. Et cum non sit Myrrha, quamvis primo intuitu esse videatur, statuat esse succus iste per transmutationem ex myrrha factus Opocalpam. Unde diligenter est advertendum, ne dum Myrrham probam existimemus nos accipere, similitudine hac decepti, eligamus hoc venenum, quod antiquis temporibus ad ocularia medicamenta usurpabatur, propter facultatem consumendi saniem, & quia initio suffusiones curabat, quanquam intra corpus venenatum plane esset. At certe magna vis est naturæ, quod rem quandam ita efficacem contra venenum, transmutet in perniciosissimum venenum. Ita quoque Galbanum mutatur in Sagapenum, & Casia in Cinamomum, quemadmodum Galenus dicit in loco jam commemorato: ubi dixerit, quo pacto nonnunquam species quaedam in alteram commutentur. De quibus admirandis certe transmutationibus verbosus locutus sum in 2. libro meæ Methodi, cap. 11. Unde ad primum nostrum propositum revertentes, dicimus Myrrham succi plenam & pinguem ad Trochiscos Hedychoi accipiendam, & adhibendum esse diligens studium, ut Venetis, ubi non ab unoquoque cognoscitur, possit comparari.

Mastiche lentiscina resina est. Optima & copiosissima in insula Chio provenit. Præfertur nitidulæ modo, resplendens, & candore Tyrhenicæ ceræ similis, adusta, retorrída, friabilis, odorata, stridorem edens. Viridis autem inferior est. Adulteratur thuris resinæque pineæ nucis mistura. * Pota utilis est sanguinem respicientibus, & tussi veteri: stomacho auxiliatur, sed rudum movet: additur in densificia, & illitiones faciet, ad nitorem cuti conciliandum: palpebras oculis incommodas replicat: manducata halitum oris commendat, gingivas contrahit. *Dioscorides.*

Mastiche omnibus nota est: eligitur ea, quæ candida est instar ceræ Venetæ, pellucida, sincera, plena, sicca fragilis, odorata & stridens: nigra, viridis, livida aut impura, nullius est momenti. Adulteratur Thure & resina ex Pinis corticibus, sed odore fraus statim deprehenditur.

Thuris OLIBANUM, Lichyma arboris Arabicæ, pinguis, albus, emplasticus: flavus & ficius, & antiquatum magis. Quod femininum vocant, resinofum magis est ac molle, citò ardens: masculum in thuris genere primatum tenet, suapte natura rotundum, guttarum formam retinens, individuum, candidum, cum frangitur, intus pingue, in suffitu statim ardens: primum quidem candicat, tandem etiam rufescit. Adulteratur resina piceæ, & gummi: sed thuris ardet: gummi non inflamatur: resina in fumum abit: idem maleficium odor prodit. * Ad calefaciendum & astringendum pollet: oculorum caliginem discutit, cava ulcera complet, & ad cicatricem perducit: cruenta vulnera glutinat, infrænatque cunctas sanguinis eruptiones, etiam

si cerebri membranis effluat: ulcera quæ cacœthæ vocantur, & sedis, & reliquarum partium permulcet intum cum eo & lacte linamentum: formicantes verrucas inter initia, impetiginosque ex aceto & pice illitum tollit, ambusta igni, peritionesque cum sulfo adipe, aut anserino, & ulcera in capite manantia cum nitro, si infricetur, sanat: paranochis cum melle, auribus fractis cum pice, medetur: ad reliquos aurium dolores cum dulci vino insudatur: inflammata à partu mammarum cum cimolia & rosacea magna utilitate perunguntur: additur ad arteriarum viscerumque medicamenta: prodest sanguinis excretioni potum. Sed in secunda valetudine haustum, insaniam movet, & largius cum vino potum, interficet. *Dioscorides.*

Thuris adulteratur cum resina Pini & gummi. Quod tamen facile dignoscitur, quia gummi admotum igni non præbet flammam, & resina statim in fumum dissipatur. Deprehenditur præterea fraus ipso odore diversum aliquid redolente à Thure legitimo: præstantissimum est masculinum, quod natura rotundis granis coëretum est. Tale est integrum, album, & si frangitur, quasi pingue: idque ex Arabia affertur. Quod verò ex India venit rubescit, & aliquid lividi coloris habet, atque arte quadam ita in rotunda grana formatum est: cognoscitur autem ex colore, quia in veteratens plane rubescit.

Pix è lignis pinguibus & resinosis fluit, præfertur è Pino. Quibusdam tamen in locis, propter pini penuriam, ex picea, cedro, terebintho, cæterisque similibus congregatur. Pix nayalis vulgò vocatur, estque duorum generum: liquida & sicca. Liquida duorum item est generum: una quæ primum effluit, atque perquam similis, quæ in Syria utuntur in condendis corporibus, & Cedriam appellant, quod ex cedro fiat: nam pinos non habent: altera, secundus est, qui effluit liquor, qui vasculis collectis, densatur aceto, sicque coactus, Pix brutia appellatur: in hoc solum à priori differens, quod concreta sit, colore fusco, & pinguis: hæc picantur utrasque vitæ. Pix arida sit è liquida iterum cocta, hujus sunt interdum duo genera: unum, quod visci modo lentescit: alterum siccum & friabile. Præter hæc aliud quoddam genus reperitur, quod pisselæon appellant: exprimitur ex lana, quæ ex epti sunt vapores elati sursum, quandiu pix coquitur. Præfertur quod ex pice brutia sit. Aliud picis genus Zopissam vocabant, ex derafa navibus resina & cera conflatam. Omnes hæc picis differentiæ reperiantur. Liquida præfertur splendens, levis, sincera. Sicca probatur pura, pinguis, odorata, subruca, & resinosa. Improbatur adusta, fumum redolens, & acida. Probatur verò ea, cujus fragmenta splendent, quæ dentibus pressa lentescit, & gustu est suavi. * Pix liquida contra venena, phthisin, purulentam excretionem, tusses, suspiria & pectoris humores, qui difficile extulsuntur, efficax est, eolegmate cyathi mensura cum melle dato: ton-

gillarum

fillarum, & uvæ inflammationes, anginaq; utiliter perunguntur: purulentis auribus infunditur cum rosaceo, & illinitur, cum trito sale serpentū morfibus: adjecta verò pari cera, scabros ungues extricat, impetiginesq; emendat: vulvæ duricias, ac sedis tubercula dilucit: cum farnoaq; hoc deacea & pueri impubis urina decocta, strumas rumpit: cohibet ulcera quæ serpunt, cum pin-o cortice, aut sulphure, aut fursuribus illita. Cum thuris manna & cerato profundos ulcerum sinus conglutinat: rimis sedis & pedum magno auxilio illinitur: ulcera replet, & cum melle purgat: quia & cum uva passa & melle carbunculos & putrida ulcera emarginat, dirumpitq;. Erodentibus medicamentis, quas septas vocant, probe immiscetur. Pix arida dura emollit, pus movet, tubercula paoosq; discutit, ulcera replet: vulnerariis medicamentis commodè permiscetur. Zopifla verò dissipandi naturam habet. Dosis in unguentis & emplastris ab ℥ ℞ ad ℥ j. vel plures.

Medici Florentini ex Dioscoride.

RASINA liquor est ex pinu picea, abiete, aliisque similibus sponte proflens. Eius duplex est differentia. Una liquida, veluti terebinthina ex terebintho, larigna e larice, quæ vulgus Italix terebinthina: nam ejus, quæ e terebintho profluit, copiam non habemus. Altera arida, ut quæ ex pinu exit, & e fractu arborum resiniferis, turti similis. Ex liquidis terebinthina resinas omnes antecedit, can suda, perlucida, vitreo colore, & in cæruleum vergente, odorata, terebinthum olens. In hujus locum successit, ut dictum est, larigna, quæ mellis colore & odore esse debet. Ex aridarum genere eligi debet odoratissima, translucens, non retorrída, neque nimium humida, friabilis, & quandam ceræ colorem præbens, improbatur rubra & dealbata. Ex his resinæ e picea & abiete cæteras antecedunt, & thuris odore imitantur. Omnes hæc resinæ uno nomine pix Græca vocantur: de qua inferius. Datur a ℥ j. ad ℥ ij. vel iij. cum dolorem levare, aut renes detergere consilium est: si alvum subducere, a ℥ ℞ ad ℥ ℞. In emplastris vel unguentis ab ℥ ℞ ad ℥ j. vel plures. * Natura omnibus, calfacere, mollire, discutere, expurgare. Tulli ac tabi conveniunt per se, aut in eclegmate ex melle: vitia pectoris expurgant, urinam cieant, cruda concoquunt, venter emollit, palpebras commodissime replicant: lepras tollunt, cum æruginè ac sutorio atramento, nitroque: auribus saniem emanantibus cum melle & oleo: item in pruritu genitalium utiles, malagmaticis, acopisq; admiscuntur. Laterum doloribus per se, illitu & appositu auxilio sunt. *Dioscorides & Medici Florentini.*

Terebinthina vera Venetiis haberi potest, quod cœpit jam afferri: nec qui diligentia & sumptibus nō parcunt, eam desiderare amplius possunt. Quanquam ante annos paucos Episcopus Catanensis Caracciolus ex Sicilia quoque attulerit, ubi ipsemet de Terebinthis, quibus abundat ea Insula, collegit: quo nomine illi magnæ gratiæ sunt habendæ: nam hoc modo consuluit multis,

A ne ita ex longinquis regionibus illa sola esset petenda. Cognoscitur autem bona (quæ vulgo, ad differentiam usitate, passim Terebinthus, & non Terebinthina vocatur) sapore & odore referente Terebinthum; quæ abbor apud nos multis in locis reperitur: imprimis verò circa Castilianum Montem Viridè & Minervinum. Andromachus laudat Terebinthinam Asiaticam, vel Lybicam: Galeno verò magis placuit Chia, quia odore & sapore alias omnes superabat. Nunc Sicula quoque inter postremas non est habenda.

STYRAX hodie duorum est generum: unum Styra calamita appellatur, Græcis simpliciter styra: alterum styra liquidus, qui myrrha stax, quæ pinguisima myrrha pars est, plerisque esse creditur, hoc tamen falsum esse deprehenditur in eo, qui in officinis est. Styra calamita gummi est arboris malo cotoneæ similis. Præfertur flavus, crassus, resinofus, albicansibus grumis, quamplurimum in sua odoris gratia permanens, qui, dum mollior, melleum horem reddit. Deterior niger, friabilis, & fursurosus. Adulteratur ligni ipsius scobe, melle, cera, adipe odoribus imbuto, & quibusdam aliis. Dignoscitur, quod adulteratus invalido sit odore: sincerus verò admodum acer sit. Qui hodie officinis in usu est, aliqua ex parte Dioscoridis descriptioni convenit, eoque utendum arbitramur, donec melior proponatur. * Calefacit, emollit, & concoquit: medetur tullide stillationibus, rancedini, gravedini, & interceptæ voci: valvæ præcluse, duritiæve laboranti convenit: cit menses pota, apposituque: alvum leviter mollit, si exiguum cum resina terebinthina catapotii modo devoretur. Miscetur utiliter discutientibus malagmaticis acopisque. Adoletur autem, & igni torretur, ut fiat ex eo, veluti ex thuse, fuligo: ad eadè conveniens, ad quæ thuris fuligo. Ex eo etiam in Syria Styra oleum componitur, quod calefacit vehementer, & emollit: verum caput dolore afficit, aggravatque, & ioporem adfert. *Medici Florentini & Dioscorides.*

STYRAX, qui communiter in usu est, sordidus plane est, involutus, & in se bonitatis parum retinet. Tempore Dioscoridis fursuraceus Styra pro malo habebatur: & nostra ætate signum ex deteriore desumentes accipiunt massam fursuræ: eam Styra, quamquam in pulverulentum olim quoque facere solebant: nam cum rufus esset propter quædam, ut scribit Plinius, animalcula alata, in superficie gummosæ ipsius partis generabatur pulvis, aut aliquid fursuraceum: apparebat tamen magna ex parte esse gummicum alterum plane ex fursuribus constet, & tantum in interiore parte sunt exigua frustula gummi ipsius. Quare de ista crusta tantum interior pars, quæ verum est gummi vel lachryma, accipienda est: idque colore pallido esse debet, ejusmodi enim odoratus est, & saporem validissimum retinet. Talisq; olim in Cannarū calamis ex Pamphylia apportabatur, ideoque Styra calamites vocabatur: quamquam exigua ejus copia repe-

repe-

riebatur: &, quemadmodum Galenus dicit, à vulgari tantum differbat, quantum Falernum ab altero, quod in tabernis venditur. Eligit Dioscorides pinguem, savaum, & resinolum, qui granulis albicantibus, quæ sibi bonitatem odoris retineant, præditus sit, & inter emolliendum liquorem similem mellis fundat: atque talis fuit Catallites, Pistidicus, & Cilicius. Vituperatur niger, siccifuraceus, friabilis & situ obductus. Vidi quidem apud Ferdinandum Imperatorem magna fructa Styracis, quæ procul dubio erant ex illius genere, quod etiam tempore Galeni & Dioscoridis in pauca copia reperiebatur: eratque pellucidum. Myrrham fere repræsentans, vel gummi aliquod: quod à quodam mercatore Ateppino dicto Venetiis comparaverat. Et si alii quoque voluerint esse diligentes, forsitan in magnis sacis, qui Venetas advehuntur pleni Styrace, talem etiam inveniunt, priusquam cum scobibus ligni aut carie ipsius adulteretur, quam egregiam operam navare solent in ejusmodi mercibus adulterandis illius loci Judæi.

*De gummi & resinis calidis
in tertio.*

AMMONIACUM, ARMONIACUM, ferulæ succus est, quam juxta Cyrenem Africæ gignit: cujus fruticem cum radice Agalyllum vocant. Probatur bene coloratum, ligni & calculorum expertum, thuris similitudine, minutis glebis densum, sincerum, nulla sordis spurcatum, castoreum odore imitans, gustu amarum. Gignitur in Africæ juxta Ammonis oraculum, succum stillante ferulæ arbore. Colligitur mense Junio. Mollit, extrahit, calcificat: tubercula duritiasque discutit: potum alvum solvit, partus extrahit: lenem consumit, drachmæ pondere haustum: articulorum coxendiciumque doloribus liberat. Auxilio est anhelatoribus, orthopnoicis, comitialibus, item quibus humor in pectore coit, si cum melle delingatur, aut cum pisanæ succo lorbeatur. Cruentam urinam pellit, albugines oculorum absterget, genarum scabritiam absumit: tritum autem cum aceto, & impositum jecoris lentisque conaluerunt, cum melle aut cum pice illitum. Lassitudines & coxendicum dolores eo perungi utile est, cum nitro & Cyprino oleo vice acopi. *Dioscorides.*

CEDRIA PIX est ex arbore Cedri collecta. Optima est crassa, perspicua, gravi odoris: quæ dum effunditur, guttatim non dissipata coit. * Cui ea vis inest, ut defuncta corpora conservet, & viventia corrumpat: quæ ex causa mortuorum vitam aliqui eam appellaverunt. Vestimentis quoque & pelles eximia calcificandi & siccandi dote corrumpit: magni ad ocularia medicamentum usus: quippe illita oculis claritatem affert, albugines, cicatricisque detergit: instillata autem cum aceto, vermes aurium necat: cum hyssopi decocto infusa sonitus sibilosque sedat: cavis dentium indita eos frangit, & dolores levat: idem facit, cum

A ex aceto colluitur: peruncto ante coitum genitali, concipiendi vim adimit: angina ea perunguntur, tonsillarum inflammationibus auxilio est, lentes pediculosque illitu enecat: cerastæ mortibus cum sale imposita subvenit: contra hausta leporis marini venena, in passo sumpta, auxiliatur: in elephantia aut linctu, aut perunctione proficit: pulmonum ulcera purgat, & si cyathus ejus ablorbeatur, perlanat, vermes & tineas subter indita necat, & partus extrahit. *Dioscorides.*

*De gummi & resinis calidis
in quarto.*

BELZOIN, gummi est arboris peregrinæ, (non autem Lacerpitium) agalochi forsitan, ut quorundam est opinio, quod vulgare est lignum aloës. Opuntium censetur transiucens, albis præditum glebulis, thuris æmulum, rubescens, odore grato, & quando uritur, xyloaloes odorem referens: hac enim ratione ab adulterino dignoscitur. *Medici Florentini.*

EUPHORBIIUM est succus ex arbore Libyca ferulæ simili emanans. Duo ejus genera: unum sarcocolla modo emicans, in granula coeretum, orobi magnitudine: alterum veluti fex quædam est imbecillius. Adulteratur sarcocollæ & gummi Arabici imitatione, sed difficile experiri, quod levi gustu os accensum diu detineat. Eligendum translucens. Recentius, quia viribus est violentius, non utendum, sed annotino. Annis quatuor integrum servari potest cum milio, fabis, aut lentibus, ne elanguescat: quinto enim vel sexto anno vis ejus exolvitur. Ceterum cum pleuræque contingat, ut ad nos magis advehatur vetustate corruptum, quam recens, major cura in eo adhibenda est. * Illius suffusiones discutit: potus tota die exurit, quæ melli collyriusque pro actinonice ratione admisceri debet. Coxarum doloribus prædest in odorifera portione haustus: squamas ossium eadem die exurit: verum eo utentes, necesse est linimentis, aut ceratis commanire corpus, quo ossa convalescant. Aliqui memoria prædidicunt, percussos à serpente nihil molesti passuros, si incisa ossa genas capitis cute, intritus succus infundatur, vulnusque postea consuetur. *Dioscorides, & Medici Florentini.*

De gummi & resinis frigida.

CAMPHORA, vel CAPHURA, Arabibus Indicæ arboris lachryma est: aliis vero, Indici bituminis genus. Ferunt, Indos id bitumen, quod ex Camphora nativa stillat, excoquere, quodque tenuissimarum est partium, albescere, & sublati operculo adherere, caphuramque in hunc modum conformari, ut illam videmus. Hinc fit, ut inercatores Caphuræ bitumen plerumque admiscant: sed non ita candicat, ut caphura illa modo jam dicto exacta. Eligatur alba, pellucida, tersa, valde odorata, quæ pani calido imposita madescit, nam quæ spurca est, arefcit. Semine lini, aut psyllii, aut pipere sepulta conservatur, ne aëri imposita evanescat. Deterior est crassa, fissca, ni-

seca, nigra, assulis ligni sui implicata. * Refrigerat & siccat ordine tertio: tenuitum adeo partium, ut sepe per se in autam evanescat. Capitis dolores mulcet, illita, incandescentes inflammationes restinguit, præsertimque jaecinoris. Renes & lemnaria vasa refrigerat, sanguinemque cogit. Circulationibus imponitur ad cutis nitorem conciliandum, & ad arcendas tam vulnere, quam uicere inflammationes. Erysipelas extinguit, & adversus gonorrhœam & albas vulvæ fluxiones efficacax est cum succino & aqua nymphæe hausta. Idem præstat pubi, seu imo ventri, testibus reatibusque illita: quæ tamen antea psyllii seminis spissamento, aut omphacio, aut solani succo probe sit macerata. Sanguinem & naribus profluentem sistit, aut cum urticae femine immilla, aut ex majoris sedi & plantaginis succo fronti circumlita. Collyriis ad calidias oculorum lippitudines utiliter imponitur. Renibus ac testibus illita Venereum extinguit. Corpora à putredine præservat: proinde commode antidotis admiscetur, quæ contra venena, venenosorum animalium icium, & pestilentes affectus conficiuntur. In universum viribus innumeris pollet, quas brevitati consilientes prætermittimus. *Matthioli, ex Avicenna & Serapione, & Medici Colonienjes.*

GUMMI ARABICUM vulgo dictum, & gummi absolute, ex Acacia Egypti spina laudatur vermiculorum in speciem contractam, vitri modo perlucidum, purum: proximum est candidum: fordidum vero ac resinatum inutile. * Vis ei ad spissandum, refrigerandumque efficacax. Cutis meatus obstruit, & medicamentorum, quibus admiscetur, acrimoniam hebetat: ambustum ex ovo illitum pustulas non parit erumpere. *Dioscorides.*

Gummi illud, quod in officinis vocatur *Arabicum*, est quedam miscella vari gummi ex pluribus arboribus collecta, quod ex coloris diversitate apparet, atque etiã ex descriptione Galeni, qui absolute gummi vocat eam lacrymam, quæ exit ab illis arboribus omnibus, quæ sunt resiniferæ, hocque manifestum est, & à maxima parte peritorum rei herbariæ receptum, (nam pauci sunt, qui vulgare gummi Arabicum existiment esse Acaciæ gummi) ut multis rationibus non indigeat.

De gummi & resinis emollientibus.

COLOPHONIA, seu **PIX GRÆCA**, pini alteriusve arboris resina est, aqua cocta, donec perdito nativo odore, friabilis & arida reddatur: vocatur Colophonia, quod è Colophone adreheretur. Per colophoniam igitur semper pix Græca intelligenda est: non quod resina incocta non etiã colophonia vocetur, sed quod in medico usu hujusmodi resinis non utimur, nisi coctis, aut raro admodum, præsertim cum liquide sunt. *Medici Florentini.*

De gummi & resinis astringentibus.

GUMMI AMYGDALARUM notum est. * Calfacit & adstringit: rejicientibus sanguinẽ, potum auxilio est impetigines, quæ summũ cor-

pus occuparunt, illitum cum aceto tollit: tussi vetustæ cum diluto vino potum medetur: calculosis cum passio bibere prodest. *Dioscorides.*

MANNATHURIS, sunt minutissime thuris micæ ex magnis fasciculis concussu elixæ, à thure levigato averte. Laudatur alba, pura, micarumque frequentia prædita. Sunt, qui cribrata pini resina, ac polline, aut gummi, aut cortice thuris confusi adulterant: sed hæc igne deprehenduntur. Nam adulterata non æqualiter flagrat incensa, nec acreum vaporem, sed fuliginosum & impurum expuit, variatumque odorem habet, quia gummi non inflammatur, resina in fumum abit. Hodie minutillimæ thuris micæ sunt in usu.

* Vinu habet eandem, quam & thos, sed invalidiusculum. *Medici Colonienjes, ex Dioscoride.*

SANDARACHA Arabi est gummi juniperi, vulgò veronia, quia verno tempore exudat, & rore verno magis concrevit, & legitur. Bonum est recens, perlucidum, pallidum: dum veteravit, flavescit, & fit friabile inastices modo, quàm toto habitu multum mentitur. In usu frequentiore tamen est scriptoribus & pictoribus, quàm medicis, præterquam in suffutibus. Sandaracham autè Arabum evidenter diximus, propter sandaracham Græcorum, quæ inter metallica enumerata est. *Medici Colonienjes.*

SARCOCOLLA, lacryma est arboris in Perfide nascentis, pollini thuris simili, colore candido aut rufo, gustu amaro. Præfertur rosa, gustu amarissima. Adulteratur gummi, sed gustu deprehenditur: adulterina enim amara non est. Vulnera glutinat, oculorum fluxiones inhibet, emplastris inseritur. *Medici Florentini, ex Dioscoride.*

ADSTRINGUNT quoque gummi tragacanthum, Arabicum: de quibus vide supra suo loco.

De gummi calculos pellentibus.

GUMMI, quo cerasæ resudarunt, cum vino diluto, tussi vetustæ medetur: colorem commendat, visum exacuit, appetentiam invitandem ex vino potum calculosis auxilio est. *Dioscorides.*

De gummi purgantibus pituitam.

SERAPINUM, quod Græcis Sagapenti nuncupatur, ferula: ex herbæ succus est. Optimum est translucens, fulvo forinsecus colore & intus albo, nescio quid inter laser & galbanum redolens, gustu acri. His addit Mesue, ut sit spissum & leve, odore porri, facile in aqua resolubile: quia quod has notas non habet, adulteratum aliis gummi censetur. Præstantius est, quod ex Oriente advehitur, quàm quod aliunde. Datur à drachma semisse ad drachmam unam. Corrigitur mastiche & spica. * Purgat pituitam crassam, & alios humores lentos, & aquas à ventriculo, intestinis, cerebro, nervis, thorace, pulmone, juncturis etiã longinquis & profundis. Morbis harum partium & aliarum frigidis inde natis succurrit, quovis modo usurpatum: ut cephalalgie antiquæ, hemieranthe contumaci, epilepsie, paralyti, vertigini, spasmo cynico, tremori, dolori

ventriculi, aut colli pituitoso, aut flatulento, cum succo rutæ & aceto dictis partibus illitum, & atritis musculis, vel cum liquore idoneo sumptum, & clystere injectum: cum aqua rutæ vero, aut helenii nutritum & potum, crassa & lenta ex pulmonibus & thorace potenter educit. Illitum quoque tussi antiquæ, difficultati spirandi, dolori lateris prodest. Cum duplo item myrobalanorum citrinarum in hydropo aquas ferofas mirè extrahit. Splenis quoque duritiem & inflationem dissipat peritum, & cum succo caparis & aceto illitum, item cheradæ, nodos, & alios tumores duros. Nutritum quoque cum succo rutæ, aut sceniculi, & felle avis alicujus rapacis visum clariorem reddit. Fluxionem in oculum præcipue factum ab ea cohol sanat, hordeolum ex aceto illitum delet. Menses quoque potum & suppositum evocat. festum necat: dolori uteri & præfocacioni prodest, quoniam tenuat, resolvit, dissipat, provocat, solvit. *Medici Florentini ex Dioscoride & Mejus.*

Ex *Sagapeno*, vulgo *Serapino*, in usu est succus, qui ita vocatur, ex planta ejusdem nominis, unde colligitur: tamen, ut Galenus notat, convenientius esset illud nominare succum Sagapeni, & nomen simplex Sagapeni relinquere ferule suæ: sed hoc aliis multis quoque succis accidit, qui sibi vendicantur simplex nomen suæ plantæ. Verum Sagapenum Neapolim apportatur, modo qui curet emi, non parcat sumptibus, nam admodum crebro adulteratum affertur. Qui etiam diligenter inquiret. Venetis habere poterit. Adulterabatur autem Galeni quoque tempore Galbano, quem modum ipse tradit cap. 2. lib. 1. de Antid. Imò dicit aliud præterea, quod admiratione dignum est, Galbanum nimirum in Sagapenum transmutari. Sed facile internoscitur a vero Sagapeno, cum, si sit transmutatum, seu adulteratum arte, aliquid odoris retineat olètis hircum, quod Galbano proprium est. Nec potest universum Galbanum transmutari in Sagapenum: sed tantum pars ejus magis spumosa, levior & candidior, & quæ in aquam posita facile dissolvatur. Hoc, uti diximus, odorem hirci refert, & tamen pro Sagapeno usurparetur, non adeo multum noceret, in quamcunque antidotum adhiberetur, nam, ut Galenus ait, facilitate simili admodum prædita est cum vero: & tam Galbanum quam Sagapenum utiliter usurpatur contra morsus serpentum & alia venena. Nosque de simili transmutatione locuti sumus in expositione Myrrhæ. Sed etiam cum aliis mitionibus solebat adulterari, quod deprehendebatur ex eo,

A quia in aquam vel vinum posita non dissolvebatur, sicuti in vero fit, sed integrum permanebat. Hoc equidem nostro tempore diligenter est attendendum: nam tum sumebant Galbanum, & formabant ex eo certas pilulas instar lachrymæ, ejus magnitudinis solebant illas ex Sagapeno. Præstantius itaque Sagapenum erit durum, granulis minutis, colore Myrrhæ, sapore acris, & quod digitis adhareat, purum & mundum, foris fulvo, intus albo colore.

B *SARCOCOLLA* est arboris fruticosæ, spinosæ, ramis nodosis arbori appressis, gummi album, thuris modo, vel pallidum, idque amarum, & ob id valentius. Datur à ʒj usque ad ʒij. Corrigitur zingibere & cardamomo. * Purgat pituitam crassam, & humores alios crassos, præcipue a cerebro, nervis, juncturis, ut ischio, pulmonibus. Ob id senibus pituitosis, asthmaticis, tussifentibus prodest, sed calvitium accersit, corpus impinguit, sperma auget. Ophthalmiâ, & lippitudinè, & alios oculorum morbos mirè juvat, nutrita in vase vitreo dies quinque in lacte asinæ, novo quotidie affuso. Aurium ulcersi putrido & sanioso utiliter imponitur, linimentum nullâ merfura, & pulvere hujus inspersum. *Mejus.*

C *OPOPANAX* est liquor plantæ similis ferulæ, caule cubitali, vel bicubitali, pallido, foliis ferulæ, sed minoribus, floribus anethi modo in umbella dispositis, odoratis, flavis. Secto autem caule digitis duobus, aut circiter, supra radicem, liquor effluit. Flavus, qui coagulatus est, opopanax optimum, si intus albus est, foris flavus, amarus, fragilis, in aqua mox solubilis, odoris boni, sed sui. Adulterant ammoniaco, injectis scilicet ex ipso granis opopanace vero. Dolum prodit odor & albedo in fracturis. Datur à ʒj. usque ad ʒij. Corrigitur mastiche & spica. Purgat pituitam crassam & lentam clam à remotis partibus, cerebro, nervis, lenforis, juncturis, thorace. Ob id prodest harum partium affectibus frigidis inde natis, visui imbecillo, tussi antiqua, difficultati spirandi, ischiadi, gonagræ, podagræ. Vino musleo incoctum post tres menses potu hydropem levat, & lienis tumorem. Ex nullâ calente potum, stranguriam sanat. menses movet, abortum facit, alioqui ab utero præfocacioni & frigidis uteri affectibus saluber. Idem aceto solutum collutionis, dentium dolorem & erosionem sanat. Potum cum aceto hora una ante accessionè, & cum succo apii, & oleo anethino spinæ illitum, rigorem febrilem prohibet. Ex ipso autem, & succo Apii, & aceto bono emplastrum lieni impostum ipsius duritiem dissipat. *Mejus.*

De Animatis aquatilibus, Sectio XIIX.

E *SPONGIIS* alias mares appellavere, tenui fistula spissas: quarum duriores tragos nominantur: fœminas autem, quæ contrarias dotes habent. Uruntur eæ, ut alcyonium. * Recentos sine pinguedine vulnerariæ sunt, & tumores

reprimunt, recentia vulnera ex aqua postcæve coagulinant: veteres sinus ex decocto melle jungunt. Verustæ autem inutiles. Atidæ ligatæ lino, si penicilli modo adigantur, oclusa ulcera, callosq; laxant. Siccæ recentes, & vacuæ, senilia ulcera, &

cera, & quæ fluxione laborant, aut cuniculatum exedunt, impositu siccant, sanguinis profuvium sistunt. Crematarum cinis ex aceto, aridiæ lippitudini auxiliatur: & ubi quid abstergere, aut adstringere opus est. Utilius in oculorum medicamentis lavare cinerem. Omnium cinis cum pice crematarum, profuente sanguinem sistit. Can-

didæ cura sunt, è mollissimis recentes per æstus tinetæ salis spuma, quæ petris coheret: insolantur inversæ, hoc est, parte cava sursum spectante, & qua abscissæ fuerunt, deorsum. Si verò æstiva serenitate ad Lunam sternantur, perfusa salis spuma aut maris aqua, maximum candorem referunt. *Dioscorides.*

De Animalibus integris, Sectio XIX.

De terrestribus.

CIMICES, qui in cubilibus enascuntur, cavis fabarum inclusi, si aote februm significationes sepseni devorentur, quartanis auxilio sunt: & citra fabas sumpti, percussis ab aspide profunt: vulvarum exanimationes olfactu revocant. Poti cum vino aut aceto, adhærentes sanguifugas abigunt: vivi uricariæ fistulæ impositu, urinam ciunt. *Dioscorides.*

VERMICULI in medio echino plantæ dispaci reperti adversus quartanas plurimum polere traduntur, si in aluta clausi brachio alligetur, aut collo appendantur. Profunt etiam adversus paronychia, si vivi affectis unguibus circumligetur. Nam dolorem alioqui implacabilem confestim tollunt. Expertum intellexit *Mixaldus.*

VERMIUM terrenorum cineres, aut stercoreis murium, vel cervini dentis, dentium exesorum cavernis immisisti, illos absq; ferro, & machinulis eradicant. *Idem.*

Vermium terrestrium aqua distillata cõfert ad hydropem, & ad infantulorum vermes ne: ados: appositæ etiam vivi profunt Panaritio. *Quercus.*

MILLEPEDÆ, quæ sub aquario vase stabulantur, animalia sunt multis pedibus nitentia, quæ contacta manu contrahuntur in orbem. Hæ ex vino potæ, difficili urinæ, & regio morbo auxiliantur. Millepedæ cum melle anginis utiliter illiuntur: trita, & in cortice mali punici calfactæ, doloribus aurium addito rolaceo, convenienter instillantur. *Dioscorides.*

Vermium millepedum pulvis ad affectus oculorum valet. *Quercus.*

SCORPIONES terrestres, animalia sunt in Italia, & aliis in regionibus sub meridie sitis, nota sunt, quod in quacunq; domo, non modò in cubiculis, & cellis vinariis, sed ubiq; passim reperiantur. Triti crudi, & impositi, lux plagæ remedium sunt. Quidam scorpionum cinere utuntur, qui vivi sunt exusti, ad urinam ciendam, iis præcipuè, qui reni aut vesicæ calculo obstruuntur. *Dioscorides, & Matthiolum.*

LUMBRICI, seu VERMES terreni impositi, præciosos nervos glutinant: tertianas discutiant. Decocti cum anserino adipe, infusi affectis auribus medentur: cum oleo autem decocti, si in contrariam aurem instillentur, dentium doloribus præstant auxilium. Triti in potu ex passo urinam ciunt. *Dioscorides.*

COCYLÆ, seu LIMACES terrestres præ-

feruntur, quæ in locis apricis, odoratis victitant herbis. Eruuntur è terra hyeme in sepibus & fruticetis, uncis quibusdam ferreis, prope fruticum radices terra circumfossa. * Stomacho utiles sunt, & non facile corrumpuntur. Venerem, cum pipere, sale, & butyro coctæ, excitant. Crudæ cum tegumentis impositæ, aquæ inter cutem tumores exugunt: sed non antè solvantur, quàm omnis hauriatur humor. Podagricas inflammationes leniunt: impactos corpori aculeos illitæ evocant: menses trita & admotæ ciunt. Cochleæ trita & fronti illitæ, sanguinè è narib. immodicè fluentem sistit. *Dioscor. Matthiolum, & Mixaldus.*

Ex FORMICIS alatis oleum conficitur, * ad Vencrem augendam idoneum.

VIPERINÆ CARNES si coctæ edantur, claritatem oculis afferunt: neyorum vitis auxiliantur: incrementis strumas reprimunt. Detracta autem cute, caput caudaq; quoniam carne vacans, amputari debent. Reliquum verò corpus, exemptis interaneis, elotum, dissectumque, discoquitur cum oleo, vino, salis exiguo, & anetho. Ajunt, eis, qui viperas esitent, pediculos procreari: quod planè à veritate abhorret. Adiciunt aliqui longam senectutem agere, qui eo cibo vescuntur. *Dioscorides.*

De aquatilibus.

SCINCUS aut Aegypti, aut Indiæ, aut Rubri maris alumeus, quamvis inveniatur in Lydia Mauritaniæ. Est autem terrestris crocodilus, sui generis, sale inveteratus cum nasturtio. * Ajunt carnes, quæ renes amplèctantur, id sibi vitium vèdicasse, ut si drachmæ pondere bibantur, Vencrem accendat. Verùm decocto lentis cum melle, aut semine lactuæ cum aqua potu, Vencreis cupiditates inhibentur. Additur in antidota. Siccatis servantur, corpulentis, & non strigosi. *Dioscor.*

ANGUILLÆ in vino suffocata, abstemios reddunt homines, si ex eo bibant, qui plus satis mero indulgent, & hinc offenduntur, & delinquant. *Mixaldus.*

OSTREA vivi pestiferos bubones loco transferunt, & virus omne ad se trahunt: sunt autem agglutinanda brachio, quæ axillaris decurrit, si quidem bubo in alis est: si verò inguen obfuderit, lineamentis femoris, quæ vena cruris describit. *Hollerius.*

CANCROCORUM fluviatilium * exustorum cinis, qui duo cochlearia expleat, adjecto dimidio radicis gentianæ modo, triduo potus cū vino,

Magnopere prodest canis rabiosi moribus, rimas pedum sedisq; perniunculos & carcinoma-
ta, cum decocto melle lenit. Triti crudi, potique
ex asinino lacte auxiliantur contra serpentum
phalangiorumq; morsus, atq; scorpionum ictus.
Decocti autem, & cum jure elitati, iis profunt, qui
tabe conficiuntur, aut leporem marinum haule-
runt. Triti, tela ac spicula e corporibus detrahunt,
si illis superponantur. *Dioscor. & Mizaldus.*

Cancrorum fluxu vitilium calcinatorum ad albe-
dinem cinis adversus morbum canis rabidi lau-
datur. *Quercus.*

RANAÆ vulgaris notitia sunt. * Contra om-
nium serpentū venena pro antidoto sunt, si ex
sale & oleo vel butyro edantur, jusq; earum i-
dem forbeat: contra inveteratos tendinum ri-
gores pollent. Illicitas earum cinis, profluentis san-
guinis impetus sistit: explendis alopeciarum ina-
nitatibus ex liquida picē illinitur. Inducit etiam
vini fastidium rana viridis, ex iis, quæ in fontibus
saliunt, si viva in eo suffocetur. *Diosc. & Mizaldus.*

De aëriis & volatilibus.

HIRUNDINES, uti siccæ dulcæ, * in cibo, aciei-
visus medicamentum præbent. Tam pullorum,
quàm matrum in fictili olla crematarum cinis
cum melle oblitus, oculis claritatem adfert: an-
ginæ eo commodè perunguntur: uvæ & tonsil-
larum inflammationibus hoc cinere succurritur.
Et ipsæ, & pulli exiccati, si drachmæ pondere ex
aqua bibantur, hos juvant, qui anginæ morbo
conficiuntur. *Dioscor.*

Hirundinum aqua epilepticis confert. *Quercus.*
GALLUS ad jus purgatorium eligatur rufus
plurimum, annosus, sed tamen adhuc ad motum,
pugnax, coitum alacer & in dimicando validus,
macri & pinguis medius, hoc est, benè carnosus.
Talis autem gallus sulfure Galeo nutritus, aliis
etiam melle & pauco sale, plurimum fatigetur,
vel à nobis venantibus, vel potius dimicando de-
capitatus, & exenteratus, cum sale, aut sale gem-
mæ, igne lento, aqua sufficiente coquatur ad
duarum aquæ partium consumptionem, aliis
atque aliis simul in coctis, pro vartis Medicorum
scopis. *Medici Colonienfes.*

GALÉRITA, avicula est parva, apicem in ver-
tice, pavonis modo gestans. * Hæc assâ, & in ci-

bo sumpta, cœliacos adjuvat. *Dioscorides.*

LOCUSTAR omnibus notæ. * Odoris suffitu
urinæ difficultates adjuvant, præsertim quæ fe-
minas malè habent. *Dioscor.*

CICADAÆ passim in Italia cognoscuntur, at-
que adeo inibi vulgaris notitia sunt, ut sæpe æ-
state assiduo cantu messorum, agricolam, ac viato-
res in campestribus obrundant. * Quæ si in assâ-
tæ manduntur, vesicæ doloribus profunt. Siccis
quidam utuntur ad colicos affectus, cum paribus
numero piperis granis, dantq; aut tres, aut quin-
que, aut septem, per intermissionem felicitet, &
ipso etiam paroxyfimo. *Dioscor. & Galenus.*

CANTHARIDES officinis notæ sunt. Pro-
bantur in frumento inventæ, vesicicolores, & quæ
luteas in alis transversas lineas habent, corpore
oblongo. Cribro aut fictili vase conduntur, cujus
os raro linteo subligatum deorsum vertitur, ut
excepto halitu aceri quàm acerrimi ferventis æ-
stu exanimetur. Postea siccantur, & pyxidibus
C ligneis, aut fictilibus vitraris reponuntur. Bien-
nium durant. * In remediis externis, tum iis quæ
vesicas excitant, tum aliis interdum totæ sumuntur.
Recentiores autem alas & pedes auferunt
semper. *Florentini.*

COLUMBORUM pulli occulta proprietate
renum dolori conferunt, & incorruptum sangui-
nem emendant: sed dum interficiuntur, capite
truncari debent. Eorundem carnes facultatem
habent sanandi tenebrum, quem cucurbita fre-
quenter comesta generare solet. *Rhass.*

PASSERCULUS troglodytes vocatus, qui om-
nium avicularum, excepto Regulo, minimus
spectatur, & juxta sepes ac muros victum quæ-
rit, volatumq; perbreve facit, naturalem vim
admiratione dignam habet. Sale enim conditus,
ac crudus in cibo acceptus, concretos calculos lo-
tio expellit, & ne renascantur, prohibet, ac mor-
bum perfecte sanat. Conditur optimè pennis e-
vulsis, atq; inde largo sale adobrutus, arefactus
comeditur. Si plures adfuerint, coqui possunt
more altaram avicularum. Possunt etiam nõ de-
plumes uti in olla aperta, & cinis unius usi cum
paucis pipere & cinnamomo exhiberi. Sunt, qui
vivum pennis prævulsis sale condiant, quod mel-
lius est. Alii assatos edunt integros, ita ut nihil ex
eis præter pennas abijciant. *Aëtius, & Aeginus.*

De Animalibus venenosis, Sectio XX.

QUIBUS data sunt CANTHARIDES, F
signa eveniunt gravissima. Ab ore enim
ad vesicam usq; cuncta erodit sentiuntur:
picam aut simile quiddam eedriæ respiciunt: dextra
præcordia inflammantur: urinam ægrè reddunt,
& subinde cum lotio sanguinem emittunt: strin-
gimenta nõ secus, atq; dysentericis, alvo deferuntur:
fastidia urgent: animo linquantur, obortaq;
vertigine cœcidunt: postremò mente abalienan-
tur. * Ergo antequam tale nonnihil accidat, da-
vo oleo, aut supradictorum aliquo, vomere co-

gantur: mox ubi vomitione plurima rejecerunt,
hælicæ, aut oryza, tragi aut prisanæ cremor, aut
decoctum malvæ, aut seminis lini, aut fœnigræ-
ci, aut radicis althææ, clystere infundatur. Præ-
terea nitrum eisdem dandum ex hydromelite, ut
quæ stomacho adhuc, aut intestinis adhærens,
elundo excernatur, ac descendat. Quæ nisi
sic discutiantur, ingesta in alvum ex nitro aqua
mulla vacuari debent. Detur deinde vinum, aut
passum, in quo pineoli nucleis, aut cucumeris se-
mina contrita sint, aut ex lacte, aut mulla, aut an-
serinus

serinus adeps in passo liquefactus. Inflammatae autem partes, hordei farina cum mulla decocta perungantur. Ab initio admota cataplasinata nocent, quod citatus ab eis calor, illapsus virus ita remoratur, citò in principes se partes insinuet: ipsa tamen interjecto tempore, molestissimis inflammationibus opitulatur, utpote quae dolores & permulceant, & leniant. Tum ubi corpus calfaciente oleo inunctum fuerit, in solum descendere oportet, ac lavare, ut per cutem summam, quae corpori noxia inhaeserunt, etiam excernantur. Et dejectiones multifariam moliri oportet, ne affectus infigatur, & stabilitatem capessat. Gallinaceis carnibus, & hœdinis aut suillis, catulis maxime pinguibus, & tenerissimis, ac cum lini semine coctis, vesci debent: siquidem alvum cient, atque venenorum acrimonias hebeant. Vinum dulce liberalius ebibatur. Prodest thuris cortex, & Samia terra, si quaternae singulorum drachmae cum passo sumantur: item pullegium ex aqua tritum: itinum aut rosaceum cum rutae decocto: recentes vitis ramuli, cum passo detriti. Longè omnium potentissimè antidota auxiliantur, cum aqua mulla, drachmis quatuor pota. *Dioscorides.*

His, qui ERUCAS PINORUM hauserint, illi eò dolor in ore & palato exoritur: vehemens alvi, lingua, ac stomachi inflammatio torquet: intestina dolor exeruciat, ita ut pruriginem sentire videantur: corpus totum exestuat: fastidiù urget. * Quibus est succurrendum remediis, quae devoratis cantharidibus dantur. Peculiariter tamè pro simplici oleo & itino, melinum, quod e cotoneis pomis & oleo temperatur, accipimus. *Dioscor.*

Qui BUPRESTIN biberunt, non dissimile nitro virus sapiunt: stomachi, ventrisque; vehemens dolor insequitur: tam venter, quam stomachus mirum in modum, ut in aqua inter cutem distillatus, inturgescit. Univerſa corporis facies contenditur: urina supprimitur. * Quibus eadem, quae potis cantharidibus auxiliantur. Privatim post vomitus & yacuationes, quas clysteribus molimur, aridae ficus profunt: item earum decoctum, ex vino. Ubi verò jam ferè pericula inclinantur, Thebaicarum palmularum cibo, aut earundem tritarum in mullis aut lactis potu jurantur. Pyrorum etiamnum omne genus esse, & lac humanum bibere convenit. *Dioscorides.*

Si SALAMANDRAM hauserunt, linguae inflammatio consequitur: mens & sermo praepeditur: tremor cum torpore, aut horrore quodam, ac exolutione accedit: partes nonnullae corporis livoribus circumquaque; fugillantur: saepeque diutius immorante veneno, putrescentes desolantur. * Quibus praestabimus cuncta, quae potis cantharidibus. Peculiariora verò remedia, resina, pinus, aut galbanum ex melle linctum, & ajugae decoctum, in quo nucleus pinei conterantur: urticae quoque folia, cum liliis & oleo decocta. Proſunt etiam ova testudinis marinae, aut terrestres cocta: item ranarum jus, cum quibus cryngii radix incocta sit. *Dioscorides.*

Qui LEPOREM MARINUM biberunt, piscium virus olent: procedente tempore, alvus dolo afficitur, & urina sistitur: & si quando eam reddere contingat, purpureum colorem refert: omne piscis genus averſantur & odio habent: fetido ac gravi sudore manant: biliosus vomitus, interdum sanguini promiscuus, subsequitur. * His dandum lac asinum, vel passum continuè, aut radices malvae foliorumque decoctum, aut trita cyclamini radix cum vino, aut veratri nigri, aut scammonii succi drachma, cum aqua mulla, punicique mali acinis. Cedria contrita cum vino efficax est: aserinus sanguis, ut tepebit, potus. Sed cum pisces omnes respiciant asperanturque, solis fluvialibus cancris vesci possunt, bibuntque: eos admisso vino, adjuvuntque: ab his percoquantur: cumque appetere & comesse pisces coeperint, suae salutis indicium habent. *Dioscorides.*

RUBETA, aut RANA PALUSTRIS assumpta tumores ciet: pallor corpus vehementer decolorat, ut planè buxeum spectetur: spirandi difficultas torquet, & gravis halitus oris, singultusque: invita interdum geniturae proſullo consequitur. * Adjuvantur secundum vomitionem, multo meri potu, & aridinis radices binis drachmis, aut cyperi totidem. Breviter, cogendi sunt, ut vehementi ambulationi & cursui se credant, ob torporem, quo corripuntur. quinetiam quotidie lavandi sunt. Ceterum pulvis rubetae aridae pestilenti buboni impositus, venenum mirè attrahit. *Dioscor. & Gesnerus.*

HIRUDINES cum aqua devoratae, si ori ventriculi adherent, tractione partium nonnullam suctionis imaginem praebent: eo enim argumento hausta hirudo deprehenditur. * Has muria sorbitione excutit, & Cyrenaeus succus, aut laferpiti folia, aut betae, cum aceto, aut pota nivis glebula, cum posca: nitrum ex aqua gargarizatur, aut atramentum sutorum aceto dilatum. Si faucibus haereant, in aquam calidam ingressis, aqua frigida ore contineatur, & ad eam hirudines exihent. *Dioscorides.*

De RABIOSI CANIS morsu sermonem alius praeposui, quod id animal domesticum ac frequens esse consuevit, & in rabiem saepius agit, ac perit, ab eoque cavere difficile: inde periculum inevitabile hominem manet, nisi multis utatur auxiliis. Canis plerumque flagrantissimis aestibus in rabiem efferatur: interdum quoties frigora inceserunt. Rabiolus autem potum & escam averſatur: largam spumantemque pituitam naribus & ore projicit: torvè & solito tristius intuetur: in omnes passim sine latratu irruit, & aequè feras hominesque, tam familiares quam ignotos, mordet: nec protinus infestum quicquam instigat, nisi ut vulnus, dolorem: exinde morbus ille, qui ab aquae metu hydrophobicus Graja voce est appellatus, contrahitur. Evenit autè cum distensione nervorum, totiusque corporis rubore, praesertim faciei, cum sudore & languore quadam. Aliqui aurae splendore fugiunt: alii sine ulla doloris intercapedine

vexantur. Sunt etiam, qui caoum more latratus edant, & obviam factos morfu adoriantur, ac mordendo simili vitio labefactent. Proinde ex iis, qui hoc vitium senserint, neminem servatum vidimus, nisi forsitan ex historia nonum aut alterum evasisse audiamus. siquidem Eudemus superasse quendam affirmat. Themisonem aliqui demersum in hunc furorem incidisse, & evasisse fatentur. Alii ipsum cum amico aquam expansentem morem gereret, & officium exhiberet, quadam naturarum concordia, similem contraxisse affectum: sed post multos tandem cruciatus servatam extitisse. Molestissimum itaq; genus morbi, à quo multos, antequam ipsum experirentur, vindicavimus, & complures ab aliis medicis servatos novimus. * Ratio medendi duplex: una communis, qua utendum in omnes morfus, quos virulentæ animantes impresserunt: alia peculiaris, privataq; eorum duntaxat, quos rabiosi canes in morderint: quæ nonnullis quidem summam opem ferre conluevit: aliis verò inutilis, maxime qui ex multo jam tempore ictum acceperunt. Quæ ad hanc pertinent, primum exponemus: deinde cursim perstringemus, quæ ad communem medendi rationem pertinent. Caneros itaq; fluviatiles in serpentis albæ vitis cremare oportet, & cinerem eorum quàm minutissimè tritum habere reconditum: itidem gentianæ radicem rasam, cribratamq; reponere. Quoties autem canis rabiosus morsum intulerit, in quaternos cyathos meraci vini, bina cineris canerorum cochlearia, unumq; gentianæ conjiciantur: hæc in polentæ dilutionis modum subacta, quatrinduo bibantur. Inter principia medicamentum hoc modo detur. Atq; si ab illato morfu bini ternive dies fluxerint, curationem auspicabimur à triplicato pondere, supra id quod ab initio retulimus. Optimum hoc adversus rabiosorum morsus auxilium: quod & pleriq; unum satis fecit, eoque cum fiducia uti licet. Sed ut aliis etiamnum auxiliis cõtra inevitabile periculum muniamur, nihil cæteris uti prohibet. Satius autem multo fuerit, etiamsi in vñdum recidat, medicamentorum inhumanos tolerare cruciatus: quàm per inertiam ac desidiam in discrimen adduci. Nec iam in demorsu à rabioso animali majora vulnera veteri oportet, uti minora, & ulcusculis cutis similia: quippe majore vulnere confertim copiosus sanguis emanans, potest nonnihil virulenti liquoris exhaerere: quod in minoribus non accidit: quin à majoribus abscedentes carnes hinc auferre, & labia acie scalpelli circumscribere, & prehensam hamulo aut vulsella carnem amputare oportet. In utrisq; circumstantia loca altioribus ulcusculis scarificanda, ut copiosior sanguinis vacuatio arceat, ne venenum membratim insinuetur. Cucurbitulæ cum multa flamma agglutinatæ id juvamenti præstant, ut veneni vis extrahatur. Quæ verò ad communem medendi rationem pertinent, vide apud Dioscor. lib. 6.

INTER ferientium venenatorum notas, nihil de VESPIB & APIBUS particulatim digessi-

mus, quod conspicuè omnibus sint, & nihil excellens, aut notatè dignum in his observetur: inter remedia tamen earum meminisse non fuit alienum. * Igitur adversus utramq; ictus prodest illita malva, & hordeacea farina cum aceto, ficulneum lac in vulnus instillatum, & muria aut aquæ marinæ foras. *Dioscor.*

DE MORBIS à PHALANGETIS locus quidè ipse quasi ab impactu aculeo rubet, non intumescens, nec per ambitum calidus est, sed medicriter humescit: ubi verò contrariorum occursum refrigit, cõsequitur toto corpore tremor, distentiones poplitum & inguinum, convulsionibus non dissimiles: in lumbis collectio exoritur, & perpetua urinæ libido lacessit, multaq; reddendis excrementis colluctatio. Univerfa cute frigidus sudor emanat, collachrymant oculis, offusisque nebulis caligant. * Horum ictibus ficulneum cinerem adjecto sale trito, & vino imponere oportet: aut radicem sylvestris punice quàm tenuissimè tritam: aut aristolochiam cum hordei farina & aceto subactam. Ulcers aquâ maris proluenda, aut apiastrî decocto, foliaq; ejusdem illinenda. Lavacris perpetim utendum, & propinandum abrotani semen, anisum, aristolochia, cicuta sylvestre, cuminum Aethiopicum, cedrides trite, platani cortex & trifolia herbæ semen: privatim autem singulorum ex iis binas, drachmas dare cum ulni hemina convenit: itè myricæ fructus, & chamæpitys, & viridium cupressi pilularum decoctum, admisto vino. Sunt, qui fluviatilis cancri expressi succum cum lacte, assumpto apii semine, confectum molestiis liberare prodant. *Dioscor.*

Si SCOLOPENDRA, aut dicta ophiocône, morsum intulit, locus per ambitum livore sigillatur, & computrescit: interdum que, si è raro, fluctentus atque ruber cernitur. A morfu ipso exulcerari locus incipit, ulcusq; id negotium exhibet, ferè remediis in vitium: præterea toto corpore prurigo quoque sentitur.

* Hæc ubi morsum infixit, sal quàm levissimè tritus, ex aceto vulnere inspergendus, aut ruta sylvestris superponenda. Locus acida muria fovendus, & danda in potu aristolochia cum vino, aut serpentum, aut calamitha, aut ruta sylvestris. *Dioscorides.*

SCORPIONIS morsu inflammari statim incipit locus, & indurescit, ac intentus rubet, vicissimque dolore premitur: modò siquidem exstuat, modò frigore occupatur. Labor repente fatigat, & aliquando meliusculè habet, aliquando recrudescit. Consequitur sudor, horroris sensus, & tremor. Extrêmæ corporis partes refrigerant, inguina extolluntur, per sedem status exeunt, capilli eriguntur, pallor membra decolorat, & dolor, tanquam expungente acu, per universam cutem sentitur. * Percussis præsentis est auxilio ficulneum lac in vulnus instillatum. Scorpium ipse, qui ictum vibravit, tritus, & percussio loco impositus, suæ plagæ remedium est, ob eam quendam naturarum (ut constat) discordiam: quæ antipathia appellatur. Præterea tritus, &

tus, & impositus cum sale, lini semine, & althæa scorpius convenit. Sulphur ignem non expertum, resina terebinthina exceptum, & emplastri modo adjectum, auxiliatur. Itidem galbanum ad splenii formam ductum & calamintha, quæ trita illinatur, & farina hordei in vino parata, in decocto rutæ. Semen trifoliz herbe tritum, & vulnere injectum opitulatur. Hæc ad affectum locum pertinent. Post hæc quàm efficacissimis potionibus utendum, cujusmodi sunt aristolochia, præsertim corticis, binæ drachmæ cum vino, tula gentiana, & pulgium decoctum. & bacca Lauri pauco numero trita, & calamintha cum posca, in qua magnopere discoqui debet: compressus cum vino & ruta, nec secus ficulneum lac: laserpitium, si adsit; sin desideretur, peucedani succo utendum: efficax est potum trifolii & ocy-mi semen. Horum autem omnium vicem etiam pensat jugis lavacri usus, evocatus sudor, & diluta vini potiones. *Dioscorides.*

Si MARINA PASTINACA percussit, pro-
tinus accidunt molesti dolores, alidæ cõvulsio-
nes, lassitudo, & imbecillitas, mens percussis la-
bat, postea obmutescunt: oculi caligat. Percussus
autem locus in ambitu cum vicinis partibus de-
nigratur, & ita obdurefcit, ut tangentem non sen-
tiant: hunc si quis premat, atra sanies, erassa, & ma-
le olens excernitur. * Et, qui à marina pastinaca
icitur, omnia quæ de viperarum morsu paulo post
referemus, simili modo conveniunt. Peculiariter
autem ictus à marino scorpione, & dracone
inferuntur, qui molestos cruciatus cient: interdù
autem, sed raro, nomas excitant. Quibus abstin-
thii, salvia, aut sulphuris ex aceto triu potio sub-
venit. Ipsi etiam dissecti, vulneribusque impositi,
sui cujusque ictus remedio sunt. *Dioscorides.*

A¹ MURÆ ARANEÏ percussis, circa morsum
in orbem inflammatio exoritur, nigraq; pustula,
diluta sanie turgens exurgit. proximæ partes li-
vent. Rupta pustula, depascens ulcus, non ei dis-
simile quod serpit, occupat. Intestinatorum quoq;
tormina, difficultas urinæ, & frigida asperginis
offusio consequuntur. * Hujus moribus auxilia-
tur ex galbano splenium, per se vulnere exteriori
impositum, ut medicamenti modo aceto tritum,
& hordeacea farina cum aceto mulso illita. Quin-
etiam mus ipse, qui morsum intulit, si dissectus
apponatur, ictus sui veneficia luit. Resistunt quo-
que acini dulcis punici decocti, & illi: item por-
ri, & alia contrita, nec non aqua calidæ totus: sed
hæc ad locum pertinent. Prodest potum abrotani
decoctum, maximè si in vino detur: præterea
serpillum & galbanum, & eruca vino madefacta:
recentes expressi pilule cum aceto, & cyclaminus
ex aceto mulso, & pyrethrum cum vino, & cha-
maleonis herbe radix. Nec desunt, qui literarum
monumentis tradiderunt, tritum murem araneum
contra suos ictus cõmodè bibi. Quam historiam
apud alios inventam, dignam duntaxat censui-
mus, quæ adnotaretur. Alii asseverant, demor-
sum non aliàs exulcerari, nisi prægnans mus ara-
neus fuerit: tum sanè auxiliari ferunt. *Dioscor.*

A Si VIPERA momordit, corpus intumet, ve-
hementer arefcit, subalbidumq; colorè concipit.
Sanies à vulnere profunditur, primùm subpin-
guis, mox cruenta, pustula adultis similes erum-
punt: & antea depascens ulcus, quod in proxima
repens, non summa modò corporis, sed intima
quoque corripit. Gingivæ iis cruore suffundun-
tur: inflammatio circa jecur erumpit: tormina &
biliosi vomitus sequuntur. Sopor, tremor, & uri-
næ difficultas accedit, & frigidus sudor offundit-
tur. * Ubi verò vipera morsum impressit, simum
caprinum cum vino studiosè impositum opitu-
latur. item laurus, & abrotanum, & galbanum
splenii loco superjectum, & origanum viride in-
ditum: pulli gallinarum discerpti, & confestim
admoti: ervi farina vino subacta: radicis cortex
ulque eò tilius, ut in pulverem solutus abeat, &
scilla rosta: detritum chamamelum, hordeaceæ
farinæ cataplasma in aceto mulso præparatum:
sed locus antè eo calido foveatur: hæc loco im-
ponuntur. Contra viperinos ictus tubus cum vi-
no prodest. Aliqui anchusam tenui folio con-
stantem auxiliari produnt. Leporini coaguli in
vino tenui oboli bibuntur, & porracei succi he-
mina in mero, & foliorum apialtri succus, & syl-
vestris ruta: hæc in vino potari debent. Vinum
frequenter bibendum, alia mandenda, & cepæ,
& porri recentes, salsamenta acerrima, & opipa-
ra simplicia hæc sunt. Percussis à vipera præclarè
auxiliatur medicamentum, quod myrrha, pipe-
ris, castorii, floris portulacæ seminisq; dimidio
acetabulo constat: hæc omnia in Cretico paslo
teruntur, aut in alio probato. Erasistratus in eo
libro, qui de viribus inscribitur, pleraq; alia tra-
didit, quæ ictus à vipera auxilium ferre possunt:
inter quæ talia maximè laudantur: Gallinacea
cerebella cum vino pota: semen sativæ brassicæ
tritum, & acetabuli mensura cum vino potum.
Quinetiam bonum est, digitum in liquidam pi-
cem intingere, deinde vinum, quo digitus fuerit
elutus, bibere. *Dioscorides.*

C¹ Ubi verò vipera morsum impressit, simum
caprinum cum vino studiosè impositum opitu-
latur. item laurus, & abrotanum, & galbanum
splenii loco superjectum, & origanum viride in-
ditum: pulli gallinarum discerpti, & confestim
admoti: ervi farina vino subacta: radicis cortex
ulque eò tilius, ut in pulverem solutus abeat, &
scilla rosta: detritum chamamelum, hordeaceæ
farinæ cataplasma in aceto mulso præparatum:
sed locus antè eo calido foveatur: hæc loco im-
ponuntur. Contra viperinos ictus tubus cum vi-
no prodest. Aliqui anchusam tenui folio con-
stantem auxiliari produnt. Leporini coaguli in
vino tenui oboli bibuntur, & porracei succi he-
mina in mero, & foliorum apialtri succus, & syl-
vestris ruta: hæc in vino potari debent. Vinum
frequenter bibendum, alia mandenda, & cepæ,
& porri recentes, salsamenta acerrima, & opipa-
ra simplicia hæc sunt. Percussis à vipera præclarè
auxiliatur medicamentum, quod myrrha, pipe-
ris, castorii, floris portulacæ seminisq; dimidio
acetabulo constat: hæc omnia in Cretico paslo
teruntur, aut in alio probato. Erasistratus in eo
libro, qui de viribus inscribitur, pleraq; alia tra-
didit, quæ ictus à vipera auxilium ferre possunt:
inter quæ talia maximè laudantur: Gallinacea
cerebella cum vino pota: semen sativæ brassicæ
tritum, & acetabuli mensura cum vino potum.
Quinetiam bonum est, digitum in liquidam pi-
cem intingere, deinde vinum, quo digitus fuerit
elutus, bibere. *Dioscorides.*

E¹ CONSIMILIA supradictis in vipera eve-
niunt iis, qui à CÆCILIA nomine, & AMPHIS-
PÆNA demorsu suoz, eademq; ferè auxiliantur.
quare hoc venenum privatam descriptionem
sortitum non est: meq; visum est dignum, quod a-
lio genere comprehendatur. De iis autem men-
tionem hoc loco fecimus, quoniam ferè reme-
diis ad vipersas scriptis, percussis ab eis adjuvari so-
leant. *Dioscorides.*

F¹ A¹ DRYINO morsus pustula, molestiq; do-
lores incidunt, præsertim quæ diluta saniei emil-
sarium subest: quinetiam erosio, torminaq; con-
sequuntur. * Ab eo ictus convenit aristolochia
cum vino pota, trifolium herba, radix hastulæ
regie similiter assumpta, & fructus ex omni glandi-
ferarum arborum genere: & tusæ ilicis radices,
& illiæ parti ictæ auxiliantur. *Dioscor.*

Ab HÆMORRHOÏ ictus vehementes cru-
ciatus accidunt, qui angusta contractaque cor-
pora ex continuo dolore reddunt. Ex plaga copio-
sius sudor effluit, & quæcunq; parte corporis

cicatrix ulla fuerit, ea sanguine manat. Excre-
mēta per alvum eruenta ejiciuntur, profluensq;
sanguis in globo coit. A pulmone languinem
extruunt, & in vomitiones effusi sine remedio
commoriantur. Quos verò dysplas percussit, so-
lutus ac non constrictus tumor premit, sitisque
usq; eò pertinax, ut satiari non possit, ac sine ulla
intercapedine exerceat: & si potum pleno ore
assati trahant, illud in eandem sitim relaban-
tur: proinde toto habitu similes sunt iis, qui an-
tea potus nihil hauserint. quare propter conti-
nuam sitim, & preter, & causon, aut dysplas ap-
pellatur. Hemorrhoi, dysplasisque mortis velut
immedicabiles à plerisque majorum deplorati
relinquebantur. quare si peculiaribus contra dy-
spladem remediis egeamus, communia experiri
operæ precium erit. * Protinus autem scarifica-
tione uti, ustionem facere, & si locus patiat,ur,
extremorum amputatione opus erit: cōsequen-
ter quàm acerrima cataplasmata admovere, de
quibus sæpenumerò diximus. Nec me fugit, ac-
res cibos, maxime à salamentis, utiles esse. Me-
racæ potiones, & lavacra profunt, quæ subinde
interfecto brevi spacio assumenda sunt, prius-
quàm morbi genus emerferit. quo semel erum-
pente, opem ferre non potest ulla Medici opera.
In istu hemorrhoi eadem profunt. Insuper quæ
in cōmune opitulatur, ut scarificationes, ustio-
nes, acres cibi, meraci potus, & quæ nunc in dy-
splade desinivimus. Quinetiam decocta vitis foli-
a, & cum melle trita. *Dioscorides.*

Ab NATRICE demortis ulcus dilatatur, &
lividum ac ingens evadit. Sanies ex eo multa, &
atra, & malè olens, non secus atq; iis quæ serpunt
ulceribus, expuitur. * Si ergo morsum natix ad-
egit, prodest origanum tritum, & aqua subactum:
lixivia cum oleo indita, aut aristolochiæ cortex,
aut querna radix monutum contrita, & hordei
farina cum aqua & melle colliquata. Bibuntur
etiam binæ aristolochiæ drachmæ in portione
poscæ cyathis duobus, deinceps martubii succus,
vel decoctum alterius cum vino: favus recens de-
tur in aceto. *Dioscorides.*

CENCHRI morsum, qui viperino ictui si-
milis est, putridum ulcus sequitur. carnes antea,
ut in aqua inter cutem, prætumida desuunt: le-
thargo corripuntur, & veterno pressi somnos
captant. Erasistratus eos pecinore, intestino jeju-
no, coloq; conficari, auctor est. quippe disse-

ctis ipsi, omnes ferè partes corruptæ reperiu-
tur. * Morsus à cenchro auxiliatur lactucæ fru-
ctus cū lini semine illitus, & satureja trita, & tyl-
veltris ruta, & serpillū, cum duabus halulæ regiz
drachmis, & tribus vini cyathis, aut aristolochiæ
radix. item cardamomum & gentiana. *Dioscor.*

A CERASTE percussis locus attollitur, cum
duritia pustulosus: è plaga sanies profuit, mo-
dò atra, modò pallidior, sed toto concretu vari-
colus, intumescit: genitale intenditur, mens la-
bat. & oculorum caligo exoritur: deniq; rigore
nervorum dissentit commoriantur. * Si cerastes
percussit, cita partis amputatio suffragatur,
quare sine mora istam partem amputare, aut
scalpro confectum circumcidere, & iis similia
prosequi oportet. Urentia insuper reliquis ad-
movenda: siquidem virus hoc veneno basilisci
simile est. *Dioscorides.*

Ab ASPIDE ictus vulnus exiguum profusum,
quasi adacta acu citra tumorem conspicitur:
sanguis exiguus ille quidem, sed ater distillat: cal-
ligo velox oculos obnubit: labor in totum cor-
pus multiplex, omnino levis, & non sine volu-
ptate consequitur. Ideò Nicander perpulchrè
cecinit: At vir perit absq; labore, virens atq; dis-
color, mediocri stomachi dolor afficit: frons
perpetuò resellitur: genæ contremiscunt, quasi
sine sensu in somno vellicent. hos mors tollit ad
diei trientem non dilata. * Cæterum iis qui ab
aspide feriuntur, quæ de ceraste scripta sunt, au-
xilia dari debent. Nam venenum hoc, quemad-
modum basilisci celerrimè in arteriis sanguinem
cogit. *Dioscorides.*

ERASISTRATUS in libro, quem de medi-
caminibus & venenis condidit, de vocato BA-
SILISCO scitè ita refert: Cùm basiliscus mo-
rderit, vulnus ad auri colorem efflavescit.
Itaque in plerimis, quæ virus ejaculantur, comi-
tes notæ ita se habent. * Ad basilisci morsum, ut
idem Erasistratus auctor est, auxiliatur castorei
drachma in vino posca: item papaveris succus.
Ictuum remedia ita se habent. *Dioscorides.*

TARANTULÆ in Apulia innumera va-
gantur. Icti ab his diverse torquentur. siquidem
alii perpetuò canunt, alii rident, alii plorant, alii
clanxant, alii dormiunt, alii vigiliis afficiuntur:
nonnulli saltant, pleriq; vomitionibus laborant,
suntque phreneticis ac maniacis similes. * Hu-
jusce veneni vis musica mulcet. *Matthiolum.*

De Animalium partibus, Sectio XXI.

CEREBELLA passerum Vere & autum-
no captorum reponuntur cum vitello ovi
& melle: vel Sole aut cinere succata. *Medi-
ci Colonienfes.*

TERRESTRIS LEPORIS inassatum ce-
rebrum manditur, * juvenis tremoribus, qui
valetudine contracti sunt: affricu aut cibo facilem
infantibus dentitionē præstat; exustū caput,
& cum adipe urfino aut aceto illitum, alopecia-

rum inanitatibus medetur. *Dioscorides.*

CAPUT LACERTÆ parietariæ, & rana selta
tela ac spicula è corporibus detrahunt. *Mixaldu.*

CAPUT CATI omnino nigri, in nova olla
aduritur, & incineratur, ex eoq; ad lavorem, &
tenuissimum pollinem deducto, non nihil per tu-
bulum penna mundæ, in oculum quotidie ter
insufflatur: ad oculorum vitia, unguen. nebulam,
albuginem, & alia remedium præstantissimum
est. *Si*

est. Si quis verò ardor noctu maximè oculum A infestet, folia quercus aqua madentia, bina, vel terna simul oculo superponuntur, & identidem invertuntur. Dicebat secreti hujus auctor, visum posse restitui hoc remedio post cæcitatem unius duntaxat anni. *Mizalms.*

CAPUT MILVI deplumeustum, & quantum capi potest tribus digitis cum aqua sumptum, podagricis auxiliatur. *Galenus.*

CANCROCORUM otuli calcinati in reverberio, exhibentur feliciter calculo laborantibus, & ad omnes pellendas viscerum obstructions conferunt. *Quercetanus.*

AGNINUS & Suillus, Ursinusque pulmo impostu, * attritus à calceaneutis contractos ab inflammatione tuetur. Præferuntur ex animalibus pinguibus & robustis. Recentes & siccissimi veniunt. Siccantur exempta à pera arteria in vase figulino imposta chabano, & refrigerati, foliisque absinthii siccii involuti reponuntur in loco secco per annum. *Dioscorides, & Medici Florentini.*

PULMO VULPIS siccatur, & conservatur, ut ante dicti pulmones. * Ad articulorum affectus curandos valet, item ad pulmonum vitia, & angustiam pectoris: unde eulagma, quod Arabes loch vocant, in officinis paratum pallim habetur.

JECUR ERINACEI, cæterorumque animalium sumi debet ex ipsis animalibus nondum adultis, vinoque odorato lavari: deinde vasi impostum, furnoque probe siccatum, sed non exustum, vasis vitæ reponitur, abinthio sicco involutum, ne putrescat. Servatur loco secco per annum. * Cum aceto mulso potum, renum vitis auxilio est: item aquæ quæ cutem subit: convulsionibus elephantie, & male habitis: viscerum fluxiones exiccat. *Dioscor. & Medici Florentini.*

HEPAR LUPINUM * eodem quo jam dictum est modo præparatur. * In pulvere tritum, confert jecinoris fluxionibus, aqua inter cutem laborantibus.

HEPAR ANATUM * proprietatem habet fistendi fluxum, qui ex debilitate hepatis nascitur. *Rhasis.*

ANATI JECUR inassarum * esu comitialibus prodest, si jejunis edendum detur. Capræ verò inassaræ decidua sanie, inungi lusciosos prodest: & dum coquitur, apertos oculos halitu ejus vaporari: prodest in cibo tostium ad eadem. Tradunt hircini jecinoris cibo comitiales deprehendi. Aprium recens si arefactum teratur, ex vino potum, contra serpentium volucrumque morsus auxilio est. Jecur canis, qui rabie exagitur, tostum, & in cibo ab emoribus sumptum, ne tententur metu aque tueri creditur. Ucutur autem ad arcendos aquæ pavores dente eo, qui caninus dicitur, hunc à cane, qui momordit, exemptum, & folliculo inditum, pro amuleto brachio annectunt. Invetaratum autem sale mergi jecur, ex hydromelite binis ligulis potum secundas pellit. Eodem modo quo cætera præparantur. *Dioscor.*

JECORIS RANARUM pulvis exiccatus, in accessione febrium quartanarum rectè assumitur.

COR RANARUM, & maximè fluviatilium, febricitantibus spinæ adalligatum, febriles algores minuit. Sunt, qui cordis regioni etiam admoveant, ad mitigandos caufonum æstus, & incendia. *Mizalms.*

CORCULUM GALERITAE femori adalligatum, summè prodesse fertur adversus colicum cruciatum. Nec defuerunt, qui illud recens eam in rem etiam devorant optato successu.

TESTES GALLORUM nondum coëuntium, * deperditas in morbis vires mirifice restitunt: quam ob causam hæcticis, & marasmo laborantibus, morborumque diuturnitate macrefactis utiliter exhibentur. Semen prolificum suppeditant, & venereas vires roborant. Recentes usurpantur. *Dioscor.*

CASTORIUM, castoris seu fibri testes sunt. Eligi debent, inquit Dioscorides, qui ex uno principio commutuntur, liquore intus veluti seroso, odore gravi & virus redolente, gustu acri, mordente, friabili, ac multis naturalibus tunicis circumdato. Adulteratur gummi ammoniaco, cum castoris sanguine & castorio subactio, deinde in vesiculam coniecto & siccato. Deprehenditur fraus ex notis prædictis, tum etiam quod factitii testes, ipsis nativis, qui plerumque sunt exigui, ampliores sunt. * Castorium serpentum venenis adversatur: sternutamenta movet: mensæ ac partus etet, duabus drachmis cum pulegio potus partus, secundasque ejicit: contra inflationes, tormina, singultus, venena, ixiamaque ex aceto bibitur: lethargicos, & utcumque veterno obdormiscentes excitat insafum: cum aceto autem & rosaceo olfactu, & odoris suffitu, idem facit: potum & illitum prodest tremulis, convulsis, & omnibus nervorum vitis. In summa, calfacto-riam vim habet. *Dioscor. & Florentini.*

Castoreum rarè & difficulter verum reperitur, quod non sit adulteratum. Nam quod affertur, quanquam odorem retineat, attamè ex aliis partibus, neque tantum ex testibus constat: aliqui dicunt ex renibus, nonnulli ex sanguine, alii ex alia corporis parte: utque in formam similitudinem cum vero & legitimo serve, quod colore cereæ repræsentat, addunt gummi aut Ammoniacum: sicuti quoque Dioscoridis tempore facere solebant, commiscentes gummi priora, & aliquid ipsius sanguinis cum exigua quantitate boni & perfecti Castorei: sed necesse est nos esse hac in parte cautos, quod facile illi consequentur, qui verum semel diligenter inspexerint, aut saltem observaverint notas illas, quas Dioscorides plenius illi adscribit, inter quas potior illa est, quod orientur ab uno eodemque principio, quare si geminum erit principium & origo diverfa, statim suspicio oritur, ne sint illius animalis renes in vesicis involuti: quod etiam ex magnitudine eorum apparet: nam testiculi sunt, ut Plinius tradit, multo minores. Quod si non ita grandes essent, & tamen principium esset divisum, erunt & ipsi ita

concinnati: sed cum Gummi & Ammoniaco & sanguine, ut antea diximus: non enim fieri potest, ut duæ vesicæ reperiantur, & unica tunica inclusa: & præterea nullum animal reperitur, quod istius figuræ haberet testiculos. Legitimi Castorei liquor est resinosus, gravis & ingrati odoris, validi & mordacis saporis, fragilis, & circumdatus pluribus tunicis nativis. Fugendum est nigrum & rancidum, nam (si verum est quod Avicenna scripsit) hoc spacio unius diei eum, qui intra corpus sumpsit, interficit. Nonnulli perhibuerunt, genuinum tam acuti esse oloris, ut una tantum vice naribus appositum sanguinem eliciat. Dioscorides verò interminationem ei esse dicit: quod etiam signum est ejus vehementiæ, quemadmodum patet in Helleboro albo, dum contunditur. Nec mirari debemus, inter tam multa alia medicamenta hoc unicum, quod opii frigiditatem summam retunderet, fuisse selectum: nam præter id, quod calidam habeat facultatem, partium quoque est subtilium, ut forsitan magis quam alia omnia medicamenta penetret, & opio in æquali efficacitate opponatur: quod si illi alia quædam calida & aperiens res adderetur, ut est crocum, piper, aut simile quippiam, tantum adjuvaret penetrationem, & dilataret vias opio: at non ita validum esset, ut opii vires evidenter frangeret: quod tamen utrumque Castoreum potenter præstat: quanquam magis propter alteram causam, ut nimirum refrenet ejus malignitatem, illi addatur: ne aliàs (quod nonnulli faciunt) opium necesse sit leviter comburi, ut ejus vis nonnihil minuatur. Quod tamen etiam Galenus lib. 3. de compos. Medic. secundum loca reprehendit cap. 1. ubi examinat Apollonii compositionem ad dolores surium. Cum itaq; Castoreum tanti momenti sit, nec reperitur aliud quippiam, quod illi substitui possit, curandum, ut

optimum & maximè genuinum habeatur, ne ipsius respectu Antidocus non assequatur suam perfectionem.

Quæ interiore ventriculi gallinæ sinu residet membrana, secti in laminas cornus (specie similis (ei verò inter coquendum abijci solet) sicatur, * tritaq; in vino convenientissimè stomachicis datur in potu. *Dioscorides.*

INTESTINA LUPÏ per longum & per transversum digiti medi longitudinè scindantur, & laventur vino, aut aqua toracul, vel ruta: inde in clibano, ut alia exiccantur. * Ad colicos efficacis est. *Colonienses.*

GENITALE CERVI, sanguine prius probe expresso, vino aut aqua aliqua abluitur: deinde in furno probe exiccatur, reponiturque in loco sicco. * Tritum & in vino potum, à vipera demorsis auxiliatur, remorantibus urinis ac coli cruciatibus affectis auxilio est, si ubi aqua probe fuerit elotum, ipsa statim ablutionis bibatur aqua. Ajunt, in pulverem tritum, & vis medicamentis inditum, quæ Venerem excitant, ea valentiora efficere. Quin & dysentericis moderi magno successu à nonnullis expertum est. *Dioscorides & Matthiolus.*

RENES SCINCORUM, qui crocodili sunt terrestres, siccati servantur. * Venerem excitant: sperma augent.

VESICA SUTS, quæ terram non attingit, pubi imposita, urinam eierte fertur. *Plin.*

UMBILICI INFANTIS recenter nati portiuncula in annulo gestata, pollere fertur contra morbum caducum, & capitis, coliq; dolores. *Albertus.*

VESICA OVILLA, vel caprina, cremata, & ex posca bibita, vel leporis testiculus ex vino odoro coctus & potus, vis, qui urinam invitè reddunt, bene facit. *Galenus.*

De Ossibus, Sectio XXII.

UNICORNU, Græcis monoceros dicitur. * Hujus animalis cornu ramentum ex vino potum, juvat partum, & secundas educendas, nec non sudorem: ad venena, pestilentiamque abigendam, potu salubriter excitat. Datur à granis sex ad drachmam semissem, vel integram. *Andernacus.*

ESUR nihil aliud est, quam Elephantinorum dentium materies. * Vim astringendi obrinet. Scobs illita paronychia sanat. Ad albas mulierum fluxiones præstat, si in tenuissimum pulverem, lapide porphyreo redigatur, propineturque ex lactucæ seminis cremore aqua, in qua chalybs extinctus fuerit, prius macerato semine. Rarsura morbo regio laborantibus, aute cibum ex vino datur: si febris adeit, ex aqua cichorii, & lupulorum. Singulariter etiam ad verines in febribus valet: quia eos non, ut reliqua calfacientia, auget. Conferat etiam diurnis obstructionibus,

& stomachi dolores abigit: hujus potu mulieres ad concipiendum fetum aptissima redduntur. *Dioscor. Matthiolus & Andernacus.*

CERVINUM cornu * tostum & elotum, binis ligulis epotū, prodest dysentericis, excreantibus sanguinem, coliacis, regio morbo, & vesicæ doloribus cum tragacantha: feminis fluxione vulvæ laborantibus, cum liquore huius rei accommodato. Cervi cornu contusum, crudo sicili, luto circumlito, & in farnum indito, uritur donec albescat. Id eadem modo elotum, ulcibus oculorum, & defluxionibus salutare est: infricatum dentes expurgat. Crudi cornu suffitio odore serpentis fugantur: servefactum in aceto, si eo gingivæ colluantur, maxillarum à dentitione dolore admittit. *Dioscorides.*

OS DE CORDE CERVI * omnibus cordis affectibus confert, contra omnia venena mirificè præstat, antidotisq; admiscetur, quæ pestilentia

tiz adversantur. Sed cavendum est, ne hujus loco seplaffarii bubulam tracheam arteriam accipiant in compositionibus, ut facere consueverunt. *Matthiolus.*

CRANI HOMINIS * in pulverem redacti drachma ex aqua betonicæ assumta comitialibus prodest. Primum autem aqua elui, deinde vino lavari debet, ut facilius ad partem affectam penetrare queat. In paralyfi ex aqua betonicæ, vel hyssopi lavandum est detritum & paratum diligenter. *Andernacus.*

OSSICULUM VERTICIS, triangulare, ad formam lapidis piscis cyprini, vulgò carponis dicti, in calvaria vertice, ubi suturæ comittuntur, intus subsistit. Id, ubi scalpello penetraveris, statim foras profilit, Anatomicis hæc tenus incognitum. * Idem (inquã ossiculũ) nummi Germanici cruciferi appellati magnitudine, divinum epilepsia remediũ, est: quod morbum hunc adeo efficaciter curat, ut is nunquam revertatur: siquidem Paracelsus fidei adhibenda est. *Andernacus.*

ACCIPITRIS ossa aurum attrahunt, ut *Alianus* scribit. Ad hæc à *Brufonio*, adnotante *Georgio Fabricio*, gallinarum ossa auro liquefcenti admista, illud in se consumit.

A Ossa **LUPI** exiccata, & in pulverem redacta, ad morbum intercostalem, ad ictus, & puncturas valent.

Ossa parvula, quæ inveniuntur in prioribus leporis pedibus, ad urinas potenter movendas profunt, si pulvis illorum cum vino albo exhibeatur.

Os SEPIÆ ad eundem affectum feliciter præferbitur.

B De **Ossa** brachii humani aliquid, & summate alæ auferis gestatum, quartanam curat: item contra arthritidem & quodvis ulcus de palcens, summe prodest humani brachii, vel ubiq; os combustum, facto pulvere ex eo quod album intus mansit, & parti affectæ appposito. *Geber.*

DENTIS apri pulvis exceptus oleo linino, cynanchen præsentissime curat, si locus affectus tangatur, cum extremitate pennæ tali misura imbuta. *Avicenna & Arnoldus.*

C Ex **BUBULORUM** cornibus annulus concinnatus, ac gestatus, guttam gramppam, ut vocant, hoc est, musculorum furæ convulsionem impedit. Idem etiam præstat, idq; certo certius, unguis Alces portuum, usla nuda, vel annulo inclusa, & gestata *Mizalilus.*

De Medullis, Sectio XXIII.

CERVINA MEDULLA laudatissima est. Colligitur, præparatur, & reponitur, ut bubulina. * Cervina perunctos venenata fugiunt. Mollit, rarefacit, ulcera explet, &c. *Dioscor.*

VITULINA secundum locum in bonitate obtinet. Colligitur eodem tempore, eodem que modo conficitur, ut bubulina. * Vim habet indurata & scirrhusa corpora emolliendi, sive musculis, sive tendonibus, sive ligamentis id accidat, sive etiam visceribus. Pesti ex hac componuntur, uteros emollientes. *Galenus.*

BUBULINA medulla tertium in bonitate locum habet: ex florenti tauro sumitur, ex ossi-

bus, colligiturq; æstatis exitu, hyemis initio. Reponitur autem vel per se, lota tantum, & ab omni immunditie repurgata, loco sicco, in vase figulino, vitreato, & obturato: vel lento admodum igne, vel vase duplici liquata: postea per pannum densiorem colata, & in loco frigido servata. * Calcificat, mollit, rarefacit, ulcera explet, &c. *Dioscorides.*

HIRCINA medulla quartum in bonitate ordinem tenet: * acrior ac licior est. Colligitur atque præparatur, ut præcedentes, &c. Dosis omnium medullarum est ab ʒ β. ad ʒ ij. vel ʒ iij. pro remedii quantitate.

De Sanguine, Sectio XXIV.

SANGUIS, cujus in medicina usus, ex multis animalibus colligitur, dum adhuc ætate florenti sunt. Sanguis **HIRCINUS** in hunc modum paratur: Maturescente uva hircus quadrimus, bene habitus, jugulatur, mediusq; effluens sanguis sicili bene cocto excipitur: (nam primus tenuior, postremus crassior putatur): deinde coctus in aqua, donec concreverit, arundine fissa liqueatur oblique & transversim, ut quod in coaqueum est effluat: deinde linteo raro textus soli exponitur, atque ita siccat: curandum mittere, ne pluvius aspergatur: deinde tritus vase vitreo, aut sicili vitrato bene obturato reponitur. Alii hircum diebus canicularibus, herbis calculum frangentibus nutriunt, & vino albo odorato, donec urina nigrescat: deinde jugulant, &

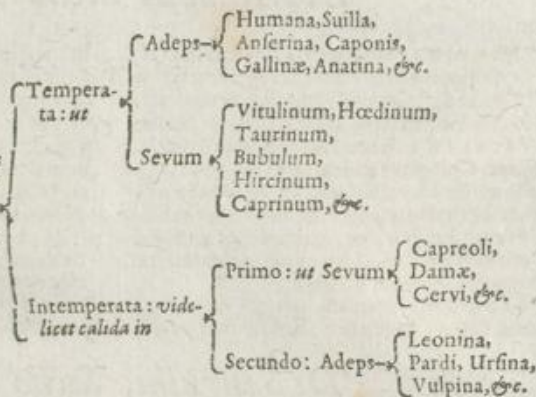
in eum quem supra diximus modum præparant. Hoc præparationis genus etsi inutile non videatur, necessarium tamen non est, cum apud Græcos sanguinis hirci non eo modo nutriti, etiam usus fuerit, sed medicamenta calculi frangentia admiscebantur. * Sanguis auferis, anatis, & hædi, utilissime in antidota miscetur. Palubi autem, turturis, & colubæ, nec nõ perdidicis, oculis cruore suffusis, & recentibus eorum vulneribus, lusciosisq; illuminantur. Peculiariter columbæ sanguis, cruorẽ mēbranis cerebri erumpentẽ iniubet. Hirci, capræ, cervi, & leporis sanguis in assatus tartagine, dysenterias, & cæliacorum profusiva sistit: in vino potus contra toxica efficax est. Leporinus sanguis ita ut repet illitis, vitia cutis in facie, lentiginesque emaculat. Caninus commode ab his bibi-

tur, quos efferata in rabiem bestia momorderit: contra epotum toxicum auxilio est. Testudinis terrestris sanguinem epotum tradunt prodesse comitialibus. Marinæ autem testudinis cum vino, & leporis coagulo, cuminoq; contra serpentum morsus, & hausta, rubetæ venena convenienter bibitur. Taurinus cum polenta illitus, duritias discutit, emollitq; Sanguis equarum quæ admitturam expertæ sunt, in medicamenta additur, quæ erodunt: septica vocant. Sanguine chameleonis genarum palpebras evelli creditam est. Hoc idem viridium ranarum sanguine præstatur. Menstruus sanguis sceminarum, circumlitu conceptum inhibere existimatur: aut si omnino mulier menstrua supergrediatur, levat podagræ dolores, & ignem sacrum, illitus. Sanguis anatis & anseris, testudinis marinæ & terrestris & hærdi in remediis internis, ut antidoto,

A datur ad ʒ ij. Sanguis verò hirci à ʒ j ꝑ. ad ʒ ij, vel vj, præscribitur. Testudinis autem terrestris, ad hæcticâ, imperatur recens & crudus ad ʒ j. In remediis quidem externis, mensuram quantitatemq; definire nullo modo necesse est, sed ea arbitrio & necessitati relinquenda. Ut cum ad vulnera recentia oculorum, sanguinem columbæ, vel turturis imperamus, guttas aliquas in oculum trajiciendas monemus. In emplastris autem usurpamus eam quantitatem, quæ necessaria est ad pulverem excipiendum, ut in emplastro de pelle arietina. Cæterum humanus sanguis morbo comitiali lapsos confestim liberat à convulsione, si in patoxyismo eorum labia eo fuerint irrigata. Ad eò est salutaris humanus sanguis, ut elephantiasi conspurcati solia in balneis ex illo temperaverint. *Dioscorides, Florentini, Plinius, Rondeletius, Orpheus, & Archelaus.*

De Pinguedine, Adipe, & Sevo, Sectio XXV.

PINGUEDO seu adeps omnibus animalibus tribuitur, sive quatuor sive duobus nitantur pedibus. Sevyum verò cornutis quadrupedibus tribuitur. Sunt autem calida & humida vel

HUMANA ADEPS ex floribus, autumno vel hyeme colligitur. Reponitur autem vel per se, lota tantum, & ab omni cruento, aliisque immundiciis repurgata, loco sicco ad aquilones spectante, sive figulinis vasculis vitrealis, foliis lauri vel nucum siccis cõvoluta & obrurata: vel exemptis membranis diligentissime trita, & duplici vase liquata, fictili vitrato bene obturato, locis ficcis. * Ad ligationes nervorum, membra emaciata, contracta, indurataque à chirurgis applicari solet. *Medici Florentini.*

SUILLA adeps, quæ tum Græcis, tum Latinis Axungia appellatur, eodem modo colligitur, preparatur ac reponitur, quo humana. Recens etiam & sine sale usurpatur: & quando adipem absolute reperies, sumes adipem recentem illius

C anni, & sine sale conditum: quia post illud tempus mutat qualitatem, aliisque præditus est facultatibus. * Contra vulvæ & sedis vitia idonea est. ambustis igni medetur. E' sue vetustissima, quæque sale condita, exalfacit, & emollit: elota vino pleuritici prodest: cinere aut calce excepta, inflammatio nibus, fistulis ac tumoribus succurrit. *Dioscorides, & Medici Florentini.*

ANSERINA adeps colligitur, præparatur & reponitur, ut humana & suilla. Calore suillam superat, & ob naturæ suæ subtilitatem magis penetrat. * eoque rectè per anum iis injici potest, qui rostonem in alto corporis sentiunt. Convenit muliebribus malis. *Dioscorides, & Galenus.*

GALLINARUM & CAPONUM adeps, ut præ-

ut præcedentes, præparatur ac reponitur. Media inter anserinam & suillam consistit: * mollior, horumque acrimoniam obtundit. Ad labiorum rimas, ad mangonizandam faciem, & contra aurium dolores convenit. *Galenus, & Dioscorides.*

ANATUM & ANSERUM SYLVESTRIMUM, ut suilla & humana, paratur & reponitur. * Efficacior est, quam domesticorum, & aliorum animalium.

VITULINUM & HÆDINUM sevyum, B ut adipem præcedentes præparantur & servantur. * Aliquantum astringunt, molliunt, &c. *Dioscorides.*

TAURINUM & BUBULUM sevyum conficitur & servatur, ut adipem prænominate. Efficacius quam vitulinum est: * ad rosionem in recto intestino, aut colo, nec non difficultatem intestinorum, & tenebrum experientibus accommodatum. *Galenus.*

HIRCINUM sevyum ut prædictæ adipem præparatur, eodemque modo reponitur. * Validissime discutit, proinde podagricis auxiliatur, cum fimo capræ & croco impositum. Huic proportionem respondet ovillum. *Dioscorides.*

SEVUM CAPRINUM ut præcedentia paratur conservaturque. Astringentius est: * qua ex causa decoctum cum polenta, rhoë, & caseo, dysentericis datur, & cum prisanæ succo infunditur. Jus decocti phthificis in forbitionibus prodest. datur quoque utiliter iis, qui cantharidum venena hauserunt. Cæterum sevyum omne datur in unguentis ab ℥ ss. ad ℥ j. Adeps verò omnis in linimentis & unguentis ab ℥ ss. ad ℥ iij. vel ℥ iv. pro quantitate remedii. *Dioscorides.*

SEVUM CAPREOLI, DAMÆ, & CERVI, eodem modo, quo præcedentia colliguntur, præparantur & reponuntur. Alia superius enumerata vincunt, eoque magis sicca, terreaque, nature, & scirrhis tumoribus emolliendis ex usu esse consueverunt. *Andernacius.*

LEONINA adeps colligitur, præparatur & conservatur, ut præcedentes. * In calore primas obtinet & magis digerit: ob quod si medicamentis ad ulcera & inflammationes idoneis ipsam admisceas, plus offendet, quam juvabis, majore nimi-

rum adhibita acrimonia. Inveteratis autem tumoribus, atque scirrhis, induratisque nervorum tumoribus, *ἀρνίος* Græci vocant, maximè convenit. *Andernacius.*

PARDI & URSI adeps præparatur, ut prædictæ. Minus quam leonina sunt efficaces. Eisdem tamen vitis accommodari possunt. * Cæterum urinam constat raptos vitio alopecie capillos restituere, peritionibus subvenire. *Dioscorides.*

VULPINA adeps eodem modo colligitur, præparatur ac conservatur, quo præcedentes. * Medetur aurium doloribus. *Dioscor.*

UNGULARUM ASINI combustarum * cinis per dies multos binis cochlearibus potus, proditur comitales adjuvare. Eadem oleo subactæ strinas discutunt: & illitæ peritionibus medentur. Caprinarum cinere perunctæ ex aceto alopecie sanantur. *Dioscor.*

UNGULARUM VACCÆ combustarum * cinis epotus, nutritibus lactis copiam præbet: mularum verò, mulieres infecundas reddit. Quinetiam mures earum suffitu fugantur, ipsis carbonibus impositis, & accensis. *Rhass.*

UNGULA ALCIS * magna vi pollet adversus comitalem morbum. Nam ejus particula annulo inclusa, & digito, qui proximus est minimo, ita commissa, ut in palmam convertatur, collapsos, & in ipso paroxysmo plurimum recreat, & confestim excitat. Idem efficit portunculæ ejusdem nuda, & manui in pugnum complicatæ inserta: repente enim morbum expellit, & prostratos erigit. Quod uno & altero experimento se probasse tradit Lemnius. Mizaldus verò portuncula ejusdem in aurem sinistram missa, & aliquandiu veluti scalpendo, mota, id ipsum feliciter est expertus in verè Epileptico, idque miraculi loco habitum est. Joannes Agricola, Ammonius, idem efficit, tradit, suspensa vel gestata particula ejusdem ungulæ, modo cutim attingat. Quod etiam amuletum ad præcautionem morbi plurimum valere: præterea ramenta, vel scobem adversus eandem noxam in Polonia propinari scribit Mizaldus. Cæterum eligenda est ungula dextri pedis posterioris, cavendamque ab impostoribus, qui bubulas pro Alcinis vendunt.

D

E

De Excrementis utilibus. Sectio XXVI.

HUMANUM lac dulcissimum est, * & maximè alit: mammis autem exuctum prodest tibi, & stomachi rosionibus: contra haustum leporem marinum præsidio est: oculis cruore ex ictu suffusis, cum thuris polline instillatur: podagricis utile est, cum meconio & cerato illitum bibitur per se ad ℥ ss. *Dioscorides.*

LAC omne probatur candidum, equali crassitudine, quod ungui instillatū cogitur. VACCINUM crassum est, * corpus alit: stomachum & intestina inflatione vexat: renum & vesicæ dolori convenit. Nocet splenicis, hepaticis, comi-

talibus, vertiginosis, febriculosis, & capite dolentibus. Datur ad ℥ ss. *Dioscorides.*

LAC ASINÆ parum nutrit: * eoque ad ulcus in tabido abstergendum magis, quam in aliis convenit. Idem etiam morbis ventriculi, renum, vesicæ prodest: nec non purgandi facultatem obtinet. Bibitur ab ℥ iv. usque ad ℥ x. Collutos dentes, gingivasque stabilis. *Galenus.*

LAC CAPRINUM * febris hæctica laborantibus, & phthificis, consumptisque, ac emaciatis optimè convenit. Post humanum, secundum in bonitate locum habet. *Galenus.*

OVILLUM LAC crassius est caprino, minusque serosum, & præpingue: non autem usq; adeo utile stomacho. Datur ad ℥ iv. *Dioscorides.*

E' LACTE pinguisimo sit **BUTYRUM**, agitato in vasis lacte, donec pingue separetur. Butyrum naturâ oleosum est, & emolliens: unde largius epotum, ventrem resolvit: prodest, ubi oleum non adfuerit, contra venena. Cum melle si inficitur, dentitiones adjuvat: gingivarum pruritus, & oris ulcera infantibus emendat. Illitum foris capaciora alimentorum facit corpora, & ab albidis pustulis per summa scarentibus asserit. Contra inflammationes & duritias vulvæ, quod nec vitus respicit, nec vetustatem sentit butyrum, efficax est: dysentericis, & coli excruciationibus insiditur. In medicamenta addi solet, quæ pus moveant: utile præfertim, cum nervi, aut cerebri membrana, vesicæ cervix vulnera acceperit. Id autem purgat, replet, carnem creat: ab aspidæ percutis sensillime imponitur. Recens obsonis additum olei vicem pensat, & adipis vice fungitur in bellariis. Cæterum butyrum in remediis internis (ut in Eclegmaris) præscribitur ab ℥ ss. ad ℥ j ss. In Linimentis, unguentis, acopis, suppurantibus, mollientibus & laxantibus ab ℥ j. ad multas uncias apponi solet, pro remedii quantitate. *Dioscorides.*

SERUM LACTIS macerationis materia est, & per se quidem innocuum medicamentum. Præfertur, quod sit ex lacte nigrarum caprarum, in laudatis pascuis visitantium, recenterq; scotarum. * Excalfacit atque siccac ordine primo completo, & usq; ad secundum. Quinetiam attenuat, abluat, abstergit, & nitrosâ, qua referta est facultate, alvum absq; aliqua mordacitate leniter subducit. Bilem tum flavam, tum atram ab exultis humoribus genitam dejicit: quo fit, ut mirrificè cõferat maniacis, & melancholicis. Præstat item ad viscerum infarctus, & morbis inde provenientes opitulatur: nimirum aqua intercute laborantibus, felle suffusis, & lienosis. Datur utiliter febrientibus ex bile, & viscerum ac vasorum obstructionibus. Bibitur per se ab ℥ iv. usq; ad ℥ x. Competit etiam vitis in cute à bile, & perulstis humoribus emergentibus. Quare lichenibus, vitiliginibus, alphis, pforis, leprisq; admodum convenit. *Mesius.*

MEL optimum flavum, odore & sapore jucundo, acre, purum, sincerum, totum pellucens, ram sibi coherens, ut continuitatem suam quasi linea longissima non intercisum servet, si digito attollitur. Idem coquendo paucam spumam emittit. Album etiam colore si fuerit, modò notarum bonitatis aliarum nulla desit, nihilo deterius fuerit. Quin Hispani & Narbonenses mittunt albissimum & longè præstantissimû, idemq; prædurum, quale etiam flavum præferunt liquido: quippe quod humore aliquo est vitiatum. * Alvo idoneum, & stomacho utile, si aqua dilutum bibatur: vexatæ vesicæ, renibusq; auxiliatur. Illitum ea discutit, quæ tenebras oculorum pupillis offundunt. Abstergendi vim habet, ora ve-

narum aperit, humores evocat, qua ratione in fordida ulcera, sinusque commodissime infunditur. Primatum tenet vernum, deinde æstivum. *Dioscorides & Medici Colonienfes.*

CERA notissima est. Optima est subfulva, modicè pinguis, pura, odorata, mellis habitum quadantenus referens. Secundum locum obtinet candicans, & suapte natura pinguis. Laudatur Pontica & Cretica. Estq; alba vel natura, vel ablutione. Fit viridis mista arugine: rubea immista anchusæ radice, cinnabrio tamè sæpè tingitur. * Cera omnis mollit, calfacit, modicè explet corpora: datur in sorbitione dysentericis: ac milii magnitudine decè grana ceræ hausta, lac in nutritibus non patiuntur coagulari. *Dioscorides.*

PROPOLIS in alveariorum foribus & rimis, cerosâ naturâ reperitur. Eligi debet Hava, odorata, styraceum referens, mollis, & mastiches more ductilis. * Magnopere calfacit, & evocat aculeos, & omnia infixâ corpori extrahit: in veterere tulli sufficia proficit: impetigines admota tollit. *Dioscorides.*

OVUM molliculum plus alit forbili, & durum plus molli. * Luteum ovi contra oculorum dolores utile est: inassatum sedis inflammationibus prodest, cum croco & rosaceo: & condylomatus, cum melliloto: cum uva autem fruticis ejus, quem rhoa dicunt, aut galla in patinis frigitur, ut cibo alvos sistat: per se etiam offerri solet. Candidum ovi crudum refrigerat: spiramenta cutis occludit: inflammationes oculorum infusum lenit: ambulla, si statim eo perungantur, pustulas non sentiunt: faciem à Solis adustione tuetur, fronti impositum cum thure fluxiones areet, avertitq; inflammationes oculorum lana exceptum addito rosaceo, melle & vino mitigat: utiliter contra hæmorrhoi serpentis morius crudum sorbetur: summè tepidum prodest vesicæ rosionibus, renum exulcerationibus, gutturis scabritiæ, rejectionsibus sanguinis, destillationibus, & thoracis rheumatismis. Cæterum ova noctuæ elixata, & infantibus pro cibo data, illos tota vita abstemios reddunt. *Dioscorides & Philostratus.*

SERICUM vermiculi, mori foliis vescentes conficiunt. Mirificè exhilarat, qua in re crudum eo longè præstat, quod ignem fuerit expertum: tamen coctum quandoq; in usum veniat, verum antequam in insectorum cortinis immersum inficiatur. * Excalfacit sericum, resiccatq; ordine primo: exiceat, & attenuat ea naturæ dote, ut cor recreet, latumq; efficiat. Quapropter laxat, firmat, purificat, & illustrat spiritus: neq; ejus facultas uni tantum assignatur spirituum generi in una tantum dispositione, sed ei proprium est, omnibus æquè spiritibus opem ferre, ita ut spiritus tam vitales & animales, quam naturales referre valeat. *Matthiolus ex Avicenna.*

SPERMATIS RANARUM aqua ad repellendum & sistendum sanguinis omne profusivum, & faciei ruborem efficax est.

Quercetanus,

Dix:

De excrementis inutilibus prima coctionis,

Sectio XXVII.

COAGULUM LEPORIS omnium præstantissimum est: deinde hœdi & hinnuli. Excipitur, antequam ipsa animalia aliud quidquam præter lac maternum degustaverint. Vituli marini coagulum excipitur prius quam cum matre ad prædam nate possit. Fumo aut Sole exiccata, & loco sicco servantur. Annum unum, aut biennium durant. * Leporis coagulū tribus obolis ex vino, venenatorum moribus, cœliaciis, dyntericis, & foeminis fluxione vulvæ laborantibus, ac rejectionibus à pectore, auxiliatur: sanguinem in grumos concretum discutit. Post menstruas purgationes appositum vulvæ cum butyro, præstat mulieribus, ut concipiant: potū verò partus enecat, & à puerperio, parienti spem admittit. Equi coagulum, quam hippocen aliqui vocant, privatim cœliaciis, dyntericisque

A convenit. Hœdi, agni, hinnuli, capræ laticornis, & dorci, apri, vituli, bubaliq; coagula, similes naturas sortiuntur; contra aconiti potum in vino, & cœcretum lac in aceto cōvenienter assumuntur. Hinnuli privatim triduo à purgationibus admotum, partus spem incerpit. Vituli marini, castorei vires repræsentat: comitialibus, strangulatis vulvis, potu cōferre existimatur. Sed si sit vituli marini, hoc experimentum est: aqua inspergitur, qua paulisper cum alterius animatis, tum præcipue agni coagulum, maduerit: nam si erit sincerum, statim liquefcit in aquam: si minus, consimile permanet. In summa, coagulum omne dissipata cogit, & coacta dissolvit. Datur à G. j. ad G. xij. in morbis internis: in externis verò à ℞ j. ad ℞ j. *Dioscorides, & Medici Florentini.*

De Stercore, Sectio XXIIIX.

STERCUS ANSERINUM exalfacit vehementer: regium morbum curat, drachma una cum vino albo potum, per dies octo continuos jejuno stomacho.

COLUMBARUM stercus vehementer exalfacit, & urit: cum hordeacea farina mixtum, strumas ex aceto discutit: carbunculos emarginat, tritum cum melle, lini semine & oleo, ambustis igni medetur. *Dioscorides.*

CICONIÆ stercus * si ex aqua hauriatur, comitialibus prodesse credunt. *Dioscorides.*

ASININUM stercus, & **E**QUINUM, sive crudum, sive crematum, * addito aceto, sanguinis eruptiones cohibet.

CANINUM stercus, * quod flagrantissimo canis sydere fuerit exceptum, cum vino aut aqua

potum, alvum sistit: fistula gutturi insufflatum anginam curat: sicuti & dynteriam ex lacte caprino haustum, in quo prius igniti calculi fuerint extincti, aut ignitum ferrum. Quinetiâ periodicas, circularisve fugat febres, si cochlearis mensura in accessu ex vino præbeatur bibendū in scio patiente. Præstantius, quod candidius est, è canibus ossa comedentibus. *Galenus & Dioscorides.*

VULTURINI stercoris * nidore partus excuti produntur. *Dioscorides.*

CAPRINUM stercus * ad sanguinis fluorem prodest: cum pipere, cumino, & similibus potū, ad morbum regium conducit cum pipere & cinnamomo: menstrua provocat, & aquam intercutem educit: splenis etiam duritiem discutit: ex aceto venenis adversatur. Extrinsicis adhibitur

ad alopeciam confert, & ambusta ex aceto & oleo rosaceo curat: cum axungia autem coxendicum dolori medetur: ventri impositum hydropticis auxiliatur. *Andermacus ex Galeno.*

HUMANUM stercus * illitum vulnera ab inflammatione vindicat, & obiter intumescere non patitur: sed ea statim glutinat: sicco ex melle anginae perungi commodissime traduntur. *Dioscorides.*

BUBULUM stercus * si recens admoveatur, vulnerum inflammationes mitigat: foliis autem involvitur, & calfactum cinere ferventi superponitur: coxendicis cruciatus foris compescit: illitum ex aceto duritias, panos & strumas dissecat. Exiccantis attrahentisque est facultatis: apum vesparumque morsus juvat. Humidum Venere collectum, cum boves herbas depascuntur, impositum aqua intercute laborantes juvat. Privatim suffitu fimi, quod a masculo bove redditum est, procidentes vulvae reprimuntur, accensi nidore culices abiguntur. Novi, inquit Gesnerus, qui bubulum stercus aridum in jusculo ignarus bibit, & a coli dolore statim evasit. Audivi etiam a viris fide dignis, non paucos rusticos ejusdem potu liberatos. Quidam non ipsum excrementum, sed expressum inde succum bibunt, & melius habent. *Dioscorides, Galenus & Gesnerus.*

OVILLUM stercus * ex aceto illitum sanat epiphyctidas, clavos, pensiles verrucas, thymos, &

A ambusta igni, rosaceo cerato exceptum. *Dioscorides.*
LUPINUM stercus * ex vino albo potum colicis confert. *Galenus.*

GALLINACEUM stercus * omnia eadem, quae columbinum praestat, sed inefficacius: privatim tamen contra venena fungorum & coli cruciatus ex aceto aut vino bibitur. *Dioscorides.*

STERCUS SUIS SYLVESTRIS aridum, * in aqua aut vino potum rejectiones sanguinis sistit: vetustum lateris dolorem mulcet, ad rupta & convulsa ex aceto bibitur: luxatis cum aceto rosaceo medetur. *Dioscorides.*

MURINUM STERCUS * detritum cum aceto, & illitum, alopecias medetur: cum thure & mulso calculos expellit: subdita infantibus mulcerda, alvi dejectionem promovent. *Dioscorides.*

CROCODYLI TERRESTRIS STERCUS * mulieribus colorem nutrit in facie, nitoremque servat. Optimum est candidissimum, & friabile, amylo modo, minime ponderosum, in humore statim eliquefcens: quod cum teritur, fermenti acorem quadantenus refert. Adulterant id sturnorum stercore, quos captos oryza pascunt, ipsumque non dissimile vendunt. Alii amyllum aut cimoliam miscent, & adscito auchusae colore per rarum cribrum paulatim exprimunt, ut se contrahat in vermiculorum speciem: qui siccatim pro crocodylea venduntur. *Dioscorides.*

C aut caprino instillatum, medetur: & sibilo eardem ex porri succo. Admisceri insuevit vulnerariis emplastris, & circumlitionibus, quae contra venenata parantur: phagedaenicis ulceribus, colicis, & seroti doloribus ex melle prodest: lepras, furfures cum nitro & terra cimolia quam optime purgat. Ovilium & ursinum contra eadem pollent, verum inefficacius haec praestant. Ursinum eclegmate comitiales adjuvat. Fel testudinum anginis, & in ore infantium nomis prodest: naribus inditum comitiales erigit. Sylvestrium caprarum felle peculiariter peruncti lusciosi sanantur. Hircinum idem obit munus: thymia abolet, & luxuriantes elephantorum extuberationes illitu reprimunt. Suillum autem contra aurium ulcera, reliquaque omnia magno usu assumitur. *Dioscorides, & Medici Florentini.*

URINAM CATI destillata, ad surditatem valet. *Quercetanus.*

HUMANAM URINAM * suam cuique bibere contra viperam morsus, ac venena, incipientemque aquam intercutem proderit: scorpionis, viperam marinorum, draconisque morsus, ea convenientissime soventur. Canina ad perfundendos canis morsus idonea est: pruritus & lepras nitro addito expurgat. Sed vetus ulcera capitis manantia, furfures, psoras & fervidas eruptiones, multo magis abstergit: nomas, & praecipue genitalium,

De Excrementis secunda coctionis, Sectio XXIX.

FEL omne desumendum est ab animalibus mediae aetatis, quae neque famem, neque sitim passa, neque exercitio nimium defatigata sint, neque iram nimium indusserint. Detractum a jecore, & praerigatis filo vis, quibus & admittitur & egreditur bilis, in ferventem aquam demittitur aliquanto tempore, mox exemptum siccatur loco sicco, & reconditur. Siccatur etiam camino suspensum, nec aquae ferventi demissum. Interdum eo utimur recenti, jam primum ab animali exempto, veluti felle gallorum, perdicum, piscium, & similibus, quae facile comparari possunt, nec magno constant. * Est autem omnis fellis vis acris, & exsiccans: intensis tamen, & remissis viribus differunt. Siquidem praestantius in effectu esse videtur vel marini scorpionis, & piscis, qui Callionymus appellatur, marinae testudinis, hyemaeque: item perdicis, aquilae, gallinae candidae, & sylvestris caprae: quod privatim prodest contra suffusiones incipientes, & oculorum caligines, argemas & genarum scabritias. Ovilio, suillo, hircino atque ursino, taurinum multo efficacius. Felle omni perfacile, praesertim infantibus, dejectionem quis molietur, si intinctum eo tomentum, aut simbriam sedi subiciat. Privatim taurino anginae cum melle perunguntur: sedis ulcera sanat, & ad cicatricem usque perducit. Idem auribus fractis, & purulentis cum muliebri lacte

D aut caprino instillatum, medetur: & sibilo eardem ex porri succo. Admisceri insuevit vulnerariis emplastris, & circumlitionibus, quae contra venenata parantur: phagedaenicis ulceribus, colicis, & seroti doloribus ex melle prodest: lepras, furfures cum nitro & terra cimolia quam optime purgat. Ovilium & ursinum contra eadem pollent, verum inefficacius haec praestant. Ursinum eclegmate comitiales adjuvat. Fel testudinum anginis, & in ore infantium nomis prodest: naribus inditum comitiales erigit. Sylvestrium caprarum felle peculiariter peruncti lusciosi sanantur. Hircinum idem obit munus: thymia abolet, & luxuriantes elephantorum extuberationes illitu reprimunt. Suillum autem contra aurium ulcera, reliquaque omnia magno usu assumitur. *Dioscorides, & Medici Florentini.*

URINAM CATI destillata, ad surditatem valet. *Quercetanus.*

HUMANAM URINAM * suam cuique bibere contra viperam morsus, ac venena, incipientemque aquam intercutem proderit: scorpionis, viperam marinorum, draconisque morsus, ea convenientissime soventur. Canina ad perfundendos canis morsus idonea est: pruritus & lepras nitro addito expurgat. Sed vetus ulcera capitis manantia, furfures, psoras & fervidas eruptiones, multo magis abstergit: nomas, & praecipue genitalium,

lium, cohibet auribus infusa, manans pus supprimit: decoctaq; in calyce mali punice earum vermiculos abigit. Pueri impubis resorpta urina, orthopnoicis auxiliatur: decocta in aereo vase cum melle emendat cicatrices, argema, caliginesq; ex ea & cupro, idoneum auri ferrumen conficitur. Quod in urina subsidit, illitu ignem sacrum mitigat: fervefactu cu cyprino, inditumq; vulvæ dolores mulcet, strangulatus levat, genas deterget, oculorū cicatrices expurgat. Taurina si cu myrrha instilletur, aurium dolores lenit. Aprina viribus iisdē prædita est: privatim cōminuit vesicæ calculos,

A & potu expellit. Caprina ad aquam quæ cutem subit, cum nardi spica quotidie binis cyathis cu aqua bibitur, urinamq; per alvū extrahit: aurium doloribus instillata medetur. Asnina traditur renum vitis mederi. Lynceis urinā, quam lyncurium appellant, simul ac excernitur, glaciari coirève in calculi duritiā vulgō creditum est, quare quod de ea proditum est, vanum esse convincitur. Est enim, quod à nonnullis vocatur succinum pterygophoron, ideo dictum, quod pennas ad se alluciat. Id potum ex aqua, stomacho, alvoq; fluxione laboranti convenit. *Dioscorides.*

De Excrementis tertiæ coctionis,

Sectio XXX.

SUDOR omnis malus est, præsertim equi, asini & muli. * Siqui dē potus, viridē tumidamq; reddat faciem: sudorem fetidum in universū excitat corpus, præsertim sub alis. Perturbat præterea tum vetriculum, tum alvum universam, genitis excitatisq; flatibus in intestinis. Quod si bibatur ex vino, delirium facit. *Matthiolus.*

STRIGEMENTA à balneis, calefaciunt, molliunt, discutunt: ad sedis rimas & condylomata illinuntur. Illa verò quæ ex palæstris pulverem sibi aseiverunt, in sordis specie m redacta, articulorum nodos imposita adjuvant: ischiadicis in foveis, aut malagmatis locum, calida commode sufficiuntur. Derafæ gymnasiolorum parietibus, stimularisq; sordes calefaciunt: tubercula quæ ægre ad coctionem producuntur, dissipant: desquamatis, & ulceribus antiquis prosunt. *Dioscorides.*

MOSCUS, excrementum est cuiusdam animalis, certo anni tempore circa ejus umbilicum veluti in tumorem quandam concretum. Melior est Orientalis, subflavus. Adulteratur, quemadmodum & cætera, quæ rara sunt: sed ex colore, odore & sapore dignoscitur, præterea etiam ex pondere: nam multa admiscetur in eo adulterando. Verum cui sincerum & verum experientia cognitum est, ex his notis facile fucum deprehendet. Servatur melius pyxide plumbea, cæta obturata per se. Excalfacit ordine secundo, siccat verò tertio. * Cor frigidum ac tremulum roborat, & omnibus ipsius affectibus opem præstat potus atq; illitus. Deterget tennes oculorum albugines, & humiditas de fluxiones exiccat: cerebrum roborat, & diuturnum capitis dolorem mulcet, si tamen è pituitæ redundantia proveniat. Coles ex eo cicino oleo macerato perunctus, promptius in Venerem excitatur. *Matthiolus ex Ruellio, & Medici Florentini.*

OSYRUS, est succidarum lanarum pinguitudo, quam vulgō hyssopum humidam appellat: cujus parandi ratio hæc est. Succidæ lanæ molles è collo feminibusque aqua fervente macerantur, in eaque lavantur, donec sordibus benè expressis purgatæ extrahuntur: deinde aqua magno impetu lignea rude agitur: aut vasculo ex-

cepta in aliam ex alto infunditur, quò largiõe sordida spuma supernatet: qua dissoluta, pingue supernatans aqua excipitur: rursus aqua agitur, pingueque excipitur: & hoc deinceps tantisper fieri debet, dum consumpta pinguitudine, nihil prorsus spumæ extet. Collecta pinguitudo agitur, & aqua pura respergiatur, perpetuoq; ad Solem manibus miscetur, donec candida spectetur, & aquam non amplius inficiatur: tum in fictili vase denso & benè cocto reconditur, & in cella iocove frigido reponitur. * Emollit, resolvit, calefacit, dolores sedat. *Medici Florentini ex Dioscoride.*

SPOLIUM SERPENTIS, seu senectus anguim * in vino decocta, dolori aurium, infusu, & dentium collutione auxilio est. Addunt eam in medicamenta oculorum, sed præcipuè viperinam. *Dioscorides.*

ZIBETTUM in exteriori testiculorū utriculo cuiusdam animalis, feli, qui veteribus ædificio-rum ruinis oberrat, non absimilis. Catos hæc animalia vocant, quos sæpius Venetiis vidi ex Syria delatos. Est autem Zibettum, tanquam sudor inter hujusce animalis testiculos concretescens, calidæ humidæq; facultatis. Id cavernule umbilici impositum, vulvæ strangulationibus mirificè prodest: proinde nec mirum est, si eo viri peni circumlito magnum mulieribus in coitu afferant solatium. *Matthiolus.*

ASPIDIS exuvium tritum cum melle, suffusionibus multam conducit, si oculis illinatur. Sed præter id, visum acutissimum reddit. *Galenus.*

LAPILLI in bovis ventriculo mense Martio inventi, si assumantur cum vino albo, calculum solvunt. Experientia sæpius comprobatum.

LAPILLUS in vesica fellis tauri mense Majo inventus, qui si vino imponatur, colorem croceum, mutato paululum sapore, contrahit. De hoc vino quotidie recenti affuso singulis diebus ægri bibant, donec lapis vino impositus omnino consumptus sit. Hac ratione calculum comminui, & tandem consumi, experientia multis constat. *Quæ-*

estans.